

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 1 Février 1950 Չորեքշաբթի 1 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6066—Նոր շրջանի թիւ 1477

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Ձեր տղաքը յաճախ շատ աւելի մոլեռանդ են եւ անհաշտ, քան անոնք որ պատասխանատու պաշտօններ կը վարեն :

= Պատճառը հոգեբանական է: Դուք ալ կրնաք բացատրել, եթէ ուշադրութեամբ հետեւիք ամենօրեայ անցուդարձին:

— Բաւական հետեւած եմ, եւ սակայն չեմ կրնար պարզել բուն գաղտնիքը :

= Ի՞նչ գաղտնիք: Հիմնականը այն է որ մեր շարքերը խորապէս կը հաւատան Դաշնակցութեան գաղափարներուն եւ կատարուած աշխատանքին :

— Կը հասկնամ, բայց ատիկա պատճառ մը չէ որ անհաշտ, աններող դիրք մը բռնեն ուրիշներու հանդէպ :

= Անհաշտ եւ աններող են անոնց հանդէպ որոնք պարկեշտ քննադատութիւնը կը շփոթեն զրպարտութեան, փողոցային, եղբայրադաւ խուժանավարութեան հետ :

— Ձեր շարքերը աւելի հասուն են եւ խելացի, կրնան քիչ մը վերէն նայիլ :

= Այդպէս ալ կ'ընեն: Բայց, ի՞նչպէս կ'ուզէք որ բարեհաճութեամբ նային, երբ յետին թշուառականը օրն ի բուն մաղձ եւ թոյն կը թափէ Դաշնակցութեան դէմ: Երբ նոյն գրգռիչ սուտերն ու զրպարտութիւնները կը հոլովեն տարիներով :

— Անոնք որ մօտէն կը ճանչնան ձեր կուսակցութիւնը, չեն աղդուիր այդ կարգի հրատարակութիւններէ: Կուսակցական պայքար է, կ'ըսեն, եւ կ'անցնին: Միեւնոյն ատեն ցաւելով որ այսքան բորբոքած են կիրքերը:

= Մեր տղաքը շատոնց վարժուած են արհամարհելու այդ անբարոյական, խկապէս թըրքաբարոյ քսութիւններն ու ցնդաբանութիւնները : Ատոնց հակազդեցութեան հետեւանքով է որ յաճախ անհաշտ եւ մոլեռանդ կ'երեւան, ինչպէս դիտել կուտայիք :

— Եթէ քիչ մը աւելի պաղարիւն ըլլան եւ ուզեն լսել զանազան դիտողութիւններ:

= Անոնք միշտ պատրաստ են լսելու պարկեշտ, արդար դիտողութիւնները: Բայց երբ վաւերական սինլքորներ միեւնոյն գծին վրայ կը դնեն Դաշնակն ու Թուրքը, երբ ամէն օր Թուղթ կը մրոտեն եւ բերան կ'աւրեն, հայրենիքի թշնամի, հայ ժողովուրդի ոխերիմ թշնամի հռչակելով վաթսուն տարուան յեղափոխական կազմակերպութիւն մը...

— Որքան կրցած եմ հետեւիլ, ամէնէն մոլեռանդ հակառակորդները անոնք են որ կը կարծեն թէ Հայկական Հարցը լուծուած է, բայց Դաշնակցութիւնը չուզեր համակերպիլ, նոր արկածախնդրութիւններ փորձելով :

= Անոնք շատ լաւ գիտեն թէ ի՛նչ է իրենց « լուծում » կոչածը: Գիտեն նաեւ Դաշնակցութեան ուզածը: Եւ սակայն, կը յամառին ստել ու կեղծել :

— Կ'ենթադրեմ թէ հարկադրուած են այդպէս վարուելու, որոշ յանձնառութեանց տակ մտած ըլլալով: Ամէն պարագայի մէջ, անոնք ալ նպատակի մը կը ծառայեն:

= Այո, կը ծառայեն բուն ճշմարտութիւնը ծածկելու, ամէնէն վաւերական իրողութիւնները խեղաթիւրելու, Թուրքին չըրածն անգամ Դաշնակցութեան վերագրելու: Մէկ խօսքով, անվերջ հայհոյելու, մրոտելու, արիւն պղտորելու : Գիտնալով հանդերձ որ կը ստեն:

— Ձեր թերթերն ալ յաճախ աննպաստ լուրեր կը հրատարակեն Խ. Հայաստանի դէմ, — կը խօսին փախուստներու, աքսորներու մասին:

= Ի՞նչ կը նշանակէ «աննպաստ» լուրեր հրատարակել: Մեր թերթերը վարժուած չեն « տէսթան »ներ շարադրելու: Հաղորդակցութիւնները չափազանց դժուար ըլլալով, կարելին կը փորձեն, ստոյգ տեղեկութիւններ ստանալու եւ հայրենիքի կացութիւնը պարզելու համար: Ո՞րո՞ւնն է յանցանքը, երբ կարելի չըլլար ստոյգ տեղեկութիւններ քաղել որեւէ անցուդարձի մասին: Վիշինսկին անգամ չկրցաւ հերքել Սեւ Ծովու ափերէն կատարուած զանգուածային աքսորները: Երբ Ազգաժողովին շրջանակները, հալածական ազգերու ներկայացուցիչները եւ ուրիշ արժանահաւատ աղբիւրներ նոյն լուրերը կուտան փաստերով եւ թիւերով ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի ՓԱՌՍ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ

Այս տարուան ընթացքին, ամէն տեղ արժանավայել շուքով պիտի տօնուի Մխիթարեան Միաբանութեան հիմնադրին մահուան երկհարիւրամեայ տարեդարձը:

Անշուշտ այս կարգի որեւէ տօնակատարութիւն, ամէն բանէ առաջ երախտագիտութեան եւ փառաբանութեան հանդէս մըն է, ըլլայ իսկ մահուան տարեդարձ :

Մխիթար Աբբահօր յիշատակին տօնակատարումը Վենետիկ, Փարիզ, Իրան կամ Արժանթին՝ հայ ժողովուրդին սրտէն բխած խորին Շնորհակալիք մըն է, հանդէպ այն մեծ Հայուն, որ հիմը դրաւ հայկական մշակոյթին նուիրուած Ուխտի մը, Տաճարի մը:

Այդ տաճարին մէջ մենք ունեցանք քուրմեր, Բագրատունիներ, Ալիշաններ, Հիւրմիւզներ, Տաշեաններ, Հացունիներ, Ղազիկեաններ, եւն., որոնց կեանքն ու գործը փառքը եղան հայ ժողովուրդին:

Թէեւ արմատախիլ եւ Թափառական, մեր ժողովուրդը գիտէ յարգել յիշատակը, իր մեծ զաւակին, մէկ մարդու պէս, երկու հարիւր տարի վերջն ալ :

Չեմ գիտեր թէ Փարիզի համար ծրագրուած ուրիշ հանդէսներ կա՞ն տարուան ընթացքին:

Առ այժմ Սեբաստացիները կը կատարեն իրենց պարտքը, Փարիզի հայութիւնը հրաւիրելով յարգանքի, այս կիրակի օր:

Անհատները յաճախ շուքի մէջ կը մնան, երբ կը փառաբանուի հաւաքականութեանց կատարած գործը: Բայց, ինչ ալ ըլլայ այդ ուժը, չիկրնար թաղել իր ծոցէն արձակուած ճառագայթ մը, որ կը լուսաւորէ այդ հաւաքականութեան ճամբան:

Մխիթար Աբբան ալ ճառագայթ մըն է որ լուսաւորեց մեր ժողովուրդին կորած խորտուբորդ, ջարդարուտ ճամբան:

Ճառագայթները չեն թաղուիր: ՍՕՍԻ

ՍՓԻՒՌՔԸ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԸ

(Սփիւռքն է Խօսում)

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — Հայպետհրատը լոյս ընծայեց՝ ռուս դասական հեղինակ Լեւ Տոլստոյի երկերու վեցերորդ հատորը, որ կը պարունակէ «Աննա Կարենինա» վէպին Ա. գիրքը:

★ Գիտական ակադեմիայի ֆինանս – տնտեսագիտական բաժինը լոյս ընծայեց իր «Գիտական աշխատութիւն» հերթական պարբերականը: Գիրքը որ կը պարունակէ 1. «Բուրժուական ֆինանսագիտութեան ճգնաժամը», 2. «Սովետական նոր ֆինանսագիտութիւնն ու նրա փայլուն հեռանկարը» եւայլն :

★ Հայպետհրատը հրատարակեց ռուս անուանի գրող Տուրգենեւի «երկերի ժողովածու»ի Գ. հատորը :

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ Գիտահետազօտական հաստատութեան կից կը գործէ Ասպիրանտուրա: Թեկնածուներու թիւը կը հասնի հարիւրի: Ամէն տարի կ'ընդունուին 20 — 25 նոր թեկնածուներ, որոնք թէ կ'ուսանին եւ թէ կ'աշխատին իրենց ընտրած մասնագիտութեան մէջ : Հայաստանէն թեկնածուներ կ'ուսանին նաեւ Մոսկուայի, Լենինկրատի եւ ուրիշ «ասպիրանտուրա»ներու մէջ: Երեւանի թեկնածուներուն մէջ կը յիշուին հայրենադարձ Ռաֆիկ Առաքելեան, Տիրան Քրմոյեանը եւ ուրիշներ :

ՍԱՍՏԻԿ ՑՈՒՐՏ կը տիրէ, այս տարի, Հայաստանի մէջ: Յունուար 27ին Լենինկրատի եւ Ապարանի մէջ ջերմաչափը 32 աստիճան կը ցուցնէր (զերոյէն վար), Դիլիջանի մէջ՝ 25, Երեւան՝ 9 աստիճան:

Սղագրեց՝ Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

ԹՈՒՔՐԻԱՅԻ զինուորական ատեանը չէն 25 տարի բանտարկութեան դատապարտեց 14 ամբաստանեալներ, որոնց մէկը զօրավար եւ չորսը բարձրաստիճան սպաներ :

ԹՐՔԱԿԱՆ «Էտիրնէ» շոգենաւը ընկղմեցաւ Մանշի մէջ: Մարդկային կորուստ չկայ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաստատեն թէ յետաձգուած են շրջանային եւ տեղական խորհուրդներու ընտրութիւնները, մինչեւ աշուն :

Նոր փորձանքը-ջրածնի ռումբը

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ նախագահ Թրումըն մօտերս մանաւոր յանձնարարութիւններ պիտի ուղղէ խորհրդարանին, ջրածնի ռումբի արտադրութեան մասին: Միեւնոյն ատեն, ուժգին կոչ մը պիտի ուղղէ, որպէսզի միջազգային զինադուլ հաստատուի հիւլէական ռումբերու արտադրութեան համար :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, նախագահը կ'ուզէ որ խորհրդարանն ալ ձայն ունենայ այս գործին մէջ, անհրաժեշտ վարկերը քուէարկելով :

Թերթերը կը շարունակեն շնդալից մանրամասնութիւններ հրատարակել ջրածին – ռումբի մասին, գրելով թէ հազար անգամ աւելի զօրաւոր պիտի ըլլայ քան հիւլէականը :

Կարգ մը մասնագէտներու կարծիքով, նոր ռումբը կրնայ քառուքանդ ընել 250 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն, մինչդեռ Հիրոշիմայի (Ճափոնի) վրայ պայթած հիւլէական ռումբը աւերեց միայն տասը քառ. քիլոմեթր: Ուրեմն փոքրաթիւ ջրածին ռումբեր կրնան քանդել որ եւ է երկրի գրեթէ բոլոր մեծ քաղաքները եւ կեդրոնները, ոչնչացնելով անոր զինուորական կարողութիւնը եւ ժողովուրդին բարոյական կորովը: Գալով ծախքերուն, առ նուազն 300 միլիոն տոլար կը հաշուեն :

★ Խումբ մը Թղթակիցներ ի զուր փորձեցին որոշ լուսաբանութիւններ ստանալ Մ. Նահանգներու հիւլէական ուժի յանձնաժողովի նախագահէն, որ գոհացաւ ըսելով թէ խնդիրը կ'ուսումնասիրուի: Մասնագէտներ կան որոնց կարծիքով ջրածին ռումբն ալ «վերջին զէնքը» չէ տակաւին...

★ Ազգաժողովի սպայակոյտին Փրանսական պատուիրակը, զօր. Պիյեօթ, հարցումի մը պատասխանելով յայտարարեց .

— Ամերիկացի մասնագէտները հարիւր անգամ իրաւունք ունին: Երբ միայն Մ. Նահանգները հիւլէական ռումբ ունէին եւ Խ. Միութիւնը չունէր, գործակցութեան ոգին շատ աւելի մեծ էր Ազգաժողովին մէջ՛ Կ'ուզէ՞ք վերահաստատել լաւագոյն գործակցութեան ոգին,— Ջրածին ռումբ չինեցէք »:

Կ'առաջարկեն երեք մասի բաժնել Երուսաղէմը

Պ. Ռոժէ Կարօ, Ազգաժողովին խնամակալութեան խորհուրդին Փրանսացի նախագահը, երկուշաբթի օր իր պաշտօնակիցներուն ներկայացուց խնամեալ ծրագիր մը որուն համաձայն Երուսաղէմը պիտի բաժնուի երեք անջատ մասերու,— Իսրայէլեան, Յորդանանեան եւ Միջազգային, այս վերջինը Ազգաժողովի գերիշխանութեան տակ: Պ. Կարօ այս առթիւ բացատրեց թէ ծրագրին յաջողութեան համար էական պայման է Իսրայէլի եւ Յորդանանի գործակցութիւնը :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ այս ծրագիրը հիմնուած է շատ մը շահակից կողմերու, հաստատութեանց եւ կրօնական պետերու հաւաքական տեսութեանց վրայ: Ամբողջ քաղաքը անջատ ամբողջութիւն մը պիտի կազմէ Միացեալ Ազգերու կողմէ ճշդուած սահմաններով եւ պիտի դրուի միջազգային մնայուն վարչութեան մը տակ: Այս երկրամասը պիտի ըլլայ ազատ գօտի մը տնտեսապէս, եւ իշխանութիւնները իրաւունք պիտի չունենան մաքսատուրք պահանջելու ներածուած կամ արտածուած ապրանքներէն :

Ծրագիրը կը պարունակէ հետեւեալ առաջարկները .—

Իսրայէլի շրջան.— Գրեթէ ամբողջ Նոր քաղաքը, Երուսաղէմ – Թէլ – Ավիվ կայարանով եւ երկաթուղիով :

Յորդանանի շրջան.— Հին քաղաքամասին արաբական թաղը, ամերիկեան գաղութը, ամբողջ Երիքովի ճամբան, Նաբլուսի ճամբան եւ Քեփրոնի ճամբան, մինչեւ Բեթղեհէմի հարաւակողմը :

Միջազգային շրջանը պիտի պարունակէ բոլոր սրբավայրերը եւ պիտի կառավարուի «Ս. Տեղեաց կառավարիչի» մը կողմէ, որ պիտի նշանակուի Ազգաժողովին կողմէ: Այս կառավարիչը իր տրամադրութեան տակ պիտի ունենայ միջազգային ոստիկանութիւն մը, պաշտպանելու համար միջազգային շրջանը եւ սրբավայրերը: Իրեն պիտի օգնէ խորհրդատու մարմին մը: Քաղաքին վըրայ պիտի պարզուի Ազգաժողովին դրօշը: Բնակիչները կրնան պահել իրենց ներկայ հպատակութիւնը կամ դառնալ քաղաքացիները նոր ոստանին: Քաղաքապետական խորհուրդ մը պիտի ընտրուի, վարելու համար միջազգային շրջանը, հովանաւորութեամբ կառավարիչին: Իսրայէլ եւ Յորդանան դիւանագիտական ներկայացուցիչներ պիտի ունենան միջազգային քաղաքին մէջ, պաշտպանելու համար իրենց շահերը :

Ծրագրին ընթերցումէն վերջ, Իրաքի եւ Փիլիպպեան կղզիներու ներկայացուցիչները դիտել տուին թէ անոր տրամադրութիւնները կը հակա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԷՋԵՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՏԽՈՒՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

Հնչակեան ծանօթ գործիչ Գրիգոր Եղիկեան «Հայրենիք» Ամսագրի միջոցաւ կը շարունակէ տալ իր յուշերը, որոնք կը վերաբերին իր կուսակցութեան մօտիկ անցեալի պատմութեան: Ամսագրի Նոյեմբերի համարին մէջ ան տուաւ պատմութիւնը Քէօսթէնճէի դաւադրական ժողովին, իսկ Դեկտեմբերի համարին մէջ, որ քանի մը օր առաջ լոյս տեսաւ, մանրամասն կը պատմէ քսան Հնչակեան զոհերու մասին, որոնք կախուեցան 1915 Յունիս 2ին, Սուլթան Պայազիտի հրապարակին վրայ:

Երեւութապէս քսան Հնչակեանները զոհուեցան հայ յեղափոխութեան եւ ազգային շահերու պաշտպանութեան համար, մինչ իրականին մէջ, ինչպէս Եղիկեանը կը գրէ, անոնք զոհերն են իրենց քանի մը ընկերներու գլխաւորապէս Սապահ Գիւլեանի եւ Բ. Վարազդատի, չարաշահութեան, մութ հաշիւներուն եւ կեղտոտ ու քստմնելի դաւադրութեան:

Ծանօթ է ամբողջ հայութեան, որ 1912 Փետրուար 7ին, Հնչակեաններ Թուրք Իթիլաֆ կուսակցութեան հետ կնքեցին համաձայնութիւն մը, որուն պայմաններէն առաջինն էր ամէն գնով պաշտպանել 1908ի Սահմանադրութիւնը, իսկ երկրորդն էր պաշտպանութիւնը Օսմանեան կայսրութեան ամբողջականութեան: Այս կերպով, Հնչակեան կուսակցութիւնը յանձն էր առեր կռուիլ որեւէ ուժի դէմ, որ կը ձգտէր բաժնուիլ կայսրութենէն: Համաձայնագիրը, զոր ստորագրած էին Իթիլաֆի կողմէ Սատըգ եւ Մահիր անուն Թուրք գործիչները, իսկ Հնչ. կուսակցութեան կողմէ՝ Սապահ Գիւլեան եւ Բ. Վարազդատ, հազարաւոր օրինակներ հանուելով՝ ցրուուած է թէ Հայերու եւ թէ Թուրքերու մէջ:

Ինչ որ սակայն ապշեցուցիչ է, այն է որ, այս համաձայնագիրը ստորագրուելէ մօտ մէկ եւ կէս տարի ետք, 1913 Սեպտեմբերին, նոյն Հնչակեան խմբակի նախաձեռնութեամբ, Ռումանիոյ Քէօսթէնճէ քաղաքին մէջ տեղի ունեցած է կուսակցութեան ընդհ. ժողովը, որ կուսակցութիւնը դարձուց դաղտնի եւ ահաբեկչական: Հնչակ Իթիլաֆ համաձայնագրով Հնչակեան կուսակցութիւնը յանձն առած էր ի հարկին արիւն թափել թոյլ չտալու համար որ որեւէ ժողովուրդ անջատուի Օսմ. կայսրութենէն, դառնայ ազատ ու անկախ, իսկ Քէօսթէնճէի ժողովը, որուն մասնակցած է Թուրք կառավարութեան մէկ գործակալը՝ յայտնի մատնիչ Արթուր Եսաեանը, տուած է անոր հիմնովին հակառակ որոշում մը.— Պայքար Օսմ. կայսրութեան եւ անոր ամբողջականութեան դէմ:

Միւս կողմէն, Հնչակեան կուսակցութիւնը չէ յայտարարած, որ Քէօսթէնճէի ժողովէն ետք, իր կապերը այլեւս խզած է Իթթիհատի հետ: Այս կերպով կուսակցութիւնը հանդիսացած է եւ պաշտպան Թուրքիոյ ամբողջականութեան, եւ կողմնակից անոր դէմ պայքարի եւ անդամահատութեան: Դժուար թէ ուեւէ տեղ գոյութիւն ունեցած ըլլայ քաղաքական կազմակերպութիւն մը, որ ինկած ըլլայ այսքան անամօթ ու խայտառակ հակասութիւններու ցանցի մը մէջ:

Քէօսթէնճէի մէջ Հնչակեան կուսակցութիւնը դաղտնի եւ դաւադրական դարձնելու հիմնական պատճառը եղած է Սապահ Գիւլեանի եւ ընկերներու քանի մը հազար ոսկի ձեռք բերելու բուռն մարմաջը: Ջարդարար Սուլթան Համիտի աջ բազուկը հանդիսացող Շէրիֆ փաշան, որ հայկական կոտորածներուն մէջ մեծ պատասխանատուութիւն ունի, յաջողելով իր ձեռքը գործիք դարձնել Հնչ. կուսակցութեան քանի մը վարիչները, խոստացեր է անոնց տալ երեք հազար ոսկի, եթէ անոնք կարենային սպաննել Թուրք կառավարութեան գլուխ կանգնած իթթիհատական վարիչները՝ գլխաւորաբար Թալէաթը, Ճէմալը եւ Էնվէրը:

Սապահ Գիւլեան եւ ընկերները խոստացեր են ատիկա. առ հաշիւ անոնք ստացեր են քսան հազար Փրանքի չափ գումար մը. Եգիպտոսէն ու Կովկասէն անոնք Պոլիս մտցուցեր են ահաբեկչական գործի մէջ որոշ փորձառութիւն ունեցող իրենց քանի մը ընկերները: Պոլիս անցեր է նաեւ Փարամազը՝ իբրեւ գլխաւոր վարիչը տեղի ունենալիք սպանութեանց. Թուրք կառավարութիւնը սակայն որ իր գործակալ Եսաեանի միջոցաւ կրցեր էր օրը օրին հետեւիլ Հնչակեան կուսակցութեան որոշումներուն եւ գործերուն, իսկոյն ձերբակալած է մեծ թուով ծանօթ Հնչակեաններ, որոնցմէ ի վերջոյ՝ յետ դատավարութեան, կախած է քսանը 1915 Թուի ամրան:

Որ Հնչակեանները երկու հակընդդէմ քաղաքականութիւն վարած են, ուզած են պաշտպանել Թուրքիոյ ամբողջականութիւնը, բայց միաժամանակ, քանի մը հազար Փրանքի սիրոյն կազմակերպած են նաեւ դաւեր Թուրք կառավարութեան դէմ, ատիկա հաստատուած է Թուրք դատարանին տալ՝ դրաւոր եւ անհերքելի վկայութիւններով: Հետագային Սապահի, Վարազդատի եւ ուրիշներու նամակներն ալ հաստատած են այդ տխուր իրողութիւնը:

Անկարելի է չցնցուիլ եւ չփշաքաղուիլ կարդալով այսպիսի տողեր: Բայց պատմութիւնը պէտք է գրուի այնպէս, ինչպէս որ է: Տարիներ առաջ բողոքող Հնչակեաններու մեծ խումբ մը ստուար հատորի մը միջոցաւ հանրային խղճի դատաստանին յանձնած էր Հնչ. կուսակցութիւնը իրենց անձնական անմաքուր հաշիւներուն ասպարէզ դարձուցած կարգ մը վարիչներու անխոստովանելի արարքները: Վերջերս Հնչ. գործիչ Գրիգոր Եղիկեան իր յօդուածներով կը հաստատէ ցարդ ըսուածները, միաժամանակ ընելով ցնցող յայտնութիւններ: Եղիկեանի յօդուածները թանկագին նիւթեր են՝ կուսակցութեան մը բարոյական դիմագծութիւնը տալու տեսակէտէն: Կ'արժէ ուշի ուշով կարդալ զանոնք:

Մեզ համար ցաւալին այն է, որ Սապահներ ու Վարազդատներ իրենց ամբողջ այլանդակ կերպարանքով մերկացուելէ ետք ալ, երկար տարիներ մնացած են վարիչները իրենց կուսակցութեան: Ի՞նչ ցոյց կուտայ ասիկա. այն՝ որ վարիչներ ու հետեւորդներ նոյնն են, իրար կ'արժեն: Եւ դժբախտաբար, վարիչներ ու հետեւորդներ այսօր ալ կը շարունակեն նոյն տխուր ու ամօթալի գործունէութիւնը:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ, 22 Դեկտ.)

ՀԱՅՈՒՀԻՆԵՐ ԿԸ ՊԱՇՏՊԱՆԵՆ ԻՐԵՆՑ ԴԱՏԸ

Առ «Մանուկ»

«Մնացի մինակուկ» վերնագրով քանի մը տողերը գրուած՝ ըստ երեւոյթին՝ ամուրի Հայու մը կողմէ, Ցառաջի մէջ, գիս մղեցին սա քանի մը խորհրդածութիւնները ընելու:

Նախ, իբրեւ Հայուհի մը՝ շատ ծանր գտայ հայ աղջկան հասցէին ուղղուած անարդար մեղադրանքները հայ երիտասարդի մը կողմէ:

Ինչպէս կ'երեւայ «Մինակուկ»ը զարկած է շատ յաւակնոտ, մեծամոլութեան զոհ, նեղկուկ ըղեղով հայ աղջկան մը դուռը, քանի որ այդքան դառնօրէն կ'արտայայտուի անոր մասին, եւ ամէն հայ աղջիկ նոյն ջուրով կը լուայ: Չեմ գիտեր թէ ինչու միշտ նոյն աղջկան դուռը ափ առած է, գիտնալով դիմացինին պահանջներուն տարրողութիւնը:

Անշուշտ կան հայ աղջիկներ որոնք տգիտօրէն պահանջկոտ են, շատեր զոհ իրենց մայրերուն սին մտայնութեանց: «Աղջիկս, երբ ամուսնանաս կ'ուզեմ որ կաթնտուով զաւակը մեծցնէ», «եթէ կառք, վիլլա պիտի չունենայ, ինչո՞ւ ամուսնանայ»: Եւ դեռ շատ ուրիշ բաներ ասոնց նման:

Եթէ մայրը այսպէս ականջը կը լեցնէ իր աղջկան եւ սին երազներով կ'օրօրէ անոր ամբողջ մանկութիւնը, ո՞վ է մեղաւորը: Այդ մատղաշ հոգւոյն մէջ ներարկուած է արդէն յաւակնութեան, մեծամոլութեան, ծուլութեան, հանգիստ կեանքի պատուաստը:

Տժգոյն պատկեր ապագայ ընտանեկան երջանկութեան: Բարեբախտաբար հայ աղջիկներու մեծամասնութիւնը այդպէս չէ, հայ աղջիկը չարքաշ է, աշխատասէր է, մաքրասէր է, ընտանիքին զաւակներուն տէրն է, եւ չարաչար աշխատելով՝ իր ամուսնոյն կողքին, տան ապրուստին ետեւէ է: Շատ են այսպիսի Հայուհիները եւ պատիւ իրենց:

Հայ աղջիկը դիւանագէտ չէ, ինչպէս չէ դիւանագէտ հայ պատուական ժողովուրդը:

Հայ աղջիկը դիւանագէտ չէ, որովհետեւ կեղծաւոր չէ, միամիտ է ինչպէս հայ ազգը:

Եթէ հայ աղջիկը դիւանագէտ ըլլար, շատ մը օտար ամուսնութիւններ արդէն կնքած չէին ըլլար հայ տղաք, եւ այսքան կորուստ՝ օտարացում չէինք կրեր մենք այս ազատ երկրին մէջ:

Օտար աղջիկը դիւանագէտ է: Առանց սակարկութեան կը նետուի ասպարէզ: Անգամ մը որ տիրացաւ հայ տղուն, կը դառնայ անոր գլխուն բռնապետ: Պահանջկոտ է, հրամայող է, ցասկոտ է, եթէ ուզածը չըլլայ: Եթէ շատ նեղը մնայ, կը ձգէ տուն տեղ ու կը հեռանայ:

Մինչ հայ աղջիկը հաւատարիմ է իր յարկին, ամուսնոյն, զաւակներուն տէր տիրականն է: Եւ պատուական մայր է:

Իսկ հայ տղաքը թող չկարծեն թէ սուրբեր են, վերէն իջած, թէ պահանջկոտ չեն, դրամօժիտ չեն ուզեր: «Առանց դրամի աղջիկ կ'առնուի՞» ըսողները բանակ մը կը կազմեն: Եւ դեռ քառասունը անց, յիսունին հասնողներ, քսան տարեկան մանկամարդուհիներ կ'ուզեն: Հայ աղջիկը ի՞նչ ըսէ այս կարգի հայ տղամարդերուն:

Հայ տղաք, մի վարկաբեկէք հայ աղջիկը, անտեսելով անոր լաւ կողմերը:

Պէտք չհանդուրժէի որ հայ տղան գար իր դառնութիւնը պոռալ հրապարակաւ, ե վհատեցնէր ամէն անոնք որոնք կ'ուզեն ընտանեկան բոյներ կազմել:

Զքաջալերենք հայ երիտասարդը օտար աղջկան դուռը ափ առնելու:

Ազգային արժանապատուութեան հարց է, հայ աղջիկը հայ տղուն համար է: Ազգապահպանում՝ ամէն բանէ առաջ:

ՀԵՐՄԻՆԷ

ԽՄԲ.— «Մինակուկ – Մանուկը» աւելի շատ երգիծանք մը փորձած է, եւ ոչ թէ ամբաստանագիր մը կազմած, մատնանշելով տխուր երեւոյթ մը:

★

Հայ կինը

«Ցառաջ»ը օրը օրին արձանագրեց Պէյրութի Օգնութեան Խաչի (Կ. Խաչ) Շրջ. վարչութեան վիճաբանական ժողովին պատկերը: Մատնանշելով հայ կնոջ «աններելի» թերութիւնները:

Ո եւ է հայ կին եւ հայ մայր չի կրնար անտարբերութեամբ կարդալ այդ մեղադրանքները: Թէեւ Սօսին եւ Վահէն անուղղակի պաշտպան կանգնեցան, սակայն ատիկա չի բաւեր սրբելու համար հայ կնոջ ճակտին նետուած արատը — Խաղամոլ, ցուցամոլ, օտարամոլ, անբարեկիրթ, տունէն ներս յաճախ անփոյթ, թրքախօս եւն.

Ցարգելի ընկերուհիներ, մատնանշուած թերութիւնները բացառիկ երեւոյթներ են եւ պէտք չէ վերագրել ընդհանուրին: Մի մոռնաք որ եթէ հայ կինը չկրցաւ ուսում ստանալ, յանցանքը իրենը չէ: Ան հազիւ ճողոպրած Թրքական եաթաղանէն եւ Տէր Զօրի անապատներէն, միայն դառնութիւն եւ զրկանք տեսաւ օտարութեան մէջ: Ոչ ժամանակ ունեցաւ, ոչ առիթ կամ նեցուկ, բաւական ուսում ստանալու: Շատեր իրենց աչքերը հազիւ բացած լոյսին եւ ազատութեան, 4–5–6 զաւակներու մայր դարձան: Իսկ այն քիչերը որոնք հայկական հրապարակի վրայ եւ հայ հասարակութեան մէջ կ'երեւին իբրեւ պլպլան աստղեր, ինքնաշխատութեամբ եւ յամառ կամքով հասած են այդ բարձրութեան:

Աշխարհի որ անկիւնը որ բուռ մը հայութիւն կայ, այնտեղ կը գտնէք հայ կինը, որպէս գթութեան քոյր մը հիւանդին սնարին վերեւ: Ան միշտ կրցած է սփոփանք մը տալ, նիւթապէս թէ բարոյապէս, չքաւորներուն եւ որբերուն, ամբողջ աշխարհին մէջ տարածելով Օգնութեան Խաչեր, Կապոյտ Խաչեր, Տիկնանց միութիւն եւայլն: Շատ մը վայրերու մէջ հայ կինը ստանձնած է նոր սերունդի դաստիարակութեան եւ կրթութեան հոգը:

Առ հասարակ արտասահմանի հայ կինը բեռնաւորուած է տնտեսական հոգերով՝ շատեր հազիւ կրնան օրապահիկ մը ճարել գործարաններու մէջ եւ կամ ձեռական աշխատանքներով:

Հայ կինը միշտ ալ եղած է պարկեշտ՝ առաքինի, աշխատասէր, եւ տիպար մայր մը: Անձնուէր՝ իր պարտականութեան մէջ, իր ամուսնոյն եւ զաւակներուն հանդէպ: Ան ունի իր մայրերու լոյս հաւատքը, իր Անահիտը,— «Մայր ամենայն զգաստութեանց»:

Այս լոյս հաւատքն էր որ հայ կինը կը մղէր Եփրատի ալիքներուն յանձնուիլ 1915ին, քան զոհել իր պատիւը: Հայ կինը խոշտանգուեցաւ, նահատակուեցաւ, անլուր չարչարանքներու ենթարկուեցաւ, բայց երբեք չլքեց իր լոյս հաւատքը: Նոյն մայրերու եւ քոյրերու ժառանգորդներն են որ կ'ընդվզին անարդար մեղադրանքներու դէմ:

Աւելորդ է բացառիկ երեւոյթներու առթիւ հրապարակի նիւթ դարձնել այսքան փափուկ հարց մը: Ամէն տեղ եւ ամէն ազգի մէջ ալ վիժածներ կը գտնուին:

ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՄԱՆՕԵԱՆ

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ

ՎԻԷՆ.— Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան մասնաճիւղը պատշաճօրէն տօնեց նախկին ռազմիկ Ա. Ջամալեանի մահուան տասնամեակը, Յունուար 22, կիրակի կէսօրէ վերջ, «Համօ Օհանջանեան» ակումբը: Կը նախագահէր Պ. Ս. Գալուստեան, որ ցաւ յայտնեց շատերու բացակայութեան համար:

Գեղարուեստական բաժնին մէջ երգեցին Տիկին Լուսվարդ Ձիլինկիրեան եւ Օր. Ա. Ուզունեան: Արտասանեցին Պ. Պ. Ս. Անդոեան եւ Յ. Մաթոսեան: Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, Պ. Միսաք Միրզէ որ իր շատ գեղեցիկ ճառով խանդավառեց ներկաները: Պաշտօնական մասէն վերջ սեղանապետ ընտրուեցաւ Պ. Ս. Անդոեան որ յաջողութեամբ կատարեց իր պարտականութիւնը:

Խնջոյքը վերջացաւ ուշ ատեն: Բոլորն ալ գոհ էին:

Անշուշտ Մուրատի եւ ուրիշ հերոսներու տարեդարձներն ալ պիտի տօնեն, միեւնոյն ատեն արթնցնելով քնացողներ:— Ներկայ մը

Մեծ Սեբաստացին

Երկու դար առաջ կը մեռնէր մէկը որ կոչուած էր լոյս տարածել իր չուրջ, վառել հայ գրին եւ դպրոցին ջահը, հիմը դնել Եղբայրութեան մը որ կանգուն է ցարդ եւ պիտի մնայ իբրեւ իր անմահ գործին մեծ գրաւականը։

Մխիթար Աբբայ, անուն մը խիզախ եւ մշակ մը քաջ, Հայկ. դպրութեան եւ ոսկեղէն դարու հետեւորդ մը մեծ որ մաքառեցաւ մինչեւ կեանքին վերջ, ի խնդիր մշակոյթի։

Ան հիմնեց Ուխտ մը այնքան դժուարին պայմաններու մէջ, չընկրկելով ոչ մէկ խոչընդոտի առջեւ, Սեբաստիայէն մինչեւ Վենետիկ, Ս. Ղազար տարապանքով մը անձնուէր ու տաժանելի։

Բայց յաղթեց ի վերջոյ եւ տուաւ մեզ Ալիշաններ ու Բագրատունիներ, Հիւրմիւզներ եւ անոնց չարքին եւ ուրիշներ որոնք փարած գրքին ու գրչին արտադրեցին բազմապիսի գործեր, հեղինակութիւններ այլազան, ինքնագիր կամ թարգմանչական։ Որքան որ եղան բաժան երկու աթոռով, բայց մնացին միշտ մէկ գաղափարի չուրջ, մէկ անուան տակ իրենց «Բազմավէպ»ովը եւ «Հանդէս Ամսօրեայ»ով։

Մխիթար Աբբահօր անունը կը մնայ ու կը տեւէ քանի կենդանի է իր միաբանութիւնը, որուն կոչումն եղաւ ծառայել Հայկ. դպրութեան։

Որքան կարօտ ենք մայրենի ուսման, մանաւանդ հոն ուր Ազգ. վարժարաններ չկան։

Մեծ Սեբաստացին, Մխիթար Աբբայ ճամբայ ելաւ այդ մտահոգութեամբ, գահէ, աթոռէ, զէն ու զրահէ զրկուած ժողովուրդին տալու զէնք մը որ մշտենջենաւորէ իր գոյութիւնը, եթէ իր հայրենիքէն դուրս ալ գտնուի։

Փառք իրեն եւ իր նմաններուն, բոլոր անոնց որ հայ անունը բարձր պահեցին դարերու ընթացքին, իրենց անձնուէր, ազգանուէր գործունէութեամբ ու զոհողութեամբ ինչ ասպարէզի մէջ ալ որ եղան ու գտնուեցան։

Անոնք բոլորը մեր սրտերուն մէջ թող անմոռաց մնան։

ՄԷՆ –ՍԷ

ՑՍԱՑԱՆՔ

L'ARCHITECTURE ARMÉNIENNE, par A. Khatchatrian, extrait de «Vostan», No. 1 (1948 – 49). Paul Guethner, editeur, 12 rue Vavin, Paris:

ՀԱՍԿ, ամսաթերթ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան; թիւ 11 (Նոյ. 1949)։

ԿԵԱՆՔ ԻՒ ԵՐԱԶ (բանաստեղծութիւններ)։ Գրեց Հ. ԻՇԽԱՆ։ (Երիտասարդ բանաստեղծին չորրորդ հատորը)։ Գին 200 լ. դ.։ Հասցէ.— M. Djéndérédjian. B. P. 587, Beyrouth (Liban)։

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ, 1950 Յունուար (27րդ տարի թիւ 288), ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ։ Հասցէ.— 212 Stuart Street, Boston, Mass. (U. S. A.)։

Ո՛Վ ՈՐ ՀԻՆԳ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՏՆԷ, «ՀԱՅ-ԲՈՅԺ»Ի, ՁՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՅ ՎԵՑ ԱՄԻՍ։

Գաղութէ գաղութ

ՊՈՍԹԸՆԻ մէջ հայ մշակոյթի կազմակերպած դասախօսական ժողովին մէջ «Կրթական հարցը եւ Ամերիկահայութիւնը» նիւթին չուրջ խօսած են ընկերներ Ճ. Թաչճեան եւ Գ. Մխիթարեան։ Առաջինը ըսած է թէ ամերիկահայ նոր սերունդին մօտ ազգային հարցերու չուրջ հետաքրքրութիւն կայ։ Իր կարծիքով մօտ 50 — 55 հազար երկսեռ երիտասարդութենէն Մ. Նահանգներու եւ Քանատայի մէջ, 5000ը կը գտնուին կազմակերպութեանց չուրջ։ Ըսած է նաեւ թէ նոր սերունդին համար անգլերէն լեզուով տրուելիք ազգ. դաստիարակութիւնը կրնայ արդիւնաւոր ըլլալ եւ թէ մայրենի լեզուին թերի ծանօթութիւնը չի վնասեր հայ նկարագրին կազմութեան։ Շեշտած է թէ նոր սերունդը ազգային կեանքին մօտ պահելու համար, զարկ տալու է քաղաքական կրթութիւն։

Երկրորդ զեկուցանողը՝ ընկեր Գ. Մխիթարեան ըսած է թէ «Մայրենի լեզուի ծանօթութիւնը» նոր սերունդին համար անգլերէնի հետ՝ անհրաժեշտութիւն է։ «Առանց հայերէնը սորվելու, կարելի չէ սիրել ու հասկնալ ազգային մշակոյթին հետ, մեր ուրոյն գրականութիւնը, որ ազգային հոգիին, տառապանքներուն եւ երազներուն արտայայտութիւնն է։ «Եզրակացնելով աւելցուցած է թէ պէտք է հայկ. դպրոցներ ունենալ, այցելու ուսուցիչներ օգտագործել փոքր համայնքներու համար, իսկ պատրաստուած դաստիարակներ ունենալու համար ուսանողներ կրնանք ղրկել՝ արտասահմանի հայ բարձրագոյն կրթարանները։ Ընդունելով հայերէն լեզուն, իբր ազգապահպանման ազդակ, պէտք է հայերէն խօսելու տրամադրութիւն մը ստեղծուի, ընտանիքներէ ներս։ Ասոր համար պէտք է ընդհանուր շարժում առաջ բերել, հիմնադրամներ կազմել։ Հայրենակցական եւ ուրիշ միութիւններ կրնան օգտակար կերպով աշխատիլ։

Հ. Յ. Դ. ՇԱՐՔԵՐԸ մտած են տասնըմէկ նոր ընկերներ՝ Լոս Անճէլըսի մէջ, ընկեր Գ. Մխիթարեանի այցելութեան առթիւ, Իւթաքէի մէջ ալ (Մ. Նահանգներ) ընդունուած են վեց երիտասարդներ, կնքահայրութեամբ Ժիրայր Մխաքեանի։

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Բ. ԿԱՆԱՉԵԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ համերգը Հալէպի մէջ տեղի ունեցած է 18 Դեկտեմբերին, ի ներկայութեան հոծ բազմութեանմը։ «Արեւելք» կը գրէ թէ «Յայտնի է որ խումբը գտած է ամբողջական ներդաշնակութիւնը, եւ Կանաչեանի մոգական մատներուն տակ կը խոստանայ դառնալ պատուաբեր ներկայութիւն մը՝ Հալէպի մէջ... գեղարուեստական ամայքը վերածելու համար ովասիսի»։

ՕՏԱՐ ԲԱՌԵՐՈՒ հայերէնները տարածելու համար 50 տոլար նուիրած է «Հայրենիք»ի Պ. Սարգիս Յակոբեան (Օրէյնճ, Մ. Նահանգներ)։ Նուիրատուն մասնաւորապէս կ'ուզէ որ հայերէն բառերու գործածութիւնը քաջալերեն ամէն տեղ ե մանաւանդ տուներէն ներս։ «Հայրենիք» այս գումարը յատկացուցած է կարօտ ընթերցասէրներու ձրիաբար թերթ ղրկելու։

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Համաչարսանճաքցիներու Հայր. Միութեան վերակազմութեան առթիւ, Պօմոնի մասնաճիւղը սարքած էր հանդէս մը չաբաթ իրիկուն, չաբաթ, 21 յունուար,, դպրոց սրահին մէջ։ Մեր հայրենակիցներէն դուրս, ներկայ էին նաեւ չատ մը ազգայիններ, քաջալերելու մեր այս անդրանիկ ձեռնարկը։

Հանդէսը բացուեցաւ «Ազատն Աստուած» խմբերգով, Զարսանճագցի պատանիներու կողմէ։ Օրուան նախագահը հայրենակից Յ. Տէօքմէճեան պատմական տեղեկութիւններով հաղորդեց ներկայ հասարակութեան եւ մասնաւորի նոր սերունդին՝ մեր բնապաւառի մասին։ Յետոյ յիշելով Միութեան անցեալ աշխատանքը, աւելի քան եւս անհրաժեշտ գտաւ, այսուհետեւ եւս չարունակել մեր գործը, յանուն մեր նորահաս սերունդին փրկութեան։ Տուաւ կարգ մը յուսադրիչ տեղեկութիւններ, քաղուած Ամերիկայի մեր կեդր. վարչութեան նամակներէն։ Այդ նամակներէն կը պարզուի որ Սուրիա – Լիբանանի մեր 120 սաներէն 8ը կ'ուսանին Պէյրութի Համազգային ճեմարանին մէջ, երկուքը Հալէպի Քառէն Եփփէ ճեմարանը, երկու հոգի ալ ամերիկեան Հայ Սքուլ։ Մէկ բժշկութեան ուսանողուհի որ այս տարի պիտի աւարտի։ Երկու Թոքախտաւոր աղջիկներ, մէկը Յունաստան, միւսը Ֆրանսա սանաթօրիոմներու մէջ կը խնամուին միութեանս ծախքով։ Եւ կոչ ըրաւ Ֆրանսայի մեր բոլոր հայրենակիցներուն որ միանան մեզ, կազմելով ամէն չրջանի մէջ մասնաճիւղեր եւ լծուին ազգաչէն աշխատանքի։

Քանի մը խմբերգներէ վերջ, արտասանեցին օրիորդներ Յովնանեան, Վարդուհի Կարապետեան, Ներսէսեան, փոքրիկն Շահինեան եւ պատանի Յարութիւն Իչխանեան։ Մէջ ընդ մէջ ջութակով իր մասնակցութիւնը բերաւ պատանի Մանուկ Տատաեան։ Ներկայացուեցաւ «Արտաշէս եւ Սաթենիկ» երգախառն պատկեր մը մասնակցութեամբ օրիորդներ Յամբիկի եւ Իչխանեանի։ Շնորհակալութիւն գեղարուեստական բաժնի ղեկավարներուն, Օր. Անահիտ Արզումանեանի եւ Տիկին Հ. Կակոեանի։ Մեներգեց նաեւ տիկին Շուշանիկ Կարապետեան լ

Գովելի նախանձախնդրութեամբ Սէնթ Անթուանէն, քաղաքէն եւ Լէ ղ'Օլիվէն հայրենակիցներ եկած էին։ Հայրենակից Սարգիս Պօյաճեան քանի մը խօսքով խանդավառեց ներկաները, իսկ Մարտիրոս Թաչճեան իր կաղանդչէքներով խրնդացուց բոլորը։ Խանդավառուած էր նաեւ մեր սիրելի Խօսրով Նալպանդեանը։

Ներկայացուեցաւ երկու արարնոց զաւեչտ մը ղեկավարութեամբ Պ. Լեւոն Ստեփանեանի եւ Վ. Տէրտէր'անի։ Իրենց դերերուն մէջ յաջող էին հինդ դերակատարներն ալ, մանաւանդ Վ. Տէրտէրեանը եւ Օր. Ազատուհի Տէրտէրեանը որոնք կուչտ ու կուռ խնդացուցին ներկաները։ Պ. Լեւոն Ստեփանեան ծանօթ է Մարսիլիահայ բեմերուն որպէս ընդունակ դերասան։ Օր. Մարի Շահինեան եւս յաջող էր իր դերին մէջ, ինչպէս նաեւ Պ. Յ. Մարտիրոսեանը։ Մեր չնորհակալութիւնները եւ չնորհաւորութիւնները բոլորին։ Միութեանս այս առաջին ձեռնարկը քաջալերելու համար նուէրներ տրուած էին հայրենակիցներէ եւ կարգ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱՋԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Ես հասկցայ, թէ խորամանկ Թուրքը ինչ դիտաւորութիւն ունի, անմիջապէս եւ բացարձակապէս մերժեցի։ Ռէիզին օգնականը, Հաճին, որ միջահասակ, թանձրամարմին, նոր ճերմկնալ սկըսած 40 — 42 տարեկան, անփոյթ երեւոյթով Թուրք մըն էր, կ'աղերսէր ինձ եւ կ'ըսէր.

— Ինձ դուրս հանեցէք, երթամ բերեմ ինչ որ պէտք է. ես խեղճ մարդ եմ, ես վարձուորն եմ. երթամ, զաւակներս ապահովցնեմ ու գամ։

Երբ որ Թուրքերը կ'առաջարկէին այս ինչ տեղը ցամաք ելլել, նախ ոչինչ կ'ըսէի, մինչեւ որ հասնէինք այդ որոշ տեղը, որպէսզի եռանդով մեզ տանէին. վերջին պահուն միայն մերժումս կը յայտնէի։

Մեր նաւը չափազանց դանդաղ կ'երթար, քամին բոլորովին կտրուեցաւ. ստիպեցինք նաւավարը, որ բացերը ելլէ. անիկա չէր ուզեր.

— Նաւը փոքր է, կ'ընկղմինք կ'ըսէր։

Ես պնդեցի, սպառնացայ, բայց անիկա ամէնքը կը համոզէր, թէ ծովափին մօտ հով կ'ըլլայ։ Ժամեր ետքը տեսանք, որ իրաւամբ նաւը չի յառաջանար. մօտեցանք ծովափին, ուրկէ 3 – 400 առագաստանաւեր մթերքներ կը փոխադրէին. անոնց չարքին խառնուելով յառաջացանք։ Ճիշդ էր, որ ծովափին մօտ հով կար եւ մեր նաւը աւելի դիւրութեամբ կը յառաջանար. միանգամայն պատուիրեցի տղոցը, որ թիավարութեամբ օգնեն։

Մեր ջուրի պաշարը սպառեցաւ, թէեւ չափով կը գործածէինք. մէյ մէկ գաւաթ առաւօտուն, մէյ մէկ գաւաթ կէսօրին եւ երբեմն ալ երեկոները. միայն հիւանդներուն եւ Ռէիզին ջուրը չէինք խնայեր, եւ Թուրքերուն առհասարակ աւելի բաժին կուտայինք ուտելիքի եւ ջուրի։

Տղաքը թիավարելէ յոգնած էին, քամին աննպաստ էր, իսկ Ալի Ռէիզը չարունակ դաւեր կը լարէր մեզ ծովափ հանելու համար։ Այդ պահուն տեսանք, որ խոշոր նաւ մը կուգար դէպի մեզ. նախապէս խորհուրդ ըրինք նաւը բռնելու եւ գրաւելու, բայց Ալի Ռէիզը, տեղեակ ըլլալով մեր դիտաւորութեան, այնպիսի ուղղութիւն մը տուաւ մեր առագաստանաւին, որ մէկէնհեռացանք, հակառակ որ կ'ըսէինք իրեն, որ եթէ ուրիչ նաւ մը բռնենք, զինքը ազատ կ'արձակենք։

Երեկոյին մօտ մեծ դժուարութեամբ հասանք Տրիպոլիսի առաջ. ամէնքն ալ այնքան յոգնած էին, որ չէին կրնար թիավարել. ջուր եւ թխած հաց չունէինք։ Այդտեղ տեսանք, որ Ռուսերը ռմբակոծեր էին զօրանոցը եւ կարգ մը տուներ։

Մինչեւ լոյս գացինք առանց թիավարելու եւ առաւօտեան տեսանք, որ հազիւ թէ մէկ ժամու ճամբայ յառաջացած ենք։ Ալի Ռէիզը ամէն անգամ, որ ծովափնեայ բարձրութիւն մը կը տեսնէր, կ'առաջարկէր հոն ցամաք հանել մեզ, ըսելով, թէ ապահով վայր է։ Ես քսի խստութեամբ.

Մինչեւ Տրապիզոնի վերեւը պիտի տանիս, ճար չկայ, մինչեւ հոն ոեւէ առարկութիւն չեմ ուզեր լսել։

Ան կա միշտ կը խօսէր իր ընտանիքին անտէրութեան, իրեն վիճակին վրայ եւ կը ջանար ազդել տղոց վրայ, ըսելով, թէ ամէնքս ալ կը հիւանդանանք, ամէնքս ալ կը մեռնինք անօթի, ծարաւ։

Նաւը խուղարկեցինք, գտանք փայտ եւ սաճ մը՝ տակը քար. հոտ կրակ վառեցինք եւ ալիւրը ծովի ջրով չաղելով, հաց եփեցինք։

Մթնելու մօտ ծովը սաստիկ ալեկոծուեցաւ, սոսկալի քամի մը բարձրացաւ, այնպէս որ հարկադրուեցանք առագաստը իջեցնելու. ամէնքը գոչեցին, թէ պիտի ընկղմինք. յուսաբեկութիւնը տիրած էր ամէնուն։

— Բոլորս ալ հոս կը մեռնինք, բայց ցամաք ելլել չկայ, գոչեցի, պէտք է չարունակել։

Ռէիզը տեսնելով որ ճար չկայ, համակերպեցաւ։ Հետզհետէ քամին նպաստաւոր դարձաւ. կրկին բացինք առագաստը. Նաւը կը ճեղքէր ալիքները ու կ'անցնէր՝ կարծես չտապով մեզ դէպի փրկութիւն տանելու։ Աւելի բարձր ալիքներ լեռան պէս կուգային, բայց Ռէիզը վարպետ էր ու այնպէս կը ղեկավարէր նաւը, որ ալիքներու կողերէն կ'անցնէինք առանց անոնց ճակատէն զարնուելու։ Նպաստաւոր քամին մեծ հանդիստ ներչնչեց ինձ. նաւին ցռուկին վրայ նստած կը դիտէի ու քէֆս կուգար, թէ ինչպէս մէկ ալիքէն միւսը կը թռէինք՝ ու ինձ թուեցաւ, որ նոյնիսկ յաղթեցինք ծովուն։

ԶԱԳԷԼ ԽՍԱՅԵԱՆ

մը ազգայիններէ, որոնք վիճակախաղի դրուելով անմիջապէս սպառեցան:

Հանդէսը վերջացաւ շատ յաջող, Միութեան ապահովելով կոկիկ գումար մը եւ աւելի շատ բարոյական քաջալերութիւն մը: Մեր նպատակն է այսպիսի հաւաքոյթներով մեր նոր սերունդը համախմբել հայկական միջավայրին մէջ, կարելին փրկելու համար: Ներկայ մը

 սեն ՄԱԿի ընդհ. ժողովին որոշումներուն: Ժողովը, որ տեղի կ'ունենայ Ժընեւի մէջ, յետաձգուեցաւ, որպէսզի պատուիրակները ժամանակ ունենան մտածելու եւ իրենց կառավարութեանց հետ խորհրդակցելու:

Խնամակալութեան խորհուրդը որոշեց լսել կառավարութեանց, եկեղեցիներու ներկայացուցիչներուն, իրաւասու կազմակերպութեանց եւ հաստատութեանց կարծիքները: Տակաւին ուղղակի դիմում կատարուած չէ Յորդանանի եւ Իսրայէլի, որպէսզի ճշդեն իրենց վերջնական դիրքը (երկուքն ալ հակառակ են Երուսաղէմի միջազգայնացման):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

250 — 300 ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ երկուշաբթի օր, Փարիզի մէջ, երբ կը մերժէին վճարել հանրակառքերու եւ մեթրոյի տոմսակներուն 40 առ հարիւր յաւելումը: Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուէին քաղաքական դէմքեր ալ, 11 երեսփոխաններ եւ քաղաքապետական խորհրդականներ եւայլն: Բոլորն ալ անմիջապէս ազատ արձակուեցան, պահականոց առաջնորդուելէ վերջ: Բազմաթիւ ոստիկաններ առտուն կանուխէն դիրք բռնած էին կայարաններուն առջեւ, իսկ ցուցարարները թռուցիկներ կը բաժնէին կամ ճառեր կը խօսէին: Շատ մը թաղերու մէջ ցուցարարները յաջողեցան խզել ոստիկանական շղթան, առանց իրենց նպատակին հասնելու:

ԴԱՀԼԻՃԸ վստահութեան քուէ պահանջած ըլլալով ելմտացոյցի հինգ տարբեր կէտերու վրայ, ազգ. ժողովը նորէն յուզումնալից նիստ մը գումարեց երեքշաբթի օր: Մէկ ամիս առաջ, Պ. Պիտօ վստահութիւն պահանջեց վեց անգամ, եւ շահեցաւ աննշան մեծամասնութեամբ: Այս անգամ աւելի ծանր է տագնապը: Նոր տուրքերու խնդիրը քար գայթակղութեան դարձած է, մանաւանդ որ Հանրապետութեան Խորհուրդը (ծերակոյտ) մերժեց զանոնք ստուար մեծամասնութեամբ: Յոռետեսներու կարծիքով, եթէ Պ. Պիտօ յաղթուի, այլեւս անխուսափելի պիտի դառնան խորհրդարանին լուծումը եւ նոր ընտրութիւնները: Անոնք որ լուծում կ'ուզեն, կը մերժեն վաւերացնել նոր տուրքերը:

ԿԻՊՐՈՍԻ ժողովրդային քուէարկութենէն վերջ, որ կը պահանջէր Յունաստանի կցել կղզին, Յոյները անհամբեր կը սպասեն ելքին: Վերջին լուրերու համաձայն, դիմում պիտի կատարուի Ազգաժողովին, եթէ Անգլիա մերժէ Յունաստանի վերադարձնել Կիպրոսը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մօտ, Մարինյանի օդանաւային գործարանին մէջ կռփամարտ մը տեղի ունեցաւ համայնավար եւ հակառակորդ բանուորներու միջեւ, յաւելուածական աշխատանքի մասին, որ անհրաժեշտ կը համարուի, փութացնելու համար 200 օդանաւերու շինութիւնը: Համայնավարները հակառակ են յաւելուածական աշխատանքին: Հարկ եղաւ 400 ոստիկաններ ղրկել, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար: Սպայ մը վիրաւորուեցաւ, երբ կռուարարները քարեր կը նետէին: Թերթերը կը գրեն թէ շատ մը բանուորներ համաձայն են յաւելուածական աշխատանքի, բայց կարմիրները կ'ընդդիմանան:

ՀԱՄՊՈՒՐԿԷՆ կը հեռագրեն թէ երկուշաբթի ժողովրդական կառք մը դրամի մեծութեամբ կեռ Խաչեր թափեց փողոցները եւ անհետացաւ: Ուրիշ քաղաքներէ ալ նոյն դէպքերը կը հաղորդեն: Նացիներուն համար Յունուար 30ը տօն է, (1933 Յունուար 30ին էր որ Հիթլէր վարչապետ հռչակուեցաւ):

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Պուշիրի շրջանին մէջ պատահած երկրաշարժին զոհերու թիւն է 30 — 40, ոչ թէ 1500:

ԱՒԵՒՏՐԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ ստորագրուեցաւ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ, Յունուար 31ին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պ. Աբրահամ Պէրպէրեան Ակնայ Ապուչեխ գիւղացի կը փնտռէ եղբայրները՝ Սարգիս, Ասատուր, Խաչիկ եւ Ճանիկ Պէրպէրեաններ, հօր անունը՝ Մարգար, մայրը Մարիամ: Տեղեկացնել Ա. Պէրպէրեանի, 24 rue Enghien, Փարիզ (10):

ՃՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլ քաղաքի Ֆ. Կապ. Խաչի կողմէ, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ: «Au Club»ի սրահին մէջ, 51 rue Grignan:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Մարսիլիոյ Օփերայի երկու առաջնակարգ պարուհիները:

Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան 1er prix du Conservatoire de Marseille:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Օր. Ա. Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Վահէ Մանուկեան եւ բոլոր ազգականները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ ազգականին՝ ՏԻԿԻՆ ԵՒԳԻՆԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Վահէ Մանուկեանի եւ Մանուկեան ընտանիքին, իրենց մօր Տիկին ԵՒԳԻՆԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Պարահանդէս-ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ

Կիրակի 12 Փետրուար ժամը 10էն մինչեւ կէս գիշեր, George Vի շքեղ սրահներուն մէջ:

Ի նպաստ Միութեան Փարիզահայ դպրոցներուն: Մասնակցութեամբ՝ Bachicha Արժանթինեան նուագախումբին, ինչպէս նաեւ Roland Grenierի եւ իր խումբին:

Jacques Dal, du Cabaret «Des grands Seigneurs», Iléana Simo, danseuse Etoile du Casino de Paris Pola Berger, la grande vedette du cabaret «Le Bosphore». Fedi et Fedi, les danseurs les plus drôles du Casino de Paris. Nany, Besydjian – Rasco, avec l'ensemble folklorique Roumain:

Կարեւոր.— Ձեր սեղանը ապահովելու համար փութով հեռաձայնել Tri. 39-09 կամ Ely. 23.66:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտասարդաց Միութիւնը իր տարեկան շքեղ պարահանդէսը կուտայ Splendid Hotelի սրահներուն մէջ Մարտ չորսին:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել: Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

Նախաձեռնութեամբ ՍՐՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ, Ն. Ա. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ եւ հովանաւորութեամբ փարիզահայ կազմակերպութիւններու:

Salle Gaveau — 45, Rue la Boëtie

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Երգչային եւ սէնֆոնիկ նուագահանդէս, նուիրուած ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ գործերուն

Մասնակցութեամբ, յայտագրի կարգով՝ Օր. Օր. ՍԱԹԻ ԿԱԹԻՎԱՐԵՆՑԻ, ԱՍՏՂԻԿ ԱԽԱՔԵԼԵԱՆԻ եւ ԻՐԻՍ ԿԻՐԼԿԻՐԼԵԱՆԻ:

Pasdeloupի սէնֆոնիկ նուագախումբը մասնակցութեամբ ՍՐՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի,

Ղեկավարութեամբ՝ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Տոմսերը կանխաւ ապահովելու համար, դիմել.— Comité Festival Alemchah, 19a, rue Caumartin Tél. Ope. 54.48: Գրատուն Հ. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Dan. 88.65, գրատուն Մ. Պարսամեան, 46 rue Richer, Pro 64.90:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Լ. ԿԵՐՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Հ. Բ. Ը. Միութեան փոխ նախագահ եւ պատուոյ անդամ ողբ. ԼԵՒՈՆ ԿԵՐՏԱՆԻ (պատուոյ լեգէոնի ասպետ) մահուան քառասունքին առթիւ քառաձայն պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, 5 Փետր., Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ:

Սկզբնաւորութիւն պատարագի՝ ժամը 10ին:

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը կը հրաւիրէ յարգոյ հասարակութիւնը իր ներկայութեամբ մասնակցիլ ողբացեալ հայրենասէրի յիշատակին ընծայուելիք այս հանդիսաւոր յարգանքին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հերթական դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, դպրոցի սրահը, 78 rue Rabelais: Նիւթ՝ «Մեծն Տիգրան»: Կը դասախօսէ ընկեր Բ. ԽՐԻՄԵԱՆ: Կը հրաւիրուին երէց ընկերները եւ սանուհիները:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 71 rue de Bonnelի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ, ներկայանալ անդամատետրերով:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի թատերական ներկայացումը յետաձգուած է Մարտ 12ի կիրակին, կէսօրէ վերջ:

ՌՈՒՍ. ՖՈՆՏԻՆ.— Պէյրութէն Պ. Զաթմալաչ'եան, որ արդէն ուսանող մը կը պահէ, քսան հազար ֆրանք ղրկած է Կապոյտ Խաչի Ռւս. Ֆոնտէնի, Պ. Զպուքճեանի միջոցաւ:

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ՆԿԱՐԻՉ ՄՈՄՃԵԱՆԻ

ԾՈՎԱՆԿԱՐՆԵՐ ԵՒ ԳԻՒՂԱՆԿԱՐՆԵՐ

Յունուար 28էն Փետր. 16

Galerie de la Cité, 41 Quai de l'Horloge, Paris
Métro Pont - Neuf Aut. 27, 85, 21, 72

Բացումը (Vernissage) շաբաթ 28 Յունուարին, ժամը 15ին: Կարելի է այցելել ամէն կէս օրէ վերջ, բացի կիրակիներէն:

ՀԱՅ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հրատարակութեան համար պատրաստ է
Երկար ատենէ ի վեր սպասուած
«ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԵԹՈՏ»Ը

Անհրաժեշտ հրատարակութիւնը որ գնահատուած է Արհեստակցական շատ մը մարմիններէ եւ պատրաստուած տարիներու փորձառութեամբ եւ պրպտումներով:

Իւրաքանչիւր հայ դերձակ որ կը փափաքի ունենալ հայերէն լեզուով, արդիական եւ դիւրըմբռնելի ձեւագիտութեան մեթոտ մը, այժմէն պէտք է բաժանորդագրուի, փութացնելու համար անոր հրատարակութիւնը: Գինը 1500 ֆրանք:

Դիմել հեղինակին.— **P. TOURIKIAN**
133 Bld. de la Liberaton, Marseille C.C.P. 74134

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 փր. C.C.P.Paris 1678-63
Jeudi 2 Février 1950 Հինգշաբթի 2 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6067—Նոր շրջան թիւ 1478

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳՆՉՈՒՆ ԱՒԵԼԻ ՊԱՐԿԵՇՏ Է

Դիմացի որջը նորէն բռնկեր է, Թուրք – բոլշեւիկեան, իսկապէս բոշայական ցուցադրութիւն մը սարքելով :

Ամբողջ էութեամբ թաթախուած սուտի, կեղծիքի, տգիտութեան եւ անբարոյականութեան մէջ, նորէն կը զառանցէ հրապարակաւ, մուր քսելու համար Դաշնակցութեան ճակտին :

Եղկելին կը մոռնայ որ ամէն անգամ երբ այդ նողկալի մարզանքին կը ձեռնարկէ, պարզապէս իր դիւահարի երեսը կը սեւցնէ : Հակառակ բոլոր դիմակներուն եւ վայրերան կանչերուն :

Միշտ անձնատուր՝ կոտոշաւոր սուտերու եւ ցաւագար երեւակայութեան մը, նորէն գայլ է տեսեր եւ օգնութիւն կ'աղաղակէ լեղապատառ : « Ի սէր ազգութեան» : Ներողութիւն, — յանուն սովետակա՛ն Հայաստանի :

— Իմացէ՛ք, Հայեր, Դաշնակցութիւնը կ'ըսէ թէ « մեր հողային պահանջը Ռուսիայէն է եւ ոչ թէ Թուրքիայէն» : Կ'ըսէ նաեւ թէ «հասարակաց թշնամին այսօր Թուրքը չէ, այլ Ռուսը» : (1 Փետրուար) :

Ցարդանոցի նոյն թիւին մէջ «Պետ. Հայ Կարմիր Խաչ»ը եւ Բժշկական Միութիւնը առողջապահական դասընթացք մը բացած են, օգտակար ըլլալու համար գաղութին :

Կը զարմանանք որ առաջին փորձը խմբագրութեան վրայ չեն կատարած, նոյն ազգանուէր մտահոգութեամբ,— օգտակար ըլլալ գաղութին :

Ի վերջոյ ո՞ւր կրնայ հասնիլ որեւէ գաղութի առողջական վիճակը, երբ աս ու ան հրապարակագրութիւնը կը չփոթեն քնարեր զառանցանքներու հետ :

Փորձեցէք հարցնել թէ ո՞ր Դաշնակցականին բերնէն լսեցին, ո՞ր Դաշնակցական թերթին մէջ կարդացին, ո՞ր արժանահաւատ աղբիւրէն քաղեցին վերի երկու նախադասութիւնները :

Պատէ պատ պիտի զարնուին — ինչպէս միշտ — վասնզի գիտեն որ երկու վերագրումներն ալ ՍՈՒՏ ԵՆ ՎԵՐԷՆ ՎԱՐ : ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՌԷՆ ԵՒ ԲԱՌԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՎԵՐՋԻՆԸ :

Իսկական գնչուներ, այս խուժանաբարոյ մունետիկները անոնց չափ ալ պարկեշտութիւն չունին : Ոչ ալ պուտ մը խելք :

Եթէ ունենային, գոնէ իրենց ընթերցողներուն պիտի մեղքնային :

Եւ ըսել թէ մեր մինուճար Երեւանը այս կարգի շոշորթներու վստահած է իր վարկին եւ դատին պաշտպանութիւնը : Փախուկներ, որոնք ոչ իրենց կարդացածը կը հասկնան, ոչ ալ վարժուած են շիտակ արտագրելու տող մը, բառ մը :

Վերջին ապացոյց՝ նոր խորդախութիւնը, չափուած – ձեւուած՝ Թուրք – բոլշեւիկեան կաղապարին վրայ :

Ընթերցողները կը յիշեն անշուշտ, — Թուրք – Թաթար պոլիտիկոս մը, Միրզա Պալա, վերջերս գրութիւն մը հրատարակելով «Ճիւմհուրիյէթ »ի մէջ, կը փորձէր այն տպաւորութիւնը ձգել թէ Դաշնակցութիւնը մօտեցեր է տխրահռչակ «Պրոմեթէ»ին :

Դիմացի դիմակաւորները լայնօրէն շահագործեցին այս ցնդաբանութիւնը, եւ ստացան արժանի պատասխանը, այս էջին վրայ :

« Ցուսաբեր»ն ալ խօսեցաւ իր մամուլի բաժնին մէջ, պատռելով խառնակիչներուն դիմակը :

Եւ սակայն, ի բնէ ստախօսը – մատնիչը կրնա՞յ դիւշերը հանգիստ քնանալ, եթէ նոր գարշանք մը չյղանայ : Եթէ կրկին չպղտորէ ջուրերը :

Մանաւանդ որ, հին դրամագլուխը չատոնց սպառած է, եւ պէտք է ուրիշ քնարեր առասպելներ հիւսել կամ նորոգել, որպէսզի մարդիկ իմանան թէ իրենք ալ կը գործեն :

Վաղը կ'իմանաք թէ ի՛նչպէս :

Մինչ այդ, անգամ մը եւս կը յայտարարենք, — հայրենասիրութեան, պարկեշտութեան, հայրենիքի կամ տարագիր բազմութեանց անունով խօսելու իրաւունք չունին անոնք որ արհեստի վերածեր են սուտն ու կեղծիքը, քսութիւնն ու մատնութիւնը, կեղծիքն ու «պրովոկացիա»ն :

Դաշնակցութիւնը պարզապէս կը ծիծաղի այդ փերեզակներու մտաւոր եւ բարոյական թշուառութեան վրայ :

Բայց զուարճալիքն անգամ չատ է, օրուան այս ժամուն :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ա՞ՅՍ ԱԼ ԿԱՐԵԼԻ ՉԷ

Ի՛նչ ուրախութեամբ կը հետեւինք մեր հայրենիքիս բարեզարդման ու շինարար աշխատանքներուն :

Մարիէտտա Շահինեանի գեղեցիկ նկարագրութիւնը Երեւանի կերպարանափոխման մասին, որ հրատարակուեցաւ «Ցառաջ»ի մէջ, հըրճուանք միայն կրնայ պատճառել բոլորիս :

Բայց ցաւը կուգայ խոցել ձեր սիրտը .— ինչո՞ւ «հզէքեալթին պալատ»ը պիտի ըլլան հոն նկարագրուած զանազան շէնքերը, եւ քաղաքն ալ հեռաւոր Շիրազ մը, յառաջդիմութեան այս դարուն, երբ մարդիկ քանի մը ժամէն աշխարհներ կը կտրեն, կ'անցնին :

Չեմ գիտեր, պատմութեան մէջ կա՞յ նախընթաց մը ուր այսինչ ցամաքամասը, տասնեակ երկիրներ, միլիոնաւոր ժողովուրդներ բաժնուած ըլլան մնացեալէն, մարդուն կամքով, եւ յանուն Ցառաջդիմութեան :

Եթէ երկիրը փոքր է, թոյլ տալու համար որ երթան իրենց բոյնը շինեն ցիրուցան բազմութիւնները, գոնէ առժամեայ այցելութիւններ սարքէին :

Կը կորսնցնէ՞ թէ կը շահի մեր հայրենիքը, եթէ պարբերաբար երթանք վայելենք : Իր հողն ու ջուրը, երկինքն ու սպիտակափառ գագաթները ներշնչման ու հայրենական կարօտի անսպառ աղբիւրներ են, բոլոր տարագիրներուն, մանաւանդ գրող – բրոցներուն համար որոնք անիմաստ կը գտնեն գրականութիւնը եւ արուեստը օտար երկինքի տակ :

Գոնէ կարելի չէ՞ խօսք մը հաստատել, «անբաղձալիները» դուրսը ձգելով եւ բարեյոյսներուն ընծայելով ամէն դիւրութիւն...

ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՂ

ԵՐԵՒԱՆԻ Կիրովեան շրջանի կուսակցական լիագումար նիստին մէջ, որ տեղի ունեցաւ վերջերս, երեւան հանուեցան շարք մը «այլանդակութիւններ» : (Այդ շրջանին մէջ կը մտնէ Երեւանի համալսարանական թաղամասը) : Նիստին մասնակցողները, Կեդր. Կոմիտէի եւ Գերագոյն Խորհուրդի անդամները խստօրէն քննադատեցին Շրջ. Կոմիտէին քարտուղարները եւ միւս աշխատողները, ըսելով թէ երեսի վրայ ձգած են ամենօրեայ կուսակցական հսկողութիւնը համալսարանական աշխատանքներու վրայ եւ միւս գործերու մէջ, թէ Կիրովեան շրջանի կուսակցական կազմակերպութիւնը չէ վարած գիտական եւ ուսումնական հաստատութեանց գաղափարական աշխատանքները, որու հետեւանքով տեղի են ունեցեր շարք մը խեղաթիւրումներ՝ Լենինեան – Ստալինեան վարդապետութեան եւ Մարքս–Լենինեան տեսութեան մէջ են. : Այս առթիւ խօսեր են՝ Համալսարաններու կուսակց. կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները, խոստովանելով իրենց «յանցանքները», խոստանալով ուղղել զանոնք, եւ պատասխանատուութեան ենթարկել՝ մեղաւորները : Գիտութեանց Ակադեմիայի նախագահը՝ Վ. Համբարձումեան ըսած է .— «Պէտք է անողոք լինել բոլոր նրանց հանդէպ, ովքեր փորձում են շեղել Մարքս – Լենինեան – Ստալինեան ուղեգծից» :

Կը սպասուի շոնդալից յայտնութիւններու :

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԻ աշխատողներու տան մէջ վերջերս տեղի ունեցաւ երգահաններու ստեղծագործ աշխատանքներու ցուցահանդէս : Կը մասնակցէին երգահաններ, նկարիչներ, գրողներ, քննադատներ, դերասաններ եւ արուեստի ուրիշ աշխատողներ : «Երիտասարդ Կոմպոզիտորների ստեղծագործութիւնները » նիւթի մասին խօսեցաւ երգահան և արուեստի վաստակաւոր գործիչ՝ Անուշաւան Տէր Ղեւոնդեանը եւ ըսաւ .— «Կեանքը այնքան երջանիկ է դարձել, որ ծերերն էլ իրենց երիտասարդ են զգում» :

Այսպէս խօսեցան ուրիշ արուեստի գործիչներ եւ երիտասարդ երգահաններ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ քարափի բանուորներուն մէջ խլրտումները կը շարունակուին նախաձեռնութեամբ համայնավարներու : Տասը հոգի ձերբակալուեցան Գշ. օր :

Մ'ւր կ'երթանք...

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ ՀՐԱՄԱՅԵՑ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՁԵՌՆԱՐԿԵԼ ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԻ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն Գշ. օրուան թըւականով .— Թրումըն հրամայեց Հիւլէական Ուժի Ցանձնախումբին յառաջ տանիլ աշխատանքները՝ Ջրածին – ռումբի շինութեան համար : Այս հրամանը տրուեցաւ յանձնախումբի տեղեկագրին հրատարակութենէն երկու ժամ վերջ : Տեղեկագիրը կը յայտնէր թէ յանձնախումբը արդէն գործի ձեռնարկած է, Ջրածին – ռումբ շինելու համար :

Նախագահը կարճ յայտարարութեամբ մը հրամայեց շարունակել աշխատանքը հիւլէական զէնքերու բոլոր տեսակներուն համար :«Պէտք է միջոցներ ձեռք առնենք որ մեր երկիրը կարենայ ինքզինքը պաշտպանել որեւէ կարելի նախայարձակի դէմ» : Աշխատանքը պէտք է շարունակուի համաձայն խաղաղութեան եւ ապահովութեան ծրագիրներուն : Նախագահը անհրաժեշտ կը գտնէ հիւլէական զէնքերու զարգացումը, «մինչեւ որ կարելի ըլլայ գտնել միջազգային հսկողութեան դոհացուցիչ ծրագիր մը» :

Նախագահին յայտարարութեամբ կը փակուի այն վիճաբանութիւնը որ կը տեւէր շաբաթներէ ի վեր, «գեր – ռումբ»ի մասին : Շատ մը երեսփոխաններ եւ ծերակուտականներ կը թելադրէին որ առաջ ձեռնարկել այս ահարկու զէնքին շինութեան : Գիտնականներու կարծիքով, նոր ռումբը հազար անգամ աւելի զօրաւոր է քան հիւլէականը : Մ. Նահանգներու մասնագէտները կը կարծեն թէ հաւանաբար Խ. Միութիւնն ալ ձեռնարկած է ջրածին – ռումբերու շինութեան : Կը կարծուի թէ ամերիկեան ռումբը պիտի լրանայ մօտ երեք տարիէն :

Նախագահ Թրումըն իր յայտարարութեան մէջ նոր զէնքին շինութիւնը կը հրամայէ իբրեւ « ընդհանուր հրամանատար զինեալ ուժերու » :

Բարոյական պատասխանատուութեան խնդիրը ծանրապէս կը ճնշէ նոյնիսկ շատ մը գիտնականներու վրայ : Անոնց կարծիքով, ամէն միջոց պէտք է փորձել, հիւլէական զէնքերը օրէնքէ դուրս հռչակելու համար, համաձայնելով Խ. Միութեան հետ :

Այս առթիւ ուրիշներ ալ կ'առարկեն թէ քանի որ Խ. Միութիւնը կը մերժէ մասնակցիլ միջազգային հսկողութեան, աւելորդ է խօսիլ անոր հետ, հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու կրճատման մասին :

Ամերիկացի գիտնական Ըրէյ, որ աշխատած է Հիրոշիմայի ռումբին վրայ եւ որ համաձայն է նոր ռումբին շինութեան, կ'ըսէ թէ մասնագէտներու տեղեկագրին համաձայն ամէն կեանք պիտի ոչնչանայ Մ. Նահանգներուն չափ տարածութեան մը վրայ, իբրեւ հետեւանք ջրածին ռումբի արձակած մահացու ճառագայթներուն :

Ուրիշ խնդիր մըն ալ կը զբաղեցնէ մասնագէտները .— ո՞ւր պիտի փորձուի ջրածին ռումբը, երբ շինութիւնը լրանայ : Նորէն կը խօսուի Խաղաղական Ովկիանոսի այն մեկուսացեալ կէտերու մասին ուր տեղի ունեցան հիւլէական ռումբի փորձերը :

★ Թերթերը կը գրեն թէ առ նուազն չորս ամիսէ ի վեր է որ վիճաբանութիւններ կը կատարուին նոր ռումբին շինութեան մասին : Ցատուկ յանձնախումբը շարք մը ժողովներ գումարեց զինուորական վարիչներու, գիտնականներու եւ ուրիշ մասնագէտներու հետ : Առանց քուէարկութիւն կատարելու, ներկաները մեծ մասով համաձայն եղած են ջրածին ռումբի շինութեան :

Ծերակուտական Մաք Մահոն ըսաւ թղթակիցներուն թէ ինք «անհրաժեշտ կը գտնէ գործել ծայրագոյն արագութեամբ » եւ թէ Նախագահ Թրումընի որոշումը արժանացաւ յատուկ յանձնախումբի 18 անդամներուն միաձայն հաւանութեան : Ծրագրին գործադրութեան ծախքն կը հաշուեն մէկ միլիառէն մինչեւ չորս միլիառ տոլար : Անձապարողները կ'ըսեն թէ ժամանակ ձգելու չէ որ Ռուսերը Ամերիկացիներէն առաջ շինեն ջրածին ռումբը :

★ Պ. Պէրնըրտ Պարուք, հիւլէական մասնագէտը, յայտարարեց թէ Նախագահ Թրումընի հրամանը «իմաստուն որոշում մըն է, անհրաժեշտ աշխարհի խաղաղութեան համար » : Ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին նախագահը, Թոմ Քոնըլի, «ջերմապէս շնորհաւորելով » նախագահին որոշումը, « իմաստուն եւ շատ կարեւոր» կը գտնէ զայն :

★ Հիւլէական յանձնախումբը իր եօթներորդ կիսամեայ տեղեկագրին մէջ կ'ըսէ թէ Մ. Նահանգները այժմ հիւլէական ռումբեր կը շինեն շարք – շարք եւ պատրաստութիւններ կը տեսնեն նոր զէնքերը փորձելու համար :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԵՐԼԻՆԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ երթեւեկը նորէն ջլատուած է, իբրեւ հետեւանք խորհրդային իշխանութեանց կողմէ հաստատուած կաշկանդումներու : Գետային երթեւեկն ալ խանգարուած է :

Ե՞ՐԲ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑՆԵՐ ԲԱՑՈՒԵՑԱՆ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսահայ գաղութը մեր ամենահին գաղթականութիւններէն մին է, որուն պատմութիւնը կը՝ մնայ տակաւին կարօտ ուսումնասիրութեան: Պոլիս՝ իբրեւ կեդրոն եւ վառարան Թրքահայ մտաւոր կեանքի՝ ունի նաեւ իր յատուկ մշակոյթի պատմութիւնը, որ թէ՛ հնութեամբ եւ թէ՛ արտադրութեամբ կը գերազանցէ մեր շատ մը ուրիշ գաղութներունը: Դժբախտաբար մշակոյթի այդ պատմութիւնը եւս լրիւ ուսումնասիրուած չէ:

Ներկայ գրութիւնս պարզ փորձ մըն է լուսաբանելու համար կէտ մը.— Ե՞րբ եւ որմէ՞ եղած են առաջին յիշատակութիւնները Կ. Պոլսոյ հայկական դպրոցներու մասին:

Այն իմաստով, ինչպէս որ այսօր կ'ըմբռնենք, հին ատեն չկային Պոլսոյ մէջ հայկական դպրոցներ: Միւս կողմէ անտարակոյս շատ հինէն նախնական դպրոցներու զանազան ձեւեր գոյութիւն ունեցած են հոն հայերէն լեզուի ուսուցման համար: Թէ ե՛րբ առաջին անգամ գոյութիւն ունեցած են եւ ի՛նչ կերպով կը դասախօսէին այդ նախնական «դպրոց»ները՝ ժլատ են պատմագիրներն ու ժամանակագիրները այս մասին:

Հրանտ Ասատուր «Կոստանդնուպոլսոյ հայ եւ յոյն դպրոցները 1790էն առաջ» խորագրով յօդուածի մը մէջ (Ծաղիկ, Կ. Պ. 1903 Թ. 4, էջ 42) կը գրէ թէ «ԺԷ. դարուն եւ անկէ առաջ դպրոց բանալու եւ կրթութիւն տարածելու ջանքեր գրեթէ բնաւ չեն յիշուիր Կ. Պոլսոյ Հայոց մէջ»:

Գրիգոր Դարանաղեցի կամ Կամախեցի (մեռ. 1643ին), որ կրկնակի ճամբորդած է Կ. Պոլիս եւ ծանօթ է նոյն տեղւոյ հայկ. կեանքին՝ իր ընդարձակ ժամանակագրութեան մէջ ոչ մէկ ակնարկութիւն կ'ընէ Կ. Պոլսոյ մէջ հայկ. դպրոցի գոյութեան մասին:

Եւ սակայն հայկ. դպրոց կամ գոնէ հայերէն լեզուի դասախօսութիւն գոյութիւն ունէր հոն, Կ. Պոլիս, արդէն ԺԷ. դարուն սկիզբը: Մեզի ծանօթ առաջին յիշատակութիւնը այդ մասին 1603էն է: Խաչիկ Լեւոնեանի կը պարտինք հրատարակութիւնը յիշատակարանի մը, որմէ կ'իմանանք թէ երեք վարդապետներ 1603ին Կ. Պոլսոյ մէջ հայերէն դասախօսութիւն կ'ընէին: Ահա այդ յիշատակարանը.— «Ի թուին ՌԾԲ (= 1603) էին երեք վարդապետք ի Ստամպօլ քաղաքի, Յակոբ րաբունապետն Ջէյթունցին, որ դաս կու հրամէր զԱւետարանն Մատթէոսեան: Եւ Մաղաքիա Վ.ն Թօխաթեցի դաս կ'ասէր զԱրարածքն, եւ Զաքարիա Վ. Վանեցին ասէր զխորհուրդին մեկնիչ, եւ էր Ստամպօլ քաղաք իբրեւ գերկինս եւ կամ զժամանակն Կոստանդիանոսի եւ զթարգմանչացն» (Բիւզանդիոն, Կ. Պ. 1904 Թ. 2324):

Մեզի ծանօթ հնագոյն յիշատակութիւնն է ասիկա Կ. Պոլսոյ մէջ հայերէն լեզուի դասախօսութեան մասին: Թէ ո՞ւր կը դասախօսէին — յատուկ դպրոցի՞ մէջ թէ եկեղեցւոյ բեմէն — ակնարկութիւն չկայ: Ինչպէս կ'երեւայ, երեք վարդապետներուն ըրածը միայն Ս. Գրքի մեկնութիւն մը չէր, այլ յատկապէս նպատակ ունէր հայերէն լեզուի ուսուցումը: Այս յիշատակարանի մէջ յիշուած Զաքարիա Վ.ի վրայ խօսելով՝ Հ. Գալէմքեարեան ալ կը հաստատէ զայդ, գրելով. «Զաքարիա վարդապետ... 1603ին Պոլիս կը գտնուէր եւ ուսուցչութիւն կ'ընէր» (Հանդէս Ամսօրեայ, 1911, էջ 65):

Դժբախտաբար երկար տեւած չեն այդ դասախօսութիւնները, գուցէ եւ խափանուած (ՀՄՄՏ. Երեմիա Չէլէպիի խօսքերը, Տօքթ. Վահրամ Թորգոմեան, Երեմիա Չէլէպիի Քէօմիւրճեան՝ Ստամպօլոյ Պատմութիւն Ա. Վիէննա 1913, էջ 114): Զաքարիա Վ. 1606ին Վան կը գտնուի իբրեւ առաջնորդ (Հանդէս Ամսօրեայ, անդ՝ էջ 66), հաւանօրէն միւսներն ալ ցրուած են:

Կ. Պոլսոյ հայկ. դպրոցներու մասին երկրորդ հնագոյն յիշատակութիւնը ունինք 1641էն, որուն մասին՝ մեզի անծանօթ ժամանակագրութենէ մը քաղելով՝ Հրանտ Ասատուր կը գրէ.—

« 1641ին Կղեմէս Կալանոս հայագէտ քահանան Կ. Պոլիս գալով Ղալաթիա հայ մանուկներ կը հաւաքէ եւ դաս կուտայ անոնց. Գալանոս ապա Պատրիարքարանի մէջ ալ կը սկսի դասախօսութիւնները ընել, բայց շուտ կը դադրեցնէ, որովհետեւ ժամանակին հայ ժողովրդեան կրօն. աւանդապահ ոգիին հանդէպ կը գտնէ ինքզինքը եւ կը ստիպուի հեռանալ Կ. Պոլսէն» (Ծաղիկ, անդ՝ էջ 42):

Նոյն ԺԷ. դարէն ունինք ականատեսի կարեւոր վկայութիւնը Երեմիա Չէլէպիի (մեռ. 1695ին), որ՝ ինչպէս ծանօթ է՝ «Թռաւ եւ փլաւ» չափած է Կ. Պոլիսը: Իր տարեգրական պատմութեան մէջ ըսելէ վերջ թէ ինը տարեկան եղած ատեն (1645ին) Տէր Յովհաննէս վարժապետին ձեռքին տակ (Հ. Ներսէս Ակինեան, Երեմիա Չէլէպի Քէօմիւրճեան, Վիէննա 1933, էջ 33) սկսած է «սովորիլ գդիրս ի ձեւսն աշխատելով» (Բազմավէպ, 1903, էջ 368), Օրագրութեան մէջ ալ կը պատմէ թէ իրբեւ պարտաւորիչ ու հարկաւոր նիւթ՝ տաճկերէն լեզուն եւս ստիպուած է սորվիլ (Մեսրապ Վ. Նշանեան, Շողակաթ Ա. Վաղարշապատ 1913, էջ 54):

Աւելի կարեւոր է Երեմիա Չէլէպիի հետեւեալ վկայութիւնը, որ իր դարուն Կ. Պոլսոյ մէջ հայ դպրոցներու ընդհանուր վիճակի մասին մեծ լոյս կը սփռէ: Իր «Ստամպօլոյ Պատմութեան» մէջ կը գրէ.—

« Ոչ մէքթէպից հայեցաք՝ ընդ որ զմանկունսն ի մարզումն տան, մեզ ոչ մէտրէսէք պիտոյք՝ քանզի մերս որ խափանեցան, ցաւ է մեզ զայլոց դիտել՝ անգլուխ ազգ մեր 'ւ անիշխան» (Տօքթ. Վ. Թորգոմեան, անդ՝ էջ 114):

Այս տողերէն յայտնի կը տեսնուի թէ ԺԷ. դարուն Կ. Պոլսոյ մէջ ոչ միայն գոյութիւն ունէին հայկ. դպրոցներ, այլեւ իրենց դէմ յատուկ արգելք ու հալածանք յարուցուած է եւ բռնաբար խափանուած են: Երեմիա Չէլէպի թէեւ հոս չըսեր թէ ուսկի՞ց կուգար այդ արգելքը, սակայն ուրիշ տեղ մը տուած էատոր մեկնութիւնը:

Ահա թէ ինչպէս: Կ. Պոլսոյ Հիսար Տիպի կոչուած վայրը Ս. Նիկողայոս անունով վաղեմի եկեղեցի մը կը գտնուէր: Այդ եկեղեցին Ս. Սարգիս եկեղեցիին հետ 1660ին կ'այրի: Քիչ վերջ կը վերաշինուի՝ առանց արտօնութիւն առնելու: Մատնութիւն կ'ըլլայ: Ու պետութիւնը կը սպառնայ քանդել զայն: Լուր կը հասցնեն օրուան ազդեցիկ Հայուն՝ Ապրօ Չէլէպիի, որ Մոռա կը գտնուէր: Մեծ Հայը հրաման կ'ընէ Երեմիա Չէլէպիի որ եկեղեցւոյ խորանին առջեւ պատ քաշելով՝ դպրոցի վերածէ զայն: Հրամանը կը կատարուի եւ 1662ին դպրոցը կը բացուի ու բազմաթիւ հայ տղաքներ կը յաճախեն հոն: Բաւական ատեն կը տեւէ հայերէնի դասընթացքը: Սակայն հոս ալ մատնութիւնը չուշանար: Ժամանակակից Կ. Պոլսոյ պատրիարք Ղազար Սեբաստացի, չի դիտցուիր ինչ նպատակով կամ ակնկալութեամբ՝ եղելութիւնը կ'իմացնէ կառավարութեան, որ խակոյն հիմնայատակ կործանել կուտայ դպրոց-եկեղեցին: Երեմիա Չէլէպի այս ամէնը կը պատմէ իր «Վիպասանութիւն յԱպրօ Չէլէպի» գրութեան մէջ (տես Տօքթ. Վ. Թորգոմեան, անդ՝ Գ. 1938, էջ 229 – 31):

Այժմ կը հասկցուի Երեմիայի խօսքին իմաստը.— « Քանզի մերս որ խափանեցան, ցաւ է մեզ զայլոց դիտել», եւ մատնութեանը ակնարկելով՝ կ'աւելցնէ. «Անգլուխ ազգ մեր 'ւ անիշխան»:

Կ. Պոլսոյ դպրոցներու մասին հնագոյն յիշատակութիւն մը եւս:

1700ին Մխիթար Աբբայ երկրորդ անգամ ըլլալով Պոլիս կուգայ եւ Պատրիարքէն քարոզիչ կը կարգուի Ղալաթիոյ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին: Իր քարոզները հռչակ կը հանեն եւ ժողովուրդը խուռներամ կը դիմէ հոն (Թորգոմեան, անդ՝ Բ. էջ 503): Մխիթար Աբբայ միայն քարոզ տալով գոհ չըլլար, հայ մանուկներու ուսման հոգը եւս կը ստանձնէ եւ իր շուրջը հաւաքելով զանոնք՝ կը սկսի դասախօսել: Հազիւ տարի մը կը տեւէ այս ընթացքը: 1701ին կը ստիպուի Բերա անցնիլ, ուր քիչ մ'ատեն ալ կը շարունակէ դասաւանդութիւնները՝ մինչեւ իր Եւրոպա մեկնումով (Հ. Յովհաննէս Վ. Թորոսեան, Վարք Մխիթար Աբբայի, Վենետիկ 1901, էջ 148 – 51, Հ. Ասատուր, անդ. Թորգոմեան, անդ՝ Գ. էջ ԺԸ – ԺԹ):

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Տարօնի երգերը

ԽՄԲ.— Տիկին Արմենուհի Լ. Գեւոնեան, որ Մ. Նահանգները հրաւիրուած էր Հայր. Միութեան կողմէ, կը շարունակէ երգահանդէսներ տալ զանազան քաղաքներու մէջ: Այս առթիւ հետեւեալ տեսութիւնը՝ «Հայրենիք»էն.—

« Եւ էին նոքա (Պապ եւ Աթանագինէս) յերկրին Տարօնոյ յաւանին Աշտիշատ... եւ ըմպէին անդ գինի... վարձակօք եւ գուսանօք եւ կատակօք»:

Դպր. Գ—Գլ. ԺԹ. ՓԱՒՍՏՈՍ ԲԻՒԶԱՆԴ

Խօսելէ առաջ Տիկին Գեւոնեանի տուած երգահանդէսի մասին՝ 11 Դեկտ. 1949ին, Հայ Կեդրոնի սրահին մէջ ի Տիթրոյիտ, կարեւոր կը համարեմ Դ. դարու պատմիչ Փաւստոսի մէկ հատուածը մէջ բերել՝ լուսաբանելու համար Տարօնի ժողովրդ. երգերու մասին իմ տպաւորութիւններս:

Շատ հետաքրքրական են Փաւստոսի մէջբերումները Դ. դարուն Պապի եւ Աթանագինէսի մասին: Պատմիչը կ'ըսէ որ անոնք Աշտիշատ գիւղը՝ Տարօնի մէջ, օր մը կը զուարճանային եպիսկոպոսանոցին մէջ. կ'ըմպէին գինի եւ կը զբօսնուին — վարձակօք, գուսանօք եւ կատակօք:

Անպատշաճ էր նման զբօսանք մը Հայոց Մայր եկեղեցւոյ լուսաւորչաշէն եպիսկոպոսանոցին մէջ: Բայց այդ այլ խնդիր է: Մէջբերումէն ստուգապէս կ'երեւի, թէ Տարօնի Հայերը 16 դար առաջ եւս ունէին ժողովրդային ակումբներու, ընտանեկան հաւաքոյթներու առթիւ մեհենականէն զատ ժողովրդային երգեր՝ զորս վարձակներ, գուսաններ կ'երգէին: Տարօնն ալ ուրեմն Գողթնեաց աշխարհին պէս ունէր ի հնումն իր երգ առասպելացը, թուելեաց երգերը, բամբռահարներն ու փողահարները:

Որքան ալ ներկայիս Տարօն աշխարհը չի պահեր հին – հին օրերու հայրապետաշէն եւ արքայակերտ շքեղութիւնն ու փառքը, սակայն դեռ կը մնան կենդանի նշաններն ու նշխարները աւերակներու մօտ՝ յԱշտիշատ Տարօնոյ: Խրոխտ Տարօնի Հայերը դեռ կ'ապրին եւ կը պահեն ի պանդխտութեան անմար հուրքն ու տուրքը դէթ դոյզն եւ աղօտ չափով նախնեաց ստեղծագործութեններէն փոխանցուած:

★

Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան՝ Տարօնի դեղջկուհին, (դուստրը Գեղամ Տէր Կարապետեանի), բեմադրեց մօտաւորապէս տասը տարօնական եղանակներ, պարերգ, հովուերգ, սիրերգ, ողբերգ, հարսներգ, լեռնական սիրերգ եւայլն:

Ի՞նչ ըսել այդ երգերու, անոնց հնութեան հարազատութեան մասին. որքա՞ն կարող եղաւ մօտիկ անցեալէն այդ երգերը հարազատ, անխառն կերպով տալուն մէջ: Կարեւորը այդ է:

Տիկին Արմենուհի Աշտիշատի մօտերը ծնած՝ հպարտ եւ խրոխտ հայուհին, կը պատմէ, թէ ինքը մանկութիւնը անցուցեր է Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետի հովանիին տակ, Տարօնի լեռներն ու դաշտերը արձագանգեր են իր ականջին հովիւներու սրընգաձայն երգերը, մշակի հօռովելները, հարսնեւորին զուարթ խաղերը, ուխտաւորներու երգախառն աղօթքը. ինքն ալ երգեր է այդ մանկութեան անարուեստ կամ բնարուեստ ապրումները, որ իր մէջ խորազդեցութեամբ տպաւորուեր են. ահա այդ ապրումներն է, որ ան տուաւ մեզի իր Տարօնի երգերով:

Ամէն տարակոյսէ վեր է որ այդ երգերը Տարօնի բնաշխարհին ծնունդն են եւ բոլորովին տարբեր եւրոպական երգերէն: Բոլոր երգերն ալ արեւելեան – հայկական բնոյթ կը կրեն: Հոս կը թուենք զուտ Տարօնի այն եղանակները, կորս երգչուհին տուաւ մեզի:

Ա.— Սուրբ Կարապետի Գովքը. ուխտաւորի երգն է պաղատանքի զգացումով, «Տըլէ եաման», եղանակին մօտ է: Տխուր, քնքոյշ, մելամաղձոտ:

Բ.— Հովիւ Սախոյի երգը. Վանայ երգերէն է եւ շատ կը նմանի Կոմիտաս վրդ.ի մշակած «Էս առուն ջուր է գալիս» եղանակին:

Գ.— Շուշոն եկաւ, որ ունի պարի կշռոյթ, աշխոյժ եւ ճկուն, ժողովրդային մոթիւով:

Դ.— «Եարխօ» Տարօնի սիրերգ. այս երգին եղանակը որքան ալ միակերպ կը թուի, շատ հարուստ է ինքնատիպ խաղերով, երբեմն քրտական ողբերգներու կը մօտենայ, բայց չեշտաւորումները ընիկ բարբառին հետ այնպէս ներդաշնակուած են, որ անառարկելի կը մնայ երգին հայկական բնոյթը:

Այսպէս նաեւ Տարօնի եղանակներ էին՝ Օյ, օյը, Տալլօ պարերգը, Շմաւոն ջանը, Տըլօլոյը: Մօտաւորապէս թուով տասնեակ մը եղանակներ էին Արմենուհիին երգածները, որոնք անխառն, զուտ մաքուր հայելիի պէս ցոլացուցին Տարօնի բնաշխարհը:

Ըստ երգչուհիին, այդ երգերը ձայնագրուած չեն, ինքը կը պահէ զանոնք գուրգուրանքով՝ իրենց նախնական, բնական կառուցուածքով: Կարելի է ըսել իր ձայնը կենդանի նուագարան մըն է, որ յաջողապէս կ'արտայայտէ այդ երգերը, քան ուեւէ արդի երաժշտական գործիք, կամ նուագարան:

Արմենուհին բեմ իջաւ գիւղի տարազով, այնպէս ինչպէս քրտուհիներ կը հագուին: Ասիկա ցոյց կուտայ որ Տարօնցիին գոնէ վերջդարեան տարազն է այդ: Կը մնայ ստուգել թէ այդ տարազը մենք Քրտերէ՞ն առած ենք, թէ Քրտերը առած են Հայերէն: Այս կէտը թող ուսումնասիրեն տարազագէտները: Բնական էր իր կեցուածքին մէջ եւ համարձակ՝ իր զուսպ շարժուձեւերով: Երգած պահուն կը վերանար, կ'այլափոխուէր: Ողբերգներուն մէջ կ'օծուէին աչքերն արցունքով: Դիմագիծը մերթ յուզումնալից, երազկոտ, պարերգներուն մէջ՝ զուարթ, աշխոյժ ջղուտ եւ կենսուրախ:

Ձայնը կ'աւետաբերէր հազարումէկ գունագեղումներ, անըմբռնելի ելեւէջներ եւ թրթիռներ, վերնախաղեր ու սոյլեր: Դաշնակն ու թառը բնականաբար չէին կրնար այդ գեղջուկ մեղեդիներուն ճկունութեան հետ զուգընթանալ: Վերջապէս բնութեան զօրեղ ալիքներու յոյզեր էին Արմենուհի Գեւոնեանի երգերը: Չկար արուեստ, այլ կար բնութեան քնարը՝ դառն ու խոր, մերթ տխրայոյզ, մերթ զուարթ, մերթ ոստոստուն, մերթ երկարօղ, մարմրող:

Արմենուհին այդ բոլորը Տարօնի բնաշխարհէն առած էր իր մէջ եւ մեզ տուաւ զանոնք այդ օրը:

ՅՈՎՍԷՓ ՎԱՐԴ. ԳԱԼԱՅՃԵԱՆ

Սերունդին փրկութեան համար

ԳՐԸՆՈԲԼԸ, (Յատուկ) — Յունուար 15ի «Մանուկներու Օրուան» տօնակատարութեամբ, Կրընոպլի Կապոյտ Խաչն արձանագրեց, իր հանրային գործունէութեան մեծագոյն յաջողութիւններէն մէկը։ Հսկայ սրահ մը՝ ուր միայն բարձրախօսով կարելի է իրար լսել. ժամանակէն առաջ լեցուն է արդէն, շուարումի մատնելով կարգադիր յանձնախումբը՝ որ հետզհետէ հասնող ժողովուրդը, որպէսզի ոտքի չմնայ, կը ստիպուի դպրոցի նստարաններն իսկ սրահ փոխադրել։ Կարծէք թէ ամբողջ գաղութը, շատ քիչ բացառութեամբ ժամադրութիւն է տուած։

Երկու խօսքով, ընկերուհի մը կը բանայ հանդէսը։ Ի՛նչ հարկ երկար ճարտասանութեան, կը ձգենք որ մեր կենդանի գործը խօսի․․․։ Բեմին վրայ են Կապոյտ Խաչի հինգ դասարաններու աշակերտները, աշխոյժ ու զուարթ։ Եւ ամբողջ երեք ժամ, խմբերգ, տրամախօսութիւն, արտասանութիւն, խմբական պարեր իրարու կը յաջորդեն, յուզելով, խանդավառելով բոլոր ներկաները, որոնք ուղղակի հիացած են, տեսնելով վաթսունէ աւելի մանուկներ այնքան ինքնավստահ, եւ իրենց գոհունակութիւնը կ'արտայայտեն երկարատեւ, ջերմ ծափերով։

Կաղանդ Պապայի ընդունելութեան ժամն է, եւ բեմը կը յորդի մանուկներով։ Ինչպէ՞ս նկարագրել ամբողջ սրահին ոգեւորութիւնը, հարիւր յիսունէ աւելի փոքրիկներու ուրախութեան կանչերը, երբ սրահի խորէն կ'երեւայ Կաղանդ Պապան՝ բեռնաւորուած նուէրներով, եւ շրջապատուած իր շքախումբով։ Երեք Թզուկներ իր պատմածով երեք քաջեր, որոնց շնորհիւ կրցեր է Հայաստանէն մինչեւ հոս գալ։

Ամէնէն փոքրերն են, որ կը մօտենան, կը շրջապատեն զինքը, եւ կը յայտնեն իրենց ցանկութիւնները։ Եւ ան՝ Կապոյտ Խաչի Տիկիններու մայրական զգացումներուն թարգմանը կ'ըլլայ, ու նուէրներ կը բաժնէ ներկայ բոլոր երեխաներուն։

Կապոյտ Խաչը մասնաւոր լուսանկարիչ բերել տուած էր, հանդէսի պահուն նկարել տալու, իր դպրոցի աշակերտները։ Բայց երբ բեմին վրայ կայ, խաղ ու խնդում, երգ ու պար, ու մանաւանդ փոքրիկներու այնքան սիրած Կաղանդ Պապան, կարելի՞ է միթէ հանդարտ եւ հեռու պահել միւսները։ Խոշոր բեմը փոքր կուգայ։ Կը ստիպուինք մէկ մասը վարը շարել։

Նկատելով որ, երեք տարիէ ի վեր դպրոցական տարեվերջի մրցանակաբաշխումի ձեւը, շատ լաւ արդիւնք տուած է, տօնածառի հանդէսին առթիւ նոյնպէս, վարչութիւնը խոստացած էր, մրցանակ տալ, լաւագոյն երգողներուն եւ արտասանողներուն։ Տեղին վրայ ընտրուեցան Տիկին Փիլաւճեան, Պ. Պ. Ս. Գալուստեան Վիէնէն, Յ. Գըլըճեան, Միքճեան եւ Մարանճեան, իբրեւ քննիչ յանձնախումբ։ Անոնց որոշումով վեց լաւագոյն արտասանողներ ստացան զանազան նուէրներ, ընդհանուր ոգեւորութեան մէջ։

Մանկական բաժինէն վերջ սկսան խնջոյքը եւ եւրոպական պարերը։ Քիչ անդին, քարացած կեցեր է ութ տարեկան տղեկ մը։ Իրմէ երկու տարու մեծ եղբայրը, Ա. մրցանակ է ստացած դպրոցական տարեվերջի դասաւորումին։ Իսկ ինք ամբողջ ամառը ծնողքը հանդիստ չէ ձգած, ուզած է հայերէն սորվիլ, եւ անհամբեր սպասած է դպրոցի վերաբացումին։ Այժմ դպրոց կուգայ, այն հաստատ որոշումով թէ հայերէնի մէջ առաջին պիտի ըլլայ։ Կ'աշխատի յամառօրէն։ Երեսի վրայ թողած է միւս դասերը։ Երբ դիտողութիւն կ'ըլլայ, կը պատասխանէ «հոգս, ես Հայ եմ, եւ պէտք է հայերէն սորվիմ»։ Ահա թէ ինչու յուսախաբ է եւ խռոված իր հոգին։ Կը մօտենանք, կը փորձենք մխիթարել զինքը։ Կ'ըսենք թէ ինքն ալ շահած է։ Ի՞նչ կը փափաքի ունենալ. կը պատասխանէ.— «Հայերէն դասագիրք մը» միայն իրեն համար, որ դասերը լաւ պատրաստէ։ Ինչպէ՞ս չհամբուրել զինքը՝ իր բարձր ճակատէն, եւ Հայու անուշ աչքերէն։

Պանդուխտ, տարագիր ժողովուրդ ենք, եւ մեր ապրածը բնականոն կեանք չէ։ Հազար զրկանքի գնով զաւակ կը մեծցնենք։ Կ'ուզենք ունենալ գոնէ, այն յոյսն ու հաւատքը՝ թէ երբ օր մը այլեւս յոգնած ու պարպուած՝ աշխարհէն ու կեանքէն, պիտի կարենանք մեր զաւակներու գուրգուրանքին տակ, հանգիստ շունչ մը քաշել․․․ Բայց, որպէսզի իրապէս օր մը ունենանք այդ հաւատքը՝ անհրաժեշտ է որ մեր զաւակները, սրտով մեզի կապուած մնան. մեզի պէս մտածեն, ուրիշ խօսքով՝ հայ մեծնան։

Այս մտահոգութեամբ է որ, Կապոյտ Խաչը՝ տարիներէ ի վեր, եւ այսօր աւելի քան երբեք իր գործունէութեան առանցքը կը նկատէ նորահաս սերունդի հայեցի դաստիարակութիւնը։ Ու այնքան կարեւորութիւն կ'ընծայէ «Մանուկներու Օրուան» տօնակատարութեան, եւ նոյնքան խնամքով կը պատրաստէ գեղարուեստական բաժինը։

Արդարեւ երկու ամիս պէտք եղած է, հանդէսին գեղարուեստական բաժինը պատրաստելու համար։ Եւ այդ երկու ամիսներուն՝ Կապոյտ Խաչի դպրոցը՝ իսկական մեղուի փեթակի մը վերածուած՝ վաթսունէ աւելի պզտիկներ այնտեղ հայերէն ճռուողած են․․․։ Պէտք է սակայն, ներկայ ըլլալ փորձերուն, ուր չկայ բեմի կաշկանդումը, տեսնելու համար իրենց խելացի աչքերուն հուրն ու բոցը՝ երգած կամ արտասանած ժամանակ։ Տեսնել մանաւանդ իրենց հրճուանքը, մեզի հետ համոզուելու համար, թէ՝ ինչպէս մեր աննման լեզուն՝ հայերէնը գիտէ մտերմօրէն, քնքուշօրէն թափանցել մեր զաւակներու մատաղ հոգիներէն ներս, եւ հրաշքներ գործել․․․։

Հիւրեր ունինք Վիէնէն, որոնց կողմէ խօսք կ'առնէ Պ. Ս. Գալուստեան, որ յուզուած, խանդավառ ջերմ խօսքերով կը պարզէ, գաղթահայ կանացի մեծ կազմակերպութեան, Կապոյտ Խաչի՝ հանրային ազգօգուտ գործունէութիւնը։ Ընկերոջ խօսքերը կ'ընդունուին բուռն ծափերով։ Մասնաճիւղին ջերմ շնորհակալութիւնը Վիէնի մեր գաղափարական բարեկամներուն, որոնք ոչ միայն իրենց ներկայութեամբ՝ այլ նիւթապէս քաջալերեցին մեր ձեռնարկը։ Ստանձնելով աճուրդի կնքահայրութիւնը, Վիէնի կոմիտէին կողմէ միանուագ նուիրեցին երկու հազար ֆրանք։ Շնորհակալութիւն կոմիտէի բոլոր ընկերներուն։ Շնորհակալութիւն նոյնպէս Պ. Սարգիս Սիւալեանի, որ աճուրդը շահելէ վերջ, նուիրեց հազար ֆր.։

Հանդէսը կը շարունակուի ուրախ եւ զուարթ մթնոլորտի մը մէջ։ Կը զուարճանան մեծ ու պզտիկ։ Սրահին մէջ տիրող տարրը, Դաշնակցութեան եւ անոր կրթական ծրագիրներուն անմիջական գործակից Կապոյտ Խաչի շունչին տակ հասակ նետած երկսեռ երիտասարդութիւնն է, որ կը զուարճանայ իր տարիքին յատուկ խանդավառութեամբ։ Կը դիտենք զիրենք, իրենց շարժուձեւերը լուրջ են եւ կիրթ. ինչ որ պատիւ կը բերէ հայ երիտասարդութեան։

Սրահի եւ սեղանին սպասարկութիւնը, տարէց ընկերուհիներու անմիջական հսկողութեան տակ՝ ստանձնած են, մեր նորընծայ Խաչուհիները, ամբողջ հանդէսի ընթացքին ոտքի վրայ։ Երէկ դեռ աշակերտ – սանուհի, այսօր երիտասարդ Խաչուհի։ Թիւով տասը հոգի, եկած են խտացնելու մայր Միութեան շարքերը։ Ինչ լաւ է այսպէս, զիրենք ունենալ մեզի անմիջական գործակից։

Պիւֆէի սպառումը, նախատեսուածէն շատ աւելի է, ժամանակէն առաջ, ամէն ինչ վերջացած է։ Իրենց ոգեւորութեան մէջ, ներկաները մոռցած են ժամանակի տեւողութիւնը։ Սրահին դռները, առաւօտեան երկուքին հազիւ կը գոցենք։

Աշխատող ընկերուհիները, յոգնած են, շատ յոգնած։ Բայց ոչ մէկ գանգատ։ Չէ՞ որ մեր սքանչելի ժողովուրդը, գործերու այս անկայուն վիճակին մէջ իսկ, ոչ միայն իր ներկայութեամբ, այլ նաեւ նիւթապէս (67.000) ուզեց ցոյց տալ թէ՝ որքան յարգանք, երախտիքի զգացում ունի, հայ կնոջ տարած հանրային գործին նկատմամբ։

Ա. ՍԻՍԼԵԱՆ

Յ. Գ.— Կրընոպլի, Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը՝ շնորհակալութեան մասնաւոր խօսք ունի, բոլոր այն ընկերներուն եւ բարեկամներուն, որոնք իրենց սիրայօժար ծառայութեամբ նպաստեցին իր հանդէսի յաջողութեան։ Շնորհակալութիւններ նաեւ բոլոր այն հայրենակիցներուն, որոնք իրենց նիւթական մասնակցութիւնը չզլացան, «Գթութեան շաբթու» իր հանգանակութեան։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋԻ» –

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

«Յառաջ» անգամ մը եւս կ'արծարծէ Վահէի գրչին տակ, հայ գոյական-ածականին եւ հայկական բառին խնդիրը։ Արդարեւ, առեղծուածային բան մը կայ ատոր մէջ։

Քերականօրէն ալ ճիշդ չէ գրել հայ քաղաքակրթութիւն, հայ մշակոյթ, հայ լեզու եւն.։ Մեր գիտցածն է՝ հայկական կամ Հայկազեան։ Թուրքերէնի ազդեցութիւնը արդեօք (էրմէնի քիլիսէսի, էրմէնի մէքտէպի)։

Նախորդ պատերազմի զինադադարին Պոլսոյ մէջ ֆրանսերէն Bosphore օրաթերթը կը հրատարակուէր որուն խմբագրապետը, Michel Paillarès յօդուածաշարք մը գրեց հայկական հարցի մասին, La Question Haïkan խորագրին տակ։ Կը տեսնէք որ Ֆրանսացին անգամ ճիշդ ըմբռնած է, հայկական բառը վերածելով Haïkanի, ապահովաբար բառին ներդաշնակութիւն մը տալու համար։

Քանի որ քերականութեան մասին կը խօսինք կ'ուզեմ մատնանշել հետեւեալ կէտը։

Հայերէնի մէջ սիրել բայը հայցական սեռի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Գիշերուան ժամը հինգին հասանք Տրապիզոնի դիմաց. այնքան մօտ էինք, որ թաղերը կ'երեւէին, բայց հազիւ թէ քանի մը կէտերէ լոյս կ'երեւար։ Ալի Ռէիզը կ'ըսէր, թէ մեր ճամբորդութեան նպատակին հասանք, բայց ես այնպէս մը կը ձեւացնէի, թէ չեմ գիտեր։ Անցանք Տրապիզոնի առաջքէն եւ հասանք նախապէս որոշուած կէտը։ Ռէիզը մեզ ծովափին կը մօտեցնէր. ես ըսի որ բացուի։

— Ըսէք վերջապէս ձեր վերջին խօսքը, Աստուծոյ խաթերը համար, տղուս համար․․․

— Ալի Ռէիզ, այդ խօսքերդ աւելորդ են, դուն իմ հօրս տեղ մարդ ես եւ ի հարկէ չէի ուզեր, որ դուն ինձ աղաչելու ստիպուիս, բայց ոեւէ ճար չկայ, եւ ամէն խօսք անօգուտ է։ Դուն քու ընտանիքիդ մասին կը խօսիս. կը մտածե՞ս, որ հազարաւոր ընտանիքներ անտէր մնացած են։ Դուն չե՞ս գիտեր մեր ով ըլլալը, ի՞նչ նպատակ ունենալը. քեզ կը մնայ հնազանդիլ եւ հնազանդէ առանց առարկութեան։ Մէկ բան միայն կրնամ ըսել. քու աշխատութիւնդ կը վճարենք։

Անմիջապէս դրամը տուինք Թուրք նաւավարներուն. տուինք քսան ոսկի Ռէիզին, երեք ոսկի Հաճիին եւ մէկ ոսկի փոքրիկ նաւավարին։

Քամին նպաստաւոր էր. իրենց ստացած դրամէն քաջալերուած՝ Թուրքերը սկսան աշխուժով աշխատիլ. հասանք Սիւրմէնէ երբ տակաւին չէր լուսցած. անցանք անկէ, երբ լոյսը բացուեցաւ. Ալի Ռէիզը ըսաւ, թէ ռուսական ափին մօտ ենք, եւ նաւը մօտեցուց ցամաքին. մենք տեղերուն անծանօթ ըլլալով՝ որոշ դատողութիւն մը չէինք կարող ընել. քամին դադրեցաւ, սկսանք թիավարել։ Ժամը 6 – 6ուկէսի ժամանակները Ռիզէի մօտերը տեսանք, որ նաւ մը դէպի մեզ կուգայ, երեւցաւ եւ երկրորդ նաւ մը. ատոնք փոքրիկ մոթէօրներ էին։ Տեսնելով, որ մեր առաջատար նաւը կ'երթայ ուղիղ դէպի մոթէօրները, Ալի Ռէիզին ըսի.

— Կ'ուզես մեզ թակա՞րդը ձգել։

— Ոչ, ըսաւ, ատոնք ռուսական նաւեր են։

Հեռադիտակով որոշեցինք որ թրքական մոթէօրներ են. անմիջապէս պատրաստեցինք հրացանները եւ սպասեցինք։ Մեզ հետ եղող Թուրքերը լեղապատառ կ'աղաչէին.

— Ի սէր Աստուծոյ, անձնատուր ըլլանք, մեզ կ'ընկղմեն։

— Լռեցէք, ոչ մի ձայն, ոչ մէկ շարժում, եթէ ձեզմէ մէկը փորձէ անհնազանդ գտնուիլ ու ուրիշ կերպով դաւաճանել, անմիջապէս գնդակահար կ'ըլլայ։

Այդ միջոցին նաւերը անցան մեր աջ եւ ձախ կողմերը եւ սկսան կրակել միահամուռ. քամի չըկար. մեր նաւը չէր շարժուեր. պատուիրեցինք մեր նաւավարներուն, որ թաքնուին եւ մենք ալ շուտափոյթ պատրաստուելով՝ սկսանք պատասխանել թշնամիին կրակին. օրհասական կռիւ էր, որ տեւեց մէկ ժամ. աջ կողմի նաւը անցաւ հիւսիսային կողմէն մեր ձախ թեւին վրայ։ Շարք մը կազմած եւ կռթնած մոթէօրին կողին՝ կը պատրաստուէին համազարկ ընել, մենք աւելի շուտ կրակեցինք. մեր նշանառութիւնը այնքան ճիշդ էր, որ վեց հոգի մէկէն ինկան՝ նաւէն կախուելով. իրենց ծանրութեան ներքեւ կարծես մոթէօրը պիտի ընկղմէր։ Թշնամին սկսաւ փախուստ տալ, վերջին հրացան մը արձակելով, որ հանդիպեցաւ Եղոյին ճակատին եւ անցաւ գլուխէն։ Այդ միջոցին տեսնելով իրենց փախուստը, կը պոռայինք.

— Հանըմներ, ո՞ւր կը փախիք, հոս տղամարդու մէյտան է, եկէք, որ կռիւ ընենք. ձեզ դէմ միայն անզէն երեխաներ եւ կիներ տեսնել կ'ուզէք։

Աւելի արագ գացին, քան թէ եկած էին։

Մոթէօրներու փախուստէն քաջալերուած՝ սկսանք երգել ու թիավարել ու այլեւս պարզեցինք մեր դրօշակը, ճերմակ, վրան սեւ խաչ՝ ի նշան Հայաստանի սուգին։

Եղօն տակաւին մեռած չէր. վէրքը կապեցինք, գլուխին ներքեւ կակուղ բան մը դրինք ու վրան ծածկեցինք։ Լեզուն բռնուած էր, այլեւս չէր կարող խօսիլ. երկու ժամ ետքը մեռաւ։ Պետրէն նոյնպէս գլխէն վիրաւորուած էր, ու թէեւ վէրքը անվնաս էր, ինքը շշմած էր բոլորովին։

Այլեւս կը շտապէինք ծովի ափէն հեռանալ, որովհետեւ կը վախնայինք, որ մոթէօրները, աւազի պարկերով դիրք շինած, կը վերադառնան. բայց անոնք չխորհեցան այդ միջոցին դիմել․․․

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

խնդիր կ'առնէ պէտք է ըսել (զիս կը սիրէ, զայն կը սիրեմ, տղան աղջիկը կը սիրէ)։ Մինչդեռ տրական հոլով բնութեան խնդիր կուտան եւ կ'ըսեն (ինծի կը սիրէ, անոր կը սիրեմ, տղան աղջըկան կը սիրէ, ինչպէս կը գրեն Կովկասի մէջ։ (ԽՄԲ.— Դժբախտաբար արտասահմանի մէջ ալ տարածուած)։

Վահրամ Մոսկոֆեան

Ֆրանսայի նոր հոգերը

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՃԱՆՉՑԱՒ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ԱՊՍՏԱՄԲ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ.— ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԽԻՍՏ ԲՈՂՈՔԱԳԻՐԸ

Կառավարութիւնը ծանր տագնապ մը անցուց երեքշաբթի օր, 1950ի ելմտացոյցին վերջնական քուէարկութեան առթիւ։ Պ. Պիտօ վստահութեան խնդիր յարուցած էր հինգ անգամ։ Առաջին կէտին քուէարկութեամբ շահեցաւ 299 քուէ 292ի դէմ (եօթը ձայն)։ Երկրորդ կէտին՝ 293ի դէմ 299 (վեց քուէ)։ Երրորդ կէտին՝ 291ի դէմ 294 (երեք ձայն)։ Չորրորդ կէտին քուէարկութեան արդիւնքը եղաւ հաւասար, 293ի դէմ 293, ինչ որ կը նշանակէր ժխտական քուէ։

Հինգերորդ կէտի քուէարկութեան առեն (կրճատում վարչական ծախքերու) վարչապետը ազդարարեց թէ վտանգաւոր է նախարարական տագնապ մը ստեղծել «այնպիսի առեն մը երբ կը գտնուին արտաքին ծանրակշիռ խնդիրներու առջեւ»։

Ի վերջոյ ելմտացոյցը ամբողջութեամբ քուէարկուեցաւ 284ի դէմ 301 ձայնով, այսինքն 17 քուէի առաւելութեամբ։ Ընդհ. գումարն է 2268 միլիառ ֆրանք։ Ելմտացոյցը հաւասարակշռուած կը համարուի, 500 միլիոն ֆրանքի շահ մըն ալ ձգելով։ Նոր տուրքերու ընդհ. գումարը կը հաշուեն 90–106 միլիառ ֆրանք։

★ Երկիրը կը գտնուի նոր անակնկալի մը առջեւ։ Երեքշաբթի օր պաշտօնապէս հաստատուեցաւ թէ Խ. Միութիւնը ճանչցած է Վիէթ–Նամի (Հնդկաչին) հանրապետութեան նախագահը, Հօ Շի Մին (համայնավար), ինչ որ ցոյց մը կը համարուի Ֆրանսայի դէմ։ Արտաքին նախարարութիւնը անմիջապէս բողոքագիր մը յանձնեց Փարիզի խորհրդային դեսպանատան, դիտել տալով թէ այս արարքը կրնայ ծանրապէս ազդել ֆրանքօ-խորհրդային յարաբերութեանց վրայ։ Ծանուցագրին պատճէնները յանձնուեցան Փարիզի ամերիկեան եւ անգլիական դեսպաններուն։ Արտաքին նախարարը բացակայ ըլլալով, ծանուցագիրը ստորագրած էր ընդհ. քարտուղարը, Պ. Փարօտի։

Ծանուցագիրը մասնաւորապէս կը շեշտէ.— «Այս ճանաչումը կը խախտէ միջազգային իրաւունքի սկզբունքները, վասնզի Վիէթ-Նամի միակ օրինաւոր կառավարութիւնը այն է որ կազմուած է Ն. Վ. Պաօ Տայի կողմէ, որուն փոխանցած է Ֆրանսա իր վայելած գերիշխանութեան իրաւունքները։ Քաջալերելով Հօ Շի Մինի ապստամբական շարժումը, Խ. Միութեան այս որոշումը պիտի ծառայէ աւելի դժուարացնելու խաղաղութիւնը Վիէթ Նամի մէջ։ Միեւնոյն առեն այդ որոշումը վնասակար է Վիէթ-Նամի ժողովուրդին էական շահերուն համար։ Այս նախաձեռնութեամբ, Խ. Միութեան կառավարութիւնը Ֆրանսայի հանդէպ կը գործէ արարք մը որուն բնոյթը եւ հետեւանքները կարելի չէ ստորագնահատել»։

Թերթերը կը գրեն թէ ժամադրութիւն մը խնդրուած էր Փարիզի խորհրդային դեսպանէն, որ խնդրեց յետաձգել։ Մոսկուայի որոշումը ծանր տպաւորութիւն գործեց նաեւ Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ, որոնք պատրաստ են ուժ տալու Պաօ-Տայ կայսեր։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ տարագիրներուն օգնելու համար նախագահ Թրումըն 27.450.000 տոլարի վարկ մը պահանջեց խորհրդարանէն։ Այս գումարը մեծ մասով պիտի յատկացուի տնտեսական ձեռնարկներու, Միջին Արեւելքի մէջ, ուր ապաստանած են արաբ գաղթականները։ Ծրագիր մը մշակուած է 18 ամսուան համար։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ.).— Սթերլին 980 (920), տոլար 349.20 (391), զուից. ֆրանք 81.35 (90), նափոլէոն 4240, զուից. ոսկի 3990, սթերլին 4790, տոլար (20) 19.840, ձոյլ ոսկի 566.000 ֆրանք։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ տպարաններու եւ խմբագրութեանց պաշտօնեաները աշխատանքը դադրեցուցին, 50 առ հարիւր յաւելում պահանջելով։ Թղթատարական ցրուիչներու գործադուլը կը շարունակուի տասը օրէ ի վեր։ Ոստիկաններ կը կատարեն անոնց գործը։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ համայնավար ցուցարարներու դէմ։ Մէկ հոգի մեռաւ, ինը հոգի վիրաւորուեցան, եօթը ցուցարարներ ձերբակալուեցան։

ՓԱՌԱՇԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ (Սեբաստացի) ծննդեան 200ամեակին

Փետրուար 5ին ժամը 20.45ին Mutualitéի մէջ, 24 rue St. Victor, métro Maubert Mutualité

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՖՈՆՏԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ։

Նախագահութեամբ Հայ կաթողիկէ համայնքի առաջն. փոխանորդ ՀԱՅՐ ՔԻՒԼԷՐՃԵԱՆԻ

Կը խօսին.— ՀԱՅՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, Պ.Պ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ, ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ, եւ ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին.— Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, երգ Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ եւ Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ։ Արտասանութիւն Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ եւ Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ։

Ջութակ Mr. Robert Stoïtzner (1er prix de Vie nne)

Մուտք 150 ֆրանք

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ «Le Club»ի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

ՊԻՏԻ ՊԱՐԵՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՐԿՈՒ ԱՍՏՂԵՐԸ ԻՐԵՆՑ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲՈՎ։

Սիրայօժար մասնակցութեամբ մարսիլահայերէն սիրուած ջութակահար Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆԻ, (Premier Prix au Conservatoire de Marseille)։

Ընտիր նուագախումբ, Francis Scotte et son Orchestre։

ԾԱՆՕԹ.— Այրերու համար մութ գոյն հագուստը պարտաւորիչ է։

Radio-Marseille, ուրբաթ օր ժամը 12էն 12ուկէս տեղեկութիւններ պիտի տայ Կ. Խաչի պարահանդէսի մասին, իսկ շաբաթ օր նոյն ժամուն Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան պիտի նուագէ հայկական կտորներ։

ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ ՕՐԸ

Ազգային նշանաւոր գործիչ եւ գրագէտ Միքայէլ Նալբանդեանի ծննդեան 120ամեակին առթիւ, «Արեւմուտք»ի Լսարանը սարքած է յիշատակի երեկոյ մը, Մարտ 18ի Շաբաթ գիշեր, Սալ Ժէոկրաֆիի մէջ, գեղարուեստական բաժինով։

Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Վալանսաբնակ այն բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք իրենց սրտաբուխ նուէրներով քաջալերեցին «Թխութեան Շաբթուան» առթիւ կազմակերպած իր ձեռնարկը։ Շնորհակալութիւն նաեւ դպրոցի ի նպաստ հանգանակութեան եւ «Մանուկներու Օր»ուան նուիրատուութեանց մասնակցողներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՐ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Ծոլպաշեաններէ հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, փոքրիկն Վանոյեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ։ Խորձեալ շնորհակալութիւն նոյն ընտանիքին՝ Միութեանս ընձեռած իրենց լայն օժանդակութեան առթիւ։

19րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ եւ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒՆ, կիրակի 5 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին, Salle de la Chimie, 28bis rue St. Dominique, Փարիզ (7)։

Կը խնդրուի նկատի առնել այս թուականը։

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ

(FOIRE DE LYON)

15 – 24 ԱՊՐԻԼ 1950

Շնորհիւ նոր շինուած երկու Hallերու, 500 քռ. մեթր ընդարձակութեամբ եւ նոր կառատան մը կառքերուն համար, Լիոնի յառաջիկայ Տօնավաճառը պիտի գերազանցէ նախորդները։

Նոր միջոցներ ձեռք առնուած են, օտար եւ գաղթավայրերէ եկած գնորդներու ընդունելութեան համար, ինչպէս մասնաւոր նշանակներ տեւական ազատ մուտքի, մանաւանդ թարգմաններու, թղթակցութեան եւ հանգիստի յատկացուած սրահներ։

Ջերմապէս կը յանձնարարենք ցուցադրողներուն, որ այժմէն միջոցներ ձեռք առնեն իրենց Standsներուն կազմակերպութեան եւ նմոյշներու ներկայացման համար, նմոյշներ որ կարենան շահագրգռել թէ Ֆրանսայի եւ թէ օտար յաճախորդները։

Ամէն կարգի տեղեկութեանց համար դիմել.— Foire Internationale de Lyon, rue Menestrier, Lyon, հեռաձայն Burdeau 55-05։ Իսկ Փարիզի մէջ 1 Bld. Malesherbes, հեռաձայն Anjou 08-54։

Օր. ԼՈՒԻԶ ՍԻՄՈՆԵԱՆ
Պ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ
29 Յունուար 1950 Նշանուած Մարսէյլ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հերթական դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, դպրոցի սրահը, 78 rue Rabelais։ Նիւթ՝ «Մեծն Տիգրան»։ Կը դասախօսէ ընկեր Բ. ԽՐԻՄԵԱՆ։ Կը հրաւիրուին երէց ընկերները եւ սանուհիները։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 71 rue de Bonnelի սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ, ներկայանալ անդամատետրերով։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. ընկ. Կարօ Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 14.30ին, ընկեր Պօղոս Թորոսեանի բնակարանին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր-Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, վերջին ժողովին տեղը։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Քաֆէի Régent սրճարանը։ Մտքերու փոխանակութիւն Ա. Խոնդկարեանի զեկուցման առթիւ, «1918 Մայիս 28ի ակտը»—։ Կը հրաւիրուին լսարանականները։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Vendredi 3 Février 1950 Ուրբաթ 3 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6068–Նոր շրջանի թիւ 1479 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԻՆԱԽՆԴԻՐ «ԹԱՄ-ԹԱՄ»Ը

Կատարեալ տառապանք է խօսք ուղղել դիմակաւոր խառնիճաղանճի մը, որ մասնագիտութեան վերածեր է վրան – բաց սուտն ու կեղծիքը, իբրեւ թէ հայրենիք եւ Հայկական Դատ պաշտպանելու համար :

Անգամ մը եւս կարդացէք սա տողերը, որոնց դարշահոտութեան տակ ճերմակ թուղթն անգամ կը դառնայ քուրջի կտոր.

— « ... Մեր հողային պահանջը Ռուսիայէն է եւ ոչ թէ Թուրքիայէն»:

— « Հասարակաց թշնամին այսօր Թուրքը չէ, այլ Ռուսը »:

Այսպէ՛ս կ'ըսէ եղեր Դաշնակցական մամուլը:

Կեղծիքը լրացնելու համար, Դաշնակցութեան թղուկ հակառակորդները չեն մոռցած չակերտներու մէջ առնել երկու գրգռիչ ցնդաբանութիւնները :

Եթէ այս « գիւտ »ին ծուռբերան հեղինակը — հրէ՛շը — հանդիպի ձեր ճամբուն վրայ եւ օձիքէն բռնելով փաստ պահանջէք , պատասխանը պիտի ըլլայ չորսցամաք անուն մը,— Միրզա Պալա :

Արդարեւ, չունին ուրիշ աղբիւր, եթէ ոչ այդ կովկասեան գործիչին կարկտան գրութիւնը , որուն վրայ իրենց ուզած յուլունքը բաներ են բթամիտ եւ նենգամիտ կեղծարարներ :

Ապահովաբար Թուրք – Թաթար հրապարակագիրը ինքն ալ զարմացաւ որ այնքան յաջող ելքի մը յանգեր է իր գլորած քարը, ի նպաստ իր տեսակէտին, այսինքն Թուրքիոյ շահերուն :

Անգարան ալ անշուշտ չարախինդ քրքիջներ արձակեց, տեսնելով որ Հայանուն «ղօլամ»ներ իր սպասածէն աւելին կ'ընեն, փոսեր, ճեղքեր բանալու համար հայկական ճակատին վրայ :

Մանաւանդ որ, խաչակրութիւնը ուղղուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ: Ինչպէս երէկ, երբ Հայաստանի վրայ կը քալէին «եղբայրաբար», միացեալ ճակատ կազմելով «ընկեր» բոլշեւիկներուն հետ :

Ուրեմն պէտք է կրկին եւ կրկին յիշեցնել կարգ մը տարրական գիտելիքներ, այս անբուժելի ստախօսներուն եւ դաւադիրներուն.—

Հայաստանի Հանրապետութեան տապալումէն վերջն ալ, ամէն անգամ որ բանակցութիւններ կատարուած են կովկասեան հարեւաններու հետ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնական պայմանն եղած է անոնց ընդունիլ, ստորագրել տալ հայկական իրաւունքները՝ Թրքական Հայաստանի վրայ:

Այդ ստորագրութիւնները փաւուրապէս կ'երեւան 1925 Յունիս 10ի պայմանագրին վրայ, որ կնքուած է Փարիզի մէջ :

Այդ օրէն ասդին ոչ մէկ գիջում՝ այս հիմնական պահանջի մասին: Յաճախ ամէն խօսակցութիւն խզելու գնով :

Միեւնոյն ատեն, Դաշնակցութիւնը անկարելին փորձած է, համոզելու համար կովկասեան դրացիները թէ ի զուր Թուրքիոյ կ'ապաւինին, զայն բարեկամ, իսկ Ռուսիան թշնամի համարելով իրենց անկախութեան :

Այս գետնին վրայ եւս ոչ մէկ զիջում , սկիզբէն մինչեւ այսօր:

Այս հիմնական պահանջներուն հետեւանքով էր որ Դաշնակցութիւնը ոչ միայն չմիացաւ տխրահռչակ «Պրոմեթէ»ին, այլեւ պայքարեցաւ , զայն քանդելու համար :

Այս պարագան տարիներ առաջ հաստատած են Կովկասի երկու կարմիր փոխարքաները, Օրժոնիկիցէ եւ Օրախելաշվիլի: Իսկ այսօր կը հաստատէ նոյն ինքն Միրզա Պալա:

Անոնք որ Թուղթ կը մրոտեն Փարիզի մէջ , գոնէ յիշելու են թէ ի՛նչ կատաղի պայքար մը բացաւ Դաշնակցութեան դէմ «Պրոմեթէ»ի գլխաւոր ախոյեանը, Հայտար Բամատ, ոչ միայն ֆրանսերէն եւ անգլերէն, այլեւ հայերէն ամսագիր մը հրատարակելով :

Եւ դեռ ո՛րքան վաւերական փաստեր , ապացուցանելու համար թէ սուտով սուտ կը ժողվեն ու կը ծախեն դիմացի դիմակաւորները:

Բայց ի՞նչ օգուտ, երբ մարդիկ վճռեր են օրն ի բուն հնչեցնել նոյն խժալուր « թամ – թամ»ը, յագեցնելու համար իրենց Թրքաբարոյ քինախնդրութիւնը :

Դառնանք օրուան հոգերուն, որոնց առթիւ ալ սեւ չուկայ մը սարքեր են նոյն կեղծարարներ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՛ՆՉ ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԻՒՆ

Շատ անգամ գանգատներ կը յայտնենք գաղթաշխարհի ամէն տեսակ ամսաթերթերու, գրական պարբերաթերթերու մասին:

Ապերախտ ենք իրա՛ւ որ...

Ի՛նչ նորութիւններ կը բերեն անոնք երբեմն:

Կան որ թանկագին են իրենց տեսակին մէջ , ինչպէս Պոլսոյ «Սուրբ Փրկիչ» ամսաթերթը, որ իր գրական բաժինէն զատ կը պարունակէ վիճակագրական տեղեկութիւններ, եւ մեր Ազգ. մեծ հաստատութեան մասին հետաքրքրական լուրեր :

Զարմանալի չէ անշուշտ որ չենք կրնար կտրուիլ բոլորովին մեր ծննդավայրէն եւ կ'ափսոսանք յաճախ մեր ետին ձգած այն թանկագին յիշատակները որոնցմով հարուստ էր Հայաստան աշխարհը, ինչպէս մեր վանքերը, հոյակապ եկեղեցիները, դպրոցները եւ զանազան ազգային հաստատութիւնները :

Նոյն պարբերականներուն մէջ կը հանդիպինք նաեւ «հոյակապ» գրական էջերու, մանաւորաբար գոհա՛ր ոտանաւորներ, հանգստեան կոչուած երիտասա՛րդ սիրտերու խանդովը ? Թաթաւուն:

Անշուշտ արուեստը տարիք չի ճանչնար, երբ մանաւանդ ութսունամեայ բանաստեղծը իր դիմացն ունի Միջերկրականի կապոյտը, բոցավառ վերջալոյսներու վարդ գոյնը եւ տոլարներու կանանչը...

Նոյնքան սրտառուչ էր, հեռաւոր Իրանի մէջ կատարուած յոբելենական հանդէսի մը նկարագրութիւնը: Արձագանգը եկած հասած էր արեւմտեան չաբաթաթերթի մը խմբագրութեան, որ երկու պատկառելի սիւնակներով հրամցուցած էր իր ընթերցողներուն :

Ի հարկէ աննշան բան մըն է տարբերութիւնը Իրանին եւ Ֆրանսային:

Հոն, Թէհրանի մէջ չեն ճանչնար յոբելեարը եւ հալած իւղի պէս կր կլլեն ածականներու չքեղանքով ընդելուզուած ճառերը : Բայց հո՞ս, Փարիզի մէջ...

Ընթերցողնե՞րն ալ չեն մեղքնար :

ՍՕՍԻ

Ի ՊԱՏԻՒ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐՈՒ

Գչ. օր George V.ի շքեղ հիւրանոցին մէջ , Փարիզեան Մամուլի Ընկերակցութիւնը քօքթէյլ մը սարքած էր ի պատիւ ամերիկեան պատուիրակութեան մը, բաղկացած քառասուն լրագրողներէ: Այս պատուիրակութիւնը պիտի այցելէ Եւրոպայի գլխաւոր մայրաքաղաքները եւ քաղաքները, ընդհանուր ուսումնասիրութիւն մը կատարելու համար:

Ներկայ էին ընկերակցութեան գլխաւոր անդամները: Նախագահը, Պ. Հանրի Մասօ բարիգալուստ մաղթեց հիւրերուն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն ցանկալով որ այսխի հանդիպումներ նպաստեն բարեկամական մթնոլորտ մը հաստատելու:

Հանդիպումը վերջացաւ ճոխ հիւրասիրութեամբ մը եւ փոխադարձ բարեմաղթութիւններով :

Ներկայ էր նաեւ «Յառաջ»ի աշխատակիցը:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ վարչապետ ընտրուեցաւ փոխվարչապետը, Չերվենկով, յաջորդելով հանգուցեալ Քոլարովի: Նոր վարչապետը ծնած է1900ին և համայնավար կուսակցութեան գործօն անդամ է 1919էն ի վեր: Կրթուած է Մոսկուայի մէջ: Մահուան դատապարտուեցաւ 1923ին, Սոֆիայի ապստամբական շարժումին ատեն :

ՃԱՓՈՆԻ կայսրը եւ ուրիշ 12 «պատերազմի ոճրագործներ » դատի քաշելու առաջարկ մը ներկայացուց Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանը : — Զօր. Մաք Արթըր, ամերիկացի հրամանատարը, ցամաքային, ծովային եւ օդային նոր ուժեր պահանջեց, Ասիոյ պաշտպանութեան գիծը զօրացնելու համար :

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին Ֆրանսայի գլխաւոր քաղաքներուն մէջ: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը հրամայեց «սաստկացնել պայքարը պատերազմին դէմ»: Գլխաւոր նաւահանգիստներուն մէջ զինուորներ կը պարպեն կամ կը բեռցնեն նաւերը: Փարիզի մէջ ալ ամէն օր 8—10 հանրակառքեր կը կեցնեն մինչեւ մէկ ժամ :

Խ. դեսպանատունը եւ դէկին
Ֆրանսայի բողոքագիրը

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԴԷՊՔ ՄԸ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Փարիզի խորհրդային դեսպանատունը չորեքշաբթի օր նոյն պահարանով ետ.ղրկեց Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան այն ծանուցագիրը , որով կը բողոքէր Հօ Շի Մինի ճանաչման դէմ (Հնդկաչինի ապստամբութեան վարիչը) :

Դեսպանը, Պ. Պոկոմոլով, միեւնոյն ատեն ծանուցագիր մը ուղղելով, կ'ըսէ թէ իրեն համար անկարելի է ընդունիլ այդպիսի բողոքագիր մը , քանի որ Խ. Միութեան համար Հնդկաչինը մաս չի կազմեր Ֆրանսական Միութեան :

Դիւանագիտական շրջանակները խորապէս ազդուած են այս դէպքէն որ աննախընթաց կը համարուի եւ կրնայ ծանրացնել երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները: Մոսկուա ճանչնալով Հօ Շի Մինը, բացորոշապէս դիրք բռնած կ'ըլլայ: Կը նշանակէ թէ գործնական կապեր ունի եւ կը հաւատայ անոր վերջնական յաղթանակին: Միւս կողմէ, կը հաստատուի թէ Հօ Շի Մին եւս Թունդ համայնավար մըն է եւ ոչ թէ ազգայնական, ինչպէս կ'ուզեն հաւատացնել կարգ մը շրջանակներ :

Ծիշդ Յունաստանի պատմութիւնն է որ կը կրկնուի :

★ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ արտաքին նախարարին փոխանորդը Գչ. օր իր պաշտօնատունը հրաւիրեց խորհրդային դեսպանը, որ պատասխանեց թէ նշանակուած ժամուն ազատ չէ : Այն ատեն ծանուցագիրը դեսպանատուն ղրկուեցաւ :

Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը Հօ Շի Մինի ճանաչումը իմացած է Մոսկուայի հեռագրական գործակալութեան միջոցաւ: Խ. Միութիւնը ոչ միայն նախապէս լուր չէ տուած, այլ եւ հարկ չէ դատած ճանաչումը հաղորդել հեռագրական գործակալութենէն առաջ :

Խորհրդային դեսպանը արտաքին գործերու պաշտօնատունը հրաւիրուած էր երէկ, տեսակցելու համարՊ.Շնէթէրի հետ ,որփոխանորդաբար կը վարէ գործերը, Պ. Ռոպէռ Շումանի հիւանդութեան պատճառով: Այս տեսակցութենէն վերջն է որ պիտի ճշդուի Ֆրանսայի վերջնական դիրքը : Դիւանագիտական յարաբերութիւնները կը շարունակուին առ այժմ :

★ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը , Պ. Էչիսըն, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ խստօրէն դատապարտեց Հօ Շի Մինի ճանաչումը Խ. Միութեան կողմէ: Ըսաւ թէ «անակնկալ մըն էր այդ ճանաչումը որ կը փարատէ ամէն պատրանք՝ Հօ Շի Մինի ազգայնականութեան մասին: Այժմ իր բուն դէմքով կը ներկայանայ այս խռովարարը որ իրականին մէջ մահացու թշնամին է Հնդկաչինի ժողովուրդներու »:

Նախարարը այս առթիւ գոհունակութիւն յայտնեց որ Ֆրանսա Հնդկաչինի օրինաւոր կառավարութեան՝ Պաօ – Տայի փոխանցած է Հնդկաչինի դերիշխանութիւնը եւ յաջողութիւն մաղթեց:

★ Կարգ մը շրջանակներ կը կարծեն թէ Խ. Միութեան նպատակն է ոչ թէ զինուորական օժանդակութիւն ընծայել Հօ Շի Մինի, այլ իսկ [illegible] կրակին վրայ, անել կացութեան մը մատնելու համար Ֆրանսան, ծանր ծախքեր պատճառելով : (1950ի ելմտացոյցը 115.000.000.000 ֆրանքի վարկ մը կը պարունակէ): Միւս կողմէ, Ֆրանսայի համայնավարները կը շարունակեն խլրտումներ սարքել, որպէսզի զինամթերք չփոխադրուի Հնդկաչին, ինչպէս եւ չպարպուին Ամերիկայէն գալիք զէնքերը :

Զարմանազան լուրեր ջրածին ռումբի մասին

Միջազգային մամուլը կը շարունակէ հոնդալից տեղեկութիւններ հաղորդել Ջրածին ռումբի մասին, որուն պատրաստութեան հրամանն արձակեց Նախագահ Թրումըն, իբրեւ սպարապետ զինեալ ուժերուն :

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը կը յուսայ նոր ռումբին առաջին փորձերը կատարել յառաջիկայ տարի: Նախնական աշխատանքները կատարուած են արդէն, հիմնական սկզբունքներու մասին: Ամենախիստ միջոցներ ձեռք առնուած են գաղտնապահութեան համար : Մասնաւոր պահակներ գիշեր ցերեկ հսկողութիւն կը կատարեն: Յատուկ օդանաւեր ալ պիտի օժանդակեն գործարաններու պաշտպանութեան :

Ամերիկեան օդանաւեր անմիջապէս գործի պիտի ձեռնարկեն, եթէ որեւէ օդանաւ բռնաբարէ արգիլեալ գօտին (Թենըսիի, Նոր Մեքսիկայի եւ Ուաշինկթընի, նահանգներ): Ատլանտեանի նաւահանգիստներն ալ պիտի պաշտպանուին, 200 մղոն հեռաւորութեան մը վրայ :

★ Նախագահ Թրումընի հրամանէն վերջ , զանազան ենթադրութիւններ կ'ըլլան,— Մ. Նա –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՎՀ. ՔԱՋԱԶՆՈՒՆԻ

Ա.

Մէկը մեր հին, ազնիւ, գաղափարապաշտ սերունդի լաւագոյն ներկայացուցիչներից: Թէեւ մեռել է տարիներ առաջ, Սիբիրի սառնամանիքներում, աքսորի մէջ եւ իսկական նահատակի մահով սակայն իր մահը շատ ուշ իմացուեց, այն էլ պատահականօրէն Հայաստանի Գուգարք նահանգից էր, ծնուած Ջաւախք գաւառի Ախալքալաք քաղաքում:

Հէքիաթային մէկ աշխարհ է Գուգարքը, բարձրաբերձ լեռներով ու անդնդախոր ձորերով, խրոխտ, հպարտ, այլեւ եզակիօրէն գեղեցիկ: Ուր կայծակն ու փոթորիկը, սառոյցն ու սառնամանիքը եւ բնութեան հազար ու մի ուժերն ու արհաւիրքներն են իշխում ահեղօրէն:

Լեռնային այդ թագաւորութեան մէջ էլ ամենից վսեմն ու ահարկուն Աբուլ ու Սամսար գագաթներն են եւ մթին սարերը, որոնք, կարծես մէջք մէջքի տուած, վեհափառօրէն թագաւորում են ամբողջ շրջանի վրայ:

Իսկ եթէ այդ ամէնի վրայ աւելացնենք լեռնային բազմաթիւ մանր ու մեծ լճերն ու լեռները, որոնց հպարտ թագուհիներն են Զլդըր եւ Տօպարաւան կամ Փարաւանայ լճերը՝ իրենց աննման գեղեցկութեամբ եւ արտասուքի պէս վճիտ ու քաղցրահամ ջրերով, պատկերը կատարեալ կը լինի:

Բայց Քաջազնունին, իր մարմնակազմով ու բնաւորութեամբ, կարելի է ասել, միանգամայն հակապատկերն էր իր հայրենի խրոխտ ու ահարկու բնութեան: Կարճահասակ, վտիտ, փոքրիկ, բնաւորութեամբ էլ մեղմ, սակաւապետ, լուռ, ինքնամփոփ, կարծես մի քիչ էլ չոր, մռայլ, անմատչելի:

Սակայն իր բնաւորութեան երկու շատ ցայտուն գծերը անպայման նա ժառանգել էր իր երկրի մայր բնութիւնից, չխտակութիւն՝ ինչպէս իր հայրենի սեպացած լեռները եւ ծայրայեղութիւն՝ ինչպէս նոյնի մակերեւոյթի արտակարգ կազմը— ամպածրար լեռների կողքին անյատակ ձորեր:

Մանաւանդ երկրորդ գիծը չափազանց շեշտուած էր նրա մէջ եւ նա կարող էր մէկ ափից միւսը կամ մէկ ծայրից միւսը թռչել՝ առանց բնաւ ուշադրութիւն դարձնելու, թէ ինչ կ'ասեն ու կը մտածեն ուրիշները եւ կամ դրա հետեւանքը ի՞նչ կարող է լինել իրեն համար, եթէ մի անգամ համոզուեց, որ, այո, իր այդ քայլը տեղին է ու արդար:

Յ. Քաջազնունին ունէր ռուսական բարձրագոյն կրթութիւն, մասնագիտութեամբ՝ ճարտարագէտ – ճարտարապետ եւ որպէս այդպիսին՝ բաւական հռչակուած էր ամբողջ Կովկասում:

Գործել է գլխաւորապէս Բագւում, ուր մինչեւ այսօր էլ նաւթոսկին հեղեղի պէս է հոսում: Նրա ճարտարապետական ստեղծագործութեան գեղեցիկ արդիւնքներից մէկն է Բագուի Հայոց հոյակապ եկեղեցին, որ շինարարական մէկ խոշական կոթող է, մանաւանդ իր հայկական ճարտարապետութեամբ:

Բագուի նման ազգութիւնների մէկ խառնարանում, այլեւ քաղաքի բազմաթիւ հարուստ ու պերճ շինութիւնների շարքում Յ. Քաջազնունու այդ ձեռակերտը մէկ եզակի ու լաւագոյն տեղ է գրաւում: Նրանով մեր Քաջազնունին փառքի ու անմահութեան մի գեղեցիկ յուշարձան է կանգնեցրել ոչ միայն իր, այլեւ իր ժողովրդի անունը:

Բայց, ինչպէս ասացինք, նա մեր գաղափարապաշտ հին սերունդի լաւագոյն ներկայացուցիչներից մէկն է: Ուզում ենք ասել՝ նրա երիտասարդ սիրտն եւս հրդեհուած էր ազգի ու հայրենիքի սիրով: Այդ օրերին ազգ. յեղափոխական շարժումը մեզանում արդէն բաւական լայն ծաւալ էր ստացել եւ դարձել էր մեր հայրենապաշտ երիտասարդութեան սրբութիւն սրբոցը:

Ու բոլոր այդպիսի տիպերը նետւում էին գլխաւորապէս Հ. Յ. Դաշնակցութեան գիրկը եւ զինւորւում նրա ազգանուէր դրօշակի ներքոյ, որովհետեւ Դաշնակցութիւնն էր, ինչպէս եւ այսօր է ու վաղն էլ պիտի լինի անպայման, հայ յեղափոխական այն կուռ կազմակերպութիւնը, որի հաւատամքը կամ գերագոյն նպատակ – սրբութիւնն են կազմում Ազգ, Հայրենիք, Ազատութիւն գաղափարները:

Ճարտարապետի, այն էլ՝ Բագւում եւ որպէս հռչակուած ճարտարապետի, նիւթական ապահովութիւն, ճոխ կեանք եւ փայլ ու երազական վայելքներ խոստացող ասպարէզը մեր հայրենասէր Քաջազնունու սրտին չի խօսում, եւ նա էլ, ուրիշ շատերի նման, մտնում է Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը՝ նրա հայրենասէր դրօշակի ներքոյ Ազգին ու Հայրենիքին ծառայելու գեղեցիկ պատրաստակամութեամբ:

Մնալով որպէս պարտաճանաչ եւ օրինակելի Դաշնակցական, սակայն նա փայլեց եւ իր անմահութիւնը կերտեց ոչ իբրեւ կուսակցական – յեղափոխական գործիչ, այլ իբրեւ ազգային – քաղաքական մի մեծ դէմք: Դաշնակցութեան շնորհիւ եւ Դաշնակցութեան միջոցով թեւակոխելով հայ քաղաքական կեանքի ասպարէզը, ահա այստեղ էր, որ նա դարձաւ հայ ժողովրդի ազգային դէմքերից մէկը եւ անմահացաւ մեր կեանքի ու պատմութեան էջերում:

(Մնացեալը յաջորդով)

Ց. ԻՐԱԶԵԿ

Կարտունը՝ հայկ. տեսակէտով

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Անցեալ անգամ պարզած էի Կարտանի ներկայ վիճակը, իբրեւ ածխահանքի կեդրոն, միեւնոյն ատեն տեղեկութիւններ տալով հայ աշխատաւորներու մասին:

Պատկերը լրացնելու համար, ստորեւ համառօտակի կը ներկայացնեմ նաեւ հայկական կեանքը:

Կարտանի հայ գաղութին ողնայարը կը կազմէ Պիվէռ: Գաղութը հաստատուած է 1923ին, շատերը Սուրիայէն եւ Պալքաններէն եկած են աշխատանքի պայմանագրով առ նուազն երեք տարի ածխահանքին մէջ աշխատելու համար: Շատերն ալ հետեւած են իրենց ազգակիցներուն, որովհետեւ մեծ քաղաքներու մէջ երթեւեկի եւ լեզուի դժուարութիւն ունէին: Անատոլուէն եկող հայ կընոջ մը, որ կարդալ չէր գիտեր, ինչպէս նաեւ շատ մը այրերու համար, հանրակառքով գործի երթալ եւ վերադառնալը դժուար էր: Այս դժուարութիւնը եւ գործի չգոյութիւնը պատճառ դարձան, որ Հայերը մեծ թիւով համախմբուին Պիվէռի մէջ:

Եւ սկսաւ հայկական եռուն շրջան մը, 1925–ին: Կազմուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նիկոլ Դուման խումբը, քսան հոգիէ բաղկացած: Քանի մը ամիս վերջը թիւը բարձրացաւ 70ի եւ խումբը եղաւ Նիկոլ – Դուման ենթակոմիտէ: Յաջորդաբար կազմուեցան Հ. Կ. Խաչը, յետոյ Հնչակեան, Ռամկավար կուսակցութիւնները եւ այս երկուքին միացումով Հ. Օ. Կ.ը, որ հազիւ աշխարհ եկած հիւանդկախ, քանի մը տարի քաշքշուելէ վերջ մեռաւ անփառունակ մահով:

Ողբացեալ ընկեր Զ. Աբրահամեան իր հողէն գետին մը տրամադրած էր մեր ընկերներուն, որոնք անմիջապէս շինեցին ակումբ մը 1927ին: Ակումբը ծառայեց նաեւ գաղութին իբրեւ եկեղեցի, դպրոց եւ գրադարան:

Այդ խանդավառ կեանքը շարունակուեցաւ մինչեւ 1929: Նոյն տարին կազմի պայթումի մը հետեւանքով, մեռած էին շատ մը գործաւորներ, որոնց կարգին մեր ողբացեալ Աբգարը, որ ողնայարն էր Պիվէռի հայկական գաղութին: Արկածեալներու թաղումը կատարուեցաւ նախագահութեամբ Պալաքեան եպիսկ.ի:

Այս արկածին հետեւանքով զգալապէս պակսեցաւ խանդավառութիւնը: Հնչակեաններն ալ տասը տարուան պայմանով իրենց ընկերներէն մէկուն հողին վրայ շինած էին տուն մը, որ պիտի ծառայէր Ակումբի, սակայն կեանք չունեցաւ:

Մինչեւ երկրորդ Աշխարհամարտը, գաղութը համեմատաբար խաղաղ էր: Ունէին դպրոց, 50ի մօտ աշակերտներով, իսկ 200 գրքերով գրադարան մը, Հ. Յ. Դ. Նիկոլ – Դուման խումբը միշտ վառ կը պահէր ազգային ոգին: 1936ի Ֆրանսայի Ժողովրդական Ճակատի տիրապետութեան օրերուն, երբ պզտիկ առիթ մը ներկայացած էր, մեր փոքրոգի հակառակորդները քաղաքապետին եւ ուրիշ ընկերվարական եւ համայնավար անձերու առջեւ մեզ ներկայացուցած էին իբրեւ «ֆաշիստ»ներ, եւայլն: Մեր ընկերներէն ոմանք այդ զրպարտութեան հետեւանքով դժուարութեանց հանդիպեցան: Սպառնալիքներ ալ եղան: Ընկեր Վ. Համբարձումեան, որ Մարսէյլ կը գտնուէր, հազիւ յաջողեցաւ փարատել մատնութեան պատճառով ստեղծուած թիւրիմացութիւնը եւ բնականոն կեանքը վերսկսաւ անմիջապէս:

Ազատագրութեան օրերուն, մոռցուած անհատներ դարձեալ հրապարակ եկան եւ խանգարեցին գաղութին համերաշխ կեանքը: Նախ որպէս գերագոյն «հայրենասիրութիւն» ձերբակալել տուին Նիկոլ – Դուման խումբին բոլոր անդամները, որոնք ենթարկուեցան անտանելի խոշտանգումներու եւ անարգանքներու: Յետոյ միանալով ուրիշներու՝ սպաննեցին մեր շատ բարի ընկերը, Լ. Գեղունին, երբ աշխատանքի կ'երթար: Միեւնոյն ատեն զէն ի ձեռին, մահուան սպառնալիքով կողոպտեցին շատ մը հայրենակիցներ: Ցայտնի եւ անյայտ աւազակութիւններէ զատ՝ Ազգային Ճակատի անունով բռնութեամբ հաւաքեցին 1500.000 ֆրանք, դժոխքի վերածեցին երբեմնի չէն եւ խաղաղ Կարտանը:

Լաւ օրերուն պէս գէշ օրերն ալ անցան եւ չարագործները անհետացան օգտուելով ներդաղթէն, իսկ մնացողները սմքեցան, միշտ սպասելով լաւագոյն օրերու:

Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման»ը կը շարունակէ գործել անվհատ, իրեն հետ ունենալով Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը: Կապոյտ Խաչն ալ ունի մասնաճիւղ մը:

Պիվէռի մէջ բողոքականները ունին իրենց դպրոցը: Կը դասաւանդէ պատուելի Յ. Հէլվաճեան: Այս պատուական Հայը իր ազգասիրութեամբ մեծ ծառայութիւն կը մատուցանէ գաղութին: Ազատագրութեան տագնապալի օրերուն իր յաճախակի այցելութիւններով օգտակար եղած է բանտարկեալներուն:

«Ճակատ»ի հաշուեյարդարէն վերջ Բարեգործականը սկսաւ որդեգրել անոր դպրոցները, բարոյապէս եւ նիւթապէս: Աւելի լաւ չէ՞ր ըլլար, եթէ Բարեգործականը անաչառ կերպով իր նիւթական աջակցութիւնը ընծայէր բոլոր դպրոցներուն եւ երիտասարդական կազմակերպութիւններուն, որոնց նպատակն է վառ պահել ազգային ոգին: Մեր ժողովուրդը դարերով դպրոց եւ եկեղեցի պահած է իր լումաներով, ասկէ վերջն ալ պիտի կրնայ պահել յարգելով ամէնուն աջակցութիւնը եւ արժանապատուութիւնը:

ԱՍԱՏՈՒՐ

Երեւանի ձեռագիրներու մատենադարանը

(Քաղուած խորհրդահայ թերթերէ)

Ինչպէս յաճախ յիշած ենք, ձեռագիրներու քանակով, հնութեամբ եւ պարունակած նիւթերով — Հայկական ՍՍՌ նախարարներու Սովետին կից ձեռագիրներու մատենադարանը աշխարհի ամէնէն մեծ մատենադարաններէն մէկն է: Ունի մօտ տասնըմէկ հազար ձեռագիրներ, առանց հաշուելու պատառիկները եւ դիւանական հարիւր հազարաւոր վաւերագրերը: Բացի հին հայկական ձեռագիրներէն, որոնք կը կազմեն մատենադարանի ձեռագրական ժողովածուի հիմնական մասը, կան ձեռագրեր վրացերէն, ասորերէն, եթովպերէն, պարսկերէն, արաբերէն եւ արեւելեան այլ լեզուներով:

Հայաստանի Մատենադարանի այս ձեռագրերը հաւաքուած են տարբեր վայրերէ եւ տարբեր ժամանակներու մէջ: Ան իր մէջ ընդգրկած է ոչ միայն Էջմիածնի, այլեւ Տաթեւի, Սեւանի, Ներսէսեան դպրոցի, Լազարեան ճեմարանի, Արեւմտեան Հայաստանի եւ կարգ մը ուրիշ մանր ու մեծ ժողովածուներ:

Մատենադարանի ձեռագրի ժողովածուի մէջ ձեռագիրներ կան արեւելեան եւ արեւմտեան Հայաստանի գրեթէ բոլոր անցեալին մէջ գոյութիւն ունեցող գրչութեան դպրոցներէն: Զգալի թիւ կը կազմեն նաեւ դուրսի հայ գրչութեան արտադրութիւնը: Ձեռագիրներ կան Սպահանի, Պոլսի, Լվովի, Խրիմի, Երուսաղէմի, Աղեքսանդրիոյ, Մադրասի եւ բազմաթիւ այլ վայրերու հայկական գրչութեան դպրոցներէն:

Ընդհանրապէս այն բոլոր երկիրներուն մէջ, ուր տարագիր հայ հատուածը ստեղծած է իր մշակութային օջախը, այդ օջախներէն ձեռագիր ներկայացուցիչը կայ Հայկական ՍՍՌ Մատենադարանին մէջ:

Անցեալէն մեզ հասած այդքան մեծաթիւ ձեռագիրներու համար մենք մեծ չափով պարտական ենք հայ ժողովուրդի աւանդական այն սովորութեան, որու համաձայն, ձեռագիրը տոհմական սրբութիւն է համարուած եւ ժառանգաբար յանձնուած յաջորդ սերունդին:

Զարմանալի չէ, որ առաջին համաշխարհային պատերազմին Արեւմտեան Հայաստանէն գաղթող հայ բնակիչները յաճախ հնարաւորութիւն չունենալով վերցնել իրենց ամենաանհրաժեշտ եւ թանկարժէք իրերը, շատ անգամ առած են իրենց հետ տոհմական սրբութիւն համարուած ձեռագիրները: Ուշադրութեան արժանի է նաեւ այն որ, անցեալին մէջ ձեռագիրներուն շնչաւորութիւն տրուած է, յիշատակարաններուն մէջ չէ ըսուած թէ այսինչ ձեռագիրը «թշնամին յափշտակեց» կամ «ձեռագիրը աւար վերցուցին» այլ «ձեռագիրը գերի ինկաւ», «ձեռագիրը գերութենէն ազատուեցաւ»:

Հայկական ՍՍՌ Մատենադարանի ձեռագրերը, ըստ իրենց բովանդակութեան կը բաժնուին երկու հիմնական խումբերու — կրօնական – կանոնական եւ պատմա – գիտական: Առաջին խումբին մէջ կը մտնեն աւետարանները, շարակնոցները, մաշտոցները եւայլն:

Այս նիւթերը արժէքաւոր են, գլխաւորապէս իրենց պարունակած պատմական յիշատակներով եւ նուրբ ու գեղեցիկ մանրանկարչութեամբ: (Յիշատակարան կը կոչուի ընդօրինակող գրչի ձեռագրին մէջ իր կողմէն գրած այն յաւելումները, ուր գրիչը անհրաժեշտ կը նկատէ ծանօթացնել՝ թէ երբ գրուած է տուեալ ձեռագիրը, որու պատուէրով, ինչ քաղաքական իրադարձութիւն պայմաններու մէջ եւայլն):

Ձեռագիրներու երկրորդ գիտական խումբի մէջ կը մտնեն պատմական, գրական, փիլիսոփայական, ճարտարապետական, տոմարագիտական, աշխարհագրական եւ այլ գիտութեան վերաբերող նիւթեր: Կարելի է ըսել թէ չկայ գիտութեան ա-

ՆՈՐ ԱՐԹՆՑԱՆ

Ամերիկայի ռամկավար պաշտօնաթերթը՝ «Պայքար»ն է որ կը պատմէ «Ասպետ» ստորագրութեամբ (Պայքար, 26 Նոյեմբեր 1949) .—

— « Կ'անցնինք այդ տեսակ Հայաստանասէր — ներուն քովէն, կը մօտենանք ուրիշ խումբի, հոսանքի եւ կազմակերպութեան. այս խումբին Հայաստանը սիրելու նշանաբանը համայնավարութեամբ կը սկսի եւ համայնավարութեամբ կը վերջանայ. ասոնք կը սիրեն Հայաստանը միայն անոր համար, որովհետեւ հոն տիրող կարգերն ու սարքերն համայնավարական են. Հայաստանը իրենց համար այնքան ատեն գոյութիւն եւ արժէք ունի, որքան ատեն որ անոր ճակատին վրայ համայնավարութեան դրոշմը կայ. վերցուր այդ դրոշմը, այլեւս անոնց համար Հայաստանը կը դառնայ անիմաստ հողի եւ քուրջի կտոր մը: Այս դասակարգին համար հայ եկեղեցի, հայ ժողովուրդ, Հ. Բ. Ը. Միութիւն, հայ ցեղ են. Հայաստան՝ հոն են ուր համայնավարութիւն կայ. ուր որ համայնավարութիւն չկայ, հոն հայութիւն եւ Հայաստան չկայ: Զարմացած չենք ըլլար, եթէ ըսենք թէ անոնց համար Աստուած իսկ գոյութիւն եւ արժէք չունի, որովհետեւ անիկա համայնավար չէ այլ, քաբիթալիստներու Աստուածն է»: Ամէն բանի մէջ, անոնց չափն ու չափանիշն է համայնավարութիւնը, այդ չափէն ու չափանիշէն պակաս եկողները արժէքազուրկ են: Ասոնք իրենց ծայրայեղ մտածումներուն, արտայայտութեան ու գործունէութեանց մէջ շատ անգամներ կը կլլեն ու կ'անցընեն Քրէմլինի ուղղափառ համայնավարներն իսկ, անոնց զարմանք պատճառելով: Իրենց այս վրան բաց եւ վանդական արարքներովը շատ անգամներ կը զզուեցնեն շատ մը անհատներ եւ կը մեռցնեն անոնց զոհողութեան հոգին, ի վնաս Հայաստանի վերաշինութեան ու վերելքին: Կ'աշխատին նոյնացնել Հայաստանասիրութիւնը համայնավարութեան հետ, կ'ուզեն չահագործել ժողովուրդին պարզամտութիւնը, շուարեցնել, հրապուրել եւ իրենց քաշել. կը յարձակին «քաբիթալիստ» կառավարութեանց վրայ, կ'որակեն զանոնք զանազան մակդիրներով:

⊃o⊂⊃o⊂⊃o⊂⊃o⊂⊃o⊂⊃o⊂⊃o⊂⊃o⊂⊃o⊂

պարէզ մը, որու պատմութեան գիծով նիւթեր չըլլան հայկական ՍՍՌ Մատենադարաններուն մէջ: Ըստ որուն Մատենադարանի սեփականութիւն կը հանդիսանան պատմագիտական նշանակութիւն ունեցող բազմաթիւ ուճիկումներ որոնք համաշխարհային նշանակութիւն ունին:

Երբ 1920 Դեկտ. 17էն Սովետական կառավարութեան հրամանով պետականացան մէկ հաստատութեան մէջ, բացառիկ ուշադրութիւն դարձուցին, ձեռագիրներու հաւաքման եւ պահպանման վրայ: Դարաւոր փոթորիկներու եւ արհաւիրքներու մէջէն անցած տարագիր հայ մարդու հետ միասին երկրէ — երկիր թափառող հայկական ձեռագիրներր իրենց հանգիստը գտան հայկական ՍՍՌ Մատենադարաններուն մէջ:

Ո՛Վ ՈՐ ՀԻՆԳ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՏՆԷ, «ՀԱՅ-ԲՈՑԺ»Ի, ՁՐԻ « ՅԱՌԱՋ » ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՅ ՎԵՑ ԱՄԻՍ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած խորհրդահայ թերթերէ)

ՆՈՐ ԲԱՅԱԶԻՏ. — 1945ին Նախարարական խորհուրդը որոշած էր բարեկարգել Նոր Բայազիտը: Առաջին գործը եղաւ ջրելեկտրակայանի շինարարութիւնը: 1947ին շինուած եւ շահագործման յանձնուած է ջրանիւը: Ելեկտրական ուժ ստացաւ քաղաքը, եւ Հացառատ, Բաղիկեան, Սարուխան, Կարմիր, Արծուաքար, Նորադուզ գիւղերը: Շուտով շահագործման կը յանձնուի երկրորդ ջրանիւը: Քաղաքի բնակչութեան եւ արդիւնաբերական ձեռնարկութիւններու աճման հետեւանքով եղած ջուրը չէր բաւեր պահանջին: Նոր ջրմուղ կառուցանելու աշխատանքները յառաջ կը տարուին եւ երբ այս ջրմուղը սկսի շահագործուիլ կը լուծուի ջուրի խնդիրը:

Միեւնոյն ատեն կ'աշխատին բարեկարգել փողոցները, կանաչապատել, հանգիստի եւ մշակոյթի այգի ստեղծել ինչպէս եւ զարկ տալ բնակարաններու շինութեան: Քաղաքային այգին, որ պատրաստուած է երեք տարի առաջ, արդէն ցանկապատ ունի: Այգին ունի պզտիկներու զբօսավայր ինչպէս «քառուղէլ»:

Սկսած է փողոցի ասֆալտապատումը: Ամէնէն առաջ շինուեցաւ ասֆալտի գործարան: Վերջին տարիներուն Նոր Բայազիտի մէջ շինուած են քանի մը բազմայարկ շէնքեր: Արդէն վերջացած է կառուցումը կոլխոզային ակումբի շէնքին:

Քաղաքին մէջ կ'աճի տեղական արդիւնաբերութիւնը: Հիմա Նոր Բայազիտի մէջ կան հիւսքի գործարան, գորգագործարան, կօշկակարութեան, կարի, փայտամշակման արտէլներ:

Նոր Բայազիտի մէջ կան հիմա տարրական, ոչ լրիւ միջնակարգ, միջնակարգ եւ երաժշտական դպրոցներ, մանկավարժական ուսումնարան, քոյրական միջնակարգ ուսումնարան, երեք մանկապարտէզ, երկու մանկամսուր: Քաղաքը ունի իր թատրոնը, շարժանկարը, ռատիօն, մշակոյթի եւ հանգիստի այգին, փողոցին նուագախումբը, ժողովրդական երգի, պարի խմբակներ: Քաղաքային հիւանդանոցի, (ծննդեան, ռենդգենեան, բուժարան), առողջապահական կայանի, քիմիական աշխատանոցի, խորհրդակցութեան եւ առողջապահական այլ հիմնարկներու պահպանման համար, պետութիւնը ամէն տարի կը յատկացնէ մէկ միլիոն ռուբլիէ աւելի գումար:

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՅԵՐԸ ՍՈՒՏԱՆԻ ՄԷՋ

Սուտանէն նոր հասած ընկեր մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ գաղութի մասին.

Մօտ 800 հոգիէ բաղկացած է գաղութը: Ունի ազգային վարչութիւն մը որ ներքին ազգային խնդիրներով կը զբաղի եւ իրաւարարութեամբ կը լուծէ Հայերու միջեւ եղած ներքին դատերը: Մինչեւ պատերազմի սկիզբը ոչ մէկ Հայ ուրիշ Հայու դէմ դատ չէ ունեցած, անկէ վերջն է որ քանի մը դէպքեր պատահած են: Անգլիական իշխանութիւնը գովեստով կը խօսի Հայերու մասին: Անոնք այն կարծիքը ունին որ լաւ բան մը ունենալու համար պէտք է դիմել Հայ արհեստաւորներու:

Գաղութը ունի շատ բարեկեցիկ վիճակ: Գործէ աղքատ չկայ, ընդհանրապէս վաճառականներ եւ արհեստաւորներ են:

Ունին պզտիկ դպրոց մը, ուր կը յաճախեն գաղութին բոլոր մանուկները, նաեւ երկու ակումբներ եւ պզտիկ գրադարան մը: Երիտասարդներու ակումբը, ունի ընդարձակ խաղադաշտ, ինչպէս եւ վերջերս ունեցաւ թատրոն մը, որ պատիւ պիտի բերէ հայ համայնքին: Հոն տեղի կ'ունենան դպրոցական հանդէսները, եւ տարեկան երկու ներկայացում: Այս երկրորդ ակումբը նուիրած է ողբացեալ Սալըրեան: Խարթումի ամէնէն ճոխ եւ արդիական ակումբն է:

Ծրագիր ունին եկեղեցի մը հիմնել, որուն համար պէտք եղած հանգանակութիւնը գրեթէ վերջացած է: Յոյս կայ որ գաղութը ունենայ մօտ ատենէն կոկիկ եկեղեցի մը:

Հայերը մեծ մասով տեղաւորուած են Սուտանի գլխաւոր քաղաքներէն Խարթումի եւ Օմտուրմանի մէջ:

ՔՈՅՐ ԵՒ ԵՂԲԱՅՐ ԿԸ ԳՆԱՀԱՏՈՒԻՆ

Վենետիկի Il Gazzettino թերթէն (11–1–1950), կը տեղեկանանք թէ Բժ. Օհաննէս Պօտուրեան մեծ յաջողութեամբ 150 մրցակիցներու մէջէն շահած է Սթրայի բժշկութեան մրցանիշը: Պզտիկ քաղաքը իրեն նուիրած է այս առթիւ փոքր վիլա մը: Բժ. Պօտուրեան աւարտած է Փատովայի բժշկական համալսարանը: Պատերազմի ընթացքին եղած է նախ օգնական, յետոյ տնօրէն Կորիզէի հիւանդանոցին: Իսկ ներկայիս չորս տարիէ ի վեր բժշկութիւն կ'ընէ Սթրայի մէջ:

Բժ. Պօտուրեան քեռորդին է հանգուցեալ Հայր Արսէն Ղազիկեանի եւ եղբայրը դաշնակահար եւ երգչուհի Մառի Պօտուրեանի:

★ Կորիզէի մամուլի ընկերակցութիւնը եւ երաժշտական կոմիտէն՝ վերջերս այդ քաղաքը հրաւիրած էին Օր. Մառի Պօտուրեանը, որ մեծապէս գնահատուած է ամբողջ Իտալիոյ մէջ, իբրեւ նուրբ դաշնակահար: Պատերազմէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով՝ շնորհիւ Մառի Պօտուրեանի, Կորիզէի ընտրանին ունեցած է երաժշտական վայելք մը, ինչպէս կը գրէ նոյն թերթը: «Թէեւ պատահական դաշնակի մը վրայ, եւ դեղարուեստական տեսակէտով անյարմար սրահի մը մէջ, սակայն օրիորդը կրցաւ, արուեստով նուագել: Նկատելի էր իր մատներու թեթեւ հպումը: Նուագեց Շօփէնէն եւ Տէպիւսիէն» :

⊃o⊂⊃o⊂⊃o⊂⊃o⊂⊃o⊂⊃o⊂⊃o⊂⊃o⊂⊃o⊂

ՄՏԱՑԱՆՔ

ԱՐՁԱԳԱՆԳ ՄԱՐՍԷՅԼԻ, ԳՐԱԿԱՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ, խմբագրեց՝ Լեւոն Ճէրահեան: Զ. տարի, 1950: Կը պարունակէ նաեւ ընդարձակ նկարաութիւն մը հայաջինջ սարսափներու: Գին 250 ֆրանք: Հասցէ.— 4 Ave. Kalliste, Beaumont, Մարսէյլ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (49)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Քամին թեթեւ էր եւ մեր նաւը յամրաբար կը յառաջանար. այլեւս չէինք կարող քնանալ: Ալի Ռէիզը, գիշերուան մթութենէն օգտուելով, մեզ կրկին տարեր էր Վէցայի մօտերը: Ամսուն 14ի լուսաբացին բոլոր շէնքերը կ'երեւէին եւ այդ կողմերէն կրկին երեւցան երկու մոթէօրներ: Կատաղեցայ Ռէիզին դէմ, բայց համբերեցի: Այդ միջոցին շատ ուժեղ եւ նպաստաւոր քամի մը բարձրացաւ. մեր նաւը կարծես կը թռէր ջուրերուն երեսէն ու մեզ կը հեռացնէր մեր թշնամիէն. մենք պատրաստ էինք եւ լաւ տրամադրութեան մէջ, այնպէս որ սկսանք երգել: Տղաքը կ'երգէին, նաւը կը թռէր, մոթէօրները կը մօտենային… անոնք անցան դարձեալ մեր աջ եւ ձախ կողմերը: Տղաքը ուզեցին կրակել, ես արգիլեցի. կը հաշուէի, որ եթէ թնդանօթ ունին, աւելի լաւ է, որ մօտենան, որովհետեւ հեռուէն միայն կրնան զարնել, իսկ եթէ չունին դարձեալ լաւ է որ մօտենան, որովհետեւ այդպիսով մեր գնդակները պարապ չէին երթար: Նաւերը սկսան դանդաղանալ, հետզհետէ հեռացան, իսկ մենք հետզհետէ յառաջացանք: Առաւօտեան ժամը 2ին սկսան մեզ հետապնդել, ժամը 7ին հեռացան, դացին առանց հրացան արձակելու:

Ալի Ռէիզը ըսաւ թէ Ռուսիոյ ափերուն մօտեցած ենք. այլեւս չէինք կրնար իրեն հաւատալ. պատուիրեցինք որ նաւը բացերը տանի. ստիպուեցաւ հնազանդիլ, բայց շարունակ կը տրտնջար: Արեւելքէն քամի մը բարձրացաւ, որ սկսաւ ետ մղել մեր նաւը: Թիերը կը քաշէինք, առագաստը կը դարձնէինք, ալիքները լեռներու պէս կուգային, կը բաղխէին մեզի, եւ նաւը չէր յառաջանար: Քսան ու չորս ժամ անցաւ այդպէս, ու նշմարեցինք, որ նոյն տեղին վրայ ենք: Ռէիզը կը խնդրէր, կուլար, կ'աղաչէր, որ այլեւս ցամաք ելլենք:

— Ասիկա ծորոխի քամին է, կ'ըսէր, այս ալիքներէն չենք ազատիր, նոյնիսկ մեծ շոգենաւերը դժուարութիւն կը կրեն, երբ այս քամիին կը հանդիպին, ուր մնաց մեր նաւը:

Բայց ես կը պնդէի, որ ճիշդ հակառակ ուղղութեամբ երթանք այն ուղղութենէն, որ ինքը կը փափաքէր: Վասիլը մօտեցաւ ինծի եւ ըսաւ.

— Մեծերը կ'ըսեն որ եթէ նաւու մը վրայ մեռել ըլլայ, այդ նաւը յառաջ չերթար:

Յոյները եւ Թուրքերը ձայնակցեցան եւ կ'ըսէին, թէ պէտք է Եղոյին դիակը ծովը նետել: Մենք ամէնքս մէկ մերժեցինք:

Ալեկոծութիւնը սաստկացաւ, եւ հետզհետէ սկսաւ մթնել. խստիւ պատուիրեցի տղոցը, որ լաւ հսկեն, որպէսզի Ռէիզը մեր նաւը չդարձնէ. քամին մեր ճակատէն էր. իրենք՝ գիւղացի ըլլալով աստղերէն կը հասկնային ճամբուն ուղղութիւնը եւ ահա նշմարեր էին, որ դարձած ենք: Ձիս արթնցուցին, ըսելով թէ Ռէիզը դարձեալ խաբեց մեզ. իրաւ ալ տեսայ, որ քամին մեր թիկունքէն կը հրէր. վեր թռայ ու խստիւ պատուիրեցի որ ճակատնիս դարձնենք քամիին, ինչպէս առաջ: Ես ալ չգիտէի թէ ո՞ւր ենք. երկինքը մթագնեց, աստղերը անհետացան, ոչ լուսին, ոչ մէկ նշան, ու կողմնացոյց չունէինք… միակ կարեւոր բանը, որ մեզ կը պակսէր, կողմնացոյցն էր … կեցայ նաւուն վրայ, նայեցայ շուրջս… լայնածաւալ եւ ալեկոծ ծով, ամպերով ծանրաբեռն երկինք, մութ, քամի… կարծես թէ շրջապատուած էինք խուլ սպառնալիքներով… բայց յանկարծ ոգեւորուեցայ, զգացի որ կը յաղթենք ամէն բանի:

— Տղերք, ըսի, անպատճառ կը հասնինք, ամբողջ Հայաստանի սուգը եւ դժբախտութիւնը կը տանինք, անպայման կը հասնինք…

Աւելի լաւ էր մինչեւ լուսնալը մնալ նոյն տեղին վրայ. տղաքը ծովի ջուր խմելէն հիւանդացած էին, եւ իրենց ֆիզիքական տկարութիւնը կ'ազդէր իրենց բարոյական կորովին վրայ: Մութ գիշերին մէջ հեռուէն տեսանք ռուսական նաւ մը, մոմ վառեցինք, տղաքը կը պոռային, բայց մեր տուած նշանները չնշմարուեցան:

Վերջապէս սկսաւ լուսնալ, բայց թանձր մառախուղ մը պատած էր մեզ. ոչինչ կ'երեւար. այն ատեն մռայլ յուսահատութիւն մը ճնշեց ամէնքը, այլ եւս կ'ըսէին ու կը պնդէին.

— Ելլենք ցամաք, Թուրքիա ըլլայ, ինչ կ'ուզէ ըլլայ…

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

համքները արդէն շինած եւ պայթեցուցա՞ծ են ջրածին ռումբը, որուն քանդիչ ուժը սահման չունի, գիտնականներու տեսակէտով: Կարծողներ կան թէ իրականին մէջ նոր ռումբը «Թրիթոն»ն կամ (Թրայթըն) որուն հիմը կը կազմէ «Թրիթիում»ը, տեսականօրէն հազար անգամ աւելի զօրաւոր քան հիւլէականը: Բայց եւ այնպէս, գիտնականները համաձայն են թէ տակաւին կարելի չէ այդքան զօրաւոր դարձնել նոր ռումբը եւ թէ եղածը տասնապատիկն է հիւլէականին, եւ կրնայ մինչեւ հարիւրապատիկ զօրաւոր դառնալ:

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, ամերիկացի գիտնականները երեք տեսակ ձեւեր կ'ուսումնասիրեն, ամէնէն զօրաւորը որոշելու համար:

★ Մ. Նահանգներու օդանաւային նախարարը ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ համայնավար ազգերը օդանաւային ամենազօրաւոր ուժերը ունին, ինչպէս եւ սուզանաւերու ամէնէն մեծ տորմիղը: «Երկաթեայ վարագոյրին ետեւ կայ օդանաւային կազմակերպութիւն մը որ կրնայ անակնկալ յարձակում մը կատարել Մ. Նահանգներու որեւէ մասին վրայ: Մենք ապահով պաշտպանութիւն չունինք այդպիսի յարձակման մը դէմ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄՍԱԿԱՆ 1800–3000 ՖՐԱՆՔԻ բացառիկ պարգեւ մը կը նախատեսուի այն աշխատաւորներուն համար որոնք 18.000էն պակաս կը ստանան: Կառավարութիւնը չուզեր որ 12 միլիառ ֆրանքէն աւելի նոր ծախք մը գոյանայ: Այս առթիւ հրատարակուած վիճակագրութեան մը համաձայն, աշխատաւորներու հարիւրին մէկը ամսական 10 հազար ֆրանքէն պակաս կը շահի, 1.6 առ հարիւրը կը շահի տասը հազարէն 11 հազար ֆրանք, 2.7 առ հարիւրը 11 հազարէն 12 հազար ֆրանք, 8 առ հարիւրը 12 հազարէն 13 հազար ֆրանք, 11.3 առ հարիւրը 13 հազարէն 14 հազար ֆրանք, 13.3 առ հարիւրը 14 հազարէն 15 հազար ֆրանք, 62 առ հարիւրը աւելի քան 15 հազար ֆրանք:

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը երբ Նափոլիի փողոցներէն կ'անցնէր կառքով, խումբ մը երիտասարդներ հոտած հաւկիթներ նետեցին: Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց հինգ ցուցարարներ:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի շաբաթ իրիկուն, 18 Փետրուար, ժամը 8.30ին, **Salle de la Géogéaphie**:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

Նախաձեռնութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ, Ն. Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ հովանաւորութեամբ Փարիզահայ կազմակերպութիւններու:

Salle Gaveau — 45, Rue la Boëtie

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Երգեցիկ եւ սէնֆօնիկ նուագահանդէս, նուիրուած ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ գործերուն

Մասնակցութեամբ, յայտագրի կարգով՝ Օր. Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ, ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ եւ ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ:

Pasdeloupի սէնֆօնիկ նուագախումբը մասնակցութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի,

Ղեկավարութեամբ՝ ՕՇԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Տոմսերը կանխաւ ապահովելու համար, դիմել.— Comité Festival Alemchah, 19a, rue Caumartin Tél. Ope. 54.48: Գրատուն Հ. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Dan. 88.65, գրատուն Մ. Պարսամեան, 46 rue Richer, Pro 64.90:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Լ. ԿԵՐՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Հ. Բ. Ը. Միութեան փոխ նախագահ եւ պատուոյ անդամ ողբ. ԼԵՒՈՆ ԿԵՐՏԱՆԻ (պատուոյ լեգէոնի ասպետ) մահուան քառասունքին առթիւ քառաձայն պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, 5 Փետր., Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ:

Սկզբնաւորութիւն պատարագի՝ ժամը 10ին:

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը կը հրաւիրէ յարգոյ հասարակութիւնը իր ներկայութեամբ մասնակցիլ ողբացեալ հայրենասէրի յիշատակին ընծայուելիք այս հանդիսաւոր յարգանքին:

SALLE GAVEAU, 45 rue la Boëtie métro Miromesnil

Շաբաթ 4 Փետր., ժամը 21ին

Նուագահանդէս՝ Ծանօթ դաշնակահարուհի

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Յայտագրին մաս կը կազմեն.— Bach, Mozart, Schuman, Chopin, Liszt, Roger – Ducasse եւ Գոհարիկ Ղազարոսեանի:

Տոմսերը 100էն 500 ֆրանք: Դիմել Salle Gaveau – Durand (4 Place de la Madeleine) S. V. P. Agenceներուն կամ Bouchonnet, 45 rue la Boëtie:

ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ (Սեբաստացի) ծննդեան 200ամեակին

Փետրուար 5ին ժամը 20.45ին Mutualitéի մէջ, 24 rue St. Victor, métro Maubert Mutualité

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ԻՐԱՑ ՖՈՆՏԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ:

Նախագահութեամբ Հայ կաթողիկէ համայնքի առաջն. փոխանորդ ՀԱՅՐ ՔԻՒԼԷՐՃԵԱՆԻ

Կը խօսին.— ՀԱՅՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, Պ. Պ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ, ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ, եւ ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին.— Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, երգ Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ եւ Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ: Արտասանութիւն Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ եւ Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ:

Ջութակ Mr. Robert Stoïtzner (1er prix de Vie nne) Մուտք 150 ֆրանք

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ «Le Club»ի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

ՊԻՏԻ ՊԱՐԵՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՐԿՈՒ ԱՍՏՂԵՐԸ ԻՐԵՆՑ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲՈՎ:

Սիրայօժար մասնակցութեամբ մարսիլահայերէն սիրուած ջութակահար Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆԻ, (Premier Prix du Conservatoire de Marseille):

Ընտիր նուագախումբ, Francis Scotte et son Orchestre:

ԾԱՆՕԹ.— Այրերու համար մութ գոյն հագուստը պարտաւորիչ է:

Radio - Marseille, ուրբաթ օր ժամը 12էն 12ուկէս տեղեկութիւններ պիտի տայ Կ. Խաչի պարահանդէսի մասին, իսկ շաբաթ օր նոյն ժամուն Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան պիտի նուագէ հայկական կտորներ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ.— Այս կիրակի Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մրցի La Ciotatի խումբին դէմ հակառակորդին դաշտին վրայ, Լա Սիոթա:

Անշուշտ Լասիոթայի գաղութը ներկայ պիտի ըլլայ խուռն բազմութեամբ, քաջալերելու համար մեր մարզիկները:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ. կը մրցի Thoiryի դէմ, մեր դաշտին վրայ Stade municipal, Jean Bouin, Իսի: Կահետին ժամը 13.15: Ա. ժամը 15ին: Իսիի մեր հայրենակիցները անշուշտ պիտի փութան քաջալերել մեր տղաքը:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկ. Վահէ Մանուկեանի եւ իր ընտանիքին, իրենց մօր՝ Տիկին Ե. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

★ Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ընկերները իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Վահէ Մանուկեանի՝ իր մօր մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկ. Բ. Զիլճեան կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի Փառտոյի Ս. Սահակ Սեպուհ Թարգմանչաց Մայր եկեղեցիի մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց զոքանչ մօր եւ մօր ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԵՊՐԱՔՍԷ Յ. ՉԻՊԱՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԿԵԱՆՔ ՈՒ ԵՐԱԶ

Հեղինակ Մ. Իշխան, Պէյրութ: Երիտասարդ բանաստեղծին 4րդ հատորը:

Գին 250 ֆրանք, դաւառի համար 300, սակաւաթիւ օրինակներ կը գտնուին «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

ՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 71 rue de Bonnelի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ, ներկայանալ անդամատետրերով:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. ընկ. Կարօ Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 14.30ին, ընկեր Պօղոս Թորոսեանի բնակարանին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր – Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, վերջին ժողովին տեղը:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Գաֆէի Régent սրճարանը: Մտքերու փոխանակութիւն Ա. Խոնդկարեանի զեկուցման առթիւ, «1918 Մայիս 28ի ակտը»— : Կը հրաւիրուին լսարանականները:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Իսիի մասնաճիւղի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին Խրիմեան ակումբի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

Այս առթիւ խմբանկար:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ը այս տարի Զատկին կը կազմակերպէ «Ե. Պապիկեան» բաժակի մրցումները մասնակցութեամբ Լիոն – Տէսինի, Վիէնի եւ Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերու:

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Samedi 4 Février 1950 Շաբաթ 4 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6069—Նոր շրջան թիւ 1480 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽԵՂՃԵՐԸ ՋԱՂԱՑՔԷՆ ԿՈՒԳԱՆ

Իրենց կոտոշաւոր, անբարոյական սուտերը հաստատելու կամ պարտկելու համար, դիմացի դիմակաւորները պատէ պատ կը զարնուին երկու օրէ ի վեր :

Եւ նորէն կը դիմեն նոյն ճախաւեր խայտառակութեան: Նոր սուտեր կը փորձեն: Նորէն կը կեղծեն ու կը զառանցեն, քնաշրջիկներու պէս :

Այսպէս է որ, երէկ ալ վկայութեան կանչեր էին Թէհրանի մեր պաշտօնակիցը, «Ալիք», եւ Պոլսոյ «Ժամանակ»ը:

Իբրեւ թէ անոնք ալ կը հաստատեն եղեր որ Դաշնակցութիւնը մնացեր է տխրահռչակ «Պրոմեթէ»ին: Ուրեմն ընդուներ է թէ «Մեր հողային պահանջը Ռուսիայէն է, ոչ թէ Թուրքիայէն», եւ թէ «Հասարակաց թշնամին այսօր Թուրքը չէ, այլ Ռուսը»:

Կը նշանակէ թէ նորէն ապուշի տեղ դրած են իրենց ընթերցողները:

Իրենց չար բախտէն, երկու արտատպումներն ալ կը պատկանին Միրզա Պալայի: Տող առ տող եւ բառ առ բառ:

Իրենք ալ արտատպեցին այդ գրութիւնը ամիսներ առաջ, ինչպէս մեր թերթերը: Ուրեմն, Դաշնակ «Ալիք»ը ոչինչ հրապարակած է իբրեւ «պետական գաղտնիք»:

Իսկ «Ամերիկայի Պիւրօն»— Դաշնակցութիւնը «Պիւրօ՞» ունի Ամերիկայի մէջ — ինչո՞ւ հերքում պիտի հրատարակէր ցնդաբանութեան մը առթիւ:

Առ այժմ կանգ առնենք այստեղ, պարզելու համար այլապէս գրգռիչ խուժանավարութիւն մը, որ կը նորոգուի պարբերաբար, նոյն ծանծաղամտութեամբ եւ նենգութեամբ :

Ի ծնէ վայրերան եւ քսու, այս դպիրները «Յառաջ»ի քաղաքական լուրերուն մէջ անգամ գխտում — հայրենադաւութի՛ւն — կը տեսնեն : Իբրեւ թէ «հրճուանքով» կը հրատարակենք եղեր Եւրոպայի վերազինման լուրերը…

Իմացէք եւ ողորմեցէք, սիրելի ընթերցողներ, վասնզի խեղճերը ջաղացքէն կուգան: Չեն գիտեր թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ :

Այս բանսարկուները տակաւին չսորվեցան ոչ իրենց կարգացածը հասկնալ — սկսելով խորագիրներէն — ոչ ալ պարկեշտօրէն արձանագրել օրուան անցուդարձը:

Իրենք վարժուած են օրն ի բուն զառանցելու, աչքերը գոց եւ յոտնկայս, եւ կ'ուզեն որ ուրիշներն ալ իրենց հետեւին, այս ազատ ափերուն վրայ :

Այդ վարժութեամբ, այժմ ալ կը փորձեն ամերիկեան քաղաքականութեան պաշտպան եւ գործիք ներկայացնել Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Այս պարոնները չուներուն ալ տալով գրադած էին, երբ մենք առաջին անգամ, 1947 Փետրուարին եւ Մարտին, ամբողջութեամբ ներկայացուցինք Անգլիոյ արտաքին նախարարին վրդովիչ յայտարարութիւնը՝ Կարս — Արտահանի մասին, եւ Թրումընի վարդապետութիւնը:

Այդ օրէն ասդին, տեսա՞ք մէկ հատիկ Դաշնակցական թերթ կամ բանախօս, որ արդարացնէր երկու ելոյթները :

Ամերիկայի Դաշնակցութիւնը չէ՞ր որ բողոքի առաջին գիրը, պատճառաբանուած պատասխան մը ուղղեց Պ. Պեւինի, որուն պակաս թողածը պիտի լրացնէր, յետոյ, հռչակաւոր Վիշինսկին, բուն իսկ Ազգաժողովին առջեւ :

Գալով Թրումընի վարդապետութեան, ինչո՞վ կը տարբերի այն «ռեվոլիւցիոն» քաղաքականութենէն զոր վարեց Մոսկուան 25 տարի անընդհատ, ոտքի հանելու, զինելու, զօրացնելու համար մահամերձ Թուրքիան :

Հայրենասիրութեան դաս տալու իրաւունք չունին անոնք որ սուտ — խենդ կը ձեւանան, պարտկելու համար երէկուան ահաւոր դաւերը :

Ժամանակակից պատմութիւնը երկաթեայ տառերով արձանագրած է Թուրք — բոլշեւիկեան հրէշային խնամութեան, գործակցութեան, հակահայաստանեան դաւադրութեանց քստմնելի պատմութիւնը :

Եւ դեռ գաղտնիքներ կան որ հետզհետէ պիտի պարզուին :

Կը խօսինք, պիտի խօսինք տակաւին:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՄԵՆՔ ՉԵՆՔ ՀԱՅՀՈՅԵՐ »

Դիմացի կեղծարարն է որ կը ճուայ, խըմբագրական բեմէն.

— « Մենք չենք հայհոյեր մեր հակառակորդներուն: Այդ զէնքը իրենց կը թողունք»:

« Վա՛խ եմ ըսեր», պիտի մրմնջէր անկիւնը նստած մամիկը, որ ոչ կարդալ գիտէ, ոչ ալ գրել:

Հինգ տարիէ ի վեր փողոցի, աղբանոցի, գարշահոտութեանց արհեստանոցի մը վերածեցին Լրագրութիւնը, ետ չմնալու համար իրենց միւս ուղեկիցներէն, եւ — «Մենք չենք հայհոյեր» :

Իրենց բանդէտէն մինչեւ յետին տգէտը սխտոր կը հոտի բերանը բացած կամ գրիչը մելանը թաթխած ատեն: Եւ սակայն,— «Մենք չենք հայհոյեր »:

Հարցուցէք թէ ի՞նչ կերան երէկ իրիկուն, եւ ապահովաբար պիտի չյիշեն :

Ծիշդ ինչպէս չեն յիշեր դեռ երէկ, առջի օր, կամ անցեալ շաբթու թխուած հայհոյանքները :

Եթէ մէկը բան գործ ընէր հաւաքածոյ մը կազմել ոչ թէ հինգ տարուան, այլ հինգ ամսուան լուտանքներէն, հայհոյանքներէն, թրքաբարոյ նախատինքներէն, թուղթն անգամ աղբ ու մաղձ պիտի հոտէր: Կատարեալ «սխտ փէնիք»:

Դեռ կրնար անոնց դիմացը շարել, իբրեւ թադ ու պսակ, սախկան խուժանավարութեան մանրուքները: Գրգռիչ — մատնիչ սուտերն ու քսութիւնները: Բոշայական բառերն ու բարքերը:

Քնարեր յերիւրանքները մաշեցան, հիմակ ալ կը փորձեն… «Ծիմհուրիյէթ»ի թղթակից անուանել «Յառաջ»ի խմբագիրը :

Գոնէ իրենց ընթերցողներէն ամչնային …

ՎԱՀԷ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՏԱՐԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Գաւառէն խումբ մը ընկերներ իրենց խմբագրատուն այցելութեանը առթիւ 12.500 ֆրանք տրամադրած են, «Յառաջ»ի տարածման ֆօնտին: Նոյն առիթով նոյն նպատակով ընկեր Կ. Ճ. (Մարսէյլ) 800 ֆրանք կը տրամադրէ:

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք նաեւ հինգ հազար ֆրանք՝ երիտասարդ բարեկամէ մը, եւ հազար ֆրանք՝ ուրիշ երիտասարդէ մը :

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ստեղծագործութիւնները՝ ժողովրդային լայն զանգուածներին ծանօթացնելու համար, այս տարի պիտի սարքուին շարք մը ցուցահանդէսներ: Արդէն « Կիրովի » բանուորական աւանին մէջ ցուցադրուած են՝ ժողովրդական նկարիչ՝ Գիւրջեանի եւ նկարիչ Թարվերդեանի նկարները: Հայաստանի նկարիչները իրենց ստեղծագործութեանց մէջ կ'արտայայտեն մեր ընկերվարական արդիւնաբերութեան վերելքը:

ԵՐԵՒԱՆԻ Բերիա փողոցի անկիւնը սկսած են նոր կինոյի (սինէմա) շէնքի կառուցումը: Շէնքը պիտի աւարտի Հայաստանի 30րդ տարեդարձին: Շինութեան համար բացուած է 1 միլիոն 200 հազար րուբլի :

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՍՈՎԵՏԻ (Խորհուրդ) ընտրութեան նախապատրաստական աշխատանքները յառաջ կը տարուին: Վերջերս տեղի ունեցաւ ընտրական յանձնաժողովի նիստը: Ընտրական շրջանակներուն թիւն է 1265: Այս առթիւ ընտրողներուն կը ծանօթացնեն Ստալինեան սահմանադրութիւնը: Հայրենադարձ Հայերը, որոնք առաջին անգամ պիտի մասնակցին այս ընտրութեան, առանձին խմբակներու մէջ կը սորվին «Ստալինեան սահմանադրութիւնը եւ ընտրական կանոնները»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ գիտական Ակադեմիայի աշխատանքներուն մասնակցելու համար ներկայացուցիչներ հրաւիրուած են բոլոր հանրապետութիւններէն: Հայաստանի պատուիրակները մեկնած են յունուար 27ին: Աղագրեց՝ Գ. Ծիծեռնակ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ զօրավարներէն, դրադէտներէն եւ արուեստագէտներէն 82 հոգի որոշեցին վերադարձնել Եուկոսլաւիոյ կողմէ տրուած շքանշանները, Խ. Միութեան թշնամի նկատելով այդ երկիրը :

Ֆրանսայի ազդարարութիւնը Փարիզի խորհրդային դեսպանին

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՋԻՒ ՀԻՆԳ ՎԱՅՐԿԵԱՆ ՏԵՒԵՑ

Պ. Ալեքսանդր Պոկոմոլով, Փարիզի խորհրդային դեսպանը, հինգշաբթի օր ունկնդրութեան ընդունուեցաւ արտաքին նախարարի փոխանորդին՝ Պ. Շնեթերի կողմէ: Տեսակցութիւնը 4 — 5 վայրկեան տեւեց: Փոխ — նախարարը պարզապէս կարդաց Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան բողոքագիրը նոյնութեամբ ետ ղրկած էր խորհրդային դեսպանը, «անընդունելի» համարելով : Յետոյ դեսպանին ուշադրութիւնը հրաւիրեց այն « խիստ ծանրակշիռ հետեւանքներուն վրայ զորս կրնայ ունենալ Մոսկուայի ձեռնարկը՝ ֆրանքեւխորհրդային յարաբերութեանց վրայ»:

Ինչպէս յայտնի է, Խ. Միութիւնը ճանչցաւ Հնդկաչինի համայնավար ապստամբապետը, Հօ Շի Մին, արարք մը որ թշնամական կը համարուի Ֆրանսայի համար: Մոսկուան ճանչնալով Հօ Շի Մինը, պարզապէս ըսել կ'ուզէ թէ Ֆրանսա որեւէ իրաւունք չունի Հնդկաչինի մէջ:

Փարիզի քաղաքական շրջանակներուն մէջ վրդովուած են մանաւանդ անոր համար որ, Խ. Միութիւնը դիտմամբ կատարած է այս ձեռնարկը, Չինաստանի բոլշեւիկեան կառավարութեան հետ, իր ետեւէն քաշելով միւս արբանեակ պետութիւնները: (Չեխոսլովաքիան ալ փութաց ճանչնալ Հօ Շի Մինը): Միայն այս արմիքը անտարակոյս պիտի քաջալերէ Հնդկաչինի ապստամբական շարժումը, ծանրացնելով Ֆրանսայի դժուարութիւնները:

Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ՝ որքան ալ անուղղակի եւ մթին ըլլայ Խ. Միութեան այս արարքը, կը հակասէ 1944 Դեկտ. 4ի ֆրանքեւխորհրդային զինակցութեան դաշնագրին: Այնպէս որ, ֆրանսական կառավարութիւնը ստիպուած է վերաքննել երկու երկիրներուն յարաբերութեանց խնդիրը: Զգուշանալով հանդերձ հապճեպ որոշումներէ, ֆրանսական կառավարութիւնը վճռական դիրք մը բռնած է, եւ կը գործէ համախորհուրդ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն: Մօտերս Փարիզ կը սպասուի Մոսկուայի ֆրանսական դեսպանը :

★ Անգլեւսաքսոն թերթերը կը գրեն թէ Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները անմիջապէս պիտի ճանչնան Հնդկաչինի կայսրը, Պաօ—Տայ, իբրեւ հետեւանք Խ. Միութեան բռնած դիրքին: Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Եգիպտոսէն վերադարձին Փարիզ ալ հանդիպելով, երէկ տեսակցութիւններ ունեցաւ այս հարցի եւ ուրիշ քաղաքական խնդիրներու մասին:

★ Թերթերը զանազան մեկնութիւններ կուտան «ծանրակշիռ հետեւանքներ» բառերու մասին զորս արտասանած է Պ. Շնեթեր: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ բացատրութիւնը «ուշադրութեամբ ուսումնասիրուած է». հետեւաբար կը նշանակէ թէ կարգ մը միջոցներ ձեռք պիտի առնուին: Le Mondeի կարծիքով, Ֆրանսա կրնայ «ժամանակի մը համար ետ կանչել Մոսկուայի դեսպանը», առանց խզելու դիւանագիտական յարաբերութիւնները :

Փարիզի թերթերը խստօրէն կը քննադատեն Մոսկուայի ընթացքը: «Լ'Օպ», Պիտոյի (Ժողովրդական) կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, կը գրէ թէ Եալթայի ժողովէն ի վեր Ստալին Ֆրանսան կը նկատէ Արեւմուտքի գաճաճը» :

50 միլիառ տոլար՝ զինաշարը դադրեցնելու համար

ԹԷ ՌՈՒՄԲ ՊԻՏԻ ՇԻՆԵՆ ԵՒ ԹԷ…

Շռնդալից լուրերը իրարու կը յաջորդեն այն օրէն ի վեր որ նախագահ Թրումըն հրամայեց անմիջապէս ձեռնարկել ջրածին ռումբի շինութեան:

Ահա վերջին անակնկալը, — Ծերակուտական Մաք Մահոն, Հիւլէական ուժի միացեալ յանձնաժողովին նախագահը, հինգշաբթի օր առաջարկեց որ Մ. Նահանգներ 50 միլիառ տոլարի վարկ մը տրամադրեն հնգամեայ ծրագրով մը, կասեցնելու համար «խկապէս ահաւոր զինարշաւը» եւ «համաշխարհային հիւլէական խաղաղութիւն հաստատելու համար»:

Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, ծերակոյտին մէջ, Պ. Մաք Մահոն ազդարարեց հանդիսաւորապէս.

— « Ջրածին ռումբի շինութիւնը դրական ապահովութիւն մը չի խոստանար Մ. Նահանգներուն համար: Ան պարզապէս ժխտական արդիւնք մը կը խոստանայ — ստոյգ աղէտ մը կանխել քանի մը ամսուան կամ քանի մը տարուան համար: Յետոյ, մի անտեսէք ակներեւ իրողութիւն մը.— Խ. Միութիւնը մեր հիւլէական մենաշնորհը խախտեց աւելի շուտ քան կը նախատեսէինք եւ պիտի խախտէ ջրածին ռումբի որեւէ մենաշնորհ, հաւասար կամ աւելի մեծ արագութեամբ:

«Երկու ճամբայ ունինք.— Շարունակել պաղ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՎՀ. ՔԱՋԱԶՆՈՒՆԻ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Համաշխարհային առաջին մեծ պատերազմի յորձանքների մէջ, ինչպէս գիտէք, «իւր. քաջ որդւոց սուրբ արիւնով» վեհօրէն բացուեցաւ Մայիս 28ի լուսապայծառ Արշալոյսը եւ մի օրից միւսը, դարերի ստրկութեան ներքոյ հիւծուած ու ծուէն ծուէն եղած հայ հայրենիքը վերջապէս իր քաղաքական անկախութիւնը համբուրեց, թէեւ մէկ շատ փոքրիկ հողաշերտի վրայ, հազիւ ընդամէնը 12.000 քառ. քիլ. տարածութեամբ եւ կեանքի ու գոյութեան չափազանց ողբալի պայմաններում :

Յ. Քաջազնունին եղաւ այն բացառիկ բախտաւոր Հայը, որին վիճակուեց նորածին Հայ Հանրապետութեան անդրանիկ վարչապետը կամ նախարարապետը լինելու եւ երկիրը կառավարելու նախանձելի բախտը: Ու հէնց այդքանն էլ արդէն բաւական է, որ նա դառնար պատմական մէկ անձնաւորութիւն եւ որպէս Հայաստանի փառքը կերտող մեծագոյն հայորդիներից մէկը՝ իր պատուաւոր աթոռը գրաւէր Հայոց Անմահների պանդէոնում :

Բայց ի պատիւ նրա հաճոյքով պիտի յայտարարենք, որ նա շատ փայլուն կերպով տարաւ իր այդ խիստ պատասխանատու պաշտօնը, այն էլ մէկ ամբողջ տարու չափ եւ, ինչպէս քիչ առաջ յիշեցինք, ուղղակի դժոխային պայմաններում :

Ժողովուրդը աննշան՝ որպէս քանակ, հազիւ ընդամէնը մէկ միլիոն համրանքով, կէս առ կէս գաղթականներից ու որբերից կազմուած: Դրա հետ միասին, աշխարհաւեր պատերազմի հետեւանքով, բոլորովին կքած տնտեսապէս, ֆիզիքապէս, այլեւ հոգեպէս, վերջին ծայր քայքայուած ու թշուառ, սովի մերկութեան ու հիւանդութիւնների ճիրաններում արդէն մահուան դուռը հասած եւ իր հաւասարակշռութիւնը կորցրած: Իսկ որ ամէնից գլխաւորն է՝ ներքին եւ արտաքին թշնամիներով օղակուած, դրսի աշխարհից միանգամայն կտրուած, առանց օգնութեան ամենափոքրիկ յոյսի անգամ :

Այդ բոլորի վրայ աւելացրէք եւ ամէնից ահաւորն ու սոսկալին, մեր դարաւոր թշնամին էլ եկած, բանակ դրած ու չոքած Երեւանի պատերի տակ, հազիւ ընդամէնը 7 — 8՝ քիլ. հեռաւորութեան վրայ, Հայի արեան վերջին կաթիլին ծարաւի եւ թնդանօթների փողերն ուղղած մի կողմից երկրի դժբախտ մայրաքաղաքի՝ Երեւանին, միւս կողմից հայութեան սրտի ու հաւատքի ամրոցի՝ Էջմիածնի վրայ ...

Սակայն, ով զարմանք — պատահեց հրաշքը: Փոքրիկ ու գերեզմանի եզրին հասած Հայոց աշխարհը անսպասելիօրէն ոչ միայն ոչնչացումից փրկուեց ու յարութիւն առաւ, այլեւ սկսեց կամաց կամաց շունչ քաշել եւ նոյնիսկ ընդարձակուել, աճել, զարգանալ ու զօրանալ անճանաչելիութեան չափ: Յաջորդ տարին արդէն բոլորովին ոտքի, կազդուրուած՝ խորունկ հաւատքով ու վստահ աչքերով իր լուսաւոր ապագային էր նայում :

Բայց, դժբախտաբար, շատ կարճատեւ: Շաբաթն աւելի շուտ եկաւ, քան Ուրբաթը: Հետագայ տխուր դէպքերն արդէն յայտնի են: Հայաստանի Հանրապետութիւնը երկար կեանք չունեցաւ:

Հիւսիսից՝ «Կարմիր յեղափոխական» բոլշեւիկեան Ռուսաստանը, հարաւից՝ Քէմալական փաշայական արիւնախանձ Թուրքիան, իրար հետ եղբայրացած ու ձեռք ձեռքի տուած, արշաւեցին եւ միացեալ ուժերով խորտակեցին հայ ժողովրդի դարաւոր երազը — Հայաստանի Մանուկ Անկախութիւնը :

Յետոյ էլ՝ «յաղթականօրէն» Հայոց երկիրը բաժանեցին իրենց մէջ, մեծագոյն բաժինը ընկնելով Թուրքիային՝ ազգայնամոլ լծի տակ, իսկ փոքրագոյն մասը՝ Արարատեան աշխարհը, «Կարմիր» Ռուսիային, մուրճ – մանգաղի դաժան իշխանութեան ներքոյ:

Հայաստանի խորհրդայնացումով՝ հայութեան մի խոշոր զանգուածը,— գլխաւորապէս մտաւորականութիւնը, ղեկավար տարրը եւ բանակի գործօն մասը, մօտաւորապէս տասը հազարի չափ,— այլեւս անկարող էր երկրում մնալ : Կոտորածի ու բոլշեւիկեան վրէժխնդրութեան ուրուականն էր կախուած նրա գլխին: Ուստի ձգելով ամէն ինչ՝ հայրենիք, տուն, տեղ, ընտանիք եւայլն, բռնեց տարագրութեան դառն ճամբան, դէպի հարեւան Պարսկաստան, գէթ իր կեանքն ազատելու մտահոգութեամբ :

Տարագրուողների մէջ էր, ինչ կասկած, նաեւ Յ. Քաջազնունին, որը Պարսկաստանից էլ շուտով անցաւ դէպի Եւրոպա: Սակայն այստեղ, կարճ ժամանակից յետոյ, նրա հոգու մէջ ճակատագրական մէկ ահաւոր — բեկում – յեղաշրջում կատարուեց, հոգեփոխութիւն :

Մի կողմից՝ տարագրական կեանքի ծանր ու ոչ պատուաբեր պայմանները, միւս կողմից իր առաջացած տարիքը, երրորդ կողմից՝ հայրենիքի ու հարազատ ժողովրդի սէրը, այս ամէնը իրար հետ միացած, խռովում, ալեկոծում են նրա ներքնաշխարհը եւ կոտրում նրա զօրեղ կամքը:

Եւ՝ որ ամէնից գլխաւորն է՝ նա դեռ լաւ ծանօթ չէր բոլշեւիկեան կարգերին ու խորհրդային վարչաձեւի սարսափներին: Մանաւանդ որ միամտօրէն դեռ հաւատում էր, թէ մեծմասնականներն էլ, Դաշնակցականների պէս, յեղափոխականներ են եւ ուրեմն արդարադատ, մեծահոգի ու մարդասէր եւ անհատի քաղաքական ու քաղաքացիական բոլոր իրաւունքները յարգող :

Իսկ այդ ամէնի հետ էլ միասին՝ բոլշեւիկեան քարոզչութիւնը, իրեն յատուկ անբարոյական բարոյականութեամբ, ոսկի գոյներով եւ որպէս «երկրային դրախտ» էր ներկայացնում խորհրդային իրականութիւնը «երկաթէ վարագոյրի» ետեւում, ինչպէս մինչեւ այսօր էլ շարունակում է ներկայացնել եւ միամիտ բազմութիւնները մոլորեցնել :

Ու մի գեղեցիկ օր էլ մեր Քաջազնունին յանկարծ որոշում է վերադառնալ երկիր, Խորհրդային Հայաստան, մանաւանդ որ, իր կարծիքով, ինքն անձնապէս ոչ մի վատ բան չի արել բոլշեւիկների հանդէպ: Ուրեմն, ծայրայեղութիւնների մարդ Քաջազնունին իր խակական դերին մէջ է այստեղ — մի ափից՝ միւս ափը :

Եւ իր այդ հոգեփոխութիւնը թերեւս հանրութեան աչքում արդարացնելու համար, այլեւ զուցէ մի րոպէ հաւատացած, որ այո, բոլշեւիկներն արդէն անում են հայութեան ու հայ հայրենիքի համար այն, ինչ որ պիտի անէր Դաշնակցութիւնը, նա գրում է իր ձախաւեր աշխատութիւնը՝ «Դաշնակցութիւնը անելիք չունի այլեւս»:

Ինչ կասկած, բոլշեւիկեան ամբողջ աշխարհը ցնծութեան մէջ է, Դաշնակցութեան պարագլուխներից մէկը եւ Հայաստանի Հանրապետութեան անդրանիկ վարչապետը մոլորուել ու զոյգ ոտերով իրենց թակարդն էր ընկել: Ուրեմն Դաշնակցութիւնը քայքայւում, մեռնում է ...

Ու Քաջազնունին վերադառնում է Հայաստան :

«Կարմիր» Երեւանը, ի հարկէ, սիրով ընդունում է նրան եւ նոյնիսկ մի համեստ պաշտօն էլ է տալիս Բայց չի անցնում երկար ժամանակ եւ այժմ այստեղ էլ մի նոր հոգեփոխութիւն է կատարւում նրա մէջ: Մօտիկից ծանօթանալով բոլշեւիկ կարգերին եւ իր վարդագոյն երազների խորտակումը տեսնելով, առանց այն էլ արդէն լուռ ու մենասէր մեր Քաջազնունին այժմ դառնում է բոլորովին լռակեաց, ինքնամփոփ եւ մելամաղձոտ :

Նրա ներսում մէկ ահաւոր փոթորիկ էր պատրաստւում, հրաբխի նման այրող ու աւերիչ փոթորիկ, որ վերջ ի վերջոյ անպայմանօրէն պիտի պայթէր զայրոյթով :

1938 թուի Մայիս 28ն է, տօնելի, նզովեալ մէկ օր բոլոր բոլշեւիկների եւ մասնաւորապէս հայ բոլշեւիկների համար: Քաջազնունու հոգում յանկարծ արթնանում է նրա ըմբոստ խիղճը, արթնանում է հին Քաջազնունին, լաւ Հայ ու լաւ Դաշնակցական Քաջազնունին ու բարձրաձայն շեփորում նրա ականջին .

«Այսօր Մայիս 28ն է, հայ ժողովրդի ամենասրբազան օրը, նրա Ազատութեան եւ Անկախութեան նուիրական տօնը, որի համար դարեր շարունակ երազել է բովանդակ հայութիւնը եւ անհամար սերունդներ տենչացել, պայքարել ու արիւն են լացել, զոհաբերել, զոհուել ու ընկել են հաւատքով »:

Զառամ ու խարխլած ծերունին մէկ անգամից երիտասարդական կորով է ստանում եւ հերոսաբար վճռում է, ի յարգանս ազգային մեծ Տօնի, այդ օրը գործի չգնալ — արհամարհելով դրա հետ կապուած բոլոր վախերն ու վտանգները ...

Եւ առաւօտ կանուխ, փոխանակ պաշտօնատեղին երթալու, քայլերն ուղղում է դէպի Հրազդանի (Զանգուի) ափերը — այնտեղ, մենութեան մէջ, հայրենի սրբազան գետի հետ միասին տօնելու Մայիս 28ը, նրա զաղտնապահ ալիքներին յանձնելով իր վշտերն ու հիասթափութիւնները :

Սակայն բոլշեւիկեան ահաւոր աչքը՝ Չեկան՝ քնած չէր: Նա զգաստ ու չարախնդութեամբ հետեւում էր ծերունու բոլոր քայլերին Հայաստան ոտք դնելու առաջին վայրկեանից մինչեւ վերջին րոպէն :

Հետեւեալ օրը նրան կանչում են քննութեան, ո՞ւր էիր երէկ, ինչո՞ւ գործի չէիր եկել, ինչո՞վ էիր զբաղուած, ի՞նչ էիր անում եւն., եւն.:

Դժբախտ «դատապարտեալը» ոչ թէ զանազան կեղծ ու պատիր պատճառներ ու պատրուակներ է յօրինում՝ իրեն արդարացնելու համար, այլ իրեն յատուկ չիտակութեամբ խոստովանում է ամէն ինչ ...:

Որից յետոյ, հասկանալի է, չի ուշանում դաժան վճիռը եւ մեր արդէն բոլորովին քայքայուած, հիւծուած ու զառամեալ Քաջազնունին պահակների խիստ հսկողութեան տակ քշւում է Սիբիրի մահաշունչ թունդրաները՝ այնտեղ, սառոյցի ու սառնամանիքների անսահման թաղաւորութեան մէջ, իր «ծանր յանցանքը» քաւելու համար :

Զդիմանալով կեանքի անհամար զրկանքներին ու հոգեկան դառն տառապանքներին, այլեւ բնութեան ու մարդ – արարածի անգութ խստութիւններին, թշուառ ծերունին շուտով փակում է իր աչքերը յաւիտեան, աքսորականի մենութեան մէջ լքուած ու մոռցուած ամէնից ու ամբողջ աշխարհից ...:

Յ. ԻՐԱԶԵԿ

Արձագանգ Լիոնի

Վերջերս հայ թերթերու մէջ կ՚արծարծուի, նորահաս սերունդի փրկութեան հարցը: Նիւթին կարեւորութիւնը կը հարկադրէ բազմիցս անդրադառնալ, գործնական եզրակացութեան մը յանգելու համար :

Դժբախտաբար չունեցանք ազգ. կեդրոնաձիգ կազմակերպութիւն մը որ կանխորոշ ուղեգծով մը առաջնորդէր ցրուած ժողովուրդը: Ուստի բնազդաւէն արմատախիլ հայ տարագիրը, շնորհիւ իր բնատուր ուշիմութեան եւ անխոնջ աշխատասիրութեան, ինքնաբաւ դառնալէ վերջ, ստիպուած է իր ազգապահպանման ջանքերը դասաւորել համաձայն իր բնակած շրջանի պայմաններուն :

Պետականութենէ զուրկ հայ ժողովուրդը դարեր շարունակ կրցեր է պահել իր ազգային [illegible]րոյն դիմագիծը քիչ մը ամէն տեղ, չունենալով հանդերձ այսօրուան հասկացողութեամբ ոչ կուսակցութիւններ, եւ ոչ ալ ուրիշ կազմակերպութիւններ :

Հիմա որ հայրենիք մը ունինք, եւ մեր տարագրի կեանքին բովանդակութիւն տուող կազմակերպութիւններ, ներելի չէ անճրկիլ ստիպողական պահանջներու առջեւ: Ո՞վ ըսաւ թէ յաւերժական է գաղութներու այսօրուան վիճակը: Ինչո՞ւ ուրեմն հոսանքն ի վեր պիտի չթիավարենք, հակառակ բոլոր դժուարութեանց, օր մը, ժամ մը աւելի դիմանալու համար, ինչպէս կ՚ընէ մահամերձն իսկ յուսահատական ճիգերով: Ժամանակն է կարծեմ սթափելու, խիղճերն ու մտքերը շարժելու, ամէն բանէ վեր դասելով կրթական գործը:

Ճիշդ է որ ազգապահպանման գլխաւոր ազդակներէն առաջինը ընտանիքն է: Սակայն, հարիւրէն քանի՞ն կրցած են իրենց բնակարանին սեմէն ներս պահել մայրենիքը կամ ստեղծել իմացական հայրենիքը : Եւ այս՝ հակառակ քառորդ դարէ ի վեր եղած անհամար կոչերուն, թելադրութեանց եւ մեղադրանքներու : Կարելի չէ առանց խռովքի խոստովանիլ թէ յարգելի բացառութիւններէ զատ, գրեթէ ամէնը մոռցած են իրենց երէկուան տոհմիկ կացունիտը, աւանդութիւնները, հաւատալիքները, սրբութիւնները եւայլն, դառնալով մեղսակից համատարած օտարացման եւ ձուլումի:

Ժամանակն է որ ի սփիւռս աշխարհի խղճի եւ մտքի տէր մարդիկ եւ հանրային կազմակերպութիւններ ձեռք ձեռքի տան, նոր սերունդի փրկութեան համար, գործակցին փոխադարձ լայնամտութեամբ, մանաւանդ իրատեսութեամբ :

Աշխարհ համագործակցութեան կը դիմէ յանուն ինքնապաշտպանութեան, իսկ մենք աւելի խոր պատճառներ ունինք, հաւաքական աշխատանք թափելու եւ կարելին փրկելու: Շատ ուշ մնացած ենք արդէն:

Լիոնի շրջանին համար ուրախութեամբ կ՚արձանագրենք սփոփարար երեւոյթ մը: Շնորհիւ բոլոր կազմակերպութեանց վարիչներու լայնամտութեան, Ազգ. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը, միշտ վայելելով անոնց աջակցութիւնը, աւելի քան ինքնավստահ՝ որոշած է անմիջապէս ձեռնարկել կառուցանելու սեփական եկեղեցի մը եւ մանկապարտէզ մը, իբրեւ փրկութեան լաստեր : Եւ կը հաւատայ թէ իր շուրջը պիտի գտնէ բազմաթիւ սրտցաւ ունեւորներ, որոնք պիտի ուզեն յաւերժացնել իրենց ազգասիրութիւնը եւ հայրենասիրութիւնը :

Ասկէ առաջ ի ներկայութեան կաթող. պատուիրակին կազմուած էր նախապատրաստական յանձնախումբ մը մասնակցութեամբ Պ. Պ. Ե. Փափազեանի, Ճ. Պահատուրեանի եւ Կ. Ճնկըտըրեանի, որոնք իրենց առաջին տեղեկագիրը ներկայացուցած են Ազգ. վարչութեան :

Փոքրիկ քաղուածք մը Ազգ. վարչութեան այս տարուան առաջադրութիւններէն :

Ս. Զատկի առթիւ պիտի կատարէ եկեղեցւոյ Հայկազեան մանկապարտէզի տարեկան հանդէսը: Պիտի ձեռնարկէ ապրիլեան մեծ Եղեռնի Ազգ. սգատօնը կազմակերպելու արժանավայել հանդիսաւորութեամբ եւ ամբողջ գաղութին մասնակցութեամբ, ինչպէս անցեալ տարի: Նաեւ Հայ երգի օրը, իբրեւ ազգապահպանման լաւագոյն ազդակ եւ յիշատակը յաւէտ խնկելի Կոմիտաս վարդապետի (ծննդեան 80ամեակին առթիւ): Մարտ 18ին պիտի հովանաւորէ Լիոնի Աղքատախնամին տարեկան պարահանդէսը ինչպէս անցեալ տարի: Յետոյ որոշած է հաւաքել երգասէր երկսեռ երիտասարդութիւնը, որպէսզի Լիոնն ալ ունենայ իր

մնայուն երգչախումբը: Այժմ ուսանողուհիներէ կազմուած գողտրիկ երգչախումբ մը ամէն կիրակի կ'երգէ եկեղեցին ընկերակցութեամբ Օր. Մանուկեանի (երգէոն): Փափաքելի է որ հասնի կատարելութեան :

Ազգ. վարչութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ Կրթական մարմին մը որ մշակէ ընդհանուր ուսումնական ծրագիր մը, քաջալերելու համար տեղական ձեռնարկները, նորեր հաստատելու արուարձաններու մէջ, ուղղութիւն տալու եւն.:

Սերունդ փրկելու երկրորդ եւ գլխաւոր ազդակը դպրոցն է: Մեր հասկցած եղանակով չենք կրնար ունենալ ամբողջ օրուան համար դպրոցներ, սակայն կարելի է ընդարձակել գիշերային դասընթացքները, հետաքրքրելով միանգամայն ծնողքները, կազմելով պարբերաբար ծնողական հաւաքոյթներ եւն.:

Հինգշաբթի եւ կիրակի օրերու մանկապարտէզի միջոցաւ կատարուած աշխատանքը կը բեղնաւորուի արդէն: Հոն է որ հիմը կը դրուի գրաճանաչութեան եւ լեզուի ընթերցումին, ինչ որ արմատական է եւ անջնջելի: Պետական վարժարաններու մէջ դասերով չծանրաբեռնուած մանուկը շուտով կ'իւրացնէ մայրենի լեզուին ընթերցումը, յետագային շաբաթական քանի մը ժամուան դասաւանդութեամբ կրնայ դիւրաւ յառաջդիմել: Այս առթիւ կ'արժէ ջերմապէս շնորհաւորել Հայկազնեան մանկապարտէզի անձնուէր ուսուցչուհին, Տիկին Մառի Շահինեան, որ տասը տարի անընդհատ տքնեցաւ եւ արդէն հասցուցած է երկու օգնականներ, Օր. Միքայէլեան եւ Տիկին Թագուհին: Հարիւրի մօտ մանուկներ կը դաստիարակուին գիշերային դասընթացքներով, (երկուշաբթի եւ հինգշաբթի երեկոները), եւ ցերեկեայ (հինգշաբթի եւ կիրակի օրերը): Ծնողքներուն կը մնայ աւելի լայնօրէն օգտուիլ այս գեղեցիկ պատեհութենէն :

Ուրեմն, Լիոնի Ազգ. վարչութիւնը ունի մէկ նշանաբան, մէկ կարգախօս.— օժտել Լիոնը սեփական եկեղեցիով եւ յարակից մանկապարտէզ-դպրոցի սրահով որ ծառայէ զանազան հանդիսութեանց: Տեղական կազմակերպութիւններ տարեկան միջին հաշուով երկու հարիւր հազար ֆրանքի գումար մը կը ծախսէին իրենց հանդիսութեանց համար, իբրեւ վարձք: Կարճ խօսքով, անհրաժեշտ է ազգային բոյն մը, այս հայաշատ գաղութին համար :

Ահա արձագանգը Լիոնի, միեւնոյն ատեն կոչ մը գործակցութեան :

ՅԱԿՈԲ Պ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

ՄՏԱՅԱՆՔ

ՈՍԿԵԳԵՏԱԿ, Գ. հատոր, նուիրուած Արաբկիրի, Չմշկածագի, Խարբերդի, Մալաթիոյ պատմութիւն եւ ազգագրութիւն: Կազմեց՝ Սարգիս Բախտիկեան: 450 մեծադիր էջ: Գին 20 շիլին: Հասցէ.— S. Pakhdikian, P. O. Box 487, Beyrouth (Liban): Լիոնի մէջ դիմել Մ. Տէր Պետրոսեանի, Մարսէյլի մէջ՝ Հ. Պասմաճեանի :

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (1859-1905): Իր ծննդեան 90ամեակին առթիւ: Հրատ. «Արփի» ամսագրի, Թէհրան: 1949: Գին 50 սէնթ ճանապարհածախսով: Հասցէ.— Ave. Ekbatan, Tthran (Perse):

Գաղութէ գաղութ

ՔԵՐՔՈՒՔ (Իրաք) խնամակալութիւնը, որ կազմուած է 1933ին, ունի 220 անդամ-անդամուհի: Կը ջանայ օգտակար ըլլալ Քէրքուքի ազգ. վարժարանին: Ակումբ չունի, դրամի պատճառով: Կը պահէ մարզական խումբ մը եւ նուագախումբ մը: Տարիներէ ի վեր Քէրքուք առանց քահանայի կը մնայ: Ասորի քահանաներ կը թաղեն մեռելները: Բոլոր դիմումները ապարդիւն մնացած են:

Երուսաղէմի պատրիարքի վախճանման հեգիրը փոխանակ Պաղտատի Առաջնորդարանին, ուղղուած է Ռուբէն արք. Մանասեանի, որ պաշտօնական հանգամանք չունի: Շաբաթներ վերջ միայն Ազգ. իշխանութիւնը եւ Առաջնորդարանը լուր ունեցած են: Նոյնը նաեւ Երուսաղէմի պատրիարքական տեղապահի ընտրութեան մասին:

ԶԱԽՈՅԻ (Իրաք) Ազգ. դպրոցը 15 ամիսէ ի վեր գոց կը մնար, որովհետեւ դպրոցը պաշտօնական վաւերացում ինչպէս եւ ուսուցիչ չունէր: Այսօր վերաբացուած է արաբախօս, Մուսուլի քրիստոնեայ եւ երկրորդ. բարձր վարժարանէ շրջանաւարտ ուսուցչի մը տնօրինութեամբ եւ պատասխանատուութեամբ: Հայ աշակերտները որոնք կը թափառէին փողոցները կամ օտար վարժարաններ կը յաճախէին, վերադարձան հայկական դպրոց: Ազգ. ընդհ. ժողովը որոշած է 50 տինար յատկացնել դպրոցին :

ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ ԿԱԶՄՈՒԱԾ է Համազգայինի նոր մարմին մը, որ ունի 130 անդամ եւ անդամուհիներ: Վերջերս սարքած է բարեսիրական վաճառք, որ անցած է շատ յաջող: «Հայաստանի բարեկամներու Միութիւնը» տօնած է Նոյեմբեր 29ը: Այս տարի հրատարակուած թռուցիկին մէջ խորհրդային բառը ջնջուած է եւ գրուած «Հայաստանի տարեդարձի տօնակատարութիւն», առանց Ստալինի նկարի եւ կարմիր դրօշակի: Մելքոնեան հաստատութեան մարզիչ ուսուցիչ եւ «Հայաստանի Բարեկամներու Միութեան» նախորդ վարիչ քարտուղար՝ Պ. Յակոբ Աճէմեան, (Ամերիկայէն) եւ Օննիկ Աճէմեան հեռացած են Կիպրոսի կառավարութեան հրամանով :

ԻՐԱՆԻ Մոհամմէտ Ռզա Շահի տարեդարձին առթիւ, արծաթագործ Արամայիս Աղամալեան պատրաստած է արծաթէ թելերով ալպոմ մը՝ Շահնշահի եւ իր հօր նկարները արտակարգ նրբութեամբ եւ արուեստով փորագրելով արծաթի վրայ: Իրանի երիտասարդ Շահը շատ հաւնելով՝ պատուիրած է նաեւ արծաթէ ծխատուփի վրայ փորագրել Թրումընի նկարը, նուէր տալու համար: Այս արուեստի գործերուն համար Շահը Ա. Աղամալեան վարձատրած է «Հոմայուն» շքանշանով եւ 90 հազար ռիալ դրամական նուէրով :

ՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ պատմութիւնը լատիներէնով պիտի հրատարակէ Պոլսոյ Կեդր. Լիսէի հայերէն մատենագրութեան երիտասարդ ուսուցիչ՝ Հայր Ներսէս վրդ. Սեթեան: Այս խիստ դժուարին աշխատասիրութիւնը հրապարակ պիտի ելլէ 1951ին:

ԹԷՀՐԱՆԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ. Միութիւնը կը շարունակէ իր օգտակար աշխատանքները: Միջնակարգ դպրոցներու մէջ ուսանող աշակերտ-աշակերտուհիներու համար բացած են դասընթացքներ: Ամէնէն կարեւոր ձեռնարկը Բէհջաթաբադի եւ կից արուարձաններու չքաւոր ժողովուրդին բժշկական օգնութիւնն է: Բացած են բուժարան: Հայ համալսարան. Միութիւնը տօնած է այս տարի իր վեցերորդ տարեդարձը: Մինչեւ այսօր իր բուժարանին մէջ եղած ընդունելութեան թիւը կը հասնի 70 հազարի: Այս միութիւնը մասնաճիւղ ունի միայն Աբադանի մէջ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԼԻՈՆ.— Այս տարի ալ Կապոյտ Խաչը մեծ պատրաստութեամբ տօնեց Մանուկներու Օրը :

Սրահը ժամանակին լեցուած էր մանուկներով եւ ծնողներով: Իրենց բացակայութեամբ կը փայլէին անոնք որ նոր սերունդի փրկութեամբ կը զբաղին միայն խօսքով :

Ժամը 4ին Կապոյտ Խաչի ուսուցիչ Պ. Յովակիմեան բացուած յայտարարեց հանդէսը «Յառաջ ընթանանք»ով զոր երգեցին սանուհիները: Յանուն Կապոյտ Խաչի, Տիկին Մամուրեան կարդաց ուղերձ մը, շնորհակալութիւն յայտնելով Պ. Յովակիմեանի, որ երեք տարիէ ի վեր կը վարէ հայերէնի դասաւանդութիւնը, ինչպէս եւ բոլոր անոնց որոնք նիւթապէս եւ բարոյապէս կը քաջալերեն Կապոյտ Խաչը:

Գեղարուեստական բաժինը կատարեցին դպրոցի աշակերտները, արտասանութիւններով եւ երգերով: Սանուհիները երգեցին քանի մը խմբերգներ: Յետոյ զարդարուած տօնածառին շուրջ հաւաքուեցան մանուկները եւ ստացան զանազան նուէրներ: Սինէ Ղազօն, ներկայացուց մանուկներու կեանքէ առնուած ժապաւէն մը:

Ներկաները սրահէն մեկնեցան գոհ տրամադրութեամբ :— Էլիզ Տէրմանեան

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

1950 Յունուար 23ի կիրակին պիտի մնայ սեւ յիշատակ մը Հ. Մ. Մ.ի մարզիկներուն համար: Այդ օրը տեսանք կանխապատրաստուած դատաւոր մը, որ հանդիսականներն անգամ ընդվզեցուց :

Մեր Ա. պահեստին յաղթեց Antonyի պահեստին 4—0:

Հ. Մ. Մ.ի Բ. պահեստին պարտուեցաւ 3–0: Իսկ փոքրիկները հպարտ էին իրենց 0–0 խաղէն, որ յաղթանակ պէտք է համարել :

Ժամը 15ին մեր առաջինը դաշտ եկաւ խանդավառ Ա. պահեստի յաղթանակէն: Խաղին առաջին վայրկեաններէն մերոնք տիրապետեցին: Հակառակորդը իր կոպտութեամբ կազմալուծեց խաղը, միւս կողմէն դատաւորին կողմնակալութիւնը բացայայտ էր: Մեր տղաքը իրենց ճիգերը կրկնապատկեցին, սակայն երբ դատաւորը բազմաթիւ «փէնալթի»ներ ի նպաստ մեզի չտեսնել ձեւացուց, մեր տղաքը յուսահատեցան: Մանաւանդ երբ երկու նշանակէտեր օրինաւոր չհամարեց, այլեւս սիրտ չունեցան շարունակելու: Խաղը վերջացաւ մեր պարտութեամբ 3-0: Մեր կրտսերները ալ կորսնցուցին Le Pecqի դէմ 2-0: Սակայն այս բոլորը պատճառ մը չէ անկարգութեան տեղի տալու եւ վհատելու: Պէտք է պաղարիւն ըլլալ : — Յ. Դիտող

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (50)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Ռէիզը մեզ կը խաբէր. կ'ըսէր, թէ Ռուսերը գրաւած են Ռիզէն, Թուրքիոյ ծովափն ապահով է, դիւրին է... Այս խօսքերը զարկ կուտային մեր տղոց թուլութեան, եւ այնքան բարոյական լքում մը կատարեալ էր, որ հաւատալով, թէ չհաւատալով կը պնդէին, որ ցամաք ելլենք:

Այն ատեն տեսնելով մեզ սպառնացող վտանգը, ամրապնդուեցայ իմ կորովիս մէջ, յորդորեցի զիրենք ու վճռական ըսի.

— Եթէ նոյնիսկ մէկ ամիս մնանք այս տեղին վրայ, բացի ռուսական ցամաքէն որեւէ տեղ մեր նաւը չենք քշեր :

Կը յուսայինք առաւօտեան արեգակին վրայ, որ վերջապէս պիտի ցրուէր մառախուղը, բայց այն առաւօտուն արեգակն ալ չերեւցաւ: Եթէ գոնէ մէկ կողմնացոյց ունենայինք... բայց չկար... ու երկինքէն ալ յոյսերնիս կտրեցինք :

Այն ատեն Հաճին ինծ մօտեցաւ եւ ըսաւ.

— Ռէիզը մեզ կը դաւաճանէ. գիս կը խրատէ, որ ճամբորդութիւնը ձգձգենք, մինչեւ որ Թուրքեր վրայ հասնին... սոսկալի աղուէս մըն է անիկա:

— Դուն կրնա՞ս վարել, հարցուցի :

— Ոչ:

— Գոնէ ուղղութիւնը կրնա՞ս գիտնալ :

— Ոչ, բայց Ռէիզն ալ կ'ըսէր թէ ուղղութիւնը կորսնցուցած է:

Կ'երթայինք անվերջ, մառախուղը լեռներու պէս կը բարձրանար մեր շուրջը, կը յառաջանայինք եւ ամէն րոպէ կը կարծէինք, թէ ցամաքի թանձրութիւն մը կը նշմարենք. կը տեսնենք անմիջապէս, որ խաբուած ենք ու մառախուղի բարձրութիւն մըն էր մեր նշմարածը. այս կրկներեւոյթի պէս յայտնուող եւ մարող կերպարանքները մեզ կը ջղագրգռէին. հեռադիտակը ձեռքէս չէի ձգեր, եւ տակաւին ոչ մէկ յոյս մօտիկցած էր ինծ, երբ մէկէն ի մէկ նշմարեցի Պաթումի բերդը: Աւետիսին հաղորդեցի, յանկարծական ուրախութիւնով գինովցանք: Թուրքերը մխժաէ ուվեցին, Ռէիզին ոչինչ տուինք, իսկ միւս Թուրքերուն մէկական ոսկի:

Ալեկոծութիւնը կը շարունակուէր. մօտեցանք ծովափի ռուսական նաւերուն 600 մեթրի հեռաւորութեան մը վրայ. մեր դրօշակը, ճերմակ, վրան սեւ խաչ, կը ծածանէր շառաչելով :

Ռուս պահակները մեզ տեսան, իրարու լուր տուին եւ մեզի ցոյց տուին այն տեղը ծովափին վրայ, ուր կը փափաքէին որ հասնէինք: Վերջապէս մօտեցանք ռուսական ցամաքին, նետեցինք պարանները, բռնեցին, քաշեցին մեզ ու ամրացնելէ ետքը ելանք ցամաք: Հարցուցին՝ ո՞վ էք դուք.

— Հայեր եւ Յոյներ ենք, ըսինք:

Մեզ առաջարկեցին որ մեր զէնքերը յանձնենք. անմիջապէս կատարեցինք իրենց ուզածը եւ յայտնեցինք, որ Եղոյին մարմինը նաւուն մէջ է: Ոստիկաններ եւ զինուորականներ մեզ հարցաքննեցին Եղոյին մահուան պարագաներուն վրայ, ուրկէ ետքը երկու կառք բերին. մէկուն մէջ մենք մտանք մեր գոյքերով եւ միւսին վրայ դրին Եղոյին մարմինը:

Մեզ անցուցին բժշկական քննութենէ եւ յանձնեցին շտապը. անկէ մեզ փոխադրեցին շէնք մը, որուն վարի յարկը խճողուած էր Թուրք գերիներով, իսկ վերի յարկը կային ռուս արհեստաւոր զինուորներ. մեզ յատկացուցին սենեակ մը վերի յարկի վրայ. հետեւեալ օրը մեզ առաջնորդեցին բաղնիք, անկէ հարցաքննութեան: Չորս-հինգ օր մնացինք զօրանոցը, ուրկէ միայն Հայերը եւ Յոյները փոխադրուեցան հիւանդանոց: Մէկ օր միայն մնացի հիւանդանոցը, որովհետեւ Թիֆլիսի քաղաքագլուխ Պարոն Խատիսեանի երաշխաւորութեամբ գիս ազատ արձակեցին ...:

(վերջ)

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ.

պատերազմը, ուր ողջ մնալու համար հետզհետէ աւելի պիտի հարկադրուինք նմանիլ համատիրական մրցակցին, եւ կամ երկինք–գետին իրար անցընել, կասեցնելու համար հիւլէական ահարկու զինարշաւը»։

Ամերիկացի ծերակուտականը յետոյ տեղեկութիւններ տալով ջրածին ռումբի շինութեան մասին, ըսաւ թէ աւելի ահաւոր պիտի արտադրուի քան հիւլէական ռումբը։ «Տեսականօրէն սահման չկայ նոր ռումբին քանդիչ կարողութեան։ Այդպիսի զէնք մը պիտի քանդէ որեւէ զինուորական կամ ուրիշ նշանակէտ, մէջն ըլլալով աշխարհի ամենամեծ քաղաքը։

Յետոյ պարզեց իր ծրագիրը.— Հինգ տարի տարեկան տասը միլիառ տոլար տրամադրել — սպառազինութեանց տարեկան ծախքին 2/3ը — խաղաղութիւն տարածելու համար ի սփիւռս աշխարհի, մէջն ըլլալով։ Այս գումարը պիտի մատակարարուի Ազգաժողովին կողմէ, ի գործադրութիւն նախագահ Թրումընի Դ. կէտին,— տնտեսական աջակցութիւն յետամնաց երկիրներու։ Ծրագիրը կը տրամադրէ նաեւ զարկ տալ հիւլէական ուժին՝ խաղաղասիրական նպատակներու համար, եւ տնտեսապէս օգնել բոլոր երկիրներուն, մէջն ըլլալով Խ. Միութիւնը։ Ծրագրէն օգտուելու համար, Մ. Նահանգները պիտի առաջարկեն.— 1. Ամէն երկիր պէտք է ընդունի գործնական ծրագիր մը, միջազգային հսկողութեան տակ առնելու համար հիւլէական ուժը.— 2. Բոլոր երկիրները պէտք է յանձն առնեն իրենց ներկայ ծախքին 2/3ը յատկացնել շինարար նպատակներու, միջազգային հսկողութեամբ։

★ Զօր. Ռոմուլօ, Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին նախագահը, հրաւիրեց անդամները ամէն միջոց փորձել, խափանելու համար ջրածին ռումբին գործածութիւնը։

Ամերիկեան եկեղեցիներու վարիչներն ալ զանազան կարծիքներ կը յայտնեն այս մասին։ Վատիկանի պաշտօնաթերթը յոյս կը յայտնէ թէ «ջրածին ռումբով պատերազմի երկիւղը կրնայ ցնցել մարդկութիւնը եւ դարձնել քրիստոնէութեան»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԳԵՒԻ խնդիրը նոր դժուարութեանց հանդիպեցաւ առջի օր։ Ընկերվարականները առաջարկած էին բացառիկ հատուցում վճարել բոլոր այն աշխատաւորներուն որ ամսական 20.000էն պակաս կը շահին։ Կառավարութիւնը մերժեց, նկատելով որ 26 միլիառ ֆրանքի բացառիկ ծախք մը պիտի գոյանայ, մինչ ինք տրամադրելի ունի միայն 12 միլիառ։ Ընկերվարականները 20.000ը զեղչեցին 18.000ի, բայց նորէն համաձայնութիւն չգոյացաւ։ Վերջնական որոշում պիտի տրուէր երէկ։ Կը վախցուի որ ընկերվարական նախարարները հրաժարին, եթէ գոհացում չտրուի։

ՊԵՐԼԻՆԻ հաղորդակցութիւնները նորէն խանգարուած ըլլալով, ամերիկեան կառավարութիւնը միջոցներ կը խորհի, փոխադրութիւնները ապահովելու համար։ Այս առթիւ կը մեղադրէ Ռուսերը թէ խախտած են Փարիզի մէջ գոյացած համաձայնութիւնը։ «Մենք չենք կրնար ձեռնածալ նստիլ»։

60 – 70 ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՍՈՒԶԱՆԱՒԵՐ կը գործեն արեւմտեան Խաղաղականի մէջ, համաձայն ամերիկացի ծովակալ Շէրմընի։ Իր յայտարարութեան համաձայն, Խ. Միութիւնը 270 – 280 սուզանաւ ունի։

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ առաջին կանխավճարը պէտք է ղրկել մարտ 1էն առաջ (երբ տասը հազար ֆրանքէն աւելի վճարած են 1949ին), իսկ երկրորդը՝ Մայիս 1ին (երբ 20.000էն աւելի վճարուած է)։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Լ. ԿԵՐՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Հ. Բ. Ը. Միութեան փոխ նախագահ եւ պատուոյ անդամ տոքթ. ԼԵՒՈՆ ԿԵՐՏԱՆի (պատուոյ լեգէոնի ասպետ) մահուան քառասունքին առթիւ քառաձայն պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, 5 Փետր., Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ։

Սկզբնաւորութիւն պատարագի՝ ժամը 10ին։

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը կը հրաւիրէ յարգոյ հասարակութիւնը իր ներկայութեամբ մասնակցիլ ողբացեալ հայրենասէրի յիշատակին ընծայուելիք այս հանդիսաւոր յարգանքին։

SALLE GAVEAU, 45 rue la Boëtie métro Miromesnil

Շաբաթ 4 Փետր., ժամը 21ին

Նուագահանդէս՝ Ծանօթ դաշնակահարուհի

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Յայտագրին մաս կը կազմեն.— Bach, Mozart, Schuman, Chopin, Liszt, Roger – Ducasse եւ Գոհարիկ Ղազարոսեան։

Տոմսերը 100էն 500 Ֆրանք։ Դիմել Salle Gaveau – Durand (4 Place de la Madeleine) S. V. P. Agenceներուն կամ Bouchonnet, 45 rue la Boëtie։

ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ (Սեբաստացի) ծննդեան 200ամեակին

Փետրուար 5ին ժամը 20.45ին Mutualitéի մէջ, 24 rue St. Victor, métro Maubert Mutualité

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ...

Նախագահութեամբ Հայ կաթողիկէ համայնքի առաջն. փոխանորդ ՀԱՅՐ ՔԻՒԼԷՐՃԵԱՆի

Կը խօսին.— ՀԱՅՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, Պ.Պ. Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆ, ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ, եւ ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին.— Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, երգ Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ եւ Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ։ Արտասանութիւն Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ եւ Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ։

Ջութակ Mr. Robert Stoïtzner (1er prix de Vie nne) Մուտք 150 ֆրանք

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ «Le Club»ի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

ՊԻՏԻ ՊԱՐԵՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՐԿՈՒ ԱՍՏՂԵՐԸ ԻՐԵՆՑ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲՈՎ։

Սիրայօժար մասնակցութեամբ մարսիլահայերէն սիրուած ջութակահար Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆի, (Premier Prix du Conservatoire de Marseille)։

Ընտիր նուագախումբ, Francis Scotte et son Orchestre։

ԾԱՆՕԹ.— Այրերու համար մուգ գոյն հագուստը պարտաւորիչ է։

ԴԵՐԱՍԱՆ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

Ի ներկայութեան Փարիզի թատերական քննադատներու, կը ներկայացնէ իր հեղինակութիւնը, Salle Iénaի մէջ, métro Iéna, չորեքշաբթի մարտ 1ին, ժամը 21ին։

ALAIN MOY MALKA RIBOWSKA dans **JUNGLES** de J. J. Varoujean et Robert Durran essai dramatique en 3 tableaux :

avec J. J. Varoujean, Robert Durran։

Տոմսերը ապահովել Հ. Բալուեան եւ Մ. Պարսամեան գրատուններէն։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ.— Այս կիրակի Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մրցի La Ciotatի խումբին դէմ հակառակորդին դաշտին վրայ, Լա Սիոթա։

Անշուշտ Լասիոթայի գաղութը ներկայ պիտի ըլլայ խուռն բազմութեամբ, քաջալերելու համար մեր մարզիկները։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ. կը մրցի Thoiryի դէմ, մեր դաշտին վրայ Stade municipal, Jean Bouin, Իսի։ Պահեստին ժամը 13.15։ Ա. ժամը 15ին։ Իսիի մեր հայրենակիցները անշուշտ պիտի փութան քաջալերել մեր տղաքը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկ. Բ. Ջիլճեան կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի Փռատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ Թարգմանչաց Մայր եկեղեցիի մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբանչ մօր եւ մօր ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԵՊՐԱՔՍԷ Ց. ԶՕՐՊԱՃԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

DISTRIBUTEUR OFFICIEL

PHILIPS RADIO PICK-UP

DISQUES ԱՐՇԱԼՈՅՍ

Ժ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

30, rue des Dominicaines, Marseille, Tél. Colbert76-33

Հայաստանէն եւ Արեւելքէն ռատիօն լաւ առնելու համար, կը յանձնարարենք PHILIPS վաճառանիշով ռատիօները։ Հայերը, իրենց իսկ շահուն համար պէտք է դիմեն մեզի, առանց վարանելու, եւ կատարելապէս գոհ պիտի մնան։ Օրինական գիներ, առանց յաւելումի։ Վստահելի հայ յաճախորդներուն վճարումի դիւրութիւններ կ'ընծայենք։

Ստացած ենք ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ եկած եւ Ֆրանսայի մէջ պատրաստուած 12 նոր սկաւառակներ, ՔԱՅԼԵՐԳՆԵՐ, ԽՄԲԵՐԳՆԵՐ, ՄԵՆԵՐԳՆԵՐ, ՊԱՐԵՐ, եւայլն։

Պատրաստած ենք նաեւ Ֆրանսայի մէջ եւ – գուած ՍՈՆԻԱ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆի հայերէն արեւելեան զուարթ երգերը, ընկերակցութեամբ քանոնի, ուտի, ջութակի եւայլն։

Այս սկաւառակներու վաճառումին համար կը փնտռենք որեւէ քաղաքի մէջ մեծաքանակ ալըսպըրող ներկայացուցիչներ։

Մատակարար՝ KAPA, 60 rue Lafayette, Paris (9)։

Օր. ՍՐԲՈՒՀԻ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
(Շավիլի Նոր Սերունդէն)
Պ. ԼԵՒՈՆ ՕԶԱՆԵԱՆ
Նշանուած

Անիէռ 29 Յունուար)?* Շավիլ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. ընկ. Կարօ Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 14.30ին, ընկեր Պօղոս Թորոսեանի բնակարանին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր – Սերոբ եւ Մ. Նօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, վերջին ժողովին տեղը։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ժողովը յետաձգուած է Շաբաթ օրուան, 11 Փետր.։

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Օշական» խումբին դասախօսական ժողովը՝ Փետր. 8ին, սովորական վայրը, սովորական ժամուն։ Նիւթը՝ «Դրուագներ Սամսոն խանի կեանքէն»։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՊՈՄՈՆԻ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ԽՈՒՄԲԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

25 Փետրուար, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, դպրոցի սրահին մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Ցերեկոյթ - պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Նօթնեղբայրեան խումբի կողմէ, Կիր., 12 Փետրուար ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր։ Bains Doucheի սրահը։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

10րդ տարուան 109րդ թիւը (1950 Յունուար), ճոխ բովանդակութեամբ։

Դիմել Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, 17 rue Damesme, Paris։

ԾԱԽՈՒ Է

Հիւանդութեան պատճառով

Նպարավաճառի խանութ մը

ALIMENTATION COURS DES HALLES

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՐՈՒՍՏ ՄԷԿ ԹԱՂԱՄԱՍԻՆ ՄԷՋ

Բանուկ առուտուր, (երեք վաճառորդ, 2 կշիռ)

36 rue des Varennes

Métro Rue du Bac **Paris (7)**

Գաւառներէն դիմել գրաւոր

Ունի նաեւ բնակարան մը, երկու սենեակ եւ խոհանոց։

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Որեւէ հաստատութեան մէջ հայ երիտասարդ մը որ ծանօթ է եւրոպական քանի մը լեզուներու։ Դիմել Թերթիս վարչութեան։

YAVROU

23 rue Senac, Marseille

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1880 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

Կը յայտարարէ յարգոյ հասարակութեան թէ, ըստ առաջնոյն կրնան գտնել Ֆրանսայի ամէն նպարավաճառներու մօտ իր ծանօթ ՀԱՄԵՂ ԵՒ ՀՈՏԱՒԷՏ խնկական՝

Thé Yavrouի (Ceylan)

Le Gerant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս· 800 փր·, Տար· 1600, արտ· 2500 փր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 փր· C.C.P.Paris 1678-63

Dimanche 5 Février 1950 Կիրակի 5 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6070–Նոր շրջան թիւ 1481

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃՐԱԳԸ ՎԱՌ՝ ԱՄԷՆ ԳՆՈՎ

Ոչ հայրենակցական, ոչ ալ միաբանական տօնակատարութիւն մըն է որ տեղի կ'ունենայ այսօր, Փարիզի մէջ, Մխիթար Աբբայի մահուան 200ամեակին առթիւ :

Եթէ Սեբաստացիներ են որ ստանձներ են հանդէսին նախաձեռնութիւնը, այդ չի նշանակեր թէ տեղական հայրենասիրութեամբ կը շարժին:

Այդ նոյն երիտասարդները վայելուչ տօն մը սարքեցին նաեւ Մուրատի յիշատակին :

Երկու պարագաներուն մէջ ալ, անոնք ըսել կ'ուզեն,— Սեբաստացի են ազատագրութեան հերոսն ու մշակոյթի վաստակաւորը, եւ անշուշտ հպարտութեամբ կը համակեն մեզ:

Բայց, անոնք չեն սահմանափակուիր ծննդավայրի մը նեղ սահմաններուն մէջ: Ազգային փառքեր են երկուքն ալ, եւ մենք պարզապէս տարրական պարտականութիւն մը կը կատարենք, յարգանքի ցոյց մը կազմակերպելով :

Մխիթարեաններն ալ չէին կրնար տարբեր տեսակէտ ունենալ, երբ տօնակատարութիւններ կը թելադրէին ի սփիւռս աշխարհի, լման մէկ տարի :

Մեզ չեն հետաքրքրեր կրօնական – դաւանական խնդիրները: Եւ պիտի ուզէինք որ Միաբանութեանց, մենաստաններու չորս պատերուն մէջ սահմանափակուէին անոնք, առաքելական բծախնդրութիւններէ բխած ըլլան թէ հռոմէական :

Ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ, այս անգամ ալ,— ամէն բանէ վեր՝ Հայկական Մշակոյթը: Ամէն աշխատանք ու փառք՝ անոր համար : Ի պատիւ անոր :

Եւ թող իւրաքանչիւր տօնակատարութիւն դառնայ ուխտի օր մը, վառ պահելու համար մշակոյթը :

Վառ պահել՝ ամէն գնով :

Եթէ հայրենիքը լայն պատեհութիւններ կը վայելէ — մանաւանդ միջավայր եւ նիւթական ապահովութիւն — զարկ տալու համար մշակոյթին, Հայկական Արտասահմանն ալ միշտ հրաշքներ կրնայ գործել, հաւաքական աշխատանքով:

Ապացոյց՝ դարաւոր երկունքն ու վաստակը՝ օտարութեան մէջ: Անսպառ գանձ մը, որուն շնորհները կը վայելենք մինչեւ այսօր :

Պոլիս, Զմիւռնիա, Մոսկուա, Թիֆլիս, Վենետիկ, Վիէննա, Երուսաղէմ, — լուսապայծառ ուղենիշներ են ասոնք, հայկական ստեղծագործութեանց ճամբուն վրայ: Փարոսներ եւ ակօսներ, որոնց անփոխարինելի արժէքը դեռ նոր պիտի ըմբռնենք :

Ո՞վ փորձեց ուսումնասիրել, մանաւանդ, Պոլսոյ եւ Իզմիրի կատարած դերը, մշակոյթի ճիգը՝ հակառակ այնքան տաժանելի խոչընդոտներու :

Անշուշտ հիմնովին փոխուած են պայմանները, 1915էն ի վեր:

Այս օրուան հայկական անդաստանը այն չէ ինչ որ էր երէկ, Թուրքիոյ թէ Ռուսիոյ մէջ :

Երէկ տուն – տեղ էինք հաստատուն հողի վրայ: Հոծ բազմութիւն՝ մեր կռնակը: Այսօր վտարանդի եւ ցիրուցան, բացի արեւելեան Հայաստանէն եւ Կովկասէն :

Եւ սակայն, ափսոսանքը չէ որ վառ պիտի պահէ ճրագը, այլ աշխատանքը:

Պիտի գործենք ոչ միայն հաւատքով, այլեւ խանդավառութեամբ ու յարատեւութեամբ :

Մեր այսօրուան կացութիւնը աւելի դժան չէ քան այն իրական դժոխքը ուր կը տքնէին երէկուան «գրիչ»ները :

— « Ոչ մարմնոյս կարողութիւն կայր, ոչ աչաց լոյս: Մին աչքս կու ցաւէր, նա խփեցի ու մին աչովս գրեցի»:

Այս չարչարանքը՝ օրինակելու համար ձեռագիր մը, որպէսզի չկորսուի, այլ փոխանցուի սերունդէ սերունդ :

Նոյն պարտականութիւնն ունինք այսօր: Ո՛ւր որ ալ գտնուինք: Ինչ դաւանանք ալ ունենանք :

Եւ ստեղծագործ աշխատանքը պիտի կատարենք միշտ այն համոզումով թէ կը ծառայենք յաւիտենական արժէքներու ,— Հայկական Մշակոյթին: Հոգ չէ թէ հեռու ըլլանք հայրենիքէն :

Ցեղին ճիգը չահ մըն է ընդհանրութեան համար, ինչպէս դեղնած թուղթ մը որ ձեռքէ ձեռք, դարէ դար փոխանցուած է, իբրեւ ձեռագիր :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ՀԱՅԵՐԷՆԸ ԵՐԷԿ

Անոնք որ այսօր, կիրակի, պիտի խօսին Մխիթար Աբբահօր 200ամեակի տօնակատարութեան առթիւ, անշուշտ ամէնէն առաջ պիտի պարզեն անոր դերը՝ արդի աշխարհաբարի կազմութեան մէջ :

Եթէ ուրիշ որ եւ է արժանիք չունենար, միայն լեզուական պրպտումները, բառարաններն ու քերականութիւնը բաւական էին իր յիշատակը յաւերժացնելու :

Ի՞նչպէս կը գրէին Մխիթարեանները, հիմնադրին մահէն տարիներ վերջը:

Նմոյշ՝ մը «Դիտակ Բիւզանդեան»էն, որ կը հրատարակուէր Վենետիկի մէջ (1813 յունուար)·

Ո՛վ ազգասէրք,

ինչո՞ւ կեցեր մէկ դինիս մէկալ դինիս ասանկ անբանի պէս կը նայինք: ինչո՞ւ չենք ուզեր արթննալ՝ ելլել տեսնալ ի՞նչ են ըրեր հին ազգերը, ի՞նչ կ'ընեն կոր հիմակվան ազգերը, ի՞նչ գործքեր, ի՞նչ հրաշալի բաներ, որ միշտ հետզհետէ անպակաս մեզ կը ցցնեն: Ելլենք արթննանք տեսնենք եւ իմանանք՝ ո՞ր գիտութիւնները եւ արհեստները իրենք ծաղկեցուցին եւ որո՞նց մէջը նորերը գերազանց եղան :

« ... Մեր ազգին մէջն ալ հին ատենը, քանի որ միաբանութիւնը, հայրենասիրութիւնը պակաս չէր նէ, մեծամեծ գործքեր տեսան: Բայց ի՞նչ շահ, որ քիչ պակսելով՝ ինչվան աս օրս անուն ալ չի մնաց, ինչ ըլլալնիս չիյտենք, միտքերնիս ալ չենք անցուներ, ասանկ եկեր, ասանկ կ'երթանք»:

Այս ալ՝ պատերազմի նկարագրութիւն (Նափոլէոնի արշաւանքը դէպի Մոսկուա)·

— « Ճամբաները բովանդակ սառ կտրեցաւ· ձիաւոր զօրքերուն ձիերը, թօփ քաշող ձիերը, տահա ուրիշ բանակի մէջ եղած ձիերը ամէն գիշեր կը սատկէին...

... Ցետոյ սաչափ իմացանք որ առջի խումբը սահաթը 5ին ճամբայ ելեր էր, 1 սահաթէն ճամբան մոլորեր է, թշնամւոյն զօրքը Ֆրանսզի զօրք կարծելով, անոնց կրակին մէջ ընկեր է, եւ այսպէս պաշարուելով՝ հարկաւորապէս կորսված կ'ըլլայ :

— Պէռէզինայի ծեծին՝ Ռէճնիօյին Տուգան թիւփէնքի դուռշունով վէրք մը առաւ կուշտին», եւայլն :

Դուք չափեցէք այդ օրերէն ի վեր կտրուած ճամբան :

ՎԱՀԷ

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ շատ մը մարդիկ սառած եւ մեռած են, իբրեւ հետեւանք արտակարգ ցուրտերու: Անօթի գայլեր իջած են Անատոլուի գիւղերը: Կարգ մը նահանգներու մէջ ձիւներու տակ թաղուած են հեռագրական ձողերը : Գիւղական դպրոցները փակուած են եւ հաղորդակցութիւնները խզուած :

ԱՀՌԵԼԻ ՓՈԹՈՐԻԿ մը աւերներ կը գործէ Մանշի եւ Ատլանտեանի մէջ, խանգարելով նաւային հաղորդակցութիւնները: Փոթորիկին զոհ գնացին հեղեղներ, ֆրանսական թէ անգլիական ափերուն վրայ: Բազմաթիւ ծառեր արմատախիլ եղան: Ատլանտեանի նաւերուն մէջ ժամերով անկարելի դարձաւ ոտքի վրայ մնալ: Կահ կարասիներ եւ բեռներ ասդին անդին կը նետուէին: Մեծ քանակութեամբ ամաններ ջարդուփշուր եղան ճաշարաններուն մէջ: Ամերիկեան «Ուաշինկթըն» շոգենաւը հազիւ կրցաւ անդլ· Նաւահանգիստ մը հասնիլ: Ծակ մը բացուած էր կողին վրայ: «Քուին Մէրի»ն ալ դժուարութեանց մատնուեցաւ:

ԵԳԻՊՏՈՍ որոշեց վերաբանալ Պէնկազիի սահմանագլուխը, որ փակուած էր անցեալ Յուլիսին:

ՊԵՐԼԻՆԻ խորհրդային իշխանութիւնը փակեց կառախումբերու երթեւեկը, առարկելով թէ գետինը չափազանց սառած ըլլալով, վտանգաւոր է երթեւեկը: Ցետոյ — 2ուկէս ժամ վերջը— յանկարծ բացաւ ճամբան :

ԻՍՐԱՅԷԼ որոշեց միայն 150·000 հրեայ տարագիրներու օգնել այս տարի, (անցեալ տարի 250·000 էր թիւը): Ուեէ Հրեայ որ Իսրայէլ կը հասնի, սիրով պիտի ընդունուի· բայց անճարներուն օգնութիւնը պիտի ըլլայ համաձայն նիւթական միջոցներու: Այս տարուան ներգաղթին համար անհրաժեշտ է 31 միլիոն տոլար, որ մեծ մասով պիտի ճարուի Ամերիկայի մէջ :

Ընկերվարական նախարարները հրաժարեցան

Պ· ՊԻՏՕ ԿԸ ՑՈՒՍԱՅ ՎԵՐԱԿԱԶՄԵԼ ԴԱՀԼԻՃԸ

Հինգ ընկերվարական նախարարները շաբաթ առտու հրաժարեցան խմբովին, իբրեւ հետեւանք բացառիկ պարգեւի մասին ծագած անհամաձայնութեան: Վարչապետը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը չէ հրաժարած, եւ կը յուսայ վերակազմել դահլիճը:

Հինգ նախարարներու հրաժարումէն անմիջապէս վերջը, Պ· Պիտօ հանրապետութեան նախագահին ներկայացաւ, խորհրդակցելու համար: Իրազեկներ կը կարծեն թէ դժուար պիտի ըլլայ հաստատուն դահլիճ մը կազմել, քանի որ մեծամասնութեան երեք թեւերէն մէկը կը բաժնուի :

Թերթերը հետեւեալ ձեւով կը բացատրեն ընկերվարական նախարարներուն հրաժարումը·— կառավարութիւնը կ'ուզէր 3000 Ֆրանքի բացառիկ պարգեւը տալ բոլոր այն աշխատաւորներուն որոնք ամսական 14·000 Ֆրանքէն պակաս կը շահին, իսկ աւելի փոքր գումարներ՝ անոնց որ 14 հազար – 18 հազար կը շահին: Ընկերվարական նախարարները համաձայն էին այս ծրագրին· բայց իրենց վարիչ մարմինը, որ կը բաղկանայ 46 անդամներէ, վերջնապէս մերժեց: Կուսակցութիւնը կը պահանջէ 3000 Ֆրանքի բացառիկ պարգեւը վճարել բոլոր անոնց որ ամսական 18 հազար Ֆրանքէն պակաս կը վաստկին :

Հինգ հրաժարեալ նախարարներն են·— Ժիւլ Մոք (ներքին), Սեժել (աշխատանքի), Ռոպէռ Լաքոստ (ճարտարագործութեան եւ առեւտուրի), Ք· Փինօ (հանրօգուտ շինութեանց), Էօժէն Թոմա (Թղթատարական):

1947 Մայիսէն ի վեր, երբ համայնավարները դուրս ձգուեցան, Ֆրանսայի ճակատագիրը կը վարէ ընկերվարական, արմատական եւ ժողովրդական կուսակցութիւններէն կազմուած մեծամասնութիւն մը: (Երրորդ ուժ): Հակառակ այս միացեալ ճակատին, յաճախադէպ են նախարարական տագնապները : Բաց ի քաղաքական եւ տնտեսական հոգերէ, երկու զօրաւոր հոսանքներ, ձախէն՝ համայնավարները, աջէն՝ զօր· տը Կոլի կուսակիցները միշտ նեղութիւն կը պատճառեն :

Հիմա որ ընկերվարականները քաշուած են, արմատականները եւ ժողովրդականները փոքրամասնութիւն կը դառնան, ծանրացնելով Պիտոյի դերքը: Լաւատեսներ կը կարծեն թէ ընկերվարականները դահլիճէն քաշուելով հանդերձ, պիտի շարունակեն ուժ տալ կառավարութեան :

★ Ի պատասխան հարցումի մը, Պ· Պիտօ ըսաւ·— «Կառավարութեան կազմը փոխելու հարկադրանքի մը առջեւ կը գտնուինք: Մենք չէինք ուզեր որ այսպէս ըլլար, բայց անխուսափելի է»:

★ Երեքշաբթի օր ընդհանուր վիճաբանութիւն մը պիտի կատարուի Ազգ· Ժողովին մէջ, քաղաքական կացութեան մասին: Հաւանական է որ վարչապետը այս անգամ ալ վստահութեան խնդիր յարուցանէ :

★ Լէոն Պլում երէկուան խմբագրականին մէջ պարզելով ընկերվարական կուսակցութեան տեսակէտները, շատ բնական կը գտնէ որ վարչապետը պարզապէս նոր նախարարներ նշանակէ հրաժարեալներուն տեղ: « Ներկայ պարագաներուն մէջ, ոչ միայն իր սահմանադրական իրաւունքն է այդ, այլեւ հանրապետական պարտականութիւնը: Օրուան այս ժամուն կառավարական տագնապ մը այնպիսի վտանգներ կը ներկայացնէ՝ զորս պէտք է խնայել երկրին: Ընկերվարական նախարարներուն հրաժարումը պէտք չէ ոչ խզէ, ոչ ալ փոփոխութեանց ենթարկէ մեծամասնութիւնը »:

Աջակողմեան մամուլը խստօրէն կը քննադատէ ընկերվարական կուսակցութեան ընթացքը, ճիշդ այն պահուն երբ այնքան ծանրացած է միջազգային կացութիւնը, եւ երկիրը ճնշուած՝ ներքին թէ արտաքին հոգերու տակ:

Լրտեսական գործ մը Անգլիոյ մէջ

ԳԻՏՆԱԿԱՆ ՄԸ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԻ ԹԷ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐ ՀԱՂՈՐԴԱԾ Է ՕՏԱՐ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԸ

Լրտեսական գործ մը կը զբաղեցնէ Անգլիոյ կառավարական շրջանակները: Դատի քաշուած է զինամթերքի պաշտօնատան գիտական հետազօտութեանց մասնագէտներէն մէկը, Քլաուզ Ֆուքս, այն ամբաստանութեամբ թէ երկու անգամ օտար պետութեան մը հաղորդած է շատ կարեւոր գաղտնիքներ, հիւլէական եւ կազային :

Ամբաստանեալը կ'աշխատէր Հարուէլի գիտական հետազօտութեանց աշխատանոցին մէջ : Երկու ճշգրիտ մեղադրանքներ կան իրեն դէմ : Առաջին՝ Քլաուզ Ֆուքս 1945 Փետրուարի օր մը, երբ Մ· Նահանգները կը գտնուէր, տեղեկութիւններ հաղորդած է հիւլէական հետազօտութեանց մասին, տեղեկութիւններ որոնք կրնային օգտակար ըլլալ օտար պետութեան մը, ուղղակի կամ անուղղակի :

Երկրորդ, ամբաստանեալը 1947ին ուրիշ ան–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԼՈՒՍԱՂԲԻՒՐԸ ՀՈՂԴԱՐԻ

(ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՅ)

Մեծ ու փարթամ Սեբաստիոյ՝ շատ մօտ համեստ ու փոքրիկ գիւղ մըն է Հողդար: Իր շրջակայ արտերը կախարդական հրապոյր մը ունին քաղաքաբնակին համար, որ շատ յաճախ կ'երթայ շնչելու թարմ ու զովասուն օդը:

Այս գիւղակը չունի Եւրոպայի գիւղերուն պչրագեղ վիլլաները՝ որոնց խուրաքանչիւրը իր մանաւոր գեղեցկութեամբ՝ անհատականութիւն մը կը կրէ, մատնելով ճարտարապետի մը ներկայութիւնը: Հողդարի տուները այնքա՛ն պարզ են եւ անպաճոյճ, ինչպէս հայկական որեւէ գիւղի տուն: Շատ մը տուներ շինուած են հողէ, տալով գիւղակին գորշ ամբողջութիւն մը:

Դպրոցական պտոյտները՝ բնութեան ազատ ծոցին մէջ ամէնէն հաճելի զբօսանքն ու զբօսավայրն էին տղոց համար:

Սեբաստիոյ ցրտաշունչ եւ ճերմակ ձմեռէն վերջ, գարնան առաջին ժպիտին հետ՝ կը տանէին դպրոցին աշակերտները քաղելու ձիւնծաղիկները Հողդարի արտերէն: Իսկ ամառը կանանչ արտերուն մէջ՝ կը չփոթուէին կարմիր ղողնոցները բոցավառ կակաչներու հետ:

Այդ օրերուն անդուլ կը հոսէր Հողդարի կարկաչուն աղբիւրը եւ արծաթեայ հիւսքը կ'երկարէր ոսկի չրթներէն: Դէպի բնութիւն մանուկներու առաջին կայանն էր ահա այդ աղբիւրը, որուն անապակ ջուրը կ'ըմպէին ափիկները խողովակ ըրած:

Այն ատեն երբ իմ շատ պզտիկ հորիզոնս հայէն ու հայկականէն անդին չէր անցներ, վստահ էի թէ հայերէն էր աղբիւրին քաղցր ու միօրինակ երգը: Չէ՞ որ այդ մեղեդիով կ'երգէին ինծի ծանօթ բոլոր աղբիւրները:

Ու Հողդարի աղբիւրը մնաց իմ յիշողութեանս մէջ իբրեւ կենսատու ակ, իբրեւ յաւերժական հէքեաթ:

Չեմ գիտեր թէ այսօր ալ կը հոսի հոգեպարար այդ ջուրը: Բարբարոսներու դանակը թերեւս չկրցաւ կասեցնել անոր ընթացքը, բայց վստահ եմ որ փոխուեցաւ անոր քաղցր երաժշտութիւնը՝ ողբերգական մեղեդիի:

Ամառնային տաք օր մըն էր, երբ դարձեալ ծարաւի պատանեկներու պէս անյագօրէն կ'ըմպէինք աղբիւրին զուլալ ջուրը, մանկապարտիզպանուհին կեցուց աշակերտները եւ ցոյց տալով Հողդար գիւղը բսաւ.— «Տղաք, գիտցէք որ այս համեստ ու փոքրիկ գիւղին մէջ ծնած է «Մեծ մարդ մը, Մեծ Հայ մը — Մխիթար Աբբայ:

«Մեծ մա՞րդը», հէքեաթին հերո՞սն էր արդեօք, իր սրընթաց երիվարին վրայ, թէ՞ «Մեծ Հայը» նման էր Ս. Նշանի ծերունի Պետրոս Սրբազանին՝ որուն յուղարկաւորութեան անհամար բազմութիւնը, արտակարգ տպաւորութեամբ դրոշմուած էր մտքիս մէջ:

Պէտք էր տարիները սահէին եւ յաջորդէին իրարու, որպէսզի ըմբռնէի «Մեծ Հայուն» իմաստը:

Մխիթար Աբբահայր զուգորդուած մնաց մտքիս մէջ Հողդարի աղբիւրին հետ: Մարդկային այդ զուլալ ակն ալ կոչուած էր յագեցնելու պապակը լուսակարօտ հոգիներու:

Երկու հարիւր տարի...

Կարկաչուն աղբիւրին վերեւ փոքրիկ ծառը աճեցաւ: Ճիւղեր արձակեց: Ճիւղերը բազմացան ու ծառը դարձաւ հաստաբուն կաղնի մը: Անոր զովասուն հովանիին տակէն անցան բազմաթիւ սերունդներ, որոնց իւրաքանչիւրը ոչ միայն պատմեց մէկը միւսին հոգեզմայլ հէքեաթը «Մեծ Հայուն», այլեւ աւելցուց ճղիկ մը անոր վրայ:

Մխիթար Աբբայ երբ Իտալիոյ մէկ քաղաքին մէջ կը հիմնէր Միաբանութիւն մը, եւ կը դառնար յառաջապահը հայկական զարթօնքին, կրօնականին հետ իր մտահոգութեան առարկան դարձուց նաեւ հայերէն լեզուն զտել ու մաքրել խորթ տարրերէ: Այն ատեն անտարակոյս անոր գեղատեսիլ երազը չունէր այն տարողութիւնը զոր պիտի ստանար ապագային իր հիմնած գործը:

Լէօ կը գրէ թէ «սերմը զոր տնկեց Մխիթար իր Միաբանութեան հետ՝ զարգացաւ դանդաղ կերպով»: Հողը անմշակ էր, թերեւս, եւ ուշ ընդունեց սերմը, սակայն անգամ մը որ խլրացուց, ընունդ զրկեց առատօրէն եւ ուռճացաւ մեծ թափով:

Մխիթարեան զոյգ հաստատութիւններ եւրոպական տարբեր երկիրներու մեծ ոստաններուն մէջ — Վենետիկ եւ Վիէննա հայ իրականութեան մէջ դարձած են մէկ մէկ լուսավառ կոթողներ: Անոնք կը պահպանեն նուիրական անցեալը, կը լուսաւորեն ներկան, կը ծանօթացնեն օտարին փոքր ազգի մը մշակութային ճիգերը եւ փոխադարձաբար կուտան Հայուն եւրոպական մշակոյթէն հատընտիր էջեր:

Իրենց մեկուսացած վանքերէն դուրս գալով՝ գաղութներու մէջ կը հիմնեն կրթարաններ, ուրկէ ելած բանաստեղծներու, գրագէտներու, բանասէրներու անզուգական հոյլ մը ոսկի տառերով կը զարդարէ հայ գրականութեան ճակատը:

Հայկական գրական, գեղարուեստական, պատմական, լեզուական, բանասիրական, գիտական եւ կրթ. պատմութիւնը պերճախօս կերպով պիտի պատկերացնէ վերջին երկու հարիւր տարուան մէջոցին Մխիթարեան զոյգ Միաբանութեանց կատարած այդ հրաշափառ դերը հայութեան օգտին:

Եթէ այսօր «Մեծ Հայ»ը կարենար վերցնել իր յոգնատանջ գլուխը եւ դիտէր իր սկսած գործը, ընդարձակ հորիզոն մը պիտի պարփակէր իր տեսողութիւնը: Հրճուալից, դողդոջուն ձեռքերով պիտի զետեղէր իր անունով Մխիթարեանց դըլխուն ոսկեպսակ մը: Իսկ Միաբանութիւնները եւ հայութիւնը պիտի փառաբանեն միշտ լուսաղբիւրը հրաշագեղ:

Մ. ՄԱՆՆԻԿ

Մխիթարեանց վանատը

ԽՄԲ.— Մխիթար Աբբայի մահուան 200ամեակին առթիւ, ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած է «Բազմավէպ»ի խմբագիրը, Հ. Մեսրոպ Ճանաշեան, ի պատասխան «Սիոն»ի կարգ մը քննադատութեանց: (1950 Յունուար - փետրուար):

Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը, այսօրուան տօնակատարութեան առթիւ.—

... Մխիթարի առաջին մտահոգութիւնն եղաւ վերանորոգել լեզուն: Այս կէտին մէջ խմաստուն Հիմնադիրը երկու ուղղութեամբ ձեռնարկեց գործի. նախնեաց լեզուի մաքրութեամբ երկաթեայ դարերու ժանգերէն, որուն ապացոյց է իր «Հայկազեան բառարանը» եւ ժողովրդական-աշխարհաբար լեզուի ծաւալումով՝ որուն յօրինեց՝ քերականութիւն մ'ալ: Այդ աշխարհաբարը այսօրուան գրական լեզուն չէր եւ չէր կրնար ըլլալ, այլ սկզբնաւորութիւն մը միայն, որ հետզհետէ պիտի զարգանար ու դառնար տիրական:

Երկրորդ մտահոգութիւնը Մխիթարին՝ ազգին կրօնական տգիտութիւնն էր, այնքան աւաղելի:

... Վերածնունդի երրորդ ուղղութիւնն էր նախնեաց ձեռագիրները հանել լոյս աշխարհ, ծանօթացնել հայ ժողովուրդին իր հին մատենագրական արժէքները, ծանօթացնել մանաւանդ իր ազգային պատմութիւնը՝ կապելու համար զայն դեռ աւելի իր ցեղի ոգւոյն ու հայրենի հողին: Այդ ամէնը կատարեցին Մխիթարի աշակերտները:

Մեթոտիկ աշխատանքով մը, յետ իրենց հիմնադրին՝ Աստուածաշունչի գեղարուեստական հրատարակութեան, ի լոյս ընծայեցին Ոսկեդարու ոսկեղնիկ լեզուով հայացուած Ոսկեբերանի ճառերը, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Յաճախապատումը, Յ. Մանդակունիի Ճառերը, Ագաթանգեղոսի, Եզնիկի, Կորիւնի, Եղիշէի, Մ. Խորենացիի, Ղ. Փարպեցիի, Դաւիթ Անյաղթի, Նարեկացիի, Արիստակէս Լաստիվերտցիի, Ներսէս Շնորհալիի, Ներսէս Լամբրոնացիի, Գր. Տղայի գործերը, որոնց մէջ ամփոփուած է նախնեաց մտածութիւնը, կրօնական վարդապետութիւնը եւ գրական գեղեցիկ էջերը:

Զուգընթաց այդ մատենագրական հրատարակութիւններուն՝ Մխիթարեան վերածնունդի կաճառը պատրաստեց Նոր Հայկազեան Բառարանը, գործ «երից վարդապետաց», ակադեմական լուրջ աշխատութիւն, ուր մինչեւ 1837 թուականը յայտնուած հայ լեզուի բոլոր բառամթերքը կայ ստուգաբանական քննութեամբ եւ զանազան վկայութիւններով հաստատուած հայ մատենագիրներէն. հսկայական գործ մը՝ որուն վրայ մինչեւ օրս իսկ եւրոպացի հայագէտներ կը սքանչանան եւ կ'օգտուին անոր լեզուական նուրբ դիտողութիւններէն: Միաժամանակ լոյս կը տեսնեն Քերականութիւնները մին միւսին ետեւէն, արդիւնք նախնեաց հարազատ լեզուի ուսումնասիրութեան. Չամչեան, Աւետիքեան, Բագրատունի կուտան ազգին ամէնէն կատարեալ քերականութիւնները, հիմնական գործեր, որոնց դիմած են ուրիշներ՝ երբոր նման աշխատութիւններ կատարել փորձած են:

Հասած էր ժամանակը որ Չամչեան բանար բովանդակ պատմական անցեալը հայ ժողովուրդին առջեւ, ծանօթացնէր անոր՝ իր ազգ. պատմութեան փառապանծ եւ տխուր էջերը, ազգասիրութիւնը դեռ աւելի հրահրելու: Այդ գործը, երեւցած 1784 – 86ին, զոր Լէօ ինքնին կ'անուանէ ԺԸ. դարու գրական կոթողը», Հայոց քննական պատմութիւնն է, ուսումնասիրուած հայ եւ օտար աղբիւրներու լոյսին տակ, համայնական տեսութիւն՝ հայ ժողովուրդի ծագումէնմինչեւ իր օրերը, հանդերձ եկեղեցական ու քաղաքական կեանքի բոլոր դրուագներով: Այն խանդավառութիւնը, որով ազգը ողջունեց Չամչեանի աշխատութիւնը՝ շնորհաւորական թղթակցութիւններով, յայտնի նշան էր թէ արթնցած էր հայ ժողովուրդը իր դարաւոր քունէն, եւ հպարտ էր իր ազգային պատմութեամբ:

Կը հասնի Ինճիճեան, քեռորդի Չամչեանի, ազգային հնախօսութիւնն ու աշխարհագրութիւնը աւանդելու հայ ժողովուրդին, պատկառելի չորս հատորներով (Ստորագրութիւն հին Հայաստանեայց (1 հատոր), Հնախօսութիւն Հայաստանեայց աշխարհի (երեք հատոր), գործեր՝ որոցմով հայ հնախօսը կ'ամբողջացնէր հայ պատմահօր մեծ վաստակին տեղագրական ու հնապատմական մասը, որով հայկական հին կեանքին պատկերը, գործունէութեան վայրերը, զարգացումը, քաղաքակրթութիւնը լիակատար համայնապատկերի մը տակ կը ներկայանար նոր օրերու Հայուն:

Մխիթարեանները դարձան անցեալին, փոշիներուն տակէն հանեցին, բովանդակ ազգի մը մատենագրութիւնը՝ թարթափելով հին ձեռագիրներու վրայ մեղուաջան տքնութեամբ: Այդ բանը ըրին նախ եւ առաջ, որովհետեւ հայկական վերածնունդի մը համար առաջին անհրաժեշտութիւնն էր այդ. բայց երբ ժամանակն հասաւ ու ժողովուրդը հասունցաւ, անոնք բացին նաեւ նոր ժամանակներու գրական գանձարանը: Չմնացին միջին դարու մէջ եւ ոչ ալ անցեալին խորերը թաղուեցան. առին հինէն ինչ որ հարկաւոր էր եւ անունդ մատակարարեցին ծարաւահիւծմտքերուն:

... Հին ճոխութիւններ են՝ լատին ու յոյն դասական գլուխ-գործոցները, որոնք արուեստի կատարեալ նրբութեամբ հայացան՝ Եղիա Թովմաճեանի, Բագրատունիի, Հիւրմիւզի, Ալիշանի, Ճարեանի, Զախջախեանի, Գանթարեանի գրչին տակ: Հոմերոս, Սոփոկլէս, Եսքիւղէս, Դեմոսթենէս, Պլուտարքոս, Որատիոս, Վիրգիլիոս, եւ դեռ եւրոպական գրականութիւններէն՝ Միլտոն, Շէյքսփիր, Լորտ Պայրըն, Գոռնէյլ, Ռասին, Կէսնէր, Կլոպշտոկ, Շիլլէր, Ալֆիէրի, Մեթասթազիոյ, Մոնթի, Ֆոսքոլոյ եւ ուրիշներ, բոլորն ալ իրենց բնագիրներուն արժանի դասական հայերէնով մը եկան հարստացնելու մեր թարգմանածոյ գրականութիւնը, արուեստի այնպիսի գիտակցութեամբ, որ պարզապէս հիացում կ'ազդէ հասկցողին ու գնահատել գիտցողին:

... Մխիթարեանները չմնացին Միջին դարուն մէջ, եւ ոչ ալ ձեռագիրներու խորը թաղուած վանականներ, այլ գրական ճաշակը, արուեստի ըմբռնումը մտցուցին մեր մէջ: Առանց այս անհրաժեշտ հիմերուն, մենք չէինք կրնար ունենալ գեղարուեստական նոր ու աշխարհիկ գրականութիւն մը: Միւս կողմէն հրապարակ հանուեցան հրատարակչական – բանասիրական ուսումնասիրութիւններ, դարձեալ եւրոպական մտայնութեամբ, յստակութեամբ ու մեթոտով. Գաթրճեան, Տաշեան, Գարագաշեան, Սուքրեան, Սարգիսեան, Զարբհանալեան, Հացունի եղան անուններ, որ զարգացուցին այդ ճիւղն ալ խղճամիտ քննական արտադրութիւններով, ամբողջացնելով այսպէս վերածնունդի ծրագիրը:

Մխիթարեան Վերածնունդը չմնաց, սակայն, գրաբարի հմայքովը շլացած մթնոլորտի մը մէջ: Այդ անհրաժեշտ պահանջը լրացնելէ վերջ (որ հիմնական կէտ մըն էր անժխտելիօրէն, քանի որ գեղարուեստական գեղեցկութիւն մը ստեղծելու խնդիր էր, իրագործուելի այդ թուականներուն մի միայն գրաբարով), Մխիթարեանները չուշացան նաեւ ժողովրդական հայերէնով ասպարէզ գալու եւ մշակելու գրական նիւթեր ու կատարել նաեւ գրական թարգմանութիւններ: Կարելի՞ է ուրանալ որ Մխիթար ինքն էր որ առաջին անգամ աշխարհաբարի քերականութիւնն յօրինեց. կարելի՞ է ուրանալ որ առաջին անգամ Ինճիճեանը եղաւ ժողովրդական հրապարակագրութիւն մը ստեղծողը իր «Տարեգրութիւնք»ով (1799 – 1802), «Եղանակ Բիւզանդիոն»ով (1802 – 1820) եւ Դիտակ Բիւզանդիոն»ով (1812 – 1816). կարելի՞ է ուրանալ 1843էն յետոյ Բազմավէպի կատարած հսկայ դերը այդ ուղղութեամբ, այնքան վճիտ ու կանոնաւոր աշխարհաբարով մը իր անդրանիկ թիւերուն մէջ, որ հիացում կ'ազդէ, օրինակ ծառայելով յաջորդ ժողովրդային պարբերաթերթերուն: Միայն Հ. Արսէն Ղազիկեանի ծրագիրը յիսուն հատորներուն մէջ տալու մեզի հին ու նոր ազգերու գրական հրաշակերտները. արդէն կը բաւէ ապացուցանելու Մխիթարեանց ձգտումը՝ նոր օրերու Հայը օժտելու եւրոպական մտածութեան եւ արուեստի գեղեցկութիւններով՝ գրական աշխարհաբարով մը՝ որ պտուղ է հին դասական շրջանին (Բագրատունեան դպրոցի) մեր մէջ մտած արուեստի ըմբռնումին, յղկումին, բառերու ընտրութեան, դասաւորումի ճաշակին, համառօտ՝ գրելու արուեստին: Եռանդի հնոց սիրտը Հ. Ա. Ղազիկեանի՝ դադրեցաւ բաբախելէ ժամանակէն առաջ, յետ տալու սակայն պատկառելի թիւ մը թարգմանութիւններու, որ քանի մը ազգային օրագէտներու կամ թարգմանիչներու ժառանգութիւնը կրնայ համարուիլ: Յոյն – լատին դասական գլուխ – գործոցներ՝ որոնք Բագրատունիէն, Հիւրմիւզէն եւ ուրիշներէ հայացուած էին դասական հայերէնով, ինքը միակ՝ աշխարհաբարով խօսիլ տուաւ, այսպէս Հոմերոսի «Իլիականը»,

ՊՈՒՏ'Մ ՏԻԾԱՂ

ԾԾՈՒՆ ԹՈՒՂԹԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԲԱՆԵՐ...

ՄԱՐՍԷՅԼ, Փետրուար.— Մրեւը բարակ չըղարշով մը պարուրուած այցելութիւն տուաւ հոս:

Կը տեսնէ՞ք, բանաստեղծել սկսայ: Վերջապէս տարբեր բան է արեւի տակ շնչելը: Կը զարմանամ, ինչո՞ւ հոսի մեր տղաքը, չենվարակուիր ոտանաւորելու շնորհէն ...

Ազգային կեանքը, խլրտիլ չէ սկսած տակաւին: Թէեւ հատ ու կենտ դէմքերու կը հանդիպիմ բայց գրչանիւթ հայթայթելը դիւրին չէ, այս քանի մը հօդիով:

«Կը հրաժարիմ Հայութենէ»ի հեղինակը, Փարիզի արեւին չափ կարճ միջոցով մը, գործի մարդու թղթապանակը թեւին տակ՝ միշտ չոգիի վրայ:

Կ'երեւայ, իր հրաժարականը եւ տանելու կ'երթար ...

Կիրակի, ներկայ եղայ եպիսկոպոսական պատարագի: Պատուիրակ սրբազանը աղուոր քարոզով մը մկրտեց ներկայ հաւատացեալները:

Նիւթը՝ Նիկոդիմոսն էր: Այս հրեայ իշխանաւորը, իր ընկերներէն վախուն՝ փոխանակ օրցերեկի՝ գիշերային այց տուած է Քրիստոսի, անոր կենսատու խօսքերը լսելու համար:

Սրբազանը, իբրեւ նախկին ուսուցիչ, նիւթը բերաւ հայ մշակոյթի եւ լեզուի վրայ: Ես սակայն, մտածումով տարուեցայ Նիկոդիմոսին: Որքան Նիկոդիմոսներ կան մեր մէջ որ հառաջդիմականներու վախէն՝ գիշերային այցի կուգան «յետադիմական»ներուն, անոնց հայաշէն եւ կենսատու խօսքերով ոգեւորուելու եւ մխիթարուելու համար:

Աչքի զարնող պարագայ մը: Եկեղեցին լեցընող բազմութեան երեք չորրորդը Եւայի սեռին կը պատկանէր: Աղամասեռները խիստ նուազած էին: Ինչո՞ւ:

Աւոր ալ դարման մը մտածեցի, հոն, եկեղեցւոյ մէջ:

Պէտք է որ մեր եկեղեցին օրդէգրէ, կին քահանաներ, վարդապետներ կամ եպիսկոպոսներ պաշտօնի կոչելու օրէնքը: Վստահ եղէք որ այն ատեն այրերը խուռներամ եկեղեցի պիտի դիմեն՝ եպիսկոպոսուհին, վարդապետուհին կամ երիցուհին տեսնելու, ձեռքը պագնելու եւ դարպասելու համար...

Հոս, չհանդիպեցայ տակաւին նոր սերունդի ներկայացուցիչներուն: Դասախօսութիւն մը պատրաստել մտադրեցի: Քանի մը նիւթեր դուրս քաշեցի մտքիս ամբարանոցէն: Ներսէս Վարժապետեանի, Արովեանի, Գր. Օտեանի մասին մտածելու վրայ էի, երբ տեսայ Նոր Սերնդական մը, որ զոց կ'արտասանէր այս նիւթերը: Ետ կեցայ: Որոշեցի, Քէօմիւրճի Երեմիա Չէլէպիի մասին պատրաստուիլ:

Կը խնդրեմ, աղբիւրներ ղրկեցէք ինծի անյապաղ, այս Չէլէպիին կեանքը ուսումնասիրելու համար:

Այնպէս կ'երեւայ թէ, երկար պիտի մնամ հոս ազգին եւ ազգային դէմքերու հանդիպելու համար:

Մտաւորականներու մեծ մասը կամքէ անկախ պատճառներով թաղնուած՝ իսկ նոր սերունդը՝ ամառուան եղանակին Փարիզէն եկած դասախօսներուն նիւթերը մարսելով զբաղած տունէնդուրս չեն զար եղեր ...

Արդ, ստիպուած եմ սպասել, որպէսզի Երեմիա Չէլէպին հրապարակ բերեմ եւ քանի մը փրթուճ ծափ զանձելէ ետքը վերադառնամ ձեր մօտ՝ հպարտութեամբ ...

Քաղաքական ճակատին վրայ: Այս օրեր, խիստ կարեւոր խնդիր մը կը յուզուի հոս: Անոր ելքէն կախում ունի, կ'ըսեն, մեր ազգին փրկութիւնը:

Ծծուն թուղթի խնդիրն է այդ:

Հայ չէզոք ազգային մը, ծրար մը ծծուն թուղթ նուէր կը ստանայ՝ բաժնելու համար դպրոցականներուն:

Այս ազգայինը, իրեն յանձնուած պարտականութիւնը կը կատարէ խղճմտօրէն:

Շրջանիս դպրոցներէն մէկուն հոգաբարձութիւնը անշուշտ հառաջդիմական, երբ կը ստանայ այս ծծուններէն մաս մը, կը տեսնէ որ Փլաճ Մարշալի անունը կայ այս թղթիկներուն վրան: Ուրեմն, կը մտածէ սա մի քաղաքական ակդ է:

Ժողովի կը հրաւիրուին հոգաբարձութեան անդամները՝ որոշելու համար թէ պէ՞տք է աշակերտներուն բաժնել այս ծծունները թէ ոչ:

Անձկութեամբ կը սպասուի որոշումին:

Անմիջապէս կ'իմացնեմ ձեզի արդիւնքը, որպէսզի դուք ալ հպարտանաք հայ քաղաքադիւանագիտական մտքի նրբութիւնով եւ տարած յաղթանակով:

Լուրջ շրջանակներու մէջ կը կարծուի, որ Հայկական Դատի ճակատագրին վրայ, մեծ չափով կրնայ ազդել՝ այս ծծուն թուղթի մասին տրուելիք որոշումը ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

«Ոդիսականը», Վիրգիլիոսի «Ենէականը», «Հովուականքը», «Մշակականքը», Որատիոսի՝ «Արուեստ Քերթողականը», Օսսիանի՝ «Քերթուածները», Զ. Ռ. Գամմէլլի «Երգիծաբանութիւն Արուեստի անկման վրայ», «Երգիծաբանութիւններ եւ ուրիշ քերթուածներ», «Ռոլանի երգը», «Նիբելունգներու երգը», «Իմ Սիտի երգը», Ֆրանսուա Գոբէի «Դարբիններու գործադուլը», յետոյ «Ճաշակ գաղղիական արդի բանաստեղծութիւն», Տանթէի «Դժոխքը», «Քաւարանը», «Արքայութիւնը», Թասսոյի «Երուսաղէմ Ազատեալը», Լէոբարտիի «Երգերը», Մանծոնիի «Նշանածները», Վիկթորիա Ագանուրի «Լուսթիւնը», «Յաւիտենական զրոյցը», «Նոր երգերը», Ատա Նիկրիի «Ճակատագիրը», «Մրրիկները», Ճիովաննի Բաբինիի «Հայց» եւ «Գինի», «Պատմութիւն Քրիստոսի», Պոյեթոյի «Ներոնը» եւայլն: Ունի դեռ անտիպ՝ Բեթրարքայի եւ Բասքոլիի բանաստեղծութիւններ եւ ուրիշ հայացած գրական էջեր: Եթէ իր վիթխարի «Հայկական Մատենագրութիւնը» չսպառէր զինքը, մանաւանդ թէ իր հասուն տարիքին ամէնէն թանկագին ժամերը չզողնար իրմէ, ան ոչ միայն յիսուն հատորներու ծրագիրը իրագործած պիտի ըլլար, այլ մանաւանդ թէ ուրիշ նորութիւններով ճոխացուցած մեր արդի գրականութիւնը:

Հ. ՄԵՍՐՈՊ ՃԱՆԱՇԵԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ

Ուրբաթ օր լայն տեղեկութիւններ հաղորդած էինք Երեւանի Ձեռագիրներու Մատենադարանի մասին: Քանի մը լրացուցիչ մանրամասնութիւններ եւս.—

Վերջին տասնամեակին Մատենադարանը իր ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած է ձեռագիրներու սիստեմով եւ նիւթերու համաձայն ցուցակներու կազմութեան վրայ: Ճիշդ է անցեալին մէջ ալ աշխատած են ձեռագիրները՝ սիստէմով ցուցակագրել, սակայն թերաւարտ մնացած է, եւ չէին կրնար բաւարարել գիտութեան ներկայ պահանջներուն: Այժմ այդ աշխատանքը լիովին աւարտած է: Մատենադարանի իւրաքանչիւր ձեռագիր ունի իր տոմսը, որ պատճէնագրուած է նաեւ մատեաններուն մէջ:

Հայկական Մատենադարանը կազմած է նաեւ իր ամբողջական նիւթերու ցուցակը: Իւրաքանչիւր գիտական աշխատող կրնայ այժմ անմիջապէս գիտնալ թէ իր ճիւղին վերաբերող ի՞նչ նիւթեր կան Մատենադարանին մէջ, որո՞նք են անոնց հեղինակները, ինչպիսի ընդօրինակութեամբ անոնք հասած են մեզի, որո՞նք են անոնցգրիչները, որո՞ւ պատուէրով ընդօրինակուած են եւայլն: Նիւթերու դասաւորուած ցուցակը զգալի չափով կը դիւրացնէ ուսումնասիրողին գործը եւ կ'ազատէ աւելորդ փնտռտուքներէ:

Հայկական Մատենադարանի ձեռագրերու հիման վրայ, վերջին տարիները հրատարակուած են կարգ մը սկզբնական աղբիւրներ, որոնցմէ կարելի է նշել հետեւեալները:

Ակադ. Ս. Մալխասեանի մշակութեամբ Հայկ. Գիտութիւններու Ակադեմիան հրատարակած է ԺԵ. դարու բժշկապետ Ամիր Դովլաթի «Օգուտ Բժշկութիւն» եւ Է. դարու հայ պատմիչ Սեբէոսի «Պատմութիւն Հայոց» աշխատութիւնը: Վերջին աշխատութիւնը Ակադ. Ս. Մալխասեան թարգմանած է ռուսերէն եւ լոյս ընծայած նոյն ակադեմիայի հրատարակութեամբ:

Ակադեմիկոս Մ. Աբեղեանի մշակութեամբ Հայաստանի պետական հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է Ե. դարու հայ պատմիչ Կորիւնի «Վարք Մաշտոցի» աշխատութեան գրականաքննական բնագիրը՝ աշխարհաբար թարգմանութեան հետ միասին:

Ակադեմիկոս Հ. Մանանդեանի մշակութեամբ Հայկ. ՍՍՌ պատմա-գրական կաճառը լոյս է ընծայած հին յոյն հեղինակ Թէոնի ճարտասանութեան մասին աշխատութիւնը, որ հին Հայերէն թարգմանուած է Զ. դարուն:

Փրոֆ. Ա. Աբրահամեանի մշակութեամբ հրատարակուած է Է. դարու հայ գիտնական Անանիա Շիրակացիի ամբողջական մատենագրութիւնը, Է. դարու հայ պատմիչ Յովհան Մամիկոնեանի «պատմութիւն Տարօնի» աշխատութիւնը, ԺԳ. դարու հայ պատմիչ Ստեփաննոս Օրբելեանի հին «Ժամանակագրութիւն» եւ այլ սկզբնական աղբիւրներ: Մատենադարանի կրտսեր գիտական աշխատող Հ. Աբրահամեանի աշխատութեամբ հրատարակուած է ԺԴ. դարու անանուն ժամանակագրութեան եւ դիւանաթուղթերու բաժնէն մէկ հատոր վաւերագիր, «Կալուածագրեր» խորագրով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՆՈՐ ՓԵՍԱՆ

—Զի որք զգեցցեն զ'սա, մի իշխեսցէ մերձենալ ի սոցա չար աղանդ դիւաց կամ կախարդաց:

Ժպիտ մը սկեպտիկ, քմծիծաղ մը հեգնանքի ուարուագծուեցաւ նորապսակ փեսին դէմքին: Մինչ հանդիսականները ջերմեռանդ, յափշտակութիւնով, «ամէն, ամէն» կը կրկնէին:

Պսակի նարօտէն վերջ: Քահանան փեսին վիզը կ'անցընէր հալաւին հետ օրհնուած կարմիր ապրշումէ թաշկինակը, երկու ծայրերը իրար ագուցած, որպէսզի չար դեւերն ու կախարդները չկարենային անոր մօտենալ:

Պատուհասը «քառասունքի» շրջանին՝ օրը քառասուն անգամ կրնար պատահիլ արեւը հորիզոնէն քաշուելէ վերջ:

Գիւղին աքլորները գիշերները ինչ ճիգ կը թափէին, ինչ սիրտ կը մաշեցնէին, կոկորդ կը պատռէին անդադար աղաղակելով ու թեւահարելով, վանելու համար «չար»երը գիշերուան աղջամուղջէն դէպի իրենց որջերը, որոնք մօտակայ թուրք գիւղերու գոռեխները (թրք. գերեզմանոց) փլած կամուրջներու քարանձաւները, ճամբաներու ճիւղաւորումներու հանգոյցներու պատահական ծերպերն, ու բաղնիքներու դեհեններն էին:

Մեր գիւղը անոնցմէ ունէր վաւերական քանի մը վայրեր: Նշանաւոր էին Պուրճուն հին զոռելը, «Գնչուին քարը», «Զաթալ Թէփէի» չորս ճամբաներու իրար միացած կէտը, ու Ֆէթիյէի փլած քարէ կամուրջը: Փորձառու ճամբորդներն իսկ, գիշերները առանց խաչակնքելու չէին անցներ անոնց քովէն, իսկ՝ քառասունքի մէջ եղողներուն բոլորովին արգիլուած էր մթնշաղին մօտենալ այդ վայրերուն:

Նոր փեսան: Տղան մեր գիւղի կալուածատիրոջ՝ քաղաքի մէջ ուսած Հ. Թենի լ'ինթէլիժանս հատորէն կիսկատար ծանօթութիւններ ունեցող ու իրմէ աւելի հմուտ ընկերներու հետ ողեհարցութեան փորձերով գիշերներ լուսցուցած, հետաքրքիր քսան երկու տարեկան երիտասարդ մըն էր, քաջակազմ ու գեղադէմ, շինական իր ընկերներուն հետ տաք ու անկեղծ էր, բայց նիստ ու կացով, հագուստ կապուստով, սովորութիւններով ու նախապաշարումներու հանդէպ ունեցած իր անտարբերութիւնովը կը զանազանուէր անոնցմէ, իր բերնին մէջ շինականին պատուական «պ»ն պիտի էր փոխուած, ու աննման «Պէօրյէս»ը Պետրոսի: Քաղաքէն ժառանգած էր նրբութիւններ, բայց չէր հրաժարած գիւղացիի յամառութենէն, անվեհերութենէն: Գիտէր լեռնականի պէս ձի հեծնել ու զէնք գործածել: Երբ մօտակայ գիւղերու մէջ պատահած կռիւները իմանար, հեղինակաւորի իր խօսքը ունէր, քաջութիւն հանդէս բերելու ճարպիկութիւնով: Շինականները կը լսէին իր ցուցմունքներն ու թելադրութիւնները առանց խորապէս հասկնալու, բայց ակամայ գլուխ կը շարժէին ի նշան հաւանութեան, որ պատճառ կ'ըլլար իր քաջութեան ստորճանաչափը բարձրացնելու ու հետզհետէ աւելի հիմնաւորելու իր մէջ: Սակայն նոյնը չէր իր հասակակիցներուն համար: Կը զգար անոնց թերահաւատութիւնը ու կը փափաքէր որեւէ առիթով գործնական ապացոյցը տալ քաջութեան:

Իր հասակակիցներէն շատեր՝ արդէն գիւղին ծանօթ հերոսներ էին: Մէկը հալածած էր ծխախոտի ռէժիի դէտերը կրակելով անոնց վրայ ու կաքաւի ձագերու պէս ցրուած մացառներու մէջ: Ուրիշ մը՝ իր ձմրան վառելիք փայտի պաշարը անարգել կը բերէր մերձակայ թուրք գիւղերու անտառներէն, որովհետեւ անոնց անտառապահներուն հետ ունեցած իր առաջին հանդիպումին իսկ զինաթափ ըրած էր զանոնք ու ծունկի բերած: Կային նաեւ մարդ զանկտողներ, եւ հարկահաւաքը ծեծող ու վիրաւորող մը, որ երեք տարի բանտ պառկած ու անկէ՝ աւելի խիզախ ու յանդուգն դուրս էր ելած: Խեղճ հայրը այդ օրէն ի վեր գիւղի առաջին հարկ վճարողն էր, նոր ողբերգութիւններու տեղի չտալու համար: Կար նաեւ նշանաւոր այրնկաճի Կարապետը որ ծխախոտի բեռները օր ցերեկով քաղաքին մէջէն կ'անցնէր «տաւուլ զուռնան» կարաւանին առջեւ ձգած ու իր մեռելի պատանքը իբր դրօշ երկար ձողի մը ծայրէն կախած: Քիչ խօսող, գլուխը կախ ու համեստ երիտասարդ մը, որ սարսափն էր նահանգի ռէժիի վարչութեան:

ԳԷՈՐԳ ԶԱՔՐԵԱՆ

(1)

ծանօթի մը հաղորդած է տեղեկութիւններ հիւլէական հետազօտութեանց մասին, «պետութեան շահերուն եւ ապահովութեան վնասելու նպատակով»:

Ամբաստանեալը բանտարկուած է Լոնտոնի գլխաւոր բանտին մէջ եւ այլուր պիտի փոխադրուի Փետրուար 10էն վերջ, երբ տեղի կ'ունենայ երկրորդ հարցաքննութիւնը:

Անգլիոյ աշխատաւորական կառավարութիւնը եւ թերթերը բուռն պայքար մը բացին անցեալ տարի, մաքրագործելու համար վարչութիւնը, հեռացնելով փաշական, համայնավար կամ ուղեկից պաշտօնեաները: Ֆուքսի դատավարութեան առթիւ հրաւիրուած է դատաւոր մը որ ընդհանրապէս ամէնէն ծանր խնդիրներով կը զբաղի:

★ Մ. Նահանգներու գաղտնի սպասարկութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որ կ'ըսէ թէ վճռական դեր մը կատարած են, երեւան հանելու համար այս լրտեսական գործը:

Քլաուզ Ֆուքս, 38 տարեկան, ծնած է Գերմանիա եւ բրիտանական հպատակ դարձած 1943-ին: Հայրը ուսուցչապետ է Գերմանիոյ ռուսական շրջանին մէջ, բայց ինք Անգլիա կը բնակէր 1933էն ի վեր, եւ բնագիտական ուսումը լրացնելէ վերջ, հաստատուեցաւ երկրին մէջ, ուր ապրուստը կը ճարէր գիտական դասեր տալով: Բրիտանական կառավարութիւնը 1943ին Ամերիկա ղրկեց զինքը մասնաւոր պաշտօնով մը: Հոն ատեն մը աշխատեցաւ բրիտանական զինամթերքի նախարարութեան պատուիրակութեան մէջ, յետոյ Օքըրիճի եւ Լոս Ալամոսի հիւլէական գործարաններուն մէջ որոնցմէ դուրս ելան առաջին հիւլէական ռումբերը:

Մ. Նահանգներու հիւլէական ուժի յանձնախումբն ալ պրպտումներ կը կատարէ, ուրիշ գաղտնիքներ երեւան հանելու համար: Կասկածամտութեան մթնոլորտ մը կը տիրէ նաեւ Ամերիկայի մէջ:

★ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Քլաուզ Ֆուքս 1949 Յուլիսին կարեւոր պաշտօն մը ստացաւ Հարուէլի մէջ, 2000 ոսկիի տարեթոշակով: Հարուէլ կեդրոնն է Անգլիոյ հիւլէական հետազօտութեանց: Մասնագէտներ պաշտօնի կոչուած են աշխարհի բոլոր կողմերէն, նաեւ գերման եւ աւստրիացի գիտականներ, մանրակրկիտ քննութիւններէ վերջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ մարզուած 500 գործակալներ տէր տիրական են Սոֆիայի մէջ, ինչպէս կը հաղորդեն իրազեկ ճամբորդներ: Պուլկարիա բացարձակապէս ինկած է Խ. Միութեան թաթին տակ:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ, Ֆիլիպէի մէջ, Իվան Փեթրով, իսկ երկու մեղսակիցներ՝ ցկեանս դատապարտութեան, այն ամբաստանութեամբ թէ 1945 Սեպտ. 9ին ռումբ մը պայթեցուցած էին Թրքական հիւպատոսարանին առջեւ, խանգարելու համար երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները: Հինգ հոգի ալ դատապարտուեցան մէկէն 15 տարի բանտարկութեան:

ՃԱՓՈՆԻ կայսրը իբրեւ պատերազմի ոճրագործ դատելու պահանջ դրած էր Խ. Միութիւնը: Նիւ-Եորքի ամերիկեան դատախազը պատասխանեց թէ շատ աւելի զօրաւոր պատճառներ կան դատելու Սթալինը:

Այրի Տիկին Մարիամ Մակարեան, Տիկին Եղիսաբէթ Մակարեան (Յունաստան), Տէր եւ Տիկ. Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Տիրաեան, Տէր եւ Տիկին Պոտուրեան, Տէր եւ Տիկին Յեսուվ Թութաեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Սարգիս Մեսրոպեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յ. Գույումճեան եւ զաւակները (Հայաստան), Օննիկ, Խօժէնի եւ Եղաքսիա Գարաեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պապուռեան, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Տէր Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Հէլէզեան, Տիկին Տէմիրճեան կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, զաւակին, եղբօր, քեռայրին եւ ազգականին դառնաղէտ մահը՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱԿԱՐԵԱՆԻ (Ատափազարցի) որ կնքեց իր մահկանացուն 61 տարեկան հասակին իր բնակարանին մէջ, 29 rue Et. Dolet, Ալֆորվիլ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ, Փետրուար 6ին, երկուշաբթի ժամը 3·30ին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀՈՅ-ՇՈՅԺ

10րդ տարուան 109րդ թիւը (1950 Յունուար), ճոխ բովանդակութեամբ:

Դիմել Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, 17 rue Damesme, Paris:

ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ (Սեբաստացի) ծննդեան 200ամեակին

Փետրուար 5ին ժամը 20·45ին Mutualitéի մէջ, 24 rue St. Victor, métro Maubert Mutualité

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՖՈՆՏԻ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐՈՒՆ

Նախագահութեամբ Հայ կաթողիկէ համայնքի առաջն. փոխանորդ ՀԱՅՐ ՔԻԼԷՐՃԵԱՆԻ

Կը խօսին.— ՀԱՅՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, Պ.Պ. Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆ, ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ, եւ ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին.— Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, երգ Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ եւ Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ: Արտասանութիւն Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ եւ Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ:

Ջութակ Mr. Robert Stoïtzner (1er prix de Vienne)

Մուտք 150 ֆրանք

Դիմակաւոր եւ անդիմակ պարահանդէս

ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի, Մարսէյլ, Շաբաթ 25 Փետրուար, ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

Clubի մէջ, 51 rue Grignan:

Առաջնակարգ orchestre եւ ընտիր պիւֆէ:

Attractions, եւն., խումբը կ'երգէ իր ճոխ երգացանկի զուարթ կտորներէն: Մուտք 200 ֆրանք: Փութացէք ապահովել ձեր սեղանները, դիմելով երգչախումբի անդամներուն:

CENTRE ADMINISTRATIF et SOCIALի

ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ, ԱՆԻԷՌ

Կիրակի 12 Փետրուար ժամը 3ին,

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

Միջազգ. ժող. բանահիւսութեան (Folklore)

Նախաձեռնութեամբ, L'Art pour les peuples, կազմակերպութեան եւ հովանաւորութեամբ Force Ouvrièreի:

Կը մասնակցին նշանաւոր փանթէզիստ Marie Dubas, եւ ուրիշ միջազգային երգիչներ:

Այս ցերեկոյթին պիտի երգէ նաեւ՝ ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ երեք երգեր.— Կոմիտասի Անտունին, Գ. Ալէմշահի Իմ երգը եւ Վ. Սարգսեանի Հօ՛յ Նարը:

Կը ներկայացուի նաեւ շարժանկարի երեք ժապաւէններ:

Կը պարէ ՊՐԸԹՈՆ ՊԱՐՈՒՀԻՆԵՐՈՒ խումբ մը:

ՓԱՐԻԶԻ ՈՒՍ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կը խնդրէ ծանուցանել.— 1. Միութիւնս կազմակերպած է հայերէն լեզուի դասաւանդութիւններ որոնք տեղի պիտի ունենան երեքշաբթի գիշերները ժամը 20·30էն 21·30, Մառի Նուպար հաստատութեան մէջ: Արձանագրութիւնները ու դասաւանդութիւնները կը սկսին 7 Փետրուար երեքշաբթի գիշեր: Դիմել տան ուսանողներէն Գ. Թուլլուեանի:

2.— Միութիւնս կազմակերպած է նաեւ բանախօսութեանց շարք մը որոնց առաջինը տեղի պիտի ունենայ տան սրահին մէջ Տօքթ. Յ. Գրապալեանի կողմէ, 8 Փետրուար չորեքշաբթի գիշեր ժամը 20·30ին: Բանախօսութեան նիւթն է Notion élémentaire de Géographie arménienne (Ֆրանսերէն): Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները:

Հասցէ.— Maison Arménienne 57 Bld. Jourdan, Cité Universitaire, métro Porte d'Orléans:

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Օշական» խումբին դասախօսական ժողովը՝ Փետր. 8ին, սովորական վայրը, սովորական ժամուն: Նիւթը՝ «Դրուագներ Սամսոն Խանի կեանքէն»:

ՏԷՍԻՆ.— Յետաձգուած է Մուրատի տարեդարձին տօնակատարութիւնը, որուն ձեռնարկած էր Սեբաստիոյ Հայր. Միութիւնը:

ՋԵՐՄԱՊԷՍ կը խնդրուի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղերէն կեդրոնի սահմանուած գումարները ղրկել ուղղակի Շրջ. վարչութեան chèque Postalին թիւին:

ԹԷՀՐԱՆ, Արփի.— Ձեր ուզած հասցէն.— 6 Cité Martignac, Paris:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ. կը մրցի Thoiryի դէմ, մեր դաշտին վրայ Stade municipal, Jean Bouin, Իսի: Պահեստին ժամը 13·15: Ա. ժամը 15ին: Իսիի մեր հայրենակիցները անշուշտ պիտի փութան քաջալերել մեր տղաքը:

ՀԱՅ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հրատարակութեան համար պատրաստ է

Երկար ատենէ ի վեր սպասուած

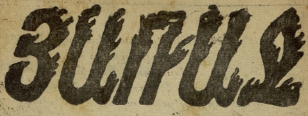
«ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԵԹՈՏ»Ը

Անհրաժեշտ հրատարակութիւնը որ գնահատուած է Արհեստակցական շատ մը մարմիններէ եւ պատրաստուած տարիներու փորձառութեամբ եւ պրպտումներով:

Իւրաքանչիւր հայ դերձակ որ կը փափաքի ունենալ հայերէն լեզուով, արդիական եւ դիւրըմբռնելի ձեւագիտութեան մեթոտ մը, այժմէն պէտք է բաժանորդագրուի, փութացնելու համար անոր հրատարակութիւնը: Գինը 1500 ֆրանք:

Դիմել հեղինակին.— **P. TOURIKIAN**

133 Bld. de la Liberaton, Marseille C.C.P. 74134

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Mardi 7 Février 1950 Երեքշաբթի 7 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6071—Նոր շրջան թիւ 1482

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՐԿԱՐԱՐ ԱՀԱԿՈՉԸ

Նոր ջղաձգութիւն մը կը ցնցէ մարդկութիւնը, այն օրէն ի վեր որ հրապարակ ելան չոնդալից մանրամասնութիւններ՝ ջրածին ռումբի մասին։

Ջղաձգութեան հետ միասին՝ մոլեգնութեան կամ իմաստութեան կանչեր կը լսուին ամէն տեղ։

Մոլեգնութիւնը կը թելադրէ որ առաջ չինել ահարկու զէնքը, դիմացինը կանխելու առաջադրութեամբ։ Իսկ իմաստութիւնը միջոցներ կը փորձէ, չարը խափանելու համար։

Այդ միջոցներէն մէկն է՝ նոր ձեռնարկ մը կատարել եւ համաձայնութիւն մը գոյացնել երկու վիթխարի ոսոխներուն՝ Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ։

Յատոնց է որ կը խօսուի այսպիսի փորձի մը մասին, հետզհետէ աւելի բարձր։ Նոյնիսկ պատասխանատու շրջանակներու մէջ։

Կը թուի թէ այս ձեռնարկին ջատագովները իրենք ալ շատ հաւատք չունին անոր յաջողութեան մասին։

Արդարեւ, անոնք միեւնոյն ատեն կը թելադրեն չարունակել ջրածին ռումբի եւ ուրիշ հիւլէական զէնքերու շինութիւնը ...

Չարը խափանելու միջոցներ կ՚որոճան նաեւ գիտնականները,— անոնք որ ընդունակ են ե՛ւ բարիք ե՛ւ չարիք յղանալու։

Քիչ անդին պիտի կարդաք տասներկու ամերիկացի գիտնականներու թախանձագին կոչը։ Բուն բառով՝ ահակոչ։

Բոլորն ալ հիւլէական մասնագէտներ, այս գիտնականները հրապարակաւ կը պարզեն ջրածին ռումբին ահռելի վտանգները։

— « Ո եւ է ազգ իրաւունք չունի գործածելու այսպիսի ռումբ մը, նոյնիսկ արդար դատի մը համար։ Այս ռումբը պատերազմի զէնք մը չէ այլեւս, այլ միջոց մը՝ բնաջնջելու ամբողջ ժողովուրդներ։ Եւ մենք ատոր մենաշնորհը չունինք։ Ռուսերն ալ կրնան շինել »։

Ուրիշ կոչեր ալ պակաս չեն, բայց միշտ հակասական տեսակէտներով։ Նոյնիսկ բարձրաստիճան կղերականներ կան որոնք անհրաժեշտ կը գտնեն նոր եւ աւելի ահարկու զէնքերու շինութիւնը, յանուն ... խաղաղութեան եւ ազատութեան։

Ճիշդ ինչպէս ռազմագէտները կ՚ըսեն, — Շինենք, պահենք, որպէսզի թշնամին մտքէն չանցընէ որեւէ յարձակում փորձել։

Դժբախտաբար երկսայրի սուր մըն է այս քաղաքականութիւնը, ինչպէս տեսանք հիւլէական ռումբի գիւտին առթիւ։

Վերջին Աշխարհամարտէն ետք, օրուան յաղթականները իրենց միջեւ բաժնեցին հարիւրաւոր գերման գիտնականներ եւ մասնագէտներ։ Հազարաւորներ ալ իրենք ունէին, եւ բոլորը միասին կը տքնին գիշեր ցերեկ, ամէնէն մահացու եւ քանդիչ գիւտերը յղանալու համար։

Շատ մը գիտական աշխատանոցներ, որոնք մարդկութեան վէրքերը բուժելով, հրաշագործ չինուկներ պատրաստելով կը զբաղէին, այժմ նուիրուած են դիւային, դժոխային հետազօտութեանց։

Եւ քանի որ ոչ մարդկային երեւակայութիւնը, ոչ ալ գիտութիւնը սահման ունին, ահաւասիկ զինարշաւ մը եւս, իրար գերազանցելու համար։

Երանի՜ թէ գործնական ելքի մը յանգէր ամերիկացի գիտնականներուն ահակոչը, միջազգային գիտական ճակատ մը կազմելով, յանուն ազատութեան եւ խաղաղութեան։

Ամէնէն հզօր պետութեանց վարիչներն ալ պիտի կրնայի՞ն այնքան յառաջ երթալ, եթէ իրենց աջակից չունենային գիտունները՝ քստմնելի գիւտերով։

Պատմութիւնը կ՚ըսէ թէ ԺԹ. դարուն ալ պակաս չէին վառ երեւակայութեամբ օժտուած գիտնականներ, մահացու զէնքեր հնարելու համար։ Բայց արքաները կը խափանէին զաղտնիքը։

Իսկ այսօրուան ժողովրդավար «արքանե՞րը»։ Ունի՞ն այդ կարողութիւնը։

Այս հարցումին պատասխանը ինքնին տրուած կ՚ըլլար, եթէ միլիոնաւոր ժողովուրդներ վերագտնէին իրենց ազատութիւնը։ Եթէ ինքնակոչ յեղափոխականներ արդարութիւնը չշփոթէին անյագ աշխարհակալութեան հետ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍՊԷ՛Ս ԷԻՆ ԵՐԷԿ ...

Վերջերս դժբախտութիւնն ունեցանք յաւէտ կորսնցնելու թանկագին ընկերուհի մը, Տիկին Ռամելա Մ. Ալթունեան (Շաքէ)։

Ամէնէն ծանօթն ալ հազիւ կը ճանչնար զայն իր անցեալով։ Գիտէր որ անխոնջ եւ անձնուէր խաչուհի մըն էր, հակառակ իր վտառողջ վիճակին։ Իսկ աւելի՞ն։

Այդ «աւելին» է որ կը պատմէ իրազեկ մը այսօր, երկրորդ էջին վրայ։

Համառօտ կենսագրական մը։ Այնքան պերճախօս՝ իր պարզութեամբ։

Ռամելա դարուն տարիքէն կը մտնէ հանրային ասպարէզ, իբրեւ ուսուցչուհի։ Միեւնոյն ատեն կը նուիրուի ազատագրական պայքարին, հայաշատ շրջանի մը մէջ որ աչքի փուշ էր դարձած։

Եւ յանձն կ՚առնէ ամէնէն խիզախ, արկածալի պարտականութիւնները։

Կը ստանձնէ փոխադրել ոչ միայն նամակներ, «Դրօշակ» եւ ուրիշ յեղափոխական հրատարակութիւններ, այլեւ... ումանակ։

Անգամ մը պայթուցիկը կարի մեքենային մէջ տեղաւորելով, կը բեռցնէ քիւրտ բեռնակրի մը կռնակը, եւ ճամբայ կ՚ելլեն միասին։

Ի զուր չէր որ խմբանկարի մը մէջ կը ցուցնէին իբրեւ «ռումբաճի» աղջիկը։

Եւ հիմա երբ աչքի առջեւ կը բերեմ իր լուռ ու մունջ, խորհրդաւոր կերպարանքը, տունին մէջ, այդ անցեալն է որ կը բացատրէ ամէն բան։

Ամէն անգամ որ հանդիպում մը կ՚ունենայինք ընկեր Մինասի տան մէջ, Ռամելան չուքի մը պէս կ՚անցնէր սենեակին առջեւէն, սուրճ կամ ջուր բերելու համար։ Եւ կը քաշուէր խոհանոց, կամ կարի արհեստանոցը։

Հազիւ տեսած կ՚ըլլայինք իր կիսադէմը, բարեհամբոյր՝ բայց թաղծոտ։ Եւ մանաւանդ ումաբեկ։

Ո՞վ կրցաւ չափել իր սրտին մէջ բացուած վէրքերուն խորութիւնը։

Եւ հիմա երբ կրկին կը կարդամ իր համառօտ «վարք»ը, կարծես գերեզմանէն արձակուած ճիչ մըն է որ կը լսեմ։

— Այսպէ՛ս էին երէկ... «Դրօշակ», ումանակ եւ գաղտնի թուղթեր կը փոխադրէին, առանց աջ-ձախ նայելու։ Ի հարկին մահը աչք առնելով, «ի սէր ազգութեան»։ Իսկ այսօ՞ր ...

Այսօր մայրեր եւ քոյրեր, կրակուբոց մանկամարդուհիներ ունինք, որոնք ոչ միայն քանի մը հայերէն բառ «չեն փոխադրեր» իրենց զաւակներուն, այլեւ կը վախնան հայերէն խօսիլ անոնց հետ, իրարու հետ։

Կը վախնան որ բա՛ն մը կը կորսնցնեն իրենց եւրոպականութենէն։

Մինչդեռ, իրենց մուխն է որ կը մարի, անդգալաբար ...

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ընթերցողները Լէօի այս պատմական վէպը պիտի կարդան նոյն հետաքրքրութեամբ ինչպէս «Աչոտ Երկաթ»ն եւ «Անին ծախուեցաւ»ը։

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՅԻ 200ԱՄԵԱԿԸ

Կիրակի օր մեծ բազմութեամբ տօնուեցաւ Մխիթար Աբբայի մահուան 200ամեակը, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Մուրատ Ռափայէլ. Ֆոնտի յանձնախումբի եւ նախագահութեամբ Հայր Քիլէճեանի։ Մեծ Հայուն արժանիքները եւ Մխիթարեանց թանկագին ծառայութիւնները պանծացուցին Պ. Արշակ Զոպանեան, ընկեր Հր. Սամուէլ, Հ. Սահակ Տէր Մովսէսեան եւ Պ. Յ. Յակոբեան։ Գեղարուեստական բաժինն ալ ճոխ էր։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ, Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան, որ Մարսէյլ կը գտնուէր ատենէ մը ի վեր, Վալանս հասնելով պատարագած եւ հոգեւորապէս մխիթարած է ժողովուրդը։ Այս առթիւ Հայ. Եկեղեցւոյ մասին շահեկան տեղեկու-

Գիտոյի նոր դահլիճը

ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ՊԻՏԻ ՊԱՀԱՆՋԷ ԱՅՍՕՐ

Հինգ ընկերվարական նախարարներու եւ չորս փոխ նախարարներու հրաժարումէն վերջ, Պ. Բիտօ գործի ձեռնարկեց դահլիճը լրացնելու համար։

Առաջին տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ նախորդ վարչապետին՝ Պ. Քէօյի հետ եւ տեւեց 90 վայրկեան։ Այս առթիւ պատասխանելով զանազան հարցումներու, ըսաւ. — « Կը շարունակեմ խորհրդակցութիւններս եւ կը յուսամ յաջողութեամբ վերջացնել վաղ առտու (երկուշաբթի)։

Երէկուան թերթերը նոյնիսկ նոր նախարարներու անունները կը հրատարակէին,— Պ. Քէօյ (արմատական), ներքին գործերու Պ. Շարլ Պառանժէ (ժողովրդական) աշխատանքի եւն.։

Ընկերվարականները կը հաւաստեն թէ պիտի շարունակեն աջակցիլ կառավարութեան, պահպանելու համար ներկայ հանրապետական մեծամասնութիւնը Ազգ. Ժողովին մէջ (Երրորդ Ուժ)։ Կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակցութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, պարզելով ընկերվարական նախարարներու հրաժարման պատճառները։ Այս առթիւ կ՚ըսէ թէ «իրենք անոնցմէ չեն որոնք պայքարէն կը խուսափին, դժուարին պարագաներու մէջ։ Ուշադիր՝ ժողովրդապետութեան թշնամիներու դաւադրութեանց եւ խաղաղութեան սպառնացող վտանգներու, անոնք այսօր ալ ինչպէս երէկ վճռած են շարունակել իրենց պարտականութիւնը »։

★ Կարգ մը թերթեր հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հրատարակեն ընկերվարական նախարարներու հրաժարման իրական պատճառներու մասին.—

1.— Ընկերվարականները կ՚ուզեն ազատութիւն վայելել, աշխատավարձքի յաւելման մասին.— 2. Կ՚ուզեն ճամբան հարթել, փոփոխութիւն մը կատարելու համար Հնդկաչինի քաղաքականութեան մէջ.— 3. Կ՚ուզեն փութացնել ընդհ. ընտրութիւնները, փոխանակ սպասելու մինչեւ Ազգ. Ժողովի պաշտօնավարութեան լրացումը (1951)։

Կ՚ըսուի նաեւ թէ Անգլիոյ աշխատաւորականները թելադրած են Ֆրանսայի ընկերվարականներուն նոր ընտրութիւններ պահանջել, այն պատճառաբանութեամբ թէ մթնոլորտը նպաստաւոր պիտի ըլլայ Ֆրանսայի ընկերվարականներուն համար, եթէ իրենք յաղթեն Անգլիոյ մէջ։

★ Համայնավարները ամէն միջոց կը փորձեն, խափանելու համար զինամթերքի առաքումը դէպի Հնդկաչին։ Մարսէյլի քարափի աշխատաւորներէն անոնք որ անդամ են Աշխատանքի Դաշնակցութեան, կիրակի օր բանաձեւ մը քուէարկեցին։ Բանաձեւը կը վտարէ անոնք որ կը խախտեն Սէնտիքային որոշումները։

★ Զօր. տը Կոլ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց.— «Իւրաքանչիւր օր աւելի պայծառօրէն կ՚ապացուցանէ ներկայ կարգուսարքին անկարողութիւնը։ Մենք որեւէ արգելք չենք դներ։ Մենք պատրաստ ենք աշխատելու բոլոր բարեմիտ Ֆրանսացիներուն հետ։ Մենք միակ համոզուած եւ միատարր ուժն ենք։ Մենք պիտի ստանձնենք հրամանատարութիւնը անմիջապէս որ երկիրը ազատօրէն յայտնէ իր կամքը։ Մենք պիտի ջախջախենք բոլոր անոնք որ օտարին շահերուն կը ծառայեն »։

Գիտուններն ալ՝ մտահոգ ջրածին ռումբի մասին

Ամերիկացի 12 գիտնականներ, բոլորն ալ մասնագէտներ հիւլէական ռումբի, ստիպողական կոչ մը ուղղեցին, խնդրելով որ «Մ. Նահանգները իրենց կառավարութեան միջոցաւ հանդիսաւորապէս յայտարարեն թէ երբեք պիտի չգործածեն ջրածին ռումբը, առաջին անգամ»։ Յայտարարութիւնը կ՚ըսէ.

— « Միակ մէկ պարագայ կրնայ ստիպել մեզ որ գործածենք զայն,— Եթէ մենք կամ մեր դաշնակիցները յարձակում կրեն այդ ռումբով։ Միայն մէկ արդարացում կրնայ ըլլալ ջրածին ռումբի ուսումնասիրութեան համար,— արգիլել անոր գործածութիւնը։ Պէտք չէ մոռնանք թէ մենք չունինք այդ ռումբը, այլ կ՚ուսումնասիրենք զայն, եւ Ռուսաստան ամէնէն թանկագին տեղեկութիւնները ստացած է շնորհիւ մեր անզգաստ պահութեան։ Թերեւս ջրածին ռումբի պատրաստութիւնը յառաջ կը տարուի Ռուսիոյ մէջ, ատենէ մը ի վեր, բայց եթէ սկսած չէ, զայն չինելու մեր որոշումը կրնայ նոյն գործին մղել Ռուսերը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

թիւններ հաղորդած է Le Dauphiné Libéré թերթին, որուն աշխատակիցը տեսակցութիւն մը խնդրած եւ հարցումներ ուղղած։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ հարցին քննութեան առթիւ, Ժընեւ գացած է Ամերիկայի առաջնորդը, Տիրան եպիսկ. Ներսոյեան, հայկական տեսակէտը պարզելու համար։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Շարաֆխանէի ռուսական զինապահեստներու վերահսկիչը ենթարկուելով իր հայանուն օգնական Սերգէյ Ստեփանովիչին մերժեց մեր խնդրանքը :

Մեծ էր ժողովուրդի յուսահատութիւնը :

Բայց եւ այնպէս ոչ մէկ վարանում «զինուորական մարմնի» կողմէ :

Որոշուեցաւ ոսկեդրամներով , ոսկեղէններով կաշառել երկուքն ալ:

Լուրը կայծակի արագութեամբ տարածուեցաւ եւ Փետրուար 21ին ձեռնարկուեցաւ ոսկեդրամի, ոսկեղէնի հանգանակութեան :

Պատմութիւնը կը կրկնուէր եւ հայ կիները հրապարակ իջան իրենց աւանդական գթառատութեամբ, ազգասիրութեամբ եւ զոհողութեամբ : Կուտային իրենց վզնոցները, օղերը, ապարանջանները,, մատանիները եւ գոհարեղէնները : Պառաւները կը քակէին հոգեպահուստի իրենց հանգոյցները եւ արծաթ ու ոսկի դրամները կը նուիրէին «սուրբ գործին» :

« Ոսկեղէնի օր» կոչեցինք այդ օրը եւ ոսկեղէնները յանձնուեցան վաշտապետ Զիրոյին, որ կազմ ու պատրաստ, յիսնեակ մը զինուած եւ յիսնեակ մը անզէն ձիաւորներով Շարաֆխանէ մեկնելու հրամանին կը սպասէր:

Յիսուն անզէն ձիաւորները կ'երթային զէնք բեռցնելու իրենց ձիերուն եւ իրենք ալ զինուելով հետիոտն պիտի կտրէին երկար ու տաժանելի ճամբայ մը:

Խմբապետ Զ... Իր տիկը լեցուցած էր չամիչի օղիով, ուրիշները գինիով: Կարծես հարսնիք կ'երթային:

Ուրախ էին բոլորը, թէեւ կ'ըմբռնէին ձեռնարկին աhաւորութիւնը :

Մինչեւ կէս ճամբու վրայ հաստատուած մեծ գիւղ հասնիլը, Զիրօն տխուր էր, անխօս եւ անընդհատ կը ծխէր :

« Գիտե՞ս ինչ պէտք է ընել », վերջապէս խզեց ան լռութիւնը: Եւ պարզեց իր ծրագիրը, որ ինչքան դժուարին, վտանգաւոր, նոյնքան ալ անիրագործելի կը թուէր :

Բայց Զիրօն ուրախ էր: Ան գտած էր հնարքը եւ անվերջ կը հաղորդէր իր ծրագրին մանրամասնութիւնները :

— « Հակառակ պարագային, բռնի կը խլենք գոնէ հարիւր հրացան եւ քանի մը թեթեւ գնդացիրներ»:

Յաջորդ օր, կէսօրէն վերջ հասանք Շարաֆխանէ եւ դիմեցինք հայազգի բայց ռուսախօս Սերգէյ Ստեփանովիչին :

Ան կատաղութիւնէն իր շրթունքները կը ծամէր, միաժամանակ յանդիմանելով մեզ, որ ազգամիջեան կռուի կը պատրաստուինք:

Զլարանեցաւ ռուսերէն քանի մը հայհոյանքներ ալ թղնել բերնէն :

Հարկադրուած էինք հանդուրժել :

Երբ՝ այլեւս ամէն յոյս կորսուած կը համարուէր, Զիրօն խնդրեց որ՝ թոյլ տրուի գիշերելու հոն, միւս օրը վերադառնալու խոստումով :

Այդ միջոցին, խմբապետ Զ... մէջտեղ դրաւ օղիի տիկը եւ ըսաւ.

— « Տավարիշչ Սերգէյ Ստեփանովիչ, չէ՞ք փափաքիր մէկ մէկ օղի առնել մեզի հետ: Չէ՞ որ բոլորս ալ ախպէր ենք, հայ քրիստոնեայ ենք »:

Օղիի անունը եւ տիկին երեւումը անմիջապէս փոխեցին «տաւարիշչ Վոտկա»ն (ընկեր Օղին.— այդ անունով մկրտած էին զինքը իր բոլշեւիկ ընկերները):

Որովհետեւ, ան մէկ շիշ օղիի փոխարէն մէկ թնդանօթ ծախած էր երկու օր առաջ, Նախիջեւանցի Թուրքերուն :

— « Նատիա, Վերա, օղիի շիշերը բերէք » գոռաց խելացնոր :

Երկու երիտասարդ հոմանուհիները բերին շիշերը եւ երկնցուցին խմբապետ Զ...ին:

— « Տարէք եւ սեղան պատրաստեցէք մեր սիրելի տաւարիշչներու (ընկերներու) համար, կըրկին գոռաց, Ստեփանովիչ եւ մեզ ներս հրամցուց:

Մեր զինուորները եւ կզզիացած ռուս բոլշեւիկ զինուորները եղբայրացած՝ պարպեցին գինիի տիկերը ու մինչեւ կէս գիշեր երգեցին, պարեցին :

Հինգ ընկերներով հիւրասիրուեցանք Ստեփանովիչի սենեակին մէջ: Երկու աղջիկները հաւասարէ հաւասար կը խմէին, միաժամանակ սպասարկելով : Շատ չանցած եկաւ նաեւ վերահսկիչը, նախկին սպայ մը, որ, ապաւինած էր իր ընկերոջ գթասրտութեան, իր մորթը փրկելու համար :

Երբ Ստեփանովիչ օղիին ազդեցութեամբ ըսկսաւ ճառել եւ գովել Հայերը, Զիրօն առիթը ներկայացած համարելով, խնդրեց մեզի քանի մը հրացաններ տալ :

Ստեփանովիչ նայեցաւ վերահսկիչի աչքերուն եւ պահեստապետին ուղղուած հրաման մը ստորագրեց, մեզի յիսուն հրացան տալու համար: Անկարելի եղաւ աւելին ստորագրել տալ :

Մեր անզէն յիսնեակը Սալմաստ ղրկեցինք զինուած եւ պատուիրեցինք անմիջապէս վերադառնալ հարիւր անզէն ձիաւորներով :

Երկու օր հիւր մնացինք Ստեփանովիչին, պարպելու համար մնացած օղիի շիշերն ու կիսատ տիկը :

Զիրօն լայնօրէն ուսումնասիրեց տեղական պայմանները: Իր ծրագրին յաջողութիւնն ակներեւ էր արդէն:

Երբ մեր անզէն ձիաւորները վերադարձան, Զիրօն արդէն համոզած էր բոլշեւիկ վարիչներ եւ կը խնդիրը կը կարգադրուէր առանց արիւնի:

Մեզի միացաւ նաեւ թնդանօթակիր փոքրիկ նաւը (ցարական կառավարութեան կողմէ շինուած): Վարիչը, որ հասարակ նաւաստի մըն էր, բոլշեւիկեան կարգերու շնորհիւ, մէկ օրէն միւսը սպայ դարձած էր:

Յաջորդ առաւօտ նաւը լեցուցինք հարիւրաւոր հրացաններով, Ֆրանսական դրութեամբ փոքրիկ «Մաքսիմ» գնդացիրներով, զինուորական հագուստներով, կաշեղէններով եւ զանազան պիտոյքներով :

Անզէն ձիաւորները զինուեցան ու ճամբայ ինկան դէպի Սալմաստ, իսկ մենք ջոկատ մը զինուորներով նաւ նստանք եւ ճամբայ ինկանք դէպի Խանթախտ գիւղը. (Ուրմիոյ լճին ափը):

Մեծագոյն յաջողութիւնն էր այս, որ տասնապատկեց մեր զինուորներու կորովը եւ անհամեմատօրէն բարձրացուց դիմադրական ոգին:

« Ախորժակը ուտելով կը բացուի», կ'ըսէ ժողովրդական առածը: Որոշուած էր հանգստանալ եւ նորէն Շարաֆխանէ երթալ :

Նոյն օրերուն, խումբ մը Ասորիներ ալ փորձեցին մեր օրինակին հետեւիլ: Կէսը վերադարձաւ զինուած, իսկ միւս կէսին վիճակը անյայտ մնաց:

Մեր ձիաւոր նոր խումբն ալ Թասու գիւղին մօտ կռուի բռնուելով, Աղբակեցի Անէն կզակէն վիրաւորուեցաւ եւ ուրիշ զինուոր մը սպաննուեցաւ :

Խումբը կէս ճամբէն վերադարձաւ ձեռնունայն, որովհետեւ Շարաֆխանէ բանտարկուած Թուրք գերի ասկեարները, միանալով Թուրք-Թաթար տարրերուն, գրաւած էին Շարաֆխանէն, յառաջացեր էին մինչեւ Թասու եւ կտրած մեր ճամբան:

Քանի մը օր վերջ, մեր ձեռքն անցան նաեւ Ուրմիայէն նոր հասած ռուս զինուորներու եւ սպաներու, ինչպէս նաեւ Խոյի մէջ ձգուած ռուսական մաս մը զէնքերը :

Նոր զէնքերով բազմացաւ մեր զինուորներու թիւը, դիրքերը պատրաստուեցան եւ վայրկեանէ վայրկեան կը սպասէինք մեզ շրջապատող թշնամիներու յարձակումին:

ԱԶԳԻՆ

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՀԱՅՈՒՀԻՆ ՌԱՄԵԼԱ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

(Ծ Ա Ք Է)

Յունուար 7ի գիշերը սիրելի Ռամելան յաւէտ կը բաժնուէր իր սիրելիներէն: Իր հայրը, Յարութիւն Մուշլուեան, Մուշի Խասգիւղէն, կը հաստատուի Պերկամա, եւ կ'ամուսնանայ Տիգրանուհի Մինասեանի հետ, որ կը ձեռնադրուի քահանայ Տէր Աբրահամ անունով, Պերկամա, Ագհիսար, Մանիսա, կը դառնան իր գործունէութեան շրջանները:

Նորապսակ ամոլը կ'ունենայ հինգ զաւակներ , երրորդ զաւակը՝ Ռամելա, կը ծնի Ագհիսար : Կանուխէն կորսնցնելով իր հայրը «Պայընտըր » գիւղաքաղաքին մէջ 1896ին Զմիւռնիոյ Որբախնամ Տիկիններու խնամքին կը յանձնուի: Գաւառի խորերէն եկած որբերով միասին կ'ապաստանին մասնաւոր տուն մը, ուր կը ստանան ուսում եւ դաստիարակութիւն: Յորեկները կը յաճախեն Հռիփսիմեանց վարժարանը, իսկ գիշերները անոնց համար կը սարքուին դասընթացքներ: Գաղափարական եւ նուիրուած ուսուցիչներ, Մելքիսեդ արք. Մատթէոս Մամուրեան, Ռուբէն Որբերեան իրենց հոգեշունչ խօսքերով անոնց մէջ դրին հայրենասիրական ոգի: Դպրոցի սեղաններու վրայ երկու անբաժան ընկերուհիներ դարձան Ռամելա Փափազեան եւ Աշխէն Փօլատեան, դասարանին խելացի եւ ընդունակ աշակերտները: Ազգային երգերով հանդէսներ կը տրուին: «Հայաստանցի աղջկան» դերը կը կատարէ Ռամելա շատ յաջող կերպով :

Այս երկու աղջնակները հեռու մնացին քարափի վրայ տիրող հեշտանքի եւ հաճոյքի սովորական կեանքէն: Գաւառէն սրտաճմլիկ լուրեր կը հասնէին: Հայոց թաղի ստուերներուն մէջ կորսուած տուներէն ներս, անոնք սկսան իրենց հեռաւոր քոյրերուն տառապանքը ապրիլ: Լամբարի պլպլացող լոյսին տակ յափշտակուած, կը թղթատէին «Դրօշակ»ի խորհրդաւոր թերթերը, որոնք մասունքի պէս պահուած էին միշտ իրենց կուրծքին վրայ: Ուզեցին այդ նոր շարժումին «թթխմորը» դառնալ, դաշտնի շրջաբերականները փոխադրուեցան անկիւնէ անկիւն, կեդրոնէ կեդրոն : Աւստրիական հիւպատոսարանին մէջ յատուկ նամակատուփ մը ունենալով, արտասահմանէն հասած գրութեանց յանդուգն ցրուիչը դարձաւ Ռամելա :

Ապրուստի միջոցներ ունենալու համար , Զմիւռնիոյ շրջանի ընտանիքի մը մէջ կը ստանձնէ ուսուցչուհիի պաշտօն: Իր հետ կը փոխադրէ իր նախասիրած «Խենդ»ը եւ «Կայծեր» գիրքերը : Տանտէրը կը դողայ այս վտանգաւոր երեւոյթին առջեւ: Արդէն Ռամելա հեռացած է իր գոյքերով:

1903 — 1905 իբրեւ «Սինկըր»ի պաշտօնեայ , կարի մեքենայի գլանին մէջ կը լեցնէ պայթուցիկ նիւթը եւ ընկերութեան քիւրտ բեռնակրին տալով նշանակուած տեղը կը փոխադրէ :

1905ին, երբ ձախողեցաւ Սուլթան Համիտի սպանութեան փորձը, Զմիւռնիոյ յեղափոխական դաշտնի գործունէութիւնն ալ ունեցաւ տագնապի շրջան մը: Ընդհանրացաւ խուզարկութիւնը կասկածելի տուներէ ներս: Ռամելայի դերը դժուարացաւ: Ուժանակներ կապած իր սրունքներուն, գուլպայի տակ, կեդրոնական կոմիտէի կնիքը կարած իր օձիքին ծալքերուն մէջ, ազատեց շատերը բանտարկութենէ եւ միջոց ստեղծեց ընկերներու, որ հեռանան շուտով եւ ազատին հետապնդումէ : Իբրեւ կարի մեքենայի ներկայացուցիչ, յաճախ այցելած է Այտընի նահանգի զանազան կեդրոնները, մեքենաներու գզրոցներուն մէջ հողածութեամբ զետեղած է թուղթեր եւ յեղափոխական պիտոյքներ, որոնք հասած են ապահով կերպով իրենց հասցէներուն :

1908ին՝ ազատութեան հռչակումէն ետք , կապուեցաւ ուսուցչական աշխատանքին, յեղափոխական եւ անձնուէր յայտնի ուսուցիչ Արտաշէս Տէր Ստեփանեանի հետ մեկնեցաւ Էօտէմիշ : Այս քաղաքը Զմիւռնիոյ շրջանի հայութեան բաբախուն սիրտն էր, սերունդներ դպրոցէն ներս եւ դուրս նուիրուեցան, իրենց հայրենիքի վիշտին ու ցաւին: Անկէ անցան մեծ առաքեալներ Ակնունի, Գէորգ Վիշապեան եւ ցանեցին արտակարգ խանդավառութեամբ գաղափարի սերմերը այդ արգաւանդ դաշտին մէջ: Ռամելան ուսուցչուհի մը եղաւ հոն խղճամիտ :

1915ին յեղափոխականներու սեւ ցանկը պատրաստուեցաւ եւ կէս գիշերին Ռամելայենց տան դուռն ալ զարկին: Ինք եւ քոյրը ոստիկաններու սուինաւոր շարքին մէջէն առաջնորդուեցան բանտ, տարաբախտ մօր մը արցունքոտ աչքերուն առջեւ :

Չորս ամիս ետք բարեկամներու ջանքերուն շնորհիւ կ'ազատէին բանտէն:

Ունէր աշխատասէր եւ նախաձեռնարկ ոգի , 1922ին եկաւ Փարիզ, սորվեցաւ դերձակութիւն եւ դարձաւ ինքնապահ:

Իր կեանքը կապեց Մինաս Ալթունեանի հետ: Իր առողջական վիճակը թոյլատու չէր լայնօրէն լծուելու հանրային աշխատանքի: Իր տունը բաց էր ամէնուն առջեւ: Վրդովուն հոգեկան վիճակ մը ունէր, կ'ապրէր թերեւս իր չյագեցած փափաքներուն տառապանքը կամ ազգային եւ ընկերային չիրականացած երազներուն տագնապը :

Եթէ «յիշատակը թառամէր», այն ատեն «պիտի մեռնէր»: Ռամելան իր հայրենասիրական տուրքը տուած է լայնօրէն իր պատկանած համայնքին: Իր մեկնումով կը թողու անմահ յիշատակներ :

Գ. ԱՐՄԷՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԼՈՒՍԱԲԵՐ, մանկական եւ պատանեկան ամսագիր, Ա. տարի թիւ 10, (Յունուար 1950) : Այլազան բովանդակութեամբ եւ գունաւոր նկարներով: Հասցէ .— Bld. Naderi, Magasin Hovar, Téhran (Perse):

ԶՄՄԱՌՈՒ ՀԱՅ ՎԱՆՔԸ (1749 — 1949): Գրեց՝ Մեսրոպ Վ. Թերզեան, միաբան Զմմառու : Հայ կաթողիկէ տպարան: Պէյրութ: 1949: Գին 200 լիբ. դահեկան:

Ոճրագործը դատապարտուեցաւ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ, 30 Յունուար (Յառաջ). — Յունուարի 24ին, 25ին եւ 30ին, ամերիկեան միանգամ դատարանին առջեւ տեղի ունեցաւ դատավարութիւնը այն ոճրագործին, որուն քիչ մնաց զոհ պիտի երթար մեր ընկերներէն՝ Ճամբարի ոստիկանապետ Գրիգոր Ներսէսեան, անցեալ Նոյեմբեր 13ի գիշերը: Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, Մամիկոն Գամպարեան անունով չարագործ մը, դանակով ծանրապէս վիրաւորած էր ընկեր Գ. Ներսէսեանը եւ ապա, թեթեւապէս, իր փախուստը արգիլել ուզող ընկեր Մանուկ Բարսեղեանը: Յետոյ ձերբակալուելով, իր կարգին լաւ մը խոշտանգուած էր:

Երկու օր տեւեց վկաներու ունկնդրութիւնը: Ամբաստանող կողմը, չորս վկաներով հաստատեց, թէ ինչպէս գործուած էին երկու ոճիրները եւ թէ ինչպէս, ոստիկանապետի ձեռքէն փախչելու համար, նախապէս ուրիշի մը հետ կռուի առիթը տուած չարագործը հանած էր դանակը եւ ընկեր Ներսէսեանի փորը ճեղքելով, դուրս թափած էր անոր աղիքները:

Պաշտպան վկաներէն մէկը միայն փորձեց պաշտպանել չարագործը, ըսելով թէ ան յարձակում կրելով, ինքնապաշտպանութեան համար գործածած էր իր զմելին (դանակի մը մեծութեամբ): Միւս երեք վկաները, որոնք առաջինին եւ Մամիկոնի հետ միասին կերած-խմած էին ոճրափորձէն առաջ, Ճամբարի ճաշարանին մէջ, խուսափողական պատասխաններ տուին եւ հակասութեանց մէջ բռնուեցան:

Ամերիկուհի մը, որ ընդհ. դատախազի աթոռը կը գրաւէր, պահանջեց յանցաւոր հռչակել մեղադրեալը, մինչ այս վերջինի պաշտպան փաստաբանը, ընդունելով հանդերձ, թէ իր վկաները ուժեղ չէին եւ նոյնիսկ հակասութեանց մէջ ինկան, պահանջեց անոր անպարտ արձակումը, պնդելով որ յարձակում կրողը, նոյնիսկ ոստիկանապետին կողմէ, իր փոխանորդեալը եղած էր եւ հետեւաբար կռիւը ունէր ինքնապաշտպանութեան բնոյթ: Մնաց որ մեղադրեալը կը մերժէր իրեն վերագրուած երկու ոճիրները, ըսելով թէ դանակը գործածած էր յարձակողները իրմէ հեռու պահելու համար միայն եւ թէ ոեւէ մէկը չէր վիրաւորած:

Ամերիկացի դատաւորը, ունկնդրութիւնը վերջացած հռչակեց երկրորդ օրուան իրիկունը եւ յայտարարեց, թէ վճիռը պիտի հաղորդէ Յունուար 30ի առաւօտուն:

Արդարեւ, այս առաւօտ, կէս ժամ տեւած նիստի մը ընթացքին դատաւորը, պատճառաբանեալ եզրակացութեամբ մը յանցաւոր հռչակեց մեղադրեալը երկու ոճիրներու համար ալ, եւ, առանց նկատի առնելու պաշտպան կողմի առաջ քշած «մեղմացուցիչ պարագաները», Մամիկոն Գամպարեանը դատապարտեց՝ ընկեր Գրիգոր Ներսէսեանը վիրաւորած ըլլալուն համար չորս տարուան բանտարկութեան եւ ընկեր Մանուկ Բարսեղեանը վիրաւորած ըլլալուն համար ալ՝ երեք տարուան: Դատապարտեալը պիտի վճարէ նաեւ դատական ծախքերը:

Պաշտպան փաստաբանը այսօր իսկ վերաքննութեան դիմեց: Կը կարծուի թէ 2 – 3 ամիսէն տեղի կ'ունենայ վերաքննութիւնը, յանդելով անկասկած եւ անգամ մըն ալ չարագործի յանցապարտութեան:

Այսպէս վերջացաւ այս պժգալի դէպքը, որ սակայն, քրէական ոճիր-արկած մը ըլլալէ շատ հեռու է: Մեղադրող կողմը չուզեց քրքրել ներքին ծալքերը այս ոճրագործին, որուն ետեւը թաքնուած են ուրիշներ: Եւ դատարանը գոհացաւ զբաղելով միայն դէպքի առարկայական քննութեամբ: Իրողութիւնը այն է, որ չարագործին ձեռքը զինողներ կան Ճամբարի ղեկավարութեան դէմ եւ ընկեր Ներսէսեանը անոնց սարքած այս դաւին պատահական մէկ զոհն է միայն: Անոնք բայայտօրէն կ'ուզէին զարնել Ճամբարի տնօրէն ընկեր Լեւոն Բէկը, բայց չարագործը, յայտնօրէն ինքզինքը անակնկալներու առջեւ գտնելով, աճապարած էր իր արարքին մէջ եւ դանակը իջեցուցած էր ընկեր Ներսէսեանի վրայ: Ասկէ առաջ ալ երեք անգամ բանտարկուած էր իբրեւ գող եւ քսակահատ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Գաղութէ գաղութ

ԱՄՄԱՆԷՆ կը գրեն թէ Պաղեստինի դէպքերէն վերջ, Պաղեստինեան անցագիրները դադրած էին արժէք ունենալէ: Մինչեւ վերջերս Հայեր, Յոյներ եւ Ասորիներ չէին կրնար յորդանանեան անցագիր ստանալ: Այս պարագան դժուարութիւններ կը յարուցանէր ճամբորդութեան եւ առեւտրական գործառնութեանց համար: Հիմա ուրիշներու կարգին, բոլոր Պաղեստինցի Հայերը կը ստանան յորդանեան թիւ մէկ անցագիրը, որ կը պատկանի բուն Յորդանանցիներու: Ուրեմն Հայերն ալ կը վայելեն տեղացիներու հաւասար իրաւասութիւններ, ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքով:

Անցագրային վարչութեան ընդհ. տնօրէնը, որ եղբայրն է փոխ-վարչապետին, (ներքին գործոց նախարար) եւ բարեկամ Հայերուն ըսած է թէ. «մեր Թագաւորը շատ կը սիրէ Հայերը, եւ մենք բոլորս լաւ աշխատանք եւ վարկ տեսած ենք ձեր ժողովուրդին մէջ: Ինծի համար հաճոյք է Հայերուն օգտակար ըլլալ»:

ՅԱԽԱԼԻ ԱՐԿԱԾԻ ՄԸ ԶՈՀ գացած է Գահիրէի մէջ Պ. Երուանդ Սարգիսեան, ելեկտրահար ըլլալով իր տան լոգարանին մէջ, երբ կը փորձէր ծորակը բանալ: Հանգուցեալը խանդավառ երիտասարդ մըն էր եւ սիրահար հայ բեմին:

ՀԱՅԵՐԷՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ մը կը հաղորդուի Ուոթըրթաունի (Մ. Նահանգներ) մէջ, շաբաթը երեք անգամ — երկուշաբթի, երեքշաբթի եւ հինգշաբթի, — Weel ռատիօկայանէն: Յունուար 9ի երկուշաբթի օրուան յայտագիրը կը բաղկանար Ս. Ծնունդի շարականներէ, զորս երգած է Ուոթըրթաունի երգչախումբը: Հայերէն յայտագրի օրերուն հայ ազգ. հաստատութեանց ծանուցումները ձրի կը ձայնասփռուին:

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒՀԻ ՄԸ՝ Տիկին Նորա Փափազեան տուած է նկարչութեան ցուցահանդէս մը Գահիրէի մէջ: Տիկինը որ ապրած է Կեդրոնական Ափրիկէի Բրիտանական ստացուածքներէն Նիկերիոյ եւ Քօթ տ'Օրի մէջ, իր տպաւորութիւնները յանձնած է վրձինին զանազան մետաքսեղէններու վրայ: Յաջողած է պատկերացնել բիւր խափշիկ տարրին աւանդութեանց եւ սովորութեանց տարբեր երեւոյթները եւ խորհրդաւորութիւնը: Զանազան ջրաներկ նկարներ, նոյնպէս զուտ տեղական տեսարաններով, ցուցադրուած արձաններու եւ մետաղեայ մանր առարկաներու հետ կը լրացնէին ցուցահանդէսին ամբողջութիւնը:

ԹՐԻՓՈԼԻԻ (Լիբանան) Թաղ. խորհուրդը իր հովանաւորած էլ-Մինայի Խրիմեան Ազգ. երկսեռ վարժարանի հիմնադրութեան քսանհինգամեակի առթիւ, Դեկտ. 18ին հոգեհանգիստ կատարած է Խրիմեան Հայրիկի եւ հիմնադիրներու՝ գրագէտ Եր. Օտեանի, Խորէն քհնյ. Գույումճեանի, Տոքթ. Մասթիկեանի եւ Հայկունիի հոգիներուն համար: Այս առթիւ ներկայ եղած են Պէյրութէն ծանօթ մտաւորականներ, ներկայացուցիչներ հանրային հաստատութեանց, օրաթերթերու եւ շաբաթաթերթերու խմբագիրներ: Բանախօսած են Պ. Պ. Ա. Ուրֆալեան, Խ. Գալուստեան եւ Եդուարդ Տարօնեան: Ի նպաստ դպրոցին հանգանակուած է հազար իննսուն լիբ. ոսկի: Պ. Անդրանիկ Անուշեան նուիրած է Խրիմեանի անտիպ մէկ նկարը, առնուած Երուսաղէմի աքսորի շրջանէն, նկարը որ կ'արժէ հարիւր ոսկի, նուիրուած է դպրոցին:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Կիրակի, 29 Յունուար, Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը խաղար մեր սեփական դաշտին վրայ Championnat Promotion d'Honneurի 11րդ մրցումը: Հակառակ սաստիկ ցուրտին մօտ հինգ հարիւր հոգի եկած էին քաջալերելու հայորդիները:

Դժբախտաբար մրցումը սպասուած արդիւնքը չտուաւ: Հակառակորդ խումբը, Salon, նման չէր միւս խումբերուն: Մարզադաշտ իջած էր յաղթելու վճռականութեամբ:

Դեկտեմբեր 6ին սոյն խումբին հետ իր սեփական դաշտին վրայ կը մնայինք հաւասար: Ուստի պէտք էր պարտուած դուրս գար, սակայն բոլորովին հակառակը տեղի ունեցաւ: Salon կը նշանակէր խաղին 25րդ վայրկեանին իր առաջին կէտը:

Մեր տղաքը կ'անցնին անմիջապէս յարձակողականի եւ կիսախաղին երկու վայրկեան մնացած կը նշանակեն առաջին կէտը: Կիսախաղ 1–1:

Հակառակորդը յանկարծ սթափելով կուզար յարատեւօրէն վտանգել մեր բերդը: Բայց իր ճիգերը մնացին ապարդիւն մեր վերջապահներուն կորովի դիմադրութեան առջեւ:

Գալով յառաջապահ գծին, պէտք եղած ուժը չունէր: Մանաւանդ նախորդ մրցումներուն միօրինակ խաղարկութիւնը եւ դաշտին անյարմարութիւնը մեծ դժուարութիւններ կը պատճառեն: Խաղը վերջացաւ 1–1:

★ Միութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Խաչերեանէ (Tarascon) հազար ֆրանք, մեր փոխ-ատենապետ եղբայր Վարդգէս Մրճոյեանի միջոցաւ: — Սարգիս Գույումճեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՆՈՐ ՓԵՍԱՆ

Հեռու գաւառներէ եկած Թուրք այիճկաճիներ, անոր օժանդակութեան կը դիմէին, իրենց բեռները ապահով փոխադրելու համար քաղաքէ քաղաք: Ու դեռ քանիներ, որոնք նախանձը կը շարժէին նոր փեսին — պարզ աշխատաւորներ, իրենց ագարակին մէջ ծառայող համեստ մշակներու զաւակ, բոլորը իր հօր ձեռքին նայող ու անոր պաշտպանեալները, փորձանքի մը պահուն անոնց կռնակը կեցած էր իր աղա հայրը, քանի քանի անգամներ ան պարզ բարեւագրով մը առջեւը առած էր դէպքերու, որոնք կրնային մինչեւ ոճրագատ ատեանները հասնիլ:

Տղաքը զինքը էֆէնտի կը կոչէն: Ան այդ բառին մէջ կը զգար թուլամորթութեան, վախկոտութեան անուանարկութիւն մը, ու կը նախընտրէր որ պարզապէս իր անունը տային: Բայց բոլոր հայ գիւղերու մէջ սովորական աւանդութիւն էր այդ բառին գործածութիւնը հարուստի տղոց համար, մինչեւ անգամ եթէ անոնք գրել կարդալ ալ չգիտնային:

Իսկ ինք դպրոց տեսածտղայ ու արժանիայդ որակականին, քաղաքին պերճանքն ու նորութիւնը եբաղելով անոր հոգին երկար տարիներ տառապած էր գիւղին մէջ, իսկ քաղաքին մէջ՝ երբ մայրամուտը իջնէր կարմիր տանիքներուն վրայ, կ'ապրէր տրտում կարօտը գիւղացիին, անոր հոգին խռնաւ թարմութեանը, մարմին դարձած հօտին, իր տան ախոռին, գիւղին ձայներուն, աղմուկին, գոյներուն: Ու այս երկու վիճակներուն մէջ բնազդօրէն եղած էր հպարտ ու արհամարհող:

★

Ամուսնութեան երկրորդ շաբթուն հայրը գործով քաղաք էր իջած ու պիտի բացակայէր շաբթներով: Նոյն տարին՝ պետութենէն գնած էին տասնէ աւելի գիւղերու տասանորդի տուրքը: Նոր փեսան վերահսկիչն էր հարիւրէ աւելի պաշտօնէութեան:

Առտու մը որոշեց քննական պտոյտի ելլել: Հրահանգ տուաւ հետեւորդ Կիրակոսին ձիերը թամբել ու պատրաստ ըլլալ մեկնումի: Մտադրութիւնը ծածկած էր մօրմէն, հարսը միայն ծանօթ էր կատարուելիք «անմտութեան»: Բայց տասնըհինգ օրուան կենակցութիւնը դեռ իրեն համարձակութիւն չէր տար առարկութիւն կամ դիտողութիւն ընելու: Ուրեմն արցունքոտ աչքերով ու շառագոյն դէմքով, լուռ նայեցաւ հասակն ի վեր ամուսնոյն, երբ ան դուրս կ'ելլէր ննջասենեակէն:

Մայրը յանկարծակիի եկաւ թամբուած ձիերը տեսնելով տան հեծելաքարին առջեւ. սարսափած վազեց դէպի իր տղան, երկու ձեռքերովը ուսերէն կախուած:

— Տղաս, խելքդ կերա՞ր, խենդեցա՞ր, ո՞ւր կ'երթաս քառասունքիդ մէջ:

— Մայր, արեւը մարը չմտած կը վերադառնամ:

— Չէ, չէ, չեմ թողուր, առջիդ մեռնիմ, մեռելիս վրայէն անցիր:

Մօր աղաչանքին ու պնդումներուն միացան տան սպասուհիներուն զարմանահար չարժումները: Քառասունքի մէջ... տունէն հեռանալ... գիւղէ գիւղ թափառիլ, գիտակցաբար աղէտին գիրկը նետուիլ չէ՞ր:

— Է...: Ըսի: Լոյսը չքաշուած տուն կ'ըլլամ, հասկցա՞ք:

Մօրը վերջին պաղատանքը եղաւ հագուստին գրպանը դնել Երուսաղէմէն բերուած խաչը, որուն կեդրոնի ոսպնեակէն կ'երեւէր Յիսուսի Ս. Յարութեան պատկերը, ու հաստատ խօսք տալ, թէ՝ վերջալոյսէն առաջ տուն վերադարձած պիտի ըլլայ:

Երիտասարդը ձի նստելէ վերջ, ակնարկ մը նետեց դէպի ննջասենեակի պատուհանները ուր նշմարեց նոր հարսին կիսադէմքը, վարագոյրի նեղլիկ բացուածքէն աչքերը յառած իր վրայ, տրխուր, մտահոգ: Նոյնպահուն մայրը խիստ հրահանգներ կուտար Կիրակոսին — կոչնակէն առաջ անպատճառ տուն վերադարձած ըլլալ...:

Անոնք զինուած էին հին ասպետի մը նախանձը շարժելու աստիճան: Սուրացին գիւղի փողոցներէն դուրս, մագլցեցան բլուրն ի վեր, անցան կիրճեր: Իրենց զտարիւն նժոյգներուն համար օրուան մէջ տասը գիւղ այցելելը դժուար բան չէր: Կրնային վերջալոյսէն առաջ տուն վերադառնալ, եթէ դիպուածական յապաւումներու չենթարկուէին: Գիւղերը իրարմէ հազիւ 3 – 4 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ բաժնուած էին:

ԳԷՈՐԳ ՉԱՔՐԵԱՆ

(2)

եթէ անոնք արդէն ունին պատրաստ ծրագիր մը, պիտի կրկնապատկեն իրենց ջանքերը»։

Տասներկու գիտնականներուն մէջ կը գտնուի Տոքթ. Հանս Պեթ, ընագիտութեան ուսուցչապետ Քորնըլ համալսարանին մէջ, որ վերակացուն էր Անգլիոյ մէջ ձերբակալուած գերմանածին գիտնականին, Տոքթ. Քլաուզ Ֆուքսի։

Ուսուցչապետին կարծիքով, Ամերիկա պարտաւոր էր բացարձակապէս գաղտնի պահել ջրածին ռումբի գիւտը։ Իր կարգ մը պաշտօնակիցները համաձայն չեն այս տեսակէտին։ Այդ գիտնականները կ'ըսեն.

— «Ջրածին ռումբը, եթէ կարելի ըլլայ շինել, հազար անգամ աւելի զօրաւոր պիտի ըլլայ քան ներկայ հիւլէական ռումբը։ Նիւ Եորքը կամ աշխարհի ուրիշ ամենամեծ քաղաքներէն որեւէ մէկը կրնայ կործանիլ մէկ հատիկ ջրածին ռումբով։ Մենք կը կարծենք թէ ոեւէ ազգ իրաւունք չունի գործածելու այսպիսի ռումբ մը, որքան ալ արդար ըլլայ իր դատը»։

Տոքթ. Պեթի կարծիքով, նոր ռումբին մէջ գործածելի ջրածինը հաւանաբար հեղուկ պիտի ըլլայ, հետեւաբար կրնայ բաւական ժամանակ պահուիլ։

★ Ռատիօ – Մոսկուայի խօսնակը հաղորդելով Նախագահ Թրումընի հրամանը՝ ջրածին ռումբի շինութեան մասին, առասպել կը կոչէ ամբողջ պատմութիւնը, իսկ նոր ռումբն ալ «խրտուիլակ»։

★ Գերման գիտնական Ֆուքսի ձերբակալութիւնը ծանր տպաւորութիւն գործեց Մ. Նահանգներուն մէջ, ուր տեսակ մը դառնութիւն կը տիրէ Անգլիոյ հանդէպ։ Կարծողներ կան թէ պիտի վըտանգուի երկու երկիրներուն գործակցութիւնը՝ հիւլէական ուժի մասին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ Ֆրանսա մերժած է անցագիր տալ ծանօթ գրագէտ Իլիա Էրէնպուրկի, որ քանի մը անգամ Ֆրանսա եկած է։

ՊԵՐԼԻՆԻ ռուսական շրջանին իշխանութիւնները ամէն օր անակնկալ մը կը սարքեն, խանգարելով կառախումբերու երթեւեկը։ Թերթերը կը գրեն թէ առջի օր դադրեցուցին երթեւեկը, յետոյ վերահաստատեցին, կիրակի օր նորէն դադրեցուցին։ — Գերման ընկերվարականներուն առաջնորդը, Շումախըր, կ'ըսէ թէ համայնավար երիտասարդութիւնը արշաւանք մը պիտի փորձէ յառաջիկայ մայիսին, ամբողջովին գրաւելու համար Պերլինը։

ՍՈՖԻԱՅԻ մէջ հինգէն 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան ինը օդանաւային սպաներ, «ապօրէն գործունէութեան» մեղքով։

ԱՆԳԼԻՈՅ ընտրական պայքարը սկսաւ արտակարգ սաստկութեամբ։ Երեսփ. ժողովին 625 աթոռներուն համար թեկնածու ներկայացած են 1812 հոգի։ Աշխատաւորականները ունին 617 թեկնածուներ, պահպանողականները՝ 555, ազատականները՝ 421, համայնավարները՝ 89։ Թեկնածուներուն մէջ կան հարիւր կիներ։ Պահպանողականներուն գլուխն անցած է Չըրչիլ, որ առաջին ճառով յայտարարեց թէ աշխատաւորական ծրագիրները կը վտանգեն ժողովուրդին ազատութիւնը։ Աշխատաւորական առաջնորդը, Մորիսըն, ըսաւ թէ իրենց գործունէութեան շնորհիւ միայն կարելի է փակել համայնավարութեան ճամբան։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը որոշեց ջնջել պաշարման վիճակը։ Բայց պիտի շարունակուի մամուլի եւ նամակներու գրաքննութիւնը։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Սեչին (Շթեթին) քաղաքին զինուորական ատեանին առջեւ պիտի դատուի, չորեքշաբթի օր, ֆրանսական հիւպատոսարանի պաշտօնեաներէն Ռոպինօ, որ բանտարկուած է ամիսներէ ի վեր, իբրեւ լրտես։ Դատավարութեան ներկայ պիտի ըլլան մամուլի ներկայացուցիչները, Վարշաւայի ֆրանսական դեսպանատան Բ. քարտուղարը եւ հիւպատոսը։ Ամբաստանեալը ծնած է Փարիզ, 1924ին, բայց Լեհաստան փոխադրուած՝ երկու տարեկանին, հայրը պաշտօն ստացած ըլլալով Վարշաւայի ֆրանսական կաճառին մէջ։ Լեհերէնը կը խօսի մայրենի լեզուին պէս։ Պատերազմի ընթացքին մասնակցած է դիմադրական պայքարին։— Լեհաստանի խորհրդարանին բացման առթիւ, վարչապետը պարզելով միջազգային կացութիւնը, յայտարարեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը «մէկ նոր հանգրուանն է աշխարհակալ պատերազմի քաղաքականութեան»։ Ցետոյ Ֆրանսայի վրայ ձգեց վերջին դէպքերուն պատասխանատուութիւնը (ձերբակալութիւն եւ արտաքսում Լեհերու)։

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ քսան հոգի մեռան, 32 հոգի վիրաւորուեցան եւ աւելի քան հարիւր տուներ փլան Էրզրումի մէջ, երկրաշարժի մը հետեւանքով։ Ցնցումները մասնաւորապէս ծանր էին Քարաճաօղլու շրջանին մէջ, ուր խուճապահար ժողովուրդը ձիւնապատ փողոցները թափեցաւ։ Առաջին տեղեկութեանց համաձայն, 800 հոգի անպատսպար կը մնան եւ 250 ոչխարներ ոչնչացած են։

ԻՍՐԱՅԷԼ մերժեց ընդունիլ քանի մը տասնեակ «սեւամորթ Հրեաներ» որոնք Եթովպիայէն են եւ իրենք զիրենք շառաւիղները կը կարծեն Սաբա թագուհիին եւ Սողոմոնի։ Մերժումը հիմնուած է առողջապահական պատճառներու վրայ։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

Նախաձեռնութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ, Ն. Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ հովանաւորութեամբ Փարիզահայ կազմակերպութիւններու։

Salle Gaveau — 45, Rue la Boëtie

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Երգեցիկ եւ սէնֆօնիկ նուագահանդէս, նուիրուած ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ գործերուն

Մասնակցութեամբ, յայտագրի կարգով՝ Օր. Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ, ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ եւ ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ։

Pasdeloupի սէնֆօնիկ նուագախումբը մասնակցութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի,

Ղեկավարութեամբ՝ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Տոմսերը կանխաւ ապահովելու համար, դիմել.— Comité Festival Alemchah, 19a, rue Caumartin Tél. Ope. 54.48։ Գրատուն Հ. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Dan. 88.65, գրատուն Մ. Պարսամեան, 46 rue Richer, Pro 64.90։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի շաբաթ իրիկուն, 18 Փետրուար, ժամը 8.30ին, **Salle de la Géogéaphie**։

Ցերեկոյթ - պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Եօթնեղբայրեան խումբի կողմէ, Կիր., 12 Փետրուար ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր։ Bains Douchefի սրահը։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ

Կիրակի 12 Փետրուար ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, George Vի շքեղ սրահներուն մէջ։

Ի նպաստ Միութեան Փարիզահայ դպրոցներուն։ Մասնակցութեամբ՝ Bachicha Արժանթինեան նուագախումբին, ինչպէս նաեւ Roland Grenierի եւ իր խումբին։

Jacques Dal, du Cabaret «Des grands Seigneurs», Iléana Simo, danseuse Etoile du Casino de Paris Pola Berger, la grande vedette du cabaret «Le Bosphore». Fedi et Fedi, les danseurs les plus drôles du Casino de Paris. Nany, Besydjian – Rasco, avec l'ensemble folklorique Roumain։

Կարեւոր.— Ձեր սեղանը ապահովելու համար փութով հեռաձայնել Tri. 39-09 կամ Ely. 23.66։

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՊՈՄՈՆԻ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ԽՈՒՄԲԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

25 Փետրուար, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, դպրոցի սրահին մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ ՕՐԸ

Ազգային նշանաւոր գործիչ եւ գրագէտ Միքայէլ Նալբանդեանի ծննդեան 120ամեակին առթիւ, «Արեւմուտք»ի Լսարանը սարքած է յիշատակի երեկոյ մը, Մարտ 18ի Շաբաթ գիշեր, Սալ Ժէոկրաֆիի մէջ, գեղարուեստական բաժինով։

Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ (Catch) Salle Wagramի մէջ չորեքշաբթի 8 Փետրուար ժամը 8.45ին մեր երիտասարդ հայրենակիցը Քոփարանեան (ex-champion de France) F. Clodyի դէմ՝ champion International։ Քոփարանեան 17 տարեկան է եւ մասնակցած էր 1948ի «Le plus bel Athlète d'Ile de Franceի մրցումներուն եւ 4րդ հանդիսացած է։ Ինք կատարեալ մարզիկ մըն է, որ լաւագոյն տեղը կը գրաւէ պասքէթ պոլի, ֆութպոլի եւ լողալու փորձերու մէջ։

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ՆԿԱՐԻՉ ՄՈՄՃԵԱՆԻ
ԾՈՎԱՆԿԱՐՆԵՐ ԵՒ ԳԻՒՂԱՆԿԱՐՆԵՐ
Մինչեւ Փետրուար 16

Galerie de la Cité, 41 Quai de l'Horloge, Paris
Métro Pont - Neuf Aut. 27, 85, 21, 72

Բացումը (Vernissage) շաբաթ 28 Յունուարին, ժամը 15ին։ Կարելի է այցելել ամէն կէս օրէ վերջ, բացի կիրակիներէն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ խումբին ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 8.45ին Chope du Nord։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Օշական» խումբին դասախօսական ժողովը՝ Փետր. 8ին, սովորական վայրը, սովորական ժամուն։ Նիւթը՝ «Դրուագներ Սամսոն Խանի կեանքէն»։

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Քեռի» խումբի դասախօսական ժողովները պիտի վերսկսին մօտերս, ինչպէս եւ վիճաբանական ժողովները։

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Օշական» խումբը գրադարան մը կազմելու վրայ է։ Գրասէր հասարակութենէն եւ հեղինակներէն կը խնդրուի քաջալերել նոր սերունդի ձեռնարկը նուիրելով աւելորդ գրքեր, եւայլն։ Հասցէ.— Բ. Պալեան, 19 rue Pêcherie, Ռոման (Տրոմ)։

ՇԱՎԻԼԷՆ Տէր Գալուստեան եւ Մկրտիչեան ընտանիքները, փոխան ծաղկեպսակի, 500ական ֆրանք կը նուիրեն տեղւոյն դպրոցին, այրի տիկին Հռիփսիմէ Յովհաննէսեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

19րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ եւ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒՆ, Կիրակի 5 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին, Salle de la Chimie, 28bis rue St. Dominique, Փարիզ (7)։

Կը խնդրուի նկատի առնել այս թուականը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԿԵԱՆՔ ՈՒ ԵՐԱԶ

Հեղինակ Մ. Իշխան, Պէյրութ։ Երիտասարդ բանաստեղծին 4րդ հատորը։

Գին 250 ֆրանք, գաւառի համար 300, սակաւաթիւ օրինակներ կը գտնուին «Յառաջ»ի խմբագրատունը։

Սակաւաթիւ օրինակներ կան միայն

ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ եւ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ (Թռուցիկ ակնարկ)։ Գին 1000 ֆր.։ Գաւառի համար 1100 ֆրանք։

Գ. ԼԱԶԵԱՆԻ ԴԷՄՔԵՐ ՀԱՅ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԷՆ։ Գին 800 ֆրանք։ Գաւառի համար 900 ֆրանք։ Դիմել «ՅԱՌԱՋ»ի վարչութեան։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

ՄՋԿԻԹԻՆ ԲԱՂՆԻՔԸ

ԿԻՆԵՐՈՒՆ համար հինգշաբթի, շաբաթ
ԱՅՐԵՐՈՒՆ՝ Ուրբաթ եւ կիրակի ամբողջ օրը
Métro Place Monge կամ **Jussieu**

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376. 86

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 5 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 8 Février 1950 Չորեքշաբթի 8 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6072–Նոր շրջան թիւ 1483

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅԴ «ԱՂԸ» ԱՒԵԼԻ ԿԸ ԹՄՐԵՑՆԷ

Սրտցաւ հայրենակից մը, հայր զաւակներու, իր կարգին շօշափելով նոր սերունդի փրկութեան խնդիրը, նորօրինակ ծրագիր մը կ'առաջարկէ.—

Փոքրիկներուն հայերէն սորվեցնել ընտանիքներու մէջ, յետոյ ծաղկոցներ բանալ։ Իսկ 15–16 տարեկան պատանիներուն համար՝ պարասրահ։

— «Հայկական գաղութ մը, ուր որ ալ գտնուի, կազմելու է Երիտասարդաց պարի երկսեռ Միութիւն մը»։ (Տես Բ. էջ)։

Անշուշտ ամէն միութիւն պիտի ունենայ ընդարձակ սրահ մը, աջակցութեամբ հանրօգուտ կազմակերպութեանց։ Ծրագիրը կը տրամադրէ նաեւ.

— «Պաշտօնի կոչել պարկեշտ եւ կարող դաստիարակիչ թէ մարզիչ մը։ Պարեր սարքելով ստեղծել ուրախ զուարթ մթնոլորտ մը։

Պարը համարելով խայծ — իր բառով՝ աղ — յօղուածագիրը կը յայտարարէ ամենայն լաւատեսութեամբ.

— «Այն ատեն վստահ ըլլանք, բարեկամներ, նոր սերունդէն 90 առ հարիւր, նոյնիսկ ձուլուածները պիտի գան անդամագրուին սոյն Միութեան։ Անկէ վերջն է որ պիտի սկսի դաստիարակիչի դերը»։

Ըսենք անմիջապէս որ ոչ միայն անգործնական է այսպիսի ծրագիր մը, այլեւ վնասակար։ Եթէ փորձեն գործադրել որեւէ վայրի մէջ, պարզապէս պիտի ծառայեն եղածն ալ կորսնցնելու։

Մնաց որ պարը — աղը — ե՞րբ դուրս ձգուած է որեւէ երիտասարդական միութեան ծրագրէն։ Մեր երեկոյթներէն եւ ցերեկոյթներէն, ազգային տօնակատարութիւններէն, նոյնիսկ յիշատակի հանդէսներէն ո՞րը եւրոպական պարով չի վերջանար։ Քրտնցնելով մինչեւ առտու։

Յետոյ, ինչո՞ւ «Պարասիրաց» Միութիւն մը կազմել «ուրախ զուարթ մթնոլորտ ստեղծելու համար», երբ ամէնէն անճարակ հայ երիտասարդն ալ գոց գիտէ Փարիզի եւ ուրիշ քաղաքներու բոլոր պարասրահներուն անունները։ Երբ կրնայ ուզածին հետ պարել, ոստոստել մինչեւ լոյս, առանց «հայկականութեան» տաղտուկը զգալու։

Հայկական պարասրահ մը ի՞նչ առաքելութիւն, ի՞նչ անդիմադրելի հրապոյր պիտի ներկայացնէ։

Ահա «թանկօ»ն ու «սամպա»ն։ Մթնոլորտը ելեկտրականացած է։ Գինարբուքն ու գրկախառնումներ կը լրացնեն մնացեալը։ Արբեցութեան, մեղկութեան գոլորշիներ ամբողջ սրահին մէջ։ Այլեւս ո՞վ երանելին պիտի բարեհաճի յիշել թէ «քաջ Վարդանի թոռն է» ինք...

Ուշադրութիւն չէ՞ք ըրած։ Ամէնէն սրտաուչ հանդէսին ատեն ալ, երբ երկու խօսք արտասանուի բեմէն կամ հայերէն երգի մը ելեւէջները թրթռան, շատ մը հայ երիտասարդներու ջիղերը թունդ կ'ելլեն։ Եւ կը լսէք անճոռնի կանչեր։ Առ նուազն — La musique!, la musique!

Երբ այսպիսի հաւաքոյթներու մէջ անգամ դժուար է կարգի հրաւիրել նորելուկները, ի՞նչպէս կը յուսաք վարել զանոնք եւ դէպի «հայկականութիւն» առաջնորդել պարասիրաց միութիւններ հիմնելով, շաբաթը վեց օր պարահանդէս կազմակերպելով։

Մենք չենք որ պիտի ժխտենք երիտասարդութեան, մանաւանդ այս լքրծուն պողոտաներուն վրայ հասակ նետած սերունդին պահանջները, միջավայրին փորձութիւնները եւ ուրիշ պարագաներ։

Ճիշդ այդ մտահոգութեամբ ալ, պարը, ինչպէս մարզանքը եւ զանազան զբօսախաղեր լայն տեղ կը բռնեն մեր երիտասարդական միութիւններու, Նոր Սերունդի ծրագիրներուն մէջ։

Պարզ խայծ մը կամ աղ չէ այս, այլ իրական պահանջ մը, որուն գոհացում տալու կը ձգտին շատ աւելի զօրաւոր եւ բախտաւոր ժողովուրդներ։

Քանի որ բոլոր Երիտ. Միութիւններն ալ ընդունած են այս տարրական պայմանը, երիտասարդութիւնը երբեք պատճառ չունի տրտնջալու։

Աւելի լայն բանալ ճամբաները, իբրեւ հիմնական ուղղութիւն ընդունելով պարն ու «ճաշ»ը, կը նշանակէ յօնքին հետ աչքն ալ հանել։ Բուն բառով՝ դէպի նորանոր փորձութիւններ եւ համատարած այլասերում առաջնորդել նոր սերունդը։ Այս անգամ՝ գլխիվայր եւ կազմակերպուած, «հարուածային» կարգով։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵԹԷ ԻՐԱ՛Ւ ԸԼԼԱՐ...

Գեղեցիկ երազ մը տեսայ, ու յանկարծ երբ արթնցայ ըսի ինքնիրենս.

— Բայց ափսոս որ երազ էր։

Խումբ մը մարդիկ հաւաքուած էին փոքրիկ սրահի մը մէջ։ Հաւաքոյթը ժողովի կերպարանք ունէր։ Նախագահ մը կար, խօսք առնողներ եւ տուողներ։

Նիւթը շատ այժմէական էր,— «ծերացած եւ անգործութեան դատապարտուած մտաւորականներու վիճակը»։ Կ'առաջարկէին հիմնադրամ մը կազմել մասնաւոր յանձնախումբի մը հսկողութեան տակ։

Դժուար եղաւ ձեւ տալ այդ մարմնին։ Պէտք եղաւ որ իրագէկներ բացատրեն եւ անուններով թուեն բոլոր անոնք որոնք գրագէտ կամ ուսուցիչ, բանաստեղծ կամ նկարիչ ու դերասան, ողբալի վիճակ մը ունին, առ ի չգոյէ մամոնայի։

Շատեր բարեգործական միութեան մը անունը տուին, անոր պահեստի գումարները հաշուեցին, ընդհանուր նախահաշիւը մանրամասնեցին եւ սակայն եզրակացութեան մը չկրցան գալ։

Եղան մարդիկ որ նոյնիսկ աւելորդ դտան այդ մտահոգութիւնը։ Ի՛նչ հարկ զբաղիլ կարօտ մտաւորականներով։ Անոնք իրենց ամբողջ կեանքին մէջ պանիր – հաց ուտելով վարժուած են այդ կեանքին։ Համադամ խորտիկները եւ հանդիսաւոր անկողինը կը խանգարեն անոնց ստամոքսը եւ քունը։

Քիչ մնաց առանց ելք մը գտնելու պիտի ցրուէին այս բարեմիտ մարդիկը, երբ լուր մը ուժանակի պէս պայթեցաւ սենեակէն ներս, խուժող մէկու մը բերնէն.

— Աւետի՛ս ձեզ, մեծհոգի բարերար մը, երբեմն լիազօր պատուիրակ, նիսի իր բնակարանը հրաւիրելով խումբ մը քաղաքացիներ, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է.

— Սիրելի բարեկամներ, ես ծերացած մարդ եմ, առջի օր կշռեցի իմ ամբողջ աշխատանքս, աչքէ անցուցի բոլոր մուտքն ու ելքը հաշուեմատեանիս, եւ տեսայ որ անոնք իրենց ծանրութեամբը ոսկի բերած են ինծի։ Ուրեմն պէտք չունիմ նոր ոսկիներու կամ տոլարներու։ Իմ ամերիկաբնակ ազգակիցներս առատաձեռն եղան ինծի հանդէպ եւ տարեկան 4—5000 տոլարի հանգստեան թոշակ մը սահմանեցին։ Բայց ես ի՞նչ պիտի ընեմ տարեկան մէկուկէս միլիոն ֆրանքը, մտածեցի կէսովը գոհանալ, համեստօրէն, այսինքն ամսական 60 հազար ֆրանքով եւ մնացեալ կէսը թողուլ կարօտ մտաւորականներու ֆոնտ մը հաստատելու։

ՍՕՍԻ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան մարզպանը, Պ. Ճոն Մաք Քլոյ, որ Ուաշինկթըն գացած էր, վերադարձին կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Շթութկարտի մէջ, խիստ ազդարարութիւններ ուղղելով Գերմաններուն։ Բանախօսութիւնը տեղի ունեցաւ ի ներկայութեան 1500 ունկնդիրներու։ Մարզպանը մասնաւորապէս ազդարարեց.

— «Գերմանիան չի կրնար ստանալ այնպիսի քաղաքական պայմաններ կամ զինուորական կարգուսարք մը որ վտանգաւոր դառնան ուրիշ ազգերու կամ աշխարհի խաղաղութեան համար։ Կը նշանակէ թէ գոյութիւն պիտի չունենայ գերմանական բանակ մը կամ օդատորմիղ մը։ Մենք պիտի չվարանինք ի գործ դնել մեր ամբողջ կարողութիւնը եւ ազդեցութիւնը, խափանելու համար որեւէ խռովարար ազդեցութիւն որ կրնայ խրախուսել նացիականութիւնը գերմանական կեանքին մէջ»։ Մարզպանը (նախկին զօրավար) թելադրեց նաեւ որ Գերմանները իրենց ներքին գործերով զբաղին, փոխանակ քաղաքական խնդիրներ յուզելու։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ազգայնական ուժերը բուռն օդարշաւ մը կատարեցին Շանկայի վրայ, 14 ռմբաձիգ օդանաւերով։ Երկրորդ օդարշաւն է այս, նոյն քաղաքին վրայ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բչ.) — Սթերլին 980 (945), տոլար 349.40 (392), զուից. ֆր. 81.25 (91), Նափոլէոն 4210, զուից. ոսկի 3940, սթերլին 4770, տոլար (20) 19.640, ձոյլ ոսկի 567.500 ֆրանք։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ հինգ թորփիլահալածներ պիտի յանձնուին Ֆրանսայի, համաձայն Արեւմտեան Եւրոպայի վերազինման ծրագրին։ Մարտանաւերը Ֆրանսա պիտի հասնին այս տարուան ընթացքին։

Վերակազմուած դահլիճը Ազգ. ժողովին առջեւ

Վարչապետը Ազգ. ժողովին ներկայացաւ երէկ, երեքշաբթի, պարզելու համար վերակազմուած դահլիճին քաղաքականութիւնը։ Ինչպէս կը նախատեսուէր, ընկերվարական նախարարներուն տեղ առնուած են արմատականներ եւ ժողովրդականներ (այս վերջինը՝ Պիտոյի կուսակցութիւնը)։ Ներքին գործերու նախարարութիւնը յանձնուած է նախկին վարչապետին՝ Քէօյի (արմատական)։

Ընկերվարական նախարարներուն հրաժարումէն ի վեր, զօր. տը Կոլի կուսակիցները նորէն աշխուժացած են, ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, զօրավարին կազմակերպութիւնը պատրաստ է օգնելու ոեւէ առժամեայ կառավարութեան, պայքարելու համար «անջատականներուն» դէմ (համայնավարներ)։ Բայց այդ աջակցութիւնը պիտի ընծայեն այն պայմանով որ առժամեայ կառավարութիւնը ձեռնարկէ նոր ընտրութեանց։ Ուրիշ խօսքով, զօրավարը համաձայն չէ օգնելու այն կառավարութեան որ չընդունիր թէ ներկայ խորհրդարանը չի ներկայացներ ազգին մեծամասնութեան կամքը։

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը կրնայ աջակցութիւն ընծայել հետեւեալ պայմաններով.—

1. Ազդու միջոցներ ձեռք առնել, վերջ տալու համար համայնավարներու խափանարար գործունէութեան։— 2. Մեծապէս կրճատել պետական ծախքերը.— 3. Ջնջել համեմատական ընտրութեան եղանակը.— 4. Փութացնել նոր ընտրութիւնները։

Զօրավարին կուսակիցները կը կարծեն թէ ընկերվարական նախարարներու հրաժարման մէկ պատճառը այն է որ չեն ուզեր պատասխանատուութիւն ստանձնել, եթէ խիստ միջոցներ ձեռք առնուին համայնավարներուն դէմ։

Ներկայիս ձախակողմեան տարրերը — համայնավար, ուղեկից, ընկերվարական եւն.— մեծամասնութիւն կը կազմեն Ազգ. ժողովին մէջ. այնպէս որ երկար կեանք չի նախատեսուիր վերակազմուած կառավարութեան համար։

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ

Մինչ այս մինչ այն, բանուորական խլրտումները կը շարունակուին։ Երէկ մասնակի գործադուլ յայտարարած էին Փարիզի ելեկտրականութեան եւ կազի բանուորները։

Մարսէյլի քարափի աշխատաւորներուն մէկ հազար երկուշաբթի օր մերժեց ապրանք բեռցնել շոգենաւի մը որ Հնդկաչին պիտի երթար։ Ասոր վրայ նաւահանգստի վարչութիւնը ազդարարեց թէ փոխարինութիւն պիտի չստանան ապրուստի սղութեան համար։ Բանթողները փորձեցին դադրեցնել ուրիշներու աշխատանքը, բայց ոստիկանութիւնը միջամտելով ցրուեց։ Երէկ ալ նաւաստիները դադրեցուցին աշխատանքը, ժողովի մը մասնակցելու համար։

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը ընդհ. գործադուլ մը սարքեց Պրէսթի մէջ, բայց թերթերը կը գրեն թէ նաւագործարանին 7200 բանուորներէն միայն 350ը դադրեցուցին աշխատանքը։

Հիւլէական մղձաւանջը

գիտնականներու իրարանցումը

Հիւլէական զէնքերու խնդիրը կը շարունակէ զբաղեցնել Եւրոպայի եւ Ամերիկայի քաղաքական շրջանակները։ Միեւնոյն ատեն մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Անգլիոյ մէջ երեւան հանուած լրտեսութիւնը։ Պ. Մաք Մահոն, Մ. Նահանգներու խորհրդարանի հիւլէական յանձնախումբին նախագահը, բացէ ի բաց յայտարարեց թէ Լոնտոնի մէջ ձերբակալուած մասնագէտը, Քլաուզ Ֆուքս, «շատ կարեւոր գաղտնի տեղեկութիւններ հաղորդած է Խ. Միութեան»։

Ամերիկացի ծերակուտականը այս յայտարարութիւնն ըրաւ երկու ժամուան գոնփակ ժողովէ մը վերջ, գաղտնի սպասարկութեանց տնօրէնին եւ երկու օգնականներուն հետ։ Մերժելով յայտնել իր տեղեկութեան աղբիւրը, կամ թէ ե՛րբ եւ ո՛ւր հաղորդուած են գաղտնիքները, Մաք Մահոն պնդեց իր յայտարարութեան վրայ։ Նոյնպէս մերժեց ըսել թէ ամբաստանեալը խոստովանութիւններ կատարա՞ծ է։ Իր կարծիքով, ուրիշ մեղսակիցներ ալ կան։ Բրիտանական եւ ամերիկեան գործակալներ ձեռնարկած են խիստ հետապնդումներու, ամբողջ լրտեսական ցանցը երեւան հանելու համար։ Ի պատասխան հարցումի մը, ծերակուտականը դիտել տուաւ.— «Երբեմն տարրական ողջմտութիւնը կը պահանջէ ձերբակալութիւններ չկատարել անմիջապէս»։ Այս առթիւ հաստատեց թէ Քլաուզ Ֆուքս հասակ նետած է թունդ համայնավար ընտանիքի մը մէջ։ Իր ամէնէն մօտ ազգականներէն շատեր կամ կուսակցութեան անդամ եղած են եւ կամ ուղեկիցներ»։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼԵՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԵՐԿՆԱՅԻՆ ՄԵՆԱՄԱՐՏԸ

Բոլոր գիշերը թնդանօթները որոտացին: Անտառները արթուն մնացին ու խորխորատներուն մէջ բազմապատկուող ծանր հրետանիին պայթումները սանձարձակ կոհակներու նման փշրուեցան կապարագոյն ժայռերուն դէմ :

Յաջորդ առաւօտ խաղաղութիւնը կատարեալ էր: Խրամատներուն մէջ երկնցած՝ զինուորները աչքէ կ'անցընէին զէնքերը, կ'իւղոտէին գնդացիրները, հրասանդներն ու թնդանօթները, ուշադրութեամբ կը տեղաւորէին ձեռնառումբները բազմաբջիջ փայտաշէն տուփերուն մէջ: Սպաները, որոնց դէմքին վրայ դեռ դրոշմուած էին քնատութեան եւ մտահոգութեան հետքերը հեռադիտակով կը խուզարկէին երկինքը, ապա հանդիպակաց լեռներն ու լեռնանցքները, ուրկէ բոլոր գիշերը թշնամի հրետանին պատասխանած էր հարուած առ հարուած մեր հրետանիին, երկնի եւ երկրի պարապը լեցնելով խլացուցիչ որոտումով: Սպաներուն երիտասարդ ձիերը, որոնք պատսպարուած էին Օսսումի ձախ ափի հովիտին մէջ՝ բոլոր գիշերը խրխնջացին, իրենց նրբագգաց փոքր ականջները հետամուտ գիշերային չարաչուք ժխորին: Ջորիները, որոնց անտարբերութիւնը կատարեալ է վտանգի պահերուն՝ շարունակեցին անտարբեր մնալ, ի լուր իրենց շուրջ հետզհետէ աւելի ուժգին բարձրացող աղմուկին:

Գիշերային սահմռկեցուցիչ ոմբակոծութեան, որ ռազմաճակատին մէկ ծայրէն մինչեւ միւս ծայրը արթուն բռներ էր իրարու դէմ ոտքի ելած թշնամի բանակները՝ հիմա յաջորդեր էր լուսապաղպաղ առաւօտ մը, որ կը յիշեցնէր խարտեաշ աւազով հարուստ ծովափները, որոնց վրայ այնքան մեղմօրէն կ'իջնէ արեւուն լոյսը, երբ կը դադրի փոթորիկը ու երկնի երեսէն խոյս կուտան ամպերը :

Կէսօրուան ճիշդ ժամը երկուքին տեղի ունեցաւ անսպասելին: Յստակօրէն լսեցինք, որ հակոտնեայ բարձունքներուն վրայէն դէպի մեզ կը հասնէր անորոշ աղմուկ մը, որ հետզհետէ կ'առնէր ձեւ ու մարմին, մերթ նմանելով իր ափերուն մէջ նեղ եկող գետի մը ծանր ու յոգնեցուցիչ լացին, մերթ ալ բանտերուն գետնայարկերուն մէջ լսուած շղթաներու թնդիւնին :

Բոլոր երեսները դարձան թշնամիին ուղղութեամբ: Տարօրինակ տպաւորութիւն մը կը գործէր արձանային անշարժութիւնը հազարաւոր զինուորներու , որոնք իրենց նայուածքները սեւեռած էին դէպի հակառակորդ դիրքերը, ուրկէ ծայր առած էր յամրաքայլ աղմուկը, որ սահելով երկնային ճամբաներուն վրայէն՝ հետզհետէ կը հասնէր դէպի մեզ :

Ու յանկարծ, դուրս նետուելով մառախլապատ անտառներու սեւաթոյր ծոցէն՝ տեսնուեցան անգլիական ռմբաձիգ սաւառնակները: Հակօդային թնդանօթները այս անգամ անոնց դէմ չնետեցին իրենց վրիժառու ռումբերը, լուռ մնացին, նախընտրեցին մենամարտի ասպարէզը թողուլ թշնամիին, ու իրենք շարունակեցին իրենց արինոտ երգերը հիւսել ձմեռնային կծու արեւուն տակ:

Թշնամին, շփոթած իր շուրջ տիրող աննախընթաց լռութենէն՝ դանդաղեցուց իր գնացքը, գրեթէ անշարժանալով վրանաձեւ հիւանդանոցներուն բարձրութեան վրայ, դիտելով շուրջը, ապա դարձեալ յառաջանալով, գրեթէ գաղտագողի, նման արիւնռուշտ գազանին՝ որ գուշակեր է որոգայթը ու կը պատրաստուի դիմագրաւել զայն, սրելով ժանիքները:

Հազարաւոր աչքեր անշարժացան մահաբեր սաւառնակներուն վրայ, որոնք գրեթէ բնազդային դրդումով մը ուղղուեցան դէպի մեր կոնակի ձախակողմեան լեռնաշղթան, որուն հովանիին տակ կը հանգչի Պէրաթը :

Ու յանկարծ, գիւղակին արեւելեան սահմաններէն պայքարի կրկէսին մէջ նետուեցան մեր որսորդ սաւառնակները: Անոնց յայտնութիւնը եղաւ այնքան ուժգին եւ որոտընդոստ՝ որ մեզի թուեցան որպէս հրաբաշ Բեգասներ, որոնք լայն բացած իրենց թեւերը՝ կը դիմեն դէպի արեւուն ակունքները: Անոնք կը սուրային կայծակնային արագութեամբ, անհամբեր՝ նետուելու որսին վրայ, որ կոթնած լեռնաշղթային՝ անոնց դէմ բացաւ իր ծանր գնդացիրները, նոյն ատեն նահանջելով ծանրօրէն, ուշադիր՝ իր ամէն մէկ շարժման, որովհետեւ մահը կրնար գալ որսորդ սաւառնակներուն տեղափոխութեան ատակ անգերազանցելի արագութենէն:

Մեր սաւառնակները խոյս տալու համար թշնամիին գնդակներէն՝ տարողնուեցան հոս ու հոն, անդադար շուրջանակի դառնալով հակառակորդին վերեւ, նման որսի շուներուն՝ որոնք շրջապատեր են վայրի անասունը ու կ'ուզեն զգետնել զայն: Թշնամին կը շարունակէր կրակել ու նահանջել, սպասելով օգնական ուժերու: Անոնք չհասան երբեք. ու այն ատեն մեր սրաթռիչ սաւառնակներուն երկուքը , ցռուկները չեշտակի ուղղած դէպի ոսոխը՝ նետուեցան անոր վրայ, զայն անխնայ հարուածելով կողէն ու կուրծքէն, իրենց բոլոր կրակը մարելով թշնամիին մսին մէջ: Զոյգ հակառակորդներ վայրկեան մը տոկացին, ու ապա դարձան իրենք իրենց վրայ, պտուտակի նման պեղեցին միջոցը, գահավիժեցան վար, գացին շնդալից փշրուիլ Պէրաթի հարաւային յաղթամարմին ապառաժներուն վրայ, չարաչար ողջակիզուելով աննկարագրելի պայթումներու մէջ, որովհետեւ անոնց ռումբերը պայթեր էին ճիշդ այն վայրկեանին՝ երբ անոնք կը խորտակուէին Ալպանիոյ տխուր հողին վրայ:

Կրակի եւ ծուխի զոյգ սիւներ բարձրացան դէպի երկինք, ուր կը շարունակուէր սարսափելի մենամարտը: Անգլիացիները, տեսնելով իրենց ընկերներուն եղերական վախճանը՝ փութացին ազատիլ իրենց ռումբերուն բեռէն, զանոնք նետելով լեռներուն վրայ: Իտալացիները, որոնք աննման են երբ անցուցած են վախի եւ շփոթութեան առաջին վայրկեանը՝ հետապնդեցին զանոնք, ու իրենցմէ մին իր բոլոր մարմնով գրոհ տուաւ ռմբաձիգներէն մէկուն վրայ, քշեց զայն դէպի լեռը, ու զայն ջախջախեց կապարագոյն ժայռերուն դէմ :

Մնացեալ ռմբաձիգ օդապարիկները յաջողած էին խոյս տալ մարտադաշտէն, սակայն Իտալացիները հասան անոնց ետեւէն, բռնեցին զանոնք, ու անոնցմէ երեքին երիտասարդ արեւն ալ խաւարեցաւ Ալպանիոյ տխուր հողին վրայ :

Այսօրուան պէս կը յիշեմ թէ ինչպէս մեր խրամատները ցնծացին, ու հազարաւոր ռազմիկներ իրենց հիասթափուած նայուածքները ուղղած դէպի երկինք՝ սկսան որոտագին աղաղակել «Իտալիա, Իտալիա»: Խլացուցիչ ձայնը կը բարձրանար լոյսէ սիւնի մը պէս, կը գլորտկուէր երկնային ալապաստրէ պարապութեան մէջ, հասնելով անտարակոյս մինչեւ թշնամի դիրքերը, ուր յոյն զինուորները մեզի նման երկնցած իրենց տիղմով եւ ձիւնով խառնխուռն խրամատներուն մէջ՝ կը լսէին մեր ուրախութեան կանչերը ու կը տխրէին, դողալով իրենց ազատութեան վրայ, որուն պաշտպանութեան համար իջած էին ասպարէզ շատ աւելի հզօր ազգի մը դէմ, ու կը կռուէին աննման քաջութեամբ, յաճախ իրենց սքանչելի կուրծքերը հասցնելով մինչեւ մեր գնդացիրներուն առջեւ, աղաղակելով միշտ ու միշտ — « Մա՛հ բռնակալութեան, մահ Մուսոլինիին» :

Միլանօ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՄՐԱՊԵԱՆ

Նոր սերունդին փրկութեան համար

Ջաւախքեցու հայր ըլլալով, ես ալ փափաքեցայ կարծիքս յայտնել սոյն հարցին մասին: Դժբախտաբար գրիչս տկար է, սակայն վստահ եմ թէ խոնարհ խաւերէն եկող ձայնէն՝ աւելի կ'ախորժի մեր սիրելի «Յառաջ»ը :

Նոր սերունդը կը բաղկանայ երեք դասերէ .— երեխայ, պատանի, եւ երիտասարդ: Սկսինք երեխայէն: Ան ծնողքին, մասնաւորապէս մօր ձեռքին տակ է, ինչպէս կաւը բրուտի ձեռքին մէջ: Մայրը կրնայ իր փոքրիկը կրթել ըստ պահանջին , եթէ կամք ունենայ :

Կը պնդեմ, եթէ ծնողքը գիտակցի փոքրիկին հանդէպ ունեցած պարտականութեան , մինչեւ չորս տարու հասնիլը՝ երեխայի ուղեղին մէջ արմատացած կ'ըլլայ արդէն մայրենի բարբառը, իր հնչումներով:

Ցաւալի է ըսել սակայն՝ կան անկամ եւ անպարտաճանաչ մայրեր, որոնք «օֆ, սա պզտիկները դպրոց» (տեղական) երթային տէ գլուխնիս քիչ մը խաղաղէր», կ'ըսեն: Մինչդեռ մեր երեխաները տեղական դպրոցներ ղրկելով, հայկական շրջանակէն հանած օտար շրջանակ մտցուցած կ'ըլլանք, ուր պիտի գտնէ ամէն ինչ օտար , դասընկերները օտար, ուսուցիչը օտար, լեզուն օտար, ուսումն ալ օտար: Օրական ութ ժամ սոյն միջավայրին մէջ ապրելէ վերջ, հրաշք է, եթէ փրկուի ձուլումէ:

Ինչ է դարմանը:

Ըստ իս՝ հետեւեալը,— Միայն 50 տունէ բաղկացեալ հայութիւն մը շատ դիւրութեամբ պիտի կրնայ հայ ծաղկոց մը ունենալ, պահելով տեղական լեզուին ալ բաւական ծանօթ հայ դաստիարակիչ մը: Հոն փոքրիկը պիտի խօսի հայերէն, պիտի ուսանի , պիտի կրթուի հայերէնով : Հոն կրնայ սորվիլ, ինչո՞ւ չէ, նաեւ տեղական լեզուն: Այսպէսով դեռ պատանի չեղած մեր երեխան կ'ըլլայ թրծուած զուտ հայկականով :

Կուգայ պատանութեան շրջանը, 15—16 տարեկան, շրջան մը ուր կը սկսի վտանգը, ուր պատանին ենթակայ է զանազան մոլութիւններու: Յետոյ կը մտնէ երիտասարդութեան շրջանը, տարիքին ցնորքներէն տարուած, մեր ցանկապատէն դուրս գալով՝ օտար շրջանակ կը մտնէ, կը հանդիպի աւելի հրապուրիչ կենցաղի,— նուագ , երկսեռ պար, պչրուհիներու կախարդական նայուածքներ... մնացածները դուն շարէ, սիրելի ընթերցող :

Հայկական շրջանակէն հեռացող, դէշ ունակութեանց ենթակայ մեր սա փախուկները փրկելու համար ի՞նչ պէտք է ընել: Կարծիքս յայտնելէ առաջ փակագիծ մը :

Մեր հայրենիքին մէջ բաւական ոչխարներ ունէինք, որոնցմէ քանիներ դժուարութեամբ կը բռնուէին: Հօրեղբայրս պատուիրեց որ պերուրին (ոչխար կթող) ընկերանամ այդ փախչողները բռնել կթելու համար: Գացի:

Առաջին օրը, ափս մէջ աղ բռնած անոնց մօտեցայ, բայց, ի զուր: Երկրորդ օրը քայլ առ քայլ ինձ մօտենալով աղը համտեսեցին: Իսկ երրորդ օրը ինքնաբերաբար կթոցի վրայ եկան աղի սիրոյն ու կթուեցան: Մեր երիտասարդները թող ներեն ինծի, սոյն օրինակին համար:

Երիտասարդութեան շրջանը ապրելով, մենք գիտենք թէ զի՛նչ խնդրէ պատանին կամ երիտասարդը, յոյս, սէր, մկրտութի՞ւն ժամերով տիտիկ ընելով հայերէն առենախօսութիւն լսե՞լ, եկեղեցի երթալ արձանի պէս անշարժ, —գրաբար Սաղմոս, Աւետարա՞ն մտիկ ընել: Անոր աղը պարն է, նուագ ու շէնշող կեանք: Իր անհատական ազատութիւնը այնքան բացարձակ է որ յաճախ ծնողքին ալ ենթարկուիլ չուզեր: Հետեւաբար արդար չէ պատասխանատու փնտռել մեր մէջ եւ ոչ ալ յանցաւոր :

Սխալ է երիտասարդները ուծացումէ եւ ձուլումէ փրկելու համար՝ մեր փորձած մեթոտը: «Հապա ինչպէս գործենք», պիտի ըսէք. ահա իմ կարծիքս, իբրեւ եզրակացութիւն.—

Առաջին.— Մինչեւ 4 տարեկանը՝ երախային հայկական կրթութիւնը պարտաւորիչ դարձնել ծնողքէն, պարտաճանաչները վարձատրել բարոյապէս, ի հարկին նիւթապէս :

Երկրորդ.— Մեր փոքրիկները մինչեւ 14 տարեկանը հայկական դպրոց ղրկել :

Երրորդ.— Գաղութ մը, ուր որ ալ գտնուի, կազմելու է Միութիւն մը, Երիտասարդաց պարի երկսեռ միութիւն: Ունեւոր անհատներու, կազմակերպութիւններու, բարեգործական, հայրենակցական միութիւններու, կրօնական դասու, կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերու հաւաքական ջանքերով, ունենալ ընդարձակ սրահ մը գաղութին անունով: Պաշտօնի կոչել պարկեշտ եւ կարող դաստիարակիչ, թէ մարզիչ մը: Պարեր սարքելով ըստեղծել ուրախ ու զուարթ մթնոլորտ : Այս է որ պիտի կատարէ աղի դերը :

Այն ատեն վստահ ըլլանք, բարեկամներ, նոր սերունդէն 90 առ հարիւր, նոյնիսկ, ձուլուածները պիտի գան անդամագրուին այդ միութեան : Անկէ վերջն է, որ պիտի սկսի դաստիարակիչի դերը :

Սկսած ատեն, առաջին մէկ ժամը յատկացնել հայերէն գրել կարդալուն, երկու ժամը պարի , միշտ երկսեռ , մէկ ժամէ քիչ աւելի պատմութեան եւ ուսմունքի :

Գաղութի սեփականութիւն դարձած սոյն ակումբ - սրահէն պիտի օգտուի գաղութը հաւասարապէս՝ շատ մը տեսակէտներով.— հանդէս, հարսանիք, նշանտուք, հրապարակային ժողովներ: Մէկ խօսքով սրահը պիտի դառնայ հաճելի հաւաքավայր մը հայ հասարակութեան՝ անխտիր:

Նոր սերունդին պարի երկսեռ միութիւնը, կարեւոր ազդակ մը պիտի դառնայ մեր երիտասարդ եւ երիտասարդուհիները փոխադարձաբար ծանօթացնելու: Այսպէս օտարուհիներու գիրկէն ալ ազատած կ'ըլլանք մեր ներկայ եւ ապագայ ուժերը :

Լուսահոգի Վ. Խորասանճեան ի գին միլիոններու Մարսէյլի մէջ կառուցած է խիստ փառաւոր եկեղեցի մը եւ իր յիշատակը անթառամ պիտի մնայ: Ուրիշ Խորասանճեաններ պիտի չգտնուի՞ն, նոր ձեռնարկներ կատարելու համար յանուն նոր սերունդի փրկութեան : Տ. Մ.

ԽՄԲ.— Կը հրատարակենք իբրեւ ազատ կարծիք: Պիտի զբաղինք իր կարգին :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մամուլը վերջերս հրատարակեց Սթալինի մէկ նամակը, գրուած՝ 1930ին եւ ուղղուած Մաքսիմ Կորքիի: Կառավարութեան տեսակէտը պարզելով պատերազմի մասին, կարմիր սպարապետը կ'ըսէ.— « Մենք բոլոր պատերազմներուն դէմ չենք: Մենք դէմ ենք աշխարհակալ պատերազմներուն, վասնզի անոնք հակայեղափոխական են : Բայց մենք համաձայն ենք ազատագրութեան համար մղուած, աշխարհակալութեան դէմ ուղղուած պատերազմին, թէեւ այդ պատերազմներն ալ նոյնքան արիւնալի արհաւիրքներ կը պատճառեն»: Միջազգային մամուլը նշանակալից կը գտնէ որ այս նամակը հրատարակութեան կը տրուի քսան տարի վերջը:

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ առթիւ դիմակները արգիլուեցան Հռոմի ոստիկանութեան կողմէ: Այս արգելքը մեծ յուզում պատճառեց Հռոմի բնակիչներուն որոնց համար տարուան ամենամեծ զուարճալիքներէն մէկն է դիմակաւոր Բարեկենդանը :

ԳԱՂԹ. ԿԵԴՐ. ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ 1949ԻՆ

ԽՄԲ.— Գաղթ. կեդր. Գրասենեակէն առացած հետեւեալ զեկոյցը.—

Տարուան ընթացքին Փարիզի գրասենեակը տուած է ընդամէնը 2295 վկայագիր :

Մարսիլիոյ գրասենեակը տուած է 1017 վկայագիր :

Երկու գրասենեակները տուած են 3312 վկայագրեր որոնց 1847ը վճարովի եւ 1465ը ձրի : 3224 վկայագիր տրուած է 1948ին եւ 2708 վկայագիր 1947ին : Տրուած վկայագիրներն են ծննդեան, ազգութեան, սովորութեանց, ամուսնութեան, զանազան :

Վկայագիրներէն գոյացած է 447·295 ֆրանք:

Փարիզի եւ Մարսիլիոյ գրասենեակներուն մէջ զանազան տեղեկութիւններ եւ իրաւաբանական խորհուրդներ տրուած են, բերանացի թէ գրաւոր, 2832 գաղթականներու:

Արտաքին Գործերու Նախարարութեան հաւանութեամբ, Գաղթ. Գրասենեակը նշանակած է Կրընոպլի մէջ ալ թղթակից մը, նման Լիոնի, Նիսի եւ Վալանսի թղթակիցներուն: Այս ներկայացուցիչներն ալ իրենց կարգին օգնած են մեծ թիւով տարագիրներու խորհուրդներ տալով եւ դիմումներ կատարելով տեղական իշխանութեանց մօտ:

1949ի ընթացքին Նանսէնեան դրոշմաթուղթէն գոյացած է 2·600·000 ֆրանք: 1·300·000 ֆրանքը բաժնուած է Բաշխումի կոմիտէին միջոցով 19 հայկ. բարեգործական միութեանց: Միւս կէսը՝ 1·300·000ը Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութեան կողմէ տրամադրուած է Փարիզի հայ Աղքատախնամի Անուէյլի Ծերանոցին, Հայ Կարմիր Խաչին իր դարմանատան համար, Թր. Կապոյտ Խաչին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ սկաուտներու արձակուրդի կայաններուն համար ինչպէս եւ Անմիջական Օգնութեան Գրասենեակին:

Անուէյլի Ծերանոցը որուն հիմը դրուեցաւ Օֆիսին նախաձեռնութեամբ եւ շնորհիւ Փարիզի Հայկ. Աղքատախնամի ջանքերուն բացուեցաւ Յուլիս 19ին եւ պիտի պատսպարէ 30ի չափ ծերունիներ :

Գաղթ. Միջազգային Կազմակերպութիւնը այս տարի ալ բաժնեց հայ չքաւորներուն ուտելիքի ծրարներ: 1949ին 4796 ծրարներ բաժնուած են իւրաքանչիւրը տասը քիլոյի ընտիր ուտելիքներ Նանսէնեան դրոշմաթուղթի Բաշխումի կոմիտէին անդամներուն կողմէ, որուն նախագահն է Օֆիսին տնօրէնը :

Գաղթ. Միջազգային Կազմակերպութեան պատուիրակութիւնը Օֆիսին տրամադրութեան տակ դրած էր Ծնունդի տօներուն առթիւ ուտելիքի 60 ուրիշ ծրարներ, 15 քիլոյի, որ իրլանտական կառավարութիւնը նուիրած էր: Այս ծրարները ուրիշ նուէրներու հետ միասին, որ հաւաքուած էր հայ բարեգործական ընկերութեանց կողմէ բաժնուեցան 360 չքաւորներու, հանդէսի մը ընթացքին, Ծնունդի տօներուն :

Յարդ որոշ երկիրներու հիւպատոսական պաշտօնեաները արտօնութիւն չունէին վիզա տալու Նանսէնեան անցագիրներուն վրայ: 1948ին վերջը, Օֆիսը,, Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութեան դիմած էր, որպէսզի Նանսէնեան տարագիրներուն ալ ճամբորդութեան միեւնոյն դիւրութիւնները տրուէին ինչպէս ուրիշ օտարականներու: 1949ի սկիզբը պելժիական կառավարութիւնը հաւանեցաւ եւ պէտք եղած հրամանը տուաւ իր արտասահմանի դիւանագիտական եւ հիւպատոսական պաշտօնեաներու որպէսզի Նանսէնեան անցագիր ունեցողներու մուտքի վիզա տան երեք ամսուան համար: Յուլիսին իտալական կառավարութիւնն ալ նոյն տրամադրութիւնը յայտնեց :

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԹԱՐԳՄԱՆԵՆ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՃԱՌԵՐԸ

Անգլերէն թերթ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Ազգաժողովին մէջ խօսուած ճառերու թարգմանութեան մասին.—

Աշխարհի երկու գլխաւոր ոսոխները, Միացեալ Նահանգները եւ Խ. Ռուսիան, կրնան թէեւ ճարտար քարոզիչներ ըլլալ, սակայն ՄԱԿի «ընտրանի» խմբակին կարծիքով, շատ ետ կը մնան հանրային վիճաբանական բեմին վրայ :

Այս « ընտրանին » կը կազմեն Ազգաժողովին թարգմանիչները, 66 հոգի, այր թէ կին, ընտրուած տասնըվեց ազգութեանց մէջէն :

Այցելուներուն համար շատ հետաքրքրական է դիտել միաժամանակ թարգմանութիւնը որ կը կատարուի պատուիրակը խօսած ատեն:

Անոնք տեղաւորուած են ապակիէ վանդակներու մէջ, ժողովասրահին կից եւ ճառախօսին հետ ները կը հաղորդէ Ազգաժողովին մէջ խօսուած թարգմանեն ականջի գործիքներով ունկնդիրներու :

Այցելուները չեն անդրադառնար թէ անմիջական թարգմանութիւնը «գերահրաշ» է: Թարգմանութիւնը անմիջապէս լսելով, կը կարծեն թէ թարգմանը նախապէս պատրաստուած ճառ մը ունի իր առջեւ :

Սղագրութիւնը արգիլուած է, եւ ոեւէ մէկը չի գործածեր, որովհետեւ չփոթութեան կը մատնէ, քան թէ կը դիւրացնէ մէկ լեզուէն միւսին թարգմանութիւնը: Թարգմանը կ'օգտուի իր արագօրէն առած նիշերէն:

Ան շատ շուտ վերլուծող միտք պէտք է ունենայ որպէսզի կարենայ իսկոյն ըմբռնել ճառախօսին միտքը: Պէտք է ունենայ սուր եւ արագ յիշողութիւն, համապատասխան բառը գտնելու ստուգութիւն, եւ պէտք է որ ծանօթ ըլլայ հռետորի մը, դերասանի մը, գիտնականի մը եւ դիւանագէտի մը յատակութիւններուն :

Այս գործին մէջ ամէնէն նշանաւորն է 26 տարեկան Լեհ մը, Ճորճ Շէրին, որ աւարտած է Նիւ Եորքի քոլէճը: Ան Վիշինսկիի եւ Ա. Մալիքի ճառերուն անգլերէնը կուտայ: Օրինակ Վիշինսկիի հետ կ'ընթանայ 250էն 300 բառ թարգմանելով մէկ վայրկեանի մէջ: Վիշինսկիի ճառերը թաթաւուն են ոչ միայն լուտանքներով, այլեւ մէջբերումներով, ակնարկներով եւ առակներով աշխարհի գրականութենէն: Մարդկային յուզումներու ձայնաչարը կը գործածէ խօսած ատեն: Շէրին այնքան անթերի կը թարգմանէ Վիշինսկիի ճառը, տալով ձայնաստիճանը, իմաստի նրբութիւնը ինչպէս եւ ճառախօսին ուժական անձնաւորութիւնը որ, յաճախ կ'ամբաստանեն թէ համայնավար մըն է: Բայց ան միեւնոյն ճարտարութեամբ կուտայ ֆրանսերէն թարգմանութիւններն ալ, որոնք բոլորովին տարբեր բովանդակութիւն ունին: Բարդ քաղաքական ճառի մը մէջ ամէն մէկ շեշտ եւ երանգ կարեւոր է: Թարգմանը այնքան ընտանի պէտք է ըլլայ «յաճախորդին» նիւթին եւ արտայայտութեան եղանակին որ կարենայ անոնց ճառը անոնց տեղը ըսել :

Յետոյ կան տարբեր լեզուներու պէսպիսութիւնները, նախադասութեան կազմի, ոճի, ասացուածքի:

Թարգմանները լեզուաբաններ չեն: Անոնցմէ քանի մը հոգի միայն երկու կամ երեք լեզուներ գիտեն :

Շէրի կ'ըսէ թէ բառերը «յուզական խստութիւններ եւ ծայրամասներ ունին, անոնք կ'արթնցնեն գաղափարներ եւ գաղափարի զուգորդութիւններ»:

ՄԱԿի թարգմաններէն անոնք որ անգլերէնի կը թարգմանեն, իրենք զիրենք բախտաւոր կը զգան, որովհետեւ համոզուած են թէ Անգլեւսաքսոն լեզուն ամէնէն հարուստը եւ ամէնէն դիւրաթեքն է, եւ իր բառամթերքը իմաստի շատ մը երանգներ ունի: Իր առաձգական համաձայնութիւնը (syntaxe) միեւնոյն ատեն կը դիւրացնէ արտայայտութեան կտրուկ ձեւեր :

Անոնք կը գանգատին թէ միջակ է մակարդակը հռետորութեան՝ որուն համար միջնորդի դեր կը կատարեն: Ամերիկեանը միշտ արձակունակ է, անգոյն եւ ներշնչումէ զուրկ : Ռուսականը ծայրայեղօրէն հակառակ յատկութիւններ կը ներկայացնէ, թէեւ թէ Վիշինսկին եւ թէ Կրոմիքօն բարձր թիւ կ'առնեն իրենց հրավառ նրբամտութեան համար: Սակայն ճոխ, գեղեցիկ արձակի համար առաջին մրցանակը կուտան Հայիթիի պատուիրակներուն :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ լեզու գտնելու համար, Մ. Նահանգներու ծերակոյտին զինեալ ուժերու յանձնախումբին նախագահը, Թայտինկս, կ'առաջարկէ որ նախագահ Թրումըն նոր փորձ մը կատարէ, բանակցելով Ստալինի հետ: Իր կարծիքով, այսպիսի փորձ մը կրնայ յաջողիլ, քանի որ «սարսափելի է միւս հեռանկարը, պատերազմը»: Միեւնոյն ատեն անհրաժեշտ կը գտնէ որ Մ. Նահանգները յառաջ տանին զինուորական պատրաստութիւնները, մէջն ըլլալով ջրածին ռումբին շինութիւնը... Ամերիկեան խորհրդարանի վարիչ դէմքերէն ուրիշներ ալ, անհրաժեշտ գտնելով հանդերձ ջրածին ռումբին շինութիւնը, կը թելադրեն վերջին փորձ մը կատարել, համաձայնութեան մը յանգելու համար Խ. Միութեան հետ :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

»Ֆիկառօ» կը գրէ թէ ծանօթ տաղանդաւոր ծանօթ նկարիչ Գառզու Եգիպտոս մեկնած է կարեւոր ցուցահանդէսներ տալու համար Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ: Միասին կը տանի աւելի քան 50 նկարներ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՆՈՐ ՓԵՍԱՆ

Կէս օրին հիւրասիրուեցան Զարտախ գիւղի գիւղապետէն որ պապենական բարեկամ մըն էր: Շարունակեցինճամբան: Էտինքին մնացած էր միայն երկու գիւղ: Հասան Ֆէթիյէ, Կիրակոսը ղրկեց «Բլուրի» գիւղը, հրահանգելով — տոմարները առնել ու վերադառնալ ուղղակի տուն: Ինքը մինչ այդ հասած կ'ըլլար արդէն հոն :

Ֆէթիյէի ամբարապետը ծանօթ Կարապետն էր, էֆէնտիին շատ սիրելի երիտասարդը: Ան ճամբորդներէ իմացած էր անոր քննական պտոյտի ելլելը: Անակնկալ մը ընելու համար պատրաստած էր զառնուկ մը չամփուրուելիք ու սարքած էր օղիի սեղան :

Հաշուեքննութենէ վերջ Կարապետ իր կարգադրութիւնը հաղորդեց :

— Էֆէնտի, թէեւ արեւը մարը մտնելու մօտ է, բայց, հոգդ չըլլայ, մենք քեզ մինչեւ տուն կը տանինք, անշուշտ պիտի չմերժես այս իրիկուն մեզի հետ ճաշել :

Ահաւասիկ տաղնապ մը: Հրաւէրը չընդունիլ պիտի մեկնուէր ալքէն կոխուիլ(*) ու վախով... Մերժելի դառնալ չէր կարելի ...: Տղաքը ինչ պիտի մտածէին :

— Կարապետ, մօրս բնութիւնը գիտես ..., հին գլուխով, կասկածոտ կին... խօսք տուի արեւամուտէն առաջ տունը գտնուիլ ...:

— Զէ, էֆէնտի, չիտակը ըսէ, կը վախնաս անշուշտ մթութեան մէջէն, փլած կամուրջը անցնիլ ... յետոյ Ուստապօղարի աղբիւրը ... ան ալ ճիներու բոյն է, մամիկները կը պատմեն թէ քանի քանիներ խեղդեր ու ընկոյզի ծառէն կախեր են, հոն անունն ալ վրան է.. Ուստա պօղար (կը նշանակէ վարպետ խեղդող)...բայց մի վախնար, մենք քեզ մինչեւ տուն կը տանինք :

Կը հեգնէ՞ր արդեօք: Կասկածն իսկ վրդովեց...: Անելի մատնուած էր: Խորհելու տրամաբանելու ատեն չկար, բլուրին ետին արեւի վերջին ցոլքերը կը փալփլային ու լիալուսինը կը նշմարուէր:

Ֆէթիյէի հեռաւորութիւնը իրենց գիւղէն հազիւ քսան վայրկեան կը տեւէր իր նժոյգին քառասմբակ վազքով: Մոռցաւ խոստումը, սարսափեցաւ վախկոտ նկատուելէ...: Որոշեց մնալ, բայց անմիջապէս ճաշելու ճամբայ ելլելու պայմանով:

Շամփուրը կարմրած էր, մինչ այդ շիշ մը օղին ալ պարպուած ու գլուխները «տաքցած»:

Ճաշի պահուն կը ջանար զուարթ երեւիլ, սակայն կը մտածէր թէ մայրը որքան վրդովուած ու հարսնուկը ինչպէս տանջուած էին այդ պահուն: Հապճեպով ճաշեց, ելաւ սեղանէն, նետուեցաւ ձիուն քամակին: Տղաքը ուզեցին ընկերանալ, մերժեց, սաստեց: Բարկացաւ ու ձին քշեց դէպի փլած կամուրջը: Տղաքը վազեցին ետեւէն, սակայն հովի պէս սուրացող ձին հետապնդել անկարելի էր: Լարուած ուշադրութեամբ կը յառաջանար :

Լուսնի ուժգին ճառագայթներուն տակ ճամբու փոշին հալած, արծաթի վտակի էր վերածուած, կը փալփլար, ու ձիուն սմբակներէն ամպի վերածուած կը բարձրանար: Անորոշ ստուեր մը ճամբան ճեղքելով անցաւ... Եթէ նապաստակ էր, չարագուշակ բան, (շինականը կ'ըսէ.— Մի շարունակեր գիշերուան այն ճամբորդութիւնը, եթէ յանկարծ նապաստակ մը ճամբադ կտրելով անցնի), բացարձակ յայտարար նշան է վտանգի : Բայց ան շարունակեց, սակայն զէնքը ուսէն վար առաւ, դրաւ ծունկերուն վրայ, պատրաստ, կրակելու: Այս շարժումը կատարած էր անգիտակցաբար:

Փլած կամուրջը կ'երեւար փոսին մէջ: Վայրի կաղինի ծառեր, մորմենիներ, ործատունկեր, թանձր շուք մը ձգած էին հոն: Մթութիւնը՝ ջինջ երկնքի լիալուսնի ճառագայթներու առղնտուքովը չամանդաղի էր վերածուած, հանդիպակած լերկ բլրակը ոսկէ ջուրով էր օծուած ու իրկունը ցերեկի վերածուած— մեր գիւղացին պիտի ըսէր.— «Մըջիւն քալէ կ'երեւայ»: Պահը թմբիրի մէջ էր, բացարձակ լռութիւն, միայն առուակին գլգլոցը կը լսուէր ընդ հատ ընդ հատ: Ծղրիդներն իսկ անհետացած էին, ու ճպուռները շատոնց լռած :

ԳԷՈՐԳ ԶԱՔՐԵԱՆ

(3)

(*) Ամուսնութեան քառասունքի օրերուն արեւամուտէն վերջ նորապսակներուն պատահած վտանգները, չար ոգիները, ճիները, կախարդները :

★ Ծերակուտական Թայտինկս, զինեալ ուժերու յանձնախումբին նախագահը, շարունակելով իր խաղաղասիրական պայքարը, Բչ. օր առաջարկեց որ նախագահ Թրումըն զինաթափութեան միջազգային համագումար մը հրաւիրէ, ինչպէս թելադրած էր երկու տարի առաջ։ Այս առթիւ բացատրեց թէ հիւլէական զէնքերը հսկողութեան տակ առնելու ծրագիրները «խաբուսիկ ապահովութիւն մը միայն կ'ընծայեն։ Այդ ծրագիրները բաւական չեն կործանումէ փրկելու մարդկութիւնը։ Մենք պէտք է զինաթափութիւն հաստատենք մինչեւ հրացանը։ Պէտք է բաց աչքերով տեսնենք մռայլ իրականութիւնը։ Այնքան վիթխարի եւ սարսափելի զէնքեր կը շինուին որ, վտանգուած է ոչ թէ քաղաք մը, այլ բուն իսկ քաղաքակրթութիւնը :

★ Ամերիկացի գիտնականներու Դաշնակցութեան Խորհուրդն ալ կոչ մը ուղղեց, թելադրելով չխաբուիլ Ջրածին ռումբին «խաբուսիկ ապահովութենէն» եւ նոր ձեռնարկներ կատարել ի խնդիր խաղաղութեան, փոխադարձ համաձայնութեամբ եւ զինաթափութեամբ։ «Կրնանք վստահ ըլլալ որ եթէ մենք Ջրածին ռումբեր չինենք, Ռուսերն ալ պիտի չինեն։ Ոչ մէկ զէնք, ինչքան ալ զօրաւոր ըլլայ, չի կրնար ապահովութիւն ընծայել ոեւէ ազգի։ Զինարշաւը չի կրնար կասեցնել Ջրածին ռումբով պատերազմի մը վտանգը»։ Գիտնականներու այս Դաշնակցութիւնը ունի 1500 անդամներ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը հրահանգ մը հրատարակեց, որ կը թելադրէ հայրենասէրներուն՝ տեղեկութիւններ հաղորդել պետական պաշտօնեաներու կողմէ կատարուած զեղծումներու եւ ուրիշ յանցանքներու մասին։ Տեղեկատուներուն անունները գաղտնի պիտի պահուին։ Կարելի է դանդատներ յայտնել ներկայ վարչապետին, նախարարներուն, կուսակալներուն եւ դեսպաններուն դէմ։ Կառավարութիւնը կը յուսայ բարենորոգումներ եւ մաքրագործումներ կատարել այս ձեւով :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ հարցին քննութեան առթիւ, որ կը շարունակուի Ժընեւի մէջ, Իրաքի եւ Եգիպտոսի պատուիրակները Բչ. օր յայտարարեցին թէ արաբական աշխարհը չի կրնար ընդունիլ միջին ծրագիրը՝ միայն սրբավայրերու միջազգայնացման մասին։ Իրաքի ներկայացուցիչը, Տոքթ. Մուհամմէտ Ճամալի, ըսաւ թէ այդ բանաձեւը կը խախտէ Ազգաժողովին ծրագիրը, որ քուէարկուեցաւ անցեալ Դեկտեմբերին եւ որ կը տրամադրէ միջազգայնացնել ամբողջ քաղաքը։ Եգիպտոսի անպաշտօն պատուիրակն ալ ձայնակցեցաւ այս յայտարարութեան։ Վիճաբանութիւնները պիտի վերսկսին այսօր, չորեքշաբթի :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ամերիկեան դեսպանները նոր ժողով մը պիտի գումարեն Գահիրէի մէջ, Մարտ 7ին, քննելու համար Մ. Նահանգներու քաղաքական, տնտեսական, մշակութային եւ հիւպատոսական յարաբերութիւնները։ Կը յիշուի թէ անցեալ Նոյեմբեր 26ին ալ այսպիսի ժողով մը գումարուեցաւ Պոլսոյ մէջ։ Ժողովին պիտի մասնակցին Գահիրէի, Աղեքսանդրիոյ, Փորթ Սայիտի, Ճիտտէի, Պէյրութի, Դամասկոսի, Պաղտատի, Պասրայի, Ամմանի, Եաֆա – Թէլ Ավիվի, Հայֆայի, Երուսաղէմի, Աթէնքի, Սելանիկի, Անգարայի, Պոլսոյ, Թէհրանի եւ Նիկոսիոյ ամերիկեան դեսպանները եւ հիւպատոսները :

« ՅԱՆՑԱՒՈՐ ԵՄ, ԼՐՏԵՍ ԵՄ ». — Այսպէս խոստովանած է Շթեթինի Ֆրանսական հիւպատոսարանի երբեմնի պաշտօնեան, Անտոն Ռոպինո, եթէ հաւատանք հրատարակուած տեղեկութեանց։ Իրեն հետ կը դատուին ուրիշ Ֆրանսացի մը եւ չորս Լեհեր։ Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ 31 Լեհեր հաւաքուած էին Ռոպինոյի եւ իր օգնականներուն կողմէ, լրտեսական գործեր կատարելու համար։ Ռոպինօ, որ ձերբակալուեցաւ 1949 Նոյեմբեր 18ին, երբ օդանաւ պիտի նստէր Փարիզ գալու համար, յայտարարած է դատարանին մէջ, Բչ. օր. — «Ես վնասեցի Լեհաստանի շահերուն, բայց զինուորի եւ Ֆրանսացիի պարտականութիւնս կատարեցի։ Ես մէկ գործակալն եմ գաղտնի տեղեկութեանց գրասենեակին։ Թէ պարտականութիւն մը կը սեպէի եւ թէ կը սիրէի այս գործը »:

ՎԵՑ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ գոհարեղէն եւ դրամ թռցուցին երկու աւազակներ, աննախընթաց յանդգնութեամբ։ Մէկը հանքային ընկերութեան մը տնօրէնին բնակարան–գրասենեակը մտաւ Նէօյիի մէջ, ահուդողի մատնելով ութ հոգի։ Յետոյ աթոռի մը կապեց դռնապանը, ներս մտցուց իր գործակիցը եւ դռնապանին կնոջը միջոցաւ հեռաձայնեց տնօրէնին թէ հրդեհ ծագած է։ Երբ տնօրէնը եկաւ, երկու աւազակները դրամարկղին բանալիները պահանջեցին։ Մէկը 600.000 ֆրանք չորթեց տեղին վրայ, միւսը գնաց դրամարկղը բացաւ եւ մօտ վեց միլիոն ֆրանքի գոհարեղէն ժողվելով, տուն վերադարձաւ եւ երկուքը միասին անհետացան :

«Նոր Սերունդի օրը»

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Կառավարենց» մասնաճիւղի ցերեկոյթ – պարահանդէսը այս կիրակի, ժամը 15էն 21, Salle Gallemandի մէջ, Place de la Gare:

Գեղարուեստական բաժին եւ դաւեշտ մը Նոր Սերնդականներու կողմէ։ Ժամը 18էն վերջ եւրոպական պար։ Նուագախումբ Կարօ Սարեան :

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Gare du Nordէն շոգեկառք ժամը 14.16ին։ Հանրակառք ամէն քսան վայրկեան Porte de la Chapelle թիւ 268:

Ցերեկոյթ - պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Եօթնեղբայրեան խումբի կողմէ, Կիր., 12 Փետրուար ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր։ Bains Doucheի սրահը։

Rue Jules Féry, métro Porte de Choisy, օթօպիւս 125։ Պիտի խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ :

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ դաւեշտ մը։

Ընտիր ճազ բարձրախօսով, ղեկավարութեամբ ընկեր Յոլակ Յովհաննէսեանի:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ — Մուտք 100 Ֆր.

Պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ

Կիրակի 12 Փետրուար ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, George Vի շքեղ սրահներուն մէջ :

Ի նպաստ Միութեան Փարիզահայ դպրոցներուն։ Մասնակցութեամբ՝ Bachicha Առժանթինեան նուագախումբին, ինչպէս նաեւ Roland Grenierի եւ իր խումբին :

Jacques Dal, du Cabaret «Des grands Seigneurs», Iléana Simo, danseuse Etoile du Casino de Paris
Pola Berger, la grande vedette du cabaret «Le Bosphore». Fedi et Fedi, les danseurs les plus drôles du Casino de Paris. Nany, Besydjian – Rasco, avec l'ensemble folklorique Roumain:

Կարեւոր. — Ձեր սեղանը ապահովելու համար փութով հեռաձայնել Tri. 39-09 կամ Ely. 23.66:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Օր. Ա. Մանուկեանի եւ Պ. Վ. Մանուկեանի, իրենց սիրելի մօր Տիկին Ե. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Ֆր. Կ. Խաչի Պանեէօ–Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Մխճեանէ հազար ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի Պ. Քիւրքճեանի մահուան առթիւ :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի ընկերուհիները կը հրաւիրեն բոլոր ընկերուհիները եւ բարեկամները այցելելու թարմ շիրմին ընկերուհի ՌԱՄԵԼԱ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆի իր մահուան քառասունքին առթիւ, փետրուար 14ին, ժամը 3ին։ Հաւաքուիլ բնակարանը, 17 rue Ampère:

Երաժշտագէտ Պ. Ն. Սերգոյեանի

կողմէ երգուած 8 եկեղեցական երգերու երգապնակները հրապարակ ելած են եւ կը ծախուին Պարսամեան գրատունը, 46 rue Richer, Paris (9):

Կամ հեղինակին՝ Պ. ՍԵՐԳՈՅԵԱՆի մօտ, 27 rue Victor Hugo, Rosny s/Bois:

Մեր հոգեզմայլ շարականները պէտք է լըսուին նաեւ հայ տունէն ներս եւ անոնցմով լեցուին մեր նոր սերունդի պատանիներուն հոգին։ Յարգելի երաժշտապետի ձեռնարկը լաւագոյն առիթն է այդ նպատակին հասնելու:

Ահա եւ երգերը. —
1.— ՈՒՐԱԽ ԼԵՐ (հարսանեկան եւ ԴԱՐՁ ԱՆՁՆ ԻՄ (յուղարկի)։ 2.— ՅԱՐԵՒԵԼԻՑ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻՔ, ԱՆԵՂԱՆԵԼԻ։ 3.— ՃԱՆԱՊԱՐՀ, ԴՈՒՌՆ ԿԵՆԱՑ։ 4.— ՃԱՆԱՊԱՐՀ (յորդորակ), ԴՈՒՌՆ ԿԵՆԱՑ (յորդորակ)։ Վերջին երեքը Արեւագալի մեղեդիներ են :

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Թրիմեան սրահը։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Փետրուար 18»:

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս հինգշաբթի իրիկուն, ժամը ճիշդ 9ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ խումբին ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 8.45ին Chope du Nord։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՌՈՄԱՆ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Օշական» խումբին դասախօսական ժողովը՝ Փետր. 8ին, սովորական վայրը, սովորական ժամուն : Նիւթը՝ «Դրուագներ Սամսոն Խանի կեանքէն »:

ՌՈՄԱՆ. — Հ. Յ. Դ. «Քեռի» խումբի դասախօսական ժողովները պիտի վերսկսին մօտերս, ինչպէս եւ վիճաբանական ժողովները:

ԱՆԻԷՌ. — Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Երզնկայի Փիթառիճ գիւղէն, Տէլի Արութ Քէհիայի թոռը, Նշանի աղջիկը Ծաղիկ, կը փնտռէ իր եղբայրները, Օհաննէս եւ Խաչիկ եւ քոյրը՝ Եաղութ, որոնք աքսորէն ի վեր կորսուած են։ Լուր տալ Պոլիս, Պէյօղլու, Փանկալթի, Զայիր սօգաղ թիւ 15, Յարութիւն Գըլըճեանի։ Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Կեսարիոյ եւ շրջակայի Վեր. Հայր. Միութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, Կեսարիոյ նախկին հոգեւոր հովիւ Սերովբէ քհնյ. Պուրմայեանի մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները ներկայ ըլլալ արարողութեան՝ յարգելու համար յիշատակը արժանաւոր հոգեւորականի մը որ 1918ի զինադադարէն վերջ, եղերական պայմաններու տակ այնքան օգտակար գործունէութիւն ունեցաւ տառապակոծ Կեսարիոյ մէջ :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 9 Février 1950 Հինգշաբթի 9 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année. No. 6073 — Նոր շրջան թիւ 1484

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇՐՋԱՆ ՄԸ ԵՒՍ ԲՈԼՈՐԵՑԻՆՔ

Նոր վերջացաւ Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի 22րդ Շրջ. Ժողովը, որ կը գումարուի ամէն տարի այս եղանակին։

Ինչպէս միշտ, այս անգամն ալ իւրաքանչիւր շրջան օրակարգի խնդիրները քննած էր տեղական ժողովներով, եւ բանաձեւեր քուէարկած։

Մեծամասնութեան բանաձեւերուն հետ, Շրջ. Ժողովը աչքի առջեւ ունէր նաեւ փոքրամասնութեան տեսակէտները։ Այնպէս որ, վերջնական քուէարկութեան ատեն, պատգամաւորները լսած կ'ըլլային ամէն ձայն։

Միւս կողմէ, թեր ու դէմ վիճաբանութեանց ատեն, երբեք պատեհութիւն չէր պակսեր լայնօրէն լուսաբանելու այս կամ այն կէտը։

Բոլոր զեկուցումներուն, ինչպէս բանաձեւերուն մէջ, կը տիրապետէր միեւնոյն տրամադրութիւնը,— ծրագրեալ եւ յարատեւ աշխատանք, որպէսզի Արեւմտեան Եւրոպայի Դաշնակցութիւնն ալ կարենայ լրիւ կատարել իր դերը, այս մռայլ օրերուն։

Բացատրութեան չեն կարօտիր օրուան հոգերը, մեր գաղութին մէջ թէ այլուր։

Անշուշտ պայմանները կը տարբերին երկիրէ երկիր, գաղութէ գաղութ։ Բայց կան խնդիրներ որոնք ընդհանրական են, Ատլանտեանի ափերուն վրայ թառած ըլլանք թէ Միջերկրականի կամ Խաղաղականի։

Քաղաքական գործունէութեան համար ունինք վերջին Ընդհ. Ժողովին մշակած ուղեգիծը, իր հեռաւոր եւ մօտաւոր նպատակներով։

Ինչպէս երկրորդ Աշխարհամարտէն առաջ եւ վերջը, մեզի համար հիմնական մտահոգութիւն մը կը կազմեն համրանքի պահպանումը եւ Հայաստանի ապահովութիւնը։

Ուրեմն արթուն պիտի մնանք, անխախտ պահելու համար մեր դիրքն ու վարկը բոլոր հիւրընկալ երկիրներուն մէջ։ Պիտի մնանք օրինապահ քաղաքացիներ, սրտանց յաջողութիւն մաղթելով բոլոր այն ուժերուն որ անկեղծօրէն կը գործեն ի խնդիր խաղաղութեան եւ ազատութեան։ Ցանուն բոլոր ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքին։

Այս մտահոգութիւնը կը պարտադրէ ոչ միայն չխառնուիլ հիւրընկալ պետութեանց ներքին գործերուն, այլեւ գլխու ցաւ չպատճառել անոնց, մեր ներքին վէճերով եւ տաղտկալի ժխորով։

Ազգային ճակատին վրայ, Դաշնակցութիւնը ամէն տեղ ալ չունի ուրիշ ձգտում, եթէ ոչ զարկ տալ առողջ եւ ժողովրդավար կազմակերպութեանց։ Ուրիշ խօսքով, ապահովել գաղութներու ինքնուրոյն եւ շինարար գործունէութիւնը, գդուշանալով կասկածելի մարզանքներէ։

Դաշնակցութեան հակառակորդները շատ կը խօսին «մենատիրութեան» մը մասին, որ ամէն բանէ առաջ իրենց յետին միտքերը կը մատնէ։

Արդարեւ, տեսակ մը աճուրդ կը գտան իրենց շուրջն վախցող մարդիկ, երբ մէկ-երկու Դաշնակցական, բոլորտիքեան կամ չէզոք անձեր տեսնեն որեւէ վարչութեան մէջ։

Եւ որովհետեւ Դաշնակցականը միշտ կը ձգտի գործքով արդարացնել իր ներկայութիւնը, կը վախնան որ իրենք զանցառելի քանակութիւն մը կը դառնան։

Հարցուցէք թէ մենատիրութիւն չէ՞ն, օրինակ, Փարիզի եկեղեցւոյ այս օրուան Վարչութիւնը եւ Հոգաբարձութիւնը։

Մենատիրութիւն չէ՞ր Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէ կոչուած խեղկատակութիւնը, որ իր հաշիւներն անգամ գաղտնի պահեց։

Մենատիրութիւն չէի՞ն Լիբանանի ազգ. իշխանութիւնները, որոնք չարաչար գործածեցին Դաշնակցութեան հաշտարար ոգին, դիրքերը գրաւելու եւ ներգաղթի կազմակերպումն անգամ խեղկատակ մենաշնորհի մը վերածելու համար։

Դաշնակցութիւնը թեկնածուներ չունի, բանկալը, նստելու կամ պնակ պատռելու համար։

Եւ երբ թեմական կազմակերպութիւն կ'առաջարկէ, գիտէ թէ գաղութին մեծամասնութեան ձայնն է որ կ'արտայայտէ, յիշեցնելով տարրական պահանջ մը։

Ուրիշ ի՞նչ հոգեր ունէինք սեղանի վրայ, Շրջ. ժողովի գումարման առթիւ։

Շ.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԳՐԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ գրականութեան բաժինը կը պատրաստէ «Հայ Գրականութեան Ակադեմական պատմութիւն»ը, վեց հատորով։ Գրքին վրայ կ'աշխատին քանի մը գիտնականներ եւ ակադեմականներ։

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏԸ (Պետ. Հրատարակչական) 1950ին հրապարակ պիտի հանէ շարք մը պատմական, քաղաքական, գեղարուեստական եւ ուրիշ գիրքեր։ Հայ գրողներէն պիտի հրատարակուին Շիրվանզադէի գործերը՝ տասը հատորով, Նար-Դոսի, Րաֆֆիի, Վ. Տէրեանի, Աւ. Իսահակեանի գործերը։ Պիտի հրատարակուին նաեւ երիտասարդ գրողներէ շատերուն «Երկերու Ժողովածու»ները եւ քանի մը հայրենադարձ գրողներու ստեղծագործութիւնները։ Ռուս դասական գրականութենէն՝ Մ. Կորքիի «Երկեր»ը, տասը հատորով, Մ. Շոլոխովի «Խաղաղ Դոն»ի յաջորդ հատորները։ Ժամանակակից սովետ. գրողներէն՝ Ստալինեան մրցանակաւոր (լաուրիատ!) Բորիս Պոլեւոյի, Վանդա Վասիլեւսկայի (լեհ գրագիտուհի), Պաւլենկոյի եւ ուրիշներու գործերը։ Արտասահմանեան եւ ժողովրդավար երկիրներու յառաջդիմական (պրոգրեսիւ!) գրողներու գործերը։

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ միութեան թատերագիրներու ճիւղին (դրամատուրգների սեկցիա) անդամները կը պատրաստեն շարք մը նոր թատերախաղեր, նիւթ ունենալով՝ «սոցիալիստական» արդիւնաբերութիւնը եւ «կոլխոզային գիւղի» առօրեայ կեանքը։ Հայկ Ատբեան եւ Պարսամենը կը պատրաստեն «Մշտադալար Այգիներ»։ Նիւթը՝ անտառապատման դաշտերու աշխատանքն է։ Միեւնոյն նիւթերը կը մշակեն թատերագիր Տիգրան Հախումեանը, Հրաչիկ Ասլանեանը եւ Գուրգէն Բորեանը, Արշակ Դարբինեան, Տէր Գրիգորեանը, Թումանեանը եւ ուրիշներ։ Մելիք Քոչարեանը եւ Անդրանիկ Ցովսէփեանը մօտերս կ'աւարտեն «Մայիսեան Ապստամբութիւն» թատերախաղը, որ կը նկարագրէ «անմահ հերոս», Ղուկաս Ղուկասեանի «քաջագործութիւնները» (ԽՄԲ. — Թուրքերու դէմ կռուող հայկ. բանակի թիկունքէն)։

ԵՐԵՒԱՆԻ «ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆ» պետական թատրոնը կը պատրաստէ Ստալինեան պսակաւոր՝ Սերգէյ Միխալկովի «Իլիա Գոլովին» թատերախաղը։ Գլխաւոր հերոսը՝ Իլիա Գոլովինը երաժշտագէտ է եւ ժողովուրդին անմատչելի գործեր կուտայ։ Շրջապատը կը զգացնէ Իլիային, թէ պարտաւոր է մատչելի գործեր տալ։ Իլիան «կը զգայ» իր «Սխալը» եւ անմիջապէս կը ձեռնարկէ ժողովուրդին համար մատչելի երգեր գրելու։ Թատերախաղը գրուած է Ժդանովի ելոյթէն վերջ եւ կը պատկերացնէ առօրեայ քաղաքական կեանքը։ Բեմադրութիւնը ստանձնած է արուեստի վաստակաւոր գործիչ՝ Դաւիթ Վարդանեան, մասնակցութեամբ թատրոնի լաւագոյն ուժերու։ Գլխաւոր հերոս Իլիայի դերը պիտի կատարէ Վաղարշ Վաղարշեանը, բեմական յարդարումը՝ նկարիչ Վասիլ Վարդանեան։— Սղագրեց Գ. Ծիծեռնակ։

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԹԵՄԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ՎԱԽՃԱՆԱԾ

Կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք. հետեւեալ հեռագիրը ստացած է Ամենայն Հայոց Հայրապետէն.—

ԵՐԵՒԱՆ, 30 Յունուար.— Խորին վշտով գուժում ենք Ս. Էջմիածնի միաբան, Վիրահայ թեմի առաջնորդ Գերաշնորհ Կարապետ արք. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ վաղահաս մահը։ Աղօթեցէք մեզ հետ Ամենաողորմածին որ մեր եւ միաբանութեան սիրելի հանգուցեալի փոխարէն արժանաւոր յաջորդ յարուցանէ ի մխիթարութիւն մեր եւ ժողովուրդի։ — ԳԷՈՐԳ Զ.

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ տնտեսական յանձնախումբէն առին քալեցին Խ. Միութեան պատուիրակները, որովհետեւ երեքի դէմ տասը ձայնով մերժուեցաւ արտաքսել ազգայնական Չինաստանի պատուիրակութիւնը։ Այս վերջինն ալ կը պահանջէ վտարել խորհրդային պատուիրակները...

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը որոշեց 863 հոգի արձակել Մաքրոնիսոսի արգելարանէն, ուր ողբալի են առողջապահական պայմանները։ Կ'ըսուի թէ դեռ 8—10.000 կալանաւորներ կան։

Վերակազմեալ դահլիճը վստահութիւն շահեցաւ

Պ. Պիտօ երեքշաբթի օր Ազգ. Ժողովին ներկայացուց վերակազմեալ նախարարութիւնը եւ պարզեց իր քաղաքականութիւնը։ Ժողովը վստահութիւն յայտնեց 185ի դէմ 225 ձայնով։

Ժողովէն առաջ, ընկերվարական կուսակցութեան վարչական խորհուրդը 14ի դէմ 16 ձայնով որոշած էր քուէ չտալ նոր դահլիճին։ Այս որոշումը կրնար խախտել մեծամասնութիւնը։ Վարչապետը անմիջապէս խորհրդակցութեան հրաւիրեց ընկերվարական վարիչները, միջին ճամբայ մը գտնելու համար, բայց անօգուտ։ Ընկերվարականները որոշեցին ձեռնպահ մնալ (99 ձայն)։ Թեր քուէարկեցին վարչապետին կուսակցութիւնը (M. R. P.), արմատականները եւ չափաւորները։ Հակառակ՝ համայնավարները եւ երկու թունդ աջակողմեան խմբակցութիւններ։ Մօտ երկու հարիւր երեսփոխաններ ձեռնպահ մնացին, մէջն ըլլալով ընկերվարականները, զոր. տը Կոլի կուսակիցները եւ կարգ մը աջակողմեաններ եւ չափաւորներ։

Պ. Պիտօ պարզելով իր քաղաքականութիւնը, յայտարարեց.— «Ծրագիրս չէ փոխուած եւ կառավարութիւնը կը յուսայ թէ պիտի վայելէ աջակցութիւնը անոնց որոնք այլեւս չեն բաժներ իշխանութեան պատասխանատուութիւնը։ Կառավարութիւնը պիտի շարունակէ այն քաղաքականութիւնը զոր վաւերացուցիք առաջին օրը։ Ես պիտի չպաշտպանեմ բարեկարգութիւնը ընկերային արդարութեան դէմ, ոչ ալ Ֆրանսան խաղաղութեան դէմ։ Ես վարժուած չեմ իրարու դէմ հանելու եղբայրական գաղափարներ։ Երեսուն տարի է որ այսպէս կը գործեմ եւ միտք չունիմ գաղափարս փոխելու։ Կը խնդրեմ բոլոր անոնցմէ որ գիտեն մեր ներքին կացութիւնը, աշխարհի կացութիւնը եւ մեր քաղաքական դժուարութիւնները՝ չմոռնալ թէ անբաժանելի են Ֆրանսայի դատը, խաղաղութեան դատը, բարեկարգութեան եւ ընկերային արդարութեան դատը»։

Վարչապետին ճառէն վերջ զոր. տը Կոլի կազմակերպութեան ներկայացուցիչ Պ. Էդմոն Միշլէ յայտարարեց թէ պիտի աջակցին դահլիճին, պայմանաւ որ ընդհ. ընտրութեան ձեռնարկէ։ Այս առթիւ յիշեցուց զօրավարին վերջին յայտարարութիւնները եւ խօսքն ուղղելով Պ. Պիտոյի, ըսաւ.— «Եթէ որոշած էք այդ ուղղութեամբ գործել, կը հաւատամ թէ մինակ պիտի չմնաք։ Իրաւասութիւն ստացած եմ այս յայտարարութիւնն ընելու»։

ՆՈՐԷՆ ԽՐԱՐԱՆՑՈՒՄ

Վիճաբանութեանց ընթացքին, համայնավարներու առաջնորդը, Ժաք Տիւքլօ, ծանր մեղադրանքներ ուղղեց՝ կառավարութեան անդամներուն, եւ մասնաւորապէս Պ. Ռամատիէի դէմ, ըսելով թէ դադրեցուցած է երկու զօրավարներու դէմ բացուած քննութիւնը։ Աւելի յառաջ երթալով յայտարարեց թէ վառած են ամբաստանեալ զօրավարներուն վերաբերեալ փաստաթուղթեր։ Ցետոյ մեղադրեց աս ու ան թէ կաշառք ստացած են այս գործին առթիւ։ Մասնաւորապէս մեղադրեց արմատական երեսփոխան մը, Փոլ Պաստիտ, պնդելով թէ «դրամ առած է»։ Ժխորը հետզհետէ կը սաստկանար։ Գրասեղաններ կը ճարճատէին։ Նախագահը ի զուր կարգի կը հրաւիրէր։ Ընկերվարական երեսփոխաններ կը պոռային Տիւքլոյի երեսին— «Գարշելի էք։ Դուք փտութեան կուսակցութիւնն էք»։

Նիստը շարունակուեցաւ մինչեւ գիշեր, նոյն յուզումնալից մթնոլորտին մէջ եւ ի վերջոյ ժողովը վստահութիւն յայտնեց վերակազմուած կառավարութեան։ Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, ընկերվարական նախարարներուն տեղ առնուած են արմատականներ եւ ժողովրդականներ։

3000 Ֆր.ի բացառիկ պարգեւը

Պաշտօնաթերթը Փետրուար 7ին հրատարակեց այն օրէնքը որուն համաձայն 3000 ֆրանքի բացառիկ պարգեւ մը պիտի վճարուի անոնց որ ամսական 14 հազար ֆր.ի խառն աշխատավարձք մը կամ աւելի պակաս կը ստանային 1950 Յունուարին։ Անոնք որ 14.001 — 18.000 ֆրանք վաստկած են նոյն ամսուն, պիտի ստանան 18 հազար ֆրանքի եւ իրենց աշխատավարձքին միջեւ եղած տարբերութեան երկու երրորդը։

Բացառիկ պարգեւին վճարումը կրնայ կատարուիլ, մէկ երկու կամ երեք մասնավճարներով։ Միակ կամ առաջին մասնավճարը պէտք է կատարուի փետրուարը չվերջացած, երկրորդը՝ մարտի ընթացքին, երրորդը՝ 1950 ապրիլ 30էն առաջ։ Մասնավճարներէն մէկը պէտք է առնուազն հաւասար ըլլայ պարգեւի կիսուն։ Կրճատումներ պիտի չկատարուին ընկերային ապահովութեան, վճարովի արձակուրդի եւն. առթիւ։ Այն աշխատաւորները որոնք պատկան հաստատութեան աշխատանքի սովորական տեւողու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՅԻ 200ԱՄԵԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մխիթար Աբբայի մահուան 200ամեակին առթիւ, Սեբաստիոյ «Մուրատ» Ուսումնասիրաց Փոնտի յանձնախումբն ալ կազմակերպած էր գեղեցիկ տօն մը, կիրակի օր, Մութիւալիթէի մեծ սրահին մէջ։

Կը նախագահէր հայ կաթոլիկէ համայնքին մոդովրդապետը, Քիլէրճեան վարդապետ որ իր բացման խօսքով պարզեց Մխիթար Աբբայի աշխատանքը ԺԸ. դարուն սկիզբը, լուսաւորելու համար հայ ժողովուրդի ճամբան։

Առաջին բանախօսն էր Պ. Զօպանեան, որ փառաբանեց Մխիթարեան Միաբանութեան հիմնադիրը, իբրեւ մեծ մտաւորական մը եւ ազգասէր մը, մտաւորական մը որ պայքարեցաւ խաւարին դէմ եւ հիմը դրաւ Լոյսի վառարանի մը, մտաւորական մը որուն ձեռք բերած արդիւնքը Ալիշաններէն մինչեւ Մ. Պէշիկթաշլեաններ, Բագրատունիներէն եւ Հիւրմիւզներէն մինչեւ Թ. Թէրզեաններ, եղաւ պարծանքը հայկ. մշակոյթին։ Մխիթար Աբբահօր հաղորդական եւ մեծ ազգասիրութիւնը, եղաւ նաեւ միութեան գիծ մը կրօնական մոլեռանդութեամբ պառակտուած ժողովուրդի մը։ Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան, իր աշակերտը Պոլսոյ մէջ, յարատեւ եւ կենդանի օրինակը եւ մղիչ ուժն էր այդ աշխատանքին։ Կը պատմեն նոյնիսկ որ Պէշիկթաշի մէջ ամէն կիրակի առաւօտ ան կ'այցելէր կէս ժամ Լուսաւորչական եւ կէս ժամ կաթոլիկ եկեղեցին։

Վենետիկի Ս. Ղազարը ուր եկաւ հաստատուեցաւ իր Միաբանութիւնը 1715ին, Եւրոպայի սրտին վրայ դարձաւ մշակոյթի այն մեծ տունը որ պարծանքն է հայ ժողովուրդին եւ ուր Պայրըններէն մինչեւ վերջին օտար այցելուն յարգանքի եւ հիացումի զգացումներ միայն կ'ունենայ մեր ժողովուրդին դարաւոր քաղաքակրթութեան հանդէպ։ Իր կրթական, դաստիարակչական գործն ալ նոյնքան արժանի է գնահատման։ Մ. Պէշիկթաշլեանի, Թովմաս Թէրզեանի, Մատաթիա Գարագաշի եւ Սրապիոն Հէքիմեանի նման աշակերտներ հատորներ կ'արժեն որպէս գրագէտ եւ ուսուցիչ։

— «Գրաբարին հիացող մը եւ այդ ոսկեղնիկ լեզուով գրուած ու թարգմանուած գլուխ գործոցները յափշտակութեամբ կարդացած, որքան պիտի ուզէի տեսնել սակայն արդի աշխարհաբարին վերածուած այդ գործերուն գոնէ մէկ մասը, որոնց ընթերցումը նոր սերունդներու պարծանքը պիտի ըլլար»։

Բանախօսը յիշեց նաեւ Վիէննացիները որոնց բանասիրական եւ գիտական աշխատանքները նոյնքան թանկագին եղած են որքան վենետիկեան գրական գոհարները։

Պ. Գմբէթեան գեղեցիկ ընտրութիւն մը կատարած էր, արտասանելով Ալիշանի գրաբար մէկ կտորը, «Անդորրանք Անւոյ»։ Եթէ նոյնիսկ քիչերու տրուած ըլլար զայն հասկնալ, անոր երաժշտական հմայիչ ներդաշնակութիւնը վայելք մըն էր բոլոր ականջներու համար։ Տաղանդաւոր դերասանը արտասանեց նաեւ Սիլվա Կապուտիկեանի «Խօսք իմ Որդւոյ հետ» ոտանաւորը, նուիրուած հայ լեզուի փառաբանութեան։ Յետոյ շատ յարմար ներկայացումներով հետզհետէ բեմ հրաւիրեց օրուան բանախօսները եւ արուեստագէտները։

Երկրորդ բանախօսը, ընկեր Հր. Սամուէլ խնամքով, դասաւորուած ձեւով ներկայացուց Մխիթար Աբբայի կեանքն ու գործը սկիզբէն մինչեւ 1749 ապրիլ 27, երբ Ս. Ղազարի մէջ աչքերը կը փակէր մեծ Հայը։ Հողդարի եւ Ս. Նշանի փոքրիկ Մանուկը, ծարաւի ուսման եւ լոյսի, եղաւ ԺԷ. դարու խաւարին մէջէն ճառագայթող լուսապայծառ մեծ դէմքը։ Տասնըհինգ տարեկանին սարկաւագ՝ կ'անցնի Էջմիածին, ուր չկար ոչ ճեմարանը եւ ոչ ալ ուսման ու գիտութեան այն օճախը որ պիտի տաքցնէր իր հոգին։ Կը փախչի Սեւան։ Հոն կ'ունենայ տեսիլք մը։ Տիրամայրը կ'երեւի իրեն, զինքը կարդացնող երբեմնի երկու կրօնաւորուհիներու հետ եւ կ'ըսէ — «Եղիցի»։ Կ'անցնի Բասենէն ու Սեբաստիայէն։ Քսան տարեկանին վարդապետ է արդէն, կուգայ Պոլիս յետոյ Հալէպ, Կիպրոս, կրկին Հալէպ եւ ապա Պոլիս, միշտ պայքարելով, միշտ հալածուելով ու մանաւանդ հոգեւին խոցուած Լուսաւորչական-կաթոլիկ հակամարտութեանց պառակտումներէն։

Տեսիլքին «Եղիցի»ն ուժ կուտայ իրեն։ 1715ին կ'անցնի Մորէա կղզին ո րկը գտնուէր Վենետիկցիներու տիրապետութեան տակ եւ Մեթոնի մէջ կը հիմնէ իր Միաբանութիւնը, որ Ենիչէրիներու արշաւանքէ մը մազապուր ազատած կուգայ Ս. Ղազար, բորոտներու կղզին ապաստանիլ։ Ահա այդ բորոտներու խոպան կղզին կը դառնայ ոչ միայն ծաղկանոց մը այլեւ այն մեծ Միաբանութեան տունը որ պարծանքը կրնայ ըլլալ ոեւէ քաղաքակիրթ ազգի։

1772ին երկուքի բաժնուած Միաբանութիւնը — դժբախտութիւն մը նախապէս — մեզի բերաւ մէկի տեղ երկու լոյսի վառարաններ։ Վիէննան եւս իր թանկագին գործերով, Այտընեաններու, Տաշեաններու, Գալէմքեարեաններու, Մենեւիշեաններու միջոցաւ 30 տարուան մէջ միայն 50 հատոր բանասիրական եւ Հայոց պատմութեան գիտական հետազօտութիւններով, ճոխացուց մեր մատենագրութիւնը։

1915ի Եղեռնէն վերջ, ուր փճացան մեր վանքերու դարաւոր հարստութիւնները եւ մշակոյթի գանձերը, ի՞նչ պիտի ըլլար մեր մշակոյթին վիճակը, եթէ չունենայինք Երուսաղէմն ու Էջմիածինը ու մանաւանդ զոյգ Մխիթարեանց վանքերը, ուր անգին հարստութիւն մը, աւելի քան 20.000 ձեռագիրներու մօտաւորապէս կէսը անաղարտ վիճակներ կը մնան մեր անցեալին, ի ծառայութիւն եւ ի փրկութիւն հայ ժողովուրդին։

Փարիզի Հ. Մ. Ը. Մ.ի արիները յարգալից նամակով մը կը մասնակցէին տօնին։

Օր. Մառի Կառվարենց իր կիրթ եւ ջերմ ձայնով երգեց Կոմիտասի «Անտունին», «Ծիրանի ծառը» ու Սրուանձտեանցի դաշնաւորած «Պճինկոն» զոր ստիպուեցաւ կրկնել հանդիսականներու փափաքով։

Կարճ դադարէ մը վերջ, բեմ հրաւիրուեցաւ Մուրատեան վարժարանի տեսուչը, Հայր Սահակ Տէր Մովսէսեան։ Յարգելի վարդապետը նախ ուզեց ճշդել թիւրիմացութիւն մը։ «Աջէն եւ ձախէն կը հարցնէին թէ ինչո՞ւ այս տօնակատարութիւնը Մխիթարեանց թատերասրահին մէջ չէր կատարուած։ Ես թելադրեցի որ այսպէս ընեն», ըսաւ, անցաւ իր բանախօսութեան։ Հ. Սահակ նախախնամութեան մարդը անուանեց մեծ Աբբահայրը որուն նպատակը երեք էր գլխաւորաբար.— Հայ ժողովուրդը բարձրացնել իր կրօնական հաւատալիքներուն մաքրութեամբ ու ազնուութեամբ։ Ե. դարու, մշակոյթի այդ ոսկեդարին արժանի ընել մտաւորական բարձրութեամբ իր ժողովուրդը եւ միութեան, սիրոյ եւ համերաշխութեան ոգին ստեղծել պառակտուած իր եղբայրներուն միջեւ։ Նախախնամութիւնը զինքը հեռացուց Թուրքիայէն, ուր փճացումը կրնար սպասել միայն մեր ժողովուրդին։ Պէտք էր որ կործանէր եւ Մորէան որպէսզի Վենետիկը ըլլար ապաստանարան հալածական քաղաքաբրթութեան մը։ Միաբանութիւնը ծաղկեցաւ այդ սիրելի երկրին մէջ եւ ծաղկեցուց այնպիսի մշակոյթ մը որ դարերու ուժին դէմ ալ անսասան է, հակառակ չարասիրտ փափաքներուն։ Դեռ քանի մը ամիս առաջ էր, Կովկասահայ մը նամակով կը փափաքէր Ս. Ղազարը այրել ու կործանել։ Եզրակացնելով, բանախօսը թելադրեց դաս մը հանել Մխիթարի գործէն։ Սիրոյ, միաբանութեան եւ համերաշխութեան օրինակ մը պէտք է ըլլայ ան։ Լոյսը միշտ սիրած է մեր ժողովուրդը, որ օր մը նորէն պիտի իշխէ։ Թող մեր համերաշխութիւնը ըլլայ լուսապսակ մը Մխիթարի շիրմին վրայ»։

Օր. Անահիտ Գեւոնեան՝ Կոստան Զարեանի «Աստացուածք կախաղան բարձրացողին համար» եւ Սիամանթոյի «Յոյսին համար» երկու կտորներու արտասանութեամբ ցոյց տուաւ իր մաքուր առոգանութիւնը, գիտակից եւ զգայուն շեշտը եւ ճշգրիտ ըմբռնումը գրուածքին։ Օր. Վ. Ծինճեանի դաշնակը — Շոփէնի, Բարխուդարեանի եւ Սպենդարեանի երեք կտորներով — հանդէսին գեղարուեստական բաժինը զարդարեցին շատ հաճելի ներդաշնակութեամբ։ Իսկ Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան նոյնքան վայելք պատճառեց Յարօ Ստեփանեանի, Օհան Տուրեանի եւ մանաւանդ Ալէմշահի (Իմ Երգը) երգերովը։ Համակրելի երգչուհին յայտագրէն դուրս ալ երգեց «Անուշ»էն։

Վերջին խօսողն էր Մուրատ Փոնտի յանձնախումբին անխոնջ անդամը, Պ. Յակոբեան որիր ընկերներով յաջողած էր այս շատ գեղեցիկ հանդէսը կազմակերպել, ճշմարիտ վայելք մը պատճառելով հանդիսականներուն։

Բանախօսը թեթեւ հպումներով անցաւ Մեծ Սեբաստացիին կեանքին ու գործին վրայէն եւ կանգ առաւ անոր Հաւատքին ու Նուիրումին, Կամքին ու յարատեւ Աշխատանքին կատարած հրաշապատումին վրայ։ Չէ՞ որ հրաշք մըն էր 400 ղրուշով ճամբայ ինկած երիտասարդ վանականին գործը, փոթորիկներու մէջէն, գործ մը որ պարծանքն է այսօր ամէն Հայու։ Ու այս բոլորին փոխարէն ունի համեստ արձանագրութիւն մը միայն վանքին ճակատը։

Հանդէսը փակուեցաւ դաշնակի եւ ջութակի երկնուագով մը, Օր. Ծինճեանի եւ Պ. R. Stoïtzner կողմէ։ Երկու արուեստագէտները թէ Պրիւքներէն թէ Գ. Ալէմշահէն ընտրած իրենց 2 կտորներով այս այնքան յաջող հանդէսին տպաւորութիւնը անգամ մը եւս շեշտեցին, սրահէն գոհունակութեամբ հեռացող հանդիսականներուն մէջ։

Սեւ նիշ մը.— այս առթիւ ալ աչքի կը զարնէր բացակայութիւնը շատ մը դրօշ-բրօշներու եւ «առաքելական» կղերին։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՈՎ ՈՐ ՀԻՆԳ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՏՆԷ, «ՀԱՅ–ԲՈՅԺ»Ի, ՁՐԻ «ՑԱՅԱՋ» ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՅ ՎԵՑ ԱՄԻՍ։

Օտարականները Ֆրանսայի մէջ

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՅԻՇԵՑՆԷ ԱՆՈՆՑ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Փարիզի Օտար Մամուլի Ընկերակցութիւնը Յունուար 27ին հացկերոյթ մը սարքած էր, ի պատիւ ներքին նախարար Պ. Ժիւլ Մոքի (ընկերվարական, այժմ հրաժարեալ)։

Նախարարը շահեկան ճառ մը խօսեցաւ այս առթիւ, օտարականներու բնակութեան իրաւունքի եւ պարտականութեանց մասին։ Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը, որոնք միեւնոյն ատեն վիճակագրական տեղեկութիւններ կը պարունակեն տարագիր բազմութեանց մասին.—

... Ոմանք երբեմն օտարատեաց կ'անուանեն զիս, նոյն որակումը տարածելով ամբողջ կառավարութեան վրայ։ Կը ծիծաղիմ պարզապէս։ Այսօր ալ, ինչպէս երէկ, Ֆրանսան այն ազգն է որուն աքաղաղը Քէհլի կամուրջին վրայ, 1791 Յուլիս 14էն ի վեր կ'երգէ.— «Ասկէ կը սկսի ազատութեան երկիրը»։ Կառավարութիւնը կ'ուզէ որ Ֆրանսան մնայ հիւրընկալ երկիր մը, եղբայրօրէն բաց՝ բոլոր անոնց առջեւ որ կը տառապին եւ վտարանդի են, որպէսզի չուրանայ ոչ ալ դրժէ իր հաւատքը։ Բայց սոր դէմ ալ ան կ'ուզէ որ մեր հիւրերը համակերպին մեր օրէնքներուն, հեռու մնան մեր ներքին վէճերէն։

ԺԷ. դարէն ի վեր Ֆրանսան եղաւ ապաստանութեան եւ յաճախ ապաստանի երկիր մը, երբ թագաւորական հրամանագիրները կը քշքշէին անդրալպեան արհեստաւորներու տեղաւորումը։

Քսաներորդ դարու սկիզբը մէկ միլիոն օտարականներ կը բնակէին արդէն մեր հողին վրայ, եւ սակայն շրջան մըն էր երբ մարդիկ իրարու կը հանդուրժէին։

Հակառակ ռազմիկներու խաղաղասիրութեան, հակառակ այն ազնիւ սկզբունքներուն որոնք արձանագրուած են Ազգերու Դաշնակցութեան դաշինքին մէջ, 1919ի դաշնագիրները եւ աշխարհի ցնցումները ստիպեցին որ հարիւր հազարաւոր մարդիկ հեռանան իրենց երկիրներէն, ռուսական յեղափոխութիւնը, հայկական ջարդերը, կեդրոնական Եւրոպայի բաժան-բաժան վիճակը զոր անկատար կերպով սրբագրեցին տեսական երաշխաւորութիւնները, այս պարագաները 1921էն իսկ Ֆրանսաբնակ օտարներուն թիւը բարձրացուցին 1.833.000ի։

1929 — 1930ի բարգաւաճ տարիներուն մեր երկիրը եկան աշխատող ձեռքեր որոնք գործ գտան թէ մեր արգասաբեր դաշտերուն եւ թէ մեր քաղաքներուն մէջ որ բանուորի պէտք ունէին, եւ ուր ապրելու աւելի տանելի պայմաններ կային քան իրենց ծննդավայրին մէջ։ «Ուր հաց, անդ կաց» նշանախօսքով առաջնորդուած այս հոսանքին միացան խորթ հայրենիքներու փախստականները եւ օտար բնակիչներու թիւը հասաւ 3.200.000ի, քսան տարուան մէջ։

1933ին Հիթլէր ի իշխանութեան գլուխ գալովը, տարագիրներու նոր ալիք մը հոսեցաւ դէպի Ֆրանսա։ Սակայն անոնց գալուստը զուգադիպեցաւ տնտեսական տագնապին եւ չատերու մեկնումին։ Այսպէս, հակառակ կէս միլիոն Սպանիացիներու յորձանքին, 1939ին, օտարներու թիւը մեր երկրին մէջ երկուքուկէս միլիոնի իջաւ պատերազմէն առաջ։

Ո՞րն է, Ֆրանսայէն դուրս այն երկիրը Եւրոպայի կամ Ամերիկայի մէջ որ ընդունեց եւ ապրեցուց տասնըհինգ բնիկ ժողովուրդի վրայ մէկ օտարական։ Ազատագրութենէն վերջ այս թիւը աւելի քան երեք միլիոնէն մէկ միլիոնի կ'իջնէ։ Սակայն երբ, մէկը միւսին ետեւէն, կեդր. Եւրոպայի երկիրներ համատիրութեան ծիրին մէջ կ'իյնան, երբ Ֆրանսան տնտեսական իր արագ վերականգնումով նորէն կը հրապուրէ աշխատաւորները, նորէն կ'աճի եկուորներուն թիւը եւ ներկայիս մինչեւ 1949 Յունուար 1, անոնց թիւը կը հասնի 1.938.948 անձի։

Ասոնց երեք չորրորդը Իտալացիներ, Լեհեր եւ Սպանիացիներ են։ 170 հազարը նկատուած են պաշտօնական տարագիրներ, այսինքն Տարագիրներու Միջազգային կազմակերպութեան պաշտպանեալները, մինչդեռ քաղաքական փախստականներու թիւը մօտ մէկ միլիոն է։ Բոլորն ալ մեր աչքին հաւասար են իրաւական տեսակէտով։ Նոյնքան գաղթականներու դէմ, որոնք եկած են Ֆրանսա իրենց հայրենիքէն աւելի նպաստաւոր պայմաններով գործ գտնելու։

Էնհաստանի ներկայ ռուսացումէն շատ առաջ, լեհական գաղութը ծնունդն էր մեր աշխատաւորի ահագին պահանջներուն, իբրեւ հետեւանք 1914ի քանդումներուն, օրական ութ ժամուան աշխատանքի հաստատման, շաբաթական 40 ժամուան, եւ վերջապէս Ֆրանսացիներուն յարաճուն խորշանքին՝ հանքերու մէջ աշխատելու։ 1921ին Լեհերը 55.000 էին, 1937ին 500 հազար, այսօր իջած է 389 հազարի, շնորհիւ հայրենա–

դարձի քարոզչութեան զոր լայնօրէն կը քաջալերէ լեհական կառավարութիւնը :

Այս գաղութին անդամներուն կէսը աշխատաւորներ են, որովհետեւ լեհ գործաւորը երկրէն դուրս կ'ելլէ ծերերով, կիներով եւ մանուկներով: Իրենք իրենց մէջ կ'ապրին իրենց քահանայի եւ ուսուցիչին շուրջ: Լաւ յարաբերութիւն ունին իրենց Ֆրանսացի դրացիներուն հետ, կ'աշխատին ընտանեկան խաղաղ կեանք մը ապրիլ: Անոնց երեք չորրորդը չեն բաժներ իրենց ներկայ կառավարութեան ձգտումները: Սակայն չեն ձուլուիր ոչ ազգային տեսակէտով, ոչ ալ լեզուական, եւ մեր Հիւսիսի եւ Արեւելքի համայնքներուն մէջ ճշմարիտ լեհական քաղաքներ կը կազմեն :

Սպանիական գաղթականութիւնն ալ զանազան ելեւէջներ ունեցած է, յաջորդական քաղաքական տագնապներու պատճառով: 1930ին 400 հազար հոգի էին, յետոյ իջաւ թիւը հանրապետութեան սկզբնական շրջանին: Սակայն 1939ին հանրապետականներու պարտութեան յաջորդ օրը, Ֆրանքոյի հարուածներուն տակ, ինչպէս եւ գերման եւ Իտալացիներու, քանի մը օրուան մէջ լուծեցինք ծանր եւ ցաւագին հարցը, ընդունելով 550 հազար գաղթականներ:

Այսօր Ֆրանսայի մէջ կ'ապրին 330 հազար Սպանիացիներ, որոնք կիսովին քաղաքական տարագիրներ են: Սակայն այս թիւը կ'աւելնայ հազարով ամէն ամիս, գաղտնօրէն Ֆրանսա մտած գաղթականներով, ասոնք են կամ վտանգուած տարագիրները եւ կամ գործազուրկները որոնք Սպանիոյ ներկայ թշուառութենէն խոյս կուտան: Կ'ընդունինք առաջինները, սակայն աւաղ, ստիպուած ենք ետ ղրկել երկրորդները, որոնց մեր նահանգապետները չեն կրնար աշխատանք հայթայթել :

Կարծնեղ, սակաւապէտ, յարգուած Սպանիացիները մեծ թիւ մը կը կազմեն հարաւային նահանգներուն մէջ: Շուտով կը ձուլուին մեր մէջ եւ ֆրանսացի սերունդ կուտան : Միայն քանի մը խառնակիչներ եւ փոքր կազմակերպիչներ պէտք է հսկողութեան ենթարկուին եւ կարգի հրաւիրուին:

Իտալական գաղթականութիւնը երիցագոյնն է: Մէկ դար առաջ Ֆրանսան 63·000 անդրալպեաններու ասպնջականութիւն կուտար: 1914ին անոնց թիւը բարձրացաւ 400·000ի, վերջն ալ 900 հազարի, երբ Մուսոլինի դուրս ըրաւ ազատ մտածողները ինչպէս հանրապետական Սֆորցան, ընկերվարականներէն, որոնք երկարատեն վայելեցին մեր հիւրասիրութիւնը:

Գրաւման ատեն պակսեցաւ թիւը, 1945ին 470 հազարը բարձրացաւ 600 հազարի, շնորհիւ երկու երկիրներու միջեւ կնքուած աշխատանքի պայմանագրին :

Իտալացիները լաւ կը յարմարին մեր ազգային կեանքին մէջ, եւ մեզ փափուկ խնդիրներու չեն մատներ :

Ոչինչ ունիմ ըսելիք 146 հազար Պելժիքացիներու մասին, որոնք կեդրոնացած են մեր հիւսիսային շրջանին մէջ: Անոնք չեն զանազանուիր մեր ազգակիցներէն:

Վերջապէս 104 հազար Գերմաններ կան, հին պատերազմական գերիներ որոնք չեն ուզեր իրենց երկիրը դառնալ, եւ 43 հազար Խ· Ռուսիոյ արբանեակ երկիրներէն (բացի Լեհաստանէն), որոնց կէսը Չեխեր են :

Բացի մնայուն գաղթականներէն, կան շրջիկները եւ ճամբորդները: Քսան միլիոն օտարականներ տարեկան կ'անցնին մեր սահմանագլուխներէն, որոնցմէ որոշ թիւով գաղտնի: Այսպէս է որ 180 հազար Կեդր· Եւրոպայէն՝ Ֆրանսայի վրայով անցան 70 հազարը, անպաշտօն կերպով:

★ Եզրակացնելով, Նախարարը անգամ մը եւս կ'ուզէ որ օտարականները ոչ միայն յարգեն երկրին օրէնքները, այլ խոհեմ ըլլան, չխառնուելով անոր ներքին վէճերուն: «Մենք չենք կրնար հանդուրժել որ օտարականները իրենց պայքարները փոխադրեն մեր հողին վրայ եւ խառնուին մեր պայքարներուն: Չենք ընդունիր որեւէ դաւադրութիւն ոչ օտար կառավարութեան, ոչ ալ մեր կառավարութեան դէմ»:

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ· ՔԱՌՍԸ

Պոլսոյ թերթերը կը շարունակեն վրդովիչ տեղեկութիւններ հաղորդել պատրիարքական հարցին առթիւ: Նոր օրէնքով հետզհետէ նորընտիր Թաղ· խորհուրդներուն կը փոխանցուին անհատ մատակարարներու իրաւասութիւնները, բայց պատր– տեղապահի խնդիրը միշտ նոր դժուարութիւններ կը յարուցանէ:

Տօքթ· Խոռխոռունի, որուն կնքահայրը եղած է Գէորգ արք· Արսլանեան, վերջերս ըմբոստանալով անոր կամայականութեանց դէմ, կարգ մը բողոքներ հրատարակեց: Այս անգամ ալ բաց նամակ մը ուղղած է Թուրքիոյ վարչապետին, Թուրքերէն «Կիւզէլի Սթամպուլ» շաբաթաթերթին մէջ: Պոլսահայ թերթերէն կ'ամփոփենք հետեւեալ մասերը: Աւելորդ է ըսել թէ այս կարգի նամակները ուրիշ բանի չեն ծառայեր եթէ ոչ աւելի պղտորել ջուրերը, դուռ բանալով արտաքին միջամտութեանց :—

— « Հինգ տարի առաջ Նարոյեան պատրիարքի վախճանման հետեւանքով թափուր մնաց Հայոց պատրիարքական աթոռը եւ կրօնական ժողովին որոշումով ու երեք ամսուան ընթացքին պատրիարքական ընտրութիւն կատարելու պայմանով տեղապահ ընտրուեցաւ ամէնէն տարիքոտ եւ ամէնէն բարձրաստիճան Գէորգ Արսլանեան:

Այս աթոռը հազիւ բարձրացած Արսլանեան սովորութեանց եւ կանոններու հակառակ ըլլալով անիրաւասու կերպով լուծեց գինքը այդ պաշտօնին բերող ժողովը եւ յաւիտենապէս այդ աթոռին վրայ մնալով դիկտատորական եղանակով չարժելու նպատակով կուրօրէն իրեն հպատակող քանի մը տգէտ քահանաներէ բաղկացեալ մարմին մը կազմեց «Կրօնական ժողով» անունով :

Անկէ զատ մինչեւ այսօր այլազան պատրուակներով ոեւէ ձեռնարկ չէ կատարած պատրիարքական ընտրութիւն կատարելու համար: Աւելի ըլլալով այդ ընտրութեան արգելք հանդիսանալու նպատակով մերժած է ճանչնալ պետութենէն վաւերացուած ժողովները, պայքարած է բոլոր պաշտօնական մարմիններուն դէմ, դատեր բացած է անոնց դէմ եւ յաջորդական կամայական որոշումներով կացինահարած է համայնքին ընդհանուր շահերը՝ պատճառ հանդիսանալով տնտեսական եւ բարոյական մեծամեծ վնասներու :

... Արսլանեան իր այս ընթացքով քանդեց մեր համայնքին մէջ տիրող ներդաշնակութիւնը, միութիւնը եւ սէրը ու բառին բովանդակ իմաստով թշնամիներու վերածեց համայնքը եւ այդ պառակտումէն օգտուելով իրականութեան հակառակ ու սխալ յայտարարութիւններով անհանգստացուց մեր կառավարութեան բարձր պաշտօնատարները :

Մեծայարգ վարչապետ, Արսլանեան էֆէնտի չէ յարգած իր երդումն ու խոստումները զորս կատարած էր Կրօնական ժողովին առջեւ, իր ընտրութեան առթիւ: Ինչպէս յայտնեցինք իր կամայական եւ դիկտատորական գործերով ան ենթարկուած՝ քանի մը անձերու եւ բարեկամներու ազդեցութեան ու այդ կերպով ի վնաս ժողովուրդին աշխատելով ամբողջովին կորսնցուցած է համայնքին վստահութիւնն ու համակրութիւնը :

.. Յարգելի վարչապետ, կառավարութեան արտօնութեամբ վերջին անգամ Իսթանպուլի մէջ կատարուած Թաղ· ընտրութիւններու ընթացքին 50 հազար Հայերու հարիւրին 98ին ազատ քուէներով շահեցան ժողովուրդին կողմնակիցները եւ Արսլանեանի կողմնակիցներէն միակ անձ մը իսկ քուէ չստացաւ: Այս մերկ իրականութիւնը կը հաստատէ թէ իրականութեան հակառակ է Արսլանեան էֆէնտիի կողմէ պետութեան մօտ կատարուած այն պնդումը թէ ժողովուրդին մեծամասնութիւնը իրեն կողմնակից է :

Գաղութէ գաղութ

« ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ՕՐ »

«Հասկ»ի 1948 Դեկտեմբերի թիւին մէջ հրատարակուած նամակով, ամերիկահայ բարերար Պ· Միհրդատ Տիգրանեան կ'առաջարկէր տարուան մէջ Ուսուցիչներու Օր մը հաստատել: Գաղափարը արժանանդ գտնելով Պ·Տիգրանեան կաթողիկոսարանի տրամադրութեան տակ դրած է 500 լիր· ոսկի: «Օրուան» առաջին հաւաքոյթին Լիբանահայ Ուսուցիչներու հաւաքական ճաշ մը տալու համար :

Նկատի ունենալով որ Հոկտեմբեր ամիսը Կիլիկիոյ կաթողիկոսին կողմէ «Մշակոյթի Ամիս» հռչակուած էր եւ Հոկտ· 28ին ալ վախճանեցաւ Երուսաղէմի պատրիարքը, ծրագրուած հաւաքոյթը տեղի ունեցած է Դեկտեմբեր 17ին Անթիլիասի կաթողիկոսարանին մէջ՝ հովանաւորութեամբ կաթողիկոսին եւ նախագահութեամբ Լիբանանի կաթող· փոխանորդ Խադ արք·ի: Ներկայ եղած են 145 ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ, լիբանահայ ազգ· վարժարաններէ: Ցարանուանական, մասնաւոր դպրոցներէ հրաւիրուած են երկուական ներկայացուցիչներ: Դպրեվանքի ուսումնապետ Պ· Բ· Եղիայեան խօսած է «կրթական գործին արդիւնաւորութիւնը ժողովուրդին մէջ» նիւթին շուրջ: Փակման խօսքը ըրած է Գարեգին կաթողիկոսը, լաւագոյն ուժերը աշխատանքի լծելու յորդորներով: Ներկաները փափաք յայտնած են որ «Ուսուցիչներու Օրուան» հաւաքոյթը դառնայ պաշտօնական :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՆՈՐ ՓԵՍԱՆ

Ոստում մը, սլացք մըն ալ, քարանձաւին հասած էին, հոն մտրակեց ձին, որ պրկեց մկանները: Վազքը վերածուեցաւ մրրկային արշաւի, սակայն կամուրջը հազիւ անցած, ձին յանկարծ խրտչեցաւ, ու կանգ առաւ: Երիտասարդը ցնցըուեցաւ, տատանեցաւ, սեղմեց ծունկերովը թամբին կողերը վար չգլտորելու համար, ու հազիւ կրցաւ ինքզինքը պահել ասպանդակներուն վրայ: Սաստեց, կշտամբեց ձին, պրկեց սանձը, բայց ինչ օգուտ: Նժոյգը ցցուեցաւ ետեւի սմբակներուն վրայ, վիզն ու բաշերը թօթուեց, լկամը ծամծըմեց, ատամները կճրտացուց, ռունգերը փքցի պէս բաց – խփեց ու հնոցի պէս առատ շունչ փըչեց, աչքերը աջին ձախին սեւեռած նահանջի ճամբայ փնտռեց :

Նժոյգին աննախընթաց այս վիճակէն նոր փեսան չփոթած ասպանդակները ուժգին խրեց ձիուն կողերուն, արիւնեց զանոնք, սակայն ան անդրդուելի էր ու միշտ ետ ետ կ'ընկրկէր :

Օ, սոսկում...: Դիմացի բլուրի ճամբէն դաճաճ ճիւաղ մը դանդաղ ու համաչափ քայլերով իրեն կը մօտենար:

Ան իր հասակին չափով մօրուք ունէր, ուսերն ու գլուխը լուսաճաճանչ պսակով մը շրջապատուած էին ու դէմքէն կրակ կը ցայտէր :

Նոր փեսան սարսռաց· ականջները վժժացին, բերնին մէջ թուքը չորցաւ, կոկորդը սեղմուեցաւ, պաղ պաղ քրտնիլ սկսաւ ու բարձրագոռ ճիչ մը արձակեց: Ձայնը որոտաց բլուրէ բլուր ու արձագանգը բեկբեկ իրեն դարձաւ :

— Է... մի մօտենար.. կը սպան..նեմ :

Սակայն ճիւաղը կը մօտենար :

Ե՞տ դառնալ... ո՞վ չի վախնար իր կեանքէն:

Ծաղր ու ծանա՞կ ըլլալ : Սրտառուչ էր եւ արգահատելի :

Կը զանէր արգահատանքէ: Տղա՛քը ի՞նչ պիտի ըսէին, կայծակի արագութեամբ ան հաղորդուած էր այդ զգացումին ալ: Ու ծունկերուն վրայէն վերցուց զէնքը, կոթը կռթնցուց կուրծքին, քաշեց բլթակը, ահարկու աղաղակ մը միացնելով անոր որոտումին :

Ճիւաղը կանգ առաւ, լոյսէ ճաճանչը՝ ուսէն, գլուխէն իջաւ վար, կուրծքն ու ոտքերը առաւ իր ծիրին մէջ, մօրուքը ծալլուեցաւ ոտքերէն վեր, տարածուեցաւ դէպի ծնօտը: Գլուխը լայնցաւ, լայնցաւ մատաղ եփելու կաթսայի մը չափ:

Երիտասարդը սահեցաւ ձիէն վար, հանեց դըրպանէն Երուսաղէմի խաչն ու կարմիր ապրշումէ թաշկինակը, սրբեց ճակտէն աչքերուն իջնող քրտինքը: Ծգնաժամի մէջ էր: Դիմացի պատկերը հետզհետէ կը ծաւալէր ու կը ձուլուէր թրթռացող լոյսերու հետ: Աչքին առջեւ լուծուած էին իր շուրջի բոլոր առարկաները, բլուր, թուփ, քար, անտառ, ու այս բոլորէն հոսող անլսելի աղմուկ մը կը խլացնէր ականջները ու դարձեալ, յաջորդաբար բարձրագոռ աղաղակելով օդին մէջ կրակեց երկու անգամ :

Այժմ՝ լուսաճաճանչ սկաւառակը գետին տապալեցաւ, ճամբուն մէջ գծելով կլոր ու բարակ կրակէ երիզ մը, ու ճիւաղը անյայտացաւ :

Իրերը տակաւ առ տակաւ սկսան մարմին հագնիլ, ու ձեւ ստանալ: Ցողնած, պարտասած կռթնեցաւ ապառաժի մը, ու գլուխը ինկաւ կուրծքին :

Ֆէթիյէի տղաքը զէնքին որոտումը լսեր էին, վազեցին դէպի կամուրջ: Հոն տեսան էֆէնտիին արգահատելի վիճակը:

— Էֆէնտի մի վախնար, մենք եկանք : Ի՞նչ կայ, ի՞նչ պատահեցաւ :

— Ոչինչ... դիմացէն... այլանդակ դաճաճ մը... գլխուն լուսապսակ... ճիշդ մեր եկեղեցիի պատէն կախ, ընթրիքի նստած Յիսուսի գլխուն պէս... կը փայլփլար... անպիտան ձին խրտչեցաւ, անկարելի եղաւ ճամբաս շարունակել, կրակեցի, դաճաճը անհետացաւ, բայց լուսապսակը մնաց սա դիմացի ալոճիթուփին առջեւ...ճամբուն մէջ...: Չէ՞ք տեսներ կայծկլտուքը ... աչքերը սեւեռած էր դէպի ալոճի տունկը ու ցուցամատը ուղղած հոն :

Կարապետ ատրճանակը ձեռքին խոյացաւ այն կողմը: Որքան մօտենար, նոյնքան աննշմարելի կը դառնային ճառագայթները :

Երբ հոն հասաւ, քրքիջ մը արձակեց եւ պոռաց: — Եկէք, եկէք :

ԳԷՈՐԳ ՋԱՔՐԵԱՆ

թենէն պակաս կը բանին, պիտի ստանան բացառիկ պարգեւին կէսը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ խլրտումները կը ծաւալին հետզհետէ։ Ելեկտրականութեան եւ կազի ընդհատումները 24 ժամ տեւեցին Փարիզի մէջ, մեծ դժգոհութիւն պատճառելով։ Ամբողջ թաղեր լոյսէ զրկուեցան ժամերով։ (Այս պատճառով ալ Յառաջը սովորականէն ուշ տպուեցաւ երէկ)։ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը սպառնայ մեթրոյի եւ հանրակառքերու հաղորդակցութիւնները դադրեցնել Փետրուար 13–15էն վերջ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ հասած տեղեկութեանց վրայ հիմնուելով, ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Խ. Միութիւնը միջոցներ կը խորհի, ուղղակի բանակցութիւններ կատարելու համար Մ. Նահանգներուն հետ, հիւլէական զէնքերու մասին։ Կը կարծուի թէ Սթալին անկեղծօրէն կ'ուզէ համաձայնութեան մը յանգիլ։

ՔՐԱՎՉԵՆՔՕՅԻ դատավարութեան առթիւ տրուած վճիռները բարեփոխուեցան Փարիզի վերաքննիչ ատեանին կողմէ։ Վնասուց հատուցման գումարը, որ համագումար 150 հազար ֆր. էր, զեղչուեցաւ երեք ֆրանքի (մէկ-մէկ ֆրանք, իբրեւ խորհրդանշան), այն առարկութեամբ թէ Քրաչվենքօ ոչ թէ վնասած, այլ շահած էր իր գրքին տարածումով։ Դատարանը հաստատեց Քլոտ Մորկանի եւ Անտրէ Վիւրմսէրի վճարելիք տուգանքները, 5000ական ֆրանք։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ԿԱՅՍՐԸ, Պաօ-Տայ, պաշտօնապէս ճանչցուեցաւ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն կողմէ, որոնք անոր կառավարած երկիրները կը համարեն «ընկերակից պետութիւններ ֆրանսական միութեան»։ Այս ճանաչումը պատասխանն է Խ. Միութեան, որ կը ճանչնայ ապստամբ կողմին՝ Հօ Շի Մինի կառավարութիւնը։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ կողմէ ամբաստանուած երկրորդ Ֆրանսացին ալ, Կասթոն Տռիւէ, խոստովանեցաւ թէ լրտեսութիւն կատարած է իր գերադասներուն դրդումով։ Ամբաստանեալներէն Լեհ մըն ալ խոստովանեցաւ թէ տեղեկութիւններ կը հաւաքէին բանակին, պահակազօրքին, սպառազինութեանց, օդակայաններու եւայլն մասին, առանց հասկնալու թէ ի'նչ բանի պիտի ծառայեն։

ՄԱՐՇԸԼԻ ծրագրին կապուած 18 եւրոպական երկիրները հաղորդած են Մ. Նահանգներուն թէ պիտի կրնան իրենց գլխուն ճարը նայիլ 1952էն վերջ, առանց ամերիկեան օգնութեան, եթէ.— 1. Հինգ միլիառ տոլարի ամերիկեան օգնութիւն ընծայուի մնացեալ երկու տարիներուն. — 2. Արեւմտեան Եւրոպան 50 առ հարիւր աւելցնէ իր արտածումները դէպի Հիւս. Ամերիկա։ Այս առթիւ հրատարակուած տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ ծրագրին գործադրութեան առաջին երկու տարիները յաջող անցած են։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը որոշեց այլեւս պողպատ չղրկել ռուսական շրջանը։ Այս որոշումը տրուած է Դաշնակիցներուն հաւանութեամբ։— Գերման վարչապետը մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ ամերիկեան մարզպանին հետ, որ խիստ ազդարարութիւններ ուղղած էր մէկ օր առաջ, ինչպէս գրեցինք երէկ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ս. Պեռնարի սրահին մէջ, նախագահութեամբ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ։

Պիտի ներկայացուի՝ «Նախապետական ընտանիքը»։ Ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը՝ «Կիկոսի մահը» եւ յուզիչ թրամ մը «Անտառին մէջ»։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտասարդաց Միութիւնը իր տարեկան չքեղ պարահանդէսը կու տայ Splendid Hôtelի սրահներուն մէջ Մարտ չորսին։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Դիմակաւոր եւ անդիմակ պարահանդէս

ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի, Մարսէյլ, Շաբաթ 25 Փետրուար, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։

Clubի մէջ, 51 rue Grignan։

Առաջնակարգ orchestre եւ ընտիր պիւֆէ։

Attractions, եւն., խումբը կ'երգէ իր ճոխ երգացանկի զուարթ կտորներէն։ Մուտք 200 ֆրանք։ Փութացէք ապահովել ձեր սեղանները, դիմելով երգչախումբի անդամներուն։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

«Նոր Սերունդի օրը»

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Կառավարէնց» մասնաճիւղի ցերեկոյթ-պարահանդէսը այս կիրակի, ժամը 15էն 21, Salle Gallemandի մէջ, Place de la Gare։

Գեղարուեստական բաժին եւ զաւեշտ մը Նոր Սերնդականներու կողմէ։ Ժամը 18էն վերջ եւրոպական պար։ Նուագախումբ Կարօ Սարեան։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Gare du Nordէն շոգեկառք ժամը 14.16ին։ Հանրակառք ամէն քսան վայրկեան Porte de la Chapelle թիւ 268։

Ցերեկոյթ - պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Եօթնեղբայրեան խումբի կողմէ, Կիր., 12 Փետրուար ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր։ Bains Doucheի սրահը։

Rue Jules Férry, métro Porte de Choisy, օթօպիւս 125։ Պիտի խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ։

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը։

Ընտիր ճազ բարձրախօսով, ղեկավարութեամբ ընկեր Յոլակ Յովհաննէսեանի։

Ծոխ եւ մատչելի պիւֆէ Մուտք 100 Ֆր.

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

Նախաձեռնութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ, Ն. Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ հովանաւորութեամբ Փարիզահայ կազմակերպութիւններու։

Salle Gaveau — 45, Rue la Boëtie

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Երգեցիկ եւ սէնֆոնիկ նուագահանդէս, նուիրուած ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ գործերուն

Մասնակցութեամբ, յայտագրի կարգով՝ Օր. Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ, ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ եւ ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ։

Pasdeloupի սէնֆօնիկ նուագախումբը մասնակցութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի,

Ղեկավարութեամբ՝ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Տոմսերը կանխաւ ապահովելու համար, դիմել.— Comité Festival Alemchah, 19a, rue Caumartin Tél. Ope. 54.48։ Գրատուն Հ. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Dan. 88.65, գրատուն Մ. Պարսամեան, 46 rue Richer, Pro 64.90։

Պարանցիկ երեկոյթ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

18 Փետրուար շաբաթ գիշեր Alhambraի չքեղ սրահներուն մէջ, 340 Bld. Chave։

Կազմակերպուած Գաղատիոյ (Անգարա) բարեսիրաց միութեան կողմէ, մասնակցութեամբ յայտնի նուագախումբի մը։

Անակնկալներ, քօթիյոն եւ զանազան խաղեր։

Մուտքը 150 ֆրանք։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մուրատ Ուսումնասիրաց Փոնտի յանձնախումբը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ այն բոլոր արուեստագէտներուն, որոնք իրենց մասնակցութիւնը բերին Մխիթար Աբբահօր ի յարգանքս կազմակերպուած հանդէսին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Մարիամ Մակարեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Մեսրոպեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պապուռեան եւ ազգականներ, խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին անձամբ, ծաղկեպսակով, իրենց ամուսնոյն՝ քեռայրին եւ ազգականին ՅԱՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱԿԱՐԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Սէն Ժէռոմի (Մարսէյլ) Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ ամէն անոնց, որոնք սիրայօժար մասնակցեցան «Գթութեան Շաբթուն» հանգանակութեան, որմէ գոյացած է 10.920 ֆրանք։ Շնորհակալութիւն նաեւ Պ. Կ. Կտաւճեանի որ հազար ֆրանք նուիրեց Կապոյտ Խաչին, իր հօրը մահուան առթիւ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ. կը մրցի Ablyի դէմ, Աբլիի դաշտին վրայ (Route de Rambouillet, Ably)։ Ժամադրութիւն Porte d'Italie ժամը 11ին, իսկ Իսիի մարզիկները métro Mairie d'Issy ժամը 11.15ին։ Ըլլալ ճշդապահ։

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Օշական» խումբը գրադարան մը կազմելու վրայ է։ Գրասէր հասարակութենէն եւ հեղինակներէն կը խնդրուի քաջալերել նոր սերունդի ձեռնարկը նուիրելով աւելորդ գրքեր, եւայլն։ Հասցէ.— Բ. Պալեան, 19 rue Pêcherie, Ռոման (Տրոմ)։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Փետրուար 18»։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս հինգշաբթի իրիկուն, ժամը ճիշդ 9ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԱՆԻԷՌ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ յառաջիկայ դասախօսութիւնը Սիթէ Իւնիվէրսիթէրի Հայ Ուսանողական Տան մէջ (57 Պուլվառ Ժուռտան) այս շաբաթ, ժամը 5ին։ Նիւթ՝ Առաքել Սիւնեցիի Ադամագիրքը։ Մուտքը ազատ է։

ՑՐ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ընկերուհիները պիտի լուսանկարուին այս առթիւ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵԴՑԻԱԿԱՆ միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի, առաւօտեան ժամը 9ին, Պար տը Կլուպի սրահին մէջ։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ Լսարանի հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Café Regentի սրճարանը։ Կը խօսի Տոքթ. ՔԻՒԹԻՒՔԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Ամբոխներու հոգեբանութիւնը»։

CENTRE ADMINISTRATIF et SOCIALի
ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ, ԱՆԻԷՌ

Կիրակի 12 Փետրուար ժամը 3ին,

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

Միջազգ. ժող. բանահիւսութեան **(Folklore)**

Նախաձեռնութեամբ, L'Art pour les peuples, կազմակերպութեան եւ հովանաւորութեամբ Force Ouvrièreի։

Կը մասնակցին նշանաւոր ֆանթէզիստ **Marie Dubas**, եւ ուրիշ միջազգային երգիչներ։

Այս ցերեկոյթին պիտի երգէ նաեւ՝ ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ երեք երգեր.— Կոմիտասի Անտունին, Գ. Ալէմշահի Իմ երգը եւ Վ. Սարգսեանի Հօ՜յ Նարը։

Կը ներկայացուի նաեւ շարժանկարի երեք ժապաւէններ։

Կը պարէ ՊՐԸԹՈՆ ՊԱՐՈՒՀԻՆԵՐՈՒ խումբ մը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Երզնկայի Փիթառիճ գիւղէն, Տէլի Արութ Քէհիայի թոռը, Նշանի աղջիկը Ծաղիկ, կը փնտռէ իր եղբայրները, Օհաննէս եւ Խաչիկ եւ քոյրը՝ Եաղութ, որոնք աքսորէն ի վեր կորսուած են։ Լուր տալ Պոլիս, Պէյօղլու, Փանկալթի, Զայիր սօգագ թիւ 15, Յարութիւն Գըլըճեանի։ Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376. 86
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր· C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 10 Février 1950 Ուրբաթ 10 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6074 – Նոր շրջան թիւ 1485
Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՐԻՇ ՀՈԳԵՐ ԵՒ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ

Վերջին տարեշրջանի կուսակցական գործունէութեան զեկուցումները քննած ատեն, Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի 22րդ Շրջ. ժողովը գոհունակութեամբ արձանագրեց կարգ մը կազդուրիչ իրողութիւններ :

Այսպէս, աւելորդ անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ՝ գոյնզգոյն հակառակորդներու կողմէ սարքուած գռեհիկ խաչակրութիւնը, գրաւոր եւ բանաւոր քսութիւնները ուրիշ բանի չեն ծառայած, եթէ ոչ աւելի խտացնելու շարքերը:

Եւ մանաւանդ, անոնք ծառայած են աւելի ամրապնդելու գիտակից կարգապահութիւնը, որուն դէմ անզօր են բոլոր դաւերը, ինչքան ալ վարպետօրէն սարքուած ըլլան :

Դաշնակցութեան հին ու նոր թշնամիները տակաւին չսորվեցան թէ ո՛րքան հալածեն, կեղծեն ու ստեն, այնքան արդահատելի, զզուելի կը դառնան շարքերուն առջեւ:

Այս ճամբուն վրայ, ամէնէն համեստ ընկերն ալ կրնայ հայրենասիրութեան դասեր տալ որոմցանողներուն, որոնք անզօր կատաղութեան մը մատնուած են, ի տես Դաշնակցութեան յարաճուն վերելքին :

Մեր կուսակցութիւնը կանգ առնել, ծուլանալ չի գիտեր: Իր կոչումն իսկ յարատեւ գործունէութիւն կը թելադրէ:

Մասնաւորապէս օտարութեան մէջ պարտաւոր ենք ուշադրութեամբ հետեւիլ օրուան շարժումներուն: Միշտ քայլ մը յառաջ: Բան մը աւելի:

Այս մտահոգութեամբ ալ, Շրջ. Ժողովը մասնաւոր ուղեգիծ մը մշակած է, զարկ տալու համար Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի գործունէութեան եւ զարգացման :

Մեր երիտասարդական ճակատն է այս, արժանի՝ եղբայրական գուրգուրանքի:

Միութեան անդամները, պատանիներ եւ պարմանուհիներ, կը վայելեն ամէն իրաւունք՝ վարելու իրենց ճակատագիրը: Ունին յատկապէս մշակուած կանոնագիր – ծրագիր մը, ուր նախատեսուած են երիտասարդական տարիքի այլազան պահանջները :

Մինչեւ հիմա կատարուած աշխատանքները եղած են արդիւնաւոր :

Գրեթէ ամէն հայաշատ քաղաքի կամ թաղի մէջ կան Նոր Սերունդի մասնաճիւղեր: Շատերը ունին երգչախումբ, նուագախումբ կամ մարզական կորիզներ: Կ'օգտուին զանազան առիթներէ, գրական ասուլիսներ ալ սարքելու համար :

Վերջապէս ունին իրենց ամսագիրը, «Հայաստան», կէս առ կէս հայերէն եւ ֆրանսերէն:

Եւ սակայն, ինչպէս հովանաւոր կուսակցութիւնը, իրենք ալ պահանջկոտ են միշտ, եւ աւելին կը սպասեն :

Արդար պահանջ, որուն գոհացում տալու համար բանաձեւ մը քուէարկուած է միաձայնութեամբ :

Աւելի լայն աջակցութիւն խոստացած ատեն, կուսակցութիւնը շարունակ պիտի յիշեցնէ թէ ամէն Թռչուն — այս պարագային՝ սերունդ — պիտի վարժուի թռչիլ իր թեւերովը: Ուրեմն պարտաւոր է կրկնապատկել իր ճիգերը, ետ չմնալու համար չափահասներու երամէն :

Ինչ որ չեն գիտեր, պիտի սորվեցնենք: Իսկ երբ գիտելիք մը կը ճաշակեն, իրենց պարտականութիւնն է կատարելագործել զայն, իրենց իսկ շահուն համար:

Այս պարագան չեշտած ատեն, չենք մոռնար ծնողներուն ալ պարտականութիւնը :

Անօգուտ են բոլոր վայրերան կանչերը: Տղադ կամ աղջիկդ փրկե՞լ կ'ուզես,— օգտուէ բոլոր պատեհութիւններէն, ոպէսզի թրծուին հայկական մթնոլորտի մը մէջ :

Եթէ Դաշնակցական ես, զաւակներդ պէտք է բնական անդամ համարուին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին: Պարտաւոր ես քու ձեռքովդ արձանագրել, դասընթացքի մը կապել երեքէն գոնէ երկուքը կամ հինգէն երեքը: Ինչպէս եկեղեցի կ'առաջնորդես, որպէսզի չմոռնան «Լուսաւորչի սուրբ հաւատքը»:

Պայման չէ որ բոլորն ալ Դաշնակցական դառնան: Բայց քու արժանապատուութիւնդ, զաւակներուդ ապագան կը պահանջեն որ հայ մեծնան անոնք :

Այլապէս, ցնորք է սերունդի փրկութիւնը: Շ.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ կը ծաղկի ձեւով ազգային, բովանդակութեամբ ընկերվարական մշակոյթ մը: Խորհրդահայ լեզուաբանները կատարեցին լեզուի ծագման եւ զարգացման մասին աշխատութիւններ: Խորհրդահայ եւ արեւմտահայ լեզուներէն կը կազմեն բազմաթիւ բառարաններ կը գրեն հայ լեզուի պատմութիւնը, որ պիտի բաղկանայ երկու հատորներէ: Այս աշխատութեան մէջ պիտի տրուի հայ լեզուի շրջանաբաժանումը: Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիոյ լեզուի պատմութեան բաժինը աւարտելու վրայ է «Ռուս լեզուի դերը արեւելահայ գրականութեան զարգացման մէջ, մանաւանդ Սովետահայ շրջանին» աշխատութիւնը :

Կովկասեան ժողովուրդներու լեզուներու պատմութեան բաժինը կը պատրաստէ «Հայեւվրացական համեմատական քերականութիւնը»:

Կաճառի աշխատակիցներու կողմէ կը պատրաստուի «Հայերէնի առձեռն բառարանը», որ պիտի ընդգրկէ արեւելահայերէնի եւ արեւմտահայերէնի մօտ 80·000 բառեր: Կը պատրաստուին նոյնպէս «Հայ – ռուսերէն» քառահատոր բառարան, «Հայ – վրացերէն» բառարան, ինչպէս եւ հայրենադարձ լեզուագէտ Ռուբէն Աբրահամեանի «պարսկերէն – հայերէն բառարան»ը:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ կեդրոնական գրադարանը ունի վեց տարուան պատմութիւն: Այս կարճ ժամանակամիջոցին, գրական մասը հարստացած է քանի մը հարիւր հազար գիրքերով: Ամէն տարի Մոսկուայէն եւ Լենինկրատէն կը ստացուին 55 հազար գիրքեր եւ սովետական միութեան 50 լեզուներով հրատարակուած պարբերականներ: Գրադարանը կը ստանայ նաեւ օտար լեզուներով հրատարակուած գիրքեր փոխանակութեամբ, որոնց թիւր կը հասնի 150 հազարի: Ձեռք բերած են բաւական թիւով հազուագիւտ գիրքեր, անհատներէ, փոխանակելով կամ գնելով: Գիտութիւններու Ակադեմիան, բացի կեդրոնական գրադարանէն ունի նաեւ «Մանուկ Աբեղեան» կաճառի գրականութեան, պատմութեան եւ լեզուաբանութեան համալսարաններու կից գրադարաններ: Հարուստ է նաեւ կեդրոնական գրադարանի կենսաբանական բաժինը, որ կ'ընդգրկէ մօտ 30·000 մասնագիտական եւ հազուագիւտ գիրքեր եւ կը համարուի Սովետական Միութեան լաւագոյն գրադարաններէն մէկը: Գիտութիւններու Ակադեմիայի Նախագահութիւնը նախաձեռնած է շինել մեծ գրադարան մը, որ պիտի պարունակէ աւելի քան չորս միլիոն գիրք :

«ՌՈՒՍ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅ հասարակական Մտքի գնահատմամբ» անուն գիրք մը լոյս տեսած է Երեւանի Մոլոտով պետական համալսարանի հրատարակութեամբ, գրուած լեզուաբանական գիտութիւններու դասախօս Ռ. Յովհաննիսեանի կողմէ: Գիրքը կը բաղկանայ 25 պրակէ: Տպուած է 5000 օրինակ, գինը 15 րուպլի :

ՎԱՂԸ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Մելիքի Աղջիկը

Լէօի պատմական վէպը, որ կը պատկերացնէ մեր ժամանակակից պատմութեան եղերական մէկ շրջանը, յուզումնալից դէպքերով, սիրային արկածներով եւ հերոսական մարտնչումներով :

ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ ԱՄԵՐԻԿԱ ԳՆԱՑ

Մեր աշխատակիցը, ծանօթ գրագիտուհի Տիկին Էլլէն Բիւզանդ Մ. Նահանգները մեկնեցաւ Դշ. օր, պաշտօնի կոչուած ըլլալով Հայ Օգնութեան Միութեան կողմէ (Կ. Խաչ): Բազմաթիւ բարեկամներ ողջերթի գացած էին:

Բարի ճանապարհ եւ յաջողութիւն:

Տիկինը խոստացած է շարունակել իր աշխատակցութիւնը «Յառաջ»ի, մանաւանդ որ նոր միջավայր մը կը բացուի իր առջեւ :

«ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՀԱՄԱՆՈՒԱԳ» — Ծանօթ երաժշտագէտ Պ. Օննիկ Պէրպէրեան կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ աւարտած է իր «Նարեկեան համանուագը», գրուած՝ նուագախումբի, երգչախումբի եւ երգէոնի համար: Երաժշտական գործը պատրաստելու համար հեղինակը օգտուած է Գարեգին արք. Խաչատրեանի «Նարեկ»ի թարգմանութենէն :

Հիւլէական մղձաւանջը

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԳԻՏՆԱԿԱՆԻ ՄԸ ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— «ՌՈՒՍԻԱ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԵՐ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՅ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՈՒԱՆ ՎԵՐՋԸ».— Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԱՆԿԱՐԵԼԻ ԿԸ ԳՏՆԷ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻԼ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ :

Մէկը միւսէն ծանրակշիռ լուրեր՝ պաշտօնական աղբիւրներէ : Հիւլէական ուժի մասնագէտ մը, ամերիկացի Հարոլտ Ըրէյ, Դշ. օր յայտարարեց թէ արեւմտեան պետութիւնները պէտք է անմիջապէս ձեռնարկեն պաշտպանելու իրենց նաւահանգիստները, վասնզի Ռուսերը կրնան հիւլէական ռումբեր փոխադրել ամերիկեան նաւահանգիստները: Խօսելով ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեանց յանձնախումբին առջեւ, գիտնականը բացատրեց թէ Ռուսերը կրնան ականներ տեղաւորել եւրոպական նաւահանգիստներու մէջ, Ատլանտեանի դաշինքէն բաժնելու համար զինակից ազգերը, թէ կրնան մասնաւոր նաւեր գործածել, հիւլէական ականներ զետեղելու համար որ եւ է նաւահանգստի մէջ :

Ամերիկացի գիտնականը, որ գործօն դեր ունեցած է Հիրոշիմայի վրայ արձակուած ռումբին պատրաստութեան մէջ, կ'ըսէ թէ ջրածին ռումբը այնքան մեծ է որ չի կրնար փոխադրուիլ սաւառնակով մը: «Այս ռումբը գործնական ալ չէ: Եթէ կատարելագործուելով առաւելագոյն ուժգնութեան հասնի, տեղ պիտի չգտնենք զայն պահելու համար»:

Նոյն օրը խօսելով լրագրական ասուլիսի մը մէջ, այլապէս վրդովիչ յայտարարութիւններ ըրաւ արտաքին նախարարը, Պ. Տին Էչիսըն : Նախարարը չի հաւատար թէ կարելի է համաձայնութեան մը յանգիլ Խ. Միութեան հետ :

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԱՐԵԼԻ ՉԷ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻԼ

— «Անշուշտ ընդհանուր համաձայնութիւնը ամէնէն պարզ միջոցը պիտի ըլլար խաղաղութիւն հաստատելու համար: Վերջին չորս տարիներու փորձերը ապացուցին թէ անկարելի է գլուխ հանել այդպիսի համաձայնութիւն մը: Խ. Միութեան հետ համաձայնութիւնները օգտակար են երբ կը հիմնուին իրողութեանց վրայ. այլապէս արժէք չունին: Խաղաղութեան ճամբուն վրայ միշտ պէտք է նկատի առնել խորհրդային կառավարութեան էութիւնը, որ կը ձգտի որոշ նպատակներու հասնիլ վճռականօրէն: Այսօրուան Ռուսաստանը խառնուրդ մըն է աշխարհակալութեան եւ գաղափարաբանութեան, բոլորովին անհամապատասխան՝ աշխարհի խաղաղութեան եւ ժողովուրդներու անկախութեան: Միեւնոյն ատեն խորհրդային կառավարութիւնը բոլորովին իրատես է, եւ կը ջանայ յարմարիլ իրական կացութեանց: Պերլինի պաշարման, Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Չինաստանի խնդիրներուն մէջ, Մ. Նահանգներուն ուժի քաղաքականութիւնը փոփոխութիւն մը յառաջ բերաւ Ռուսերու ընթացքին մէջ, բացի այն պարագայէն երբ տկարութիւն տեսան Չինաստանի մէջ եւ համայնավարները յաղթեցին: Աշխարհը տակաւին կը տառապի յետպատերազմեան տկարութիւններէ, ինչ որ անդիմադրելի հրաւէր մը կը կազմէ Խ. Միութեան համար՝ ձուկ որսալու պղտոր ջուրերու մէջ»:

Խօսելով հիւլէական ռումբերու մասին, Պ. Էչիսըն ըսաւ թէ շատեր մտահոգութեան մատնուած են, «նոր եւ սարսափելի զէնքի մը» պատրաստութեան առթիւ: «Այս պարագան ոչինչ կը փոխէ իմ պարզած իրողութիւններէս, խաղաղութեան ճամբուն դժուարութիւններէն կամ մեր հետեւելիք ուղղութենէն: Ամերիկացի ժողովուրդը ինքնաքննադատութեան յատկութիւնն ունի: Մենք աւելի մօտեցած կ'ըլլանք խաղաղութեան, երբ այդ յատկութիւնը երեւայ Խ. Միութեան մէջ: Զգուշանանք որ մեր ինքնաքննադատութիւնը չյանգի ինքնա – մեղադրանքի, վասնզի այն ատեն կը ջլատէ մեր գործունէութիւնը »:

Նախարարը ուրիշ խնդիրներու մասին ալ խօ–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՀԱՅԿ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

Պոլսոյ Մարմարա թերթը կը գրէ թէ պատուիրակութիւն մը գացած է Անգարա, «Թուրքիոյ Հայերուն մաղթանքները եւ խնդրանքները ներկայացնելու համար», առաջնորդութեամբ երեսփոխան Էքրէմ Ամաչի: Պատուիրակութիւնը կը բաղկանայ ընդհ. ժողովի ատենապետ Տոքթ. Անտրէ Վահրամէ, վարչութեան անդամ Տոքթ. Հրանտ Հայրապետեանէ եւ Պ. Վահան Պարտիզպանեանէ, ինչպէս եւ «Մարմարա»յի արտօնատէր Պ. Սուրէն Շամլըեանէ: Պատուիրակութիւնը կարգով այցելած է Հանրապետութեան Նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւի, որ առաջարկած է միասին լուսանկարուիլ, վարչապետ Կիւնայլթայի, Ներքին գործավարին, Ազգ. ժողովի Նախագահ Սարաճօղլուի եւ ուրիշ երեւելիներու, իր բաղձանքները ներկայացնելով :

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ

Մեռածները չուզեցին գրել իրենց փոթորկալից ապրումները: Մենք պիտի գրենք զայն: Մենք որ ճողոպրած ենք համայնակուլ խորշակներէն: Պատուի, ու խղճի պարտք ունինք, մեր անձէն, սրտէն, ու նիգերէն բաժին տրամադրելու մեր պաշտելի նահատակներուն: Հազարաւորներ են անոնք: (Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ)

Այդ հազարաւորներէն մէկն է Մշոյ Ալվառինջ գիւղացի Աստուր Վարդանեան: Իմ պատմութիւնս կուգայ դպրոցական սեղանէն, մանկութեան յուշեր, միամիտ ու մաքուր:

Աստուր Վարդանեան, իր գրքերու պայուսակին մէջ, փոքրիկ, բայց արժէքաւոր դաշոյն մը կը պահէ: Փսփսուքը հասած է ուսուցչին որ առտու մը անակնկալ կերպով, խուզարկեց պայուսակը, եւ մէջէն դուրս հանեց դաշոյնը:

Եղածը դպրոցական կանոնին հակառակ գտնելով, խնդիրը հոգաբարձութեան յայտնեց: Աստուրը առեալ է, լուռ: Չի պատասխաներ իրեն ուղղուած հարցումներուն: Ցուզուած է, եւ հազիւ կրցաւ ըսել,— «Գրաւոր կուտամ ձեր հարցումներուն պատասխանը»:

Ահա իր պատասխանագիրը·

— «Դուք տեսաք, երկու տարի առաջ, 1939ին, Պալաքցի Քիւրտերը Զօրոյ Թաղի ոչխարի հօտը թալանեցին: Հաւար փրթաւ: Այդ հաւարին օգնութեան փութաց մօրեղբայրս Էլօն: Առաջին առթիւ կուրծքէն ընդունեց անարժէք մի լամուկի գնդակը, եւ ինկաւ անշունչ: Անոր սրտէն բխած արեան ալիքին հետ դուրս եկաւ այս դաշոյնը, եւ ես առի զայն: Ցորեկները կը պահեմ գրքերուս պայուսակին մէջ, իսկ գիշերները սրտիս տախտակներուն վրայ: Ան ինծի համար սուրբ է, նուիրական է, եւ ունի իր արիւնոտ պատմութիւնը: Անկարելի է անկէ բաժնուիլ, եւ կը խորհիմ թէ ալ անոր մտիկ ընելուս ժամանակը հասած է»:

Եւ առանց ուրիշ առարկութիւն լսելու, առաւ սեղանի վրայ դրուած դաշոյնը, տեղաւորեց պայուսակին մէջ եւ դուրս ելաւ, ափ ի բերան ձգելով իր դատաւորները:

Ամիսներ վերջ Աստուրը կը տեսնանք չարքային ընկերներու մէջ: Սակայն, գիւղի կուսակցական կեանքը չատ նեղ կուգար իր ըմբոստ խառնուածքին: Իր նոր բոլորած քսան գարուններով, ան կ'երազէր բարձր թռիչքներ, Սասնոյ ռազմիկ ու ալեծուփ կեանքը: Ապագայի փոթորիկները լայն տեղ գտած էին իր սրտին մէջ: Իր դիմագիծն ու նկարագիրը մարտական երեւոյթ մը կուտային: Տարօնոյ ազատագրական շարժումը, եւ իր տեսած երազները, կախարդած էին զինքը: Առիթ մը կը սպասէր, օր առաջ միանալու համար Սասունի ազատարար փաղանգին:

1903ի ամառը, Ովասիս շրջանի կեդր. մարմինը, նամակով մը կ'իմացնէր մեր գիւղի մարմնին.

— «Պահեցէք Մեղրագետի հունը Մկրագոմ գիւղի առջեւ: Զինակիր խումբ մը կուգայ Զուլումաթի, Դատուանցի Աչոտի, եւ Շամիրամցի Միսաքի ղեկավարութեամբ: Անհրաժեշտ են 15 չալակաւորներ: Նկատեցէք Խասգիւղի մէջ նստող զօրքերու անակնկալները, որ մօտ են գետի անցնելիք հունին: Եւ այն պարագան որ չլուսցած խումբը տեղաւորուի ձեր գիւղի անտառին մէջ: Օրուան նշանախօսքը (փառօլան) Արուսեակ:

Մարմնի որոշումով նշանակուեցան չալակաւորները, եւ սրտատրոփ կը սպասենք մութին: Խմբապետ Ֆլիթի առաջնորդութեամբ ճամբայ ելանք զարտուղի արահետներով, զգոյշ եւ անշըշուկ: Մենք խումբէն շուտ հասանք գետին հունը, եւ պահուըտեցանք գետափի ուռիներուն մէջ:

Դժբախտաբար միեւնոյն վայրկեանին Խասգիւղի կողմէն 40է աւելի զինուորներ իրենց տասնեակ մը ջորիներով, եւ երկու շուներով գետի հունը մտած՝ պարէն ու ռազմանիւթ կը փոխադրէին Խարս գիւղի մէջ նստած զօրքին: Անոնք կ'երթան այն ճամբով, ուրկէ կուգար մեր սպասած զինակիր խումբը:

Կրակ կտրեցաւ մեր խմբապետ Ֆլիթը, որ հետեւեալ ճառը խօսեցաւ.

— Տղաք, Աստուծոյ սիրոյն, նկատեցէք որ այս զօրքերը ուղղակի խումբին եկած ճամբով կ'երթան: Ամիսներու գառն ու դաժան տանջանքով, մինչեւ հոս անվտանգ փոխադրուած այս ռազմանիւթը նպատակի չհասած պիտի կորսուի, եւ անոր հետ շատ մը թանկագին կեանքեր: Վըտանգը անխուսափելի է, ո՞վ է քաջը ձեր մէջէն որ յանձն առնէ զինուորներէն առաջ խումբին դէմ երթայ, եւ կանխէ այս անխուսափելի վտանգը:

— Ես, ես կ'երթամ, ձայն տուաւ Աստուր, պարտականութիւն կը սեպեմ տալ վերջին կաթիլ արիւնս, նպատակին հասնելու համար:

Անմիջապէս լաթերը հանեց, դարձաւ մօրէ մերկ, չապիկ փարոիկը փաթթեց գլխուն: Հարցման մը պատասխանելով ըսաւ.

— Նախ մութին մէջ մօրէ մերկը քիչ մը հեռուէն չի տեսնուիր, երկրորդ՝ շունը մերկ մարդուն վրայ չի հաչեր:

Եւ ջուրը նետուելով անցաւ միւս կողմ:

Զինուորները մտան Մկրագոմ գիւղ: Իսկ Աստուր գիւղի կողէն կտրելով կ'անցնի զօրքին առաջ, եւ կը շարունակէ վազել:

Եղերական պահերուն, քաջութիւնը անկեղծ հոգիներու տուրքն է, երբ մարդու առնականութիւնը կը սլանայ, կը սաւառնի եւ կը գտնէ իր տարածութիւնը: (Արմէն Ամուր): Աստուր այս տիպարներէն էր եւ նետուեցաւ վտանգին մէջ, հազիւ հարիւր քայլ հեռու զօրքէն: Կը լսէր անոնց խօսելու եւ հազալու ձայնը, սակայն, ոչ զօրքէն կը նշմարուի, եւ ոչ ալ շուները կը հաչէն:

Աստուր կը նշմարէ խումբին գալը ու կը կանչէ,— «Արուսեակ»: Խումբը կը կենայ շուարումի մատնուած: Ձայնը նորէն կը կրկնէ, եւ պատասխան առնելով իրար կը գտնեն:

— «Պ. խմբապետ, դիմացէն զինուորներ կուգան, շուտով ճամբան փոխեցէք»:

— Այդ լաւ, բայց այս քու մերկ ըլլալուն պատճա՞ռն ի՞նչ է:

= Ատոր ատենը չէ, այդ հանելուկը թող մընայ խաղաղ օրուան:

Խումբը ճամբան կը փոխէ, փոսի մը մէջ պահուելով: Զինուորները կ'անցնին, խումբին քթին տակէն, առանց մտիկ ընելու շուներու հաչոցը:

Իսկ մենք գետափէն սրած ականջներով զէնքի տրաքոցին կը սպասէինք, երբ խումբը անվտանգ գետի հունը մտաւ, օրուան նշանախօսքով:

Պարթեւ ու քաղցրաժպիտ Զուլումաթ, Մօրուք Յովհաննէս, Դատուանցի Աչոտ, Շամիրանցի Միսաք, մեզի կը բերէին 12 պարկ փամփուշտ, երկու մօսին հրացան, չորս տասնոց մաուզէր ատրճանակ, վեց բերտան հրացան իրենց կազմուածներով: Փոխանցումը եղաւ արագ ու անշշուկ, եւ մենք ճամբայ ինկանք:

Այդ օրուան յաջողութեան հերոսը եղաւ ինք Աստուր, եւ երբեք վրան չառաւ այդ պատիւը: Եւ յաճախ կ'ըսէր.— Հոս պատիւ չկայ, այլ պարտականութիւն:

Աստուրի նիստ ու կացը եւ եռանդուն աշխատանքները լարած էին գիւղի աղաներու ուշադրութիւնը: Անոնք առիթի կը սպասէին զայն ծուղակը ձգելու: Այս բանը նկատած էր ինք Գէորգ Չաւուշ եւ1903ի ձմեռը միասին առնելով բարձրացան Սասուն: Աստուր մտաւ չարժուն խումբի մէջ: Իրականացած էր իր երազը:

Աստուր 1904ին Սասնոյ բնկումին, ցոյց տըւաւ իր մարտական կորովը: Ապստամբութեան զսպումէն վերջ, Գէորգի եւ մաս մը Սասունցիներու հետ, թաղնուած մնացին Սասունի քարանձաւներու մէջ, Վահանը պատելու մտքով: Մօտ երեք ամիս սպասելէ վերջ, ճարահատ վար իջան, եւ միացան խումբին:

Երկրէն հեռանալէ առաջ, Կուրավու գիւղ, վերջին հարուածն ալ տուին կառավարութեան: Եւ Ախլաթի վրայօք, Նեմրութայ եւ Գրգուռի լանջերուն վրայ ունեցան կռիւ մը, ուր զոհ տուին անմահ ու փորձուած, եւ Սերոբ Աղբիւրի օրերէն մնացած Մոկաց Աստուրը:

Աղթամար կղզու մէջ, հակառակ զինուորական խորհուրդի մը որոշման, խմբապետ մը ուժեղ խումբով կը դառնայ Երկիր: Գէորգ Չաւուշն էր որ ձայն կը բարձրացնէր.

— «Ես կը դառնամ, ո՞ւր պիտի երթամ, հոն է իմ տեղս, ժողովուրդի հետ, եւ ես անոր տառապանքին ընկերը: Ես կրակ տուի այն աշխարհին: Կ'երթամ Տարօն, մեռնելու այն ժողովուրդի հետ»:

Աստուր կը միանայ Գէորգին: 25 հոգիով Գէորգ դարձաւ Երկիր, բոլորն ալ Տարօնցիներ, բաց ի Մեչետի Աւետիսէն:

1905ի գարնան, տեղի ունեցաւ Զխուրայ Խարս գիւղի կռիւը: Եկած էր Պիթլիսէն Եավէր պէյ (գնդապետ), որուն կ'ընկերանային Մշոյ գազան փօլիսներ,— Րիֆաթ, Մահմուտ, Մայատին, եւ Հիւսնի պէյեր:

Կռիւը սկսած ատեն, առաջին առթիւ գետին փռուեցան գնդապետ Եավէր, իր փողահարը եւ 11 զինուորներ: Գազան փօլիսները իրար անցան, իրարու վրայ թափեցան խուճապահար:

Աստուր դիրքէն կը նետուի դէպի ինկած դիակները, արհամարհելով տեղատարափ գնդակները, եւ իր նուիրական դաշոյնը կը խրէ տակաւին կիսակենդան Հիւսնի պէյին սրտին, կ'առնէ Սեբոբի յիշատակ մոսինը, զոր իր սրտին վրայ կը պահէր եօթը տարիէ ի վեր, կ'առնէ գազանին թուրը եւ հեռադիտակը եւ վերադարձին կը ստանայ երկու աննշան վէրքեր: Այդ օրէն ի վեր Հիւսնիի թուրը մնաց կախուած Աստուրի մէջքին, իսկ հեռադիտակը՝ պարանոցին:

1905 Սեպտեմբեր 1ին Ալվառինջ գիւղի կռիւը վերջ տուաւ 9 լաւագոյն քաջերուն, որոնց կարգին եւ Աստուրին:

Արիւնոտ ու կսկծալի ճակատամարտ, մէկը հարիւրի դէմ: Նկովք կարդալով սեւ ճակատագրին, կռուելով ինկան ի սէր դժբախտ հայրենիքի փրկութեան, անհուն կարօտը իրենց սրտերուն մէջ:

Ալվառինջի նահատակներուն անունները· — Ալվառինջցի Աստուր Վարդան, Բերդակ գիւղացի Մարտօն, Մառնիկ գիւղացի Պօղէ Վրդոյեան, Խասգիւղացի Մօսօ Տօնճօեան, Սասունցի Չաթոյ Գամոյեան, Խիանցի Սարգիս (Թարփաթող), Գոմս գիւղացի Լեւոն, Հաւրան գիւղացի Մուրատ, Հաւրան գիւղացի Իսրօ:

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

Թուրք ուսանողները Փարիզի մէջ

ՁԱԽԱԿՈՂՄԵԱՆ ՀԱԿՈՒՄՆԵՐ

ԽՄԲ — Պոլսոյ թուրքերէն «Թան» թերթին թղթակիցը կը գրէ Փարիզէն.

— Փարիզի Թուրք ուսանողներուն թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ: 1947ին 30 — 40 Թուրք ուսանողներ միայն կային: Այսօր անոնց թիւը 200ի կը հասնի: Ներկայիս, Թուրք ուսանողները ամէնէն աւելի յարդ կ'ընծայեն Փարիզի: Գլխաւոր պատճառներէն մէկը սա է որ Փարիզ մշակոյթի աշխարհահռչակ ու մեծ կեդրոններէն մէկն է: Միւս պատճառն ալ սա է թէ ապրուստի պայմանները աւելի աժան են բաղդատելով եւրոպական ուրիշ տեղերու հետ: Անգլիա, Ամերիկա եւ Զուիցերիա գացող Թուրք ուսանողները ամիսը 400էն 450 ոսկիի տըվիզ կը ստանան, իսկ Ֆրանսա գացողները 320 ոսկի միայն:

Փարիզի Թուրք ուսանողները ամէնէն շատ կը գտնուին Քարթիէ Լաթէնի համալսարանական միջավայրին մէջ: Պուլվար Սէն Միշէլի պողոտային վրայ կարելի է Թուրք ուսանողի մը հանդիպիլ միշտ: Փարիզի մէջ ուսանողական թաղ մըն ալ կայ, «Սիթէ Ունիվէրսիթէր»: Հոն գրեթէ ամէն երկիր իր ուսանողներուն համար մէկ մէկ շէնք շինել տուած է: Ֆրանսական կառավարութիւնը ձրի գետին տրամադրած է ամէն երկիրներու: Ատկէ զատ, կարգ մը դիւրութիւններ կ'ընծայէ շինութեան համար: Մենք առանձին շէնք չունենալով, մեր ուսանողները ցրուած են զանազան պետութեանց շէնքերուն մէջ:

Մեր ամէնէն մեծ մտահոգութիւնը սա է որ Թուրք ուսանողներուն միջեւ կը գտնուին ծայրայեղ ձախակողմեաններ՝ կարեւոր թիւով: Ասոնց մեծ մասը կառավարութենէն դրամ կը ստանան: Այդ ուսանողները ունին «Իլէրի Ժէօն Թիւրք Պիրլիկի» անուն կազմակերպութիւն մը: Անոնք «Մէզօն տը լա Փանսէ»ի մէջ կը հաւաքուին որոշեալ օրեր, ու Ֆրանսերէն կամ Թրքերէն յայտարարութիւններ կը ցրուեն: 1950 Յունուար 13ին, Ուրբաթ օրը, դեսպանատան շէնքին առջեւ ցոյցեր կատարեցին տխրահռչակ Արսլան Թումպարաճը ու բազմաթիւ հայ եւ ֆրանսացի համայնավարներ, բանաստեղծ Նազըմ Հիքմէթը բանտէն ազատելու համար:

Այս առթիւ, ուսանողներու քննիչ Անգլէտ Գուլթսի Թէճէր Յունուար 21 շաբաթ օրը հաւաքոյթի մը հրաւիրած է Թուրք ուսանողները: Հոն, Թուրք դեսպան Նուման Մէնէմէնճիօղլու մատնանշելով մեր դեսպանատան առջեւ կատարուած ցոյցը, սապէս շարունակած է իր խօսքը.— «Արդարեւ, Նազըմ Հիքմէթ մեր մէկ մեծ բանաստեղծն է: Սակայն, Թուրք ազգը միայն կրնայ ներում տալ, բանտէն հանել տալու համար զայն: Մենք չենք կրնար ընդունիլ դուրսէն եկած արդարութիւն մը: Գիտենք թէ այդպիսի արդարութիւններ որքան վնասակար են մեր երկրին համար»:

Յետոյ, մեր փոքր արուեստագէտները Իտիլ եւ Սունա, երաժշտանոցի շրջանաւարտներէն Նէվիթ Գոտալլը նուագեցին: Մեր ուսանողներէն մէկը խօսք առնելով պահանջեց որ նախապէս կազմուած, բայց գործունէութեան չլծուած ուսանողական ընկերակցութիւնը նորէն գործի ձեռնարկէ: Ապա, ուրիշ մէկ ընկեր մը ներկայացուց հինգ հոգինոց վարչական մարմնի մը ցանկը, զոր նախապէս պատրաստած էր, ուսանողական քննիչին հաւանութիւնը առնելէ վերջ: Օրինական ուեւէ հանգամանք չունեցող այդ առաջարկը չընդունուեցաւ: Նոր ընտրութիւն կատարելու պահանջ դրուեցաւ: Այս առթիւ, քննիչը ըրաւ հետեւեալ տարօրինակ առաջարկը.— «Նախկին ընկերակցութեան վարչական մարմնի անդամները նոր ընկերակցութեան մէջ չառնենք»: Մինչդեռ մեր քննիչը, որ ինը ամիսէ ի վեր Փարիզ է, ժամը տասնմէկուկէսէն առաջ իր գործին գլուխ չիգտնուիր: Ան օր մը օրանց չէ կանչած նախկին ընկերակցութեան նախագահը, հարցնելու համար թէ ինչու մինչեւ հիմա գործունէութեան չէ լծուած:

Շատ տենդոտ վիճաբանութիւններէ վերջ հաւաքոյթը վերջացաւ, ուրիշ օր մը գումարուելու համար:

Տարօրինակ բան մըն ալ տեսանք: Սալօնէն

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, (յապաղած).— Մենք ալ տօնեցինք «Մանուկներու Օր»ը: Կապոյտ Խաչը հոս իր դըպրոցը պահելէ զատ, կը կատարէ իրեն ինկած բոլոր պարտականութիւնները: Նոր տարուան եւ Ծնունդի առթիւ աղքատներու եւ որբերու բաժնեց շօշափելի գումար մը, այցելեց հիւանդներու եւ դըժբախտներու:

Չմոռցաւ նաեւ ուրախացնել հայ մանուկները: Հանդէսին բացումը կատարեց Տիկին Պայծառ Մաղաքեան, ամփոփ ճառով մը: Դպրոցի աշակերտները երգեցին Կապոյտ Խաչի քայլերգը, որմէ ետք մէջ ընդ մէջ տեղի ունեցան արտասանութիւններ եւ երգուեցան երգեր:

Բոլորովին նորուս, հազիւ երեք ամիս դպրոց յաճախած մանուկները կարդացին իրենց սորված եւ նախասիրած դասերը, մեծ ուրախութիւն պատճառելով ծնողներուն եւ հանդիսականներուն: Իրենց դասերէն կարդացին նաեւ անցեալ տարուան առաջին դասարանի աշակերտները: Տղաքը եւ աղջիկները ներկայացուցին «Փոքրիկ խանութպան» մանկական խաղը, մէկ արարով: Ապա բեմ եկաւ «Կաղանդ Պապիկը», պարկը շալկած:

Զանգակի տասներկու զրնգոցները աւետեցին Նոր Տարուան գալուստը: Քնացած երախաները արթնցան, կաղանդ պապիկի կողմէ քննուեցան ու տրուած հարցումներուն յաջող պատասխաններ տուին: Ի վերջոյ Կաղանդ Պապիկը բաժնեց իր նուէրները, զանազան խրատներ տալով եւ մանուկներէն խոստումներ առնելով: Մօտ հարիւր մանուկներու նուէրներ բաժնուեցան: Պ. Լեւոն Տէր Սարգիսեանր խօսք առնելով բացատրեց մայրենի լեզուի անհրաժեշտութիւնը եւ մեր դաստիարակութիւնը, շեշտեց միահամուռ ջանքերով մէկ դպրոց պահելու բացարձակ կարեւորութիւնը եւ թելադրեց զօրավիգ հանդիսանալ եղածին: Այս առթիւ շնորհաւորելի գտաւ ուսուցիչ Պ. Աղդէն Մարտիրոսեանի ջանքերն եւ հազար ֆրանք նուիրեց Կապոյտ Խաչին: Իր օրինակին հետեւելով ուրիշներ ալ մասնակցեցան եւ քանի մը վայրկեանի մէջ գոյացաւ կոկիկ գումար մը:

Ամէնէն վերջ բեմ եկան դպրոցի Դ. զուգընթաց դասարանի աշակերտուհիները հայկական տարազներով եւ յաջողապէս պարեցին գեղջկ. պարեր: Շնորհաւորելի են թէ պարող աշակերտուհիները եւ թէ իրենց սիրելի առաջնորդ Մարի Միքայէլեանը (Տիկին Օտէթ Միքայէլեանի դուստրը) որուն նախանձախնդրութեան եւ յարատեւ աշխատանքին արդիւնքն էին պարերը:

Ներկայ մը

դուրս, սեղանին վրայ կը գտնուէին կարգ մը տըպագրուած յայտարարութիւններ, որոնցմով «Իլէրի Ժէօն Թիւրքլէր Պիրլիկ»ին կը պահանջէր որ Նազըմ Հիքմէթ ազատուի: Շատ անպատկառ լեզուով մը գրուած այդ յայտարարութիւնները կոչ կ՚ուղղէին Թուրքիոյ մտաւորականներուն: Ստորեւ առաջ կը բերենք անոնցմէ քաղուած կարգ մը կտորներ.

— «Թուրք ազգին անունը ամբողջ աշխարհին մէջ պատուով ողեկոչող մեր սիրելի Նազըմ Հիքմէթին կեանքը վտանգի մէջ է: Տասներկու տարիներէ ի վեր, բանտերու մէջ փտելէ վերջ, իբրեւ թէ չբաւէին եղած չարչարանքները, հիմա ալ Անգարայի գնտանին մէջ, խցիկ մը բանտարկեցին զայն առանձին»:

Յայտարարութեան մէկ մասին տակ սա անպատկառ պարբերութիւնը կար.— «Ահա Ջան Քայ Շէքի մօտալուտ վախճանը: Ահա Ֆիյօվի եւ Անթոնէսքուի անցեալ վախճանը: Նազըմին բանտապահներուն ալ ուրիշ վախճան մը չսպասեր..»:

Այդ ուսանողները մեծ մասով ինչո՞ւ երկրէն դուրս դրկուեցան, երբ անոնց ձախակողմեան ըլլալու մասին քննութիւններ կը կատարուէին:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Կիրակի 5 Փետրուար, տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Մ.ի ախոյենական մրցումը Իսիի մեր դաշտին վըրայ, Հ. Մ. Մ. A. S. Thoiry դէմ:

Ժամը 13.30ին մեր պահեստին դաշտ եկաւ խանդավառ ու աշխոյժ: Առաջին վայրկեանէն մեր մարզիկները յարձակողականի անցան: Ա. կիսախաղին մեր տղաքը յաջողեցան երկու նշանակէտ շահիլ: Հակառակորդը իր ճիգերը լարեց, գոնէ պատուաւոր դուրս գալու համար: Երկրորդ կիսախաղին Թուարի յաջողեցաւ կէտ մը նշանակել, քիչ վերջ մեր տղաքը երրորդ նշանակէտ մըն ալ շահեցան: Խաղը վերջացաւ ի նպաստ Հ. Մ. Մ.ի 3 — 1:

Մեր պահեստին լաւագոյն յառաջդիմութիւնը կ՚ունենայ շաբթէ շաբաթ: Յառաջիկայ տարուան համար անփոխարինելի ուժեր պիտի հասնին: Նշանակալից էին Յարութ, Սարգիս եւ Ժօժօ Մխիթարեանները: Արտակ կեդրոնի սիւնն է դարձած, Սերոբեան իբրեւ խմբապետ յանդուգն է խաղին մէջ, իսկ Պօպօն եղբայրները խաղի լաւագոյն կազմակերպիչներն են: Մարկեան լաւագոյն հարուածողն է, պահեստի բերդապահն ալ իր կարելին ըրաւ:

Ժամը 15.30ին Հ. Մ. Մ.ի Ա.ը դաշտ եկաւ կարծես քիչ մը ընկճուած: Գնդակի առաջին հարուածէն բոլորը գրոհ տուին հակառակորդի բերդին վրայ: Հազիւ տասը վայրկեան անցած, առաջին կէտը նշանակեց յառաջապահի կեդրոն Յակոբ, քիչ վերջ Լօշեան երկրորդ մը, յետոյ ձախ ծայր Յակոբ երրորդ մը տեղաւորեց: Հակառակորդը որ խաղի սկզբնաւորութեան կը յոխորտար եւ վստահօրէն յաղթական կը խաղար, մեր տղոց յարատեւ յարձակողականէն վհատած, անցաւ պաշտպանողականի: Հ. Մ. Մ.ի մարզիկները հակառակ դաշտին ցեխոտ ըլլալուն եւ անձրեւին սաստկանալուն, արագաշարժ էին եւ վճռական:

Ա. կիսախաղը վերջացաւ ի նպաստ Հ. Մ. Մ.ի 5 — 0: Երկրորդ կիսախաղին Թուարի դեռ կը յուսար շահիլ: Մեր տղաքը նոյն արագութեամբ եւ յարատեւ յարձակումներով վեցերորդ կէտն ալ շահեցան: Հակառակորդը յաջողեցաւ նշանակել կէտ մը, մեր տղաքը անմիջապէս պատասխանեցին եօթներորդով մը: Քիչ վերջ ութերորդ մը եւս: Մեր մարզիկներուն ոգեւորութեան սահման չկար: Թուարի բոլորովին կազմալոյծ, խաղի վերջաւորութենէն քառորդ ժամ առաջ դաշտը լքեց: Խաղը վերջացաւ Հ.Մ.Մ.ի ջախջախիչ յաղթանակով 8—1:

Մեր յառաջապահ գիծը իր լաւագոյնը ըրաւ: Երկու Յակոբներ, Լօշեան, Վարուժան եւ Համբարձում, Պարոյր, Մինաս, Համազասպ անյանելի պատնէշ մըն էին, իսկ Կինքար եւ Կզմես իրենց հարուածներով ապշեցուցին հակառակորդը: Մեր բերդապահը անփոխարինելի է: Գովելի էր կարգապահութիւնն ու բեֆֆիֆը մեր տղայոց: Իսկական գնդակախաղը վայելեցուցին հանդիսականներուն: Շնորհակալութիւն Իսիի մեր հայրենակիցներուն որոնք՝ հակառակ անձրեւոտ օդին փութացած էին քաջալերել հայորդիները: Մանաւանդ Պ. Կրօնիկ Յակոբեան որ ամէն կիրակի մեր անբաժանելի խրախուսիչն է, նիւթապէս թէ բարոյապէս: Երանի թէ քանի մը տասնեակ այսպիսի բարեկամներ ունենայինք: Պ. Եր. Ատանալեան ոգեւորուած 500 ֆրանք նուիրեց Հ. Մ. Մ.ի:

Ահա այս է կենդանի գործը: Մեր հակառակորդներու քութեանց եւ խլրդային աշխատանքին կը պատասխանենք մարզական ոգիով ու արի Հայու կեցուածքով:

Յ. ԴԻՏՈՂ

Գաղութէ գաղութ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ս. Յարութիւն Տաճարին գմբէթը այրեցաւ 1949 Նոյեմբեր 23ին, ինչպէս գըրած էինք ժամանակին: Աղէտը սկսած էր արկածով, երբ հանրօգուտ շինութեանց տնօրէնութիւնը կը նորոգէր ամբակծութենէ վնասուած մասերը: Տաճարին գմբէթը վերաշինուածէր 1808ին ահաւոր հրդեհէ վերջ, կը բաղկանար արտաքին, միջին եւ ներքին խաւերէ: Արտաքին մասը, որ շինուած ատաղձէ եւ ծածկուած կապարով, վեց ժամ տեւող հրդեհէն այրեցաւ: Ճարտարապետներ հաստատեցին թէ հրդեհը չէր վտանգած կառոյցը: Արարողութիւնները չարունակուեցան, եւ յանձնարարուեցաւ կատարել առժամեայ նորոգութիւնները՝ որուն համար ծախք նախատեսուած է 2500 — 3000 սթերլին:

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԷՐՕՍ» ՕՐԱՑՈՅՑ 1950 (պատի), պատկերազարդ, գրական եւ վիճակագրական տեղեկութիւններով: Հասցէ.— Bld. Gavam Saltané, Téhran (Perse):

ԱՐՓԻ, գրական, գիտական ամսագիր: Ա. տարի, Թիւ 4—5 (Նոյեմբեր–Դեկտեմբեր 1949): Խմբագիր հրատարակիչ Յովսէփ Թադէոսեան: Կէսէն աւելին նուիրուած Քրիստափոր Միքայէլեանի, ծննդեան 90ամեակին առթիւ: Պատկերազարդ: Հասցէ.— Ave. Ekbatan, Téhran (Perse):

Ո՛Վ ՈՐ ՀԻՆԳ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՏՆԷ, «ՀԱՅ-ԲՈՅԺ»Ի, ՁՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՅ ՎԵՑ ԱՄԻՍ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՆՈՐ ՓԵՍԱՆ

Հաւաքուեցան չուրջը եւ իրարու նայեցան զարմանահար:

«Լուսապսակը»՝ սայլի անիւի մաշած, երկաթէ շրջանակ մըն էր:

Նոր փեսան ձին ամբաստանելու համար «լեզու թափեց»:

— Անպիտան, խրտչոտ, երկչոտ կենդանի քայլ առնել տալ անկարելի եղաւ: Ստիպուած կըրակեցի...: Բան չկար: Ոչինչ...:

Կը ջանար ձայնին անվախութեան երանգ տալու սքօղել սրտին բաբախումը: Սակայն տղաքը նշմարած էին տագնապը: Կարապետ շրջակայ մացառներուն մէջ սովորական խուզարկութիւններ ընելէ վերջ, համաձայնեցան միասին քալել մինչեւ տուն:

Կիրակոս ուշ ատեն հասած էր տուն, Խաթունը (Նոր փեսին մայրը) երբ զայն տեսաւ առանձին, մտաբերեց դժբախտութիւններ, ու սարսափահար բացագանչեց.

— Գետնին տակը անցնիս, ճղակոտր ըլլաս, կարմիր խոց հանես, ո՞ւր է էֆէնտիդ, ո՞ւր մընաց, ի՞նչ պատահեցաւ, բաէ բաէ...

Կիրակոս շուարած Տիկնոջ հայհոյանքներէն, ձիուն քայլերը դարձուց դէպի Ֆէթիյէ: Կէս ճամբան չհասած, հանդիպեցաւ նոյն գիւղացի խուլ հաճի Քէրիմին որ կը վազէր դէպի իր կողմը: Ան յայտարարեց թէ՝ կամուրջը յելուզակներէ պաշարուած է, իրեն վրայ կրակ բացին, բարեբախտաբար ուսէն նետելով անիւի երկաթէ շրջանակը զոր հայ գիւղի երկաթագործներուն տարած էր մաշած ու կոտրած մասը նորոգել տալու համար, յաջողած էր փախիլ ու ազատիլ անոնց ձեռքէն.. Մուհամմէտը վկայ՝ ան տեսած էր անոնց մէջ ձիաւոր մըն ալ որ չորս կողմը «կրակ կը ցանէր»:

Կիրակոս ենթարկուեցաւ նոր ու խորունկ սարսուռներու: Եթէ՝ էֆէնտին անոնց թակարդին մէջ ինկաւ, ի՞նչ պիտի ընէր, ի՞նչպէս պիտի կարենար ազատել զայն: Որոշեց գտնել յելուզակները եւ կռուիլ մինչեւ իր վերջին շունչը: Մտրակեց ձին: Ուստա Պօղարի աղբիւրի հանդիպակած ճամբուն վրայ նշմարեց խումբ մը մարդիկ, կը քալէին կողք կողքի, ձի մը իրենց ետեւէն: Թամբին արծաթեայ սարքուածքէն ճնորոշեց թէ՝ ան էֆէնտիին նժոյգն է, ուրեմն հաստատուեցաւ դըժբախտութիւնը, չորս յելուզակներ առեւանգած էին զայն, ու կը տանէին գիւղ փրկագին պահանջելու համար:

Իջաւ ձիէն վար, ճամբէն թեքեցաւ դէպի եղէրքի թթաստանը, ձին կապեց ծառի մը ու հաստարուն թթենիի մը ետեւը դիրք բռնեց: Ընդհարուելու պատրաստ էր, վստահ իր գնդակներու անվրիպութեանը, պիտի սպաննէր յելուզակները ու ազատէր կալանաւորը (Կիրակոս նշանառութեան վարպետ մըն էր):

Խումբը նշմարած էր ձիաւորին դէպի պարտէզ սպրդիլը, իրենց քայլերը դանդաղեցուցին: Կարապետ զատուեցաւ ընկերներէն, զգոյշ անցաւ քովընտի արահետներէն, մօտեցաւ նոյն թթաստանը, մօտեցաւ դարանակալ սպասողին կռնակէն ու ձայն տուաւ.

— Ճանչցուր ինքզինքդ, ո՞վ ես:

Կիրակոս ձայնէն ճանչցաւ Կարապետը ու պատասխանեց.

— Կարապետ, ես Կիրակոսն եմ:

Երկուստեք կասկածները փարատած, հաւաքուեցան Ուստա Պօղարի աղբիւրին առջեւ ուր զոյգ մարմարէ փողրակները հրէշային աչքերու պէս կը կլորնային ու իրենց բերնէն, առատ մշուշի մը մէջէն կը թափէին աղմկոտ ջուրը, հսկայ ընկուզենիին արմատները լիզելով ու մաշեցնելով:

Լեզուներուն «կապը քակուած» էր: Ամէն մէկը պատահարէն իրեն ինկած բաժինը պատմեց, անցքերը իրար կապեցին ու գտան հանելուկի բանալին:

Կիրակոս կը զատապարտէր խուլ հաճի Քէրիմը, նոր փեսան, «վախկոտ» նժոյգը, իսկ Կարապետ հեգնանքով ըսաւ — չէ, չէ, մի մոռնաք էֆէնտիին քառասնքի մէջ ըլլալը, չար դեւերն ու կախարդները...

— Է Կարապետ աղբար քառասունքիդ քեզի ալ երեւցա՞ն:

Զհանդուրժեց նոր փեսան ու պոռթկաց.

— Կախարդն ու դեւը ինքն է, ո՞վ պիտի մօտենայ անոր.

— Հա, աղայէկս, անոնցմէ զերծ մնալու համար միակ միջոցն է...

— Այսինքն...

— Զվախնալ ... հասկցա՞ր:

ԳԻՒՐԳ. ՉԱՔՐԵԱՆ

(5 Ռ. վերջ)

սելով, բայց թէ Մ. Նահանգները կը ձգտին զօրացնել Գերմանիան եւ Ճափոնը՝ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեամբ, ինչպէս եւ օգնել յետամնաց երկիրներուն: Հրահանգներ տրուած են ամերիկեան Գերմանիոյ մարզպանին, որպէսզի վերահաստատուի երկրին տնտեսութիւնը եւ Գերմանիան կարենայ նորէն մաս կազմել արեւմտեան հասարակութեան: Արեւմտեան Գերմանիոյ փոխվարչապետը Ուաշինկթըն գացած է, նիւթական օգնութիւն խնդրելու համար:

Հաւաքական պայմանագիրներու վաւերացումը

Ազգ. ժողովը Փետրուար 8ին 451 ձայնով վերջնապէս քուէարկեց հաւաքական պայմանագիրներու օրէնքը: Մօտ 150 երեսփոխաններ ձեռնպահ մնացին, բայց ոչ ոք դէմ քուէարկեց:

Օրէնքին գործադրութիւնը կը սկսի քանի մը օրէն: Ուրեմն այսուհետեւ աշխատավարձքը ազատօրէն պիտի սակարկուի գործատէրերուն եւ աշխատաւորներուն միջեւ: Վիճելի պարագաներու մէջ պարտաւորիչ է հաշտարար ձեռնարկ մը, իսկ իրաւարարութիւնը՝ կամաւոր: Աջակողմեան երեսփոխանները, որոնք ձեռնպահ մնացած էին, դիտել տուին թէ օրէնքին գործադրութիւնը դուռ պիտի բանայ բանուորական խլրտումներու:

Թերթերը դիտել կու տան թէ արմատական երեսփոխաններն ալ ձեռնպահ մնացած էին մեծ մասով, ինչ որ աննպաստ է կառավարութեան համար: Արմատականներուն կարծիքով, նոր օրէնքին հետեւանքը պիտի ըլլայ ծախքերու յաւելում, խանգարելով ելմտացոյցին հաւասարակշռութիւնը: Արմատական կուսակցութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով կը պահանջէ բարեփոխել ընտրական օրէնքը եւ կը հրաւիրէ «բոլոր հանրապետական եւ հայրենասիրական կուսակցութիւնները եւ քաղաքացիները միացեալ ճակատ կազմել, հանրապետութիւնը փրկելու եւ Ֆրանսայի մեծութիւնը վերահաստատելու համար»:

Մէկ օր առաջ այս իմաստով կոչ մը ուղղած էր նախկին վարչապետ մը, Պ. Ռէնօ, ազգային միութեան կառավարութիւն մը առաջարկելով:

★ Թերթերը խախուտ կը գտնեն վերակազմուած դահլիճին դիրքը, հետեւեալ պատճառաբանութեամբ.— Դահլիճը վստահութեան քուէ առաւ 186ի դէմ 230 ձայնով: Արդ, քուէարկութեան ատեն ձեռնպահ մնացին 196 երեսփոխաններ, ինչ որ կը նշանակէ թէ փոքրամասնութիւն մըն էր որ թեր քուէարկեց: (Ազգ. ժողովը կը բաղկանայ 620 անդամներէ):

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ

Նոր գործադուլներ կը ծանուցուին նախաձեռնութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան: Երէկ աշխատանքը դադրեցուցին ինքնաշարժի գործարաններու այն բանուորները որոնք անդամ են այդ կազմակերպութեան: Թերթերը կը գրեն թէ Պրէսթի, Լորիանի, Շէրպուրի եւ Թուլոնի նաւագործարաններուն բանուորներն ալ պիտի դադրեցնեն աշխատանքը, «բողոքելու համար պատերազմի պատրաստութեանց դէմ»: Կիրակի օր ալ գործադուլ պիտի հռչակեն Փարիզի Թատրոններու աշխատաւորները:

Փորագրիչները, որոնք մեծ մասով օրաթերթերու համար կ'աշխատին, առջի օր ամէն ժամ 15 վայրկեան դադրեցուցին աշխատանքը: Մարսէյլի նաւահանգստի բանուորները վերսկսան աշխատանքը, խիստ ազդարարութիւններ ստացած ըլլալով: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը պատուիրած է որեւէ ապրանք չբեռցնել Հնդկաչին գացող նաւերուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

2000 ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐ Դչ. օր ցոյց մը կատարեցին վարչապետարանին առջեւ, մինչ 15 հոգինոց պատուիրակութիւն մը ներսը կը բանակցէր Պ. Պլիտոյի հետ: Ասոնք ալ հանգստեան թոշակի յաւելում կը պահանջէին: Ցոյցը վերջացաւ ժամը 7ին: Մէկ ժամ վերջը պատուիրակութիւնն ալ մեկնելով, ցաւ ի սիրտ հաղորդեց թէ վարչապետը մերժած է յաւելումը, թէեւ կ'ընդունի որ անբաւական է ներկայ թոշակը: «Ձեռքերս կապուած են», ըսած է վարչապետը: Նոր ցոյց մը կը պատրաստուի:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ կառավարութեան կողմէ բացուած դատավարութեան առթիւ (Շթեթին) լեհ ամբաստանեալ մը բաւական ծիծաղ շարժեց, ըսելով թէ «տեղեկութիւններ կը հաղորդէր փողոցի անցորդներէն», թէ գործարան մը քննելու գացած ատեն տեսաւ որ քանդուած է եւն.: Թերթերը կը գրեն թէ դատավարութեան այնպիսի ձեւ մը տրուած է որ այն տպաւորութիւնը գոյանայ թէ Ֆրանսա պատերազմ կը պատրաստէ Խ. Միութեան դէմ...

ԳՈՐԾՕՆ ծառայութենէ քաշուեցաւ զօր. Պիյեօթ, (44 տարեկան) նախագահն էր Ազգաժողովին ֆրանսական զին. պատուիրակութեան: Զօ-

«Նոր Սերունդի օրը»

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Կարավարենց» մասնաճիւղի ցերեկոյթ - պարահանդէսը այս կիրակի, ժամը 15էն 21, Salle Gallemandի մէջ, Place de la Gare:

Գեղարուեստական բաժին եւ զաւեշտ մը Նոր Սերնդականներու կողմէ: Ժամը 18էն վերջ եւրոպական պար: Նուագախումբ Կարօ Սարեան:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Gare du Nordէն շոգեկառք ժամը 14·16ին: Հանրակառք ամէն քսան վայրկեան Porte de la Chapelle թիւ 268:

Ցերեկոյթ - պարահանդէս

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Եօթնեղբայրեան խումբի կողմէ, Կիր., 12 Փետրուար ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր: Bains Doucheի սրահը:

Rue Jules Féry, métro Porte de Choisy, օթօպիւս 125: Պիտի խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը:

Ընտիր ճազ բարձրախօսով, ղեկավարութեամբ ընկեր Յոլակ Յովհաննէսեանի:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ Մուտք 100 Ֆր.

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ. կը մրցի Ablyի դէմ, Աբլիի դաշտին վրայ (Route de Rambouillet, Ably): Ժամադրութիւն Porte d'Italie ժամը 11ին, իսկ Իսիի մարզիկները métro Mairie d'Issy ժամը 11·15ին: Ըլլալ ճշդապահ:

19րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ եւ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒՆ, կիրակի 5 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30ին, Salle de la Chimie, 28bis rue St. Dominique, Փարիզ (7): Կը խնդրուի նկատի առնել այս թուականը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ, Պէլվիլի Սէն Ժան Պաթիստ (Ս. Յովհ. Մկրտիչ) եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի, 12 փետրուար, առտուան ժամը 10·30ին: Մէթրօ Ժուրտէն:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Յարութիւն Տատեան երկու հազար ֆրանք իր վեցերորդ զաւկին՝ Արմէնի ծննդեան առթիւ, կրթական մարմնոյն համար: — Պ. Աստուածատուր Հարենց 250 հատոր արժէքաւոր գիրքեր:— «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ»ը 12 հատոր գիրքեր, եկեղեցւոյ մատենադարանին համար: — Կճիf

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Ալիքսան Անդրէասեան, Տէր եւ Տիկին Վազգէն Անդրէասեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Անդրէասեան ընտանիքը ու բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Միութիւններու եւ անհատ բարեկամներու որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ հանրային նուիրատուութեամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին Պ. ԱԼԻՔՍԱՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՈՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ
ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ ԱՐՄԱՆԸ (Հարուստին աղջիկը)
Այս շաբաթ գիշեր, Ս. Էթիէն, սինէմայի մէջ:

րավարը կը գանգատի թէ վերջին չորս տարիներու ընթացքին կառավարութիւնը չկրցաւ կազմակերպել երկրին պաշտպանութիւնը, թէ ամէն յոյս դրուած է Մ. Նահանգներուն գերազանցութեան վրայ եւն.:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՍՈՄԱԼԻՆ կառավարելու համար Բշ. օր հազար զինուորներ ճամբայ ելան Նափոլիէն, երկու նաւերով որոնք միեւնոյն ատեն զինամթերք եւ պաշար կը փոխադրեն:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Խրիմեան սրահը:

ԱՆԻԷՌ— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ յառաջիկայ դասախօսութիւնը Սիթէ Ինիվէրսիթէռի Հայ Ուսանողական Տան մէջ (57 Պուլվառ Ժուրտան) այս շաբաթ, ժամը 5ին: Նիւթ՝ Առաքել Սիւնեցիի «Ադամագիրքը»: Մուտքը ազատ է:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Խրիմեան սրահին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ընկերուհիները պիտի լուսանկարուին այս առթիւ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի, առաւօտեան ժամը 9ին, Պար տը Կլոպի սրահին մէջ: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 3·30ին Տիկին Գազազեանի բնակարանը, 6 ru eSt. Sulpice: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

« ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ»ի Լսարանը այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Զեկուցանող Պ. Մ. Գույումճեան: Նիւթը՝ «Հայկական վերածնունդի դէմքերը եւ իրենց ձգտումները»:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Խնջոյք ի պատիւ ծնողներու եւ դասախօսներու, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, կիրակի 12 մարտ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը ապրիլ 2ին, Ծաղկազարդի կիրակին:

ԸՆԿԵՐԱ - ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ, այս կիրակի ժամը 16էն 23, 5 rue Bonnefoi, Յոյներու սրահը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Երզնկայի Փիթառիճ գիւղէն, Տէլի Արութ Քէհեայի թոռը, Նշանի աղջիկը Ծաղիկ, կը փնտռէ իր եղբայրները, Օհաննէս եւ Խաչիկ եւ քոյրը՝ Եաղութ, որոնք աքսորէն ի վեր կորսուած են: Լուր տալ Պոլիս, Պէյօղլու, Փանկալթի, Զայիր սօզագ թիւ 15, Յարութիւն Գըլըճեանի: Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Samedi 11 Février 1950 Շաբաթ 11 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6075–Նոր շրջան թիւ 1486

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱԹՍՈՒՆ ՏԱՐԵԿԱՆ

Այս տարի Հոկտեմբերին կը լրանայ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 60ամեակը: Արդէն իսկ ծրագիրներ կը մշակուին ամէն կողմ, արժանավայել շուքով տօնելու համար պատմական տարեդարձը:

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Շրջ. ժողովն ալ մասնաւոր բանաձեւ մը քուէարկած է, այս առթիւ:

Տօնակատարութենէն զատ, պիտի հրատարակուի պատկերազարդ հատոր մը,— մեր շրջանին համառօտ պատմութիւնը, սկսելով առաջին կորիզին կազմութենէն:

Ուրեմն, այս տարի բացառիկ հանդիսաւորութեամբ պիտի տօնուի Դաշնակցութեան Օրը, որ հաստատուեցաւ 1925ին, Ժ. Ընդհ. Ժողովին կողմէ:

Տօնակատարութիւնները սնամէջ պարծանքի ցոյցեր կամ ձեւականութիւններ չեն մեզի համար, այլ քննութեան օրեր:— Ի՞նչպէս ճամբայ ելանք: Ի՞նչ կրցանք իրականացնել: Ո՞ւր կ'երթանք: Վերջացած չէ՞ մեր դերը:

Այդ քննութիւնը շատ աւելի ծանր կը կշռէ այսօր, երբ ամէն բան վեր ի վայր շրջուած է: Երբ հիմնովին փոխուած է այս հալածական ժողովուրդին ճակատագիրը, եւ անճանաչելի դարձած՝ երբեմնի Եւրոպան:

Դաշնակցութեան հակառակորդները երէկուընէ պատրաստ են ուրիշ հարցումներ ալ բարդելու, եզրակացնելով թէ «Դաշնակցութիւնը անելիք չունի այլեւս»:

Դժբախտ Քաջազնունին էր որ այս պատգամը արձակեց մօտաւորապէս երեսուն տարի առաջ, հոգեբանական տագնապի մը պահուն, — եւ իր միամիտ լաւատեսութեան մեղքը քաւեց Սիպերիոյ սառնամանիքներուն մէջ:

Անոնք որ երեսուն տարիէ ի վեր բերնէ բերան կը փոխանցեն այս խօսքը, իբրեւ ամերիկեան ձիւթ, ինչո՞ւ չեն բարեհաճիր արձանագրել նաեւ ծերունի վարչապետին այս ողբերգութիւնը, այնքան պերճախօս՝ իր պարզութեամբ:

Տարօրինակ է որ զանազան խմբակցութիւններ ուրիշներու «անելիք»ներով կը զբաղին, փոխանակ երկու տողով ապացուցանելու իրենց գոյութեան իրաւունքը:

Եթէ ուրիշ որեւէ փաստ չունենայինք, Դաշնակցութեան վաթսուն տարուան յարատեւութիւնը բաւական էր, լռութեան դատապարտելու համար ինքնակոչ դատաւորները:

Վաթսուն տարի դիմանալ՝ հակառակ աշխարհասասան փոթորիկներու: Դիմանալ եւ գործել անընդհատ: Երէկ՝ հայրենի լեռներու, ձորերու եւ դաշտերու մէջ: Այսօր՝ ի սփիւռս աշխարհի: Հեռու՝ հայրենիքէն:

Տոկալ եւ տքնիլ ոչ միայն քաղաքական — յեղափոխական գործունէութեան, այլեւ մշակոյթի ճակատին վրայ: Դառնալ ներշնչումի, ստեղծագործութեան աղբիւր: Հոսուն, վերանորոգիչ աւիշ:

Եւ այս՝ ժողովուրդի մը մէջ որ շատ բան կորսնցուցած էր իր առաքինութիւններէն, իբրեւ հետեւանք հրէշային բռնակալութեանց եւ կեղեքումներու:

Օտարութեան մէջ իսկ, մնալ միշտ կանգուն եւ գործօն: Գերազանցել զանազան «միացեալ ճակատներ» իրական գործունէութեամբ, գիտութեամբ, քաջութեամբ: Որակով եւ քանակով: Հակառակ ներսէն եւ դուրսէն սարքուած դաւերու, որոնք չարախինդ քրքիջներ արձակել կուտան հայութեան ոխերիմ թշնամիներուն:

Դաշնակցութենէն շատ աւելի զօրաւոր եւ բախտաւոր կազմակերպութիւններ կէս ճամբան մնացին, պատերազմներու եւ յեղափոխութեանց ալիքներուն մէջ: Խաւարեցան կամ դարձան բաժան-բաժան:

Անոնց վարիչներն անգամ կը զարմանան մեր յարատեւութեան վրայ: Մանաւանդ ծանօթ ըլլալով հայկական իրականութեան:

Միայն մեր մէջ է որ, կարմիր կամ դեղին տիրացուներ կը յամառին աբեղայ պղտորել, խառնաձայն կանչեր արձակելով իրենց կտուրէն:

Վաթսուն տարի... Եթէ առտու մը «թաղուի» Դաշնակցութիւնը, ինչպէս կը մաղթեն Մոսկուան եւ Անգարան, յաջորդ օրն իսկ ձեր աչքերը պիտի շլանան անոր յարութեան կայծերէն:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓՐԿՈՒԹԻ՛ՒՆ, ՓՐԿՈՒԹԻՒՆ

Այս ո՛րքան մեղան կը սպառէ սա Նոր Սերունդին փրկութեան խնդիրը: Ի պաշտօնէ, իրար անցած են բոլոր անոնք որ կը պատկանին հին սերունդին:

Վերջապէս պարտականութիւն է իրենց ետին ձգել եթէ ոչ իրենց չափ, գոնէ երկու երրորդ համեմատութեամբ Հայեր:

Ալ ի՛նչ միջոցներ չեն առաջարկեր:

Տունը, դպրոցը, միջավայրը, նոյնիսկ պարսրահները օգնութեան կը կանչուին օրն ի բուն: Տասը քարի կը զարնեն իրենց գլուխները, որպէսզի մեր տղաքը հայերէն խօսին գոնէ:

Դժբախտաբար առաջարկուած եւ գործադրուած միջոցները չեն խօսիր Հիւանդին սրտին:

Փարիզի մէջ զոյգ լսարաններ կան, մէկ հատիկ երեսունէն վար մարդ պատահաբար կը տեսնես: Գրական դասախօսութիւններ, յիշատակի հանդէսներ, յարգանքի տօնակատարութիւններ, բոլորին հանդիսականները մեծ մասով եթէ ոչ ծերակոյտականներ, գոնէ «փրկուած» սերունդին պատկանողներ են:

Հարցուր նոյնիսկ սա մտաւորական զոյգին.

— Ո՞ւր է տղադ, ինչո՞ւ չէ եկած հանդէսին:

Խեղճը գլուխը կախ կը մրմնջէ.

— Ի՞նչ գիտնամ, ընկերներով «սիւրփրիզ փարթի» մը ունէին եղեր, հոն գնաց:

Ու ասոնց նման հազարումէկ տխուր պատմութիւններ:

Ուրեմն փորձուած կամ փորձել առաջարկուած այս բոլոր միջոցները ապարդիւն են: Նոր բա՞ն մը պէտք է գտնել:

Քաւ լիցի որ հատ մըն ալ ես առաջարկեմ որպէս փրկութեան լաստ: Ըսելիքս կ'ուզէ՞ք — Նոր սերունդը ինք թող առաջարկէ եւ ինքն իր գլխուն գործադրէ ինչ որ գործնական կը գտնէ: Առաջարկը մենէ երբ կուգայ, ի յառաջագունէ դատապարտուած է եւ նկատի չառնուիր: Իրենք ալ անշուշտ իրենց ըսելիքը ունին, իրենց համար հաճելին, գործադրելին, նորը:

Ալ թող երեսունը անցած մարդիկ խօսք մէկ ընեն, ուխտ ընեն եւ չխօսին «փրկութեան» մասին: Եթէ իրենց ձեռքէն բան մը կուգայ տունէն ներս կամ տունէն դուրս լուռ ու մունջ կրնան գործադրել, բայց նախաձեռնութիւնը պէտք է փոխանցել իրենց, վտանգուածներուն: Տեսնենք կրնա՞ն արժեցնել գոնէ «նոր» ըլլալու իրենց յատկութիւնները:

ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՏՈՒՆԸ կը հրատարակէ «Բանւոր ամսագիր» մը, որու նպատակն է՝ արուեստի աշխատողները տեղեակ պահել Խ. Ս. Ռ. Մ. եւ միջազգային արուեստի եւ գիտութեան նորանոր խնդիրներուն: Ամսագրին պիտի աշխատակցին ականաւոր դէմքեր, հանրային, քաղաքական գործիչներ, ստախանովական աշխատաւորներ, արուեստի եւ գիտութեան աշխատողներ:

«Բանւոր Ամսագիր»ը, միեւնոյն ժամանակաշրջանին (մէկ ամիս) պիտի կազմակերպէ ցուցահանդէս, ուր պիտի ցուցադրուին գրական, երաժշտական, կինօ—թատրոնական եւ արուեստի միւս ճիւղերուն վերաբերեալ նոր գործերը:

Արդէն լոյս է տեսած «Բանւոր ամսագիր»ի Ա. թիւը: Այս առթիւ (1) Ստալինեան մրցանակաւոր (լաուրիատ!) ժողովրդական արուեստագէտ Շարա Տալեանը խօսած է «Ընտրական սիստէմը սովետական աշխարհում», նիւթի մասին: Զեկուցանողը պարզելով սովետական ընտրութեանց առաւելութիւնները, կը բաղդատէ դրամատիրական, մասնաւորապէս ամերիկեան «հակաժողովրդական» ընտրութեանց հետ:

(2) Բանասիրական գիտութիւններու թեկնածու՝ Վերա Մելիքեան կը խօսի «Անտոն Չեխովի ստեղծագործութիւններու մասին»:

(3) Ասմունքի վարպետը՝ Վիկտոր Մովսիսեան կարդացած է հատուածներ Չեխովի գործերէն:

(4) Ֆիզիկամաթեմատիկական գիտութեանց մասին խօսած է Համալսարանի աւագ դասախօս՝ Գուրգէն Յովհաննիսեան:

(5) Վերջին բաժնին տեղի ունեցած են մարզական խաղեր եւ ըմբշամարտ:

Արեւմտեան Գերմանիան վտանգուա՞ծ է

ԿԱՐԵՒՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Այս միջոցին շատ կարեւոր խորհրդակցութիւններ տեղի կ'ունենան Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան մէջ, մասնակցութեամբ արեւմտեան Գերմանիոյ բրիտանական մարզպանին՝ Սըր Պրայըն Ռապըրթսընի:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը (խորհրդային) պատրաստութիւններ կը տեսնէ, Գերմանիոյ երկու շրջանները միացնելու եւ արեւմտեան երեք պետութիւնները դուրս քշելու համար: Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ արեւելեան շրջանին «մաքրագործումներուն» նպատակն է ամբողջովին բոլշեւիկեան թաթին տակ առնել վարչական իշխանութիւնները, յարեւմտեան արեւելեան Եւրոպայի: Նոյն աղբիւրին համաձայն, քրիստոնեայ ռամկավարներու միութեան արեւելեան թեւը յանձն առած է ենթարկուիլ բոլշեւիկեան հակակշռին, նոյնիսկ իր գաւառական մասնաճիւղերուն մէջ: Ծանր ճնշումի ենթարկուած են նաեւ ազատական ռամկավարները:

Թերթերը կը գրեն թէ արեւելեան Գերմանիոյ համայնավարները նոր գաղտնի ոստիկանութիւն մը ստեղծած եւ երեք միլիոն երիտասարդներ արձանագրած են, համաձայն 1950ի ծրագրին: Յաջորդ քայլը պիտի ըլլայ ապահովել համայնավարական յաղթանակը այս տարուան ընտրութեանց մէջ, առանց որեւէ ընդդիմութեան:

Բրիտանական մարզպանը յատկապէս Լոնտոն հրաւիրուեցաւ, մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդելու համար կառավարութեան: Արտաքին նախարարը, Պեւին, լրջօրէն կը զբաղի այս հարցով: Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ հաւանական չեն գտներ որ յաջողի Գերմանիոյ երկու շրջաններուն միացման բոլշեւիկեան ծրագիրը: Նոյնիսկ չեն հաւատար թէ բոլշեւիկները կրնան գրաւել Պերլինի արեւմտեան շրջանը: Երեք արեւմտեան պետութիւնները վճռած են չհեռանալ:

Մինչ այս մինչ այն, անխնայ կը շարունակուի արեւելեան Գերմանիոյ վարչական պաշտօնէութեան զտումը: Արդէն իսկ արեւմտեան շրջանը ապաստանած են 300 երեւելիներ: Համայնավարներն ալ զոհ կ'երեւան քաղքենի տարրերու հեռացումէն:

★ Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը ծրագիր մը ներկայացուց խորհրդարանին, առաջարկելով 3.400.000.000 մարքի (810 միլիոն տոլար) վարկ մը բանալ, գործազրկութեան դէմ պայքարելու համար: Յայտնի չէ թէ ինչպէս պիտի ճարեն այս գումարը: Այժմ 1.800.000 կը հաշուեն անգործներուն թիւը: Առաջարկուած գումարէն 2.500.000.000 մարք պիտի յատկացուի բնակարաններու շինութեան:

Հիւլէապատում

Եչ. օրուան լրագրական ասուլիսին մէջ, նախագահ Թրումըն հաստատեց թէ արտաքին նախարարին յայտարարութիւնները լիովին համապատասխան են իր քաղաքականութեան եւ եղած են իր կատարեալ հաւանութեամբ (տես երէկուան «Յառաջ»ը): Ուրեմն ոչ մէկ փոփոխութիւն Մ. Նահանգներու քաղաքականութեան մէջ: «Եթէ Մ. Նահանգները կարենային դոյզն գործակցութիւն մը ստանալ Խ. Միութենէն, կարելի էր միջազգային հակակշռի մը ենթարկել հիւլէական զէնքերը: Մ. Նահանգները վճռապէս կուսակից են հսկողութեան այն ծրագրին որ ներկայացուեցաւ ամերիկեան պատուիրակութեան կողմէ, բայց մերժուեցաւ Խ. Միութեան կողմէ:

Ի պատասխան հարցումի մը, Նախագահը յայտարարեց թէ դժուար պիտի չըլլայ ընդհանուր զինաթափութեան ձեռնարկել, եթէ կարելի ըլլայ միջազգային հակակշռի մը ենթարկել հիւլէական ուժը:

★ Մոսկուայի Կոմսոմոլներու (Երիտ. Միութիւն) պաշտօնաթերթը, «Սմենա», կը գրէ թէ հիւլէական առաջին ռումբն ալ Ռուսերը հնարած են: «Ամերիկացիները դիտակցաբար լռութիւն կը պահեն այն նպաստի մասին զոր ռուս գիտնականները բերած են հիւլէական ասպարէզին մէջ... Պիտի գայ օրը երբ Թասի 1949 Սեպտ. 25ի զեկոյցը պիտի զետեղուի թանգարաններու մէջ, ի յիշատակ այն պատմական օրուան ուր խորհրդային ռումբին յայտնութիւնը Եւրոպան եւ Ամերիկան փրկեց հիւլէական մղձաւանջէն»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՅԻ տարեդարձին տօնակատարութեան առթիւ, կը խնդրուի մեզմէ ծանուցանել թէ կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք. Փարիզէն բացակայ ըլլալով, հետեւեալ հեռագիրը ուղղած է Վալանսէն՝ Հ. Սահակ Տէր Մովսէսեանի.— «Իմ յարգալից մեծարանքներս Մեծ Աբբահօր յիշատակին եւ եղբայրական ողջոյններ»:

ՋՐԱԾԻՆ ՀԻՒԼԷԱՌՈՒՄԲԸ

Մ. Նահանգներու նախագահ Թրումընի արտօնութեամբ (31 Յունուար) ամերիկացի գիտնականներ՝ սկսան աւելի մեծ թափով շարունակել հիւլէական ուժի ուսումնասիրութիւնները եւ չինել ջրածին պարունակող հիւլէառումբեր: Թրումըն հարկ դատեց այս ծանրակշիռ հրամանը տալ անշուշտ այն պատճառով որ Խ. Միութիւնը գիտէ արդէն նախկին հիւլէական ռումբին «գաղտնիք»ը:

Աշխարհի քաղաքական միտքը անորոշութեան մատնուած էր այն օրէն ի վեր, երբ Թրումըն կը հաւաստէր թէ՝ սախական Ռուսիոյ մէջ հիւլէական պայթիւն տեղի ունեցած է (վեց ամիս առաջ): Ո՞ր պետութիւնն էր հզօրագոյնը, Խ. Միութիւնը թէ Մ. Նահանգները: Ուրեմն անհրաժեշտ կը դառնէին նոր եւ աւելի կործանարար զէնք մը ստեղծել, որպէսզի ապահովուէր Մ. Նահանգներուն առաւելութիւնը: Այդ զէնքը կը հանդիսանայ «Ջրածին հիւլէառումբը», որ հազար անգամ աւելի կործանում եւ աւեր պիտի պատճառէ քան հին հիւլէառումբը: Եթէ բաղդատութեան համար առնենք ճափոնական Հիրոշիմա քաղաքին աւերները, պէտք է հետեւցնենք թէ նոր ռումբ մը պիտի կրնայ վայրկենապէս կործանել հինգ միլիոննոց քաղաք մը իր բնակիչներով:

Ջրածին պարունակող այս նոր ռումբը իսկապէս «գաղտնի՞ք» մըն է Խ. Միութեան համար:

Գիտականօրէն մօտենալով հարցին, կը գտնենք որ, Ջրածինը հէլիումի վերածելը կը կազմէ նոր ռումբին հիմը: Այս փոխակերպումը տեսականօրէն քննուած է մօտ տասնեւհինգ տարի առաջ ի մէջ այլոց Նոպէլեան մրցանակաւոր գերմանացի Նէրնստի կողմէ (մեռած) որ եկած էր այն եզրակացութեան թէ այս վերածումը տեղի կ'ունենայ աստղաբանական թիւերու հասնող ներուժի ազատ արձակումով: Չէ՞ որ նոյն այս հիւլէական փոխակերպումը շարունակական երեւոյթ մըն է արեւին մէջ, որուն լոյսը, ջերմութիւնը եւ այլ ճառագայթները կուգան մեզի միջոցին մէջէն եւ կեանք կուտան մեր փոքր երկրագունդին:

Ջրածինի լիթիում մետաղին օգնութեամբ հէլիում կազին վերածումը սակայն կախում ունի կարեւոր պայմանէ մը: Պէտք է տալ սեղընական կայծը եւ միլիոնաւոր աստիճանի հասնող ջերմութիւնը, որպէսզի յետոյ ինքնիրեն կատարուի հիւլէական փոխակերպումը:

Մինչեւ ուրանիումի ռումբին իրագործումը անիմաստ էր խորհիլ այս փորձին մասին, որ թուղթի վրայ շատոնց հաշուուած էր, ինչպէս ըսի: Բայց հիւլէական առաջին հինգ պայթիւնները, որոնք ցարդ տեղի ունեցան, ցոյց տուին որ անհրաժեշտ ջերմութիւն եւ կայծ կարելի է ստեղծել ուրանիումի ռումբով: Կարելի է խորհիլ հիմա թէ բաւական է զետեղել ուրանիումի փոքր ռումբ մը ջրածին պարունակող ռումբին մէջ: Առաջինին պայթումով կը պայթի երկրորդը՝ արեւային ջերմութիւն, գործօն շողեր արձակելով:

Ահա այս է Ջրածին պարունակող ռումբին գիտական հիմը: Անոր իրագործումը կախում ունի համբերատար եւ մեծածախս փորձերէ: Կասկածէ վեր է, որ Միացեալ Նահանգները ի վիճակի են բազմահարիւր միլիոն տոլար տրամադրելով յաջողցնել ծրագիրը: Աշխարհի միակ միւս պետութիւնը, որ կրնայ մրցիլ Ամերիկայի հետ, Խ. Միութիւնն է, որ ունի նոյնքան գիտական ծանօթութիւններ հիւլէական մարզին մէջ (մինչեւ 1939 թուականը աշխարհի բոլոր գիտական ուսումնասիրութիւնները հրատարակուած են): Միւս կողմէ հում նիւթերու առատ աղբիւրներ չեն պակսիր «Աշխարհի մէկ հինգերորդ» մասին մէջ: Գալով համառութեան եւ աշխատանքի մոլեռանդութեան այդ արժէքները հոն ալ կան: Ջրածինի ռումբին «գաղտնիքը» — ինչպէս առ հասարակ հիւլէական ուժի գործածութեան «գաղտնիքը» — կը կայանայ միայն փորձառութեան եւ արհեստագիտական կարողութեան մէջ:

★

Առաջին հիւլէական ռումբը միլիոններ կլլած էր: Պատճառը այն էր որ բնական, աժան ուրանիումը չէր կազմեր ռումբին գլխաւոր բաղկացուցիչ մասը, այլ ուրանիումի մէկ «իզոտոպ»ը, U235ը: Այս նիւթը, որ ուրանիումէն քիմիապէս չի տարբերիր, բայց ֆիզիքական շողարձակ յատկութեամբ շատ տարբեր է անկէ, այնքան քիչ քանակութեամբ կայ հանքերուն մէջ որ, մէկ քիլոկրամի չափ զատումը ժամանակավրէպ եւ դժուարին՝ ուրեմն սուղ գործ մըն էր (Հիրոշիմայի վրայ ձգուած հիւլէառումբը):

Երկրորդ ռումբը եւս շատ սուղի նստած էր: Անոր բաղկացուցիչ գլխաւոր նիւթը կը կազմէր պլուտոնիումը (թիւ 94 տարրը), որ արուեստականօրէն՝ շողարկումի միջոցաւ պատրաստուած էր (Նակասաքիի վրայ ձգուած ռումբը):

Ըսել թէ, ատոմային յատուկ բնոյթ նիւթերը չնչին քանակութեամբ բոլորովին անմատչելի են: Այն ժամանակ միայն, երբ բաւական չափով իրարու հանդիպին, տեղի կ'ունենայ շղթայական յարաճուն հակազդեցութիւնը: Պատկերացնելու համար հիւլէառումբը, պէտք է երեւակայել խողովակ մը, որուն մէկ ծայրը պարզ ուրանիումի գունդ մը կայ, իսկ խողովակին միւս ծայրը ուրանիում 235 է գունդ մը զետեղուած է: Երբ այս երկու գունդերը իրարու զարնուին, վայրկենապէս տեղի կ'ունենայ հիւլէական պայթիւնը:

Հասկնալի է որ պետութիւնները մտածեն աժան նախանիւթերէ պատրաստել հիւլէառումբեր: Դիւրամատչելի է լիթիում մետաղը, նոյնպէս համեմատաբար դիւրամատչելի է «ծանր ջուրը», որ կը բաղկանայ «ծանր ջրածինէ» եւ սովորական թթուածինէ:

«Ծանր ջուրը», որ հիւլէական ուժի ուսումնասիրութեան եւ ռումբի պատրաստութեան փորձերուն մէջ կարեւոր դեր մը կը խաղար եւ զոր Բ. պատերազմին սկիզբը Ժոլիօ-Քիւրի՝ Գերմանացիներէն գաղտնի՝ նկատելի քանակութեամբ փախցուցած էր Անգլիա, հին ծանօթ մըն է շողազդեցիկ (ռատիօ-աքթիվ) նիւթերու աշխատանքներուն մէջ: Գերմանններն ալ պատերազմի ընթացքին շատ փորձեր կատարած են «ծանր ջուր»ով, զոր կը ստանային Նորվեկեան գործարանէ մը: Այս բոլոր փորձերուն մէջ «ծանր Ջուրին» դերը կրաւորական էր, քանի որ կը գործածուէր իբրեւ ճառագայթներու զսպիչ հեղուկ:

Այժմ նկատի առնուած ջրածինէ հիւլէառումբին մէջ «ծանր Ջրածին»ը կը դառնայ գլխաւոր նիւթը, որ առանձինն կամ լիթիումի օգնութեամբ պիտի կազմէ ուղղակի պայթուցիկ տարրը, մինչ՝ ըստ ենթադրութեան, ուրանիումէ փոքր ռումբ մը պիտի ստեղծէ պէտք եղած սկզբնական կայծը եւ ջերմութիւնը:

Այս հիման վրայ կարելի է արագօրէն պատրաստել աժան, փոքր, թեթեւ հիւլէական ռումբեր՝ ժամանակ կործանման աշխարհի...

Յո՞ երթաս, մարդկութիւն:

ՏՈՔԹ. ՏԻՐԱՅՐ ՏՐՈՒՆՁԵԱՆ

«Ձեզ չենք ճանչնար»

Երէկ (5 Յունուար) մեր թերթի առաջին էջին վրայ լոյս տեսաւ Ամերիկայի խարբերդցիներու ուշադրութեան յանձնուած լուսաբանութիւն մը, զոր մեզի ղրկած էր Համախարբերդցիական Միութեան Հալէպի մասնաճիւղը: Ընթերցողն անշուշտ կարդաց այդ լուսաբանութիւնը: Փակագծի մէջ ըսենք, որ լուսաբանութիւնը ղրկուած է «Պայքար» թերթին եւս, բայց ցարդ ան չէ հրատարակած զայն: Եւ դժուար թէ ուզէ զայն հրատարակել աւելի ետք ալ:

Լուսաբանութիւնը կը խօսի հանրային դումարներու մսխումի եւ իւրացումի մասին: Ամերիկայի Համախարբերդցիականի կողմէ դրամներ ղրկուեր են Հալէպ՝ յատկացուելու համար ներգաղթի գործին, բայց անոնք անհաշիւ կերպով ծախսուեր ու մսխուեր են Հալէպի մէջ՝ բուն իսկ Հայրենակցականի տեղւոյն վարչութեան կողմէ: Եւ հակառակ իր իսկ անդամներու մերկացումներուն եւ բողոքներուն, մասնաճիւղի վարչութիւնը շարունակած է մնալ գործի վրայ:

Ըստ «Լուսաբանութեան», եղելութիւնը հետեւեալն է.—

1946 թուին, ներգաղթին ուժ տալու համար, Համախարբերդցիականի Ամերիկայի կեդրոնը Հալէպի իր մասնաճիւղին ուղարկեր է 25.000 սուրիական ոսկի: Գործին կանոնաւոր ընթացք տալու եւ ուղարկուած գումարները բուն նպատակին գործածելու նախանձախնդրութեամբ, Հալէպի մասնաճիւղի անդամներուն կողմէ պահանջ եղեր է, օրինաւոր ընտրութեամբ, ունենալու նոր վարչութիւն մը: Հինները սակայն, որ երկար տարիներէ ի վեր իրենց աթոռներուն կառչեր են, անտարբեր են մնացեր եղած այս պահանջին հանդէպ:

Դրամներու առաքումէն ամիսներ ետք հաշուեքննիչ մարմնի մը կողմէ կատարուեր է յատուկ քննութիւն, եւ երեւան եկեր է որ, վարչութեան անդամներէն ոմանք ստացեր են ամսականներ՝ առանց կատարած ըլլալու որեւէ աշխատանք. տեղի ունեցեր են նաեւ զեղծումներ ու խաչագողութիւն: Զհանդուրժելով այս իրողութեան, բողոքողները՝ ըստ ծրագիր-կանոնագրի, իրենց կողմը ունենալով անդամներու երկու երորդի մեծամասնութիւն մը, մերժեր են ճանչնալ հին վարչութիւնը. ընտրեր են օրինաւոր վարչութիւն մը եւ արդիւնքը հաղորդեր Ամերիկայի կեդրոնին:

Հետեւա՞նքը: Բացարձակապէս ոչինչ: Ամերիկայի կեդրոնը փոխանակ ուշքի գալու եւ Միութենէն հեռացնելու զեղծարարներն ու չարաշահները, գրեր է իր մասնաճիւղի նորընտիր վարչութեան թէ «Ձեզ չենք ճանչնար. անոնք են մեզի պէտք եղած մարդիկը», այսինքն՝ գողերը, զեղծարարները եւ չարաշահները, որոնք տարիներէ ի վեր գործի գլուխ են եղած: Այս պատասխանէն ետք վերջինները առօք-փառօք, կեդրոնի պաշտպանութեամբ աւելի զօրացած, կը շարունակեն մնալ իրենց աթոռներուն վրայ:

Թող ընթերցողը ինք որոշէ կեդրոնի այս ընթացքը:

Ձենք զարմանար եթէ Համախարբերդցիականի Հալէպի մասնաճիւղին մէջ գտնուած են չարաշահներ, հանրային գումարները իւրացնողներ կամ զեղծարարներ: Մեզ համար զարմանալի չէ նաեւ եթէ այդպիսիներ, յանցանքի մէջ բռնուելէ եւ քողազերծուելէ ետք ալ, շարունակած են ամուր կառչիլ իրենց աթոռներուն: Բնական է, երբ կեդրոնէն խոշոր գումարներ կուգան, այդ կարգի մարդիկ պիտի չուզեն բաժնուիլ անոնցմէ: Այսպիսիներու մասին է որ ժողովուրդը կ'ըսէ.— Երբ ճենճ կայ, որքան ալ վռնտես չեն հեռանար ճանճերը:

Բայց ի՞նչ ըսել Համախարբերդցիականի Ամերիկայի կեդրոնին, որ տխուր ու վրդովիչ իրողութեանց իրազեկ դառնալէ ետք, փոխանակ խոյն երես դարձնելու իր վստահութիւնը եւ հայ աշխատաւորի քրտինքով ձեռք բերուած դրամները չարաշահողներէն, ընդհակառակն, աւելի պինդ փարած է անոնց: Իր պատասխանը Հալէպի նորընտիր վարչութեան թէ՝ մենք ձեզ չենք ճանչնար, մեզի պէտք եղած մարդիկը անո՛նք են, այսինքն՝ մեզի ծանօթ չարաշահները, զեղծարարները, խաչագողները, չափազանց յատկանշական է:

Եւ հիմա կը հարցնենք Ամերիկայի Համախարբերդցիականին.

— Ճիշդ չէ՞ որ Հալէպի մասնաճիւղի անդամները պահանջած են նոր վարչութեան մը ընտրութիւնը, իսկ «հին վարչականները» ականջ չեն կախած այդ արդար պահանջին:

Ճիշդ չէ՞ որ մսխումներ եւ իւրացումներ կատարուած են, քննիչ յանձնախումբ մը հաստատած է ատ, բայց հինները նորէն մնացած են գործի վրայ:

Ճիշդ չէ՞, որ խարդախութեամբ փոխուած է հաշուեքննիչ մարմնի տեղեկագիրը, անդամները զայրացած են եւ ըստ ծրագիր-կանոնագրի՝ ունենալով երկու երրորդի մեծամասնութիւն մը, չեն ճանչցած հինը, կատարած են նոր ընտրութիւն եւ գործի կանչած նոր վարչութիւն մը: Վերջինս ամէն ինչ տեղեկագրած է իրեն՝ կեդրոնին, բայց ստացած է պատասխան մը, որ քարերն անգամ լեզու պիտի հանէր:

Եթէ ճիշդ են այս ամէնը, զեղծարարները, որոնց անուններն ալ ղրկուեր են կեդրոնին, պէտք է խստիւ պատժուէին: Իսկ եթէ ճիշդ չեն ըսուածները, եթէ բողոքողները ստած են, զրպարտած, խեղաթիւրած, պէտք է պատժուէին այս վերջինները, առնուազն հրապարակով արտաքսուէին: Մէկ կամ միւսը: Դժբախտաբար, կեդրոնը ոչ առաջին, ոչ ալ երկրորդ ճամբայէն գացած է. ան միացած է մէկ կողմին, այս պարագային՝ յանցաւոր կողմին: Եւ ուրեմն ինքն ալ իր առած քայլին համար պատասխանատու է հանրային խղճի դատաստանին առջեւ:

Հայրենակցական մը կամ հանրային մարմիններ ու միութիւններ կը շահին, հանրութեան վստահութիւնն ու պաշտպանութիւնը իրենց հետ կ'ունենան, եթէ մանր հաշիւներէ հեռու մնալով, առաջնորդուին միմիայն արդարութեան սկզբունքներով: Հակառակ պարագային կ'իյնան եւ այլեւս երբեք չեն բարձրանար: Մենք պիտի չուզէինք որ իյնար Համախարբերդցիականը: Իսկ ատոր համար ան պէտք է արդար ըլլայ եւ բուն յանցաւորներուն իրենց արժանի պատիժը տայ:

(Խմբագրական «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի)

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԵՌԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

Երեւանի թերթերը կը գրեն թէ Հայկ. ձեռագիրներու մատենադարանի տնօրինութիւնը հրատարակած է «Գիտական աշխատութիւններու» առաջին ժողովածուն: Շուտով լոյս կը տեսնէ նաեւ Մատենադարանի «Գիտական աշխատութիւններու» երկրորդ հատորը: Պատրաստ են հրատարակութեան ԺԲ. դարու հայ գիտնական Յովհաննէս Սարկաւագի մատենագրութիւնը եւ այլ աշխատութիւններ:

Նախապէս ուսումնասիրութեան նիւթը մարդասիրական գիտութեան մասին էր, ներկայիս ուսումնասիրութեան նիւթը կ'ընդգրկէ նաեւ դրական գիտութիւնները: Լ. Յովհաննիսեան կ'ուսումնասիրէ հայկական ձեռագիրներու մատենադարանի բժշկական բնագրերը, հինգ ստուար հատորներով եւ ռուսերէն: Գիտութեանց Ակադեմիայի հրատարակութեամբ: Տ. Ղազանչեան կ'ուսումնասիրէ հայկական ալքիմիայի պատմութիւնը, իբրեւ տոքթորայի քննախօսութիւն (dissertation), որ պիտի հրատարակուի յառաջիկային: Երեւանի Պետ. Համալսարանի վերատեսուչ Գ. Պետրոսեան կ'ուսումնասիրէ հայ մաթեմաթիկի պատմութիւնը եւ Մատենադարանի նիւթերու վրայ իր պատրաստէ տոքթորայի քննախօսութիւնը: Լ. Սիմէոնով գրած է երկու հատոր հայ տոմարի պատմութեան վրայ, ռուսերէն, որ պիտի հրատարակուի յառաջիկային:

Ձեռագրային եւ դիւանական նիւթերը մատ—

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ երկհազարամեակը մեծ շու — քով տօնուած է Աթէնքի «Քէնթիքոն» Թատրոնին մէջ, Յունուար 29ին: 1200է աւելի հանդիսական-ներ, մայրաքաղաքի հայ բնակչութեան մէկ հին — գերորդը, ներկայ եղած են տօնակատարութեան, կազմակերպուած «Համազգային» Մշակութային միութեան կողմէ: Ընկեր Վ. Եսայեան բարձրա — խօսով տուած է հակիրճ բացատրութիւններ, իսկ ընկեր Արամ Փափազեան յունարէն լեզուով ըրած է հայ Թատրոնի ծագման եւ զարգացման պատ-մականը, ծանրանալով Արտաշէս, Տիգրան Մեծ., Արտաւազդ Բ. եւ Արգար Թագաւորի շրջաններուն վրայ երբ հելլէնեւհայ արուեստագէտները գործի են լծուած Հայաստանի մէջ եւ ծնունդ տուած հայկական Թատրոնին: Պ. Գ. Բարաղամեան խօ-սած է դարերու ընթացքին արուեստի բոլոր մար-զերուն մէջ հայութեան կատարած բարձր նուա-ճումներու մասին: Տիկին Ալիս Ֆարաճեան Հա — մազգայինի կողմէ կարդացած է գրաւոր ճառ մը, տալով հայ Թատրոնի անցեալ ու ներկայ ազգա — չէն գործի ամփոփ մէկ պատկերը: Թուած է մի-ջազգային համբաւի տիրացած հայ բեմի քըմա-պետները ու գեղարուեստական իրական արժէքով Թատերական գործեր արտադրող հայ հեղինակ — ներ: Ապա մոդական պատկերով տողանցումը կա-տարած են հայ բեմի հսկաները իրենց մարմնա — ւորած դերերով: Երաժշտագէտ Յ. Փափազեանի ղեկավարած երգչախումբը տուած է «պատկեր մը հայ գիւղէն», համադրութիւն մը հայկ. տոհմիկ երկերու, զուգերգներու, մեներգներու եւ պարե-րու, բաղկացած 14 կտորէ, որ ցուցադրուած է աւելի քան հարիւր երկսեռ երգող, պարողներու կողմէ, տոհմիկ տարազներով: Առաջնորդ Սըր — բազանը օրհնած է հանդէսի կազմակերպման եւ

չելի դարձնելու համար կազմուած է հնագրու — թեան (paléographie) դասընթացք, հրատարակ — ուած Պետ. Համալսարանի կողմէ: Համալսարանի պատմական եւ բանասիրական բաժիններուն մէջ կը կարդացուի հայ հնագրութեան օժանդակ դա-սընթացքը, որպէսզի համալսարանաւարտ ուսա-նողը կարենայ օգտուիլ հայկ. Մատենադարանի ձեռագիրներէն եւ վաւերագիրներէն: Մատենա — դարանը ունի իր մասնագէտներու դասակարգը :

Մատենադարանի տնօրէնութիւնը (տնօրէն — դիրեկտոր! պրոֆ. Գ. Աբով) կ'աշխատի ձե-ռագիրները բարելաւել: Մատենադարանի մէջ կազմուած է աշխատանոց, ուր փոշիներէն կը մաքրուին ձեռագիրները, կազմ չունեցողները կը կազմեն, բորբոսած ձեռագիրները կը մաքրուին : Դուրսէն եկած որեւէ ձեռագիր կ'ենթարկուի աշ-խատանոցի մէջ քննութեան եւ յետոյ միայն ձե — ռագրատուն կը մտնէ :

Կառավարութիւնը Մատենադարանի տրամա-դրութեան տակ դրած է նիւթական լայն միջոց — ներ, մասնաւոր մարդոցմէ ձեռագիր գնելու հա — մար : Ներկայիս Մ. Գրիգորեանի նախագծով Ստալինեան պողոտային վրայ, բարձրադիր վայ-րի մը վրայ կը շինուի նոր Մատենադարանը, որ մայրաքաղաքի գեղեցիկ շէնքերէն մէկը պիտի ըլ-լայ :

յաջողութեան սատարող բոլոր կազմակերպու — թիւնները :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ առաջնորդարանի պաշտօնաթեր-թէ «Հայաստանեայց Եկեղեցի», կը գրէ թէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ համայնքը, որ տարիներէ ի վեր վարձու շէնքի մէջ կը կատարէր արարողութիւնները, ներկայիս գնած է շէնք մը երեք յարկով: Այս շէնքը նորոգելով պիտի գոր — ծածուի իբրեւ եկեղեցի: Շէնքը գնուած է 90 հա-զար տոլարի, կը գտնուի Մայր Եկեղեցւոյ համար գնուած հողին մօտ: Նիակարա Ֆոլսի մէջ (Հիւս. Ամերիկա) եւս գնուած է հող, 4700 տոլարի: Կ'աշխատին օր առաջ շինել եկեղեցին: Հիւսի — սային Ամերիկայի Առաջնորդական Թեմի 25 հա-մայնքներու եկեղեցական անշարժ կալուածները կը ներկայացնեն 613.000 տոլարի գումար մը: Այս անշարժ կալուածներուն ներկայի արժէքը կը հասնի 761 հազար տոլարի: Այս գումարին մէջ չէ Ազգ. տան շինութեան համար գնուած կալուածը որուն վճարուած արժէքն է 259 հազար տոլար : Թեմի եկեղեցական կալուածներու ընդհ. արժէքը կը հասնի մօտ 1.020.000 տոլարի:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կիրակի, 5 Փետրուար, Մար — սէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը Լա Սիոթա գնաց կատարե — լու Coupe de Provenceի երկրորդ մրցումը :

Այս առթիւ վարձուած էր մասնաւոր ինքնա-շարժ մը: Մարզիկներէն զատ եկած էին հայրե — նակիցներ եւ ունեւոր մարզասէրներ իրենց անձ-նական ինքնաշարժերով :

Հակառակորդ խումբը կը պատկանի division d'honneur աստիճանի եւ երկրորդ է իր դասակար-գի ընդհանուր դասաւորման մէջ: Ուրեմն մեզի վիճակուած էր մրցիլ շատ զօրաւոր խումբին դէմ: Խաղը սկսաւ որոշուած ժամուն: Երկու կողմերը փոխն ի փոխ կ'անցնին յարձակողականի: Տաս — ներորդ վայրկեանին հակառակորդը կը յաջողի նշանակել առաջին կէտը, եւ հինգ վայրկեան չան-ցած երկրորդ մը (փէնալթիով), բոլորովին հակ-օրինական :

Մեր տղաքը չեն կրնար օգտուիլ ներկայացած առիթներէն: Հակառակորդը իր գերազանցու — թեան հետ յայտնի էր կոպիտ խաղարկութեամբ: Իրաւարարը քանիցս միջամտեց, ի վերջոյ խաղէն դուրս ձգելով անոնց մէկը :

Երեսներորդ վայրկեանին մերոնք շահեցան առաջին կէտը: Ուրեմն Հ. Մ. Ը. Մ. 1 հակառա-կորդը 2:

Երկրորդ կիսախաղին մեր տղաքը կ'անցնին յարձակողականի, սակայն ապարդիւն: Հակառա-կորդը օգտուելով առիթէն, յաջորդաբար շահե — ցաւ երեք կէտեր ու խաղը վերջացաւ մեր պար — տութեամբ 5 — 1:

Տեղացիները կ'ըսէին.— Դաշտը մինչեւ այսօր այսքան բազմութիւն չէր տեսած: Լաւ ու օրինա-կելի կը խաղան Հայերը :

Գաղութը ներկայ էր մեծ մասով: Այս առ — թիւ մեզ հիւրասիրեցին գինեձօնով մը, առաջնոր-դութեամբ Պ. Աճէմեանի եւ հինգ տարեց հայ — րենակիցներու որոնք չարունակ կը լեցնէին մեր բաժակները:

Եղբայր Վահրամ Պապիկեան, Միութեան նա-խագահը շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին : Յետոյ Պ. Աճէմեան բաժակ պարպեց Միութեան կենացը: Ներկայ էր նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի երբեմնի նախագահը, եղբայր Մնացականեան: Ուշ ատեն Մարսէյլ վերադարձանք հայրենասիրական երգե-րով :— Սարգիս Գույումճեան

ՃՇԴՈՒՄ.— Մեր հայագէտ բարեկամը, Պ. Ֆր. Ֆէյտի կը խնդրէ հետեւեալ ճշդումները կա-տարել իր վերջին ատենախօսութեան մէջ որ հը-րատարակուեցաւ Յունուար 29ին.—

Ա. սիւնակ, տող 48 «թշնամին» պիտի ըլլայ « ախոյեանները »:

վարէն տող 21.— Ո'չ թէ patriotique (հայրե — նասիրական), այլ patristique (եկեղեցւոյ հայրե — րու գրականութիւնը):

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցւոյ Հայկազնեան մանկա — պարտէզի ցերեկեայ եւ չափահասներու գիշերա — յին դասերուն համար Տիկին Թագուհին որպէս հմուտ ուսուցչուհի արժանաւոր յաջորդը նշա — նակուած է նախկին ուսուցչուհի Տիկին Մարի Շահինեանի, ոչ թէ անոր աշակերտուհին է: Նախ-կին ուսուցչուհին, թէեւ ֆիզիքապէս տկար, ան-տարբեր չէ եւ մանաւանդ կը գուրգուրայ ման — կապարտէզին վրայ եւ պարբերաբար կ'այցելէ :

Այս առթիւ կ'արժէր յիշել նաեւ Վալանսի հոգեւոր հովիւը, Սահակ քահանայ Պապիկեան, որ տարիներէ ի վեր լուռ ու մունջ կ'աշխատի հայ մանուկներու դաստիարակութեան համար, մա — նաւանդ ամառը, երբ երկու ամիս կը փակուին տեղական վարժարանները : Յ.Վ.

ՓԱՐԻԶԻ եկեղեցւոյ երաժշտապետ, Նշան Սերգոյեանի ծննդեան 60ամեակին առթիւ Յուն — ուար 29ի կիրակի օր յարակից սրահին մէջ, «Կո-միտաս» երգչախումբը եւ դպրաց դասու անդամ — ները յարգանքի հաւաքոյթ մը սարքած էին :

Նախագահ Թովմաս քահանայ հրաւիրեց ներ-կաները յոտնկայս ունկնդրել «Տէր Կեցո»ն առաջ-նորդութեամբ Պ. Ն. Սերգոյեանի: Յետոյ խօսք առաւ փոխ — երաժշտապետ Պ. Պօղոս Գույում — ճեան, որ թուեց Պ. Սերգոյեանի արժանիքները, իբրեւ պարտաճանաչ ուսուցիչ, ձայնագրագէտ, երգիչ, յօրինող, դաշնաւորող եւ վարիչ:

Այս առթիւ եղան ուղերձներ, արտասանու — թիւններ եւ երգեր: Տիկին Ժամկոչեան « Կոմի — տաս» երգչախումբի կողմէ նուիրեց ինքնահոս ռա-կի գրիչ մը իբր յիշատակ :

ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐԸ խստօրէն կը շարու-նակուին արեւելեան Գերմանիոյ մէջ: Երկու նա-խարարներ արեւմտեան Պերլին ապաստանած են, հինգ բարձր պաշտօնատարներ ձերբակալուած, ուրիշ քսան նախարարական պաշտօնեաներ պաշ — տօնանկ եղած :

ԱՊՏ ԷԼ ՔՐԻՄ, Մարոքի երբեմնի ապստամ-բապետը, գրաւոր յայտարարութեամբ մը կը սպառնայ Խ. Միութեան դիմել, Հիւս. Ափրիկէի ազատագրութիւնը ստանալու համար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ա.

Կէսօրն անցաւ: Վիթխարի ընկուզենին, որ միայնակ տարածել էր իր հինաւուրց ճիւղերը մեծ բլրի գլխին, մի հսկայական շուք գցեց դէպի արե-ւելք: Դա նշան էր որ պէտք է նորից սկսել Վար-դավառի խաղերը, որոնց ընդհատել էր Յուլիս — եան միջօրէի տօթը :

Բլրի եզեւում, քչքչան առուակի աջ, բարձր ափին, տարածուած էր մի մեծ բանջարանոց, նրա կենդրոնում, ցած թփերի մէջ, երեւում էր մի գիւղական շինութիւն — չորս հաստ անտաշ, ծուռ ու մուռ փայտէ սիւների վրայ հաստատուած մի կտուր, որ ծածկուած էր հողով: Այդ ծածկի տակից դուրս թափուեց աղջիկների եւ նորահար — սերի մի մեծ խումբ :

Ամէնքը հագել էին իրենց տօնական ամենագե-ղեցիկ շորերը: Ծիծաղը, ուրախ խօսքը գնում էր նրանց հետ:

Կեանքի գարունը այդ օրը բացառիկ արտօ — նութիւն ունէր, ամէնքը ջահիլ էին, միայն մի հաստ հասակաւոր կին կար, նա էլ չէր մօտենում խըմ — բին :

Ճօճանակը պատրաստ էր. մի աղջիկ կանգնեց նրա մէջ եւ սկսեց ցոյց տալ իր ճարպիկութիւնը : Նա արագ բարձրանում էր եւ արագ ծալում իր ծնկները, ցածրացնում, իր մարմնի ամբողջ ճկունութիւնը գործ էր դնում, առաջ եւ առաջ մղուելու համար: Ջուանը հետզհետէ մեծ եւ մեծ շրջան էր գործում, եւ բողէ չանցած՝ աղջիկը ետ ու առաջ էր թռչում ահագին բարձրութեան վը — րայ :

Բայց աղջիկների եւ նորահարսերի հասարա-կութիւնը այսօր զուր չէր բոլորովին առանձնա — ցել: Կուսական խորհուրդներ կային:

Ահա մի նորահարս վերցրեց փայտը: Նա խը-փում է ճօճուող աղջկայ մերկ ոտներին, իսկ մը-նացածները պահանջում են, որ նա արտասանէ իր սիրած մարդու անունը:

Հարց ու փորձի ենթարկուածը շատ չէ կա — տախում այդ պահանջը. նա դեռ դիմադրում է, լաւ ծեծ է ուտում եւ ապա միայն յոգնած, կար — մրած, սկսում է պատասխաններ տալ: Ուրիշ կերպ նա չէ կարող իջնել ճօճանակից եւ հանգս — տանալ: Նա նշանուած է եւ տալիս է իր նշանածի անունը: Այդ դեռ շատ դժուար չէ: Ընկերուհի — ները սկսում են աւելի խոր գնալ նրա սրտի մէջ եւ ուզում են անպատճառ իմանալ — ի՞նչպէս է, սիրում ու հաւանում է նշանածին թէ ոչ : Սրտի այդ բոլոր նուիրական գաղտնիքները դուրս են հանում անդադար հարուածները ...

Հարցնում են եւ այնպիսիներուն, որոնք դեռ նշանուած չեն: Անուններ տալ դրանք պարտաւոր չեն, պէտք է միայն նկարագրեն իրանց ցանկա — ցածի դէմքը, հասակը, հագուստը եւ, եթէ կա — րելի է, նոյնիսկ պարապմունքը:— Լսողները ըն-կնում են գուշակել թէ ով է այդ անյայտ երի — տասարդը. մի — մի թւում են գիւղի նշանածցու-ներին, իսկ ճօճուող աղջիկը, որին միայն դրա-կանապէս յայտնի է, թէ ով է իր սրտի տէրը, չարչարում է հարցնողներին, դիտմամբ ուրանում է տուած անունները:

Ընկուզենու տակ հաւաքուած էր այնքան ու-րախութիւն, որ նոյն իսկ չափահաս կինը հեռուից նայում էր, ծիծաղում եւ երանի էր տալիս եր — ջանիկ ջահիլներին:

Հերթը հասաւ մի բարձրահասակ աղջկան : Նա, ինչպէս երեւում էր, այս տօնի թագուհին էր. ոչ ոք նրա պէս գեղեցիկ եւ հարուստ զգեստ չունէր:

Նրա կրծքի վրայ փայլում էին երկու շարան ոսկի դրամները, մինչդեռ միւսների կուրծքը զարդարում էին արծաթ դրամներ :

— Հիմա մենք կը սկսենք, ձայն տուին այս ու այն կողմից :

Ամէնքը աւելի մօտ եկան ճօճանակին աւելի խիտ խմբուեցին: Ամէն մէկն էր ուզում վերցնել ծեծելու փայտը:

Տաքացած հուրիների պէս ամբողջ խումբն ու-զում էր տանջել, ծեծել իր ընկերուհուն :

— Խնայել չկայ, ասում էր մէկը :

— Ինձ տուէք փայտը, կանչեց մի յաղթան-դամ աղջիկ, ես ցոյց կը տամ թէ ինչպէս են մը-մնջում մարդու ոտները:

Աղջիկը լուռ էր, նրա հրաշալի ժպիտը հա — մաձայնութիւն էր յայտնում: Եւ համարձակ բարձրացաւ ջուանի վրայ: Մետաքսէ կարմիր թաշկինակը յետ սողաց, ընկաւ նրա գլխից, բաց անելով նրա սիրուն ճակատը, չքեղ, սաթի պէս թուխ մազերը :

ԼԷՕ

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

Բանուորական խլրտումները կը ծաւալին հետզհետէ, իբրեւ հետեւանք հաւաքական պայմանագիրներու վաւերացման, ինչպէս դիտել կու տան տեղական թերթերը: Առջի օր քանի մը ժամ աշխատանքը դադրեցուցին մետաղագործական հաստատութեանց բանուորները, իբրեւ առաջին ազդարարութիւն: Մարսէյլի նաւահանգիստի բանուորներէն 452ին աշխատանքի տոմսերը ետ առնուեցան ութ օրուան համար:

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը սպառնայ նոր գործադուլներ սարքել մեծ հաստատութեանց մէջ, եթէ չընդունին ամսական 3000 Ֆրանքի յաւելումը: Միեւնոյն ատեն ցոյցեր կը կատարուին, արգիլելու համար զօրքի եւ զինամթերքի առաքումը դէպի Հնդկաչին:

Կարգ մը թերթերու կարծիքով, հետզհետէ անխուսափելի կը դառնայ Ազգ. Ժողովին լուծումը: — Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը եւ ուրիշ 32 կազմակերպութիւններ հրապարակային ժողով մը պիտի գումարեն կիրակի օր, Պասթիյի հրապարակին վրայ, տօնելու համար 1934 Փետրուար 6ի խռովութեանց տարեդարձը: Այս առթիւ հրատարակուած կոչերը եւ թռուցիկները բացորոշապէս կը հասկցնեն թէ տօնակատարութեան գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ «միութիւն եւ գործ, խափանելու համար այն պատերազմը որ կը պատրաստուի Խ. Միութեան դէմ եւ այն Փաշական դիկտատուրան զոր ամերիկեան աշխարհակալները կ՚ուզեն պարտադրել Ֆրանսայի, աջակցութեամբ զօր. տը Կոլի»:

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՀՐԷՇԱՅԻՆ ՈՃԻՐԸ

Երեք զաւակի տէր Հայ մը, Ճոն Շամամեան, վայրագօրէն սպաննած է երիտասարդ մը՝ Ցակոբ, եւ նշանածը՝ Վարդուհի Հլգաթեան, Նիւ Եորքի մէջ: Մարդասպանը, որ մոլեգնօրէն սիրահարած էր աղջկան, դաղտնագողի կը մտնէ անոր բնակարանը եւ երբ զայն Ցակոբին հետ կը տեսնէ մահճակալին վրայ, դաշոյնը քաշելով տեղն ու տեղը կը սպաննէ Ցակոբը, որ քնացած էր: Վարդուհի ահռասարսափի մատնուած մահու եւ կենաց պայքար մը կը մղէ: Հրէշը աղջկան մազերէն բռնելով, դաշոյնը կը քաշէ նշանածին կողէն եւ կը գլխատէ Վարդուհին: Թերթերը կը գրեն թէ մինչ մարդասպանը կը փորձէր աղջկան գլուխը անջատել, անգլուխ մարմինը իր վրայ կը քալէ: Այս պատկերին առջեւ Շամամեան կը խելագարի, քրքիջներ արձակելով գլխատուած մարմնին վրայ: Ոստիկանները բռնի բանալով դուռը, կը ձերբակալեն ոճրագործը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՆԻ ճօզալփ աւանին մէջ 33 հոգի դնդակահարուած էին պատերազմի շրջանին: Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Անգարայի ընդհ. սպայակոյտի ատեանին Փետրուար 2ի նիստին մէջ, ընդհ. դատախազը մահապատիժ պահանջեց զօրավարներ Մուսթաֆա Մուղլալըի, Րասիմ Սալթուքի եւ գնդ. Շիւքրիւ Թիւթէրի համար: Դատարանը որոշեց երեքն ալ ձերբակալել:

12 ՀԱՆՔԱԳՈՐԾՆԵՐ ողջ ողջ վառեցան Կրընոպլի մօտ, 2500 մեթր բարձրութեան մը վրայ, երբ ահագին ձիւնակոյտ մը կործանեց բանուորներու ննջարանը: Վառարանները եւ կազի լամբարները տապալեցան, շէնքը բռնկեցաւ եւ հազիւ երկու հոգի կրցան փախչիլ: Ձիւնամրրիկը այնքան սարսափելի էր որ լման երեք ժամ անկարելի եղաւ օգնութիւն հասցնել շրջակայ հաստատութիւններէն:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ խորհրդարանը որոշեց վարկ բանալ հարաւային Քորէայի եւ Ֆորմոզայի, զօրացնելու համար անոնց դիրքը համայնավարութեան դէմ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ մէջ ահագին վնասներ պատճառեց արտակարգ ձիւնամրրիկ մը: Հինգ օրէ ի վեր հաղորդակցութիւնները կտրուած են Ամմանի հետ եւ թաղաւորին կարաւանն ալ կէս ճամբան մնացած է: Շատ կորուստներ կրած են պանանի տունկերը:

ԵՐԿՈՒ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐՈՒ՝ Ռըվէռի եւ Մասթի դէմ եղած ամբաստանութեանց առթիւ, առջի օր լսուեցաւ Պ. Ռամատիէ, ազգ. պաշտպանութեան նախկին նախարարը: Համայնավարները կը շարունակեն մեղադրել կարգ մը նախարարներ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ միջազգայնացման խնդիրը մեռեալ կէտի մը հասած է: Առջի օր խնամակալութեան խորհուրդին առջեւ խօսեցաւ, յունուն օրթոտոքս եկեղեցւոյ, Հերմանոս արք. մաղթելով որ օր առաջ խաղաղութիւնը վերահաստատուի Երուսաղէմի մէջ:

ԿՐԻՓԸ կը ծաւալի Փարիզի արուարձաններուն եւ Ֆրանսայի կարգ մը մասերուն մէջ: Առողջապահական վարչութիւնը կը յանձնարարէ զգուշանալ, մանաւանդ երախաներուն համար:

«Նոր Սերունդի օրը»

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Կառվարենց» մասնաճիւղի ցերեկոյթ – պարահանդէսը այս կիրակի, ժամը 15էն 21, Salle Gallemandի մէջ, Place de la Gare:

Գեղարուեստական բաժին եւ զաւեշտ մը Նոր Սերնդականներու կողմէ: Ժամը 18էն վերջ եւրոպական պար: Նուագախումբ Կարօ Սարեան:

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Gare du Nordէն շոգեկառք ժամը 14.16ին: Հանրակառք ամէն քսան վայրկեան Porte de la Chapelle թիւ 268:

Ցերեկոյթ - պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Եօթնեղբայրեան խումբի կողմէ, Կիր., 12 Փետրուար ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր: Bains Doucheի սրահը:

Rue Jules Féry, métro Porte de Choisy, օթօպիւս 125: Պիտի խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը:

Ընտիր ճազ բարձրախօսով, ղեկավարութեամբ ընկեր Յոլակ Յովհաննէսեանի:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ Մուտք 100 Ֆր.

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

Նախաձեռնութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ, Ն. Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ եւ հովանաւորութեամբ Փարիզահայ կազմակերպութիւններու:

Salle Gaveau — 45, Rue la Boëtie

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Երգեցիկ եւ սէնֆօնիկ նուագահանդէս, նուիրուած ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ գործերուն

Մասնակցութեամբ, յայտագրի կարգով՝ Օր. Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ, ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ եւ ԻՐԻՍ ՊԻԼՊԻԼԵԱՆԻ:

Pasdeloupի սէնֆօնիկ նուագախումբը մասնակցութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, Ղեկավարութեամբ՝ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Տոմսերը կանխաւ ապահովելու համար, դիմել — Comité Festival Alemchah, 19a, rue Caumartin Tél. Ope. 54.48: Գրատուն Հ. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Dan. 88.65, գրատուն Մ. Պարսամեան, 46 rue Richer, Pro 64.90:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ. կը մրցի Ablyի դէմ, Ապլիի դաշտին վրայ (Route de Rambouillet, Ably): Ժամադրութիւն Porte d'Italie ժամը 11ին, իսկ Իսիի մարզիկները métro Mairie d'Issy ժամը 11.15ին: Ըլլալ ճշդապահ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ, Պէլվիլի Սէն Ժան Պաթիստ (Ս. Յովհ. Մկրտիչ) եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի, 12 փետրուար, առտուան ժամը 10.30ին: Մեթրօ Ժուրտէն:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՈՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ ԱՐՄԱՆԸ (Հարուստին աղջիկը)

Այս շաբաթ գիշեր, Ս. Էթիէն, սինէմայի մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Կեսարիոյ եւ շրջակայի Վեր. Հայր. Միութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, Կեսարիոյ նախկին հոգեւոր հովիւ Սեբովբէ քհնյ. Պուրմայեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները ներկայ ըլլալ արարողութեան՝ յարգելու համար յիշատակը արժանաւոր հոգեւորականի մը որ 1918ի զինադադարէն վերջ, եղերական պայմաններու տակ այնքան օգտակար գործունէութիւն ունեցաւ տառապակոծ Կեսարիոյ մէջ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի Պէչիկթաշլեան թատերասրահին մէջ, 12 Մարտ, կիրակի օր:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 3.30ին Տիկին Գազազեանի բնակարանը, 6 ru eSt. Sulpice: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ»ի Լսարանը այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Զեկուցանող Պ. Մ. Գույումճեան: Նիւթը՝ «Հայկական վերածնունդի դէմքերը եւ իրենց ձգտումները»:

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան: Նիւթը կը ներկայացնէ՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

«Ի՞ՆՉ Է ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԷՆ»:

Մուտքը ազատ է: Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն: Կը խնդրուի այն անդամներէն որոնք կ'ուզեն մասնակցիլ վիճաբանութեանց, նախօրօք պատրաստուիլ:

Saint Loup, երկուշաբթի 13 Փետրուար:

Saint Jérôme, երեքշաբթի 14 Փետրուար:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ (Մարսէյլ) — ա) Գրական երեկոյթ նուիրուած «Լեւոն Շանթ»ի, Մարտ 18:

բ) Նոր Սերունդի Օրը, Մարտ 25ին, Ալհամպրահի մէջ: Գեղարուեստական մրցում (երգ եւ արտասանութիւն):

CENTRE ADMINISTRATIF et SOCIALի

ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ, ԱՆԻԷՌ

Կիրակի 12 Փետրուար ժամը 3ին,

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

Միջազգ. ժող. բանահիւսութեան **(Folklore)**

Նախաձեռնութեամբ, L'Art pour les peuples, կազմակերպութեան եւ հովանաւորութեամբ Force Ouvrièreի:

Կը մասնակցին նշանաւոր ֆանթէզիստ **Marie Dubas**, եւ ուրիշ միջազգային երգիչներ:

Այս ցերեկոյթին պիտի երգէ նաեւ՝ ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ երեք երգեր. — Կոմիտասի Անտունին, Գ. Ալէմշահի Իմ երգը եւ Վ. Սարգսեանի Հօ՛յ Նարը:

Կը ներկայացուի նաեւ շարժանկարի երեք ժապաւէններ:

Կը պարէ ՊՐԸԹՈՆ ՊԱՐՈՒՀԻՆԵՐՈՒ խումբ մը:

ԸՆԿԵՐԱ – ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ, այս կիրակի ժամը 16էն 23, 5 rue Bonnefoi, Յոյներու սրահը:

Պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ

Կիրակի 12 Փետրուար ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, George Vի շքեղ սրահներուն մէջ:

Ի նպաստ Միութեան Փարիզահայ դպրոցներուն: Մասնակցութեամբ՝ Bachicha Առժանթինեան նուագախումբին, ինչպէս նաեւ Roland Granierի եւ իր խումբին:

Jacques Dal, du Cabaret «Des grands Seigneurs», Iléana Simo, danseuse Etoile du Casino de Paris Pola Berger, la grande vedette du cabaret «Le Bosphore». Fedi et Fedi, les danseurs les plus drôles du Casino de Paris. Nany, Beyasdjian – Rasco, avec l'ensemble folklorique Roumain:

Կարեւոր. — Ձեր սեղանը ապահովելու համար փութով հեռաձայնել Tri. 39-09 կամ Ely. 23.66:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Inprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Dimanche 12 Février 1950 Կիրակի 12 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6076–Նոր շրջան թիւ 1487

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԷՆ ՄԷԿԸ ԻՐ ԳԻՏՑԱԾՈՎ

Ատենէ մը ի վեր ուրիշ պաշտօնակիցներ ալ ուշադրութիւն կը հրաւիրեն լեզուական եւ ուղղագրական աղճատումներու վրայ, մատնանշելով զարմանազան օրինակներ :

« Ցուսաբեր » քերականական դասընթացք մը բացաւ անցեալ տարի, բայց շուտ ընդհատեց :

«Արմենիա», Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը, կը շարունակէ «մարգրիտներ» ժողվել զանազան թերթերէ, յիշեցնելով տարրական գիտելիքներ :

Հալէպի «Արեւելք»ը յաճախ կ'արծարծէ այս խնդիրը, ակադեմական եւ գործնական դասերով :

Պէյրութի « Մասիս»ը նոյնպէս արթուն է, իբրեւ հաւատարիմ Թարգմանը Մխիթարեանց ուղղութեան :

« Ազդարար », ողբացեալ Մանուկ Արսլանեանի շաբաթաթերթը, սկսած է արտատպումներ կատարել Հ. Արսէն Ղազիկեանի գրքոյկէն, — « Մի գրէք, այլ գրեցէք» :

Կան ուրիշ թերթեր ալ որոնք պարբերաբար կը մատնանշեն զանազան թերութիւններ :

Գործնական արդի՞ւնքը այս պայքարին :

Դժբախտաբար ժխտական : Ըսէք՝ ողբալի :

Ամէնէն առաջ խմբագիրները իրենք եւ իրենց անմիջական աշխատակիցները որեւէ տրամադրութիւն չեն ցուցներ օգտուելու տրուած դասերէն :

Եւ այսպէս, հազար անգամ ճշդուած սխալներ, վրիպումներ, տգիտութիւններ կը շարունակուին սրտառուչ յարատեւութեամբ :

Թերեւս մէկ ձեռքի հինգ մատներուն վրայ իսկ չեն համրուիր անոնք որ դարձի եկած են :

Եթէ հարկ ըլլար օրինակներ յիշել ...

Տասնէն երկուքը հազիւ սորված են զանազանել «որ»ն ու «զոր»ը :

Ձեր աչքերը գոց, կրնաք ափերով ժողվել « յետ այսու »ներ (այսուհետեւ, ասկէ վերջ) :

Թանգարան մը կրնան լեցնել սա բարբարոսութիւնները,— զեկուցել, զեկուցող, ծանուցանեց, մատուցանեց, կառուցել, կառուցեց, զեկուցեց եւայլն :

Այնքան պարզ եւ հարազատ բառեր ունինք, — ընտիր, վարնոց : Փոխանակ յիշելու կամ սորվելու, կը գրեն լաւորակ, վատորակ : Ինչպէս «յոռետես»ին ալ կ'ըսեն... վատատես : (Երեւանի մէջ՝ կը նախընտրեն գրել «պեսսիմիստ», լաւատեսին ալ՝ «օպտիմիստ») :

Զարաչար կը գործածուի «վատ» բառը, որ կը նշանակէ lâche, մինչդեռ կ'ուզեն ըսել՝ «գէշ», « յոռի » եւն. :

Աւելորդ է սխալը խճողել ուրիշ օրինակներով : Այսքանը գրի առինք պարզապէս իբրեւ լուսաբանութիւն :

Ինչպէս քաղաքական ասպարէզին մէջ, այս հարցին առթիւ ալ ամէն մէկը իր գիտցածով կը գոհանայ :

Շատերուն վրիպումը հետեւանք է անուշադրութեան : Բայց կան տիպարներ ալ որոնք հեղինակաւոր չարժուձեւեր կը փորձեն — Ես այսպէս կը գրեմ ...

Աղճատման ճակատին վրայ բացառութիւն չեն կազմեր շատ մը դրագէտ – բանաստեղծներ ալ, ինչպէս պաշտօնական գրասենեակներու մէջ հասած – բուսած դպիրներ :

Մէկ խօսքով, լճացում, եթէ ոչ քարացում :

Այս կսկծալի պատկերը չե՞նք տեսներ նաեւ բոլշեւիկեան հայերէնի դէմ ուղղուած պայքարին առթիւ :

Հայկական Արտասահմանի անհամար դրոցբրոցներէն քանի՞ հոգի համարձակեցան ձայն բարձրացնել կատարուած բարբարոսութեան դէմ :

Բարձրաստիճան կոչուած կղերն իսկ նախընտրեց կծկուիլ իր պատեանին մէջ : Մինչդեռ, միայն « Էջմիածին » հանդէսը բաւական էր, գոնէ բողոք մը յայտնելու համար :

Ոչ միայն ամէն մէկը իր գիտցածով կը գոհանայ, այլեւ սուտ – խենդ կը ձեւանայ :

Կատարեալ համաճարակի մը վերածուած է «ինչո՞ւս պէտք»ը, գերազանցելով այն մեղկութիւնը եւ մտավախութիւնը, որոնք պոլսական մեղքեր կը համարուէին :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴՈՒՌԸ ՄԻՇՏ ԲԱՑ Է

Մարսէյլէն ընթերցող մը կ'առաջարկէր Պարասխրաց Միութիւններ կազմել, երիտասարդութիւնը աւելի դիւրաւ համախմբելու եւ հայկական մթնոլորտ ստեղծելու համար :

ՅԱՌԱՋ նոյն օրն իսկ պատասխանեց, ոչ միայն անգործնական, այլեւ վնասակար, լպրծուն գտնելով առաջարկուած միջոցը :

Աշխատակից մը քննութեան արժանի գտնելով «Պարասխրաց»ի ծրագիրը, կը գանգատի թէ ի զուր փակեր ենք վիճաբանութիւնը :

Դուռը միշտ բաց է, սիրելի աշխատակից : Խմբագրութիւնը պարզապէս իր տեսակէտը յայտնած էր :

Նոր Սերունդի փրկութեան խնդիրը միշտ կը մնայ սեղանի վրայ : Ո՛վ որ ըսելիք մը ունի, կրնայ գրի առնել եւ ղրկել առանց վերապահութեան :

Դուռը բաց է մանաւանդ իրենց՝ նորահասներուն համար, ինչպէս թելադրուեցաւ երէկ :

Թող իրենք ձայն առնեն եւ խօսին : Հոգ չէ թէ թերխաշ հայերէնով մը :

Պայմանաւ որ բաց դուռ մը չփնտռեն, ուղղակի կամ անուղղակի, պարտականութենէ խուսափելու համար :

Կը կարծեմ թէ շատոնց անցած է խնամակալութեան շրջանը :

Ահա լայն պատեհութիւն, գտնելու իրենց ճամբան : Իրենց իսկ փրկութեան համար :

ՎԱՀԷ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ հրատարակութեան է յանձնած գիտական աշխատութիւններու ժողովածու մը, «Բուսաբանական Այգի» : Գիրքը նուիրուած է Սոչիի անտառներուն ուսումնասիրման : Համաձայն գիտական աշխատողներու վկայութեանց, Ստեփանաւանի անտառներուն մէջ կ'աճին երեք տեսակ չոճիներ : Ընտրութիւններ կը կատարուին, լաւագոյն տեսակներու տարածման համար :

«Բուսաբանական Այգի »ի Կիրովականի շրջանը ուսումնասիրած է շրջանին ծառերու տեսակները եւ թուփերը, նոյնպէս անոնց լաւագոյնը տարածելու համար Հայաստանի միւս շրջաններուն մէջ :

« Բուսաբանական Այգի»ին մաս կը կազմէ նաեւ մերձարեւադարձային մշակութեանց բազմացումը Հայաստանի մէջ : Այդ բոյսերուն համար յարմարագոյն կլիմայ մը ունին Իջեւանի, Նոյեմբերեանի, Ալլահվերդիի, Մեղրիի եւն. շրջանները :

Գրքին մէջ մասնաւոր տեղ է տրուած «Ալկալոյիդներ»ու ուսումնասիրութեան, որոնք մեծ դեր կը կատարեն բոյսերու զարգացման մէջ :

ԵՐԳԱՀԱՆ ԱԶԱՏ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ կը պատկանի Հայաստանի երգահաններու աւագ խումբին : Ան իր 50ամեայ անխոնջ գործունէութեան ընթացքին, արժանացած է ժողովրդի գնահատանքին : Իբրեւ վարպետ մանկական երաժշտութեան, ան յօրինած է շարք մը մանկական « օփերէթ»ներ, «Քարի երգը», «Երազ», «Ոսկէ Ձկնիկ», «Ցամառ գորտը», «Մանուկ Սասունցի Դաւիթի հէքեաթը» եւ ուրիշներ : Ազատ Մանուկեան յօրինած է նաեւ մեներգներ, խմբերգներ, քառաձայն երգեր եւ մշակած է շարք մը ժողովրդական երգեր : Հետեւելով իր ուսուցչին՝ Կարա Մուրզայի, պտտած է զանազան շրջաններ, կազմակերպած՝ երգեցիկ խումբեր : Իր վերջին տարիներու գործերէն նշանաւոր են՝ «Մարտը տալիս է ձնծաղիկ», «Փառք Ստալինեան երկրին» եւ այլն :

ԵՐԵՒԱՆԻ ԺԱՄԱՑՈՅՑԻ գործարանի բանուորները խոստացած են Փետրուարի ծրագիրը գերակատարել եւ 15000ի փոխարէն, երկրին տալ 20.000 ընտիր (լաւորակ!) ժամացոյցներ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ բոլոր քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ տեղի ունեցան խանդավառ ժողովներ, Գերագոյն Խորհուրդի (Սովետ) ընտրութեանց առթիւ : Բոլոր ժողովներուն մէջ միաձայնու թեամբ թեկնածու առաջարկուեցան «Ժողովրդների մեծ առաջնորդ» Ստալինը, իսկ Ազգութեանց Խորհուրդին համար՝ Անաստաս Միկոյեանը :

Գերմանածին լրտեսին խոստովանութիւնները

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻԷ Ի ՎԵՐ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐ ԿԸ ԾԱԽԷՐ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ.— ՀԱՐԻՒՐ ՍԹԵՐԼԻՆ ՍՏԱՑԱԾ Է՛Ր ԻԲՐԵՒ «ԽՈՐՀՐԴԱՆՇԱՆ».— Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՄԷԿ ՏԱՐԻ ՇԱՀԱԾ Է ՇՆՈՐՀԻՒ ԻՐ ՄԱՏՆՈՒԹԵԱՆՑ :

Տոքթ. Քլաուզ Ֆուքս, գերմանածին գիտնականը որ բրիտանական հպատակ դառնալով շատ կարեւոր պաշտօն մը կը վարէր Անգլիոյ հիւլէական հաստատութեանց մէջ եւ որ ձերբակալուած էր անցեալ շաբթու, ամբողջովին խոստովանեցաւ իր մեղքերը : Հաստատեց թէ եօթը տարիէ ի վեր հիւլէական գաղտնիքներ կը ծախէր Խ. Միութեան, փոխարէն ստանալով հարիւր սթերլին, իբրեւ խորհրդանշան, այսինքն ապացուցանելու համար իր բոլշեւիկեան հաւատարմութիւնը :

Այս խոստովանութիւններէն անմիջապէս վերջը, ամբաստանեալը ոստիկաններով յանձնուեցաւ Եզեռնադատ Ատեանին, դատուելու համար :

Միջազգային մամուլը սենսակներով մանրամասնութիւններ կը հրատարակէ համայնավար գիտնականին խոստովանութեանց մասին : Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Ամբաստանեալը հիւլէական գաղտնիքներ, նոյնիսկ Լոս Ալամոսի մէջ (Մ. Նահանգներ) կատարուած փորձերու մասին տեղեկութիւններ հաղորդած է Խ. Միութեան, 1942էն մինչեւ 1949, ինչպէս կը հաստատէ գրաւոր յայտարարութեամբ : Ինք հիթլէրական Գերմանիայէն հեռանալով, նախ Ֆրանսա եկած, յետոյ Անգլիա գացած է : 1940 Յունիսի զինադադարէն վերջ, բրիտանական իշխանութիւնները նկատի առնելով իր քաղաքական փախստականի հանգամանքը, վստահած եւ պաշտօն յանձնած են Պըրմինկէմի համալսարանին մէջ, հիւլէական հետազօտութիւններ կատարելու համար : Անկեղծօրէն հակահիթլէրական ըլլալով, համայնավար կուսակցութեան միացած էր 1932ին : Իբրեւ բոլշեւիկ, որեւէ խղճահարութիւն չզգար, իր կատարած մատնութեան համար : Իր ուղեղը երկու մասի բաժնուած էր, ինչպէս դիտել տուաւ հարցաքննիչ դատաւորը : Գլուխին կէսը, իբրեւ բնագէտ, կը գործէր ի հաշիւ Անգլիոյ, հիւլէական հետազօտութեանց համար : Երջանիկ էր, ազատ եւ ընկերասէր : Միւս կէսը այն մարդն էր որ շաբաթէ շաբաթ գաղտնի տեղեկութիւններ կը հաղորդէր խորհրդային գործակալներու :

Այսպէս ամբաստանեալը ատեն մը մշտական հիւրը եղաւ Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատան : Եւ գաղտնօրէն շարունակեց իր մատնիչի դերը 1943էն վերջ, երբ Նիւ Եորք ղրկուեցաւ բրիտանական պատուիրակութեան մը հետ, հիւլէական հետազօտութեանց համար, յետոյ, մինչեւ 1946. Նոր Մեքսիկայի հիւլէական կայանին մէջ : Որեւէ նիւթական շահ չէր ստանար այս գործունէութեան համար : Իր գործակիցները կը հաստատէին թէ ամէնէն հմուտ բնագէտներէն մէկն է :

Երկար ատեն խորհրդաւոր լռութիւն մը պահելէ վերջ, ամբաստանեալը Յունուար 26ին որոշեց խոստովանիլ ամէն բան, առաջին հարցաքննութեամբ : Այս առթիւ կը յայտնուէր թէ յուսախաբ եղած է ոչ թէ բուն համայնավարութենէն, այլ ռուսական համայնավարութենէն :

Դատավարութիւնը տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 26ին : Մասնագէտներ կ'ըսեն թէ Ֆուքսի կատարած մատնութեանց շնորհիւ, Խ. Միութիւնը պիտի կրնայ մէկ տարի կանխել ջրածին ռումբի պատրաստութիւնը :

★ Այս մատնութեանց հետեւանքով, Ամերիկացիները չեն ուզեր երկրէն դուրս հանել 500 գերման գիտնականներ, որոնք իրենց երկրին մէջ կ'աշխատին պատերազմի դադարումէն ի վեր :

Ֆրանսայի ներքին հոգեր

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, հաւաքական պայմանագիրներու գործադրութեան հրամանագիրը պաշտօնաթերթին մէջ պիտի հրատարակուի այսօր, կիրակի, կամ ամէնէն ուշը՝ երեքշաբթի : Այս հրատարակութենէն վերջ, աշխատանքի նախարարութիւնը գործադրութեան եղանակները պիտի բացատրէ մասնաւոր շրջաբերականներով :

Մինչ այս մինչ այն, արհեստակցական Միութեանց ներկայացուցիչները տեսակցութիւններ կ'ունենան աշխատանքի նախարարին հետ, պարզելով իրենց պահանջները : Նախարարը, Պաքոն, յաջորդաբար ուշադրութեամբ լսեց Աշխատանքի Դաշնակցութեան, Բանուորական Ուժի եւ քրիստոնեայ աշխատաւորներու Դաշնակցութեան պատուիրակները, որոնք խնդրեցին օր առաջ գործադրել նոր օրէնքը : Երկու հիմնական խնդիրներ կան սեղանի վրայ.— 1. Ամսական 3000 ֆրանքի յաւելում մը բոլոր աշխատաւորներուն համար (կառավարութիւնը կը մերժէ այս պահանջը).— 2. Նուազագոյն օրապահիկ մը, որու հիման վրայ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԾՈՒԱԿԻՐ ՆԱՄԱԿԸ

Ձուլարանի հնոցին դէմ, գրեթէ մերկ՝ Տիգրան կ՚աշխատէր քրտնաթոր:

Անիկա այդ կեանքին կապուած էր շատ հին օրերուն, երբ դեռ երիտասարդ էր, երբ իր ճակտին վրայ ու աչքերուն մէջ Արեւելքի բարկ ու կախարդական արեւին հետքը կար…

Տարիները իր վրայէն անցեր էին ճռճռացող սայլի մը պէս, որոնց ամբողջութիւնը տեղ չունէր Տիգրանի յոգնած ուղեղին մէջ:

Սրտին մէջ կային միայն Երկիրը, հօրենական տունը, եւ այդ տան բազմութիւնները՝ դեղջուկի տարազներով ու կչկչան ձայներով: Երբ կը մտաբերէր իր երէկը… Հէքեաթի մը պէս հին էր ու վառվռուն՝ այդ անցեալը, որոնց մէջ կը տեսնէր այն տունը՝ որուն պատերուն քսուելով ու խնալով՝ հասակ առած էր Տիգրանը: Կը յիշէր ցեխոտ փողոցները իր գիւղին, կապոյտ ծուխը որ կը բարձրանար տանիքներէն, ոլորուն ճամբաները արտերու եզերքներէն: Պանդխտութեան մէջ լսեց այդ բոլորին փլուզումը: Սիրտը ճմլուեցաւ իր տան կործանումին, ու իրեններուն կոտորածին… Աչքերը ուղղած կրակէ հնոցին, կաղապարներու մէջ թափուած կարմիր ու բարակ ջրվէժներուն՝ պանդուխտ Հայը կը շարժէր, կը պրկէր բազուկները եւ սեւցած քրտինք մը կը հոսէր իր այտերէն, ծոծրակէն, ու մազոտ դաստակներէն:

Եկեր էր դրամ շահելու… Երկիրը եւ իր տունը չկային հիմա, եւ Տիգրանին սիրտը դարձեր էր խարխլած ջրաղացի մը պէս տխուր, մենաւոր:

★

Հայաստանի Հանրապետութեան խորտակումէն վերջ, Տիգրան մտածեց իր բոյնը շինել Ամերիկայի մէջ, իր կեանքը կապելով հայ կնոջ մը հետ: Տարիները անցան, Տիգրան միշտ մնաց նոյն գործին վրայ, եւ իր ուժին մեծագոյն մասը սպառեցաւ երկաթի գործարանին դժոխային ժխորին մէջ: Իր սպառած ուժին քով սակայն, Տիգրանին պարապ սիրտը լեցուած էր ուրիշ ուրախութեամբ:

Գործէ տուն դարձին՝ կը գրկէր իր երկու տղաքը, կը սիրէր, կը համբուրէր, կը կատակէր ու բարձրաձայն կը խնդար՝ ցոյց տալով իր թափած ակռաները, ճաղատ գլուխը, եւ գունատ երեսն ու փոսը ինկած աչքերը: Այդ տղոց մէջ ան կը տեսնէր իր երէկի տունը, ալեհեր հայրն ու մայրը, իրենց տան երդիքներէն բարձրացող ծուխը: Կորսուած երջանկութեան մը վերադարձումը կը զգար հիմա:

Յոյսի եւ հաւատքի ապրումներով, Տիգրան մեծցուց իր տղաքը, դպրոց դրաւ եւ զանոնք ղրկեց մինչեւ բարձրագոյն կրթարաններէն ներս:

— «Ես մարդ չեղայ՝ թող տղաքս ըլլան», — կ՚ըսէր իր կնոջը, ընկերներուն, ու բարեկամներուն:

Տիգրանի ընտանեկան ուրախութեան այս խորասուզումը, մղձաւանջի վերածուեցաւ այն օրը՝ որ լսուեցաւ Ամերիկայի մասնակցութիւնը նոր պատերազմին: Տիգրան ցնցուեցաւ իր հոգիով ու մարմնով: Իր աչքերուն առջեւ կարծես ամէն ինչ թաւալ կուգար հրէշային երեւոյթով: Գործարանը, ձուլարանի սպիտակ հնոցին մէջ, Տիգրան կարծես կը տեսնէր իր տղոց գլուխները, անոնց նայուածքներն ու տխուր դիմագծերը… Աշխատանքի պահուն, երբեմն կը խորասուզուէր ինքնամոռացութեան մէջ, եւ սալին վրայ դրուած չիկացած երկաթին ճերմակ երակները կը շարժէին, կարմիր ու սեւ գոյներու կը վերածուէին իր տեսողութեան առաջ: Մարմինը կ՚երերար ու իր բազուկներուն ուժը՝ կը թուլնար: Տուն կուգար ջղայնոտ:

Առտու մը, արցունքի եւ համբոյրներու տակ, Տիգրան ղրկեց իր տղաքը, սեղմեց իր կուրծքին, շոյեց անոնց ճակատն ու մազերը, եւ հայրական քանի մը խրատական խօսքերէ վերջ՝ ճամբու դրաւ զանոնք: Տիգրանի կինը ծռած էր ինքն իր վրայ, եւ հեկեկումը կը լսուէր հեռուէն: Տիգրանի տղաքը գացին պատերազմի:

Ամէն իրիկուն, գործէ դարձին՝ Տիգրան աչք կը նետէր սեղանին՝ նամակ կամ բացիկ մը տեսնելու իր տղոցմէն: Եկած նամակները քանի մը անգամ կը կարդար, բռնի ժպիտ մը կ՚ուրուագծուէր իր դէմքին վրայ եւ աչքերը կը յառէր եռոտանի սեղանին, որուն վրայ դրուած էր իր տղոց նկարները: Պառկելէ առաջ, առանց իր տղոց նկարներուն նայելու անկողին չէր մտներ: Գիշերները երկար կը թուէին իրեն ու ամէն ինչ ճնշող էր ու տխուր:— Ե՞րբ պիտի վերջանայ այս արիւնամարտը, — կը մտածէր ինքնիրեն:

Տղուն մէկը Մարոքէն կը գրէր, իսկ միւսը՝ կը գտնուէր Խաղաղականի ափերը:

Ամէն յուսաբացին Տիգրան յոյսով մը կ՚արթննար եւ կ՚ուզէր քաջալերել իր կինը, որուն նայուածքին մէջ գալկութիւն ու թախիծ իրար էին խառնուած: Յոյսի եւ սպասումի իրենց հոգեվիճակը տենդի փոխուեցաւ այն ատեն միայն, երբ դղրդագին լուրը շանթի պէս տարածուեցաւ Ամերիկայի մէջ:

— Երկրորդ ճակատը բացուեցաւ այս առաւօտ, Ֆրանսական, պելժիական ու հոլանտական ափերուն վրայ…

Մարդիկ քարացած աչքերով, իրենց հեւքը բռնած՝ ականջ կուտային շրջած լուրերուն, յաղթական բանակներու արշաւին, ու թշնամուն նահանջին: Երեկոյեան շատ ուշ ատեն, Տիգրան գոցեց ձայնախօսին կոճակը եւ երերալէն գնաց պառկելու:

Անցան ամիսներ, Տիգրան դեռ լուր չունէր իր մեծ տղուն՝ Վահանի մասին: Պզտիկ տղան վերջին նամակը գրած էր Պաթաանէն՝ (Խաղաղական), յոյս եւ կորով ներշնչելով իր ծնողքին:

Օրեր, շաբաթներ, նոյնիսկ ամիսներ անցան, եւ ոչ մէկ լուր Տիգրանի մեծ տղէն:

Ծանուցուած «յաղթանակ»ը ոեւէ կերպով չէր կրնար մխիթարել Տիգրանն ու իր կինը:

Հոգեքաշ մթնոլորտ մը կը ճնշէր Տիգրանի տունը: Ատլանտեանի եւրոպական ափին վրայ մէկը կար որմէ Տիգրան լուրի կը սպասէր, բայց այդ լուրը կ՚ուշանար: Գիշերները ծանր մղձաւանջի մը պէս կ՚իջնէին Տիգրանի սրտին ու շունչին վրայ: Զաւկի կարօտ…

Շաբաթ առտու մը, նամակաբերը Տիգրանի տան կոճակը կոխեց: Տիգրան կ՚ածիլուէր, եւ առանց երեսին օճառը սրբելու՝ դիմաւորեց նամակաբերը:

— Հըլօ՛ Տիգ.— ըսաւ ցրուիչը: = Հըլօ Ճօ՛:

— «Ճերմակ» տունէն նամակ ունիք, ըսաւ ցրուիչը եւ երկայն պահարանով, արծուակիր — նամակը յանձնեց Տիգրանին:

Ցրուիչը գնաց դուրս: Տիգրանը, երկայն նամակը ձեռքը՝ սկսաւ դիտել զայն, նայեցաւ տպագրուած հասցէին, տեսաւ պատերազմական նախարարութեան անունը եւ դողալով, բացաւ նամակը: Ընթերցումը չլրացած, Տիգրան սկսաւ երերալ, կ՚ուզէր ճչալ, բերանը բանալ եւ պոռալ, բայց ուժ չունէր, սրտին լարերը կարծես թմրած էին եւ ձայնը կը խեղդուէր իր կոկորդին մէջ:

Պատերազմական նախարարութիւնը այդ նամակով ցաւ յայտնելով, կը հաղորդէր Տիգրանի տղուն՝ Վահանին եղերական մահը՝ պելժիական Արտէնի մէջ, գերման հակայարձակման օրերուն:

Տիգրան մօտեցաւ իր տղոց նկարներուն քով, ձեռքի արծուակիր նամակը դրաւ մեծ տղուն նկարին առջեւ, ու սկսաւ հեկեկալ…

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

Անհրաժեշտ հերկը

Ասկէ յիսունըեօթ տարի առաջ, 1892 Նոյեմբեր 17ին, Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ, իր «կեանքի գիրք»ը կը փակէր քաջարի ու բազմարդիւն եկեղեցական մը՝ Գարեգին եպիսկ. Սրուանձտեանց:

Հիմա գրեթէ մոռցուած է այս անունը, որ, իր ուսուցչին՝ Խրիմեանի անունին հետ, կը ծածանէր ատեն մը իբրեւ «դրօշակ հայկական»:

1892 Նոյեմբեր 18ին Արփիար Արփիարեան Պոլսոյ «Հայրենիք»ին մէջ կը գրէր Սրուանձտեանցի համար՝ անոր մահուան առիթով. «Գրեթէ երբեք հրապարակի վրայ չերեւցաւ, բայց միշտ ազդեցութիւն ունեցաւ: Ամէնուն անպաշտօն խորհրդականը եղաւ, երբեմն հրաւէրով, երբեմն ինքնահրաւէր»:

Այս «ինքնահրաւէր» խորհրդականը, Գարեգին Սրուանձտեանց, հիմնադիրն է հայ ազգագրութեան: 1878ին, մասնաւոր յանձնարարութեամբը Ներսէս պատրիարք Վարժապետեանի, հայաբնակ գաւառները մեկնեցաւ իբրեւ արտակարգ քննիչ: Տարի մը ետք վերադարձաւ Պոլիս, հետը բերելով գործ մը, որ իր անունը անմահացուց: Մեծ է հիմա իր երախտիքը մեր գրականութեան մէջ, վասնզի ինքն էր, գրեթէ միայն ինք, որ կորուստէ փրկեց հայ գաւառը՝ իբրեւ ժողովրդական արուեստի «յիշատակարան»:

Նորութիւն էր իր բերածը եւ կրնար, կրնայ մանաւանդ հիմա, սնուցանել զուտ հայեցի գրականութիւն մը: Թերեւս անգիտակ այն մեծ ժառանգութեան, որ իր անունով փոխանցուեցաւ մեզի եւ որուն համար անհունօրէն շնորհակալ պէտք է ըլլանք իրեն: Սրուանձտեանց եպիսկոպոս ինքզինք եւ իր կատարած գործը կը ներկայացնէ սա համեստ բառերով.

— «Ես գրականութեան այն շինական մշակն եմ, որ ի վայրիս եւ ի մայրիս կը թարթափի. լեռնային, դաշտային տունկեր, ծաղիկներ եւ բոյսեր կը ժողվէ եւ կողովով կ՚ածէ զայն ի վաճառ ի հրապարակս քաղաքին, յորմէ առեալ քաղաքացին՝ արուեստիւ կը վերատնկէ զայն եւ կը զարմանէ ի պարտէզս եւ ի բուրաստանս ապարանից մեծատանց: Իսկապէս այս է իմ երկն.— բանասիրաց եւ գրասիրաց համար պատրաստուած նախնական նիւթ» («ՄԱՆԱՆԱՅ», տպ. Պոլիս, 1876, «Յառաջաբան», էջ 6):

Իրական «Գանձարան» մըն է այս «նախնական նիւթ» բուածը: Միայն «Մանանայ»ով մեզի տրուած այդ գանձարանին մէջ մենք կը գտնենք «Հայաստանի տեղագրութիւնը եւ հնութիւնները, Հայոց կենցաղը, խաղեր, նախապաշարումներ, սովորոյթներ, գրոյցներ, հէքեաթներ, առասպելներ, երգեր, տաղեր, ասացուածքներ, հանելուկներ, առակներ, առածներ, բժժանք, զուարճալիք, պատմութիւն, բոյսեր, տունկեր, երկրագործական բառեր» եւայլն, եւայլն: Ձմռսուած կուռքեր, որոնց տէրն էր երբեմն մեր ժողովուրդը եւ որոնց հանդէպ կը թուի, թէ նուազած է մեր գուրգուրանքը հիմա:

Մեր գրականութեան մէջ ոչինչ այնքան կատարեալ է, որքան մեր ժողովրդական, բայց հարազատօրէն ժողովրդական արուեստը, որ տափակ ու դիւրին պարզութիւնը չէ սակայն, ինչպէս առիթով մը կը նկատէր Յակոբ Օշական:

Արդարեւ, ժողովրդական աւանդութիւնները երբ նիւթ դառնան գրական մշակումի, այսինքն երբ տաղանդաւոր բանաստեղծ մը ժողովրդական այդ հում նիւթերը ենթարկէ ստեղծագործ երկունքի, արդիւնքը կ՚ըլլայ առաջնակարգ գեղեցկութեամբ արուեստի գործ մը: Մեր ժողովուրդը շատ ունի այդ նիւթերէն, վկայ՝ Սրուանձտեանցի ձգած անսպառ ժառանգութիւնը: Բայց մեր գրագէտ տարրը դեռ չգտաւ կերպը շահագործելու հում, նախնական կոչուած այդ նիւթերը, որոնք անփոխարինելի դրամագլուխ մը կը կազմեն մեր գրականութեան համար: Շէյքսփիր, իր դարուն եւ բոլոր դարերուն մեծագոյն հանճարը, օգտագործեց հին քրոնիկներ, եւ արդիւնքը եղաւ ոչ թէ առաջնակարգ, այլ անգերազանցելի գեղեցկութեամբ արուեստի գործ մը:

Մեր գրականութիւնը ապերախտ փորձեր տուաւ այս ուղղութեամբ, եւ հիմա կը թուի, թէ մենք կորսնցուցած ենք անմիջական շփումը մեր անցեալին հետ: Չենք կրնար անջատուիլ մեր դարաշրջանէն, որովհետեւ ժամանակի ոգին իր անջնջելի կնիքը կը դնէ ամէն արուեստի գործի վրայ, նոյնիսկ հակառակ մեր կամքին: Բայց չենք կրնար նաեւ ուրանալ անցեալը, որուն կապուած ենք առհաւութեամբ եւ որուն հարկատու ենք արեանի գիծով:

..Ի՞նչ է մեր ուզածը հիմա: Շատ պարզ բան մը.— Հէմինկուէյը յիշենք, բայց Սրուանձտեանցը չմոռնանք: Մօտենանք «հանուր մարդկութեան», բայց չհեռանանք ազգային խարիսխէն: Խունկ ծխենք օտար սուրբերուն առջեւ, բայց պատէն վար չառնենք մեր սուրբերուն նկարները: Կը մոռնա՞նք, թէ՞ չտեսնելու կը զարնենք, որ մեր գրականութեան մէջ հետզհետէ կը նօսրանայ ազգային օդը, կը նօսրանայ ազգային մթնոլորտը, կը նօսրանայ ազգային կլիման:

Միակ բանը, որ կրնայ դեռ կանգուն պահել մեզ հայրենի հողէն դուրս, ազգային կոչուած այս ներքին, հոգեկան մթնոլորտն է:

Հիմա մեր գաւառը մեռած է կամ մեռնելու վրայ է: Այս ձեւով լուծուած է գաւառական գրականութեան հարցն ալ, որուն համար ատեն մը իրենց ծանր սուրերը պատեանէն դուրս հանեցին մեր հին ու նոր գրողները: Հիմա քաղաքն է, որ կ՚իշխէ մեր գրականութեան ու մեր հոգիներուն մէջ: Վաղը հաւանաբար ջնջուին գիւղի, քաղաքի, երկրի սահմաններն ալ, եւ մենք սկսինք ապրիլ «հիւլէական դարաշրջան»ի մը մէջ, առանց ցեղային սահմանագծումներու: Այն ատեն մեր այբուբենն է, որ պիտի կրնայ փրկել մեզ ընդհանուր հալոցին մէջ անհետ կորսուելու վտանգէն:

Մեզ մտահոգողը ի վերջոյ այն չէ, որ մեր դարաշրջանին կնիքը զօրաւոր է մեր վրայ: Մեզ մտահոգողը այն է, որ ազգային մթնոլորտին կնիքը տկար է մեր վրայ:

Հիմա, այս պայմաններուն մէջ, անհրաժեշտ հերկ մը ընել է վերակենդանացնել ժողովրդական տարրը մեր գրականութեան մէջ: Այս «հերկ»ին անհրաժեշտութիւնը զգացած էր ամէնէն առաջ Սրուանձտեանց ինքը, ասկէ եօթանասունըերեք տարի առաջ, երբ կը գրէր նոյն «Մանանայ»ին մէջ.

— «Ժամ է սրբել մեր քնարից փոշիները, կքել, լարել անոնց թոյլ եւ կտրած լարն ու թելը, ի գործ դնել տպագիր մամուլը եւ անոր միջոցաւ հանդերձի եւ հացի պէս տարածել ազգային տաղերը, վէպերը, գրաքննական եւ հնախօսական գրուածքներն ու ասացուածքները, անհատական եւ ժողովրդական կենսագրութիւնները եւ տեղական նկարագիրները: … Այո, ազգ մը գրողներէ եւ խօսողներէ կը զարթնու եւ կ՚ուղղուի, գործողներով կը շինուի եւ խորհողներով կը փրկուի»:

Ժամանակն է, որ քիչ մըն ալ խորհինք այս «փրկութեան» մասին:

(Խմբագրական՝ ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՕՐ. Գ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան, որչափ գիտենք, մեր իգական սեռին պատկանող, գոնէ արեւմտահայ արուեստագիտուհիներու կարգին, միակն է որ դաշնակի արուեստէն զատ մշակած է նաեւ երգահանի արուեստը:

Երկար բացակայութենէ մը վերջ, անցեալ շաբաթ գիշեր Կաւոյի բեմէն զինքը վերստին լսելու հաճոյքն ունեցանք:

Դժբախտաբար թերեւս աններելի համեստութենէ մը մղուած, ան իր յայտագրին վրայ շատ քիչ տեղ տուած էր իր անձնական գործերուն:

Համակրելի արուեստագիտուհին այդ երեկոյ ստեղնաշարին վրայ հակած, մեզի հաղորդակից կ'ընէր իր յուզական զգացումներուն, մտերմօրէն:

Դասական դպրոցին երկու կարեւոր վարպետներէն, Պախէն, Մոցարթէն զատ, Օր. Ղազարոսեան նուագեց նաեւ Շօփէն, Շուման եւ Լիցթ, ապա նաեւ շատ գեղեցիկ էթիւտ մը Ռօժէ Տիւքասէն: Իսկ իր անձնական հեղինակութիւններէն ալ հայ ժողովրդական «թէմ»ի մը վրայ յղացուած ութ վառիասիօններ:

Ստեղծագործական իմաստով իրարմէ տարբեր այդ գործերուն պարզած չարժուն գետնին վրայ արուեստագիտուհին կ'ընթանար մաքուր թէքնիքով մը, հարթելով բոլոր խոչընդոտները:

Եւ սակայն, թող ներուի մեզի եթէ պահ մը հեռանանք էնթէրփրէթասիօնի իր կարգ մը յղացումներէն: Կ'ակնարկենք, լոյսի եւ շուքի աստիճանաւորման, արժէքներու, հակադրութեան կամ ռըլիէֆներու ստեղծման:

Իրաւ է թէ ան աչքի զարնող միջոցներով, կամ ուժի ցուցադրութեամբ դիւրին ձեռք բերուելիք յաջողութիւններ չէ որ կը հետապնդէ: Իր զգայնութենէն բխող յանկուցիչ նուագածութիւնով կ'ուզէ խօսիլ մեր սրտերուն: Ան կ'ուզէ ըսել մեզի.— «Արտայայտելով միայն կարելի է ծառայել արուեստին»: Եւ սակայն ուժական չափորոշման իր իմացումը առաւել դէպի խնայողութիւն հակում ցոյց կուտայ այդպէսով, քան այն ինչ որ կը պահանջէն յաճախ պարագաները: Պիտի փորձուէինք ըսել նոյնիսկ՝ ի վնաս այլուր ձեռք բերուած առաւելութիւններու: Օրինակ «Մէֆիսթօ վալս»ին եւ «Ֆանտազի»ին որոշ հատուածներուն մէջ յուզական շեշտը կը գերազանցէ ուժական տարրը:

Իր անձնական գործին, հայ ժողովրդական մօթիֆի մը ութ «վառիասիօն»ներուն մէջ, որուն նուագածութիւնը եղաւ ամէնէն հաճելիներէն մին, անոնց մէջ հեղինակը ի յայտ կուգայ իբր յանդուգն պրպտող մը: Յանդուգն, քանի որ վհետեւ, անոնք մեծ մասով բոլորովին կը հեռանան սովորական խարխուլէն, անակնկալ անակնկալ ձգտող կեդրոնախոյս մեծ ոստումներով: Անոնց մէջ բուն թէմը կը վերածուի պատրուակ-տարրի մը եւ կարծես իւրաքանչիւր նոր ձեւի նպատակը կ'ըլլայ այլեւս կարելի եղածին չափ յապաւումի ենթարկել զայն: Թէեւ կ'ընդունինք նաեւ որ նորագոյն մրցումները շատ մը բաներու մէջ կը ձգտին չեղել հիմնական այն սկզբունքէն որոնցմէ բխած էին անոնք: Այդ շեղումը յամենայն դէպս չի կրնար շուքի մէջ թողուլ նաեւ երգահանի փշոտ ու դժուարին արուեստին մէջ հեղինակին

ձեռք բերած կատարելագործման աստիճանը:

Շարաթ գիշերուան ունկնդրութիւնը ցոյց տուաւ որ Օր. Ղազարոսեան երաժշտական աղնիւ ճաշակով եւ ընտիր մշակոյթով օժտուած արուեստագիտուհի մըն է: Հանդէսին վերջաւորութեան սրահին մէջ իրեն ուղղուած համակրանքի արտայայտութիւնը ապացոյց մըն է ինքնին իր յաջողութեան:

Գ. ՔԷՐԷՍԹԷՃԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ԵՏԴԱՐՁ ...

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՓԱՐԻԶ, Փետր...— Որոշեցի վերադառնալ Փարիզ:

Եռ կեցայ, նոր սերունդը հայացնելու նպատակով՝ Երեմիա Չէլէպիին մասին դասախօսութիւն սարքելէ:

Սկսայ շրջիլ քաղաքին մէջ, բան սորվելու, նիւթ հաւաքելու համար:

Ապրանք ծախելու տեղ, ապրանք գնելու յատկացուցի ժամանակս:

Սորվիլը աւելի մեծ առաքինութիւն է քան սորվեցնելը ըսի ես ինծի:

Հանդիպեցայ կէս տարէց անձի մը, որուն գրպանէն «Յառաջ» մը վիզը դուրս երկնցուցած շուրջը կը դիտէր:

— Հայ էք կարծեմ:

— Անշուշտ Հայ եմ՝.. Դո՞ւք:

— Կարծեմ թէ ես ալ Հայ եմ:

— Կարծելը ո՞րն է, վստահ չե՞ս Հայ ըլլալուդ:

— Ի՞նչ գիտնամ: Թերեւս Նայիրի, Ուրարտու, Հէթիթ եմ ցեղով: Հիմա Հայուն տեսա՞կը կ'ուզես:

— Քանի՞ տեսակ Հայ կայ որ, իմ գիտցածս Հայը Հայ է:

— Իմ գիտցածս ալ Հայը տեսակներու կը բաժնուի: Կայ, Լուսաւորչական Հայ, Կաթոլիկ, Բողոքական Հայ: Հառաջդիմական Հայ: Կամ «Ս»ով պոչաւորուած Հայաստանը միայն սիրով ու զուտ, անխառն Հայաստան սիրող Հայ: Հառաջդիմականներու շուրջ, կլոր պար բռնող Հայ: Ներգաղթող Հայ եւ ներգաղթը իբրեւ արհեստ գործադրող Հայ: Ասոնց ներգաղթագործ ալ կ'ըսուի:

Իրենց պատկանած Միութիւնը իբրեւ ազգութիւն նկատող Հայեր ալ կան:

Եւ «յետադիմական» Հայ, որ իսկական եւ մեծամասնութիւնը կազմող Հայն է:

— Զարմանալի բան: Դուք ո՞ր հայութեան կը պատկանիք:

— Առանց «Խ» կամ «Ս» Հայաստանը սիրող եւ գլխագիր «Հ»ով գրուող Հայութեան ...

— Կարծեմ Փարիզէն կուգաք: Թերեւս դասախօսութիւն մը սարքելու միտք ունիք: Այս ձեր նիւթը ալուր է, կրնաք այդ մասին խօսիլ:

— Ես դասախօս չեմ, բարեկամ: Դասախօսները մասնաւորապէս կը ղրկուին Փարիզէն: Անոնք մտաւորականներ են: Ես պարզ հայ հասարակութեան կը պատկանիմ:

Շատ կը փափաքիմ Հայեր տեսնել: Ո՞ւր կրնամ գտնել սանկ խմբուած Հայեր: Եկեղեցի գացի, կիներ միայն կային:

— Հոս քանի մը սրճարաններ կան: Նա՛, սա անկիւնի սրճարանը: Հոն բաւական Հայեր կան, թղթախաղով զբաղած:

— Ո՞ր տեսակի Հայե՞ր են անոնք:

— Ամէն տեսակի Հայ կայ անոնց մէջ: Արհեստաւոր, բանուոր, վարժապետ, դրագէտ, տիրացու, դպիր, Հայաստանասէր, «հակահայաստանեան»: Աշխատանքը անէծք նկատող, կնիկը աշխատցնող, ամուրի, անգործ, մասնագէտ հայհոյիչ: Տակաւին ինչ որ կ'ուզես:

Առաւօտէն մինչեւ կէս գիշեր թղթախաղով սեղան մաշեցնող եւ գրպան պարպողներ:

— Ինչ միաբանութիւն, ինչ համերաշխութիւն: Եղբայրական ի՜նչ յուզիչ տեսարան: Զուլման դէմ ինչ գեղեցիկ միջոց ...

— Կը ծաղրէ՞ք, հայրենակից ...

— Ոչ սիրելիս: Ասոնք, յառաջիկայ ներգաղթի լաւագոյն ատաղձն են: Երեւանը որքան պէտք ունի այս որակեալ մասնագէտներուն՝ լեցնելու համար Հայաստանի արհեստանոցները:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ ԻԲՐԵՒ ԴԻՄԱՅԱՐԴԱՐ

Այնքան ծանօթ է Պ. Շահխաթունին թէ իբրեւ տաղանդաւոր դիմայարդար, թէ իբրեւ իրաւ դերասան որ, երբ ուզէք խօսիլ իր մասին, գիտէք թէ կարելի չէ նոր բան մը ըսել:

Մասնագէտներ զայն կը նկատեն ոչ միայն հայկական ղաղութին մէջ, այլեւ մասնաւորաբար Ֆրանսական շարժանկարի ասպարէզին մէջ՝ իբրեւ առաջին եւ լաւագոյն դիմայարդարը: Մինչեւ այսօր ամէնէն դժուարին maquillageներու համար իրեն կը դիմեն: Գիւտեր ունի, որոնք իր

ղաղտնիքը կը մնան մինչեւ այսօր: Բացառիկ արուեստով եւ բնական նրբութեամբ կը յաջողի ծերացնել ամէնէն երիտասարդ դերասանը իր դերին մէջ: Ծերացնելը, ինչպէս ինքն ալ կը բացատրէ, շատ աւելի դժուար է քան երիտասարդացնելը:

Հայ արուեստագէտը, որ առաջին անգամ աշխատած է René Clairի հետ իր նշանաւոր Millionին մէջ — դասական գործ մը շարժանկարի պատմութեան մէջ — այսօր դասընթացքներ ունի Ֆրանսական Institut de Beautéի մը մէջ, Claire Carange, ուր մասնաւորաբար օտար երկիրներէ աշակերտներ կուգան, սորվելու համար ամէնէն դժուարին արհեստներէն մին: Տակաւին այսօր երբ Ֆրանսան ունի 60 դիմայարդարներ որոնց 21ը իր աշակերտները, միայն ինքն է որ կրնայ յաջողիլ բացառիկ «մաքիյյաժ»ներ, ինչպէս վերջերս Եօքօնտ քան որ պիտի զարմացնէր նոյն ինքն Լէոնարտօ տէ Վինչին: Փարիզի մէջ հազուագիւտ է Ֆրանսացի կամ օտար ծանօթ դերասան մը, որ Շահխաթունիին ձեռքէն անցած չըլլար, ինչպէս կը հաւաստեն իրազեկներ:

Զարմանալի չէ որ օտար մամուլը էջեր կը նուիրէ անոր արուեստին: Institut de Beautéն այն

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ա.

Երկու անգամ յետ ու առաջ գնաց ճօճանակը, աղջիկը եռանդուն ջանք էր գործ դնում. Նրա դէմքի վրայ մի սիրուն գոյն իջաւ. լիքը թշերը աւելի եւս կարմրեցին, կարծես աշխատում էին նմանեցնել թաշկինակի գոյնը: Առաջին հարուածը իջաւ նրա ոտների վրայ եւ անողոք հարցը արտասանուեց պարզ կերպով.

— Ո՞վ է ...

Ամէնքը լռեցին: Աղջիկը իր փոքրիկ բերանի մի անկիւնով կծեց գլխի թաշկինակի մը ծայրը, նրա նուրբ շրթունքների միջից երեւացին ձիւնափայլ ատամները, ժպիտը դարձաւ մի սիրուն, մեղմ ծիծաղ, որ փոսիկներ կազմեց թշերի վրայ, քիչ իջեցրեց երկար ու սրածայր թերթերունքները մի չուխտ աչքերի վրայ, որոնք այդ կանոնաւոր, կլորիկ դէմքի հրաշքն էին:

Նա լուռ էր:

— Ո՞վ է, կրկնուեց նոյն հարցը:

Երրորդ, չորրորդ հարուած:

Բայց նա չի խօսում, պինդ կծում է թաշկինակի ծայրը, ուսերը վեր է քաշում հարուածների ցաւը մոռանալու համար:

Նա դիւրաթեք էր, ճկուն:

Ջուանը կատաղի թուչիքներ էր գործում, կրկնապատկելով իր թափը նրա ծնկերի կծկումից: Երկու չարան ոսկիները հանդարտ չրխկում էին, բախուելով նրա բարձր ու լայն կրծքին:

Բարակ քամին մի քանի փնջիկներ խլեց նրա մազերից եւ սկսեց հեզիկ կերպով խաղալ նրանց հետ:

Նրա յամառութիւնը չափը չէր ճանաչում: Բերանի մի անկիւնով կծած մետաքսը, կարծես, կապել էր նրա լեզուն: Բողոք չէր լսւում, հարուածները ցնցում չէին առաջացնում:

Այդ աղջիկը սկսել էր զարմացնել նոյնիսկ իր ընկերուհիներին:

— Խփողները այժմ երկուսն էին. փայտով զինուածի դիմացը կանգնել էր մի ուրիշ աղջիկ, որ գործում էր գօտուց հիւսած լախտով:

— Բաղդասար... յանկարծ, բոլորովին անսպասելի կերպով, լսուեց բարձրում աղջկայ բարակ ձայնը, որ մի ակնթարթում փոխուեց մի հնչուն ծիծաղի: Կարմրութիւնը աւելի եւս խտացաւ, տարածուեց մինչեւ ականջների ծայրը, կարծես արիւնը հիմա դուրս կը ցայտէր:

— Սուտ է, կանչեցին ներքեւից:

— Սաւադ, բացականչեց նոյն ծիծաղը:

Այդպիսի անուն գոյութիւն չունէր: Նորից հարցեր, նորից մի շարք անուններ վերեւից: Ծիծաղում էին ամէնքը եւ անզուսպ ուրախութիւնը ամէն մէկին տալիս էր աւելի խիստ պահանջող լինելու եռանդ: Իսկ նա, որ նայելով ճօճւում էր եւ ծիծաղում, այդ բախտաւոր, գեղեցիկ արարածը, որքան բաւարարութիւն էր գտնում իր ընկնաղ յամառութեան մէջ...

Բանն այն տեղին հասաւ, որ այլ եւս չմնաց մէկը, որ չխփէր նրան եւ չհարցնէր: Եւ նա տեղի տուեց, յայտնեց թէ այժմ ասում է: Տիրեց լռութիւն, բայց լսուեց մի տարօրինակ խօսք:

— Չունեմ, ասաց նա:

Ծիծաղ, խրախճանք, դժգոհութիւն ...

— Սուտ է, սուտ է... երէկ նա եկաւ մեր գիւղը...

Այսպէս էին ասում ընկերուհիները: Այլեւս թաքցնելու կարիք չկար:

Նա երկու անգամ լուռ յետ ու առաջ թռաւ եւ ապա, աչքերը ուղղելով դէպի վեր, դէպի ընկուզենու խիտ ճիւղերը, ցած ձայնով, այս անգամ առանց որեւէ ծիծաղի արտասանեց.

— Ջալալ...

Ուրախութեան, յաղթութեան աղաղակները ողջունեցին այդ անունը:

Աղջիկը կանգնեցրեց չուանը, ցած իջաւ:

Այժմ նա կերպարանափոխուել էր:

Մի լուրջ աղջիկ էր, որ լուռ հեռացաւ, քաշուեց մի անկիւն, մնացածը թողնելով միւս աղջիկներին:

Բայց չկար մի տեղ, որ բոլորովին ծածկէր նրան այն սուր ու թափանցող հայեացքներից, որոնք ամէն կողմից ուղղուած էին դէպի նրան:

Հրապարակային խոստովանութիւնը այնքան էլ հեշտ չէր, աղջիկը դժուարութեամբ էր շունչ քաշում, զգում էր որ իր սիրտը հանգստութիւն չունի, որ մի բան այրում է նրան:

Նա սկսեց կարգի բերել իր թաշկինակն ու մազերը: Ի՞նչ էր նրա զգացմունքը, այդ ոչ ոք գիտէր, բայց ամէնքը երանի էին տալիս նրան:

ԼԷՕ

սենեակին մէջ որ իրեն յատկացուած է եւ ուր կը դասաւանդէ, հաճոյք մըն է դիտել եւ լսել զինքը, շրջապատուած չատ մը նկարներով, Ադամեանէն մինչեւ Lucien Nat ուր անցեալը կարծես յուզումով կը դիտէ ապագային դուռները :

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

բանակցութիւններ պիտի կատարուին գործատէրերուն հետ :

★ Թերթերը կը գրեն թէ հետզհետէ կը թուլնան Աշխատանքի Դաշնակցութեան կողմէ սարքուած գործադուլները: Այսպէս, ուրբաթ օր անտեսուեցան չատ մը հրահանգներ: Լիլի մօտ, ածխահանքի մը բանուորներէն 30 առ հարիւրը գործադուլ յայտարարած էին, բայց գրեթէ բոլորն ալ աշխատանքը վերսկսան յաջորդ օրը: Պետական պաշտօնեաներու գործադուլն ալ ձախողած կը համարուի :

★ Լիլի համայնավար թերթին՝ «Լիպէռթէ»ի խմբագրատան մէջ խուզարկութիւն կատարուեցաւ, ստուգելու համար կարգ մը հակաֆրանսական պատկերներ՝ Հնդկաչինի մասին: Երկու ոստիկաններ խոշտանգուեցան խմբագիրներուն եւ պաշտօնեաներու կողմէ: Ձերբակալուեցան հինգ այրեր եւ երկու կիներ, բայց քիչ վերջը ազատ ձգուեցան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇԱՆՐ ՄԻՋԱԴԷՊ մը ծագեցաւ Վերսայլի ընդհ. ժողովին մէջ որ կը դրաղի գաղթավայրերու խնդիրներով: Համայնավար երեսփոխան մը, Պառպէ, յայտարարեց թէ Պ. Ալպէռ Սառօ պատասխանատու է Կապրիէլ Փէռիի սպանութեան: Նախկին վարչապետը «անբան» կոչեց համայնավար երեսփոխանը, որ պատասխանեց.— « Իսկ դուք սրիկայ մըն էք»: Ասոր վրայ Պ. Սառօ խոյացաւ հակառակորդին վրայ, բայց բարապանները արգիլեցին, եւ նախագահը դադրեցուց նիստը:

ԻՆԸ ՀՈԳԻ ԵՒՍ ՄԵՌԱՆ Ալպեան լեռներուն մէջ, ձիւնակոյտերու տակ մնալով: Երեքը կիներ են, հինգը այրեր, մէկը՝ տղայ: Առաջին արկածը պատահեցաւ Պոմէթ լերան մէջ, ուր առտուն կանուխ ձիւներուն տակ թաղուեցան բանուորներ իրենց ընտանիքներով: Այս վայրին մօտ էր որ —Կրընոպլը— 12 հոգի ածխացան Եշ. օր: Ուրիշ ձիւնակոյտ մը կործանեց Փարիզէն գացած կնոջ մը բնակարանը, Անըսիի մօտ եւն.:

ԹԻԹՕ 6 միլիոն տոլարի վարկ մը պահանջեց Միջազգային Դրամատունէն, սոխպողարար: Միեւնոյն ատեն խնդրեց Պելկրատի ամերիկեան դեսպանէն բարեխօսել, 15 միլիոն եւ 25 միլիոն տոլարի երկու նոր փոխառութիւններ ապահովելու համար: Մինչեւ հիմա քսան միլիոն տոլար ստացած է ամերիկեան Ներածում – Արտածում դրամատունէն, ինը միլիոն միջազգային դրամատունէն, 2·700·000 տոլար ալ՝ ուրիշ դրամատունէ մը:

ԱՐԵՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան մարզպանը, Պ. Ճօն Մաք Քլոյ, յայտարարեց թէ փոխադարձ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն, եթէ Ռուսերը չարունակեն փակել Պերլինի ճամբաները : Ցետոյ ակնարկելով արեւելեան Պերլինի համայնավար երիտասարդութեան ծրագրած արշաւանքին, ըսաւ թէ «500·000 երիտասարդ բոլշեւիկներու ցոյցէն վերջն ալ արեւելեան Պերլինը իր տեղը պիտի մնայ, ինչպէս եւ մենք »:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քարտուղարը, Թրիկվը Լի, յայտարարեց թէ միայն «տեւական եւ պարկեշտ բանակցութիւններ եւ հաշտարար ձեռնարկներ կրնան արգիլել նոր պատերազմի մը պայթումը»:

ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ միջազգային կազմակերպութիւնը (IRO) նամակով մը յայտնեց արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին թէ Յունիս 30էն վերջ գերմանական կառավարութիւնը պիտի ըլլայ պատասխանատու, անոնց խնամատարութեան, նիւթական թէ վարչական տեսակէտով : Կազմակերպութիւնը պիտի չարունակէ տարագիրներու տեղաւորումը, վեցէն մինչեւ ինը ամիս: Այժմ արեւմտեան Գերմանիոյ տարագիրներուն թիւը կը հաշուեն 140·000 հոգի:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ երկու ամերիկացի զինուորներ խոստովանեցան թէ 7000 չիլին (250 տոլար) առած են, առեւանգելու եւ Ռուսերուն յանձնելու համար նախկին ռուս գերի մը :

«ՆԱՅԼՈՆ»ի դրօշներ պիտի ծածանին, այսուհետեւ, Մ. Նահանգներու կառավարական շէնքերուն վրայ :

Պարահանդէս երեկոյթ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

18 Փետրուար չաբաթ գիշեր Alhambraի շքեղ սրահներուն մէջ, 340 Bld. Chave:

Կազմակերպուած Գաղատիոյ (Անգարա) բարեսիրաց միութեան կողմէ, մասնակցութեամբ յայտնի նուագախումբի մը:

Անակնկալներ, քօթիյոն եւ զանազան խաղեր:

Մուտքը 150 ֆրանք :

Ցերեկոյթ - պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Եօթնեղբայրեան խումբի կողմէ, Կիր., 12 Փետրուար ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր: Bains Douchei սրահը:

Rue Jules Féry, métro Porte de Choisy, օթօպիւս 125: Պիտի խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ :

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը:

Ընտիր ճազ բարձրախօսով, ղեկավարութեամբ ընկեր Յոլակ Յովհաննէսեանի:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ   Մուտք 100 Ֆր.

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

Նախաձեռնութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ, Ն. Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ հովանաւորութեամբ Փարիզահայ կազմակերպութիւններու :

Salle Gaveau — 45, Rue la Boëtie

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Երգեցիկ եւ սէնֆոնիկ նուագահանդէս, նուիրուած ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ գործերուն

Մասնակցութեամբ, յայտագրի կարգով՝ Օր. Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ, ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ եւ ԻՐԻՍ ՊԻԼՊԻԼԵԱՆԻ:

Pasdeloupի սէնֆօնիկ նուագախումբը մասնակցութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի,

Ղեկավարութեամբ՝ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Տոմսերը կանխաւ ապահովելու համար, դիմել.— Comité Festival Alemchah, 19a, rue Caumartin Tél. Ope. 54.48: Գրատուն Հ. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Dan. 88.65, գրատուն Մ. Պարսամեան, 46 rue Richer, Pro 64.90:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Կեսարիոյ եւ շրջակայի Վեր. Հայր. Միութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, Կեսարիոյ նախկին հոգեւոր հովիւ Սերովբէ քհնյ. Պուրմայեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները ներկայ ըլլալ արարողութեան՝ յարգելու համար յիշատակը արժանաւոր հոգեւորականի մը որ 1918ի զինադադարէն վերջ, եղերական պայմաններու տակ այնքան օգտակար գործունէութիւն ունեցաւ տառապակոծ Կեսարիոյ մէջ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարսէյլի մէջ, Սալօն Լոնչան (33 Bld. Longchamps)

25 Փետրուար չաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Գեղարուեստական ճոխ բաժին. — Երգ, արտասանութիւն, պար: Ճոխ պիւֆէ եւ հաճելի անակնկալներ: Նուագախումբ Lyne Barel:

ԸՆԿԵՐԱ – ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ, այս կիրակի ժամը 16էն 23, 5 rue Bonnefoi, Յոյներու սրահը :

ՀԱՅ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հրատարակութեան համար պատրաստ է

Երկար ատենէ ի վեր սպասուած

«ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԵԹՈՏ»Ը

Անհրաժեշտ հրատարակութիւնը որ գնահատուած է Արհեստակցական չատ մը մարմիններէ եւ պատրաստուած տարիներու փորձառութեամբ եւ պրպտումներով:

Իւրաքանչիւր հայ դերձակ որ կը փափաքի ունենալ հայերէն լեզուով, արդիական եւ դիւրըմբռնելի ձեւագիտութեան մեթոտ մը, այժմէն պէտք է բաժանորդագրուի, փութացնելու համար անոր հրատարակութիւնը: Գինը 1500 ֆրանք :

Դիմել հեղինակին.— **P. TOURIKIAN**

133 Bld. de la Liberaton, Marseille   C.C.P. 74134

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբին առաջին դասախօսական ժողովը՝ այս երեքշաբթի 14 Փետրուար ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Կը դասախօսէ ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ :

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 3·30ին Տիկին Գադաղեանի բնակարանը, 6 rue St. Sulpice: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան: Նիւթը կը ներկայացնէ՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

«Ի՞ՆՉ Է ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԷՆ» :

Մուտքը ազատ է: Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն: Կը խնդրուի այն անդամներէն որոնք կ'ուզեն մասնակցիլ վիճաբանութեանց, նախօրօք պատրաստուիլ :

Saint Loup, երկուշաբթի 13 Փետրուար:

Saint Jérôme, երեքշաբթի 14 Փետրուար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՏԱՐԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ.— Պուլվառ Օտտոյի (Մարսէյլ) Նոր Սերունդի Խատիսեան խումբը 500 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, փոխան ծաղկեպսակի Պ. Եփրեմ Պաղատեանի մահուան առթիւ:

Պարահանդէս ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ

Կիրակի 12 Փետրուար ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, George Vի շքեղ սրահներուն մէջ :

Ի նպաստ Միութեան Փարիզահայ դպրոցներուն: Մասնակցութեամբ՝ Bachicha Առժանթինեան նուագախումբին, ինչպէս նաեւ Roland Granierի եւ իր խումբին :

Jacques Dal, du Cabaret «Des grands Seigneurs», Iléana Simo, danseuse Etoile du Casino de Paris Pola Berger, la grande vedette du cabaret «Le Bosphore». Fedi et Fedi, les danseurs les plus drôles du Casino de Paris. Nany, Beyasdjian – Rasco, avec l'ensemble folklorique Roumain:

Կարեւոր.— Ձեր սեղանը ապահովելու համար փութով հեռաձայնել Tri. 39-09 կամ Ely. 23.66:

Ծախու են երկու վիլլաներ

Aix – En – Provenceի մօտ, առաջինը՝ 8 սենեակ, երկու յարկի վրայ, բաղնիք, հոսուն ջուր, ելեկտրականութիւն եւ լուացքի յատուկ տեղ : Ընդարձակ պարտէզ (մէկ հէքտար) աւազանով, հաւնոց: Մարսէյլի ճամբուն վրայ օթօքարի եւ հանրակառքի կայարաններուն քով, բարձրութեան վրայ :

Շէնքը քարաշէն է, ծառերով շրջապատուած եւ գեղեցիկ տեսարանով:

Երկրորդը՝ Aixէն մէկ քիլոմեթր հեռու Մարսէյլի ճամբուն մօտ, վեց սենեակ, բաղնիք, տաք եւ պաղ ջուր, կեդրոնական ջերմութիւն: Շէնքը հազար քառակուսի մեթրի վրայ շինուած է եւ ունի մեծ կառատուն, աշխատանոց, հաւնոց, աղաւնոց 80 հազար լիտր ջուր պարունակող աւազան, 700 որթատունկ, քարէ պատով շրջապատուած :

ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

Դիմել.— **Maison Robert,** 3 rue de la Couronne, Aix en Provence, (Պուշ տիւ Րօն):

ԾԱԽՈՒ Է

Հիւանդութեան պատճառով

Նպարավաճառի խանութ մը

ALIMENTATION COURS DES HALLES

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՐՈՒՍՏ ՄԷԿ ԹԱՂԱՄԱՍԻՆ ՄԷՋ

Բանուկ առուտուր, (երեք վաճառորդ, 2 կշիռ)

36 rue des Varennes

Métro Rue du Bac   **Paris (7)**

Գաւառներէն դիմել գրաւոր

Ունի նաեւ բնակարան մը, երկու սենեակ եւ խոհանոց :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Mardi 14 Février 1950 Երեքշաբթի 14 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6077–Նոր շրջանի թիւ 1488

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՐԵՆՇԱՆ ԸՄԲՈՍՏԱՑՈՒՄԸ

Գիտնականներէն վերջ, ահաւասիկ պետական վարիչներ ալ խռովքի մատնուած են, ի տես հիւլէական զինարշաւին, որ գաղտնիք չէ այլեւս :

Անշուշտ բարենշան է այս երեւոյթը:

Ինչպէս կ'երեւայ, մտահոգ են նոյնիսկ անոնք որ անհրաժեշտ կը գտնեն ակռայ ցուցնել, ի խնդիր խաղաղութեան:

Անոնք տակաւին չեն հաւատար թէ ամէն միջոց սպառած է, թէ անկարելի է լեզու գտնել Խ. Միութեան հետ:

Ուրեմն ըմբոստացում՝ Նախագահ Թրումընի եւ իր արտաքին նախարարին՝ Տին Էչիսընի դէմ, որոնք յայտարարեցին թէ կարելի չէ համաձայնիլ Մոսկուայի հետ :

Էչիսըն կ'ըսէր անցեալ չորեքշաբթի օր, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ.

— « Անշուշտ ընդհանուր համաձայնութիւնը ամէնէն պարզ միջոցը պիտի ըլլար խաղաղութիւն հաստատելու համար: Վերջին չորս տարիներու փորձերը ապացուցին թէ անկարելի է գլուխ հանել այդպիսի համաձայնութիւն մը: Խ. Միութեան հետ համաձայնութիւնները օգտակար են երբ կը հիմնուին իրողութեանց վրայ. այլապէս արժէք չունին :

... Այս օրուան Ռուսաստանը խառնուրդ մըն է աշխարհակալութեան եւ գաղափարաբանութեան, բոլորովին անհամապատասխան՝ աշխարհի խաղաղութեան եւ ժողովուրդներու անկախութեան »:

Այս ծանրակշիռ յայտարարութեան առթիւ, ահաւասիկ ձայն կը բարձրացնեն կարգ մը ծերակուտականներ, բոլորն ալ՝ պատասխանատու դէմքեր :

« Նորէն փորձենք »— ահա ինչ որ ըսել կ'ուզեն անոնք: «Բա՛ն մը ընենք», Խ. Միութեան հետ լեզու գտնելու եւ միջազգային զինարշաւը դադրեցնելու համար :

Լրացուցիչ մանրամասնութիւնները պիտի կարդաք լուրերու բաժնին մէջ: Վերջին հեռագրի մը համաձայն, ծերակուտական Քոնըլի, որ այս շարժումին գլուխն անցած է, կը կարծէ թէ «Մ. Նահանգներուն արտաքին քաղաքականութիւնը պիտի բարեփոխուի վերէն վար»:

Ամերիկեան մամուլին կարեւոր մէկ մասն ալ կը ձայնակցի այս պայքարին: Ոչ միայն տեսակէտներ պարզելով, այլեւ շռնդալից մանրամասնութիւններ հրատարակելով ջրածին ռումբի, մանրէական պատերազմի եւ ուրիշ դժոխային զէնքերու մասին:

Գիտնականները իրե՛նք են որ տուն կուտան այս հրէշապատում նկարագրութեանց :

Այսպէս, Տոքթ. Րալֆ Լէփ, որ գործօն դեր կատարած է հիւլէական ռումբին պատրաստութեան մէջ եւ այժմ գիտական խորհրդականն է ամերիկեան նաւատորմին, կ'ըսէ թէ « ջրածին ռումբը կրնայ աւելի սրբել Մ. Նահանգներուն գլխաւոր քաղաքները, 10 — 15 միլիոն մարդ սպաննելով մէկ օրուան մէջ»:

Դարձեալ իր յայտարարութեան համաձայն, Մ. Նահանգներուն ժողովուրդը եւ ճարտարարուեստը մեծապէս կեդրոնացած ըլլալով, այդ երկիրը աւելի լաւ նշանակէտ մը կրնայ դառնալ ջրածին ռումբին համար, քան Ռուսաստանը:

Ահակոչ մըն ալ աշխարհահռչակ Այնշթայնը կ'արձակէ, նոյնպէս Ամերիկայի մէջ :

— « Աղետալի պատրանք մըն է ապահովութիւն ձեռք բերել ազգային սպառազինութեամբ, զինարուեստի ներկայ վիճակին մէջ: Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան միջեւ ծագած զինարշաւը, որ նախապէս պաշտպանողական միջոց մը կը համարուէր, ջղագարութեան յանգած է: Երկու կողմէն ալ, պաշտպանութեան լաւագոյն միջոցները կը կատարելագործուին տենդագին անապաքինքով, գաղտնապահութեան պատերուն ետեւ»:

Ի՞նչ կ'ուզէիք որ եզրակացնէր ծերունի գիտնականը, այս չարաշուք հեռանկարէն վերջ, — անկեղծ գործակցութիւն եւ փոխադարձ վստահութիւն, պահպանելու համար խաղաղութիւնը:

Ամէն պարագայի մէջ, պէտք է ուրախ ըլլալ որ զինարուեստի նոր «տեղծագործութիւնները » գլխու պտոյտ կը պատճառեն ոչ միայն հասարակ մահկանացուներուն, այլեւ գիտութեան վարպետներուն : Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

Ա՞ՅՍ ԱԼ ՆՈՐ ՁԷ

Ո՛րքան կը տքնին սովորական դատաւորները եւ հարցաքննիչները, ճշմարտութիւն մը կորզելու համար ամբաստանեալի մը բերնէն:

Օրերով քրտինք պէտք է թափել կասկածելի կէտ մը գտնելու եւ զայն օգտագործելու համար:

Դեռ վերջերս ահագին աղմուկ բարձրացաւ ֆրանսական մամուլին մէջ, կասկածելի մահուան մը առթիւ եւ ի վերջոյ առժամապէս արձակուեցաւ Պրազիլիացի մը որ կ'ամբաստանուէր թէ թունաւորած է իր կինը:

Իսկ հոն, վարագոյրին ետին, բոլոր ամբաստանեալները, մեծ, պզտիկ, անմիջապէս կը խոստովանին թէ լրտես են, մատնիչ, դաւաճան, գաղտնի սպասարկութեանց գործակալ, կաշառակեր, սրիկայ եւն.:

Ալ թուեցէք պատկերազարդ, գոյնզգոյն առականներ, յանցաւորները սեւցնելու համար:

Տարիներէ ի վեր, շարան շարան խոստովանելով կը գնդակահարուին կամ կը կախուին վարչապետներ, նախարարներ, եպիսկոպոսներ, կուսակցական գործիչներ ու մտաւորականներ, բոլոր այն երկիրներուն մէջ որ կը գտնուին մուրճմանգաղի տիրապետութեան տակ :

Արեւմուտքի համիտներու եւ Իթթիհատի, ցարական ոստիկանութեան բոլոր չարչարանքները յաճախ անօգուտ կ'անցնէին յեղափոխականի մը բերնէն բառ մը կորզելու համար :

Հիմա, փա՛ռք ամենավերջին եւ նորանոր գիւտերու, ոչ դատաւորը նեղութիւն կը քաշէ, ոչ հարցաքննիչը եւ ոչ ալ մանաւանդ ամբաստանեալը:

Ահա նոյնիսկ Ֆրանսացի երիտասարդ մը, որուն մի միայն աչքերուն մէջ նայած են չեչտակի, Լեհաստանի մէջ եւ ըսել տուած թէ լրտեսութիւն կատարած է, ի վնաս «դեմոկրատ» պետութեանց:

Կը տեսնէք որ գիւտը պարզ վարագոյրի մը խնդիր է, անշուշտ երկաթեայ, որ առանց մազաչափ նեղութիւն պատճառելու ենթականերուն զանոնք շիտկէ – շիտակ աւելի թանձր, այս անգամ պողպատեայ վարագոյրի մը ետին կը ղրկէ, ի վարձ իր «խոստովանութեանց»: ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԴԱՇՏԱՎԱՅՐԸ երբեք չէ տեսած բամպակի այնքան բերք որքան անցեալ աշնան : Ներքին Դուինի, Նորաշէնի, Վերին Արտաշատի, Քաղցրաշէնի, Եուվայի եւ այլ կոլխոզներու սեփական ինքնաշարժերը արտերէն եւ այգիներէն գիշեր ցերեկ կը կրեն անսպառ բերքը: Վերին Արտաշատի Սվերդլով կոլխոզը ունի 103 հեկտար բամպակի արտեր, 260 հեկտար այգի, 27 հեկտար բանջարանոց, ինչպէս եւ անասնապահական մեծ հաստատութիւններ, որոնք բարեկեցիկ կեանք կ'ապահովեն բոլոր կոլխոզնիկներուն: Անցեալ տարուան 30 կենդինարի դէմ 40 կենդինարը կ'անցնի այս տարի :

Վերին Արտաշատի գեղեցիկ գիւղին մէջ ապրող 490 տնտեսութենէն 400ը իրենց համար շինած են մէկ յարկով կամ երկու յարկով քարաշէն նոր բնակարաններ: Բոլոր տուներուն մէջ կան ելեկտրական լոյս եւ բարձրախօս: Գիւղը ունի իր սեփական ռատիօ – հանգոյցը եւ հեռախօսը: Գիւղէն 18 երիտասարդներ կ'ուսանին Երեւանի եւ Մոսկուայի բարձրագոյն ուսումնարաններուն եւ համալսարաններուն մէջ: Վերին Արտաշատի երիտասարդներէն 81 հոգի աւարտած են Երեւանի պետական համալսարանը, բժշկական, գիւղատնտեսական, բազմարուեստեան եւ անասնաբուժական կաճառներ եւ կ'աշխատին իրենց ասպարէզներուն մէջ: Շատ մը տուներու մէջ կան գրադարաններ նոր գիրքերով :

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ (Ղարաքիլիսէ) շրջանի «Ժդանով» գիւղը ունի գրադարան – ընթերցարան, գիւղատնտեսական, քաղաքական եւ գեղարուեստական գրքերով: Ունի նաեւ ռատիօ գործիք: Գրադարանին մէջ դասախօսութիւններ տեղի կ'ունենան Գերագոյն Խորհուրդի ընտրութեանց մասին: Գրադարան կը յաճախեն նաեւ հայրենադարձ Հայեր, «մեծ մասամբ անգրագէտ »?:

Հիւլէական մղձաւանջը

ԿԱՐԵԼԻ՞ Է ՀԱՄԱՁԱՅՆԻԼ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ՝ հակառակ նախագահական շրջանակներուն եւ արտաքին նախարարութեան յոռետեսութեան, պայքար մը բացուած է, Խ. Միութեան հետ լեզու գտնելու եւ հիւլէական զինարշաւը դադրեցնելու համար: Այս պայքարին գլուխն անցած է ծերակուտական Թամ Քոնըլի, արտաքին յարաբերութեանց յանձնախումբին նախագահը, որ ուժին դէմ ուժ ցուցնելու կուսակից ըլլալով հանդերձ, կը կարծէ թէ բոլոր դուռները փակուած չեն, միջազգային համաձայնութեան մը յանգելու համար:

Ծերակուտականը հրապարակաւ յայտնեց իր այս տեսակէտը, մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ :

— « Նախագահ Թրումըն հրամայեց Հիւլէական Ուժի յանձնախումբին ձեռնարկել ջրածին ռումբի շինութեան: Այս որոշումը երբեք չի փակեր դուռը միջազգային համաձայնութիւն մը փորձելու համար ջրածին ռումբի, հիւլէական ռումբի եւ ուրիշ քանդիչ զէնքերու մասին: Մ. Նահանգները առանձին չեն կրնար վճռել միջազգային քաղաքականութիւնը: Պատեհ ժամուն Մ. Նահանգները կրնան, Միացեալ Ազգերու միջոցաւ, ուրիշ փորձ մը կատարել, միջազգային համաձայնութիւն մը ապահովել եւ հսկողութեան ազդու միջոցներ գտնելու համար: Կարգ մը յամառ ազգեր կրնան ի վերջոյ ըմբռնել համաձայնութեան մը կարեւորութիւնը: Միեւնոյն ատեն Մ. Նահանգները պէտք է շարունակեն այն քաղաքականութիւնը որ կը համապատասխանէ ազգային ապահովութեան եւ պաշտպանութեան »:

Ուրիշ ծերակուտական մը Ճոն Պրիքըր, նոյնպէս անդամ Հիւլէական ուժի յանձնախումբին, յայտարարեց թէ ամէն ջանք պէտք է թափել, համաձայնութեան մը յանգելու համար Խ. Միութեան հետ, հիւլէական ռումբերու հսկողութեան մասին:

Ինչպէս գրած էինք անցեալ շաբթու, ուրիշ երկու ծերակուտականներ ալ կ'աշխատին ճամբան հարթել նոր բանակցութեանց համար: Մէկը, Մաք Մահոն, առաջարկեց 50 միլիառ տոլար յատկացնել յառաջիկայ հինգ տարիներու ընթացքին, շինարար աշխատանքներ կատարելու եւ խաղաղութեան դատը զօրացնելու համար: Միւսը, Թայտինկս, կը թելադրէր փորձ մը եւս կատարել, համաձայնութիւն մը կնքելու համար Խ. Միութեան հետ :

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

ՅՈՅՑԵՐ 1934 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ.— 45 ՀՈԳԻ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԵՑԱՆ ԹՈՒԼՈՆԻ ՄԷՋ.— ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

Կիրակի օր ցոյցեր կատարուեցան Փարիզի եւ երկրին զանազան կեդրոններուն մէջ, 1934 Փետրուարի դէպքերուն տարեդարձին առթիւ :

Խաղաղ անցաւ Փարիզի ցոյցը, առաջնորդութեամբ համայնավար կուսակցութեան եւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան: Բազմաթիւ պատուիրակութիւններ թափօր մը կազմեցին Պասթիյէն Փլաս Ռէփիւպլիք, անցնելով ամպիոնին առջեւէն ուր բազմած էին համայնավար առաջնորդները, — Մարսէլ Քաշէն, Մորիս Թորէզ, Մառթի, Ֆաժոն եւայլն: Նշանատախտակներու վրայ կ'երեւային հետեւեալ վերտառութիւնները.— «Վերջ տուէք Հնդկաչինի պատերազմին: Մենք չենք ուզեր որ մեր զաւակները մարդասպաններ ըլլան».— «Կը պահանջենք ոչնչացնել հիւլէական ռումբը».— «Կեցցէ՛ Ֆրանսայի եւ Լեհաստանի ժողովուրդներուն բարեկամութիւնը ».— Ֆրանսայի բժշկական ուսանողները կը մերժեն մանրէական պատերազմը.— 3000 ֆրանք պարգեւ ամէնուն.— «Ատլանտեանի դաշինքը պատերազմ կը նշանակէ» եւայլն:

Փարիզի թէ գաւառի հրապարակային ժողովներուն մէջ, շատ մը բանուորական խմբակցու -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՀ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՀԱՊԷՇԵԱՆԻ

Ցաւով կ'իմանանք թէ կիրակի օր մեռած է Հայկազուն Հապէշեան, որ ժամանակէ մը ի վեր կը դարմանուէր Pitié հիւանդանոցին մէջ:

Հանգուցեալը, բնիկ Մարզուանցի եւ 65ը անց, երիտասարդութեան ատեն եղած է եռանդուն Դաշնակցական: Միշտ կը ճամբորդէր, ի հաշիւ հնութեանց վաճառականի մը եւ ունէր բարեկեցիկ վիճակ: Վերջին 25 տարիներու ընթացքին թշուառութեան մատնուեցաւ հոգեպէս թէ մարմնապէս: Առիթով մը յիմարանոց ալ փոխադրուեցաւ: Խորապէս ընկճուած, կ'ուզէր Հայաստան երթալ: Երբեմն կը զբաղէր հին գիրքերու վաճառումով, բայց վերջերս մատնուած էր յետին թշուառութեան:

Ունի բազմաթիւ գրութիւններ եւ ուսումնասիրութիւններ Պոլսոյ թէ արտասահմանի մամուլին մէջ: Թերեւս ձեռագիրներ ալ ձգած է: Պատերազմէն առաջ կ'աշխատակցէր « Յառաջ »ի («Հնոց եւ Նորոց» եւն.):

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԴԱՍ ՄԸ՝ ԴԱՒԱԴԻՐՆԵՐՈՒՆ

Մեր ինքնապաշտպանութեան մասին տեղեկանալով ռուսական բանակներէն մնացած խումբ մը սպաներ, քանի մը տասնեակ զինուորներ եւ թընդանօթաձիգներ իրենց ծառայութիւնն առաջարկեցին մեզի։

Շատերը կը յուսային Կովկաս անցնիլ մեր օժանդակութեամբ, ուրիշներ կ'ուզէին իրենց բախտը մեզի կապել։ Կային ալ որ կ'ուզէին մնալ, ժամանակ շահիլ եւ մեր թշնամիներու կողմն անցնիլ, կամ դառնալ վարիչ մեր շարքին։

Մենք պէտք ունէինք այդ ուժերուն եւ իրենց թնդանօթներուն, բայց զգոյշ էինք եւ կը հետապնդէինք։ Այդ օրերուն, խիստ մտահոգ էինք սահմանակից Աղբակ գաւառի 2000 անզէն Հայերու վիճակի մասին։

Մեր թշնամին յաջողած էր գրգռել Սալմաստ Ուրմիա ճամբաներու եզերքներուն բնակող «Էլեր» կոչուած ցեղախումբերը, որոնք իրենց յաճախակի յարձակումներով, կը սպաննէին, կը կողոպտէին ճամբորդները եւ եւ խոչընդոտ կը հանդիսանային մեր եւ Ուրմիոյ քրիստոնեաներու յարաբերութեանց։

Ռուսական բանակի սպաներէն, ենթասպաներէն հարիւր յիսուն հոգիէ աւելի Հայեր եւ Ռուսեր Ուրմիոյ քրիստոնեաներու տուներուն մէջ ատեն մը ապաստան գտնելէ վերջ, որոշած էին Սալմաստ գալ եւ անցնիլ Երեւան։

Հակառակ մեր եւ տեղացի պարսիկ, թուրք բարեկամական յարաբերութեանց, սպաներու այդ խումբը Խանթախտի մօտ յարձակման ենթարկուեցաւ եւ կողոպտուեցաւ մասամբ։

Այդ խումբը հազիւ Սալմաստ նետուելով «Զինուորական Մարմնէն» խնդրեց Կովկաս ղրկել զիրենք։

Սամսոն խանի միջոցով Տիլիմանի նահանգապետէն պարսիկ զինեալ ձիաւորներ խնդրուեցան, խումբը ապահով Շարաֆխանէ հասցնելու եւ այնտեղէն կառախումբ նստեցնելու համար։ Պարսիկ ձիաւորներու ուղեկցութիւնը կը փարատէր հաւանական յարձակումի եւ կողոպուտի վտանգը եւ չէր խանգարեր մեր յարաբերութիւնները։ Նահանգապետը որոշուած օրը Ղալասար հայաբնակ գիւղը ղրկեց չորս պարսիկ ձիաւորներ։

Երբ խումբը պատրաստ էր, Սամսոն՝ Մահլամի եւ Աղբակի տասնեւհինգ զինեալ ձիաւորներ եւ Ղարաբաղցի Թարխանը կանչելով, յայտարարեց.— «Յանուն «Սալմաստի Հայոց զինուորական մարմնի» կը հրահանգեմ ձեզի ենթարկուիլ մեր ներկայացուցչին» (զիս ցուցնելով) —

Կարմրեցայ, քրտինքի կաթիլները վար կը թափէին ճակատէս եւ այտերէս։ Ինքզինքս անյարմար եւ անարժան կը համարէի։

Մօտեցայ եւ կամացուկ մը ըսի.— «Ես գիտեմ ինչ կ'ընեմ, չանորդի»։

Անկարելի էր չհամակերպիլ։

Ապա դառնալով խումբին, աւելցուց.— «Մօտաւորապէս երկու օր, դուք պիտի անցնիք պարսկական գիւղերի միջով. պարտաւոր էք սիրալիր եւ յարգալիր վերաբերմունք ցոյց տալ բոլորին։ Ձեր կողմէ գնուելիք ամէն բանի համար պէտք է վճարէք առաւելագոյն գինը։ Կ'արգիլեմ ձեզի վէճի տեղի տալ, միջամտել։ Ձեզի պիտի ուղեկցին Նորին Կայս. Մեծութեան, Պարսից կառավարութեան ձիաւորները։ Յանցաւորը պիտի պատժուի մահուամբ»։

Ձիաւորներէ, երկու տասնեակ բեռնակառքերէ եւ մօտ 200 անձերէ բաղկացած մեր կարաւանը շարժուեցաւ։ Շաքեարեաղի լերան ստորոտը քերելով կը յառաջանայինք դէպի Քանլի տէրէ, որուն մուտքին մօտ սկսաւ ձիւն տեղալ։ Թարմ ձիւնով ծածկուած ճամբուն վրայ մեր խումբին պատկերը ճշգրտօրէն կը գծագրուէր։

Թարխանի ղեկավարութեամբ, մեր տասնեակ մը ձիաւորները մտան Հեղեղատը (Քանլի տէրէն), անոր ծայրը դիրք բռնելու համար։

Մնացած մեր հինգ զինուորները ղրկեցի հեղեղատին ձախ եզերքի ժայռերը հետախուզելու եւ վստահ՝ ինծի ուղեկցող 150է աւելի փորձուած, չքանշաններ ստացած ռուս բանակի մնացեալ սպաներուն, յառաջացանք դէպի Հեղեղատին բերանը։

Մեր ձախ կողմի լեռը ծածկուած էր ձիւնով եւ թանձր մշուշով։ Ցանկարծ հովուական սրինգի մը ձայն լսեցինք։

Պարսիկ ձիաւորները դարձուցին ձիերու գլուխը, իբրեւ թէ ստուգելու թէ ով կայ լեռնալանջին եւ ով է սրնգահարը, իրապէս հովի՞ւ մը, թէ վտանգաւոր անձեր։ Բայց քիչ մը վերջ, պարզուեցաւ, որ փախած եւ մտած են մօտակայ պարսկական գիւղը։ Վայրկեան մը, անոնց փախուստը երկչոտութեան վերագրեցի, բայց շուտով համոզուեցայ թէ՝ նախօրօք պատրաստուած թակարդի մը մէջ կը գտնուինք։

Ծը՜զ... սուրաց թրքական հրացանի մը առաջին գնդակը եւ լերան կատարէն լսուեցան հայհոյանքներ եւ միաժամանակ հրազէններու համազարկեր։

Հարկադրուած էինք չպատասխանել։

— «Կրակեցէք, կոտորեցէք կեավուրները», կը գոռար խռպոտ ձայն մը։ (Թուրք չավուշ մըն էր, ինչպէս յետոյ ստուգուեցաւ)։

Դաւադիրները տարածուած էին երեք քիլոմեթրի վրայ։ Հրացանաձգութիւնն սկսաւ սաստկանալ, մառախուղը անհետացաւ եւ մենք տեսանք ամբողջ լերան երկայնքին դիրք բռնող թշնամիները։ Ստիպուեցանք կրակել, որովհետեւ անոնք կռուելով կ'իջնէին լեռնէն եւ կը փորձէին զինաթափ ընել մեզ, կողոպտել եւ բնաջնջել։ Մօտեցայ ժայռերու մէջ դիրք բռնած մեր հինգ զինուորներուն եւ սկսանք կրակել։

Այդ միջոցին, Ղարաբաղցի եւ Զանգեզուրցի չորս սպաներ մեր դիրքը հասան եւ յայտնեցին թէ՝ բոլոր սպաները եւ ենթասպաները իրենց զէնքերը ձգած եւ պահուըտած են լճի ափի ժայռերուն մէջ։ Անոնց կիները եւ երախաները կուլան սարսափահար եւ անօգնական։

Անոնք ալ ծունկի եկան մեր տղոց քով եւ սկըսան կռուիլ, պատուիրեցի մնալ եւ սպասել կարգադրութեան։

Մտայ ձորը եւ յառաջացայ դէպի ձորի միւս բերանը։ Թարխանը ցոյց տուաւ հեռուէն յառաջացող խուժանը, որ կուգար կտրելու ձորաբերանը։

Համաձայնեցանք որ Թարխանը իր խումբով պաշտպանէ ձորի բերանը, ես վերադառնամ դէպի մուտքը եւ կարգադրեմ որ ձոր մտած «փուրգօն»ները պատրաստուին Սալմաստ վերադառնալու։

Շատ չանցած հեղեղատի մուտքին մօտեցան յիսնեակ մը ձիաւոր թշնամիներ, Սալմաստի մէջ «քաջի» համբաւ վայելող Աման Սարհանգի ղեկավարութեամբ։ Մենք մնացինք եռանկիւնաձեւ եւ սաստիկ կրակի մը մէջ։

Արտաճանակի եւ մտրակի սպառնալիքով ժայռերու մէջէն դուրս քաշեցինք քանի չափ սպաներ եւ պարտադրեցինք դիրք բռնել եւ կռուիլ Աման Սարհանգի դէմ։

Մեր փոքրիկ գնդացիրը կը գործէր անընդհատ, հազարաւոր գնդակները կը սուրային, մէկիկ-մէկիկ կը սպաննուէին մեր կառքերու ձիերը եւ բեռնաբարձ «փուրգօն»ները անշարժութեան կը մատնուէին։

Երկու ժամուան կատաղի կռուին մէջ, մենք զոհ տուինք Աղբակեցի անզէն Հայ մը՝ Գասպարը՝ ինչպէս նաեւ 11 ձի եւ 3 «փուրգօն»ներ բեռցուած զորդերով, ուտելիքներով, հանդերձեղէնով։

Մութը կամաց կամաց կը պատէր լեռներու գագաթները։ Կանչեցինք լերան ստորոտը գտնուող մեր զինուորները եւ «ուռ, ռա՜ ա՜» գոռալով յարձակեցանք մեր նահանջի գիծը կտրող թշնամիին վրայ։

Մեր գնդակներէն մէկը դպաւ Աման Սարհանգի ձիուն։ «Քաջ» հրամանատարը ճերմակ ձի մը հեծնելով փախաւ իր հետեւորդներուն հետ եւ գնաց դէպի Եարկուզ – աղաճ գիւղը։

Լեռնէն կր կրակէին անդադար։

Սամսոն մեզի օգնութեան ղրկած էր յիսնեակ մը ձիաւորներ, որոնք մեզի հասան Սատաղխանի մօտերը։ Ղալասար գիւղէն դուրս խռնուած էր մեծ բազմութիւն մը, մեզ դիմաւորելու համար։ Սամսոնը զինաթափ ըրաւ եւ բանտարկեց դասալիք սպաները։

ԱԶԳԻՆ

Մնալ Արեւելցի

ՄԻԼԱՆՕ.— Հայը իր հայրենիքին աշխարհագրական դիրքին պատճառաւ Արեւելցի է իր ամբողջութեամբ։ Ան կրած է ազդեցութիւնը իր երկրին, ընդունելով իր ֆիզիքական եւ մտային կազմին մէջ արեւելցիի բնորոշ դրոշմը։ Մենք, արտասահմանի Հայերս որքան ալ ջանանք ծածկել մեր արեւելեան ծագումը՝ մեր կարգ մը արտայայտութիւններու մէջ, կը մնանք միշտ Արեւելցի։ Ցաւալին այն է որ, փոխանակ իւրացնելու հիւրընկալ ժողովուրդներու յատկութիւնները՝ ստէպ կորսնցնելով մեզի յատուկ ձիրքեր, կ'ազդուինք միայն անոնց թերութիւններէն։

Որո՞նք են առաւելութիւնները, այս մեր ցեղային խառնուածքին, որ կրնան փրկել գաղթաշխարհի հայութիւնը այլասերումի ահաւոր սպառնալիքէն։

— Պահպանել մեր արեւելեան բարքերը նաեւ օտար ափերու վրայ։

Բարք ըսելով մենք չենք հասկնար միայն այն ինչ որ կը կեդրոնանայ մեր կրօնական ու ազգային տօներու կատարման մէջ, այլ մասնաւորապէս այն ինքնաբուխ, անկեղծ ու խանդավառ մտերմութեան մէջ որ իրարու կը կապէ Արեւելքի բոլոր հայ ընտանիքները։

Գաղութներու մէջ կան բազմաթիւ ընտանիքներ որոնք կ'ապրին նոյն քաղաքին մէջ, բայց գրեթէ բոլորովին կ'անտեսեն իրար, իրենց բարեկամութիւնը սահմանափակելով բարեւի մը կամ պատահական հանդիպումներու մէջ։

Սակաւաթիւ են այն ընտանիքները որոնք սերտ մտերմութիւն կը հաստատեն, ընդհանրապէս հիմնուած ըլլալով ազգականական կապերու վրայ։

Դեռ աւելի տխուր պարագայ մը կը կազմէ անհատներու սքօղուած պառակտումը։ Որոշ դիրքի տէր անձեր մոռացութեան կը մատնեն համեստ ընտանիքներ, նախընտրելով օտար ծանօթութիւններ, պարզապէս ունայնասիրութեան համար։ Այս անտարբերութիւնը աւելի աչքի կը զարնէ, երբ կը տեսնէք շատ մը ուսանողներ եւ ամուրիներ, որոնք չունենալով ոչ մէկ մերձաւոր նեցուկ նոյն քաղաքին մէջ, ճարահատ բարեկամութիւն կը փնտռեն տարբեր շրջանակներու մէջ։ Եւ հետեւանքը կ'ըլլայ այլասերում, օտարացում։

Անշուշտ կարելի չէ պահանջել իսկական մտերմութիւն մը տարբեր հոգեբանութեամբ անհատներու միջեւ։ Բայց ինչո՞ւ զլանալ տարրական բարեկամութիւն դէպի զրկուածը, ամէն անգամ որ առիթը ներկայանայ։

Հարկ է ուրեմն վերադառնալ այն գեղեցիկ աւանդութեան որ յատուկ է Արեւելքի Հայ ընտանիքներու մեծամասնութեան, այսինքն այն ազնիւ ու անկեղծ մտերմութեան որ կը միացնէ ընտանեբար մեր Հայրենիքի բազմաթիւ ընտանիքները, ձիրք մը որ այնքան կը նպաստէ մեր ինքնապաշտպանութեան։ Դժբախտաբար շատեր մոռցած են այս գեղեցիկ աւանդութիւնը, նախընտրելով արեւմտեան ժողովուրդներու չողոքորթ ձեւականութիւնը։

Արեւելեան եւ մասնաւորապէս հայկական բարեկամութիւնը ու հիւրընկալութիւնը ըլլալով միաժամանակ անկեղծ ու խանդավառ, ոչ մէկ խոչընդոտ կը յարուցանեն ոեւէ Հայու դիմաց, ուր որ ալ հանդիպին եւ ինչ վիճակի մէջ ալ գտնեն։ Միւս կողմէ, ճշմարիտ Հայու ընտանութիւնը չի բխիր շահախնդրական կամ կարեկցական զգացումէ, այլ այն ներքին հոգեկան մղումէն որ կը կոչուի հայրենասիրութիւն։ Այսպէս կը ստեղծուի հայրենակիցներու տաքուկ շրջանակ մը, ուր ամէն ոք կը խօսի ու կը հրճուի իր հայրենիքին հին եւ նոր փառքերով։

Արտասահմանի հայութեան տնտեսական հոգերու մղձաւանջը անշուշտ պատճառ մըն է անտարբերութեան, սակայն ոչ արդարացում մը, որովհետեւ եթէ Հայը իբրեւ մարդ կը զգայ հարկը ընկերութեան, բնական է որ նախընտրէ իր հայրենակիցը քան թէ օտարը։

Նոյնպէս՝ Եւրոպայի կամ Ամերիկայի ընդարձակ քաղաքներու մէջ ապրող հայ ընտանիքներու տան հեռաւորութիւնը՝ արգելք մը չէ բարեկամութիւններ մշակելու, կը բաւէ ունենալ քիչ մը բարի կամք եւ մանաւանդ ազգային զգացում։ Ասկէ զատ՝ անտեղի է շատ մը Հայերու դիւրազգածութիւնը, որ զիրենք մղած է հեռանալ հաւաքական կեանքէն, իբրեւ հետեւանք քանի մը անձերու սխալ վերաբերմունքին։

Ամէնէն տխուրը՝ ազգային հարցերու հանդէպ ստեղծուած անհոգութիւնն է, որ անզգալիօրէն կը զարգանայ վերոյիշեալ անհատներու մէջ։

Ամէն պարագայի մէջ, ընտանեկան սերտ յարաբերութիւններն են որ կը կազմեն մեր լաւագոյն միջոցները պայքարելու համար այլասերման դէմ։ Այս շրջանակներու մէջն է որ պիտի կրնանք պահել մեր ազգութիւնը իր լեզուով ու բարքերով։ Դարձեալ այս շրջանակներու մէջն է որ կրնանք ծանօթացնել երկսեռ երիտասարդութիւնը, առաջքըն առնելով օտար ամուսնութիւններու։ Վերջապէս այս շրջանակներու մէջ է որ երէցներու խրատներով ու փորձառութեամբ կարելի է առաջնորդել երիտասարդութիւնը դէպի շիտակ ուղին, զայն փրկելով անդարմանելի անկումէն։

Տարրական պահանջներ են ասոնք օտարութեան մէջ, մինչեւ որ կարենանք վերադառնալ մեր հայրենի երկիրը, ուր միայն կարելի է մեր ճշմարիտ ու հարազատ փրկութիւնը։

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ՅԱՃԱԽՈՐԴԸ.— Կարսոն, այս ապուրը չեմ կրնար ուտել։

ԿԱՐՍՈՆԸ.— (Ապուրը կը փոխէ եւ նոր պնակ մը կը բերէ)։ Հրամեցէք։

ԱՆԳԼ. ՅԱՃ.— Կարսոն, դարձեալ չեմ կրնար ուտել ապուրը։

ԿԱՐՍՈՆ.— (Կրկին կը փոխէ ապուրը)։

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆ.— Կարսոն, անկարելի է որ կարենամ ուտել այս ապուրը։

ԿԱՐՍՈՆ.— Բայց պարոն։

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆ.— Ինչպէ՞ս կ'ուզես որ ուտեմ ապուրը՝ երբ դգալ չես դրած...։

ԶԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հանդէսներ, դասախօսութիւններ եւ ուրիշ հաւաքոյթներ կազմակերպելը, այլասերման դէմ պայքարելու լաւագոյն միջոցներ են։

Թերթերու մէջ հանդէսներու նկարագրութիւններ կը կարդանք որոնք գովեստով կը խօսին նախագահին, բանախօսին եւ բոլոր դերակատարներու մասին, սակայն կ'անտեսեն իրական, սեւ աշխատանք կատարողները։ Քանի մը նուիրուածներ են, չեն փոխուիր, կ'աշխատին տարիներէ ի վեր, խմբակներու բաժնուած՝ տունէ տուն, խանութէ խանութ շրջելով տոմսակ կը ծախեն, հանդէսին մէջ ուտելիք եւ խմելիք կը ծախեն։ Կապոյտ Խաչը դրամի պէտք ունի, ուսուցչուհի ունի, Մարսէյլ քաղաքին մէջ 80էն աւելի աշակերտներ կան, շատերը ի վիճակի չեն վճարելու, անոնց տետրակները, մատիտները եւ գիրքերը իրենք պիտի ճարեն։ Հիւանդանոցներուն մէջ դժբախտ հիւանդներ կան, որ կիրակիներ աչքերը հիւանդանոցին դրանը յառած՝ Խաչուհիներուն այցին կը սպասեն։ Ծխախոտ, պտուղ, ուտելիք եւ դրամ պէտք է տալ անոնց, անտէր են եւ աղքատ։ Կան ուրիշներ ծեր եւ հիւանդ, օգնութեան կարօտ։

Այս ժրաջան տիկիններն ալ ուրիշ տիկիններու պէս զբաղած են առեւտուրով եւ տնական աշխատանքներով։ Ինչպէս տոմսակ առնողները եւ նուիրատուները, միեւնոյն մարդիկն են, դժգոհներն ու մերժողներն ալ միեւնոյն մարդիկն են։

Մարսէյլ քաղաքի Կապոյտ Խաչի պարահանդէսը տեղի ունեցաւ Clubի գեղեցիկ սրահին մէջ, շաբաթ իրիկուն 4 Փետրուարին, կէսօրէն վերջ։ Անդադար կ'անձրեւէր։ Կազմակերպիչները մտահոգ են, ծախքերը շատ, հապա՞ եթէ ժողովուրդ չգայ։ Իրիկուան ժամը 9ը կ'անցնի, անձրեւը կը տեղայ, սրահը լեցուած չէ։ Խաչուհիները ջղայնացած շարժման մէջ են։ Տոմսակներ ծախուած են, այդ չի բաւեր, պէտք է սրահը լեցուի։ Հակառակ տեղատարափ անձրեւին՝ սրահը լեցուեցաւ ակնկալուածէն աւելի։ Աթոռ չկայ, նստողները նեղ կ'ըլլան, տեղ կ'ընեն։

Ընկեր Ա. Աբրահամեան բեմ հրաւիրեց նախագահը, Տիկին Հազարեան, որ շնորհակալութիւն յայտնեց, իրենց վայելած քաջալերութեան համար։ «Կապոյտ Խաչի կազմակերպութիւնը աննախընթաց երեւոյթ մըն է հայ իրականութեան մէջ, քառասուն տարիներու հանրօգուտ անցեալով։ Այսօր ան կը ներկայանայ աւելի կազմակերպուած եւ ճիւղաւորուած։ Ուր որ հայ գաղութ կայ՝ հոն կայ եւ կը գործէ Հայ Կապոյտ Խաչը։ Ան միայն գթութեան գործով չի բաւականանար, այլեւ կ'օժանդակէ հայկ. մշակոյթին, որ ամէնազօրեղ միջոցն է Հայը Հայ պահելու։ Մեր բոլոր մասնաճիւղերն ալ իրենց շրջաններուն մէջ ունին դպրոցներ 8էն վեր տարիք ունեցող մանուկներուն հայերէն սորվեցնելու համար։ Կը լսենք յուսահատ կանչեր, «պիտի ձուլուինք վաղ թէ ուշ, զուր է ձեր աշխատանքները»։ Մենք կը պատասխանենք այս ինքնասպաններուն,— եթէ հայ մայրը գիտակցի իր պարտականութեան, իր կաթին հետ տայ նաեւ ազգային ոգի իր զաւկին, ստիպէ որ ան հայերէն խօսի, եթէ անոր ծանօթացնէ հայ ժողովուրդին փառքերը եւ անոր մէջ վառէ իր ազգին մեծութեան գիտակցութիւնը, հաւատացէք որ, նոր սերունդը չի ձուլուիր»։

Հանդէսին գեղարուեստական բաժնին իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էր ծանօթ ջութակահար Պ. Լ. Ղեւոնդեան։ Կը լսենք թէ բարեկամները նուագահանդէս մը պիտի կազմակերպեն ի պատիւ այս խոստմնալից երիտասարդին, որ ազգային բոլոր ձեռնարկներուն կը մասնակցի առանց ակնկալութեան։ Գաղութին կը մնայ քաջալերել։ Փոքրիկն Շիկերէջեան յաջողապէս նուագեց դաշնակի վրայ։ Մէջ ընդ մէջ պարեցին Ժիմնազ Թատրոնի պարուհիները։

Օրինակելի կարգապահութեամբ շարունակուեցաւ հանդէսը մինչեւ լոյս, Կապոյտ Խաչի ապահովելով լաւ հասոյթ մը։

Ք. ՍՈՒՐԲԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԼԻՈՆ.— Շաբաթ օրուան տեղատարափ անձրեւէ վերջ, կիրակի առաւօտ գարնանային պայծառ օդով մը Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան անդամները լծուած են աշխատանքի,— դաշտ գծելու։ Ժամը 9.45ին մեր եռանդուն կրտսերները դաշտ եկան, դատաւորութեամբ Գարակէօզեանի, A. S. U. L.ի դէմ։

Առաջին առթիւ մեր պատանիները շուարումի կը մատնուին ու հետզհետէ տաքնալով, իրենց շուարումը կը փոխուի յանդգնութեան։ Արդէն կիսախաղին յաղթական ելան 4—0։

Բ. կիսախաղին աւելի արագ ու ճկուն խաղարկութիւն մը ցոյց տուին յառաջապահներ Հիւսեան, Զիւլէճեան, Մանուկեան, ու Կոստանդինեան ու խաղը վերջացաւ մեր կրակոտ պատանիներու յաղթանակով, 8—0։

Կէսօրէ վերջ ժամը 2ին սկսաւ մրցումը մեր պահեստիին եւ Պառթոյի Ա. խումբին միջեւ։ Խաղը նախապէս այնքան ալ հետաքրքրական չանցաւ, որովհետեւ առտուան պայծառ օդը քամիի փոխուեցաւ եւ երկու կողմերն ալ կը նեղուէին։ Ա. կիսախաղը վերջացաւ 1 — 1 հաւասար։ Երկրորդ կիսախաղին մեր տղաքը շատ մը առիթներ փախցուցին եւ մանաւանդ յառաջապահները, տխուր էին բացի Դուդլեանէն որ գիտցաւ, իր նուրբ խաղարկութեամբ բարձրացնել խումբին արժանիքը։

Խաղը վերջացաւ մեր պահեստիին պարտութեամբ 1—2։

Ժամը 15.30ին սկսաւ մեր Ա. խումբի եւ Էլեկտրամեքանիքի Ա. խումբի մրցումը (Coupe de Lyon 8ème finale)։ Հակառակ սաստիկ հովին եւ ցուրտին, մարզասէր հայ եւ օտար հասարակութիւնը փութացած էր դաշտ, քաջալերելու համար մարդիկները։ Կարգ մը հայանուն անպատկառներ ալ սուլելով քսութիւններ կը կատարէին։ Օրուան դատաւորը, Mr. Privat մեզի ծանօթ խիստ ու պարտաճանաչ, երկուստեք տղաքը հրաւիրեց դաշտ ու վիճակուեցաւ որ մերոնք իյնան հովին դէմ։ Շնորհիւ մեր պաշտպանողական գծին, Մինասեան, Եկէքեան, խմբ. Սիմոնեանի հակառակորդի վայրէջքները ապարդիւն կ'անցնէին, ու մեր տղաքը սաստիկ հովին դիմաց քաջաբար դիմադրեցին։ Շատ չանցած մեր կեդրոնի յառաջապահ Սիմոնեան Ժ. շահեցաւ առաջին նշանակէտը անսահման ուրախութիւն պատճառելով։ Ա. կիսախաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ 1—0։

Երկրորդ կիսախաղը սկսաւ մեր բուռն յարձակողականով։ Մեր վերջապահներն անգամ հակառակորդի բերդին կը մօտենային։ Եւ ահա մեր աջ մէջ յառաջապահը կը նշանակէ Բ. կէտը, հակառակորդը մատնելով թուլութեան։ Մեր յառաջապահներէն աջ ծայր երիտասարդ Լեւոն Հայպէշեան արագաշարժ ու ճարպիկ դարձուածքով մը շահեցաւ երրորդ նշանակէտը։ Խաղը վերջանալու երկու վայրկեան մնացած հակառակորդին բերդապահը անզգալաբար դուրս հանեց Հայպէշեանի քշած ուղիղ մէկ «քորնըր»ը, առանց դատաւորին ցոյց տալու։ Խաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ 3—0։

Ապրիք տղաք։ Կ'իմանանք թէ Ս. Զատկի առթիւ մեր Ա. խումբն ալ հրաւէր ստացած է մրցելու համար Ալֆորվիլի մէջ, Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի նախագահ Պ. Պապիկեանի մօրը յիշատակին նուիրուած բաժակը շահելու։ Մրցումը պիտի կատարուի կրկին չորս քոյր մասնաճիւղերու միջեւ, անցեալ տարուան պայմաններով։ — Լիտես

Գ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԽՄԲ.— Ինչպէս յայտարարուած է, Փետրուար 19ին երաժշտական երեկոյթ մը տեղի պիտի ունենայ, ի յիշատակ ողբացեալ երաժշտագէտ Գուրգէն Ալէմշահի։

Այս առթիւ կազմուած յանձնախումբին զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Երգահան ղեկավար Գուրգէն Մ. Ալէմշահի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ խումբ մը բարեկամներ, Սիփան Կոմիտաս երգչախումբի եւ Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի Նախկին Սանուց Միութեան հետ, յիշատակի ցերեկոյթ մը կազմակերպած են, նուիրուած վաղամեռիկ երաժիշտին գործերուն։

Առաջին առթիւ իսկ, յանձնախումբս գրաւոր հրաւէր ուղղեց անխտիր բոլոր Փարիզահայ կազմակերպութեանց։

Պէտք է ըսել, ի պատիւ բոլոր պատասխանող կազմակերպութիւններուն թէ սիրայօժար բերին իրենց մասնակցութիւնը, նշանակելով ներկայացուցիչներ նախաձեռնող յանձնախումբիս մօտ։

Պատասխանած են մօտաւորապէս քսան կազմակերպութիւններ, բոլորն ալ գնահատելի գտնելով մեր այս ձեռնարկը, որ պիտի ըլլայ ոչ միայն յարգանքի պարտականութիւն մը, այլեւ երաժշտական վայելք մը։

ԼԻՈՆԻ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ ԱՌԹԻՒ AIR FRANCEԸ 20 % ԶԵՂՉ ՄԸ Կ'ԸՆԷ

Լիոնի միջազգային Տօնավաճառը այցելողներուն (15 ապրիլէն — 24 ապրիլ 1950) Air Franceը 20 առհարիւր զեղչ մը պիտի ընէ պարզ երթի կամ երթուդարձի տոմսերուն վրայ թէ ներքին եւ Ֆրանսական գաղթավայրերու համար։

Այս զեղչը ի զօրու է ապրիլ 10էն մինչեւ 30։ Պայման չէ որ ճամբորդութիւնը մինչեւ Լիոն ըլլայ, մանաւանդ երբ դժուարութիւններ կը ներ –

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ա.

Եւ հասկանալի է թէ ինչու։ Բախտաւոր դեղեցկուհին մելիքի աղջիկն էր...

Արեգակը շատ էր մօտեցել այն սարին, որի ետեւում մայր էր մտնում.։

Մի քանի հարց ու փորձ եւս — եւ կը գայ ամառնային երեկոն, բայց Աւետարանոցի ծաղիկները դեռ չէին վերջացրել Վարդավառի բոլոր ծէսերը։ Դեռ մնում էր ամենահետաքրքրական բանը, դեռ այդքան մատաղ սրտերը սպասում էին, թէ ինչ պիտի ասէ բախտը։

Ամէն մէկը բացել էր իր նուիրական գաղտնիքը, բայց... զուր չեն ասում.— «Թո՛ղ քո սրտինը, տես ինչ է ասում բախտը»։

Մելիքի աղջիկը հեռացաւ ընկուզենուց եւ գնաց դէպի բլրի ստորոտը։

Նրան հետեւից հասակն առած կինը, որ մինչեւ այժմ հեռու էր պահւում։ Նա աղջկայ դայեակն էր։

Տեսնելով, որ աղջիկը սկսեց դէս ու դէն գնալ եւ գեղեցիկ ծաղիկներ հաւաքել, պառաւը կանգ առաւ եւ հարցրեց.

— Ո՞ւմ համար են դրանք։

Աղջիկը չպատասխանեց մինչեւ որ իր ձեռքում մի մեծ գոյնզգոյն փունջ չկազմուեց։ Ապա, մօտենալով իր դայեակին, ասաց.

— Մեր սափորի համար, որ դրած է աղբիւրի մէջ։ Ես կը ծածկեմ նրան, կը զարդարեմ, կը համբուրեմ նրան, որ լաւ բան գուշակէ ինձ համար։

Ի՞նչ կը լինի, Մէհրի, ինչ կ'ասէ նա ինձ։ Վախում եմ, սիրտս հանդարտ չէ։

— Մի՛ վախիր, Մէհրին մատաղ լինի քո սիրուն աչերին, ասաց պառաւը մայրական քնքշութեամբ եւ բռնեց աղջկայ ձեռքը։

— Մի վախիր, իմ Գայիանէն Վարանդայի երկնքում մի աստղ ունի, որին նմանը դեռ մարդ չէ տեսել։ Ի՞նչ պիտի ասէ քեզ Վիճակը, երբ դու ինքդ մեր ամէնքի բախտն ես..

Եւ նորից ու նորից պառաւը մատաղ գնաց իր սանիկին։ Նրա ձայնը, որ դիւթում էր Մելիքի երեխաներին դեռ մանկութեան առաջին տարիներից, այժմ էլ առաւ իր հրաշալի ներգործութիւնը։ Գայիանէն ժպտաց եւ լի վստահութեամբ ու հաւատով՝ նայեց այն տեղին, ուր խորհրդաւոր սափորն էր գտնւում։

Այդ միջոցին միւս աղջիկներն էլ եկան դէպի այն կողմը, ուր Գայիանէն ծաղիկ էր հաւաքում։ Պառաւը սթափուեց, բարձրացրեց իր գլուխը եւ այդ ժամանակ միայն նկատեց, որ արեւը մայր մտնելու վրայ է։ Նա իսկոյն յիշեց իր պարտաւորութիւնը, եւ տանելով Գայիանէն դէպի մի կողմ, ասաց.

— Օրը մթնում է, եւ մենք այստեղ չպիտի մնանք։

Աղջիկը ապշեց, համարեա ցնցուեց։

Նա չէր կարծում թէ այդ բոպէին աշխարհում կը լինի մի մարդ, որ կիսատ կըթողնէ այդ օրուայ խաղերը։

— Իսկ Վիճա՞կը, բացականչեց նա յուսահատուած։ Ապա բռնեց դայեակի ձեռքը եւ ցոյց տալով արեւմուտքը, ասաց.

— Դեռ արեւ կայ. տեսնո՞ւմ ես, երեք-չորս չուանի երկարութեամբ ճանապարհ ունի արեգակը, իսկ նրա մայր մտնելուց յետոյ սկսւում է մի կարճլիկ օր, չուքի, թարմութեան փոքրիկ օր։ Տղամարդիկ ճրագավառին են տուն վերադառնում. իսկ մինչեւ այդ ժամը՝ վերջացած կը լինի մեր վիճակը։

— Մինչեւ ճրագավա՞ռ, հարցրեց նա կոշտ ձայնով. այդ չի լինի։ Այստեղ ամէնքը աղջիկներ են։

— Բայց մեր գիւղը շատ է մօտիկ, երկու թըռիչքով կարելի է հասնել։

— Չէ, չէ, ժամանակը չար է ... Դու չգիտես, դու երեխայ ես...

Այժմ ցերեկն էլ մեր երկնքի տակ ապահով չէ կարելի ման գալ։ Գնանք, Վիճակը տանն էլ կարելի է...

— Տանը հարսնաղբիւր չկայ ...

Այստեղ է աղջիկների բախտը։

— Ջրից կարելի է տանել։ Բայց այս ի՞նչ է..

Նա այլեւս չշարունակեց։ Նրա աչքերը տեսան մի բան ու սարսափեցին։

Բանջարանոցի միւս կողմում ահագին թեք լանջեր էր տարածել լեռնային բարձրութիւնը, զառիվայրի մեծ կէսը ծածկուած էր անտառով, որի ստորին մասերը արդէն ընկղմուել էին երեկոյեան ստուերների մէջ։

ԼԷՕ

կայացնեն օդանաւային փոխանցումը Փարիզի կամ Մարսէյլի մէջ։

Ձեզչը ստանալու համար ներկայացնել Տօնավաճառին Տեսչութեան (Lyon, rue Menestrire), ֆըրանսական առեւտրական սենեակներուն, կամ Լիոնի Տօնավաճառին պաշտօնական պատուիրակներուն եւ կամ Արտասահմանի ֆրանսական իշխանութեանց կողմէ վաւերացուած տոմսը։

Այս պաշտօնական տոմսը պէտք է կնքուած ըլլայ մեկնումի օրը Air France գործակալութեանց կամ Տօնավաճառին վարչութեան կողմէ։

թիւններ կը յայտարարէին թէ վճռած են ոչ զէնք չինել, ոչ ալ փոխադրել։

Ամէնէն ծանր դէպքը պատահեցաւ Թուլոնի մէջ, ուր վիրաւորուեցան 35 ոստիկաններ եւ 10 ցուցարարներ։ Պաշտօնական տեղեկագիրը կ՚ըսէ թէ ամէն բան կարգին էր սկիզբը, եւ կը կարծուէր թէ համայնավարները պիտի պահէին իրենց խոստումը։ Սակայն յանկարծ Թափորը երկուքի բաժնուեցաւ, մտնելու համար Ալժէ փողոցը ուր արգիլուած էր անցքը։ Ոստիկանները անմիջապէս շղթայ մը կազմեցին ճամբան փակելու համար։ Եւ բուռն ընդհարում մը տեղի ունեցաւ։ Քարեր, շիշեր, ամէն տեսակ առարկաներ կ՚արձակուէին աջ ու ձախ։ Առանձին մնացած ոստիկաններ խոշտանգուեցան ցուցարարներուն կողմէ։ Հարկ եղաւ օգնական ուժ կանչել։ Ուրիշ փողոցներու մէջ ալ խռովութիւններ ծագեցան։ Բարեկարգութիւնը վերահաստատուեցաւ կէս օրին։

★ Զօր. տը Կոլ շաբաթ գիշեր ճառ մը խօսելով Ձմեռնային մարզարանին մէջ, յայտարարեց թէ պատրաստ է գործակցելու Պլիտոյի կառավարութեան, եթէ յանձն առնեն նոր ընտրութիւններ կատարել։ Բողոքելով անոնց դէմ որ Ֆրանսան կորսուած կը նկատեն, զօրավարը միեւնոյն ատեն պարզեց երկրին սպառնացող վտանգները։

— «Հաւատալով Ֆրանսայի ապագային, մենք չենք ծածկեր անոր վրայ ծանրացող վտանգը։ Խորհրդային Ռուսիոյ զանգուածը, կրկնապատկուած՝ Չինաստանով եւ բռնի տիրապետութեան ենթարկուած արբանեակներով, սպառնալիք մը կը կազմէ մեր առջեւ, տարածուելով Եւրոպայի եւ Ասիոյ երկու երրորդին վրայ։ Այդ զանգուածը ունի օժանդակներ իւրաքանչիւր ազգի սրտին վըրայ եւ նաեւ մե ըերկրին մէջ։ Այսքան մեծ վըտանգի մը առջեւ մեր բռնելիք ընթացքը երկդիմութիւն չի վերցներ։ Պէտք է որ ամէն գնով բաժնուինք անջատականութենէն (կ՚ակնարկէ համայնավարութեան)։

Զօրավարը յետոյ բացատրեց թէ չեն կրնար գործակցիլ այնպիսի կարգուսարքի մը որ կը ձգտի երկարաձգել բազմաթիւ կուսակցութիւններու վրայ հիմնուած քաղաքականութիւն մը։ Զօրավարը վստահ կ՚երեւայ իր յաղթանակին վրայ եւ թեկնածուներ պիտի ներկայացնէ իւրաքանչիւր շրջանի մէջ։ Կարգ մը շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ պիտի կրնայ մինչեւ 300 աթոռ շահիլ Ազգ. ժողովին մէջ։ Ուրիշներ հաւանական կը գտնեն մինչեւ երկու հարիւր աթոռ, եթէ ընտրութիւնները շուտ կատարուին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

18 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ, 46 հոգի վիրաւորուեցան շաբաթ օր, իբրեւ հետեւանք երկու ելեկտրական կառախումբերու ընդհարման, Կայեաքի մօտ (Թուլուզ)։ Մեռեալներուն մէջ են երկու կառավարները։ Կը կարծուի թէ մեքենավարը չէ կրցած նշմարել ազդանշանը, թանձր մշուշին հետեւանքով։

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ ձերբակալուեցաւ ոստիկանութեան վերատեսուչը, Ալի Խալիտ պէյ, երբ դաւադրութիւն մը կը փորձէր։

ՀԱՒԱՔԱԿԱՆ պայմանագիրներու օրէնքը հըրատարակուեցաւ կիրակի օր, պաշտօնաթերթին մէջ։ Տակաւին ճշդուած չեն շատ մը մանրամասնութիւններ։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ նորէն կը յիշեցնէ թէ 1949ի եկամուտի տուրքի յայտարարութիւնները պէտք է ղրկուին 1950 Մարտ 1էն առաջ։ Այս պայմանաժամը պիտի երկարաձգուի մինչեւ մարտ 31, այն առեւտրականներուն եւ գործարանատէրներուն համար որոնք իրենց հաշուեփակը կը կատարեն Դեկտ. 31ին։

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ երեք Չեխեր, Մորավիոյ մէջ, ամբաստանուած ըլլալով թէ դաւեր կը սարքէին օտար պետութեան մը գործակալին հետ, իշխանութիւնը տապալելու համար։ Երկու հոգի ցկեանս բանտարկութեան, 18 հոգի ալ 4էն 25 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Թագաւորին ծննդեան 30ամեակին առթիւ, զօրահանդէսներ տեղի ունեցան Գահիրէի, Աղեքսանդրիոյ եւ Խարթումի մէջ։ Այս առթիւ թերթերը կը գրեն թէ 13 տարի առաջ եգիպտական բանակը հազիւ քանի մը զօրամասերէ կը բաղկանար, իսկ այժմ բազմապատկուած է եւ օժտուած մեքենաշարժ զէնքերով, պարտաւորիչ զինուորութիւն հաստատուած է, զինագործարաններ հիմնուած են եւն.։ Բանակին տարեկան ել-

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

Նախաձեռնութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ, Ն. Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ հովանաւորութեամբ Փարիզահայ կազմակերպութիւններու։

Salle Gaveau — 45, Rue la Boëtie

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Երգեցիկ եւ սէնֆօնիկ նուագահանդէս, նուիրուած ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ գործերուն

Մասնակցութեամբ, յայտագրի կարգով՝ Օր. Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ, ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ եւ ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ։

Pasdeloupի սէնֆօնիկ նուագախումբը մասնակցութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի,

Ղեկավարութեամբ՝ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Տոմսերը կանխաւ ապահովելու համար, դիմել.— Comité Festival Alemchah, 19a, rue Caumartin Tél. Ope. 54.48։ Գրատուն Հ. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Dan. 88.65, գրատուն Մ. Պարսամեան, 46 rue Richer, Pro 64.90։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի շաբաթ իրիկուն, 18 Փետրուար, ժամը 8·30ին, **Salle de la Géogéaphie**։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՈՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Առաջին անգամ ըլլալով Տէսինի մէջ կը բեմադրուի նոր երաժշտական թատերգութիւն մը, հեղինակի ղեկավարութեամբ՝

ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ

18 Փետրուար, շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, քաղաքապետութեան սրահին մէջ։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղը կը շնորհաւորէ իր ընկերուհիներէն Տիկին Ն. Թոփալեանը իր երրորդ զաւկին՝ ՀՐԱՅՐի ծնունդին առթիւ եւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Խրիմեան վարժարանին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեփունջի Ջեմմա Աշրաֆեանի եւ Ժիրայր Տէօքմէճեանի նշանախօսութեան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Հայկ Զաթիկեանէ, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տ. Վարդանեանէ, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տոլպաշեաններէ 2000ական ֆրանք։ Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պօյաճեանէ, Տիկին Ժօլիէթ Սահակեանէ եւ Պ. Կարպիսէն հազարական։ Աղջկան հօր՝ Տէր եւ Տիկին Աշրաֆեաններէ երկու հազար, խօսեցեալ Ժիրայր Տէօքմէճեան հազար, իսկ իր ծընողքէն՝ Տէր եւ Տիկին Տէօքմէճեանէ հազար, գումար 13·000 ֆրանք։ Ֆ. Կ. Խ. Պոմոնի վարչութիւնը իր բարեմաղթութիւնները կ՚ընէ նոր Սերունդի այս զոյգին նշանախօսութեան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէսինէն Տէր եւ Տիկին Վ. Հիւսեան, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն այն ընկերներուն եւ բարեկամներուն, որոնք իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց աղջկան ՍՈՆԱՅԻ ինքնաշարժի արկածին առթիւ։ Սոնային ողջամբ տուն վերադարձին առթիւ 500 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին։

★ Տէսինէն Սիմոնեան եղբարք իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն – Տէսին մասնաճիւղի վարչութեան եւ անհատ Հ. Մ. Ը. Մ.ականներուն, որոնք նիւթապէս եւ բարոյապէս օգնութեան հասնելով, մխիթարեցին զիրենք, իրենց սիրեցեալ մայրիկին՝ Տիկին ՆՈՒԱՐԴ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

Այրի Տիկին Արուսեակ Գարակէօզեան ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանէ իր սիրեցեալ ամուսնոյն՝

ԳԱԲՐԻԷԼ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ (Սեբաստացի)

դառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ 11 Փետրուարին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս չորեքշաբթի, 15 Փետրուար ժամը 15·30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, (15 rue Jean Goujon), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Cimetière Parisien de Bagneuxի գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել։

★ Հանգուցեալին փափաքին համաձայն փոխան ծաղկեպսակի նուէրներ սիրով կ՚ընդունուին Մուրատ Ռափայէլեան Վարժարանի Ֆոնտին համար։

մտացոյցը բարձրացած է 50·000 եգիպտ. ոսկի (150 միլիոն տոլար), շնորհիւ Ֆարուք Թագաւորին։

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ Կարպիս Զաքարեան (67 քիլօ) մասնակցելով Պոլսոյ մէջ սարքուած մրցումի մը, ջախջախած է Հռոմի ախոյեանը, Վեսքովի։ Դատաւորները յաղթանակը հաշակած են միաձայն։

ՋԵՄՄԱ ԱՇՐԱՖԵԱՆ
ԺԻՐԱՅՐ ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ
(Պոմոնի Նոր Սերունդէն)
Նշանուած

950 Փետրուար 4 Մարսէյլ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբին առաջին դասախօսական ժողովը՝ այս երեքշաբթի 14 Փետրուար ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին։ Կը դասախօսէ ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 3·30ին Տիկին Գազազեանի բնակարանը, 6 rue St. Sulpice։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսիլիոյ Հայ Գերինեըու Միութեան Տարեկան մեծ պարահանդէսը՝ յառաջիկայ ապրիլ 1ին, Salon de Clubի մէջ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս շաբաթ օր, ժամը 8·30ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ։ Մասնաճիւղը նոյն օրը պիտի նկարուի։

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան։ Նիւթը կը ներկայացնէ՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

«Ի՞ՆՉ Է ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԷՆ»։

Մուտքը ազատ է։ Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն։ Կը խնդրուի այն անդամներէն որոնք կ՚ուզեն մասնակցիլ վիճաբանութեանց, նախօրօք պատրաստուիլ։

Saint Jérôme, երեքշաբթի 14 Փետրուար։
Beaumont հինգշաբթի 16 Փետրուար։
La Ciotat, կիրակի 19 Փետրուար։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտասարդաց Միութիւնը իր տարեկան շքեղ պարահանդէսը կուտայ Splendid Hôtelի սրահներուն մէջ Մարտ չորսին։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ՆԿԱՐԻՉ ՄՈՄՃԵԱՆԻ
ԾՈՎԱՆԿԱՐՆԵՐ ԵՒ ԳԻՒՂԱՆԿԱՐՆԵՐ
Մինչեւ Փետրուար 16
Galerie de la Cité, 41 Quai de l'Horloge, Paris
Métro Pont - Neuf Aut. 27, 85, 21, 72

Կարելի է այցելել ամէն կէս օրէ վերջ, բացի կիրակիներէն։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր· C.C.P.Paris 1678–63
Mercredi 15 Février 1950 Չորեքշաբթի 15 ՓԵՏՐ·

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6078–Նոր շրջան թիւ 1489

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՊԱՏՈՒԻ ՕՐԷՆՔԸ»

Խորհրդային թերթերը մեծ գովեստով կը խօսին թատերախաղի մը մասին, որ կը կոչուի «Պատուի Օրէնք» եւ ներկայացուած է բոլոր հանրապետութեանց, ինչպէս եւ Հայաստանի մէջ :

Այս առթիւ հրատարակուած տեղեկութիւններէն կ'իմանանք թէ հեղինակը՝ Շթէյն, այս թատերախաղով կը խօսի «սովետական գիտնականների բոլշեւիկեան բարձր մորալի, մեր մեծ պարտիայի անգնահատելի դերի, գիտնականների ազգային հպարտութեան մասին» :

Կ'արժէ ամփոփել նիւթը·—

Երկու գիտնականներ, Դոբրոտվորսկի եւ Լոսեւ, բժշկական գիւտ մը կատարած են որ մեծ արժէք ունի գիտական եւ առողջապահական տեսակէտով : Խորհրդային կառավարութիւնը ամէն դիւրութիւն ընծայած է անոնց, որպէսզի գիւտը օգտագործեն ժողովուրդին համար :

Եւ սակայն, գիտնականներէն մէկը, «կոսմոպոլիտ» Լոսեւը, մասնաւոր պաշտօնով մը արտասահման ղրկուած ատեն, համարձակեր է ամերիկեան հաստատութեան մը ծախել գիւտը, որ տակաւին հրապարակ չէր հանուած իր երկրին մէջ :

Հայրենիք վերադարձած ատեն, «Լոսեւը աշխատում է սուր միջոցներով թաքցնել իր դաւաճանական արարքը, բայց սովետական աչալուրջ եւ հայրենասէր գիտնականները մերկացնում են նրան » :

Տարակոյս չկայ թէ ռուս գիտնականը դաւաճանած է իր կոչումին եւ հայրենիքին, միեւնոյն ատեն մոլորեցնելով իր ընկերը որ «դաստիարակուած է ակադեմիզմի ոգով, բուրժուական կեղծ հումանիզմի տրադիցիաներով :

Այս երկուքին դիմաց՝ կը փայլի ուրիշ ակադեմական մը, Վերեյեւսկին, իբրեւ լուսապայծառ դէմքը խորհրդային գիտութեան, իբրեւ ախոյեանը «Պատուի Օրէնք»ին :

Թատերագիրը կ'ուզէ ապացուցանել թէ՝ ինչպէս «աշխարհի ամենաառաջաւոր գիտութիւնը », ամենաբարձր բարոյականն ալ սովետական է :

Այս թատերախաղը ձեզի չի՞ յիշեցներ ուրիշ պատմութիւն մը, շատ աւելի պերճախօս :

Գերմանածին գիտնական մը, Քլաուզ Ֆուքս, առաջնակարգ մասնագէտ հիւլէական ուժի, որ կ'աշխատէր անգլիական հաստատութեան մը մէջ, անցեալ շաբթու եղեռնադատ ատեանին յանձնուեցաւ իբրեւ լրտես :

Թունդ համայնավար, ամբաստանեալը ըմբոստանալով հիթլէրական բռնակալութեան դէմ, Անգլիա ապաստանած եւ քաղաքացի դարձած էր : Ցետոյ պաշտօնի կոչուած՝ հիւլէական հետազօտութեանց հաստատութեան մը մէջ, կատարեալ վստահութեամբ : Նոյնիսկ Ամերիկա ղրկուած՝ մասնաւոր պաշտօնով, հետեւելու համար հիւլէական ռումբի փորձերուն :

Արդ, կասկածի մը վրայ ձերբակալուելով, Քլաուզ Ֆուքս առաջին հարցաքննութեամբ իսկ խոստովանեցաւ թէ եօթը տարիէ ի վեր լրտեսութիւն կը կատարէր ի հաշիւ Խ· Միութեան :

Իր գրաւոր յայտարարութեան համաձայն, ամբաստանեալը օրը օրին գաղտնիքներ կը հաղորդէր Խ· Միութեան ներկայացուցիչներուն, Լոնտոնի դեսպանատան միջոցաւ եւ ուրիշ խողովակներով :

Ինչպէս դատախազն ալ բացատրեց, իր գլուխը երկու մասի բաժնուած էր : Կէսը կը գործէր իբրեւ բնագէտ, ի հաշիւ Անգլիոյ, միւս կէսը կանոնաւորապէս գաղտնիքները կը յայտնէր խորհրդ· գործակալներու, 1942էն մինչեւ 1949 :

Հարց է այժմ·— այս արարքն ալ մաս կը կազմէ՞ «Պատուի Օրէնք»ին : Արեւմտեա՞ն բարոյական է այս թէ սովետական :

Պիտի չզարմանանք, եթէ առտու մը լսենք թէ Քլաուզ Ֆուքսն ալ խորհրդային հերոսներու կարգը դասուած է, արժանի՝ ամենաբարձր շքանշանին :

Երեսնամեայ պատմութիւնը կը վկայէ թէ ինչպէս ռուս Լոսեւները, նոյնպէս գերմանածին Քլաուզները հարազատ ծնունդն են բոլշեւիկեան կարգուսարքին : Նորագոյն նմոյշներ՝ հարիւր հազարաւորներու մէջէն :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՀԱ ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՓՐԿԵՆ

Համեստ ընթերցող մըն է որ կը գրէ Ֆրանսայի հիւսիսային շրջանէն·

— « Փոքր առեւտրական մըն եմ : Դժգոհ չեմ վիճակէս· բայց ինչ որ ամէնէն աւելի կ'ուրախացնէ զիս, կ'ուզեմ ձեզի ալ պատմել :

Երկու մանչ եւ մէկ աղջիկ ունիմ : Մանչերը երրորդ տարին է որ Փարիզի Մուրատեան վարժարանը կը ղրկեմ, իսկ աղջիկս՝ Դպրոցասէր : Այս Բ· տարին է եւ յունուարին տասը տարեկան եղաւ· տեսէ՛ք իր ղրկած նամակը : Տղաքներուս գրած նամակները անշուշտ աւելի բարձր են :

Ուրեմն, ի՞նչպէս չըսեմ որ աւելի կ'ուզեմ այսպէս նամակներ գրող զաւակներ հասցնել, քան թէ միլիոններ հաւաքել : Երբ անոնք մեծնան, արդէն միլիոնը հաւաքած կ'ըլլան եւ աւելի մեծ օգուտ կ'ունենան ազգին :

Անոնք որ կարողութիւն ունին, ինչո՞ւ հայկական դպրոց չեն ղրկեր իրենց զաւակները : Տարբերութիւնը շատ մեծ է , վերջը պիտի տեսնեն :

Իմ զաւակներս հայկական դպրոց երթալէ առաջ, երբ կը կանչէի փողոցէն, չլսելու կը զարնէին, իսկ տունը եղած ատեն կը ծաղրէին, տեսնելով որ հայերէն թերթ կը կարդամ : Դպրոց երթալէ վերջ, երբ մեծ արձակուրդին տուն եկան, բոլորովին փոխուած էին» :

Նոյնքան սրտառուչ է՝ տասնամեայ աղջկան նամակը, կոկիկ եւ անսխալ հայերէնով մը :

— « Կ'աշխատիմ որ աւելի յառաջանամ եւ ձեզ աւելի գոհ ձգեմ, եւ երբ Զատկին գամ՝ բարձր նիշերով վիճակացոյց մը ներկայացնեմ» :

Շատ ու շատ բարեւ այն հայրիկներուն եւ մայրիկներուն, որոնք մատը մատին չեն զարներ, քանի մը հայերէն բառ սորվեցնելու համար :

Օրքա՛ն զլոց – բրոցներ կան, այս ճամբուն վրայ : Ամէն բան ջուրին տուած բանդէտներ...

Անշուշտ չարաչար պիտի զղջան օր մը : Բայց ուշ մնացած պիտի ըլլան :

ՎԱՀԷ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՀԱՊԷՇԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ պիտի կատարուի վաղը, հինգշաբթի, ժամը 8·30ին : Հաւաքուիլ Hôpital de la Pitié. (Métro Place d'Italie) ·

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը որոշեց մերժել խնամակալութեան խորհուրդին այն ծրագիրը, որ կը տրամադրէ երեք մասի բաժնել Երուսաղէմը,— Հրէական, արաբական եւ միջազգային :

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ կը շարունակէ մասնակի գործադուլներ սարքել, թէ բանուորական եւ թէ քաղաքական պահանջներով : Երկուշաբթի օր ժամը 15·30ին 600 բանուորներ ցոյց մը սարքեցին Սէն Լազարի կայարանին մէջ, երեք հազար ֆրանքի պարգեւը պահանջելով : Ճամբորդները խռնուեցան կայարանին մէջ, եւ շատ մը կառախումբեր յապաղման մատնուեցան : Ժամը 17ին 200 — 300 բանուորներ ուզեցին կայարան մտնել, բայց ոստիկանութիւնը արգիլեց : Բարեկարգութիւնը վերահաստատուեցաւ ժամը 19·30ին, թէեւ համախմբումները եւ ճառերը կը շարունակուէին :— Թուլուզի մէջ քակուեցան երկու վակոններ որոնք ռազմանիւթ կը փոխադրէին Հնդկաչինի համար :

ՀՆԴԿԱՋԻՆԻ ապստամբապետը , Հօ Շի Մին, Մոսկուա պիտի երթայ մօտերս, խորհրդակցելու համար Սթալինի հետ : Չինաստանի համայնավար նախագահը, Մաօ Ցէ Թունկ Մոսկուա կը մնայ անցեալ դեկտեմբերէն ի վեր :

ԾԱՅՐ· ԱՐԵՒԵԼՔԻ ամերիկեան դեսպանները ժողով գումարեցին Պանկքոկի մէջ, խորհրդակցելու համար կացութեան մասին : Որոշումները անմիջապէս Ուաշինկթըն պիտի հաղորդուին եւ գաղտնի պիտի պահուին, ինչպէս եղաւ Միջին Արեւելքի ժողովներուն առթիւ :

ՈՍԿԻՆ ԾԱՆՐ ԱՆԿՈՒՄ կրեց Փարիզի մէջ: Քիլօն 581·000 ֆրանք էր 1949 Դեկտ· 31ին, եւ մինչեւ 590·000ի բարձրացաւ Յունուարի առաջին օրերը, իսկ առջի օր իջած էր 536·000 ֆր·ի :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բչ·)·— Սթերլին 980 (900), տոլար 349.20 (386), զուից· ֆրանք 81.40 (89), պելժ· ֆր· 7 (7.55), Նափոլէոն 3840, սթերլին 4400, զուից· ոսկի 3660, տոլար (20) 18.000 ֆր· :

Հիւլէական մղձաւանջը

ԱՅՆՇԹԱՅՆԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՎՐԴՈՎԻՉ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Ալպերթ Այնշթայն, հռչակաւոր գիտնականը, ծանրակշիռ յայտարարութիւններ ըրած է Նիւ Եորքի մէջ, ջրածին ռումբի աhռելի հետեւանքներու մասին :

Ստորեւ կ'ամբողջացնենք իր ազդարարութիւնը, որ մեծ տպաւորութիւն գործած է Ամերիկայի թէ Եւրոպայի մէջ:

— Եթէ ջրածին ռումբը գործածուի, մթնոլորտը պիտի թունաւորուի անոր ճառագայթումներով (ռատիօ – աքթիվիթէ) եւ ամէն կեանք պիտի ոչնչանայ : Կարելի չէ խաղաղութիւնը պահպանել, ցորչափ իւրաքանչիւր կառավարութիւն կը գործէ միշտ ի նախատեսութիւն ապագայ պատերազմի : Առաջին խնդիրն է փարատել փոխադարձ երկիւղը եւ կասկածամտութիւնը : Անհրաժեշտ է հանդիսաւորապէս հրաժարիլ բռնութենէն (եւ ոչ թէ միայն հաւաքական քանդումի միջոցներէն) : Այդպիսի հրաժարում մը արդիւնք չի կրնար ունենալ առանց գերազգային դատական եւ գործադիր կազմակերպութեան մը՝ որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ լուծել բոլոր ազգերու ապահովութեան խնդիրը : Եթէ բոլոր ազգերը պարզ յայտարարութեամբ մը յանձն առնեն ուղղամտօրէն գործակցիլ համաշխարհային կառավարութեան մը, մեծապէս պիտի նուազի պատերազմի վտանգը » :

Այնշթայն կրկին դատապարտելով զինարշաւը, որ ջղագարութեան յանգած է, շեշտեց թէ հետեւանքը պիտի ըլլայ ընդհանուր բնաջնջում : Այս առթիւ դատապարտեց նաեւ Մ· Նահանգներուն քաղաքականութիւնը, ներքին թէ արտաքին ճակատի վրայ :

★ Ամերիկեան մեծ օրաթերթին՝ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի գիտական բաժնի խմբագիրը, Ուիլեմ Լորընս, հիւլէական մասնագէտներու կարծիքները հաւաքելէ վերջ, յօդուած մը հրատարակեց որ անմիջապէս հեռագրուեցաւ աշխարհի ամէն կողմը : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ջրածին ռումբը այնքան սարսափելի զէնք մըն է որ, հիւլէականը տղու խաղալիկ մը պիտի դառնայ : Եւ եթէ լայնօրէն գործածուի, ամէն մարդկային կեանք պիտի ոչնչացնէ հազար տարուան համար :

Յօդուածագիրը գիտական մանրամասնութիւններով կ'ապացուցանէ թէ ջրածին ռումբը միլիոնաւոր ռումբերու զօրութիւն պիտի ունենայ, թէ չոգենաւով փոխադրուած այդպիսի ռումբ մը կրնայ փոշիացնել որեւէ քաղաք,— Նիւ Եորքն ըլլայ թէ Ուաշինկթընը կամ Լոնտոնը : Իր ազդեցութիւնը պիտի տարածուի հարիւր հազարաւոր քառակուսի քիլոմեթրի վրայ : Եւ վերջապէս, այդպիսի ռումբի մը պայթումը այնքան թունաւոր ճառագայթներ պիտի արձակէ որ, զարնուած երկիրները գրեթէ անբնակելի պիտի դառնան դարերով...

ԿԱՐԵԼԻ՞ Է ՀԱՄԱՁԱՅՆԻԼ

Ահռելասարսափ այս լուրերուն հետ, հեռագիրները մխիթարական տեղեկութիւններ ալ կը հաղորդեն :

Ամերիկայի թէ Եւրոպայի մէջ ամէն օր հեղինակաւոր ձայներ կը լսուին, համաձայնութեան գետին մը գտնելու համար : Սըր Հարթլի Շօքրօս, Անգլիոյ ընդհ· դատախազը, որ վճռական դեր կատարեց Նիւրընպէրկի դատավարութեան ատեն, առջի օր ճառ մը խօսելով թելադրեց նոր փորձ մը կատարել, հսկողութեան տակ առնելու համար հիւլէական զէնքերը : Ինք անխուսափելի չի նկատեր պատերազմը, եւ կը յուսայ թէ դիւանագիտութիւնը կրնայ ելք մը գտնել, համբերատար եւ վճռական դիրք մը բռնելով :

— « Ոչ մէկ ազգ պատերազմ կ'ուզէ գիտակցօրէն : Բայց եթէ պատերազմը պայթի, ամէն ազգ չուտով կրնայ կործանիլ : Ահա ա՛յս է աշխարհի գերագոյն վտանգը : Գիտնականները ամէն տեղ կը մրցին թէ ով կրնայ աւելի շուտ արտադրել զանգուածային քանդումի զէնքեր, այնքան սարսափելի որ երեւակայութիւնը կը սարսի » :

Ջրածին ռումբի մասին ալ խօսելով, ընդհ· դատախազը յայտարարեց·

— «Գիտնականներու միակ մխիթարական կարծիքը այն է թէ՝ մէկ ռումբը չի կրնար բոցավառել ամբողջ մթնոլորտը : Ճշմարտութիւնը այն է թէ արդի գիտութիւնը կրնայ ոչնչացնել ամբողջ աշխարհը, անոր մէջ եղած ամէն կենդանական եւ բուսական կեանքով» :

★ Լոնտոնի թերթերը կը հաւաստեն թէ Մոսկուա տրամադիր է բանակցելու, որպէսզի միջազգային հսկողութիւն մը հաստատուի հիւլէական զէնքերու մասին : Այս կարծիքը հիմնուած է հետեւեալ իրողութեանց վրայ,— 1· Մոսկուայի ամերիկեան թղթակիցներուն թոյլ տրուած է լուրեր հաղորդել այս մասին·— 2· Խ· Միութեան կառավարական պաշտօնաթերթը, Իզվեստիա, հրատարակեց այն հեռագիրը որ կը հաղորդէր թէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՄՏԱԾԷ ՍԹԱԼԻՆ

ԽՄԲ.— Ամերիկացի ծովակալ մը, Էլլիս Զաքարիա, վերջերս մասնաւոր տեղեկագիր մը կազմած էր Սթալինի մասին, նախագահ Թրումընի համար: Լոնտոնի թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ կարեւոր մասերը.—

Մարաջախտ Սթալին 70 տարեկան է՝, կենսունակ, բայց քիչ մը տկարացած: Կը տառապի սրտի տկարութենէ մը, որ ըստ բժիշկներուն լուրջ է, սակայն ոչ մահացու:

Սթալին կը հետեւի իր բժիշկներուն խիստ հրահանգներուն այնպիսի կարգապահութեամբ եւ հնազանդութեամբ, ինչպէս ինք կ'ուզէ որ Համայնավարները հետեւին կուսակցութեան գծին:

Սթալին որոշած է ետին թողուլ Սովետ Պետութիւն մը, զօրաւոր եւ հաստատուն, Համայնավար կուսակցութիւն մը, տէր տիրական ներքին իշխանութեան եւ արտաքին ղեկավարութեան, եւ յաջորդ մը կամ յաջորդներ որոնք կարենան շարունակել Սթալինեան ուղեգիծը առանց ընդհատման:

Խուսափելու համար քաոսէն, անորոշութենէն եւ եղբայրասպան պայքարէն որ յառաջ եկաւ Լենինի երկդիմի կտակէն, Սթալին կ'աշխատի գիրքի մը վրայ զոր կը նկատէ իբր իր իսկ քաղաքական կտակը: Այդ գիրքը պիտի ըլլայ մանրամասն ուղեցոյց մը իր յաջորդներուն համար կուսակցութեան կամ պետութեան ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մէջ:

Սթալինի հիմնական մտահոգութիւնն է Սովետական աշխարհին ապահովութիւնը, Պերլինէն մինչեւ Վլատիվոսթոք: Յաճախ կը գործածէ սա նախադասութիւնը.— « Ես ռուս ժողովուրդին կը պարտիմ իրենց սահմանագլուխները պաշտպանելը ամէն տեսակ եկուորներու դէմ »:

Իրեն համար Առողջապահական շրջանը երկու գօտիներէ կը բաղկանայ — որուն մէկ օղակն է Չեխոսլովաքիան: Այս ծրագիրը մշակուեցաւ 1930ական Թուականներուն, նախապէս իբրեւ պաշտպանողական միջոց:

Այն ատեն կ'ըսէր.— «Պատմութիւնը ցոյց կուտայ թէ երբ ո եւ է Պետութիւն մը մտադրէ պատերազմիլ ուրիշ պետութեան մը դէմ, եթէ նոյնիսկ սահմանակից չէ, կը սկսի փնտռել այնպիսի սահմանագլուխներ որոնց մէջէն կարենայ հասնիլ այն երկրին որուն վրայ յարձակիլ կ'ուզէ: Ընդհանրապէս նախայարձակ պետութիւն մը կը գտնէ երկիրներ որոնք տրամադիր են իրեն «փոխ տալու» սահմանագլուխ մը»:

Սթալին Ատլանտեան դաշինքը, Մարշըլի ծրագիրը, եւ Թրումընի վարդապետութիւնը՝ կը նկատէ հաստատումը քաղաքական այս փիլիսոփայութեան, թէեւ կ'ընդունի թէ իր սեփական « Սթալինեան վարդապետութիւնը », որուն համաձայն սովետական սահմանագիծը Արեւմուտքէն կ'երկարի մինչեւ Կեդր. Գերմանիա, իսկ արեւելքէն՝ մինչեւ Քորէա — կը սկսի անկէ աւելի առաջ: Կարելի չէ ըսել թէ Սթալին չէր սպասեր Երեք Մեծերու պատերազմական սերտ գինակցութեան խանգարման, ինչպէս որ տեղի ունեցաւ: Եալթայի մէջ կ'ըսէր.— « Դժուար չէ պատերազմի ատեն միութիւն պահել, քանի որ միացեալ նպատակ մը կայ պարտութեան մատնելու հասարակաց թշնամին: Դժուարութիւնը պիտի ծագի պատերազմէն վերջ, երբ տարբեր շահեր կը ձգտին բաժնել դաշնակիցները :Մեր պարտականութիւնն է հոգ տանիլ որ մեր յարաբերութիւնները խաղաղութեան ատեն ալ նոյնքան զօրաւոր ըլլան որքան պատերազմի ատեն:

Դարձեալ ինքն է որ կ'ըսէ.

— « Կը խորհիմ թէ անհրաժեշտ է ապահովել մեր միութիւնը ապագային ալ եւ ատոր համար պէտք է համաձայնինք այնպիսի դաշինքի մը վրայ որ լաւագոյնս կը ծառայէ այդ նպատակին»:

Սթալին ամբողջովին ընդունեցաւ Միացեալ Ազգերու Ուխտը իբրեւ այդպիսի դաշինք մը, մասնաւորաբար անոր 27րդ յօդուածը (Ապահովութեան Խորհուրդին քուէարկութեան մասին): Սակայն դժուարութիւններ տեսաւ:

Յատկանշական է որ Սթալին Արեւմուտքի հետ իր յարաբերութիւնները կը դատէ պատմական դէպքերու վրայ: Միշտ կը կրկնէ թէ ինչ որ տեղի ունեցաւ անգամ մը, կրնայ նորէն պատահիլ, եթէ արթուն չկենաք:*

Սթալին, ի բնէ խորամանկ եւ կասկածամիտ, մասնաւորապէս՝ կը կասկածի Արեւմուտքէն: Ան նոյնքան կը վախնայ Արեւմուտքէն, որքան Արեւմուտքը իրմէ : Եւ իր զգացած անապահովութիւնը փարատելու համար կը պնդէ թէ Արեւմուտքը դատապարտուած է կործանելու: Թէեւ կ'ուրանայ թէ իր նպատակն է յառաջ բերել կամ նոյնիսկ փութացնել այդ վախճանը :Քանիցս յայտարարած է թէ պետական հաստատութիւնները եւ դրութիւնները բառերով չեն փոխուիր, այլ բնական պատճառներով :

Աուիթով մը կ'ըսէր.

— « Մենք մարքսեաններս կը հաւատանք թէ յեղափոխութիւն մը տեղի պիտի ունենայ ուրիշ երկիրներու մէջ. բայց պիտի կատարուի միայն այն ատեն երբ այդ երկիրներուն յեղափոխականները խորհին թէ կարելի է կամ անհրաժեշտ : Անիմաստ է յեղափոխութեան արտածումը : Ամէն երկիր ինք պիտի կատարէ իր յեղափոխութիւնը , եթէ կ'ուզէ: Եթէ չուզեր, յեղափոխութիւն պիտի չըլլայ»:

Սթալին յուսախաբ եղած է Եւրոպայէն, սակայն չի կարծեր թէ մահացու հարուածներ են Համայնավարներու ժամանակաւոր անյաջողութիւնները Արեւմուտքի մէջ:»Պէտք է ոբբրիտանացիներէն սորվինք «սպասէ եւ տես»ի արուեստը», կ'ըսէ յաճախ Քաղաք. Բիւրոյի ժողովներուն մէջ: Եւ խորհուրդ կուտայ իր պաշտօնակիցներուն որ ջանան զօրացնելու «ինչ որ ունինք մեր ձեռքին մէջ, փոխանակ տանիքին վրայ թառած թռչունին ետեւէն վազելու»:

Սթալին կը վախնայ Մ. Նահանգներէն, որովհետեւ կը կասկածի անոնց յարձակողական դիտումներէն: Սակայն վճռապէս համոզուած է թէ ոչ Ուաշինկթըն ոչ ալ Լոնտոն պատերազմ կ'ուզեն ներկայիս:

Ըստ Սթալինի, երեք դասակարգ անձեր կան որոնք խորապէս շահագրգռուած են որ ուրիշ աշխարհամարտ մը պայթի: Պատերազմի այս հրձիգներն են. —

Ա.— Տնտեսական գլխաւոր վարիչներ, դրամատէրերը, որոնք շահագրգռուած են արտադրութեան անընդհատ ծաւալումով եւ նոր շուկաներով, հոգ չէ թէ ինչ միջոցներով:

Բ.— Զօրականները, որոնք այնքան շահագրգռուած չեն պատերազմով, որքան տեւական ձգտեալ վիճակով, որպէսզի միշտ բարձր վարկեր ապահովեն :

Գ.— Ամբողջ խումբ մը վարկարեկ եւ վտարանդի քաղաքական վարիչներ, որոնց միակ պատեհութիւնը ուրիշ պատերազմ մըն է, իրենց երկիրները վերադառնալու համար:

Սթալին հաստատապէս կը հաւատայ թէ դրամատիրութիւնն է գլխաւոր պատասխանատուն պատերազմներու: «Դրամատիրութիւնը իր աշխարհակալութեամբ՝ դրութիւն մըն է որ օրինաւոր միջոց մը կը նկատէ պատերազմները, միջազգային վէճերը հարթելու համար»:

Զհաւատալով հանդերձ թէ դրամատիրութեան կատարեալ փլուզումը կրնայ տեղի ունենալ ներկայ սերունդին օրով, Սթալին համոզուած է որ մէկ կամ երկու ուրիշ աշխարհամարտներ կըրնան յառաջ բերել անոր արագ անկումը:

Այսպէս, Սթալին թէ կը պաշտպանէ եւ թէ կը խորշի պատերազմէն: Կը պաշտպանէ, փութացնելու համար դրամատիրութեան անկումը, կը խորշի, որովհետեւ պատերազմը պիտի վտանգէ «ընկերվարութեան ամրապնդումը» :

Ամերիկացի ծովակալը կ'եզրակացնէ, հիմնուելով «ամէնէն վստահելի տեղեկութեանց վըրայ ».—

Սթալին ուղղակի յարձակում պիտի չգործէ , պարզապէս անոր համար որ սովետական դրութիւնը պիտի չկրնայ դիմանալ ուրիշ պատերազմի մը — վախ մը զոր ինքն իսկ յայտնած է անկեղծօրէն:

Իսկ եթէ յարձակում կրէ, շարժման մէջ պիտի դնէ բոլոր միջոցները, անողորմաբար պատերազմի պիտի մղէ ազգը եւ երբեք անձնատուր պիտի չըլլայ: «Եթէ այլեւս բան չմնայ, կ'ըսէր անգամ մը, ոչ զինուոր, ոչ զէնք, ոչ ռազմանիւթ, մեր կիները պիտի շարունակեն կռիւը, եռացած ջուր թափելով արշաւողներուն վրայ»:

Թ. Ա. Թ.

Գրական կեանքը Հայաստանի մէջ

(Ամփոփուած Երեւանի թերթերէն)

Նաիրի Զարեանի *վերջին գործը «Արմենուհի», բանաստեղծութիւն մըն է, ուր կ'արտացոլայ յետպատերազմեան տարիներու հայ գիւղը: Այս գործը նախապէս գրուած էր «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին մէջ եւ իբրեւ Օփերայի թատերատետր* (Libretto) : *«Արմենուհի»ն Նաիրի Զարեանի չորրորդ մեծ երկն է կոլխոզային գիւղի կեանքէն «Ռուշանի Քարափը» բանաստեղծութենէն, «Աղբիւրի մօտ» թատերգութենէն եւ «Հացաւան» վէպէն վերջ):*

Այս տարի Հայաստանի պետհրատը լոյս ընծայեց Ն. Զարեանի երկերու 4րդ հատորը, որ կը պարունակէ «Ռուշանի Քարափը» բանաստեղծութիւնը եւ թատերգութիւններ: Լոյս տեսաւ նաեւ « Հացաւան» վէպի երկրորդ վերամշակուած հրատարակութիւնը:

Թաթուլ Հուրեան *ռազմիկ քնարերգակ բանաստեղծ էր: Կը ձգտէր ցուցադրել նոր մարդու հերոսական կերպարը թէ խաղաղ շինարարութեան մէջ եւ թէ Գերմաններու դէմ մղուած պատերազմի ամենածանր տարիներուն : Նիւթն է այն մարդու կերպարը, որ կը վերափոխէ աշխարհը, կը պայքարի ամէն տեսակ անշարժութիւն, պահպանողականութեան դէմ, որ թէ աշխատանքին թէ պայքարի մէջ ինքզինք ցոյց կուտայ իբրեւ հերոս: Անոր հերոսները կը նախընտրեն մեռնիլ կանգնած, քան թէ ապրիլ ծնադիր՝ գրաւողներու լուծին տակ: Բանաստեղծ – ռազմիկը հերոսաբար ինկած է ռազմաճակատին վրայ: Այս տարի հրատարակուեցաւ անոր երկերուն ժողովածուն «բանաստեղծութիւններ եւ Պոէմներ» խորագրով :*

Գեղամ Սարեանի *նոր երկն է «Հրաշալի Սեռունդ»ը, չափածոյ վէպ: Կը պարունակէ աւելի քան չորս հազար տող: Վէպի նիւթը կոլխոզային գիւղի յետպատերազմեան աշխատանքի ստեղծագործական առօրեան է: Այս վէպի վրայ բանաստեղծ Գեղամ Սարեան կ'աշխատէր 1948էն ի վեր:*

Վազգէն Ամիրբէկեան *իր «Անքուն գիշերներ» վիպակին մէջ ցոյց կուտայ Հայաստանի համայնավար երիտասարդներու (կոմերիտական) անձնուիրութիւնը ու հերոսական աշխատանքը պատերազմի օրերուն: Անոնք ոչ մէկ բան կը խնայեն հայրենիքի երջանկութեան ու ծաղկօնքի համար: Ան կը պատմէ պետական նշանակութիւն ունեցող գործարանի մասին, որուն դարպասին վրայ գրուած է.— «Այստեղ կը շարունակուի ռազմաճակատի գիծը :*

Ղեւոնդ Կոմունեին *գրած է «Նա փնտռում է ղաւակին» վիպակը, ուր կը պատկերացնէ ռազմիկներու սխրագործութիւնը թէ ծանր օրերուն եւ թէ բերկրալի յաղթանակներու պահուն :*

Յովհաննէս Շիրազի *երկերու ժողովածուն « Հատընտիր»ը լոյս տեսաւ: Կը պարունակէ նոր բանաստեղծութիւններ «Բաղձանք», «Իմաստութեան Մեղեդի», «Հրազդան» (հին ու նոր Զանգու գետը), վերամշակուած «Փիփլէական» բանաստեղծութիւնը, «Սիամանթօ» եւ «Խանջեզատէ» եւ ուրիշներ: Ժողովածուն բաժնուած է հետեւեալ մասերուն.— «Հայրենական», »Մայրիկիս», «Սէր», «Մանկութիւն», «Հայրենադարձ», « Գարնանամուտ », « Տաղեր » , «Խոհական «, « Մարդը », «Պոէմներ »:*

Գիրքը կը պարունակէ նաեւ թարգմանութիւններ Լերմոնտովի, Ն. Փարաթաշվիլի եւ Վ. Հիւկոյի երկերէն :

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԻ *աշխատողներու Տան մէջ տեղի ունեցած է Յակոբ Կոջոյեանի նկարներու ցուցադրման երեկոն: Ներկայ եղած են նկարիչներ, քանդակագործներ գիտութեան եւ հանրային ներկայացուցիչներ, բանուորներ եւ ուսանողներ: Ուշադրաւ եղած են հետեւեալ նկարները.— « Սասունցի Դաւիթ», « Աշունը Երեւանում», «Այգեձորը», հայկական եւ պարսկական մանրանկարչութեան նմոյշներ, « Սայաթ Նովայի» ժողովածոյի գրքի նկարները: Փրոֆ. Մարտիկեան խօսած է եւ ըսած.— «Յակոբ Կոջոյեան Խ. Հայաստանի աւագ սերունդի ամէնէն տաղանդաւոր արուեստագէտներէն մէկն է, որ իր նկարչական ձիրքը ի սպաս դրած է հայրենիքի օգտին: Ունի նաեւ «Սթալինի հանդիպումը Ս. Սպանդարեանի հետ» նկարը: Մաքսիմ Գորկիի ժողովածոյի գրքին նկարները, որուն համար հանճարեղ գրողը իր հիացմունքը յայտնած է: Հայրենական պատերազմին ընթացքին նկարած իր պաստառներէն նշանաւոր են «գնդապետ Զատեանը ճակատում»: «Կարմիր բանակայիններու հանդիպումը կոլխոզնիկներու հետ», «Բերքի տունը» եւայլն: Յ. Կոջոյեանի տրուեցաւ ժողովրդական նկարիչի պատուաւոր կոչումը :*

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆԻ *դասական բանաստեղծութեան ներկայացուցիչին մահուան 30ամեակին առթիւ տեղի ունեցած է հանդիսաւոր նիստ մը, ինչպէս հաղորդած էինք արդէն: Խօսած են Նայիրի Զարեան որ գնահատած է Տէրեանի բանաստեղծութիւնները: Վաչէ Վահունին խօսած է կեանքին ու գործի մասին: Ըսած է թէ Տէրեանի ստեղծագործութիւնը յետադիմական գրականագէտներու կողմէ գնահատուած է իբրեւ խորհրդապաշտական գրող թէ քանակով եւ թէ որակով: Բայց Տէրեանի յեղափոխական շունչով գրուածները կը գերակատարեն «սէնպոլիզմը»: Հոկտեմբերեան մեծ յեղափոխութենէն անմիջապէս վերջ՝ բոլշեւիկ բանաստեղծը պատասխանատու պաշտօն վարեց Ազգութիւններու Սովետի մէջ ընկեր Սթալինի մօտ: Գէորգ Էմին կարդացած է իր «Տէրեանի Մահը» բանաստեղծութիւնը, ուր նկարագրած է Տէրեանի կեանքը Օրէնպուրկի մէջ: Տեղի ունեցած է նաեւ ճոխ համերգ Տէրեանի տաղերով :*

ՆԻՍԻ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻՆ *առթիւ Տիկին մը, Ռընէ Փեփեղենիչ, հազար տոլարի Ֆրանսական եւ հոլանտական դրամներ նետեց պատուհանէն: Տիկինը դարմանատուն ղրկուեցաւ քննուելու համար:*

Հայկական կեանքը

ԹԷՀՐԱՆԻ ԵՒ ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ ՄԷՋ

Հ. Համազասպ վրդ. Ոսկեան որ վերջերս Թէհրան եւ Սպահան – Ջուղա այցելած էր, ընդարձակ զեկուցում մը տուած է Պէյրութի Սէն-Ժօզէֆ համալսարանին մէջ, Արեւելեան Դպրութեանց կաճառին հայագիտական բեմէն: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը .—

Իրանի մէջ կը գտնուին 120 հազար Հայեր, հաստատուած հին ու նոր ժամանակներու մէջ: Շահ Աբբաս դրեթէ 500 հազար Հայ Պարսկաստան փոխադրած է: Այս թիւը նուազած է՝ խալամացումի, տնտեսական տագնապի, ուրիշ երկիրներ գաղթելու եւ կլիմայի պատճառով: 1946ի ներգաղթին Իրանէն Հայաստան գացած են 26 հազար Հայեր: Թեկնածուներու թիւը շատ աւելի մեծ եղած է: Հայաստանի դռները փակուելէ վերջ, անոնք կը մնան առանց բնակարանի եւ ապրուստի միջոցներու: Թէհրանի արուարձաններուն մէջ բազմաթիւ Հայեր կ'աշխատին տնակներ շինել: Հայ համալսարանականներու միութիւնը անոնց համար բացած է բուժարան, իսկ գիւղատնտեսական համագործակցականներու Միութիւնը գործ կը ճարէ անոնց:

Թէհրանի մէջ այսօր 35 հազար Հայեր կան: Երկայն եւ լայն պողոտաներուն եւ հրապարակներուն վրայ կը տեսնուին ճոխ հայկական վաճառատուններ: Խանութներուն վրայ կարելի է հայերէն վերտառութիւններ տեսնել: Շատ մը արհեստներ Հայերու ձեռքն են: Կան կարող բժիշկներ, բժշկուհիներ եւ փաստաբաններ եւ պետական բարձր պաշտօնեաներ:

Թէհրան իր շրջականերով կը կազմէ առանձին թեմ: Պարսկաստան ունէր երկու թեմ, Ատրպատական, որուն աթոռն է Թաւրիզ եւ Նոր – Ջուղա Հնդկաստանի թեմը որուն առաջնորդը կը նստի Նոր Ջուղա եւ անկէ կը հովուէ Հնդկաստանը: Այս 3 թեմերն ալ կը կառավարուին փոխ – առաջնորդներով: Պետական նոր օրէնքին համաձայն օտարահպատակները իրաւունք չունին՝ Իրանի փոքրամասնութեանց կրօնական գործերը վարելու, Նոր Ջուղայի եւ Հնդկաստանի առաջնորդը՝ Վահան եպիսկ. Կոստանեան եւ Թէհրանի առաջնորդը՝ Ռուբէն եպիսկ. Դրամբեան էջմիածին վերադարձան: Կաթողիկէ հայերուն առաջնորդն է Մկրտիչ Թ. Տ. Վ. Աբգարեան, որ կը նստի Նոր Ջուղա:

Թէհրանի եկեղեցիներէն յայտնի է Ս. Թադէոս – Բարթողէմիոսի եկեղեցին եւ ունի Ս. Թադէոսի աջը եւ ձեռագիր հմայեակ մը, գրուած Պոլիս ՌՃԻԹին Աւետիքի ձեռքով: Հոն կը գտնուին շատ մը հայերէն եւ օտարալեզու արձանագրութիւններ, շիրմաքարերու եւ պատերու վրայ: Քրիստոնեայ հնագոյն եկեղեցին կը թուի ըլլալ: Անոր մէջ եւ շուրջը թաղուած են հայազգի եւ օտարազգի քրիստոնեայ ննջեցեալներ: Փոքր է եւ մթին: Զունի նշանակելի երեւոյթ: Ունի միակ խորան մը, որուն վրայ կախուած է Ս. Կոյսի պատկերը, իսկ Ս. Թադէոսի պատկերը այլուր զետեղուած է: Ս. Գէորգի եկեղեցին անոր մօտ է՝ Ղազուին թաղին մէջ, օժտուած է կաթողիկէով եւ աւելի լուսաւոր է ու խնամքով պահպանուած: Հոս եւս կան շիրմաքարեր գեղեցիկ տառերով, եւ զարդերով ճոխացած: Կան նաեւ օտար լեզուով արձանագրութիւններ:

Նորագոյն եւ մեծագոյն, ինչպէս եւ լուսաւոր ու հայկական ոճով շինուած եկեղեցին է Ս. Աստուածածին, զոր իր ծախքով կառուցանել տուած է Պ. Ռոման Իսայեան, իր մօրը՝ Զառվարդի յիշատակին: Կաթոլիկ Հայերը դեռ սեփ. եկեղեցի չունին, սակայն հողը գնած են: Աւետարանական Հայերը ունին, ինչպէս Թէհրանի, նաեւ ուրիշ քաղաքներու մէջ իրենց ժողովատեղիներն ու հովիւները:

Երեք յարանուանութեանց գերեզմանները լաւ պահպանուած են մաքուր, կանանչազարդ, ծաղկալից:

Թէհրանի թաղամասերուն մէջ կան ցիրուցան մանկապարտէզներ եւ նախակրթարաններ: Բացի Տիկին Արմենիա Սագինեան — Կարապետեանի, Րաֆֆի դպրոցը Դարուազէ — Ղազուին թաղին մէջ, Թումանեանէ որու վարիչն է Տիկին Հերսիկ Ծերունեան, կայ Դաւթեան (Քուչէչ) Ազգային վարժարանը, որուն բակին մէջ ամփոփուած է դիւցազն Եփրեմ խանի աճիւնը: Ունի 1500 մանչ եւ աղջիկ աշակերտներ: Շէնքը անբաւարար է եւ աղքատութիւնը զգետնող: Ինչպէս Թէհրանի, նմանապէս իրանահայ բոլոր վարժարանները պարտաւոր են պետական ծրագրին հետեւիլ: Նուազ թիւով ժամեր յատկացուած են հայերէն լեզուի եւ պատմութեան, նմանապէս քրիստոնէական կրօնի ուսուցման: Վարժարաններէն ոմանք Կիրակի դաս կ'ընեն եւ Ուրբաթ փակ են: Դաւթեան վարժարանի տնօրէնն է Պ. Յովհաննէս Հախնազարեան որ միաժամանակ իրանեան համալսարանին մէջ հայերէն աշխարհաբարի եւ գրաբարի դասեր կ'աւանդէ:

Թէհրանի Բեհջաթապատ արուարձանին մէջ կայ Դանայի դպրոցը որ ունի 500 աշակերտ: Նոր վարժարան մը բացուած է Հաշմաթիէ — Գորգան թաղին մէջ: Կայ նաեւ Թէհրանի մօտ Վանագ ամարանոցի մէջ, որ Ս. Մինաս անուն եկեղեցի մը ունի:

Հայ ուսանող – ուսանողուհիներէն մեծ թիւով կը յաճախեն Ֆրանսացի (Լազարեան) կրօնաւորներու եւ կուսաններու, Իտալական (Սալեզեաններու), նաեւ ամերիկեան վարժարանները: Նմանապէս կան ուսանողներ որ կը յաճախեն պետական կամ պարսկական վարժարանները: Քիչ չէ թիւը անոնց որոնք արտասահմանի մէջ զուիցերիական կամ ամերիկեան համալսարաններ կը յաճախեն:

Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու վարժարանը, որ քանի մը տարուան հաստատութիւն է, ունի 400 աշակերտուհի:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ դպրոցները երեք օր փակուած են, սաստիկ ցուրտին պատճառով: Արտակարգ ցուրտերը եւ փոթորիկները մեծ վնասներ կը պատճառեն եւ երթեւեկը անկարելի դարձած է շատ մը փողոցներու մէջ: Շատ աւելի ծանր լուրեր կը հասնին Անատոլուէն: Անգարայի մէջ ջերմաչափը 25 կը ցուցնէ զերոյէն վար եւ գայլեր իջած են արտաքին թաղերը: Պոլիս – Պոլու ճամբան փակուած է: Բուռն փոթորիկներ կը տիրեն Սեւ ծովու մէջ:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԳԱՌԶՈՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Լուրը տուած էինք արդէն: Քանի մը օր առաջ, Գառզու մեկնեցաւ Գահիրէ ուր պիտի տայ նկարահանդէս մը, հանդիպելով նաեւ Աղեքսանդրիա: Նոյն միջոցին Փարիզի մէջ երկու ուրիշ նկարիչներու կարգին Կալիէռ եւ Վուլֆառ, մասնակցած է ցուցահանդէսի մը Galerie Paul Lebarի մէջ:

Այս ճամբորդութեան առթիւ Opéra շաբաթաթերթը հետեւեալ տողերը կը նուիրէ հայ նկարչին.

— «Քանի մը տարիէ ի վեր, մեր նկարիչները կը հետեւին արեւելեան Միջերկրականի ճամբուն: Այդ տիերէն անցան մեծ զարդանկարիչները, Մայտօն, Տըքէօր, նկարիչներ Վառոքիէ եւ Տըքառի: Այսօր ալ Գառզու կը պատասխանէ ձայնի մը զոր լսած պէտք է ըլլայ շատ առաջ: Իր պապերուն պապերը մանկցա՞ծ են Հիքսոսներու աշխարհին:

Ձեմ գիտեր, բայց Գառզու իր ծնունդով կըպատկանի արդաւանդ մահիկի մէկ եզերքին: Անշուշտ այդ յատկութեան շնորհիւ էր որ կրցաւ աչքի զարնել Արդի Նկարչութեան Մրցանակին մէջ: Շատ դժուար է բացատրել Գառզուն, այնքան գաղտնիքներ կը պարունակէ իր արուեստը: Մաղթենք որ Սֆինքսը չհարցաքննէ զինքը: Գառզուին լոյսը, իր կապոյտը եւ կանանչը, իր վառ կանանչը ...

Ներշնչուած նկարիչ, բծախնդիր, որ կը մխրճուի պատմութեան մէջ ինչպէս կոկորդիլոս մը Նեղոսի մէջ: Կոկորդիլոսը չի պղծեր Նեղոսը: Գառզու չի պղծեր պատմութիւնը: Ան արդարութենէն կը նախընտրէ ճշմարտութիւնը:

Գառզու երգիչն է նուահանդխտներուն, քարապատ եւ երկաթապատ: Իր գծագրիչի, գոյներու վարպետը, կառուցանողի յատկութիւնները խոր տպաւորութիւն կը գործեն»:

ԱԼԻՍ ԼԵՒՈՆ ԵՒ ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆԸ.— Առաջնակարգ տուներու կարգին, Տիկին Ալիս Լեւոն եւս երեքշաբթի օր ցուցադրած էր իր գարնանային collectionը: Այս առթիւ հրաւիրուած էին տեղական եւ օտար մամուլի ներկայացուցիչները: Տիկին Լեւոն մնալով հանդերձ միշտ նորաձեւութեան առաջին կարգին վրայ, յաջողած է պահել պարզութեան եւ վայելչութեան բացառիկ ներդաշնակութիւնը: Ընդհանուր գիծերուն մէջ, նշմարելի է հագուստներուն կարճութիւնը, առանց չափազանցութեան, գիծերը շիտակ, ուսերը աւելի կարեւոր ինչպէս եւ կուրծքը, բայց քղանցքը (փէշ) շիտակ, յաճախ կոճակներով tailleurներուն համար կամ գեղեցիկ ծալքերով, մասնաւորաբար կոնակը: Գոյներուն մէջ կան մոխրագոյններ, դեղիններ, գիշերուան համար շամփանյը, ճերմակ կամ գոյնզգոյն քղանցքները գեղեցիկ corsageներով:

Ընդհանուր առումով, ճաշակաւոր, վայելուչ, պարզ եւ ներդաշնակ ցուցադրութիւն մը: Ս.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ա.

Անտառից ցած սկսւում էր բաց, այժմ դեղնած խոտերով ծածկուած տարածութիւնը, որ փոքրիկ ձորեր, խորդուբորդ փոսեր կազմելով, գալիս իջնում էր առուակի վրայ:

Անտառի տակ երեւում էր մի ձիաւոր: Նա մի քանի քայլ գնում էր, բայց իսկոյն ետ էր դարձնում ձիու գլուխը եւ դիմում էր դէպի այլ կողմ: Ինչպէս երեւում էր, նա դիտում էր այդ կողմերը:

Ամէն ինչ հասկացնել էր տալիս, որ դա մի վտանգաւոր մարդ էր:

Ապա նա, կարծես նոր նկատելով բլրի լանջին ցրուած աղջիկներին, սկսեց դանդաղ կերպով դէպի ցած գալ...

— Սուրբ Գրիգորիս... մրմնջաց պառաւ Մէհրին... ձիաւո՞ր այսպիսի ժամանակ...

Գայիանէն մոռացաւ ամէն ինչ, նա զգաց այն, ինչ զգում էր փոքրիկ թռչունը, երբ հեռւում, ծմակների վրայ, երեւում է բազէն: Վերջին տարիները նա մեծացել էր այդ վախերի մէջ, նրան միշտ ծածկում էին պատերի ետեւում, նրա ականջում ինչ որ բաներ էին շշնջում: Եւ միակ նա չէր այդ կացութեան մէջ. ամբողջ գիւղը ահ ու սարսափի մէջ էր: Եւ այժմ, երբ երեւում էր վտանգը, նա սեղմուեց իր դայեակի աջ թեւին, կարծես այդ պառաւ ու թոյլ կնոջից էր պաշտպանութիւն պահանջում: Ձիաւորը կաշկանդել էր երկուսին: Փոխանակ փախչելու, գլուխ ազատելու, նրանք կանգնել էին եւ նայում էին թէ ինչ կը լինի...

Այդ միջոցին ձիաւորը յանկարծ շուռ տուեց ձիու գլուխը, փոխեց իր ճանապարհը եւ գնաց դէպի բանջարանոցի ետեւի կողմը. ձին այժմ արագ էր գնում:

Փառք Աստուծու... Բայց ի՞նչ ուրախութիւն: Րոպէ չանցած՝ երեւան եկաւ մի ուրիշ ձիաւոր, որ շտապով գնաց միւսի առաջը: Նրանք կանգ առին, երեւի խօսում էին:

Մէհրին իմացաւ որ րոպէն վճռական է:

Նա կանչել էր Վարանդայի բոլոր սուրբերին, այժմ ձայն բարձրացրեց, սկսեց կանչել աղջիկներին ու հարսներին, ասաց որ պէտք է ամէն ինչ թողնել ու փախչել:

Աղջիկներն էլ տեսել էին ձիաւորներին եւ նրանք էլ, հալածուող թռչունների նման, շտապով սկսեցին հաւաքուել եւ շարժուել դէպի այն տեղը, ուր կանգնած էր Մելիքի աղջիկը: Բայց ի՞նչպէս փախչել...

Փախչելու տեղ էլ չկար:

Յանկարծ Գայիանէն ծիծաղեց եւ օձի բերանից ազատուածի նման բացականչեց բարձր ձայնով.

— Ոչինչ չկայ, գնացէք: Վիճակը պատրաստեցէք ...

Մէհրին կը քարանար սարսափից, եթէ Գայիանէն իսկոյն չասէր նրա ականջին.

— Ես ճանաչեցի ... = Ո՞ւմ:

— Այն միւսին, որ նոր եկաւ:

Որքան Մէհրին լարեց իր տեսողութիւնը, մի բան հասկնալ չկարողացաւ:

— Մեր գիւղի՞ց է, հարցրեց նա: = Ոչ:

Եւ Գայիանէն նորից շտապեցրեց աղջիկներին ցած իջնել, պատրաստել Վիճակի սափորը:

— Ես էլ ճանաչեցի, աղաղակեց մի աղջիկ եւ վազեց դէպի ցած:

Մի ակնթարթում անցաւ ահը, նա մի փոթորիկ էր, որ յանկարծ կախուեց երկրի վրայ եւ իսկոյն էլ չքացաւ: Տօնը խանգարուած չէր. նորից սկսուեց թռչկոտոցն ու խօսքը:

Պառաւ դայեակը մնացեր էր ապշած. նա չգիտէր թէ ինչ է կատարւում. նրա խորշոմած արեւառ դէմքի վրայ անշարժացել էր սարսափը եւ նրա շրթունքները դեռ արտասանում էին. «մութը գալիս է, ինչ կ'ասեն»: Գայիանէն չհեռացաւ նրանից, եւ ծիծաղելով հարցրեց.

— Հիմա՞ էլ չես ճանաչում:

— Իմ աչքերի մէջ լոյս չէ մնացել, իսկ դու չես ուզում ասել, պատասխանեց նա.— բայց իմ սիրտը կտրատւում է, եւ ես չգիտեմ ինչ կը լինի, եթէ ...

Խեղճ կինը չկարողացաւ շարունակել եւ լաց եղաւ: Նա աղաչում էր փորձանքից հեռու մնալ, փախչիլ, ազատուիլ:

Գայիանէն գրկեց նրան, իր դէմքը բոլորովին մօտեցրեց բարի դայեակի դէմքին եւ հիացած արտասանեց.

— Նա է, Մէհրի, նա է.. = Ո՞վ:

— Չե՞ս հասկանում: Ես տուի նրա անունը այնտեղ:

ԼԵՕ

խումբ մը ականաւոր Ամերիկացիներ խնդրած են նախագահ Թրումընէն՝ նոր ձեռնարկ մը կատարել, համաձայնելու համար Խ. Միութեան հետ. — Յ. Մոսկուայի անթելը կրկին կը յիշեցնէ թէ Խ. Միութիւնը հաստատապէս հաւատարիմ կը մնայ Ազգաժողովի սկզբունքներուն եւ կ'ուզէ օրէնքէ դուրս հռչակել հիւլէական ռումբը, բայց արեւմտեան պետութիւնները կը խափանեն իր ջանքերը:

Եւ սակայն կը պատրաստուին...

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Միացեալ Սպայակոյտը արտօնած է որ զօր. Մաք Արթըր ստանձնէ ամերիկեան նաւային ուժերուն հրամանատարութիւնը ճափոնական ջուրերուն մէջ, եթէ արտակարգ դէպք մը պատահի: Այս առթիւ խիստ գաղտնի տեղեկագիր մը ներկայացուած է նախագահ Թրումընի, պարզելով այն հետեւանքները որ կրնան վտանգել Մ. Նահանգներուն ապահովութիւնը, եթէ համայնավարները նոր նուաճումներ կատարեն Ծայր. Արեւելքի մէջ: Զօր. Պրէտլի, սպարապետը, մերժած է ուղղակի պատասխանել հետեւեալ հարցումին.— Կարելի՞ է համայնավարութիւնը կասեցնել Չինաստանի սահմաններուն վրայ, ամերիկեան օգնութեամբ:

Ամերիկացիները որոշած են կարելի եղածին չափ զօրաւոր տորմիղ մը պահել Խաղաղականի մէջ: Միացեալ սպայակոյտին անդամները քննական պտոյտ մը կատարած են Խաղաղականի ամերիկեան խարիսխներուն մէջ, լման տասը օր, եւ խստօրէն գաղտնի կը պահեն իրենց եզրակացութիւնները:

Կարգ մը թերթեր կը պնդեն թէ Խ. Միութիւնը զարկ կուտայ սուզանաւերու շինութեան, աջակցութեամբ գերման մասնագէտներու:

★ Ամերիկեան կառավարութիւնը որոշեց զգուշական միջոցներ ձեռք առնել օդարշաւներու դէմ, գլխաւորաբար երկու նահանգներու՝ Օրեկոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ: Աւելի քան 16.000 կամաւորներ պիտի տեղաւորուին դիտարաններու եւ պահականոցներու մէջ, յառաջիկայ քանի մը շաբաթներու ընթացքին: Ուաշինկթընի կառավարիչը հաղորդելով այս տեղեկութիւնը, յայտարարեց. — «Կառավարութիւնը խնդրած է այս միջոցները ձեռք առնել, ի նախատեսութիւն ընդհարումի մը»: Օրեկոնի կառավարիչն ալ բացատրեց թէ իրար անցնելու պատճառ չկայ. պարզապէս ապահովութեան միջոց մըն է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՈԹՈՐԻԿԸ մեծ վնասներ պատճառեց Փարիզի մէջ, ուր կարկուտ ալ տեղաց Բշ. օր: Կացութիւնը շատ աւելի ծանր է Ֆրանսայի լեռնային եւ ծովեզերեայ շրջաններուն մէջ: Երկու շաբաթէ ի վեր փոթորիկը մեծ աւերներ կը գործէ Մանշի եւ Ատլանտեանի ափերուն վրայ: Քամին երբեմն կը սուրայ ժամական 90 մղոն արագութեամբ, Տէօնքէրքէն մինչեւ Պոտօ, տանիքներ քանդելով, ծառեր եւ ելեկտրական ձողեր տապալելով: Ալպեան լեռներուն մէջ երկու մահեր եւս պատահեցան, 22ի հասցնելով զոհերու թիւը՝ հինգ օրուան մէջ:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ մէջ երկուքէն 20 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան 15 ամբաստանեալներ, իբրեւ փաշական: Ամբաստանեալները մերժեցին այս մեղադրանքը: Մէկը յայտարարեց թէ «արեան ովկիանոս մը կայ մեր եւ Ֆաշականութեան միջեւ»: Խմբապետը, որ քսան տարուան դատապարտուեցաւ, յայտարարեց թէ զինուիլ կ'ուզէին ի հարկին կռուելու համար ռուսական արշաւանքի մը դէմ: Ուսանող մը, որ 15 տարուան դատապարտուեցաւ, իր եղբօրը հետ, ըսաւ թէ յայտարարութիւնը ստորագրած էր, «որովհետեւ համայնավար կուսակցութիւնը Աստուծոյ կողմէ նախասահմանուած չէ առանձին կառավարելու»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անգլիական դեսպանը Լոնտոն հասաւ, լուսաբանութիւններ տալու համար գերմանածին գիտնական Քլաուզ Ֆուքսի լրտեսութեան հետեւանքներու մասին: Ամբաստանեալը խոստովաներ է թէ գաղտնիքներուն մէկ մասը հաղորդած էր Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատան մէջ:

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻՆ միջնաբերդէն փրկող գերման օդաչուն, Սքորցենի, որ փախած էր իր երկրէն եւ կը փնտռուէր Ամերիկացիներուն կողմէ, Փարիզ կը գտնուի եղեր, ինչպէս կը հրատարակեն տեղական թերթերը, լուսանկարն ալ հրատարակելով:

Դիմակաւոր եւ անդիմակ պարահանդէս

ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի, Մարսէյլ, Շաբաթ 25 Փետրուար, ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

Clubի մէջ, 51 rue Grignan:

Առաջնակարգ orchestre եւ ընտիր պիւֆէ:

Attractions, եւն., խումբը կ'երգէ իր ճոխ երգացանկի զուարթ կտորներէն: Մուտք 200 ֆրանք: Փութացէք ապահովել ձեր սեղանները, դիմելով երգչախումբի անդամներուն:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի շաբաթ իրիկուն, 18 Փետրուար, ժամը 8.30ին, **Salle de la Géogéaphie:**

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԽԱԼԱՅԵԱՆ:

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ, ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին.— Կ'երգէ Տիկին ԼԻՒՍԻ ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ, կը պարեն ԹՈՐՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ:

★

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբին կողմէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Օհանջանեան Ակումբին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին եւ բանախօսութիւն:

Մուտքը ազատ է:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԵՄՇԱՀԻ

Նախաձեռնութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ, Ն. Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ համաձայնութեամբ Փարիզահայ կազմակերպութիւններու:

Salle Gaveau — 45, Rue la Boëtie

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Երգեցիկ եւ սէնֆոնիկ նուագահանդէս, նուիրուած ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԵՄՇԱՀԻ գործերուն

Մասնակցութեամբ, յայտագրի կարգով՝ Օր. Օր. ՍԱՐԻ ԿԱՐՊԱՆԵԱՆԻ, ԱՍՏՂԻԿ ՍԱՐԱՖԵԼԵԱՆԻ եւ ՊԻՊՍ ԳԻՒԼԳԻՒԼԵԱՆԻ:

Pasdeloup նուագախումբը մասնակցութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի,

Ղեկավարութեամբ ՕՀԱՆ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

Տոմսերը կանխաւ ապահովելու համար, դիմել.— Comité Festival Alemchah, 19a, rue Caumartin Tel. Ope. 54.40: Գրատուն Հ. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Dan. 86.05, գրատուն Մ. Պարսամեան, 46 rue Richer, Pro 64.90:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՈՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Առաջին անգամ ըլլալով Տէսինի մէջ կը բեմադրուի նոր երաժշտական թատերգութիւն մը, հեղինակի ղեկավարութեամբ՝

ԿԱՂԱՍԱՐ ԱՂՋԻԿԸ

18 Փետրուար, շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, քաղաքապետութեան սրահին մէջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ հետեւեալ անձնաւորութեանց եւ հաստատութիւններու, որոնց նուիրատուութեամբ ճոխացաւ իր Կաղանդի Խարենպատակ վաճառքը: Անոնք միեւնոյն ատեն բազմաթիւ գեղեցիկ առարկաներ տրամադրեցին, իր յառաջիկայ վիճակախաղին համար.— Պ. Ա. Ղուկասովի, (10.000 ֆրանք), Հ. Սասունի (հազար ֆրանք), Տիկին Քըլիրեան (հազար), L'Art Veniten (Բուրպը - վուա), Տակառեան, Սէրէնկիւլեան, Պետրոսեան եղբք., Մալեան, Տամլամեան, Տէօքմէճեան, Վանլեան, Վարպետեան, Paris - Tricot, Ջրուանդեան - Յակոբեան, Փափազեան, Նիկողոսեան, Գույումճեան, Wells (Աշոտ Տէր Կարապետեան), Տիկին Կարապետեան, Տիկին Հրաչ Սարգիսեան, Տիկին Տէր Յակոբեան, Այրամճեան, Գավէզեան, Տիկին Տապաղեան, Steg, Վարդազարեան, Թէրզեան, Շտիկեան, Գ. Յովհաննէսեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Սէն Ժէռոմի (Մարսէյլ), Կապոյտ Խաչի վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է, Տէր եւ Տիկին Մ. Զորպաճեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Բ. Զորպաճեանէ հազար ֆրանք, այրի տիկին ԵՊՐԱՔՍԷ ԶՈՐՊԱՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ պատարագ, այս հինգշաբթի, Վարդանանց Ազգ. Տօնի առթիւ: Ներկայ պիտի ըլլան դպրոցի 170 աշակերտները: Կը հրաւիրուի շրջանիս հայ հասարակութիւնը:

Այս առթիւ պիտի խօսի դպրոցին աւագ ուսուցիչը, Պ. ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» կոմիտէի բոլոր ընկերները Շրջ. կոմիտէի կողմէ ժողովի կը հրաւիրուին, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին հրապարակային դասախօսութիւնը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais: Նիւթ՝ «Մեծն Տիգրանի աշխարհակալութիւնը»: Կը դասախօսէ ընկեր Բ. ԽՐԻՄԵԱՆ: Կը հրաւիրուին երէց ընկերներն ու համակիրները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Լուի Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսիլիոյ Հայ Գերիներու Միութեան Տարեկան մեծ պարահանդէսը՝ յառաջիկայ ապրիլ 1ին, Salon de Clubի մէջ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս շաբաթ օր, ժամը 8.30ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ: Մասնաճիւղը նոյն օրը պիտի նկարուի:

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան: Նիւթը կը ներկայացնէ՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

«Ի՞ՆՉ Է ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԷՆ»:

Մուտքը ազատ է: Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն: Կը խնդրուի այն անդամներէն որոնք կ'ուզեն մասնակցիլ վիճաբանութեանց, նախօրօք պատրաստուիլ:

Beaumont Հինգշաբթի 16 Փետրուար:

La Ciotat, Կիրակի 19 Փետրուար:

19րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ եւ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒՆ, Կիրակի 5 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին, Salle de la Chimie, 28bis rue St. Dominique, Փարիզ (7):

Կը խնդրուի նկատի առնել այս թուականը:

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Jeudi 16 Février 1950 Հինգշաբթի 16 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6079–Նոր շրջան թիւ 1490

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՈ՞Ւ ՄՐՏԻՆ ՉԻ ԽՕՍԻՐ

Անհրաժե՞շտ է որ անուններով սպարէզ հրաւիրենք զանազան հաստատութիւններ եւ Միութիւններ — նոյնիսկ բախտաւոր անհատներ — կրկին յիշեցնելու համար եղբայրական պարտականութիւն մը :

Երկրորդ էջին վրայ հրատարակուած Թղթակցութիւն մը նոր տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Հալէպի «Քառէն Եփփէ» ճեմարանի մասին :

Կը պատմէ Դանիացիներու Թանկագին աջակցութիւնը — 200.000 ոսկի արժողութեամբ հող եւ շէնքեր : Կը պարզէ ազգ. իշխանութեան ձեռք բերած արդիւնքները, հակառակ անհնարին դժուարութեանց :

1947ին բացուած ճեմարանը արդէն ունի չորս դասարաններ, որոնք վեցի պիտի բարձրանան 1951 – 52ին : Տարեկան ծախքն է 28.000 սուր. ոսկի (մօտ տասը հազար տոլար), որուն հինգ հազար տոլարը միայն կը գոյանայ Թոշակներէ :

Հաստատութիւնը կը կարօտի ոչ միայն վայելուչ շէնքի մը, այլեւ բնագիտական աշխատանոցի, մարզարանի, խաղարանի, գրադարանի, աշխարհագրական եւ պատմական քարտէսներու :

Որո՞ւ սրտին չի խօսիր այս հաստատութիւնը, Թէ իբրեւ կրթարան եւ Թէ իբրեւ տեսակ մը խորհրդանշան :

Մանաւանդ անոնք որ այդ ճամբաներէն անցան Հայաշինչ Սարսափներու շրջանին, 1915էն 1918, եւ յետոյ մինչեւ 1922, սարսուռ մը չե՞ն զգար : Այս անգամ՝ ուրախութեան եւ հպարտութեան սարսուռ մը :

Ահաւասիկ հայաշունչ ծաղկաստան մը՝ փոխան երէկուան արիւնազանգ անապատին : Եւ շինարար, խանդավառ, ստեղծագործ բոյներ՝ փոխան մահուան կարաւաններուն :

Այլ մանաւանդ սերունդ, սերո՛ւնդ : Հազարաւոր մանչեր ու աղջիկներ ուշիմ եւ կրակոտ, որոնք ամէն օր դպրոց կ'երթան խնդումերես, արեւ ցանելով իրենց ճամբաներուն վրայ :

Եւ ի՛նչ պայմաններու մէջ՝ այս յարատեւ ճիգն ու վաստակը : Սկսելով շէնքերէն, որոնց շատ քիչերը դպրոցի կը նմանին, մինչեւ նստարաններն ու գրասեղանները :

Մանկապարտէզ, ծաղկոց, նախակրթարան, երկրորդական վարժարան, ճեմարան ...

Կը կարդաք ու կ'անցնիք, վասն զի դուք չունիք այս անփոխարինելի առաւելութիւնները, ապահովելու համար սերունդի փրկութիւնը :

Ձեր զաւակներն իսկ, օրէ օր կը հալին ձեր աչքերուն առջեւ : Հետզհետէ աւելի սրընթաց :

Իսկ այնտեղ, սերունդը կը փրկուի, կը ծաղկի 95 առ հարիւր : Շնորհիւ միջավայրին եւ կատարուած աշխատանքին :

Ձեր սիրտը չի՞ կսկծար, երբ մտածէք Թէ կրնաք բազմապատկել այս փրկարար վաստակը, եղբայրական աջակցութեամբ :

Ամէն բանէ առաջ տաք սիրտ մը, եւ գումարները ինքնին կը հոսին : Ինչպէս հոսեցան տարիներ առաջ :

Ձեր լումաներով էր որ հիմնուեցաւ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանը :

Աւելի առաջ՝ դո՛ւք էիք որ եղբայրական աջակցութիւն տրամադրեցիք, այս Թերթին միջոցաւ, Պէյրութի հրկիզեալներուն : Ինչպէս, շատ աւելի առաջ, Շիրակի եւ Ֆիլիպէի աղէտեալներուն եւայլն :

Որքան ալ փոխուած ըլլան պայմանները, աւելի ծանր չեն քան այն դժուարութիւնները որոնց կուրծք տալով հրաշքներ կը գործեն այնտեղ, Սուրիա – Լիբանանի մէջ :

Եւ յետոյ, աւելի քան 25 տարի Եւրոպա բնակելէ վերջ, կը կարծենք Թէ բաւական յառաջդիմած էք եւ Թախանձագին կոչերու չէք սպասեր, գործի մը արժէքը դատելու եւ տարրական պարտականութիւն մը կատարելու համար :

Նախկին աքսորականներ, հայրենակցականներ, Կիլիկեցիներ, ո՞ր օրուան կը սպասէք, դասարան մը, մարզարան մը, խաղարան մը կառուցանելու համար, եթէ ի վիճակի չէք աւելին ընելու :

Եւ դուք, ունեւոր ուսումնականներ, ձեռք մը քարտէ՞սն ալ շատ կը տեսնէք, Հալէպի ճեմարանին կամ Այնճարի վարժարանին համար ...

Շ.

Զուարճալին

ՈՎ ԸՍԱՒ ԹԷ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ՔԻՒՐՏԵՐԸ ՋԱՐԴՈՒԱԾ ԵՆ...

Պոլսոյ Եէնի Սապահ թերթը կը գրէ (6 Փետրուար).

— « Երէկ ցաւով տեսանք որ դեռ կ'ապրին կարգ մը մեթոտներ որոնք կը հետամտին հրահրել 18րդ դարուն Եւրոպայի մէջ ծայր տուած հակաԹուրք քարոզութիւնը :

« Հաշէթ » գրատան մէջ կը ծախուի Ֆրանսայի մէջ դեռ վերջերս տպագրուած աշխարհագրութեան գիրք մը ուր մեր հասցէին եղած են շատ տգեղ վերագրումներ զորս միայն «ծիծաղելի» բառով կրնանք բնորոշել :

Գրքին յառաջաբանին մէջ ամէն երկրի մասին ընդհանուր ծանօթութիւն կը տրուի : Թուրքիոյ մասին ալ ի մէջ այլոց կ'ըսուի. — Օսմանեան կայսրութեան շրջանին այս երկրին մէջ ապրող Թուրքերը ընդհանուր բնակչութեան շատ փոքր մէկ համեմատութիւնը կը կազմէին, հիմա այս համեմատութիւնը մինչեւ հարիւրին 80 բարձրացած է :Ասոր պատճառը այն է որ Արեւելքիմէջապրող Հայերն ու Քիւրտերը լայն համեմատութեամբ ջարդուած են : Ջարդէն վերապրողներուն մէկ մասը Ռուսիա խոյս տուած, միւս մէկ մասն ալ Եւրոպա է գաղթած» :

Այս տողերէն զատ զորս նողկանքով կը դիմաւորենք, գրքին քարտէսի մասին մէջ ալ շատ մը տարօրինակութիւններ կան : Թուրքիոյ քարտէսին վրայ Էրզրումը, Էրզինճանը, Կարսը եւ բազմաթիւ ուրիշ նահանգներ պարփակող մեծ շրջանի մը վրայ սեւ գիրերով «Հայաստան» գրուած, իսկ արեւելեան Տաւրոսեան լեռներն ալ «Հայկական Տաւրոսներ» յորջորջուած են :

Զարմացանք որ «Հաշէթ»ի պէս լուրջ հաստատութիւն մը ինչպէս ծախու հանած է այսպիսի գործ մը : Եթէ «Հաշէթ» գրատունը կ'ուզէ պահել այն համակրանքը, որուն ծնունդ տուած է Թուրք ընթերցողներուն մօտ, խկոյն վերջ տալու է այս գիրքին վաճառման եւ այս գործին հրատարակիչներուն հետ իսկոյն շփման մտնելով անպայման սրբագրելու է այս սխալ տեղեկութիւնը :

Մեծ ցաւով կը դիմաւորենք այն իրողութիւնը որ մեր իբրեւ բարեկամ ընդունած Ֆրանսայի մէջ դեռ կ'ապրին հակաԹուրք քարոզութիւն ընողներու Թափթփուքներ :Այս պարագան ուշադրութեանը կը յանձնենք քաղաքիս Ֆրանքեւ-Թուրք Մշակութային ընկերակցութեան » :

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՀԱՊԷՇԵԱՆԻ յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին, խումբ մը բարեկամներու կարգադրութեամբ : Մանրամասնութիւնները Դ. էջ :

ՄՈԼԵՌԱՆԴ ՆԱՑԻ ՄԸ ձերբակալուեցաւ Հանովըրի մէջ, այն ամբաստանութեամբ Թէ պիտի սպաննէր արեւմտեան Գերմանիոյ նախագահը, Թէոտոր Հէօս : Տեղեկագիրը կ'ըսէ Թէ Նոյեմբեր 30ին ռումբ մը պիտի պայթեցնէր նախագահին այցելութեան առթիւ, բայց վերջին պահուն ետ կեցաւ, նկատելով որ հարիւրաւոր մարդիկ պիտի մեռնին :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ դատուած երկու Ֆրանսացիներէն Ռոպինօ դատապարտուեցաւ 12 տարի բանտարկութեան, Տոխէ՝ տասը տարուան, Լեհերէն Քլիմզաք՝ մահուան, ուրիշ մը՝ ցկեանս բանտարկութեան եւն. :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ միջազգայնացման ծրագիրը յետաձգուեցաւ խնամակալութեան խորհուրդին կողմէ, որպէսզի Յորդանան եւ Իսրայէլ ժամանակ ունենան ուսումնասիրելու :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ վերազինումը կը շարունակուի Անգլիոյ կողմէ : Երուսաղէմէն կը հեռագրեն Թէ այս ձեռնարկը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Իսրայէլի, որ իր գանգատները յայտնած է Մ. Նահանգներուն : Իսրայէլ մասնաւորապէս կը գանգատի Թէ Անգլիա Թորփիլանաւեր, սուզանաւեր, սաւառնակներ եւ հրասայլեր ճարած է Եգիպտոսի, որ իր զինուորական եմտացոյցը վեց միլիոն սթերլինէն բարձրացուցած է 52 միլիոնի : Եգիպտոս՝ գնած է նաեւ երկու զինագործարաններ, մէկը Պելժիոյ, միւսը Շուէտի մէջ :

Ֆրանսայի ներքին կեանքը

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ՎԱՂԸ, ՈՒՐԲԱԹ, ԱՌՏՈՒԱՆ ԺԱՄԸ 8 — 10

Աշխատանքի Դաշնակցութեան որոշումով, երկաթուղիները պիտի չբանին վաղը, ուրբաթ, առտուան ժամը 8 — 10, ճիշդ երկու ժամ :

Այս որոշումը տալէ առաջ, պատուիրակութիւն մը ներկայացած էր երկաթուղիներու վարչութեան, իր պահանջները պարզելու համար : Արդիւնքը նպաստաւոր չըլլալով, արտակարգ ժողովը որոշեց գործի ձեռնարկել, աշխատավարձքի յաւելումը ապահովելու, ձեռք բերուած առաւելութիւնները պահելու, պաշտօնեաներու արձակումը դադրեցնելու եւ «խաղաղութիւնը պաշտպանելու համար» :

Երկաթուղիներու վարչութիւնը ապօրէն համարելով այս ձեռնարկը, որոշած է կարգապահական պատիժներ տնօրինել մասնակցողներուն եւ դրդիչներուն :

Աւելորդ է ըսել Թէ այս գործադուլը ամբողջովին պիտի խանգարէ Փարիզի արուարձաններուն հաղորդակցութիւնները :

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ՑՈՅՑ ՄԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Երեքշաբթի օր երկու հազար բանուորներ բուռն ցոյց մը կատարելով, ծովը նետեցին 2ուկէս Թոն ծանրութեամբ սնտուկ մը, որ կը պարունակէր V2ի վերաբերեալ կազմածներ, եւ որ շոգենաւ պիտի բեռցուէր : Այս առթիւ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ ապահովութեան պահակներուն հետ, որոնց վրայ քարեր, շիշեր, երկաթի կտորներ եւայլն նետուեցան ցուցարարներուն կողմէ : Պահակները, հազիւ 120 հոգի, հարկադրուեցան նահանջել, արտասուաբեր ռումբեր արձակելով : Քաղաքին համայնավար Թերթը նախապէս կոչ մը ուղղած էր ժողովուրդին, որպէսզի արգիլեն զինամթերքի փոխադրութիւնը, որ պատրաստուած էր Լա Պոքայի գործարանին մէջ : Ալփ – Մարիթիմի նահանգապետը ի զուր յորդորներ կ'ուղղէր : Ժամը 10ին բարեկարգութիւնը վերահաստատուեցաւ եւ աշխատանքը վերսկսաւ : Երկու կողմէն ալ վիրաւորներ կան, բարեբախտաբար Թեթեւ : «Իւմանիթէ» կը գրէ Թէ զինամթերքը Հնդկաչինա պիտի ղրկուէր :

Մէսաժըրիի «Ամփիռ – Մարշալ» շոգենաւը, որ զինամթերք պիտի փոխադրէր Հնդկաչին, չկրցաւ ճամբայ ելլել : Թէ Տէօնքէրքի եւ Թէ Սէն Նազէռի բանուորները մերժեցին սնտուկները նաւ փոխադրել :

★ Թերթերը սկինակներով մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն զօրավարներ Ռըվէռի եւ Մասթի դէմ բացուած քննութեանց առթիւ : Առջի օր շատ կարեւոր յայտնութիւններ կատարեց անդրծովեան (գաղթային) նախորդ նախարարը, Պ. Քոսթ Ֆլոռէ : Շատ մը յայտարարութիւններ աննպաստ են ազգ. պաշտպանութեան նախորդ նախարարին, Պ. Ռամատիէի եւ ուրիշներու համար : Իր խօսքերէն կը հետեւի Թէ քաղաքական եւ զինուորական խաղեր սարքուած են : «Իւմանիթէ» հրատարակեց նախորդ սպարապետ Զօր. Ռըվէռի մէկ նամակը՝ ուղղուած փախստական Փէռէի, որ Արժանթին կը գտնուի եւ որ Հնդկաչինի գործակալին ծախած էր իր գաղտնի տեղեկագիրը, զօր. Մասթի միջոցաւ : Թերթերը կը գրեն Թէ շատ աւելի ծանր յայտնութեանց կը սպասուի :

Հիւլէական սղձաւանջը

ՉԸՐՉԻԼ ԿՈՒԶԷ ՏԵՍԱԿՑԻԼ ՍԹԱԼԻՆԻ ՀԵՏ

Ընտրական պայքարին առթիւ ճառ մը խօսելով, Պ. Չըրչիլ առջի օր յայտարարեց Թէ պատրաստ է նորէն տեսակցելու Սթալինի հետ, հիւլէական հարցին առթիւ, եթէ պահպանողականները իշխանութեան գլուխ անցնին : Ահաւասիկ իր խօսքերը .

— « Կ'արժէ գերագոյն փորձ մը կատարել, փակելու համար երկու աշխարհներու միջեւ բացուած վիհը, որպէսզի իւրաքանչիւրը կարենայ իր կեանքը ապրիլ : Եթէ ոչ բարեկամութեամբ, գոնէ առանց պաղ պատերազմի ատելութեանց : Քրիստոնեաները պէտք չէ փակեն յոյսի որեւէ դուռ, կեանքի նոր հիմք մը գտնելու համար ցաւատանջ մարդկութեան : Ես կը կարծեմ Թէ մինչեւ հիմա խաղաղութիւնը պահուեցաւ շնորհիւ ամերիկեան գերազանցութեան, հիւլէական ռումբի մենաշնորհին : Խորհրդային աշխարհը զինուորական ամենամեծ ուժերը ունի, բայց Մ. Նահանգները ունին հիւլէական ռումբը, եւ այժմ կ'իմանանք Թէ այդ ահարկու զէնքին ուրիշ մէկ տեսակը ունին, հազար անգամ աւելի զօրաւոր : Յիշողութիւնս կ'երթայ մինչեւ 1945 ապրիլ, երբ տակաւին յարաբերութիւն ունէի Սթալինի հետ : Մէկ տարի առաջ, Երեսփ. Ժողովին մէջ կարդացի Սթալինի ուղղած նամակս » :

Հաղորդելով նամակին բովանդակութիւնը, նախորդ վարչապետը պարզեց Ռուսիոյ ազդեցութեան ծաւալումը Պալթիկ ծովուն, Լեհաստանի,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ՔԱՌԷՆ ԵՓՓԷ» ՃԵՄԱՐԱՆ

ԱՅՍ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱԼ ԱՐԺԱՆԻ Է ՁԵՐ ԳՈՒՐԳՈՒՐԱՆՔԻՆ

Ճիշդ երկու տարի առաջ, կ'աւետէինք բացումը Հալէպի Ազգ. Ճեմարանին, որ «Քառէն Եփփէ» անունով կը մկրտուէր Ազգ. Իշխանութեանց կողմէ՝ յաւերժացնելու համար յիշատակը դանիացի մեծ բարերարուհի եւ հայասէր Օր. Քառէն Եփփէի :

Իր տեղին խօսած էինք նիւթական թէ բարոյական այն անփոխարինելի ծառայութեանց շուրջ, զորս մատուցած է դանիացի այս մեծ բարերարուհին, ամբողջ երեսուն տարի բաժնելով հայ այրի մայրերու եւ հայրերու, ու հազարաւոր հայ որբուկներու ցաւն ու զրկանքը :— Մեծ Եղեռնէն առաջ թէ վերջ, Ուրֆայէն մինչեւ Հալէպ, Օր. Քառէն Եփփէ, արհամարհելով աշխարհիկ բոլոր հաճոյքներն ու վայելքները՝ իր հարուստ ծնողքին տան եւ իր հայրենիքին մէջ, փութացած է իր բովանդակ հարստութիւնը յատկացնելու ջարդէն եւ Թուրքի հալածանքէն ճողոպրած բեկորներու, եւ յաջողած է ամոքել անոնց ցաւն ու մեղմացնել անսահման թշուառութիւնը :

Երբ հայութեան սեւ օրերու անչափ տառապանքը չահագործելու տմարդի փորձերուն լծուած էին այլազգի եւ այլադաւան բազմաթիւ կրօնական ներկայացուցիչներ,— մասնաւորաբար Հայաստանեայց եկեղեցւոյ գրկէն հեռացնելու համար կմախացած եւ հիւծած հայ բազմութիւններ,— Օր. Քառէն Եփփէ հանդիսացաւ այն առաքելատիպ կինը, որ ոչ միայն իր նիւթական հարստութիւնը, այլեւ բարոյական գանձերն ու ազգանունը նուիրաբերեց տառապած հայ ժողովուրդին, հայ լեզուն խորապէս ուսումնասիրելով, եւ որպէս Հայ, հայկական ծէսով ամփոփուելով Հալէպի Ազգ. գերեզմանատան մէջ :

Օր. Քառէն Եփփէի մահէն վերջ, կազմուած էր Դանիացիներու օժանդակ մարմին մը, որ մասնակի ձեւով կը շարունակէր իր օգնութիւնը հայութեան ամէնէն դժբախտ տարրին,— այրիներու եւ իրենց զաւակներուն: 1946ին միայն,, երբ արդէն այդ այրիներու զաւակներէն մեծագոյն մասը դարձաւ գործի տէր, եւ ի վիճակի՝ հոգալու տան կարիքները, Ազգ. իշխանութեան թելադրութեամբ եւ ենթականերու սիրայօժար պատրաստակամութեամբ, անոնց մեծամասնութիւնը լքեց Քառէն Եփփէ հաստատութեան շէնքերը եւ մեկնեցաւ առանձին բնակարան :

Այս կերպով ալ, կարելի եղաւ ընդարձակ տարածութեամբ հող մը եւ եօթնի մօտիկ միյարկանի շէնքեր յատկացնել Հալէպի Ազգ. երկրորդական վարժարանին, որուն ծրագիրը տարիներէ ի վեր կը մնար դարակներու մէջ, անիրագործելի, նիւթական միջոցներու անբաւարարութեան պատճառաւ:

Հալէպի Ազգ. Նախակրթարաններէն հարիւրաւոր հայ տղաք եւ աղջիկներ ընթացաւարտ կը դառնան ամէն տարի: 15–20 տարիէ ի վեր, ամբողջ սերունդներ պարտադրաբար օտար վարժարաններ կը յաճախէին Նախակրթարանէն վերջ, նկատելով որ գոյութիւն չունէր ազգ. ճեմարան մը: Եւ շատ դիւրին է երեւակայել, թէ անոնք ինչ դիմագիծ կը ստանային, իբրեւ հետեւանք անհաբաղատ դաստիարակութեան մը:

Ազգ. իշխանութիւններու համար, տարուէ տարի կորուստ մըն էր որ կ'արձանագրուէր ազգային տեսակէտով: Շատ պարզ է, թէ օտար բարձրագոյն վարժարաններ՝ թէեւ կուտան գոհացուցիչ կրթութիւն եւ զարգացում, բայց, ոչ միայն անբաւարար դաստիարակութիւն կ'ընծայեն ազգային տեսակէտով, այլ նոյնիսկ կը խաթարեն մեր տղոց եւ աղջիկներու նկարագիրը:

Տարիներու մտահոգութիւններն ու Ազգ. Ճեմարանի մը հաստատութեան բաղձանքները ի վերջոյ կը պսակուէին յաջողութեամբ, 1947 Սեպտեմբերին, եւ այդ թուականին բացումը կը կատարուէր «Քառէն Եփփէ» հայկական ճեմարանին, դանիական համանուն բարեսիրական մարմնի հողին վրայ եւ շէնքերուն մէջ :

«Քառէն Եփփէ» բարեսիրական միութեան, Օր. Քառէն Եփփէի ժառանգներուն ու ներկայացուցիչներուն հետ տեղի ունեցած թղթակցութիւններու եւ բանակցութեանց իբրեւ ամբողջական պսակում՝ 200.000 ս. ոսկի (մօտաւորապէս 70.000 տոլար) արժողութեամբ հողերն ու շէնքերը պաշտօնապէս սեփականութիւն կը դառնային Հալէպի Ազգ. իշխանութեանց, եւ կը ստեղծուէր հաստատուն պատուանդանն ու կորիզը այսօրուան պատուաբեր կրթական հաստատութեան:

Ճիշդ է, թէ «Քառէն Եփփէ» Ազգ. ճեմարանը աւելի քան մխիթարական իրականութիւն մըն է այսօր, եւ տարուէ տարի կը բազմանայ երկսեռ աշակերտութեան թիւը: Բայց նաեւ մեծածախս ձեռնարկ մըն է՝ որպէս տնտեսական լայն միջոցներու կարօտ հաստատութիւն :

«Քառէն Եփփէ» ճեմարանը ընդունած է ֆրանսական պաքալորէայի ծրագիրը: Անշուշտ, այս ծրագրի իրագործման համար՝ Ազգ. իշխանութիւնները աչքի առջեւ ունեցան տեղական պայմաններ եւ նախասիրութիւններ, նկատելով որ հիմնականը ազգային դաստիարակութիւնն է եւ հայեցի շունչը: Իսկ ինչ որ տղաքն ու աղջիկները պիտի ստանան որպէս զարգացում եւ կեանքի ասպարէզի պատրաստութիւն, այդ՝ լիովին կուտայ արդէն ֆրանսական ծրագիրը:

Այս հիման վրայ, ճեմարանը ներկայիս ունի չորս դասարաններ, Ա) Նախապատրաստական, Բ) Առաջին դասարան, Գ) Երկրորդ դասարան եւ Դ) Երրորդ դասարան: Ճեմարանի ընդհանուր շրջանը վեց տարի է այս հաշուով: 1950 – 1951 եւ 1951 – 1952 տարեշրջաններուն, ճեմարանը պիտի ունենայ վեց լրիւ դասարաններ, եւ պիտի տայ իր երախայրիքը:

Ներկայ չորս դասարաններու աշակերտութիւնը կը հասնի 63ի, մանչեր եւ աղջիկներ:

Կարելի է ըսել, թէ ճեմարանը այս տարի ունի Հալէպի եւ բովանդակ Սուրիա – Լիբանանի հայկական եւ օտար լաւագոյն ճեմարաններու ուսուցչական կազմերուն հաւասար զօրաւոր եւ «սուղ» տարրեր:— Խնամակալութիւնը, նիւթական մեծ զոհողութիւններու գնով ապահոված է ֆրանսերէն, անգլիերէն, հայերէն լեզուներու, արաբերէն լեզուի եւ գրականութեան, ինչպէս գիտական ճիւղերու մէջ ձեռնհաս ուսուցիչ ու ուսուցչուհիներ :

Ուսուցչական տարեթոշակներու եւ վարժարանին զանազան կարիքներու գումարը կը հասնի տարեկան 28.000 սուրիական ոսկիի (մօտ 10.000 տոլար), որուն 5000 տոլարը միայն կը գոյանայ կրթաթոշակներէ եւ զանազան կազմակերպութեանց նպաստներէ (այս նպաստներու կարգին՝ Հ. Օ. Խաչի 1500 տոլար տարեկան յատկացումը):— Այս ելեւմուտքով, ճեմարանը այս տարի պիտի ունենայ 4—5000 տոլարի բաց մը՝ որուն մէկ մասը կը յուսացուի ապահովել մասնաւոր ձեռնարկներով :

Պէտք է նկատի ունենալ, թէ Սուրիահայութիւնը աւելի քան 100.000 համրանք ունի եւ միակ ճեմարան մը՝ Հալէպի մէջ: Միւս կողմէ, պէտք է գիտնալ նաեւ՝ թէ սուրիահայութեան համար գրեթէ անկարելի է օգտուիլ Պէյրութի ճեմարանէն, նկատելով որ սուրիահայութիւնը միջոցներ չունի նոյնիսկ զեղչեալ գիներով իր զաւակները Լիբանան ղրկելու, որպէս գիշերօթիկ :

«Քառէն Եփփէ» ճեմարանը այս տարի ունեցաւ նաեւ իր ուսանողական տունը եւ լսարանը : Գաւառներու նախակրթարաններէն այս տարի մօտաւորապէս 15 – 20 ուսանող – ուսանողուհիներ կը յաճախեն՝ բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու ծարաւով :

Որպէս երկու տարուան հաստատութիւն, ճեմարանը պէտք ունի կարգ մը անհրաժեշտ նիւթերու.— Լապոռաթուար, մարզարան, գրադարան, աշխարհագրական եւ պատմական քարտէսներ, խաղարան, եւայլն:

Քիմիական փորձերու համար բազմաթիւ անօթներ կը պակսին. բնապատմութեան (ֆիզիք) փորձերու համար բազմաթիւ գործիքներու պէտք կայ: Պիտի չունենա՞նք ծնողներ, ունեւոր թէ բարեկեցիկ, որոնք հոգեկան բաւարարութիւն նկատեն այս կենսական առարկաները հոգալ :

1950 – 1951 եւ 1951 – 1952 յաջորդական երկու տարեշրջաններու ընթացքին, «Քառէն Եփփէ» ճեմարանը անհրաժեշտաբար պէտք ունի երկու նոր դասարաններու՝ որոնց շինութիւնը կը կարօտի հազարաւոր ոսկիներու: Նկատելով որ խնամակալութիւնը ի վիճակի չէ տոկալու այսքան մեծ զոհաբերութիւններու, ճեմարանը իր աչքերը յառած է գաղթահայ ունեւոր խաւերուն, ապահով՝ որ անոնք պիտի չզլանան ամէն աջակցութիւն:

Ճեմարանի դուռը ափ առնող ուսանողներու մեծագոյն մասը՝ միջակ ընտանիքներու զաւակներ կը կազմեն: Հալէպի Հայրենակցական միութիւններէն շատեր ցոյց կուտան անհրաժեշտ օժանդակութիւնները, սաներ պահելով, բայց այդ պաշտպանութիւնը սահմանափակ է եւ բազմաթիւ տղաք ու աղջիկներ կը սպասեն օգնութեան: Ինչ բարերար դեր կատարած պիտի ըլլային Հայրենակցականներու կեդր. Վարչութիւնները, եթէ չզլանային իրենց նպաստը այս փրկարար գործին:

«Սերունդներու փրկութիւն» կը հոլովենք :— Ահաւասիկ առիթը՝ գործնապէս ցոյց տալու՝ թէ անվերապահ եւ առաջաձեռն ենք «ազգապահպանում»ի ձեռնարկներու հանդէպ : Մ.

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Մեր մթնոլորտը

Գիտութեան յառաջդիմութեան շնորհիւ ներկայիս տիեզերքքի բաղկացուցիչ նիւթին գաղտնիքը լուծուած պէտք է նկատել: Հիւլէներու ներքին կառուցուածքին թափանցելէ վերջ, գիտութիւնը պարզեց նաեւ հասարակ կոչուած մարմիններու ծագումը ու նիւթին բնաշրջութիւնը (transmutation): Այս վերջին երեւոյթը թէեւ բնական ճանապարհով շատ դանդաղօրէն տեղի կ'ունենայ, սակայն կարելի է գիտական միջոցներով հասարակ մարմիններու ներքին կազմին մէջ փոփոխութիւն յառաջ բերել շատ կարճ միջոցի մը մէջ: Այդ արուեստական բնաշրջութեամբ կարելի է, օրինակ, սնդիկը վերածել ոսկիի: Հին դարերու քիմիկոսներու երազը իրականութիւն դարձած է այսօր :

Մեր երկրագունդի կազմութեան շրջանին, կ'ենթադրուի թէ գոյութիւն ունէին շատ սահմանափակ թուով տարրեր: Թերեւս ջրածինը եւ հէլիոմը կը կազմէին միակ տարրերը, որոնք շատ բարձր ջերմութեան եւ ճնշումներու ազդեցութեամբ ծնունդ տուին հասարակ մարմիններուն :

Այս սկզբունքէն մեկնելով, երկրագունդին ծաւալը պէտք է ենթադրել այժմու ծաւալին 4–10 անգամը, որ հետզհետէ կծկուեցաւ բնաշրջութեամբ: Վերջապէս երկրի կեղեւին կազմութեամբ կազային թանձր խաւ մը զատուեցաւ երկրագունդի հալած զանգուածէն ու քիմիական հուժկու եւ պայթուցիկ ներգործութիւնները հետզհետէ մեղմացան:

Այն ատենուան մթնոլորտը բոլորովին տարբեր էր հիմակուանէն: Իր մէջ կը պարունակէր կազային վիճակի մէջ ամէնէն ցնդող մետաղներէն փօթասը, սոտան եւ կիրը: Քլորը եւս մեծ քանակութեամբ մաս կը կազմէր այդ մթնոլորտին, ջրածինի եւ հէլիոմի հետ: Այս բոլոր շոգիացեալ մարմինները երկրիս պաղելով կրցան աստիճանաբար իրար միանալ ու կազմել հաստատուն տարրեր: Այսպէս, մետաղները խառնուելով երկրիս կեղեւին վրայ կազմեցին քլորի, պրոմի, ծըծումբի եւայլ բաղադրութիւններ: Իսկ ջրածինը միանալով թթուածինին ծնունդ տուաւ ջուրին, որ շոգիացած մնաց այնքան ատեն որ երկրիս ջերմութիւնը 360 աստիճանէն վեր էր :

Կրնաք երեւակայել թէ ինչ մեծ ճնշումի ենթարկուած էր երկրիս մակերեսը այդ ծանր մթնոլորտին տակ, ուր շոգիացած կը մնային ոչ միայն վերօյիշեալ տարրերը, այլեւ երկրիս ջուրերու հսկայ զանգուածը, թթուածինի, ազօթի, բնածխային կազի զանգուածները:

Երբ ջուրը խտանալով շոգիացած վիճակէն հեղուկի վերածուեցաւ, հեղեղանման խուժեց դէպի երկրիս կեղեւը, ուր գտաւ լուծելի աղեր եւ կազմեց անդնդախոր ովկիանոսներ, ընդարձակ ծովեր ու լիճեր :

Իսկ երբ երկրիս մակերեսային ջերմութիւնը 55 աստիճանի իջաւ, ահա այն ատեն մթնոլորտը զտուեցաւ ու բնագիտական տեսակէտով շնչելի դարձաւ: Իսկ քիմիական տուեալներով հարցը վիճելի է: Որովհետեւ թթուածինի քանակը այժմու համեմատութենէն նուազ էր եւ բնածխային թըթուն ջուրի շոգիին հետ կը ձեւացնէին թանձր ամպեր որոնք թէ արգելք կը դառնային երկրիս պաղելուն եւ թէ արեւու ջերմութեան թափանցումին :

Այժմ բնածխային թթուին համեմատութիւնը 3 առ հազար է մօտաւորապէս: Արհենիուսի հաշուով եթէ այդ քանակութիւնը օր մը անհետանար, հողին ջերմութիւնը 21 աստիճանի անկում մը պիտի արձանագրէր:

Վերջացա՞ծ է մթնոլորտային յեղաշրջումը : Ոչ անշուշտ: Այժմ բնածխային թթուին քանակը յաւելման հակամէտ է բնական թէ ճարտարարուեստական կիզումներու հետեւանքով: Այդ կը նշանակէ երկրային ջերմութեան բարձրացում, որ կը նպաստէ բուսականութեան, հետեւաբար նաեւ մարդկութեան: Սակայն դժբախտաբար երկիրը չի կրնար խուսափիլ պաղելու ճակատագրական օրէնքէն: Արեւուն ջերմութեան նուազումով հետզհետէ երկիրը պիտի վերածուի սառուցեալ զանգուածի մը: Մթնոլորտը պիտի չքանայ ու միայն թթուածինի եւ հէլիոմի թեթեւ խաւ մը տակաւին շատ երկար պիտի պատէ սառած ու կեանքի գոյութենէ զուրկ երկրագունդը :

Սակայն մի մտահոգուիք, հոդ չէնք հասած տակաւին: Դեռ միլիոնաւոր տարիներ մեր աշխարհը պիտի շարունակէ կեանքի գոյութիւնը պահել, եթէ մինչ այդ մարդիկ իրար չըզկտեն ...

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՕՆՆԻԿ (5 տարեկան).— Մայրիկ, ինչո՞ւ նոր հարսը ճերմակ կը հագնի :

ՄԱՅՐԸ.— Ճերմակը՝ ուրախութեան, երջանկութեան եւ անմեղութեան գոյնն է:

ՕՆՆԻԿ.— Ուրեմն ինչո՞ւ փեսան սեւ կը հագնի ..:

Գործադուլի խնդիրը Թուրքիոյ մէջ

Անցեալ շաբթու Պոլսոյ մէջ ժողով գումարեցին բանուորական միութիւնները: Ներկայ էին պատուիրակներ կառավարական եւ ընդդիմադիր կուսակցութիւններէն: Աշխատանքի գործավարը հաւաստեց թէ ամէն ինչ պիտի ընէ, բանուորներուն գոհացում տալու համար եւ թէ օրինագիծ մը պիտի մշակէ:

Ընդդիմադիրներէն խօսք առաւ ծանօթ բանաւէր Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, որ բացատրեց թէ արհեստակցական Միութիւնները պէտք է անկախ ըլլան եւ հեռու՝ քաղաքական կուսակցութիւններէն: Բանախօսը պաշտպանեց գործադուլի իրաւունքը, պայմանաւ որ գործիք չըլլայ քաղաքական նպատակներու:

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ գործադուլի խնդիրը լրջօրէն կը զբաղեցնէ կառավարական կուսակցութիւնը (Հալք), որ երկու մասի բաժնուած է, թեր եւ դէմ: Քաղաքին մէջ գումարուած ժողովէ մը դուրս հանուեցան երկու ընդդիմադիր լրագրողներ, ոստիկանութեան միջոցաւ:

★ Պոլսոյ «Սօն Թէլէկրաֆ» թերթը հետեւեալ խմբագրականը հրատարակած է, Էքրէմ Իզզէթ Պէնիճէ ստորագրութեամբ, գործադուլին դէմ (5 Փետրուար):

— « Պէտք է կտրուկ եւ որոշ խօսիլ գործադուլի իրաւունքին մասին: Պէտք է վճռաբար ըսենք թէ երէկուան չափ այսօր ալ, վաղն ալ պիտի չընդունուի Թուրքիոյ մէջ «գործադուլի» իրաւունքը: Ոչ թէ անոր համար որ հակադեմոկրատ կամ համատիրական պետութիւն մըն ենք, այլ պարզապէս անոր համար ի շահ Թուրք ժողովրդապետութեան, պարտաւոր ենք այսպէս չարժիլ: Ինչպէս որ ընթացք չենք տար սուլթանական կամ չէրիաթական կուսակցութեան մը կազմութեան եւ այսպիսի թոյլտուութիւն մը վնասակար կը նկատենք մեր ժողովրդապետական գաղափարին եւ մեր ազգային շահերուն, այնպէս ալ կը մերժենք գործադուլի իրաւունք տալ բանուորին:

Գիտենք թէ այսպիսի իրաւունք մը վերջ ի վերջոյ կրնայ յանգիլ համայնավար շարժումի մը եւ խափանարարական ազդակ մը հանդիսանալ երկրին մէջ, հետեւաբար անհաշտ է մեր ազգային պահանջներուն, հայրենիքին եւ վարչաձեւին բարձրագոյն շահերուն: Մնաց որ գործադուլը յետադիմական սովորութիւն մըն է եւ չի պատշաճիր արդի ժողովրդապետութեան պայմաններուն:

Այս վճռական յայտարարութիւնները կ'ընենք յանուն Հալք կուսակցութեան եւ կառավարութեան: Միայն թէ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը կը տարուի մանր հաշիւներէ եւ քանի մը քուէ հաւաքելու համար ուժ կուտայ «գործադուլի դատին»:

Կը ցաւինք Դեմոկրատ կուսակցութեան եւ իր վարիչներուն վրայ, որոնք չեն խորհիր թէ երկիրը եւ վարչաձեւը որքան կը վնասուին, երբ Թուրք գործաւորին սիրտն ու միտքը կը պղտորի, եւ թէ այս խռովութիւնը ընկերային եւ քաղաքական ինչպիսի սահմաններու կրնայ երկարիլ:

Թուրք հանրապետութիւնը եւ Թուրք ժողովրդապետութիւնը աչքի առջեւ ունեցած են առնուազն երկու դարու միջազգային փորձառութիւնները եւ անոնց զարգացումը, եւ կրթնելով կեանքի, դէպքերու եւ իրականութեան ընդունած են մեր ազգային եւ ընկերային էութեան համապատասխան վարչակարգ մը: Առնուազն թրքութեան դէմ դաւել է խաթարել այս մայր սկզբունքները եւ զանոնք զոհել քաղաքական մանր շահերու: Թէ Թուրք ազգը եւ թէ ընկերութիւնը կը վնասեն այս կերպով:

Պէտք է գիտնալ թէ Հալք կուսակցութեան ծրագիրը եւ Թուրք ժողովրդապետութիւնը արեւմտեան գաղափարաբանութեան մը ամբողջական մէկ ընդօրինակութիւնը չէ, այլ մէկուկէս դարու տառապանքներէ եւ փլուզումներէ վերջ, կերտուած է ազգ. պայքարներով, յեղաշրջումով եւ արիւնի զոհաբերութեամբ: Ոչ ոք եւ ոչ մէկ կուսակցութիւն իրաւունք ունի այս նուիրականութիւնը սրբապղծելու:

Մանաւանդ որ գործադուլը խոտոր կը համեմատի մարդկային իրաւունքներու եւ իրաւական արդիական սկզբունքներուն հետ, եւ ուրիշ բան չէ բայց եթէ ժխտական եւ կործանարար գործիք մը կարմիր աշխարհակալներու ձեռքին մէջ: Բացարձակապէս համոզուած ենք սար, եւ մանաւանդ ներկայ պայմաններուն տակ աւելի քան վտանգաւոր կ'ըլլայ գործադուլի իրաւունք տալ Թուրք բանուորին:

Թէ կառավարութիւնը եւ թէ կառավարական կուսակցութիւնը պէտք է կտրեն – նետեն այս դատը, պէտք չէ քրոնիկ վիճակի մը հասցնեն, եւ Դեմոկրատ կուսակցութիւնն ալ պարտաւոր է հրաժարիլ առօրեայ քաղաքականութեան այս խաղերէն, որ չենք գիտեր թէ մինչեւ ուր կրնան յանգիլ:

Ընդդիմադիրներուն վրայ բարոյական ամենալուրջ պարտականութիւն մը կը ծանրանայ այս ուղղութեամբ:

Այնպիսի պահու մը ուր առոյգ եւ կենսունակ կեցած ենք Մոսկոֆներու սուիններուն սպառնալիքին եւ Կոմինֆորմի զանազան մեքենայութիւններուն դիմաց 80.000 բանուորներ կրնան հաւաքաբար քուէ տալ Դեմոկրատ կուսակցութեան եւ շնորհիւ ամբոխավարական միջոցներու, երեսփոխանական քանի մը աթոռ ապահովել: Բայց ասկէ կրնան ծագիլ մահացու վտանգներ, սպառնալով նոյնիսկ հայրենիքին անկախութեան »:

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

Կոմիտասի ծննդեան 80ամեակը տօնուած է Թէհրանի մէջ նախաձեռնութեամբ Կոմիտաս երգչախումբի: Երգչախումբը ունի քսան տարուան գործունէութիւն: Հանդէսին երգուած են մօտ 25 հատընտիր կտորներ, որոնք կը ներկայացնեն անոր երգերու տեսակներէն մէկ մէկ նմոյշ: Խօսած է «Կոմիտաս» երգչախումբի վաստակաւոր ղեկավարը Պ. Հ. Գրիգորեան, ներկայացնելով Կոմիտաս իբրեւ ոչ միայն ազգ. ժողովրդական երգերու վերստեղծող, այլ մեծ արուեստագէտ եւ հայ նորագոյն պատմութեան ամէնէն կարկառուն դէմքը:

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ Հայոց թեմի առաջ. փոխանորդ տեղապահ Կարապետ Ա. քհնյ. Մանուկեան [...]ացած է Թէհրան, դիմաւորելու համար Շահնշահը, երբ Ամերիկայէն կը վերադառնար: Տեղապահը ներկայացած է պալատական նախարար Աղայէ Հաքիմի, ինչպէս եւ բանակի սպայակոյտի պետ մարաջախտ Ռզմատայի որ ըսած է թէ հրամանատար Շահբախտին մասնաւոր հեռագրով խնդրած է որ ամէն բարոյական օժանդակութիւն տրուի արժանաւոր հոգեւորականին: Այս առթիւ իբրեւ յիշատակ Տէր հօր նուիրած է գեղարուեստական օրացոյց մը: Շահնշահը օդակայանին մէջ դիմաւորող անձնաւորութիւնները կարգով ողջունելէ վերջ, երբ կը հասնի Ատրպատականի ներկայացուցիչներուն որոնց մէջն էր նաեւ խորհրդարանին հայ պատգամաւոր Պ. Արամ Բուտաղեան, Կարապետ Ա. քահանայ երկու խօսքով կը յայտնէ թէ Ատրպատականէ եկած է հայ ժողովուրդին հաւատարմութիւնը, սէրն ու ջերմ զգացումները մատուցանելու: Շահնշահը նորէն շնորհակալութիւն կը յայտնէ: Տեղապահը յարգանք կը վայելէ թէ իր պաշտօնական հանգամանքին եւ թէ իբրեւ հետեւորդ հանդուցեալ Ներսէս արք. Մելիք Թանգեանի ուղիղ քաղաքականութեան:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՁԳՈՅՇ՝ ՁԵՐ ԽՕՍՔԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Վերջերս պատկանեալ մարմիններու նկատառութեան յանձնեցինք կարգ մը հակասութիւններ, հինգշաբթիի թաղային դպրոցներուն մասին, թելադրելով որ խօսքը եւ գործը իրար լրացնեն եւ ոչ թէ հակասեն (Յառաջ, 7 Յունուար):

Ուրիշ խնդիր մը.—

Ուսուցչութիւնը տրամաբանօրէն քննադատելի ապերախտ ասպարէզ մըն է: Այս ասպարէզը սիրող եւ ցանկացող թեկնածուները պէտք է ըլլան համբերատար, գիտնան չափ եւ կշիռ դնել իրենց բոլոր խօսքերուն եւ գործերուն մէջ:

Կը պատահի որ ուսուցիչը կամ ուսուցչուհին նեղսրտի աշակերտի մը կամ ընդհանուրին, կամ պարագային համեմատ բարկութիւն կեղծել պէտք ըլլայ, առանց սակայն գռեհիկ բառերով արտայայտուելու:

Մեզի համար աննախընթաց այս պարագան դժբախտաբար տեղի ունեցած է թաղային ծաղկոցի մը մէջ, դասամիջոցին, ուր ուսուցիչը կրկնած է այն բառը՝ զոր Քամպրոն արտասանեց Վաթերլոյի ճակատամարտին ...:

Ուսուցչական գործին մէջ չափազանց զգուշաւոր պէտք է ըլլան այն անձերը՝ որոնք վարժութիւն ունին յաճախակի սահեցնելու նմանօրինակ անվայել բառեր:

Ուսուցիչը այս ուղղութեամբ ինքզինքը խիստ վտանգաւոր կացութեան մէջ կը դնէ, իրեն դէմ ունենալով, առաջին պատեհութեամբ աշակերտութիւն մը, որ կը մղուի անբարոյութեան եւ ըմբոստութեան, իսկ ինքը՝ կը կորսնցնէ ամբողջ հեղինակութիւնը:

Աշակերտները ընդհանրապէս կը հետեւին նոյնիսկ ուսուցիչին բոլոր խօսքերուն եւ շարժումներուն, փնտռելու եւ գտնելու համար անոր թոյլ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ա.

Եւ նա ձեռքը մեկնեց դէպի ընկուզենին: Բայց Մէհրին ոչինչ չհասկցաւ, այնքան շշմած էր:

— Էլի՞ չհասկացար: Լաւ մտածիր, ինչո՞ւ էին ինձ ծեծում մեր աղջիկները:

Գայիանէի ձայնը դողաց վերջին խօսքերի ժամանակ, նա չկարողացաւ նայել իր դայեակին եւ շուռ տուեց իր երեսը:

— Ջալալը, րոպէական լուռթիւնից յետոյ բացականչեց Մէհրին եւ պինդ գրկեց Գայիանէին:

— Այո... Նա գիտէ որ մենք այստեղ ենք... Նրա կնիքն էլ Վիճակի սափորի մէջ է... Ինքն է ուղարկել:

Պառաւը, վերջապէս, հանգստանացաւ, սրբեց իր աչքերը, դրստեց գլխի շորը եւ ապա սկսեց մոլեգնաբար գգուել իր սանիկին, անթիւ անգամ մատաղ գնալ նրան:

— Ջալալը... կրկնեց նա մի քաղցր ձայնով, մի սրբազան զգացմունքով, կարծես Սուրբ Գրիգորիսն էր դա, որին կանչում էր մի քանի րոպէ առաջ:

— Այո, նա... այժմ մութ գիշերն էլ սարսափելի չէ, այժմ ոչ մի մութ, ոչ մի ծմակ եւ ոչ մի սար վտանգ չի բերի մեզ համար, չէ՞:

— Այո: Մէհրին քո ցաւը տանէ... Բայց Աննա խաթո՞ւնը ...

— Միթէ՞ նա չի հաւատայ, որ այդ երիտասարդը մենակ կարող է պաշտպանել ամէնքիս, այս բոլորին:

— Օ, դու, երեւի, չես ճանաչում Խաչեփ Մելիքի որդուն: Գնանք, էլ ի՞նչ հոգս ունինք, տարին մի անգամ է վիճակ լինում ..

Նա ցած գնաց, եւ Մէհրին այլեւս չհամարձակուեց, իր չարագուշակ խօսքերով ու նախազգացումներով տխրեցնել սիրուն արարածին որ կամենում էր բաժակը մինչեւ վերջ խմել:

Բայց Գայիանէն յանկարծ ետ դարձաւ եւ խորհրդաւոր ու ցած ձայնով ասաց.

— Լսիր, Մէհրի: Եթէ սափորի մէջ գցած նրա կնիքը լաւ գուշակութիւն չանէ, դու չես թողի որ Խաչենցին տխուր գնայ այստեղից: Իմաց կը տաս նրան, որ ես գիտեմ թէ երկնքի որ կողմումն է նրա աստղը, ամէն գիշեր ես տեսնում եմ նրան եւ իմանում եմ, թէ ինչ է անում եւ ինչ մտածում Մելիքի որդին: Կ'ասես միմիայն նրան, պահիր այս բանը քո սրտում, ինչպէս ես եմ պահում ...

Եւ նա, պատասխանի չսպասելով, ծիծաղեց ու վազեց դէպի ցած:

Մէհրին նայեց նրան, նայեց եւ ծանր հառաչանք հանելով սրտից, արտասանեց.

— Զափից դուրս բախտաւոր ես, աչքիս լոյս. դա վատ է, մեր աշխարհը չի ընդունում այդքան շատ բախտ:

Բ.

Արեգակը մայր էր մտնում: Առուակի ձորում այլեւս արեւի մի հատ շող չէր մնացել: Մի սիրուն խորշ պատռել էր ձորի աջ կողմը, երկու մենաւոր ծառեր, երկու սիրող քոյրերի նման, գրկել էին միմեանց, հովանաւորում էին այդ փոքրիկ խորշը: Իսկ նրանց արմատների մօտ, սեւ հողի մի բարձր շերտից դուրս էր թափւում յորդ աղբիւրը: Այստեղ էր ամէն տարի կատարւում աղջիկների եւ հարսների վիճակը: Եւ այդ պատճառով էր նա Հարսնաղբիւր:

Երբ Գայիանէն մօտեցաւ, ամէն ինչ արդէն պատրաստ էր: Աղբիւրի ակը, ուր դրած էր մի փոքրիկ հողէ սափոր, կորած էր կանանչ ճիւղերի, խոտերի եւ ծաղիկների տակ:

Ահա մի քանի հոգի նստեցին աղբիւրի գլխին. դրանք երգ ասողներն են եւ դրանց մէջ է Գայիանէն:

Վայրի շուշաններից եւ կարմիր պուտերից հիւսած փոքրիկ չարաններ պսակում են նրանց գլուխը: Ահա եօթը տարեկան մի աղջիկ երեխայի գլխին գցում են մի կարմիր շոր, որ ծածկում է նրա դէմքը, բախտ բաժանողը չպիտի տեսնէ ոչ մէկին, չէ՞ որ նրա հանած վճիռները սարսափելի պիտի լինեն շատերի համար, ինչպէս գեղեցիկ եւ ուրախալի են լինելու ուրիշ շատերի համար:

Սափորը հանուեց աղբիւրից: Նրա վրայ էլ կարմիր շոր գցեցին, ծաղիկներ ցանեցին, եւ սկսաւ արարողութիւնը:

Երգողները հերթով մի – մի տուն երգ են ասում, մնացածները կրկնում են ջանգիւլումները: Ամէն մի երգից յետոյ փոքրիկ աղջիկը գցում էր իր ձեռքը սափորի մէջ, հանում էր մի իր, նրա տիրոջ բախտն էր, ինչ որ ասւում էր երգի մէջ:

Լէօ

եւ ծաղրելի կողմերը, եւ ի հարկին զուարճանա -
լու համար :

Անոնք միեւնոյն ժամանակ թուլբերաճ են, երբ տուն վերադառնան, կը սիրեն պատմել իրենց ծնողքին՝ դպրոցի բոլոր անցուդարձը :

Ծնողները, բնականաբար կը խորշին, իմանալով փողոցային այն բառերը զորս տղաքը սորված են հայկ. դպրոցէն :

Մենք պիտի փափաքէինք տալ մեր զաւակներուն քիչ՝ բայց որակեալ ուսում եւ դաստիարակութիւն :

Ուսուցիչ եւ ուսուցչուհի՝ հոգ չէ թէ քանի մը տրամախօսութիւն եւ արտասանութիւն պակաս բեմադրեն, սակայն մեզի պատրաստեն աշակերտներ առողջ դաստիարակութեամբ, պատուաբեր թէ իրենց, թէ ծնողքին եւ թէ ազգին :

Կ'արժէ յիշել հանգուցեալ ուսուցչապետ Պէրպէրեանի խօսքը՝ տիպար ուսուցիչի մասին. — «Ածուխն է այն որ կ'այրի, քաղաքակրթութեան մեքենան դարձնող շոգին արտադրելու համար» :

Ն. ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

Չեխոսլովաքիոյ, Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ: «Աշխարհի միւս կողմին մէջ 500 միլիոն Չինացիներ ինկան համայնավարական շրջանակին մէջ: Երբ պատկերը կը դիտէք իբրեւ ամբողջութիւն, կը տեսնէք երկու աշխարհներ իրարու դէմ, աւելի խորապէս բաժնուած, քան պատմութիւնը արձանագրած է մինչեւ այսօր :

★ Հռչակաւոր գիտնական Այնշթայնի ազդարարութիւնը մեծ յուզում պատճառած է Մ. Նահանգներուն մէջ: Հանրային կարծիքը երկու մասի բաժնուած է, բայց նախագահը եւ իր կառավարութիւնը անխախտ կը մնան իրենց որոշման մէջ: Երեսփոխան մը «չարլաթան» կոչելով Այնշթայնը, կը պահանջէ երկրէն վտարել զայն, իբրեւ համայնավարական գործակալ: Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Ճոնսըն, նորէն յայտարարեց թէ պատերազմի մը պարագային, եթէ թշնամին յարձակի առտուան ժամը 4ին, իրենք պատրաստ են ժամը 5ին: Աւելցուց թէ զինուորական ծրագիրը պատրաստ է, վաւերացուած՝ նախագահին եւ ընդհ. սպայակոյտին կողմէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ միջեւ բարեկամութեան եւ փոխադարձ օգնութեան դաշնագիր մը կնքուեցաւ Փետրուար 14ին, Մոսկուայի մէջ, 30 տարուան համար: Այս դաշնագրով, Խ. Միութիւնը երկարատեւ վարկեր կը խոստանայ Չինաստանի համայնավարներուն, յանձն կ'առնէ խորհրդային զօրքը քաշել Փորթ Արթիւրէն, ամբողջովին Չինաստանի վերադարձնել Մանչուրիոյ երկաթուղին եւն. :

ՎԵՑ ՀՈԳԻ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԵՑԱՆ Իտալիոյ խորհրդարանին մէջ, իբրեւ հետեւանք ծանր ընդհարումի մը, ընդմէջ կառավարական եւ համայնավար երեսփոխաններուն: Ժողովը որոշեց վտարել համայնավար երեսփոխանը :

ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ԱՒԱԶԱԿ ՄԸ, Փոլ Տէլլափինա, որ նախապէս մահուան դատապարտուած էր իբրեւ սպանիչը Մարսէյլի նորվեկեան հիւպատոսին, ձերբակալուեցաւ առջի օր, Փարիզի մէջ: Հաստատուեցաւ թէ ինքն է կազմակերպիչը վերջին երկու շաբաթներու ընթացքին կատարուած աւազակութեանց, Նէօյիի շրջանին մէջ: Աւարին գումարը կը հասնի 20 միլիոնի: Սիրուհին ալ ձերբակալուելով, տասը միլիոն ֆրանքի գոհարեղէն գտնուեցաւ սենեակին մէջ:

Երաժշտագէտ Գ. Ն. Սերգոյեանի

կողմէ երգուած 8 եկեղեցական երգերու երգապնակները հրապարակ ելած են եւ կը ծախուին Գարսամեան գրատունը, 46 rue Richer, Paris (9):

Կամ հեղինակին՝ Պ. ՍԵՐԳՈՅԵԱՆԻ մօտ, 27 rue Victor Hugo, Rosny s/Bois:

Մեր հոգեզմայլ շարականները պէտք է լըսուին նաեւ հայ տունէն ներս եւ անոնցմով լեցուին մեր նոր սերունդի պատանիներուն հոգին: Ցարգելի երաժշտապետի ձեռնարկը լաւագոյն առիթն է այդ նպատակին հասնելու:

Ահա եւ երգերը. —

1.— ՈՒՐԱԽ ԼԵՐ (հարսանեկան եւ ԴԱՐՁ ԱՆՁՆ ԻՄ (յուղարկի): 2.— ՑԱՐԵՒԵԼԻՑ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻՔ, ԱՆԵՂԱՆԵԼԻ: 3.— ՃԱՆԱՊԱՐՀ, ԴՈՒՌՆ ԿԵՆԱՑ: 4.— ՃԱՆԱՊԱՐՀ (յորդորակ), ԴՈՒՌՆ ԿԵՆԱՑ (յորդորակ): Վերջին երեքը Արեւագալի մեղեդիներ են :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի շաբաթ իրիկուն, 18 Փետրուար, ժամը 8·30ին, Salle de la Géogéaphie:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ :

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ, ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին.— Կը պարեն ԹՈՐՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ:

★

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբին կողմէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 2·30ին, Օհանջանեան Ակումբին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին: Կը խօսի Հ. ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ :

Մուտքը ազատ է :

Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Գարակէօզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քէօրիւքճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Թիրեաքեան եւ զաւակները եւ բոլոր բարեկամները խորին ցաւով կը ծանուցանեն

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՀԱՊԷՇԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Փետրուար 12ին, 65 տարեկան հասակին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, հինգշաբթի, 16 Փետրուար, ժամը ճիշդ 15·30ին, Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին, rue des Brochets, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի գիւղին գերեզմանատունը :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի իբր այդ նկատել ներկայս:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Métro Charenton – Ecoles: Հանրակառք թիւ 103 (իջնել Place du Petit Port):

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՈՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Առաջին անգամ ըլլալով Տէսինի մէջ կը բեմադրուի նոր երաժշտական թատերգութիւն մը, հեղինակի ղեկավարութեամբ՝

ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ

18 Փետրուար, շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, քաղաքապետութեան սրահին մէջ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ պատարագ, այս հինգշաբթի, Վարդանանց Ազգ. Տօնի առթիւ: Ներկայ պիտի ըլլան դպրոցի 170 աշակերտները: Կը հրաւիրուի շրջանիս հայ հասարակութիւնը :

Այս առթիւ պիտի խօսի դպրոցին աւագ ուսուցիչը, Պ. ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ:

ՉԱՅԵԱՆ ԵՒ ԷՔՄԷՔՃԵԱՆ ընտանիքները (Պոլիս) ցաւով կը ծանուցանեն Տիկին ԵՒՏՈՔՍԻ ՉԱՅԵԱՆԻ (ծնեալ Էքմէքճեան) մահը: Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Փետրուար 8ին, Բերայի Ս. Երրորդութիւն Եկեղեցին :

19րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանին

Կիրակի 5 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 14.30ին, Centre Marcelin Berthelot, 28bis rue St. Dominique, Paris (7), métro Invalides:

Մասնակցութեամբ Հայ Արենոյշներուն, ֆրանսական սկաուտական միութեանց, եւ Փարիզի օտար սկաուտական խումբերուն:

Սկաուտական ներկայացումներ Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ: Հայկական երգեր եւ պարեր: Կը ներկայացուի նաեւ հայերէն՝ Մօլիէռի «ՆԱԽԱՆՁՈՏ ՊԱՐՊՈՅԷՆ», կատակերգութիւն 4 արար: Տոմսերու գիները՝ 300, 200, 150 ֆրանք:

Կդ ԽՆԴՐՈՒԻ ՃՇԴԱՊԱՀ ԸԼԼԱԼ:

THEATRE IENA

21 h. Mercredi 1 Mars 950

ALAIN NOY, MALKA RIBOWSKA
dans JUNGLES

Essai dramatique en 3 tableaux de J.J.Varoujean et R. Durran avec Pierre Lucas Varoujean:

Եկէք տեսէք բեմադիր Վարուժան Ուզունեան իր ֆրանսական խմբով, Չորեքշաբթի երեկոյ, Մարտ 1ին : Տոմսերը կը վաճառուին Պ. Պ. Գարսամեանի եւ Բալուեանի մօտ: Այժմէն ապահովեցէք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ: Նիւթը՝ «Փետրուար 18 (Շար.)»: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8էն 9 :

ՎԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները եւ Սանուհիները «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ, այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8ին:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» կոմիտէի բոլոր ընկերները Շրջ. կոմիտէի կողմէ ժողովի կը հրաւիրուին, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին հրապարակային դասախօսութիւնը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais: Նիւթ՝ «Մեծն Տիգրանի աշխարհակալութիւնը»: Կը դասախօսէ ընկեր Բ. ԽՐԻՄԵԱՆ: Կը հրաւիրուին երէց ընկերներն ու սանուհիները :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Լուի Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս շաբաթ օր, ժամը 8·30ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ: Մասնաճիւղը նոյն օրը պիտի նկարուի :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հաւաքոյթը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, Քաֆէ Ռէժան: Զեկուցանող՝ Պ. Վ. Զէյթունցեան:— «Հնչակեան կուսակցութեան դերը Խ. Հայաստանի հանդէպ»:

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան: Նիւթը կը ներկայացնէ՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

«Ի՞ՆՉ Է ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԷՆ» :

Մուտքը ազատ է: Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն: Կը խնդրուի այն անդամներէն որոնք կ'ուզեն մասնակցիլ վիճաբանութեանց, նախօրօք պատրաստուիլ :

Beaumont հինգշաբթի 16 Փետրուար:
La Ciotat, Կիրակի 19 Փետրուար :

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ.— Ազգ. Միութեան եւ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը քահանայի, դպրոցի եւ հաշուական խնդիրներու համար խորհրդակցական ժողովի մը կը հրաւիրէ եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին: Ներկաները մեծամասնութիւն պիտի համարուին :

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՄՈՒՐԱՏԻ ՅԻՇԱՏԱԿԸ

Կը տօնուի Տէսինի մէջ, Փետրուար 25ին, նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Հայր. Միութեան, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը խօսին ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ եւ Պ. ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Vendredi 17 Février 1950 Ուրբաթ 17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6080 – Նոր շրջան թիւ 1491

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՂԵՐԱՊԱՏՐՈՒՄ

Ընթերցողները թերեւս կը յիշեն որ Հայ. Եկեղեցին երկու մասի բաժնուած է 1933էն ի վեր, եւ միասնականութեան բոլոր ձեռնարկները ձախողած են մինչեւ այսօր:

Այդ կսկծալի խնդիրը չէ որ պիտի քննենք օրուան այս ժամուն: Նոյնիսկ աւելորդ է :

Թերթերու լեռնակուտակ բանավէճերէն եւ տեսութիւններէն զատ, գիրքեր ալ հրատարակուած են այս մասին: Եւ խնդիրը կը մնայ միշտ առկախ:

Տարիներ առաջ, Կիլիկիոյ Գարեգին կաթողիկոսը — այն ատեն առաջնորդ — միջամտեց, եւ մնաց կէս ճամբան :

Էջմիածնի եկեղեցական համագումարէն վերջ (1945), Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը յանձնարարեց Տիրան եպիսկ.ի, նոր ձեռնարկներ կատարել, վերահաստատելու համար միասնականութիւնը :

Այս փորձն ալ ձախողեցաւ, բայց լաւատեսներ կը կարծեն թէ ի վերջոյ, կարելի պիտի ըլլայ ելք մը գտնել, հաստատելով մէկ առաջնորդարան, մէկ երեսփ. ժողով, մէկ իշխանութիւն:

Թեմին այն մասը որ ինքզինքը «օրինաւոր» կը նկատէ, ունի պաշտօնաթերթ մը, «Հայաստանեայց Եկեղեցի»:

Անոր վերջին թիւը (1949 Դեկտ.) կը պարունակէ մանրամասն տեղեկութիւններ՝ իրենց առաջնորդարանի գործունէութեան մասին:

Երեսփ. ժողովի բացման առթիւ կարդացուած զեկուցումներուն մէջ, մեր ուշադրութիւնը գրաւեց առաջնորդին ուղերձը, իր կարգ մը թելադրութիւններով :

Այսպէս, Տիրան եպիսկ. պարզելով թեմին ընդհանուր վիճակը, հոգեւորականներու պատրաստութեան խնդիր մը կը յարուցանէ :

Առաջնորդը անբաւական կը գտնէ կղերականներու թիւը, եւ կ'առաջարկէ «մեր Վիճակին յատուկ հոգեւոր ճեմարան մ'ունենալ այս երկրին մէջ» :

— « Պէտք է երեսփոխաններդ աշխատիք, ձեր ծուխերուն հոգաբարձութեանց եւ հովիւներուն հետ՝ որպէսզի բաւարար նիւթական միջոցներ գոյացուին հոգեւոր ճեմարան մը հիմնելու կենսական ձեռնարկը ի գլուխ հանելու համար: Հսկայական գումարներ չի պահանջեր այս գործը: Տասնեակ մը ուսանողներ, երկու կամ երեք ուսուցիչներ պահելու համար բաւական եղող տուն մը եւ տարեկան պիւտճէ մը բաւական են»:

Ուրեմն ամերիկահայ գաղո՞ւթն ալ տագնապի մատնուած է, հոգեւոր մխիթարութեան տեսակէտով: Ա՞ն ալ դպրեվանքի մը կը կարօտի, նորընծաներ հասցնելու համար ...

Մօտաւորապէս հաշուելով, ամերիկահայ թեմը ունի վեց - եօթը եպիսկոպոսներ, թերեւս կրկինը՝ վարդապետներ եւ եռապատիկն ալ՝ քահանաներ: Առանց հաշուելու տիրացուները եւ սարկաւագները :

Միւս կողմէ, ամէն տարի առ նուազն մէկ վարդապետ կամ քահանայ «կը ներածուի» զանազան գաղութներէ, վանքերէ, ճեմարաններէ :

Տեղին վրայ եւս անպակաս են ձեռնադրութիւնները, պատկերազարդ նկարագրութեամբ :

Այս ոլորը բաւական չէ՞ն, հոգեւոր մխիթարութեան համար: Եւ բաւական չէ՞ն Ամերիկայէն դուրս եղած հոգեւոր ճեմարաններն ու դպրեվանքները, նոր «արտածումներ»ու համար:

Հոգեւոր ճեմարան Ամերիկայի մէջ, ճիշդ այն պահուն, երբ ամբողջ գաղութը մտահոգութեամբ կը դիտէ նոր սերունդին օտարացումը եւ մայրենի լեզուին խաւարումը :

Ճեմարանի ծրագրէն առաջ, Տիրան եպիսկ. կրցա՞ծ է քննել – ստուգել թէ ի՛նչ իրական դեր կը կատարեն իր ձեռքին տակ եղած փիլոնաւորներն ու վեղարաւորները, ազգապահպանման ճակատին վրայ :

Մենք յաճախ կը հանդիպինք անոնց անուններուն՝ հարսնիքներու, կնունքներու, յուղարկաւորութեան կամ նշանտուքի նկարագրութեանց մէջ, որոնցմով իրարու հետ կը մրցին ամերիկահայ թերթերը :

Անոնք չարաթը քանի՞ ժամ կը յատկացնեն նոր սերունդի փրկութեան գործին :

Հարցին մէկ երեսը միայն պարզած եղանք :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՁԱՅՆ ՄԸ ՀՆՉԵՑ ...

Ձայն մը հնչեց թէեւ գիտական աշխարհէն, Ջրածին կամ թթուածին, իւրանիում կամ փլատոնիում... պարունակող « խնձորներուն » դէմ : Բայց ի՞նչ օգուտ:

Տարիներ առաջ, Պալը Ալին աշխարհագրութեան ձրի դասընթացք մը բացաւ Հայերուն համար: Անատոլուի բոլոր անկիւնները ամէնէն փոքր գիւղին բնակիչներն իսկ պէտք է ուսումնասիրէին եւ թիզ թիզ չափէին Տէր Զօրի անապատը եւ Եփրատի ու Սեւ Ծովու ջուրերու բաղադրութիւնը :

Հիմա քաղաքակրթութեան հետ յառաջդիմած են նաեւ այս «մեթոտ»ները:

Այժմ կարգը բնալուծութեան դասընթացքինն է: Պէտք է մարդկութիւնը նախ սորվի թէ ինչ է հիւլէական կամ ջրածին ռումբը:Ի՞նչ է եւ ի՞նչպէս շինուած է: Արժէքը (դրամական), արտադրած ջերմութիւնը, մէկ երկվայրկեանի մէջ մաքրած մարդկային արարածներու քանակը:Պայթելէն եւ կատարած «հրաշագործ» ջարդէն վերջ երկրին ստանալիք վիճակը:

Տակաւին պէտք է սորվինք թէ ո՞ր երկիրները կամ պետութիւնները իւրանիումի հանքեր ունին, ի՞նչ քանակութեամբ կրնան ձեռք բերել :

Այսքանը բաւական չէ: Շարժանկարն ալ գործի լծուած է մեզի ցոյց տալու համար աշխատանոցներ, վերջին կատարելութեամբ օժտուած, ուր գիտուններ օրն ի բուն մանրադիտակներով եւ ձեռնոցապատ թաթիկներով ապակիէ գունդեր, խողովակները եւ հազարումէկ գործիքներ հոս հոն կը տանին–կը բերեն, ի սէր Խաղաղութեան...

Այս բոլորէն վերջ կայ անշուշտ փորձառական մասը:

Պէտք է ցոյց տան մարդկութեան ոչ միայն աշխատանոցները եւ կամ գիրքերով պարզեն տեսական գիտութիւնը, այլեւ պատկերազարդ փաստերով ներկայացնեն երկրամասի մը աւերումը եւ առ նուազն քանի մը հարիւր հազար մարդկային արարածներու ածխացումը, որպէսզի ողջ մնացողները համոզուին ռումբին հրաշագործ յատկութեանց մասին:

Հիւլէականը փորձեցին երկու քաղաքներ կործանելով: Կարգը Ջրածինինն է այժմ: Եւ տակաւին կը տարակուսինք մարդկային յառաջդիմութեան վրայ ...

ՍՕՍԻ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ (Ուրբաթ)

Ոչ – Համայնավար սէնտիքաները կոչ մը հրատարակեցին, բողոքելով Աշխատանքի Դաշնակցութեան այն որոշման դէմ որով երկաթուղիներու գործադուլ կը յայտարարուի այսօր, ուրբաթ, առտուան ժամը 8 — 10 : Յայտարարութիւնը անպատեհ կը գտնէ տրուած որոշումը, քանի որ բանակցութիւնները կը շարունակուին :

Երկաթուղիներու վարչութիւնն ալ երկար զեկոյցով մը կը մերժէ գործադուլի պատրուակները, աւելցնելով թէ վարչական խորհուրդը առաջարկներ պիտի ներկայացնէ ի պատասխան եղած պահանջներուն: Եւ ապօրէն կը գտնէ գործադուլի որոշումը :

Հանրօգուտ շինութեանց եւ փոխադրութեանց նախարարը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ երէկ, յորդորելով որ երկաթուղիներու աշխատաւորները չմասնակցին գործադուլին :

★ Դաշնակցութեան որոշումով, այսօր գործադուլ պիտի յայտարարեն հիւսիսային շրջանի եւ Փա տը Քալէի հանքագործները, 24 ժամուան համար: Կը կարծուի թէ 150.000 — 160.000 բանուորներ պիտի մասնակցին այս գործադուլին :

★ Նիսի մէջ սարքուած բանուորական ցոյցին եւ ուրիշ դէպքերու հետեւանքով, կառավարութիւնը բացառիկ ժողով մը գումարեց մինչեւ առտուան ժամը 2: Վարչապետը հաղորդեց թէ հրահանգներ ուղղուած են նահանգապետներուն եւ բոլոր պաշտօնատարներուն , որպէսզի պաշտպանեն պետութիւնը եւ բոլոր հանրային սպասարկութիւնները բռնութեանց դէմ, ապահովելու համար զինուորական փոխադրութիւնները:

ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐԸ պարտաւոր են թուղթէ անձեռոցներ տրամադրել, եթէ լաթ չունին: Յետոյ եռացած ջուրով եւ օճառով պիտի լուան պնակները, գաւաթները եւն.:

Կարելի՞ է համաձայնիլ Խ. Միութեան հետ

ԹՐՈՒՄԸՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՆՇԱՆԱԿԱԼԻՑ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

Միջազգային մամուլը ուշագրաւ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ այս օրերս, հիւլէական մրցաւանջին եւ ռուսեւամերիկեան յարաբերութեանց մասին: Հետզհետէ աւելի շատ կը խօսուի համաձայնութեան մը մասին, հակառակ ընդհանուր յոռետեսութեան:

Նախագահ Թրումըն չեղելով իր սովորութենէն, չորեքշաբթի օր կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի խմբագրին, օրուան հրատապ հարցերու մասին: Ըսաւ թէ ինք խորապէս համոզուած է որ աշխարհի խաղաղութիւնը կրնայ հաստատուիլ եւ պիտի հաստատուի: Ինք այս համոզումը կը պահէ հակառակ հիւլէական եւ ջրածին ռումբերուն :

Յետոյ խօսելով Փոցտամի խորհրդաժողովին վրայ, ըսաւ թէ այդ ժողովը անկիւնադարձ մը կազմեց ռուսեւամերիկեան յարաբերութեանց մէջ: «Ես Փոցտամ գացի կատարեալ վստահութեամբ, Ռուսերուն օգնութիւն ընծայելու մտադրութեամբ. սակայն Ստալին ժամանակին մեծ մասը անցուց գանգատելով թէ յանկարծ դադրեցուցինք փոխ – վարձի օրէնքին միջոցաւ եղած օգնութիւնը: Այս մեղադրանքները աննպաստ մթնոլորտ մը ստեղծեցին: Կ'ընդունիմ թէ սխալ էր յանկարծ դադրեցնել Խ. Միութեան եղած օգնութիւնը: Բայց ես նորեկ մըն էի Փոցտամի մէջ, ոչ սպայակոյտ ունէի, ոչ իմ կողմէս նշանակուած կառավարութիւն. բոլոր բանաձեւերը պատրաստուած էին Րուզվէլթի կողմէ. ինծի ուրիշ բան չէր մնար եթէ ոչ ստորագրել»:

Թրումընի կարծիքով, Ռուսերը միշտ կը տառապին ստորադասութեան հոգեկնճիռէ մը (complexe) : «Սակայն եւ այնպէս, եթէ իմ նախաձեռնութեանս դէմ պայքար բացուած չըլլար, ես 1948ին Մոսկուա պիտի ղրկէի Պ. Վինսընը ... Թերեւս կարելի ըլլայ այդ ծրագիրը գործադրել օր մը: Բանց պէտք չէ որեւէ տկարութիւն ցուցնենք. վասնզի որեւէ տկարութիւն չկայ մեր դիրքին մէջ»:

Գալով Փոցտամի համաձայնութեանց, Թրումըն յայտարարեց թէ Ռուսերը անոնց քառասուն կէտերէն մէկը միայն գործադրեցին .— Պատերազմ յայտարարել Ճափոնի դէմ :

«ԴՈՒՌԸ ՄԻՇՏ ԲԱՑ Է»

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին օգնականներէն Պ. Տին Րըսք եւս կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ նոյն օրը, ծերակոյտին արտաքին յարաբերութեանց յանձնախումբին առջեւ: Ըսաւ թէ Ամերիկա «պատրաստ է առկախ հարցերը քննելու Խ. Միութեան հետ եւ բաց թողլու բոլոր կարելի դուռները, տեսակէտներու փոխանակութեան համար: Բայց այսպիսի վիճաբանութիւն մը պէտք չէ այնպիսի ձեւ մը առնէ որ երկու պետութիւններ անկիւն մը նստին եւ ուրիշ կառավարութեանց կամ ժողովուրդներու հիմնական շահերու մասին կարգադրութիւններ ընեն անոնց կռնակին վրայ »:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ նշանակալից կը գտնեն որ այս պաշտօնական յայտարարութիւնը կ'ըլլայ Չըրչիլի ճառէն անմիջապէս վերջը , ուր Անգլիոյ նախորդ վարչապետը տրամադրութիւն կը յայտնէր տեսակցելու Ստալինի հետ : Փոխ – Նախարարը շարունակեց.

— « Բազմաթիւ պատեհութիւններ կան բանակցութեան մը համար, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան միջոցաւ եւ դիւանագիտութեան սովորական ճամբով: Բանակցութեանց դուռը միշտ բաց է մեր կողմէն: Վերջին ութ տարիներու արձանագրութիւնները պիտի ապացուցանեն թէ ինչ անսովոր ճիգեր փորձեցին Մ. Նահանգները եւ արեւմտեան աշխարհը, համաձայնութեան ձեւեր գտնելու համար Խ. Միութեան հետ: Այս գետնին վրայ Արեւմուտքի նախաձեռնութիւնը եղաւ տեւական. մինչդեռ նախաձեռնութեան շատ քիչ օրինակներ տեսանք Խ. Միութեան կողմէ »:

Պ. Րըսք այս առթիւ յիշելով Միացեալ Ազգերու դաշինքը, եզրակացուց.— « Մենք պէտք չունինք ուրիշ ընդհանուր համաձայնութեան մը : Պէտք եղածը այն է որ գործադրուին կնքուած համաձայնութիւնները »:

★ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, հերքեց այն լուրերը թէ պիտի հրաժարի :

★ Չըրչիլի յայտարարութեան առթիւ, Անգլիոյ արտաքին նախարարը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ 1945էն ի վեր ամէն միջոց փորձած են, համաձայնութեան մը յանգելու համար Խ. Միութեան հետ. բայց մինչեւ հիմա ձախողեցան: «Ռուսաստանը գոց գիրք մըն է եւ այսօր իր ժողովուրդը արտաքին աշխարհէն կտրուած է աւելի քան երբեք: Բայց եթէ իր ուզածը խաղա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅԻՇՈՂՈՒԹԵԱՆ ՓՇՐԱՆՔՆԵՐ

Ա.

Փետրուարեան ապստամբութեան առաջին երեք օրերն անցան խրախճանքի եւ ցնծութեան մէջ: Անլուր բռնութիւնը խորտակելուց վերջ, ժողովուրդը հրճւում էր ազատութեամբ:

Մեծամասնական Ցեղկոմն իր արբանեակներով ու զինուորներով զրահապատ կառախումբ նստած, փախաւ Նախիջեւանի ուղղութեամբ եւ թւում էր կորսուած յաւիտեան:

Երեւանը գրաւող գիւղացի ռազմիկները սկսել էին խումբ խումբ գիւղերը վերադառնալ: Յանկարծ հնչեց մարտակոչը: Շուարումից զգաստացած Ցեղկոմի զրահապատը մօտենում է քաղաքի կայարանին: Ամենայն սխրողութեամբ ձեռքի տակ եղած ապստամբ զինուած ուժերը նրա դէմ հանուեցան ու քշեցին թշնամուն: Ամէնքը զգացին, որ բռնակալ Ցեղկոմը հանգիստ չի ձգելու Հայաստանի ազատասէր ժողովրդին ու պարտադրելու է նրան քաղաքացիական կռիւը: Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէն աքսորից խուսափած մի քանի սպաների եւ իր անդամների ղեկավարութեամբ ձեռնարկեց ինքնապաշտպանութեան պայքարի կազմակերպման: Ստեղծուեցան ճակատներ — հիւսիսում՝ Ախտայի, հարաւ արեւելքում՝ Ղամարլուի, հիւսիս արեւմուտքում՝ Աբարանի:

Մինչդեռ Աբարանի ու Ախտայի ճակատները դրեթէ մի ամիս հաստատուն վիճակի մէջ էին, Ղամարլուի ճակատը շարունակ, մէկ օրէն միւսը, կատարում էր մերթ վրդովիչ ու մերթ ոգեւորող ոստումներ: Նորագաւթից — Երեւանի ամենամօտիկ գիւղն նրա ուղղութեամբ, մինչեւ Դաւալու եւ Արազդայան, երկու տասնեակ գիւղերով, չորս անգամ ձեռքից ձեռք անցաւ: Այդ ճակատում պատերազմողները բացառապէս Հայեր էին — ապստամբ եւ բոլշեւիկ: Հակառակ եղերական ելեւէջներին, Ղամարլուի ճակատը վճռական դեր չունեցաւ ապստամբութիւնը ճնշելու մէջ: Ախտայի կողմից Մարտի վերջին յառաջացող ռուսական 11րդ բանակն էր, որ ծանր կացութեան մէջ դրեց Փրկութեան Կոմիտէի դիմադրութիւնը եւ ստիպեց նրան լքել մայրաքաղաքն ու նահանջել:

Բ.

Մեր զօրամասը, որ թէեւ թւով փոքր էր, բայց անձնազոհութեամբ, միակամութեամբ ու կարգապահութեամբ հիացումի արժանի, Մարտի 20ին Ղամարլուից ոչ հեռու, Աղբաշ գիւղի առջեւ տաք կռուի բռնուեց թշնամու հետ: Երկու հոգի սպաննուեցան եւ չատերը վիրաւորուեցան, որոնց թւում հրամանատարը կրծքից ծանրապէս: Իրիկնապահին հակառակորդը նահանջեց եւ գիւղը գրաւեցինք: Թշնամու հրամանատարական կայանի թղթակցութիւնը մեր ձեռքն ընկաւ: Թղթատեցինք պատասխանատու ընկերոջ հետ ու սարսափով իմացանք բոլշեւիկեան հրամանատարութեան զեկոյցից որ Նոր Բայազիտի գաւառում ապստամբութիւնը հաշուեյարդարի է ենթարկուած եւ Ախտայի հարեւան գիւղերը գրաւուած են իրենց կողմից: Անմիջապէս թուղթերն ուղարկեցինք Փրկութեան Կոմիտէին առանց գաղտնիքը յայտնելու ո եւ է մէկին: Լուսաբացին հրաման եկաւ մեկնել հիւսիսային ճակատը: Վիրաւորները հեծցրինք ձիերի վրայ ու հասցրինք Երեւան ու մօտ 45 քիլոմեթր ոտքով ճանապարհ կտրելուց յետոյ հասանք նշանակուած վայրը — Կապուտավանք կամ Գոյքիլիսա գիւղը, որ գտնւում է Հադիս լերան ստորոտը ու բարձունքից իշխում է Ախտա–Երեւան խճուղու վրայ: Մի քանի օրեր անցան խաղաղ: Մենք ձիւների ու ցրտի մէջ էինք, բայց վարը, դաշտերը սեւին էին տալիս մինչեւ Արագածի լանջերը, բլրակների միջից տեղ տեղ տեսնւում էր Հրազդանի փրփուրի արծաթափայլը:

Մարտի վերջին օրը մեր հետախոյզները լուր բերին թէ մեզնից ոչ հեռու Ցամաք Աղբիւր գիւղը, խճուղու վրայ, լցուած է Ախտայից նահանջած մեր զինակիցներով: Այդ օրը կարմիր բանակը երեւաց մեզնից հիւսիս ընկնող սարահարթի վրայ: Զօրս թնդանօթից, կողք կողքի շարուած սկսան ռմբակոծել Կապուտավանքը: Մի պահ մենք շուարման մատնուեցանք: Ռումբերը այստեղ ու այնտեղ ցեխի ու ձիւնի շատրուաններ էին բարձրացնում:

— Տղերք ջան, ձեր արեւին մեռնիմ, ինձ հետեւեցէք, ճչաց քաջարի հրամանատարը:

Ամէնքը վազելով շարուեցան քարերի տակ, մեզ թշնամուց բաժանող ձորի եզերքին: Երկու գնդացիրները հերոս Զ.ի ղեկավարութեամբ եռոտանիների վրայ բարձրացան:

— Կրա՛կ: Խլացուցիչ ճարճատիւնը թնդացրեց լեռնալանջը:

Թնդանօթի կրակին ուղղութիւն տուողը, որ կախուած էր հեռադրաթելի սիւնի ծայրին, ցած գլորուեց: Հակառակ կողմում, ձորի միւս եզերքի ձիւնադաշտում սեւին տուող թշնամիները ծակ ու ծուկերը մտան: Թնդանօթը լռեց:

Մէկ էլ համազարկեր մեզնից ձախ ցածի հարթավայրից, Էլառ գիւղի ծառերի միջից: Սուրմալուի գումարտակն էր առաջանում երկար շղթայով թշնամու վրայ: Մի անզուսպ ոգեւորութիւն բռնկեց մեր քաջերին: Նրանք դուրս թափուեցան քարերի տակից ու ցատկոտելով սկսան իջնել զառիվայրն ի վար, դէպի ձորի յատակը, դիմացի լանջը բարձրանալու համար:

Նորից գնդացիրները երգեցին — տա, տա, տա:

— Լեւոնի վաշտն է. Առինջեցիքն են ջան, ջան տղերք, կեցցէ Հայաստան, կեցցէ ազատութիւնը:

Աղաղակում էին ամէնքն ու սուրում:

Ձորից դուրս եկանք, ահա սարահարթը, ահա թշնամու տրորած ձիւները, տեղ տեղ կարմրած արիւնից: Իրար հանդիպողները, տարբեր կողմերից եկած, գրկախառնւում էին արբեցածների պէս:

Հեռւում արեւը սուզւում էր լեռների մէջ, մթնշաղն իջնում էր աշխարհի վրայ:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Օտար հողեր եւ մեր մամուլը

ՄԵՐ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

« Հայրենիք » հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ, այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (24 Յունուար).

Ճշգրիտ թիւեր չունինք ձեռքի տակ, բայց կ'ըսուի թէ մօտ 1500 տարագիրներ արդէն հասած են Մ. Նահանգները: Քանի մը հարիւրհոգի ալ, թերեւս մինչեւ 500, ցրուած են Ֆրանսա եւ Լատին Ամերիկայի երկիրները: Դեռ կան գալիքներ ալ: Կ'ըսուի թէ Շտուտկարտի տարագիրներու քէմփին մէջ մնացած են միայն հիւանդներ եւ ֆիզիքապէս անկարներ, որոնց թիւը, բարեբախտաբար, չանցնիր քանի մը հարիւրը: Ծանր է մասնաւորապէս անոնց վիճակը, որոնց մասին եւս կը յուսանք որ պիտի ըլլայ կարգադրութիւն մը:

Ինչ որ մինչեւ այժմ կատարուեցաւ, փայլուն յաջողութիւն մըն էր: Ամերիկահայ գաղութը փրկեց մեծ թւով արենակիցներ իրական կորստեան մը մօտալուտ վտանգէն: Բայց ամերիկահայ գաղութը ոչինչ պիտի կրնար ընել, եթէ մեր տարագիրներու փրկութեան գործին գլուխը չկանգնէին Անչան եւ Հայ Օգնութեան Միութիւնը:

Հաւատքը լեռներ կը շարժէ: Գիտենք որ քիչ չէր թիւը անոնց, որոնք այս գործի բոլոր դժուարութիւնները աչքի առաջ ունենալով, կ'աշխատէին մեզ համոզել թէ՝ մեր ուժերով չենք կրնար Գերմանիոյ տարագիրները փրկել: Բայց ահա, փրկուեցան անոնք, կամ դրեթէ փրկուեցան: Հաւատքով ամրապինդ գործիչներ հոս – հոն վազեցին, շաբաթներով ու ամիսներով խօսեցան, շունչ սպառեցին, ներկայացուցին ծանր վիճակը մեր դժբախտ արենակիցներուն, յաջողութեան յոյսերով ոգեւորեցին բազմութիւնները եւ կրցան վերջապէս զանոնք մղել զոհաբերութեան:

Յօգուտ մեր տարագիրներուն ինչ որ ըրաւ ամերիկահայ գաղութի գործօն ու զոհաբերող հատուածը ու դեռ կը շարունակէ ընել ան Անչայի եւ Հայ Օգն. Միութեան խողովակով, պիտի կազմէ փայլուն էջերէն մէկը ամերիկահայութեան պատմութեան: Ան զոհեց նիւթապէս՝ մասնակցելով հանգանակութեանց. շաբաթներով, նոյնիսկ ամիսներով ան իր ընտանեկան յարկերուն տակ պահեց մեր նորեկ հայրենակիցները. բնակարանամի տագնապի այս շրջանին՝ ան աշխատեցաւ բնակարաններ ապահովել եւ օգնել նոյնիսկ կահաւորումին: Ան նաեւ իր կարելին ըրաւ գործ ապահովելու անոնց:

Կան տակաւին շատեր, որոնք ոչ գործ ունին, ոչ բնակարան: Ամէն օր անոնք կուգան զարնելու Հայ Օգն. Միութեան Կեդր. վարչութեան դուռը: Ընկերներ եւ ընկերուհիներ կ'ընեն իրենց բոլոր կարելին: Կոյր պէտք է ըլլալ չտեսնելու համար անոնց կատարած աշխատանքը, թափած ճիգն ու քրտինքը: Եւ ինչ որ կը կատարուի հոս՝ Պոսթընի մէջ, մեր աչքերուն առջեւ, կը կատարուի նաեւ ամէն տեղ:

.. Այս երկիրը եկած մեր տարագիրները շատ աւելի բախտաւոր են, քան անոնք, որոնք մօտ 50 կամ 60 տարիներ առաջ եկան այստեղ՝ առանց այդ օրերուն կարենալ վայելելու որեւէ մէկու կողմէ որեւէ դիւրութիւն: Այդ օրերուն չկար Ամերիկայի մէջ Հայ Օգն. Միութիւն. այդ օրերուն չկար մարմին մը, որ նորեկներուն եթէ ոչ նիւթապէս, գէթ բարոյապէս օգնէր, ուղղութիւն տալով անոնց առաջին քայլերուն:

Այս ափերուն վրայ այսօրուան հայ տարագիրը անտէր խլեակ մը չէ: Անոր տէրը ամերիկահայութիւնն է ու անոր սրտցաւ, զգայուն ու զոհաբերող հատուածը: Այն գործը, որուն գլխը կանգնեցաւ ամերիկահայութիւնը, շուտով եւ անկասկած փայլուն յաջողութեամբ, վերջ պիտի գտնէ:

Եւ ատոր համար մենք չափազանց ուրախ ենք: Ատոր համար ուրախ են նաեւ մեր տարագիրները: Մանր – մունր դժգոհութիւններ անխուսափելի են. անոնք չեն կրնար խանգարել կատարուած ու կատարուող ընդհ. գործի գեղեցկութիւնը:

ԵՐԷԿ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ԱՅՍՕՐ ԱՆԳԼԵՐԷՆ

Պէյրութի Ազդակը դիտել կուտայ արդար դառնութեամբ (ԼԵԶՈՒՆ ՀՈԳԻ Է ԵՒ ՄԻՏՔ, 29 Յունուար).

— « Հայրենիք»ի մէջ Տօքթ. Ե. Հատիտեան յօդուած մը ստորագրած է, որմէ կը տեղեկանանք թէ 48 տարիներէ ի վեր անտուն եւ թափառական կեանք մը վարող հայ բողոքականաց Կիլիկիա եկեղեցին վերջապէս տիրացեր է սեփական նոր շէնքի մը՝ Ուոթըրթաուն քաղաքին մէջ, Ամերիկա:

Այսքանը՝ ուրախալի լուր մըն է անշուշտ, որ գոհունակութիւն կը պատճառէ ամէն Հայու: Վերջապէս, Հայուն ձեռքով հաւատքի տուն մըն է որ կը հիմնուի՝ տարագիր հայ բեկորներու համար: Եւ ամէն հաւաքատեղի, ուր հայ ժողովուրդի զաւակները իրարու քով կուգան յանուն գեղեցիկ գաղափարներու եւ յանուն հոգեկան արժէքներու պահպանման, օգտակար դեր մը ունի Հայը ազնիւ, գաղափարապաշտ եւ գիտակից պահելու տեսակէտէն:

Բայց տեսէք թէ ինչպէս նման աղօթատեղիներ կը վերածուին այլասերման առաջնորդող բոյներու, ուր փոխանակ հայ հոգիին ձայնը հնչեցնելու, օտարացման սերմեր կը ցանուին:

Մինչեւ սեփական շէնքին տիրանալը, Կիլիկիան եկեղեցին իր գործունէութիւնները արտայայտեր է ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ եւ տակաւին ինչպէս կը շեշտէ մեր պաշտօնակիցը՝ «Հայրենիք», անհնպաստ կարծիք է ստեղծեր անոր շուրջ: Հաւանօրէն ընթերցողները տարուին մտածելու թէ այսուհետեւ հին սխալը պիտի սրբագրուի եւ հայ ժողովուրդին որոշ մէկ հատուածին եկեղեցին իր պաշտամունքն ու քարոզները պիտի կատարէ Ս. Սահակի եւ Ս. Մեսրոպի հարազատ բարբառով: Պատշաճ էր որ նոր շէնքին մէջ տիրէր նոր ոգի, հայ ոգին: Զարաչար կը սխալին սակայն նման յոյսեր ունեցողները: Ահա թէ ինչ բացատրութիւններ կուտայ Տօքթ. Հատիտեան:

— « Այսուհետեւ Թուրքերէն լեզուն վերջ պիտի գտնէ եկեղեցիէն ներս. պիտի գործածուի հայերէնը այնչափ, որ պահանջը կ'արդարացնէ. բայց եկեղեցիին ՏԻՐԱԿԱՆ լեզուն պիտի ըլլայ ԱՆԳԼԻԵՐԷՆԸ ....:

Ուրեմն այսպէս. հայերէնը պիտի գործածուի այնչափ, որ պահանջը կ'արդարացնէ: Ասիկա կը նշանակէ թէ բնաւ պիտի չգործածուի, տրուած ըլլալով որ տարիներ շարունակ Թուրքերէնը գործածուած էր եւ հայերէնի պահանջքը շատ ղզացուած: Միակ տարբերութիւնը այն է թէ Թուրքերէնի փոխարէն տիրական լեզուն պիտի ըլլայ այսուհետեւ անգլիերէնը:

Ուրախանա՞լ թէ տրտմիլ: Թուրքերէնը կը վերցուի եւ տեղը կը դրուի... անգլիերէնը: Քրիստոսի սիրոյ վարդապետութիւնը մինչեւ հիմա կրցած էին հաշտեցնել ջարդարար եւ վայրագ ժողովուրդի մը — Թուրքին — լեզուին հետ: Երբ Թուրքերէնով ներողամտութեան, եղբայրասիրութեան եւ աստուածապաշտութեան քարոզներ կարելի էր տալ հայ ժողովուրդին, անգլիերէնով բնականաբար շատ աւելի կարելի է ընել: Խնդիրը այնքան ալ այս կամ այն լեզուի հարստութեան կամ յարմարութեան չի վերաբերիր: Օտար լեզուն օտար լեզու է՝ որ ժողովուրդին ալ որ պատկանելու ըլլայ: Լեզուն բառերու կոյտ մը չէ լոկ, այլ հոգիի պատկեր, խտացած շունչ ու կեանք: Քննեցէք ուեւէ ժողովուրդի լեզուական կառոյցը եւ դուք կրնաք ճանչնալ անոր զգալու եւ մտածելու իւրայատուկ եղանակը: Ամէն լեզուի մէջ դարերու կեանք եւ պատմութիւն կայ: Այս պատճառով՝ օտար լեզուով ազգի մը զաւակները մտածելու, զգալու եւ աղօթելու մղել՝ կը նշանակէ զանոնք ուծացնել, հեռացնել իր ազգային ոգիէն, իր ներքին խկութենէն:

ԹԷՀՐԱՆԻ նուագախումբը ծանօթ երաժիշտ Պ. Ռուբիկ Գրիգորեանի ղեկավարութեամբ կրկնած է իր համերգը ի ներկայութեան Շահփուրներու, նախարարներու, խորհրդարանի պատգամաւորներու, օտար դիւանագիտական ներկայացուցիչներու եւ լրագրողներու: «Կեցցէ Շահնշահը» նուագը մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է: Բառերը յօրինած է ազայէ Ռահի Մոայիրը, ձայնագրութիւնը կը պատկանի Պ. Ռ. Գրիգորեանի: Կրթ. նախարարը խօսելով արուեստներու, մասնաւորապէս երաժշտութեան մասին, գնահատած է համերգին մասնակցող արուեստագէտները, մասնաւորապէս ղեկավար Ռ. Գրիգորեանը:

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՅԵՐԸ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

ԳԱԶԱՊԼԱՆՔԱ, 12 Փետրուար (Յառաջ) .— Մեր փոքրաթիւ հայ գաղութը ունեցաւ իր տարեկան ընդհ. ժողովը Պ. Երուանդ Գարապիլլիկեանի «Արաքս» վիլլային մէջ: Վարչութիւնը կատարեց իր համարատուութիւնը որ նկատուեցաւ «գովելի» եւ «արդիւնաբեր»: Տիկին Փաթրիմօնիէօ, դուստրը Բարեգործականի նախկին նախագահ Հանգուցեալ Պ. Խամէրեանի, պատուակալ նախագահուհին է այս միութեան որու արժանաւոր նախագահը, Պ. Ժան Միհրանեան հինգ տարիէ ի վեր կը վարէր իր պաշտօնը սրտցաւ հայրենակցի մը գոհողութեամբ: Ընդհանուր ժողովը նկատի առաւ Պ. Միհրանեանի կրկնակի պնդումներով տրուած հրաժարականը եւ կատարեց նոր վարչութեան ընտրութիւնը, հետեւեալ կերպով .— Պ. Պ. Արթինեան, Վարժապետեան, Գարապիլլիկեան, Սիւրմէլեան եւ Սալիպեան, հինգն ալ երիտասարդուժեր, կորովի, գիտակից եւ զոհաբերող :Ցանկալի պիտի ըլլար որ Մարոքի բոլոր Հայերն ալ տրամադրէին իրենց մասնակցութիւնը եւ աշխատակցութիւնը Միութեան գործին՝ մէկդի դնելով ամէն նկատում, ափրիկեան այս օտար ափերուն վրայ, Հայն ալ ինչպէս միւս փոքրամասնութիւնները պէտք ունի ուժեղ պաշտպանութեան :

Թղթակից

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

ՌՈՄԱՆ .— Շաբաթ երեկոյ (11 Փետրուար), Սէն Պէռնարի սրահը սովորականին պէս լեփ-լեցուն էր երկսեռ բազմութեամբ, որոնց մէջ ուշադրաւ տեղ կը գրաւէին մանուկները :

Ֆ. Կ. Խաչի Ռոմանի մասնաճիւղի վարչութեան ատենապետուհին, Տիկին Նուարդ Քէչէճեանը հանդէսը բացուած յայտարարելով, բացատրեց «Մանուկներու Օր»ուան նշանակութիւնը եւ թուեց հայապահպանման կարգ մը միջոցները :

Սանուհիներու խումբը երգեց Կապոյտ Խաչի քայլերգը, որմէ ետք վարչութեան քարտուղարուհին, Տիկին Նուրիցա Շէհիրլեան կարդաց գրաւոր ճառ մը : «Ինչպէս շատ մը վայրերու, նոյնպէս եւ Ռոմանի մէջ բացուած է Կապ. Խաչի դպրոցը: Թէեւ դեռ մէկ ամիս է որ կանոնաւոր դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան, արդէն ունինք 43 մանչ եւ աղջիկ, 10էն 22 տարեկան աշակերտներ, որոնք լրջօրէն կը հետեւին իրենց դասերուն: Օրէ օր կը բազմանայ աշակերտներուն թիւը եւ ուսուցիչ Պ. Ազգէն Մարտիրոսեան խղճմտօրէն կ'աշխատի, դասաւանդելով ուսումնական ծրագրով մը (Պոլսոյ Կեդր. Ուսումն. Ծրագիր) : Այսօրուան հանդէսին մէջ դուք պիտի տեսնէք արդիւնքը մեր աշխատանքին ու պիտի հրճուիք» :

Եւ խօսքը վերջացուց, օգտակար թելադրանքներ ընելով ծնողներուն :

Քիչ յետոյ վարագոյրը բացուեցաւ, ներկայացնելու համար «Նահապետական ընտանիքը» : Բեմի խորը, բազմոցին վրայ նստած էր մեծ հայրը, համբիչը ձեռքը, ղուարթ ժպիտը դէմքին, շրջապատուած թոռնիկներով: Մեծ մայրը կը կարդար «Արա գեղեցիկ»ի պատմութիւնը եւ եօթը թոռնիկները մեծ յափշտակութեամբ մտիկ կ'ընէին: Հարսներէն ոմանք գուլպայ կը հիւսէին, ուրիշները կարկտուք: Երկու փոքր հարսները սեղանը կը պատրաստէին, երբ դուրսէն լսուեցաւ դաշտէն վերադարձող աշխատաւոր կտրիճներու երգը, որոնք եկան լուացուելու եւ տեղ գրաւելու սեղանին շուրջը: Ամբողջ խաղը շատ յուզիչ էր: Նահապետական սեղանէն զուրկ չմնացին նաեւ աղքատներ եւ օտարական ճամբորդներ: «Ախպէր ջան, մենք ալիւրը դրամով չենք ծախեր՝ գարիպին» :

Բոլոր դերակատարները Ռոմանի մեր «Նոր Սերունդ»ի անդամներէն եւ Սանուհիներէն էին :Կարճ դադարի միջոցին, հանդիսականները իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին իրենց սրտաբուխ նուէրներով:

Ապա բաժնուեցան Խաչուհիներու անձնական ծախքերով պատրաստուած խմորեղէնները եւ բեմադրուեցաւ «Անտառին մէջ»ը: Երրորդ ներկայացումին նիւթը «Կիկոսի մահն» էր, որուն ամբողջ տեւողութեան թէ հանդիսականները եւ թէ մանուկները կուշտ ու կուռ խնդացին: Այս հանդէսը վերջացաւ կէս գիշերին: Ամէն կերպով շնորհաւորելի են փոքրիկ գաղութի մը մէջ անվհատ գործող մեր Խաչուհիները:— Հանդիսական

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ .— Փետրուար 11ին , շաբաթ երեկոյ Salle des Fêtesի ընդարձակ սրահը լեցուած բազմութիւնը բուռն ծափերով ողջունեց մուտքը, եօթը կոփամարտիկներու (ամաթէօռ) որոնց կարգին երեք Հայեր : Երկուքը Վալանսէն, մէկն ալ Ավինեոնէն: Երկրորդ մրցումը Սարգիսեանի եւ Sautchierի միջեւ էր, որմէ Սարգիսեան պարտուած դուրս եկաւ: Երրորդին բեմ եկաւ Վալանսէն պատանի Կարոյեան, հակառակորդը՝ Ռուս մը Sataroff (Ավինեոնէն), առաջին շրջանին Ռուսին մըկանները դողացին, երբ ուսերը խաղը ընդհատեց, տեսնելով Sataroffին նեղ կացութիւնը եւ Կարոյեան անգամ մը եւս յաղթական յայտարարուեցաւ: Այս պատանին դեռ 17 տարեկան է եւ ապագայ կը խոստանայ :

8րդ մրցումին մեր երիտասարդ Նաճարեանը, Galaretteը սեղմեց դէպի պարանները, ի վերջոյ կալառէթ հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով ինկաւ աթոռին վրայ եւ խաղը հռչակուեցաւ ի նպաստ Նաճարեանին:

★ Աննպաստ օդերուն պատճառաւ Լիոնի Լիկին ենթակայ բոլոր «փուլ»երը հրամանագրով մը երկու շաբաթ, իրենց ախոյենական բոլոր մրցումները յետաձգած էին: Կիրակի 12 Փետրուարին վերսկսան: U. S. A.ի առաջին խումբը (Promotion Lyonnaise) 12րդ մրցումը, տեղի ունեցաւ R.C.Gapի դէմ, մեր դաշտին վրայ: Այս խումբը Կափի մէջ պարտուած էր մերոնցմէ, սակայն մեր սիրելի Ֆիլիփին դէմ եղած բողոքէն օգտուեցան եւ երկու կէտ ետ ստացան: Այս անգամ այս զօրաւոր խումբը զինուած իր նոր հսկայ բերդապահով նախկին «փրոֆէսիոնէլ» մը եկած էր ջախջախիչ պարտութեան մը մատնելու մեր խումբը, նկատի ունենալով Աւագին, Ֆիլիփին եւ Սարգիսին բացակայութիւնը մեր խումբէն: Խաղին սկիզբը division d'honneurի կեցուածքով սկսան կոպիտ յարձակողականի մը, մեր տղաքը եւ մանաւանդ Ոսկին հակառակ իր վիրաւոր ոտքին, եւ անզուգական մեր բերդապահը Ռոմանօ ջանք չխնայեցին եւ առաջին կիսախաղէն վերջ կոտրեցին Կափցիներուն թափը եւ խաղը վերջացաւ հաւասար 1–1:

Երկրորդ կիսախաղին մերինները տիրապետող էին արդէն: Նշանակէտը շահեցաւ Ոսկին՝ Սարոյեանին ընտիր մէկ փասէն օգտուելով: Շնորհաւորելի է ամբողջ խումբը:

Ouverture de rideauին մեր կրտսերներն են Andancetteի դէմ, 7րդ ախոյենական մրցումն էր, խաղը մերոնք շահեցան 4—0: Այժմ մեր ժրաջան կրտսերները փուլին երկրորդը կը հանդիսանան ընդհ. դասաւորման մէջ:

Նշանակէտ շահողներն էին կեդրոնի յառաջապահը, Սամուէլ Պօյաճեան երեք եւ Քէչաշեան մէկ: Տեղական թերթերը հիացումով կը խօսին հետզհետէ հասակ նետող մեր նոր սերունդին դնդախաղի ընդունակութեանց մասին: Rhodia Զէ որ Rhodia Clubeին roi de jeunesseին մրցակիցն են մեր տղաքը, թէեւ անոնց հովանաւորողն է Usine de Rhone, իսկ մերինը... ափ մը մարզասէրներ:

Նոյն օրը, Փետրուար 12, կիրակի, Շէյլուա մեկնեցան մեր պատանիները: Այս տղաքը 1946ին մեր մինիմներն էին, այսօր փուլին առաջինն են, եւ զարմանք կը պատճառեն Տռոմ – Արտէշի մարզական շրջանակներուն: Անցեալ կիրակի Տիի դաշտին վրայ, շահեցան 6–0, 70 քիլոմեթր Վալանսէն հեռու:— Թղթակից

★

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ .— Չորեքշաբթի երեկոյ Սալ Վակրամի մէջ, հոծ բազմութեան մը առջեւ, տեղի ունեցաւ ըմբիշներու մրցում մը :

Մրցումները դասաւորուած էին հինգ մասերով: Գ. մասը կը ներկայացնէին երիտասարդ հայ ըմբիշ մը Էտմոն Քոփարանեան, (20 տարեկան, նախկին ամաթէօռ ախոյեան) եւFelix Clodyի (38 տարեկան , միջազգային ախոյեան) :

Խաղը տեւեց 20 վայրկեան: Մեր երիտասարդ հայրենակիցը յաղթանակը տարաւ արտակարգ ուժգնութեամբ , երեք վայրկեանէն , մինչ հակառակորդը տարիներու փորձառութիւնը ունէր: Ամբողջ սրահը կը թնդար հանդիսականներու «կեցցէ Հայը» աղաղակով: Երիտասարդը ցաւ յայտնեց որ միշտ օտարներ են իր մրցումներուն կազմակերպիչները: Քոփարանեան ծնած է Փարիզ, 12 տարեկանին հետեւած է զանազան մարմնամարզերու: 1944ին լողալու մրցման մէջ ստացած է երկու նշաններ իր երկու յաղթանակներուն համար: 1947ին Ile de Franceի կազմակերպած Concours nationalի մրցման մէջ, չորրորդ հանդիսացած է մարմնոյ ճկունութեան եւ գեղեցկութեան համար (պէլ աթլէթ): Այժմ կը հետեւի նաեւ Կիյօմ Մինասեանի կազմած «պասքէթ-պոլ»ի մրցումներուն: Օտար մամուլը միշտ գովեստով կը խօսի մեր հայրենակիցի մասին: Մրցումէն վերջ F. Clody, միջազգային ախոյեան, ըսաւ ինծի .— «Կը հիանամ իմ երիտասարդ հակառակորդիս խաղին: Մեծ ապագայ կը խոստանայ : Վստահ եմ որ 2–3 տարիէն կրնայ միջազգային վըտէք մը դառնալ» :— Թղթակից

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Բ.

Առաջին գուշակութիւնները բախտաւոր էին, ամէնքը հրճւում էին: Դա մի անկեղծ ընկերասիրութիւն էր. դա ցոյց էր տալիս թէ ինչպէս այս հանդիսաւոր օրը միացրել էր ամէնքին, մոռացնել տալով աղքատութիւն եւ հարստութիւն, նախանձ եւ չարակամութիւն: Ամէն մէկն առաջարկում էր երգի այն սուտը, որ իրան սիրելի էր. եւ եթէ այդ երգից յետոյ պատահում էր որ դուրս էր հանւում առաջարկողին պատկանող իրը, զարմանքն ու հիացմունքը պատում էին ամէնքին:

Այստեղ դուրս էին հրաւիրում սրտի բոլոր տենչանքները, մի տեղ թախիծ էր երեւում, մի տեղ երկիւղած ակնկալութիւնը, մէկը հարցնում էր, թէ կարելի՞ է յուսալ, կամ թէ որքան դեռ պէտք է տանջուել ...

Կային եւ կատարեալ անբախտներ: Ահա մի կարճահասակ աղջիկ առաջ անցաւ եւ թելադրում է Գայիանէին իր ուզած երգը: Թուխ ու անհրապոյր է նրա դէմքը, բայց ո՞վ գիտէ թէ ինչեր կան նրա սրտում: Կարծես նա զգում է, որ լաւ բան չի լինի իր համար, կարծես տգեղութեան դրած վճիռը վաղուց յայտնի է նրան: Ինչ որ ծանր յուսահատութիւն է նստած նրա աչքերի մէջ, որոնք անթարթ յառած են սափորի վրայ :

Իմ հայրն ու մայրը ի՞նչ անեն,
Ճակատիս ա՛յս էր գրած ...

Գայիանէն անուշ ու սրտառուչ կերպով վերջացրեց երգը:

Երեխան ձեռք է մեկնում այդ սեւ բախտի տիրոջը գտնելու: Նա հանեց մի արծաթէ կոճակ ... Սուտ չէր վիճակը. կարճահասակ աղջիկը խլեց իր նշանը եւ հեռացաւ ծառերի տակը: Գայիանէն վեր կացաւ ու մօտեցաւ նրան:

— Դու վշտացա՞ր, Նախշուն, հարցրեց նա :

= Իմ բախտն է, պատասխանեց աղջիկը մի մռայլ ձայնով:

— Բախտը Աստուած է տալիս, բայց ո՞վ գիտէ, այս սափորը այնքա՞ն իմաստուն է, որ ճիշդ հասկանայ Աստուծոյ գործը :

= Միայն սափորը չգիտէ,, ես ինքս էլ գիտեմ ...

Դու ոչինչ չգիտես... տես, ես մի վատ բան կ'երգեմ եւ իմ մատանին դուրս կը գայ ... Ես այդ զգում եմ: Լսիր:

Նա նստեց իր տեղը եւ խկոյն երգեց.

Վա՛յ, իմ սիրած բիւլբիւլը
Քաշեցին խանի դուռը:

Որքան էր նա ուզում սիրտ տալ իր անմխիթար ընկերուհուն, ընտրելով իր համար մի այդպիսի դաժան վիճակ ...

Ամէնքը սարսափեցան :

— Ի՞նչ սիրտ ունիս, ի՞նչ միտք ունիս, ասում էին լսողները եւ իրանց դժգոհութիւնն էին յայտնում :

Դուրս հանուեց կապոյտ թելերով կապած մի արծաթէ դրամ : Ո՞ւմ էր պատկանում այդ սարսափելի բախտը ;:

— Ոչ ոք չիմացաւ: Գիւղից շատերն էին իրեր տուել, բայց իրենք չէին եկել: Միւս օր պիտի գային եւ իմանային, թէ, ինչ է գուշակել վիճակը :

— Հիմա մի ամենալաւը, բայց ոչ ինձ համար, ասաց Գայիանէն եւ էլի երգեց.

Աղջիկ, մազերդ հիւսէիր,
Թուշդ երեսիս քսէիր ·
Ելնէիր բարձիս վրայ,
Բիւլբիւլի պէս խօսէիր :

Երեխայի ձեռքում այս անգամ երեւաց մի խոշոր, թանգագին քարի վրայ փորած կնիք: Հըրաշք էր :

Գայիանէն ճանաչեց այդ նշանը, գունատուեց. եւ մինչդեռ մնացածները հարց ու փորձ էին անում, թէ ումն է այդ կնիքը, նա վեր կացաւ, հեռացաւ: — Մէհրիին նա գտաւ առուակի մօտ , նստեց նրա կողքին եւ ձգեց նրա թեւը: Ինչ զարմանալի դէմք ունէր նա, նախ ժպտեց, բայց այդ ժպիտը վայրկենական էր, անցաւ խկոյն եւ աղջկան աչքերից երկու խոշոր արտասունք գլորուեցան :

— Ի՞նչ եղաւ, գոչեց Մէհրին եւ գրկեց նրան:

— Դու լսեցի՞ր, հարցրեց նա հեկեկալով :

= Այստեղ ձայն չի հասնում... Քո վիճա՞կն էր :

ԼԷՕ

ղութիւն է — ինչպէս մեր ուզածը — հիւլէական ուժի հսկողութիւնը չափազանց բարձր գին մը չէ » :

Թուականչինական դաշինքը

ԳԱՂՏՆԻ ԿԷՏԵՐ ԿԱ՞Ն

Խ. Միութեան եւ Նոր Չինաստանի միջեւ կընքուած դաշնագիրը մեծ յաջողութիւն մը կը համարուի երկու կողմերուն համար :

Բանակցութիւնները տեւեցին վաթսուն օր : Այս առթիւ չքասեղան մը սարքուեցաւ Կրեմլի մէջ, փառաբանելու համար բանակցութեանց բարեյաջող ելքը : Մոսկուայի անթէլը ծանուցանելով գինակցութիւնը, յայտարարեց թէ «այս խաղաղասիրական դաշնագիրը կը նուիրագործէ Չինաստանի անկախութիւնը եւ դերիշխանութիւնը : Չինաստանի արտաքին նախարարը, Չու Ան Լի, շեշտեց թէ Խ. Միութիւնը եւ Չինաստան միասին կը ներկայացնեն 700 միլիոն քաղաքացիներ, որոնց ուժերը անպարտելի են :

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մասնաւոր կարեւորութիւն կ'ընծայեն դաշնագրի այն կէտին որ միացեալ ճակատ կը ստեղծէ միջազգային գետնի վրայ : Խ. Միութիւնը ոչ միայն կ'ապահովէ իր թիկունքը, այլեւ պիտի կրնայ ի հարկին օգտագործել Չինաստանի ռազմագիտական կէտերը :

Արեւմտեան մայրաքաղաքներու մէջ կը կարծեն թէ դաշնագիրը գաղտնի կէտեր կը պարունակէ : Այսպէս, կ'ենթադրուի թէ Խ. Միութիւնը այնքան մեծ առաւելութիւններ ընծայելով Չինաստանի, անշուշտ շատ մը զիջումներ կորզած է :

Մոսկուա յանձն առած է 300 միլիոն տոլար տրամադրել Չինաստանի, հինգ տարուան ընթացքին : Ուաշինկթընի մէջ շատ խեղճ կը գտնեն այս գումարը, նկատի առնելով Չինաստանի համատարած թշուառութիւնը : Արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ հունձքերը շատ գէշ են Չինաստանի հողագործական շրջաններու մեծ մասին մէջ եւ սովը անխուսափելի է : Իր կարծիքով, նոր գինակցութիւնը «սկիզբն է մեծ դժուարութեանց՝ չինացի ժողովուրդին համար» :

Փարիզի մէջ կ'ենթադրեն թէ դաշնագիրը պարզապէս դիմակ մըն է, ծածկելու համար Չինաստանի պարտադրուած զիջումները : Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ ոչինչ կարգադրուած է : «Տակաւին յայտնի չէ թէ Չինաստան Խ. Միութեան մէկ արբանեա՞կը պիտի դառնայ թէ նոր Եուկոսլաւիա մը» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿՈՒ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ԽՆԴԻՐԸ հետզհետէ մեծ համեմատութիւններ կը ստանայ : Նախորդ սպարապետը, զօր. Ռըվէռ, զեկոյց մը հաղորդելով մամուլին, կը բողոքէ իր մասին եղած մեղադրանքներուն դէմ : Կ'ըսէ թէ ոչ առեւտրական ընկերութեան մը անդամ եղած է, ոչ դրամ ստացած է եւն. : Երէկ ինքն ալ ներկայացաւ քննիչ յանձնաժողովին, որ լսած է նաեւ նախորդ վարչապետը, Պ. Քէօյ : Մինչեւ հիմա եղած վկայութեանց համաձայն, զօր. Ռըվէռի գաղտնի տեղեկագրի խնդիրը փակած է ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Ռամատիէ :

6000 ՖՐԱՆՔ ՏՈՒԳԱՆՔԻ դատապարտուեցաւ համայնավար երեսփոխան մը, Պ. Ֆլորիմոն Պոնթ, անուանարկած ըլլալով կառավարութիւնը, 1948 Հոկտեմբեր 9ին հրատարակուած գրութեամբ մը : Դատարանը մասնաւորապէս դատապարտելի գտաւ հետեւեալ նախադասութիւնը.— «Ազգաժողովին Ֆրանսական պատուիրակութիւնը կը նմանի խումբ մը շուներու որոնց տէրը կրնայ անոնց հաջել տալ աչքի կամ մատի նշանով մը» :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագիրը երկու շաբաթ եւս յետաձգուեցաւ, 250րդ ժողովէն վերջ : Զգձգումներուն պատասխանատու կը համարուի Խ. Միութիւնը :

ԱՆՀԱՏ – ՓԱՍՏԱԲԱՆԻ դրութիւնը ջնջուեցաւ Ռումանիոյ մէջ, մասնաւոր օրէնքով մը : Ապրիլ 1էն սկսեալ փաստաբանութիւնն ալ հաւաքական պիտի ըլլայ, ենթակայ՝ դատական նախարարութեան : Ոեւէ քաղաքացի չի կրնար փաստաբան մը ընտրել, այլ մասնաւոր գրասենեակ մը պիտի նշանակէ զայն :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դչ.) .— Սթերլին 980 (915), տոլար 349.20 (385), զուից. ֆրանք 81.25 (89.50), նափոլէոն 3930, զուից. ոսկի 3700, սթերլին 4480, տոլար (20) 18.240, ձոյլ ոսկի 536.000 ֆրանք :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՈՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Առաջին անգամ ըլլալով Տէսինի մէջ կը բեմադրուի նոր երաժշտական թատերգութիւն մը, հեղինակի ղեկավարութեամբ՝

ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ

18 Փետրուար, շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, քաղաքապետութեան սրահին մէջ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի շաբաթ իրիկուն, 18 Փետրուար, ժամը 8.30ին, **Salle de la Géogéaphie** :

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ :

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ, ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին.— Կը պարեն ԹՈՐՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ :

★

ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբին կողմէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Օհանջանեան Ակումբին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին : Կը խօսի Հ. ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ :

Մուտքը ազատ է :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

Նախաձեռնութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ, Ն. Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ հովանաւորութեամբ Փարիզահայ կազմակերպութիւններու :

Salle Gaveau — 45, Rue la Boëtie

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Երգեցիկ եւ սէնֆոնիկ նուագահանդէս, նուիրուած ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ գործերուն

Մասնակցութեամբ, յայտագրի կարգով՝ Օր. Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ, ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ եւ ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ :

Pasdeloupի սէնֆօնիկ նուագախումբը մասնակցութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի,

Ղեկավարութեամբ՝ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Տոմսերը կանխաւ ապահովելու համար, դիմել.— Comité Festival Alemchah, 19a, rue Caumartin Tél. Ope. 54.48 : Գրատուն Հ. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Dan. 88.65, գրատուն Մ. Պարսամեան, 46 rue Richer, Pro 64.90 :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Գ. Գարակէօզեանի մահուան առթիւ Société Gamiss փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆրանք կը նուիրէ Մուրատ Ուսումնասիրաց Փոնտին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԿԱՐՏԱՆԷՆ Այրի Տիկին Խանում Ազատեան եւ զաւակները Սարգիս, Մարի եւ Րոզ Ազատեանները, ,փեսաները Պ. Տիգրան Թումայեան եւ Թովմաս Կիրակոսեան, սրտի դառն կսկիծով իրենց բարեկամներուն կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ աներհօր՝

ՊԵՏՐՈՍ ԱԶԱՏԵԱՆԻ (Տիգրանակերտցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ յետ կարճատեւ հիւանդութեան, իր բնակարանին մէջ, Կարտան :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Լիոնէն Տիկին Գոհարիկ Յովհաննէսեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Լիոնի Հայոց եկեղեցին, իր ողբացեալ ամուսնին՝ ՎԱՐԴԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի համար, Վարդանանց Զօրավարի տօնին առթիւ : Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ : Այս առթիւ Տիկինը Պ. Կարպիս Ճնկարեանի ապաքինման առթիւ 5000 ֆրանք կը նուիրէ Լիոնի եկեղեցիին շինութեան համար : Տիկին Բերուզ Ճնկարեան Պ. Վարդան Յովհաննէսեանի հոգեհանգիստին առթիւ 5000 ֆրանք կը նուիրէ Լիոնի աղքատախնամին :

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները եւ Սանուհիները «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ, այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8ին :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» կոմիտէի բոլոր ընկերները Շրջ. կոմիտէի կողմէ ժողովի կը հրաւիրուին, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայանալ անդամատետրերով :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին հրապարակային դասախօսութիւնը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais : Նիւթ՝ «Մեծն Տիգրանի աշխարհակալութիւնը» : Կը դասախօսէ ընկեր Բ. ԽՐԻՄԵԱՆ : Կը հրաւիրուին երէց ընկերներն ու սանուհիները :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Լուի Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս շաբաթ օր, ժամը 8.30ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ : Մասնաճիւղը նոյն օրը պիտի նկարուի :

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի, Salle Jean Jaurès, ժամը 10ին : Կը դասախօսէ ընկեր ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հաւաքոյթը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, Քաֆէ Ռէժան : Զեկուցանող՝ Պ. Վ. Զէյթունցեան :— «Հնչակեան կուսակցութեան դերը Խ. Հայաստանի հանդէպ» :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆԻ Սէնթ Անթուանի (Մարսէյլ) մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Պար Վիտուիւք, հայրենակից Մարտիկեանի սրահը :

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան : Նիւթը կը ներկայացնէ՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆ

«Ի՞ՆՉ Է ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԷՆ» :

Մուտքը ազատ է : Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն : Կը խնդրուի այն անդամներէն որոնք կ'ուզեն մասնակցիլ վիճաբանութեանց, նախօրօք պատրաստուիլ :

La Ciotat, կիրակի 19 Փետրուար :
Ste. Anne, երկուշաբթի 20 Փետրուար :
Bld. Oddo, երեքշաբթի 21 Փետրուար :

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ.— Ազգ. Միութեան եւ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը քահանայի, դպրոցի եւ հաշուական խնդիրներու համար խորհրդակցական ժողովի մը կը հրաւիրէ եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին : Ներկաները մեծամասնութիւն պիտի համարուին :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Samedi 18 Février 1950 Շաբաթ 18 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6081–Նոր շրջան թիւ 1492

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Այս մէկ բառին մէջ կ'ամփոփուի 1921 Փետր. 18ի համաժողովրդական պոռթկումը, որուն տարեդարձը կը տօնուի այսօր, շաբաթ, Փարիզի մէջ:

Ըմբոստացում վայրենաբարոյ բռնակալութեան մը դէմ, որ կը ձգտէր տրորել, կեղեքել, գլխատել անճար ժողովուրդ մը: Պոռթկում՝ տապալելու համար ափ մը բախտախնդիրներու անարգ եւ արիւնազանգ լուծը: Օրհասական պայքար՝ յանուն ինքնապաշտպանութեան, ազատութեան:

Լուծը անտանելի, առելի դարձած էր մանաւանդ անոր համար որ ապաւինած էր արտաքին ուժերու:

Ապստամբութենէն վերջ, այդ արտաքին ուժերուն վարիչները իրենք, Օրժոնիկիցէներէն մինչեւ Լենին, գարմանք, եթէ ոչ վրդովում կը յայտնէին Հայաստանի բոլշեւիկներու գործած խելագարութեան եւ բարբարոսութեանց առթիւ:

Նորէն եւ նորէն կը յիշեցնենք բանաստեղծ Յովհ. Թումանեանի վկայութիւնը 1921ին, Պոլիս, Թոքատլեանի մէջ, ի ներկայութեան իր ընկերակցին՝ Պ. Եր. Թադէոսեանի.

— «Օրժոնիկիցէն (Կովկասի կարմիր փոխարքան, վրացի) կ'ըսէր թէ հայ բոլշեւիկները մոռցան որ Հայեր էին իրենց դիմացը կեցողները ... Կը խորհէին հեռացնել հայ բոլշեւիկները եւ անոնց փոխարէն Երեւան ղրկել 300 Ռուսեր, Վրացիներ, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար:

Ուրիշ իմաստ չունէր Լենինի 1921 ապրիլ 14 թուակիր նամակը, երբ Երեւան կը ղրկէր հանգուցեալ Ա. Միասնիկեանը, պահանջելով որ

— «Անդրկովկասի կոմունիստները հասկնան իրենց կացութեան իւրայատուկ լինելը, իրենց հանրապետութեանց կարգն ու սարքը որ տարբեր է խ. Ռուսաստանի վիճակէն եւ պայմաններէն, ըմբռնեն որ անհրաժեշտ է ոչ թէ ընդօրինակել մեր գործելակերպը, այլ մտածուած կերպով ձեւափոխել այդ գործելակերպը՝ գործնական պայմաններու տարբերութեան կիրառումով:»

Դեռ աւելի պերճախօս խրատ մը.—

«... Ոչ թէ ընդօրինակել մեր գործելակերպը, այլ պէտք է անկախօրէն խորհրդածել ինքնուրոյն նոր ձեւերու, պայմաններու եւ արդիւնքներու պատճառի մասին. ձեզ մօտ պէտք է իրագործել 1917 – 21 տարիներու փորձի ոչ թէ տառը, այլ ոգին,, իմաստը, դասերը»:

Եթէ Ս. Կասեաններ, Ա. Նուրիջանեաններ եւ ուրիշ կարմիր տիրացուները հաւատարմօրէն յարգէին 1920 Դեկտեմբեր 2ի համաձայնագիրը,

Եթէ բաւական խելք ունենային, զանազանելու համար Հայաստանն ու Ռուսաստանը, Երեւանը եւ Մոսկուան, 150 – 170 միլիոննոց զանգուածի մը եւ մեր ափ մը ժողովուրդին ընկերային, քաղաքական եւ տնտեսական պայմանները,

Եթէ Թրքավարի բռնութիւններ, գնդակահարութիւններ, աւազակային աւարներ սարքած չըլլային, զարմացնելով նոյն իսկ ռուս բոլշեւիկները,

Ինչո՞ւ պիտի ապստամբէր Հայաստանի ժողովուրդը 1921 Փետրուար 18ին: Ինչո՞ւ մեր մինուճար հայրենիքն ալ պիտի տեսնէր եղբայրասպան կռիւներ, որոնցմէ խուսափելու համար կարելին փորձած, հանդիսաւորապէս համաձայնած էին բոլշեւիկ Մոսկուայի եւ հանրապետական Երեւանի լիազօր ներկայացուցիչները:

Անհրաժեշտ չէ կրկնել, նկարագրել այդ համաձայնութենէն անմիջապէս վերջ կատարուած վայրագութիւնները, զանգուածային աքսորներով եւ ուրիշ սարսափներով:

Այդ ահուսարսափին դէմ նոյն սստկութեամբ կը բողոքէին բոլոր ականատեսները, առանց կուսակցական խտրութեան: Կը բողոքէին խօսքով, գրով եւ գործքով: (Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ ռամկավարներն ալ պայքարին մասնակցեցան կարեւոր ուժերով):

Տարինե՛ր անցան, եւ այսօր նոյն մարդիկը «արկածախնդրութիւն» կը կոչեն ամբողջ ժողովուրդի մը արդար ցասումը, ինքնապաշտպանութեան պայքարը, մեղքն ալ փաթթելով Դաշնակցութեան վզին:

Այսպէս եղած են միշտ վատերը, դասալիքներն ու դաւանափոխները:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐԵԱՆ ՅՈՒՇԵՐ

Կարճուկ ամիս մըն է Փետրուարը, բայց լեցուն՝ անակնկալներով եւ յիշատակելի դէպքերով: Նոյնիսկ ըսողներ եւ գրողներ կան թէ մեծ մարդերէն շատերը ծնած են Փետրուարին:

Հասարակ մահկանացուներուս համար փորձանքներու ամիսն է եւ եթէ ուզենք լաւ բան մը ըսել իրեն համար, «զարնան նախադուռը» պիտի կոչէինք:

Շաբաթ մըն է ամէն կողմէ կը լսուի «1934 Փետրուար 6ը, մեծ թուականի մը պէս զարդարուած: Ցոյցեր, ժողովրդական համախմբումներ, ճառեր, շողշողուն վերտառութիւններ ու ցուցատախտակներ:

Թուականը շատ նոր է եւ յիշողութիւններ քրքրելու պէտք չկայ: Երկրին վտանգուած հանրապետական եւ ազատ կարգուսարքը տեղը բերած: Նստեցուցած են այդ օրը, ինչպէս կը յիշեցնեն անոնք որ ամէն օր կը հնչեցնեն ահազանգը՝ մենատիրութեան եւ պատերազմի դէմ:

Մենք ալ պատմական թուական մը ունինք այդ պզտիկ ամսուան մէջ, Փետրուար 18ը: Քիչ մը աւելի հին (1921), երբ Հայաստանի ժողովրդավար հանրապետութեան տեղ, պարտադրուեցաւ ուրիշ իշխանութիւն մը. բոլորովին խորթ ժողովուրդին ըմբռնումներուն եւ զգացումներուն:

Այդ իշխանութեան — դրական կամ բացասական — կատարած գործը պատմութեան կը թողում: Պատմութեան թողում նաեւ անոր տեսական վարդապետութեան եւ գործնական հետեւանքներուն խնամութիւնը:

Կարեւորը այսօր իր քաղաքական արժէքը կամ դէպքին տարողութիւնը չէ:

Գիտենք որ հայ ժողովուրդին համար շատ մը արժէքաւոր դէմքեր, գրագէտ, բանաստեղծ, բժիշկ, ճարտարագէտ ու հանրային գործիչ, իրենց կեանքը կը պարտին արդ Ամսուն ու Օրուան:

Ի՛նչ անդարմանելի կորուստներ կրած պիտի ըլլայինք, եթէ եկուորները կարենային իրենց մոլեռանդութիւնը յագեցնել անոնց արիւնով:

Մնաց որ, Փետրուար 18ի ժողովրդական ըմբոստացումէն ի վեր, բազմիցս հաստատուեցաւ թէ ոչ ոքի միտքէն անցած էր բռնի տապալել նորեկ իշխանութիւնը:

ՍՕՍԻ

ՀԱՅ ԲԺԻՇԿ ՄԸ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ

Շթութկարտի մեր թղթակիցը կը գրէ թէ անցեալ շաբթու հարաւային Վիւրթէնպէրկի Ռոթվայլ քաղաքին մէջ անձնասպան եղած է բոլորէն սիրուած բժիշկ մը, Սիմոն Սպենդիարեան, Ղրիմի Եւպատորիա քաղաքէն: Ծնած էր 1895ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԵԾ ԽՈՒՄԲ ՄԸ զբօսապտոյտ կազմակերպած է ձմեռնային արձակուրդի առթիւ դէպի Խ. Վրաստանի Կորի քաղաքը, ուր այցելած են Ստալինի տուն – թանգարանը: Վերադարձին շրջիկները գացին Թիֆլիս, ուր այցելեցին գաղտնի խմբագրատունը եւ այն վայրերը՝ որոնք կապ ունին Ստալինի յեղափոխական գործունէութեան հետ:

ՀԵՐՈՍ ՆԵԼՍՈՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ յուշարձանը պիտի շինուի Երեւանի Ստալինեան պողոտայի եւ Բաղրամեան փողոցի ծայրը, պուրակի մը մէջ: Ն. Ստեփանեանի պղնձեայ կիսանդրին պիտի քանդակէ վաստակաւոր գործիչ Արա Սարգսեան:

ԴԱՀՈՒԿԱՅԻՆ (ski) առաջնութեան մրցումներ ու արշաւներ կազմակերպուած են Հայաստանի քաղաքներուն եւ շրջաններուն մէջ: Այն թէկին 20 դահուկուորներէն պիտի կազմուի հաւաքական խումբ մը, որ պիտի մեկնի Ուֆա, կոլխոզնիկ դահուկաւորներու 1950ի համամիութենական առաջնութեան մրցումներու մասնակցելու համար:

Մասնաւոր դասընթացքներ հաստատուած են Հայաստանի բոլոր քաղաքներուն մէջ, դահուկաւորներ, չմշկաւորներ (patineur), լեռնագնացներ, դատաւորներ եւ հրահանգիչներ պատրաստելու համար: Կը մասնակցին հազարաւոր երիտասարդներ:

★ Երեւանի «Սպարտակ», «Դինամօ» մարզարաններուն մէջ «26 Կոմունարներու» մշակոյթի եւ հանգիստի զբօսավայրերուն մէջ պատրաստուած են սառնադաշտեր: Փետրուարի մէջ կը գործէ Ծաղկաձորի դահուկային հաւաքականը, ուր պիտի մարզուին 250 ուսանող եւ ուսանողուհի: Պիտի գործեն նաեւ Լենինականի, Ախուրեանի, Կիրովականի դահուկային հաւաքականները:

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ԼԵՌՆԱԳՆԱՑՆԵՐ եւ լեռնադահուկաւորներ պատրաստուած են ձմեռնային արշաւներ կատարելու դէպի Արագած, Մայմեխ, Թեղենիս, Հատիս, Գութանասար, Արջանոց եւայլ լեռները: Սովետական բանակի 32րդ տարեդարձի օրը կազմակերպուած է խմբական վերելք Արագածի գագաթը:

Ամէնէն ուժեղ լեռնագնացներէն կազմուած խումբը Փետրուարին պիտի մեկնի Հիւսիսային Կովկաս եւ Ղրիմ՝ համամիութենական ալպինիստային եւ ժայռամագլցման մրցումներուն մասնակցելու համար: Մարտ 8ին, Արագած պիտի բարձրանան Հայաստանի լաւագոյն կին լեռնագնացները:

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆԻՆ առաջին երկու տողերը կարդալ.— «Հայ. եկեղեցին երկու մասի բաժնուած է ամերիկահայ գաղութին մէջ», ինչպէս ամբողջութենէն ալ կը հասկցուի:

Խռովարարները պիտի պատժուին

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՈՐՈՇԵՑ ԳՈՐԾԱԴՐԵԼ 1939Ի «ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԷՆՔԸ»

Կառավարութիւնը բացառիկ ժողովներ գումարեց չորեքշաբթի եւ հինգշաբթի, բանուորական խլրտումներուն առթիւ եւ որոշեց գործադրել 1939ի «դաւաճանութեան օրէնքը», որ խիստ պատիժներ կը տրամադրէ վնասարարութեան (սապոթաժ) համար: Օրէնքը միեւնոյն ատեն կը յարգէ գործադուլի իրաւունքը, այն չափով որ չի վնասեր աշխատանքի ազատութեան:

Տրուած որոշումներուն համաձայն, ի հարկին զինուորներ պիտի գործածուին, պարպելու եւ փոխադրելու համար Ամերիկայէն գալիք զինամթերքը, եթէ նաւահանգիստներու բանուորները մերժեն կատարել իրենց պարտականութիւնը:

Այս առթիւ, ներքին նախարարը, Պ. Քէօյ մասնաւոր խորհրդակցութիւն մը կատարեց ութ արտակարգ նահանգապետներուն հետ, որոնք անհրաժեշտ հրահանգները ստացան, անմիջապէս գործի ձեռնարկելու համար: Նախարարական խորհուրդին երկրորդ ժողովը տեւեց մինչեւ Եչ. ատտուան ժամը 3: (Առաջին խորհրդակցութիւնը տեւած էր վեց ժամ):

Կառավարութիւնը կ'ազդարարէ թէ որեւէ աշխատաւոր երբ գործադուլ կը յայտարարէ աշխատավարձքի յաւելումէն կամ աշխատանքի պայմաններու բարելաւումէն տարբեր պատճառներով, պիտի արձակուի առանց նախապէս լուր տրուելու եւ առանց հատուցման:

Այս առթիւ կարգ մը թերթեր կը հարցնեն թէ կառավարութիւնը ի՞նչպէս պիտի գործադրէ տրուած որոշումները: Եւ կը յիշեցնեն կազի եւ ելեկտրականութեան բանուորներուն վերջին մասնակի գործադուլը, իբրեւ բողոք Հնդկաչինի պատերազմին դէմ, գործադուլ մը որուն դէմ որեւէ գործողութիւն չկատարուեցաւ: Կը յիշեցնեն նաեւ Նիսի դէպքը, երբ երկու հազար բանուորներ ծովը նետեցին կարեւոր զէնք մը, անզօրութեան մատնելով ոստիկանութիւնը:

Հինգշաբթի օր նոյնքան ծանր դէպք մը պատահեցաւ Նիսի մէջ: Համայնավարները ժողով մը սարքած էին, բողոքելու համար պատերազմին դէմ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ժողովէն վերջ 1500 համայնավարներ ճամբայ ելան դէպի «Նիս – Մաթէն»ի խմբագրատունը: Ոստիկանութիւնը հարկադրուեցաւ արտասուաբեր կազ գործածել, երբ ցուցարարները կը փորձէին խմբագրատուն մտնել: Ութ հոգի վիրաւորուեցան, հինգ հոգի ձերբակալուեցան:

★ Տեղեկատու նախարարը յայտարարեց թէ վճռապէս պիտի զսպեն որեւէ արարք որ կրնայ վնասել ազգային պաշտպանութեան: Այս առթիւ մասնաւոր հրահանգներ ուղղուած են զինագործարաններուն եւ նաւագործարաններուն:

★ Գործադուլ հռչակեցին Ֆորտի գործարաններուն 4000 բանուորները եւ 2000 պաշտօնեաները, Փուասիի մէջ, իբրեւ բողոք 180 բանուորներու արձակման դէմ: Այս գործարանը օրական հարիւր ինքնաշարժ կ'արտադրէ:

Սէն Նազէռի նաւագործարանին բանուորները ցոյց մը սարքեցին Եչ. օր, բողոքելու համար կարգ մը պատժական տնօրինութեանց դէմ (30 հազար ֆրանք տուգանքէն մինչեւ մէկ ամիս բանտարկութիւն):

★ Ուրբաթ առտու մասամբ միայն գործադրուեցաւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան գործադուլի որոշումը՝ Փարիզի երկաթուղիներուն մէջ, առտուան ժամը 8 — 10: Արուարձաններու բնա –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18ԷՆ ԱՌԱՋ

«... Ես սիրում եմ իմ ժողովուրդը եւ նրա գոյութեան շահը,— որի համար պատրաստ եմ մեռնիլ խրաքանչիւր վայրկեան, — շատ աւելի, քան իմ զգացմունքները եւ նախրական համոզմունքները: Երբ ես տեսնեմ, որ իրերի անողոք դասաւորութեամբ կեանքի կոչուած խորհրդային իշխանութիւնը Հայաստանում ի վիճակի կը լինի, յենուած Խորհրդային Ռուսաստանի ուժեղ բազկի վրայ, փրկել դժբախտ հայ ժողովուրդի վերջին բեկորների ֆիզիքական գոյութիւնը, ապահովել նրա առաջդիմութեան ուղիները, ապա ոչ միայն դէմ չէի լինի, այլեւ ի սպաս կը դնէի Խորհրդային Հայաստանին իմ բոլոր ուժերը սիրածս ասպարէզներում, գիտակցելով, որ դրանով ծառայում եմ դարձեալ հայ ժողովուրդին»:

Կովկասահայ հանրածանօթ տեսաբան, հռետոր, Կաուցկի – Պլեխանովի մարքսեան դպրոցի լաւագոյն ներկայացուցիչներէն, գաղափարական հակաբոլշեւիկ եւ ոչ նուազ հակադաշնակցական Բաշխի Իշխանեանի հանդիսաւոր յայտարարութիւնն էր այս, Հայաստանի խորհրդայնացման առաջի օրն իսկ (Դեկտեմբեր 2) զինք ձերբակալող Լեգրանի — լիազօր ներկայացուցիչը Խ. Ռուսաստանի կառավարութեան — պատուիրակութեան: (Բ. Իշխանեան, «ԵՐԿՈՒ ԱՄԻՍ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ԲԱՆՏՈՒՄ», էջ 33 – 34):

Տարբե՞ր պիտի ըլլար պատասխանը Հայաստանի մէջ ապրող ոեւէ հայ մարդու, եթէ իրմէ պահանջուէր ձեւակերպուած յայտարարութիւն մը, ճիշդ այնպէս, ինչպէս պահանջուեցաւ տարաբախտ Իշխանեանէն:

Անտարակոյս՝ ոչ:

1920 Դեկտեմբեր 1ի գիշերը, Հայաստանի խորհրդարանի Դաշնակցական խմբակցութեան ժողովին, որուն կը մասնակցէին Երեւանի կուսակցական բոլոր կարեւոր մարմինները — քննութեան էր դրուած Լեգրանի վերջնագիրը, որով կը պահանջուէր խորհրդայնացման ենթարկել Հայաստանի հանրապետութիւնը:

Ճակատագրական այդ մեծ ժողովին, կարեւոր թիւ մը կը կազմէին անոնք որ կը նախընտրէին զէնքի վճռին ենթարկուիլ, փոխանակ՝ խաղաղ համակերպումի դաժան օրէնքին:

Հայրենիքին, ազատ եւ անկախ քաղաքական կառուցուածքին սպառնացող վտանգին, ուժով դիմադրելու կողմնակիցները անպատասխանատու Դոն–Քիշոտներ չէին: Ոչ ալ, անգիտակից՝ ռուս – թրքական միացեալ ուժի մեծութեան:

Միւս կողմէ, զէնքի պայքարէն փախչողներ, հայրենիքի ազատութեան ու անկախութեան թշնամիներ չէին նաեւ անոնք որ կը նախընտրէին փոխադարձ համաձայնութեամբ մեղմել Հայաստանի խորհրդայնացման անխուսափելի չարիքները:

Եւ եթէ, երկար եւ յուզումնալի այդ ժողովին մէջ յաղթանակեց խաղաղ փոխանցումի տեսակէտը, պատճառը այն էր որ կ'ըմբռնէին թէ կարելի չէր ուրիշ կերպ լուծել մեր երկրի եւ ժողովուրդի գոյութեան հարցը:

Հայաստանի Դաշնակցական ընտրանին, եւ կուսակցութիւնը ամբողջապէս, այս ըմբռնումով էր որ ընդունեցան Լեգրանի վերջնագիրը:

Ըստ էութեան նոյնն էր նաեւ վճիռը Հայաստանի քաղաքական միւս հոսանքներուն, հոդ չէ թէ տարբեր բացատրութիւններով եւ արտայայտութիւններով:

Ճակատագրական այդ օրերուն, ոչ մէկ խլրտում եւ իրարանցում ռուսեւթրքական ուժերէն օղակուած մեր երկրի սահմաններուն մէջ:

Ոչ մէկ հակապետական ցոյց, ոչ մէկ թշնամական արարք՝ Հայաստանի Հանրապետական կառավարութեան եւ Դաշնակցութեան դէմ, մեր ժողովրդի եւ զօրքի կողմէ:

Հայ – Թրքական պատերազմի մէջ, մեր կրած ծանր պարտութիւնը, Թիկունքէն եւ երկրի ներսէն բոլշեւիկեան ամէն կարգի մեքենայութիւնները, չկրցան խանգարել երկրի ներքին անդորրութիւնը:

Տագնապին բովանդակ ծանրութեան գիտակից՝ մեր ժողովուրդը մնաց հաւատարիմ եւ անբաժան իր սեփական կառավարութեան եւ իր կարգին խոնարհեցաւ անոր տուած վճռին առջեւ, որ ձեւակերպուած էր 1920 Դեկտ. 2ին, Խ. Ռուսաստանի եւ Հ. Հանրապետութեան կառավարութեան լիազօր ներկայացուցիչներու միջեւ:

Այս համաձայնութեամբ, Հայաստանի վարչաձեւն էր որ կը փոխուէր առաջին հերթին:

Հայաստանի անկախութիւնը, իր սահմաններու ընդարձակումն ու ապահովութիւնը կ'երաշխաւորուէին ստորագրուած համաձայնութեամբ:

Աւելին ըլլալով, «հայկական բանակի հրամանատարական կազմը պատասխանատու պիտի չնկատուէր, Հայաստանի խորհրդայնացումէն առաջ, իր կատարած քայլերուն համար: «Յօդ. 4):

« Դաշնակցութեան եւ ուրիշ սոցիալիստական կուսակցութիւններու (Սոց. Յեղափոխական եւ Սոց. Դեմոկրատ) անդամները» հալածանքի պիտի չենթարկուէին «կուսակցութեան պատկանելու եւ կոմունիստական կուսակցութեան դէմ մղուած կռիւներում մասնակցելու» պատճառով, Հայաստանի խորհրդայնացումէն առաջ: (Յօդ. 5):

Վերջապէս, Դեկտ. 2ի համաձայնագիրը իր ամբողջութեամբ, եթէ չէր իրականացներ այդ օրերուն ձեւակերպուած Հայկական բաղձանքները, եւ եթէ, ոչ մէկ կերպով կը մօտենար Սեվրի դաշնագրին, ստեղծուած պայմաններուն մէջ, կրնար նկատուիլ այն միակ հնարաւոր միջոցը, որ անհրաժեշտ էր ապահովելու համար Հայաստանի եւ իր ժողովուրդի գոյութիւնը:

Այս միակ ըմբռնումով եւ համոզումով էր, որ Հայաստանի Հանրապետական կառավարութիւնը, Դաշնակցութիւնն ու միւս կուսակցութիւնները համակերպեցան Դեկտ. 2ի համաձայնութեամբ ճշդուած նոր վիճակին:

Դեկտեմբեր 3ին Հայաստանը կը դառնար խորհրդային:

Կատարուած այս փոփոխութիւնը, ձեւակերպուեցաւ բանակցութիւններով եւ ստորագրուած համաձայնագրով:

Եւ սակայն, հակառակ այս անվիճելի ճշմարտութեան, Հայաստանի խորհրդայնացումը, Հայաստանէն դուրս կը ներկայացուէր «Հայաստանի ապստամբ աշխատաւոր ժողովուրդի յաղթանակ ...»:

Եւ փոխանակ Դեկտեմբեր 2ին, Հայաստանի խորհրդայնացումի Թուականը պիտի դառնար «Նոյեմբեր 29»ը:

(1) Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Գուրգէն Մ. Ալէմշահ

(1907 – 1947)

Ողբացեալ երաժշտագէտը, որուն յիշատակին հանդէս մը սարքուած է վաղը, Կիրակի, ծնած էր Նիկոմիդի ա22 Մայիս 1907ին: Հայրը՝ Միքայէլ եւ մայրը Սիրանոյշ, բնիկ Պարտիզակցի են:

Նախնական ուսումը առած է Կ. Պոլիս, Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերու վարժարանը: Դեռ մանուկ, հազիւ ութ տարեկան, ցոյց կուտայ երաժշտական մասնաւոր ընդունակութիւն եւ կը սկսի դաշնակ սորվիլ: 1919ին կը մեկնի Վենետիկ, Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանին մէջ շարունակելու համար իր ազգային եւ եւրոպական դաստիարակութիւնը: Գրական եւ գիտական ուսմանը հետ կը շարունակէ մշակել դաշնակը եւ կը ծանօթանայ երաժշտութեան նախնական գիտելիքներուն: 1923ին յաջողութեամբ կ'աւարտէ լիկէոնի (լիսէ) շրջանը եւ մուտքի փայլուն քննութիւններ անցընելով կ'արձանագրուի Միլանոյի Ճիւզեբբէ Վերտի պետական երաժշտանոցը:

Այս Թուականէն կը նուիրուի այլեւս երաժշտական բազմակողմանի ուսման, աշակերտելով օրուան համբաւաւոր վարպետներուն:

Իր եօթը տարուան ուսանողութեան ընթացքին՝ Ալէմշահ իր բնածին տաղանդով կը դառնայ Երաժշտանոցի ընտրելագոյն աշակերտներէն մին, իր ջանասիրութեամբ եւ համեստութեամբ դրաւելով իր վարպետներուն եւ ընկերներուն համակրանքը:

1930 Նոյեմբերին կ'աւարտէ երաժշտանոցի դասընթացքը եւ իր շատ փայլուն քննութեամբ կը ստանայ երգահանի եւ վարպետի բարձրագոյն տիտղոսները:

Այնուհետեւ, եւ հակառակ իր երաժշտական կրթութեան զուտ արեւմտեան բնոյթին, Ալէմշահ շնորհիւ իր մտքի եւ սրտի հարազատօրէն հայ խառնուածքին, իր կեանքն ու գործը ի սպաս կը դնէ հայ երաժշտութեան, մատչելի եւ գնահատելի կը դարձնէ հայկ. երաժշտութիւնը ազգային եւ օտար շրջանակներու: 1931ի սկիզբը վերջնապէս կը հաստատուի Փարիզ, իբրեւ կեդրոն իր մեծ երազներուն եւ ծրագիրներուն իրականացման:

Ալէմշահի դեղարուեստական բազմակողմանի աշխատութեան դրական արդիւնքը կը սկսի Փարիզէն: Երաժշտութեան եւ երգի ուսուցիչ Սեւր – Փարիզի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին, ան կ'աշխատի նորահաս սերունդին տալ երաժշտական անհրաժեշտ կրթութիւն: Կը հիմնէ, կը մարզէ «Կիլիկիա» երկսեռ երգչախումբը եւ աւելի վերջ կը զարգացնէ եւ իր ղեկավարութեամբը նոր կեանք կուտայ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբին: Մասնաւոր հոգատարութեամբ եւ խանդով կը մարզէ, կը պատրաստէ հայ մեներգողներ: Մեծ զոհողութիւններով երեւան կը բերէ օտար արուեստագէտներէ կազմուած արդիական եւ ամբողջական նուագախումբ մը: Յետոյ կը ձեռնարկէ հրապարակային գործունէութեան: Փարիզի Նօթր Տամ եկեղեցիէն հայածէս Ս. Պատարագի բազմաձայն երգեցողութիւնով, Սալ Կավոյի եւ ուրիշ փարիզեան սրահներէ իր զուտ հայ երգին նուիրուած երաժշտական հանդէսներով, բազմաթիւ ռատիօ – կայաններէ հայկական երաժշտութեան նուիրուած յայտագրերով, Ալէմշահ կը սկսի հայ անունին եւ հայ երաժշտութեան շուրջ արծարծել որոշ հետաքրքրութիւն, գնահատանք եւ համակրութիւն մասնաւորապէս երաժշտասէր օտար շրջանակներու մէջ:

Դաստիարակի եւ ղեկավարի բազմազբաղ գործունէութիւնը բոլորովին արգելք չըլլար իր երգահանի թափին: Նոյն շրջանին իսկ լոյս կ'ընծայէ կարեւոր թիւով հեղինակութիւններ որոնց շարքին մեծ գնահատութեամբ ընդունուած մեներգներ, խմբերգներ, բեմական եւ սէնֆոնիք գործեր:

Ալէմշահ կը շրջի նոյնատեն Եւրոպայի եւ Մերձաւոր Արեւելքի հայաշատ կեդրոնները եւ ընտիր նուագահանդէսներով կը ծանօթացնէ Հայ վարպետներու եւ իր հեղինակութիւնները:

Տարուած միշտ Հայ Երգին տարածմանը երազէն, 1947 Օգոստոսին Ալէմշահ կ'այցելէ Հիւսիսային Ամերիկա, Հոկտեմբեր 3ին, Նիւ Եորքի Թաուն Հօլի մէջ կը վարէ իր ամերիկեան անդրանիկ բայց, աւաղ, վերջին նուագահանդէսը: Իր այս առաջին ձեռնարկով իսկ իր տաղանդին եւ անձին շուրջ կը հաւաքէ Ամերիկայի հայ գաղութին անվերապահ համակրութիւնը եւ գնահատանքը: Հրաւէր կը ստանայ իր նուագահանդէսը կրկնելու Տիթրոյթի մէջ, բայց ամերիկեան մամուլը միաբերան դեռ չէր դադրած իր գովքը հիւսելու, երբ ստիպուեցաւ գուժել իր անսպասելի մահը, 1947 Դեկտեմբեր 14ին:

Իր յանկարծական եւ վաղահաս մահը արդար յուզումով ցնցեց բոլոր հայ գաղութները: Ողբացեալ արուեստագէտը, վեհանձն, ընկերական ու միշտ լաւատես, կեանքի հիմնական արժէք կը դաւանէր բարին ու գեղեցիկը: Մ. Թ. Ս.

Յանուն ազատութեան

Անմոռանալի պիտի մնայ 1921 Փետրուար 18ի ժողովրդային ըմբոստացումը, ի խնդիր ազատութեան եւ արդարութեան:

Ժողովուրդը համայն Հայաստանի մայրաքաղաքին այդ օրը մէկ սիրտ, մէկ հոգի կը թնդացնէր «Մեր Հայրենիք»ը, բողոքելով նորեկներու վայրագութեանց դէմ:

Մարտի դաշտն էին ամէնքը, այդ օր աչք առած ամէն վտանգ, փրկելու համար երկիրը եւ անոնք որ մութ նկուղները նետուած էին, մէկ օրէն միւսը մահուան ճիրաններուն յանձնուելու համար: Նորեկները, մոլեռանդ եւ կամակոր, աւելի թթու եւ կծու եւ Լենին պապէն աւելի պապական, դարձած էին դահիճները իրենց եղբայրներուն:

Հակառակ հանդիսաւոր յանձնառութեանց, անոնք լախտը իջեցուցին անճար ժողովուրդի գլխուն:

Հալածանքը, օրէ օր աւելի բիրտ եւ գազանային, կը շարունակուէր գիշեր ցերեկ: Բանտերէն ներս չարչարանք ու սպանութիւններ կը գործուէին անարգել:

Բաժակը յորդած էր:

«Ով որ քաջ էր, ի՞նչ կ'սպասէր»: Գրոհ մը նախ բանտին վրայ, ազատելու անոնք որ ողջ մընացած էին:

« Մեր հայրենիք» աղաղակը բռնած էր սար ու լեռներ ...

Քարերն իսկ էին լեզու ելեր... Ո՞վ կը յանդգնէր կասեցնել արդար ընդվզումը ժողովուրդին, ընդդէմ անոնց որ Հայու արիւն կը թափէին, եղբայր եղբօր դէմ հանելով:

Երկրորդ Աւարայրի ճակատամարտ մըն էր որ կը մղուէր, այս անգամ ոչ թէ Յազկերտեան արեւապաշտ կրօնին, այլ բոլշեւիկեան բռնութեան դէմ, համակրօն ազգակիցներու միջեւ ...

Այդ օր ոտքի էին մեծէն փոքրը այր ու կին, դիմադրելու համար այն խուժանին արիւնարբու, որ ոչ խիղճ ունէր եւ ոչ պատիւ, ոչ ազգ կը ճանչնար, ոչ հայրենիք:

Այդ օր հայկական Պասթիյն էր որ տեղի կուտար ժողովրդեան արդար զայրոյթին առջեւ, յանուն ազատութեան:

Փետրուար 18ը անգամ մը եւս շեշտեց ազատ եւ անկախ հայրենիքի կարօտը:

ՄԷՆ – ՍԷ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԱԼԲՈՄ Թիւ 7. բազմաթիւ պատկերներով: Հրատ. Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան: Հասցէ.— Peintre Avo. Alep, (Syrie):

ՄԵՐ ԱՆՆՄԱՆ ՏՂԱՔԸ (Հ. Մ. Ը. Մ.ի այցի առիթով): Մատենաշար «Յուսաբեր» Թիւ 45: Գահիրէ, 1950:

Histoire d'Arménie, Les Origines du Xe siècle au VIe (Av. J. C.): Par Nicolas Adontz. Préface de René Grousset, de l'Académie Française. Paris, 1946. Հրատ. Հ. Բ. Ը. Մ. Մելքոնեանի ֆոնտի:

Գաղութէ գաղութ

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Նոր – Ջուղայի Ամենափրկիչ վանքի եկեղեցիին դիմաց շինուած է Մատենադարան Թանգարանը, ինչպէս կը պատմէ Հ. Համազասպ վրդ. Ոսկեան, որուն զեկուցումը ամփոփեր էինք անցեալ օր: Թանգարանը վայելուչ շէնք մըն է, ուր դասաւորուած են հայկական եւ օտար նկարներ, պատմական առարկաներ, զգեստներ, հրովարտակներ, կոնդակներ, բայց մանաւանդ ձեռագիրներ: Այս վերջինները իբրեւ մասունք կը պահուին մասնաւոր պահարաններու մէջ եւ բոլոր պահարանները կնքուած ու փակուած են: Մասնաւոր արտօնութեամբ կը բացուին: Բոլոր ձեռագիրները թէեւ շատ համառօտ, բայց ցուցակագրուած են եւ կր խորհուի ընդարձակ ցուցակագրութիւն, նման Վիէննայի Մխիթարեանց Մատենադարանի (Հ. Տաշեան, տպուած 1895ին): Պ. Սմբատ Տէր Աւետիքեան արդէն կազմած է Նոր-Ջուղայի հայերէն ձեռագիրներու ընդարձակ ցուցակը որ կը գտնուի Հայաստան: Այդ ցուցակը տեսած է Հ. Ն. Ակինեան Հայաստանի մէջ եւ օգտուած 1925ին :

Մատենադարանին մէջ կը գտնուին 667 գրչագիր մատեաններ, մեծագոյն մասը՝ Ամենափրկիչ վանքը, իսկ միւսները Նոր – Ջուղայի եկեղեցիներէն ամփոփուած են եւ իրենց անուններով առանձին առանձին դրուած դարաններու մէջ: Կան ձեռագիրներ որոնք իրենց գունեղ եւ ճոխ ու յաջող լուսանցազարդերով, խորաններով եւ նկարներով մեծ արժէք կը ներկայացնեն: Շատերուն բովանդակութիւնը կրօնական է, կան Աւետարաններ, որոնցմէ մէկը ըստ Մեսրոպ արք. Մաղխասրոսի, կը պատկանի Ժ. դարուն: Կանոնագիրք մը կայ գրուած 1098ին: Գրած է Յովհաննէս Յովհանայ անապատին մէջ (Կիլիկիա):

Նոր – Ջուղացի Պ. Նորայր Պօղոսեանի մօտ կը գտնուի ձեռագիր՝ պատմագիրք մը — Հայկական ՌՃԽԶ Թուականէն, իսկ Սպահանի մէջ տօքթ. Կ. Մինասեանի մօտ կը գտնուին հայերէն տասնեակ մը ձեռագիրներ :

Նոր – Ջուղայի եկեղեցիներէն Ամենափրկչի, Ս. Աստուածածնի, Ս. Բեթղեհէմի տաճարները հայ ճարտարապետութեան եւ նկարչութեան կոթողներ եւ թանգարաններ են: Կը տեսնես մահարձաններ եւ տապանաքարեր հայ եպիսկոպոսներու, գերեզմանները օժտուած են արձանագրութիւններով: Վիէննայի Մխիթարեաններէն Հ. Կղեմէս Սիպիլեան երկար ատեն Նոր Ջուղայ գտնուած է :

ԹԷՀՐԱՆԻ Հ. Ե. Միութեան առաջին ձեռնարկն է հայ մշակոյթի օրուան տօնակատարութիւնը որ տեղի ունեցած է Դեկտեմբեր 22ին: Հանդէսին գրական, գեղարուեստական բաժինները կազմուած են հայերէն, պարսկերէն եւ անգլերէն լեզուներով: Ներկաները ծանօթացած են հայ գրերու գիւտի, ոսկեդարու եւ հայ ականաւոր արուեստագէտներու մատուցած ծառայութեան՝ համաշխարհային մշակոյթին եւ քաղաքակրթութեան: Խօսած է Պ. Արտուշ Ծատուրեան ՝պարսկերէն, որ խօսքը մասնաւորած է հայ եւ Փարս լեզուներու փոխազդեցութեան եւ լեզուական կապի: Պ. Ե. Վարդանեան անգլերէն լեզուով ներկայացուցած է դարերու գիւտի պատմականը եւ նըշանակալից յեղաշրջումը հայ ազգային եւ կրօնական կեանքին մէջ: Ապա խօսած է Պ. Գ. Յովհաննէսեան, պարզելով հայկական տառերու գիւտի պատմական արժէքը :

Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ – ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 12 Փետրուար, Իվրի, Պէն Տուշ սըրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ Եօթնեղբայրեան խումբի ցերեկոյթը :

Հանդէսը սկսաւ գեղարուեստական բաժինով: Երգեց Տիկին Լիւսի Ամիրայեան խոր յուզումով, արտասանեց Օր. Ս. Շահինեան: Յետոյ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը ներկայացուցին, Պոլսահայ կեանքէ՝ «Շարլաթոն»: Գլխաւոր դերակատարն էր ընկեր Գ. Ամիրայեան որ Աբիկ աղայի դերին մէջ, պոլսական շուկայիկ մարդու նկարագրին եւ բարբառը տուաւ հարազատօրէն, ամբողջ կէս ժամ կուշտ ու կուռ խնդացնելով ներկաները: Երեք դերակատարները՝ հակառակ իրենց անփորձութեան համարձակօրէն կատարեցին իրենց դերերը:

Օրուան բանախօսը ընկեր Ա. Իսահակեան պարզեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան նպատակները .— Հայկական Դատ, հայրենիքի ազատագրում եւ սերունդի պահպանում հայրենիքէն դուրս՝ օտարութեան համայնակուլ միջավայրին մէջ: «Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը անցեալին մէջ զէնքով ու անհաւասար մարտնչումներով բարձրացուց հայ ժողովուրդին ոգին, ռազմունակ ու առնական դարձուց: Աւելի քան քառորդ դար օտարութեան մէջ աշխարհի չորս հովերուն տրուած հայութեան մէջ հոգեկան անպարտելի հայրենիքը ստեղծեց, ոգեւորեց զայն միացեալ, անկախ եւ ազատ հայրենիքի հանգանակով: Այս աշխատանքն ալ զէնքի եւ կռուի չափ կարեւոր է: Պիտի շարունակենք այս տաժանելի ճանապարհը մինչեւ որ իրականանայ հայ ժողովուրդի հաւաքական փրկութիւնը ազատ ու անկախ Հայաստանի մէջ»:

Դաղարէն վերջ սկսաւ պարի բաժինը ընկեր Ցոլակի ղեկավարութեամբ: Մեր մարզիկներու խանդավառ մուտքը աւելի ոգեւորեց սրահը : Ազգային եւ յեղափոխական երգերը լռեցուցին պարի նուագը: Ամէն սեղանէ երգեր կը լուէին : Զոյգ հերոսներու ստուերները կը սաւառնէին բոլորին վրայ: Մէջ ընդ մէջ երգեցին Ա. Քիւփէլեան, Օր. Ս. Շահինեան, Տիկին Սիրական եւն.: Արտասանեց փոքրիկն Վարուժան: Ընկեր Խորէնի զգայուն ձայնը ոգեւորեց հանդիսականները: Այս գգլխիչ մթնոլորտին մէջ տեղի տուած էր պարի մեղկութիւնը, հայրենաշունչ երգերն ու յեղափոխական ջիղը կը տիրապետէին բազմութեան վըրայ: Ինչ տարակոյս որ այս ոգին օտարութեան մէջ ստեղծեց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, 60ամեայ Դաշնակցութիւնը, միշտ երիտասարդ եւ խանդավառ :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ԳՈՐԾԵՐԸ

« Մարմարա » կը գրէ (9 Փետրուար) . —

Արժանահաւատ աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ նորընտիր Թաղ. խորհուրդներու փոխանցման վերաբերեալ բոլոր տարակարծութիւնները հարթուած են :

Նախապէս ցանկերու վաւերացման խնդրին շուրջ տեսակէտի տարբերութիւններ երեւան ելած էին Իսթանպուլի կուսակալութեան, ներքին գործավարութեան եւ էվգաֆի ընդհ. Տեսչութեան միջեւ: Լաւատեղեակ շրջանակները կը հաւաստեն թէ էվգաֆի Տեսչութիւնը յաջողած է այս տեսակէտները հաշտեցնել եւ լուծումի նպաստաւոր եղանակ մը գտնել: Այս պայմաններուն մէջ քանի մը օրուան ընթացքին Իսթանպուլի կուսակալութիւնը պիտի վաւերացնէ նորընտիր Թաղ. խորհուրդներու ցանկերը եւ այդ վաւերացումէն անմիջապէս վերջ, եկեղեցապատկան վաղըֆներու մատակարարութիւնը պիտի փոխանցուի նորընտիր մատակարար մարմիններուն :

Վարչապետ Շէմսէտտին Կիւնալթայ բանաւոր գտած է լուծումի այս եղանակը եւ այդ առթիւ անհրաժեշտ հրահանգները տուած է ներքին գործավարութեան :

Միւս կողմէ էվգաֆի ընդհ. Տեսչութիւնը մանրամասն տեղեկագիր մը ղրկած է ներքին գործավարութեան, որպէսզի ապահովուի փոխանցումին արագ կատարումը, նկատելով որ նոր օրէնքը հրատարակուած է վեց ամիսէ ի վեր եւ կարելի չէ անգործադրելի թողուլ ուէ օրէնք :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

« Union des Femmes Artistes Musiciens» ընկերակցութիւնը երաժշտական մրցում մը կազմակերպած էր անցեալ կիրակի, պատանիներու համար, զանազան ստիճանաւորումներով եւ երգի ու գործիական երաժշտութեան համար :

Ուրախութեամբ կ'իմանամ թէ դաշնակի élémentaire բաժնին մէջ առաջնութիւնը շահած է Լեւոնիկ Գալէնտէրեանը 9 տարեկան,— ստանալով Ա. Mention 1èr nommé տիտղոսը: Մրցումի նիւթն էր Haydnի sonateներէն մին:

Կը մասնակցէին Փարիզի դպրոցներու եւ մասնաւոր ուսուցիչներու աշակերտներէն 350 թեկնածուներ :

Լիտի Գալէնտէրեան, քոյրը Լեւոնիկին, ստացած է իր կարգին Բ. mentionը:

Յառաջիկայ Մարտ 19ին, Salle Gaveauի մէջ տեղի պիտի ունենայ ընտրուածներու վերջնական մրցումը, ուր պիտի տրուի Prix d'Honneurը, 10.000 ֆրանք պարգեւով:

Յաջողութիւն կը մաղթենք :— Պ.

Մ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Անմահն Միքայէլ Նալբանդեանի ծննդեան 120ամեակը նշելու համար, Հայաստանի իշխանութիւնները որոշած են.— 1) Լենինականի Մանկավարժական ինստիտուտը կոչել Միքայէլ Նալբանդեանի անուամբ.— 2) Միքայէլ Նալբանդեանի արձանը կանգնել Երեւանի մէջ :— 3) Անոր անունով ուսանողական թոշակներ հաստատել կրթական զանազան հաս –

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Բ.

Գայիանէն գլխով դրական պատասխանի նըշան արաւ եւ այլեւս մի բան անգամ չուզեց պատասխանել: Ի զուր դայեակը գործի էր հրաւիրում բոլոր աղաչաւոր ձեւերը: Նա չուտով հասկացաւ, որ մի բան իմանալ կարելի է միայն Գայիանէի ընկերուհիներից ու վազեց աղբիւրի մօտ: Այդտեղ նա յայտնեց թէ ումն է կարմիր քարի վրայ փորած կնիքը, իսկ Վիճակ հանողները պատմեցին թէ ինչ էր ասել սափորը :

Ուրախ եւ հանդիստ էր պառաւը, երբ նորից գնաց իր սանիկի մօտ: Նա այժմ չէր վախենում այդ արտասունքներից, գիտէր որ այս անգամ վիշտն ու դժբախտութիւնը չէ արտասունք քամում ... Նրա ետեւից եկան մի քանի աղջիկներ, շրջապատեցին Գայիանէին, եւ առուակի զառիվայր ափը ներկայացնում էր մի այսպիսի տեսարան :

Գայիանէն երկու ձեռքով ծածկել էր իր դէմքը, նրա առաջ նստած էր Մէհրին եւ խորին ուշադրութեամբ նայում էր այդ ձեռքերին, սպասում էր թէ երբ բախտը կը դադարեցնէ իր արտասունքները, իսկ միւս աղջիկները ամէն կերպ հարկադրում էին, որ Գայիանէն բաց անէ իր դէմքը: Գործում էին կանացի լեզուները, որոնք թաթախուած էին հեգնութիւնների ամենադառն թոյնի մէջ. դրանք խայթում էին, ինչպէս վարդերի մէջ թագնուած փոքրիկ օձերը: Բայց իզուր:

Մելիքի աղջիկը սիրել էր այդ դիրքը: Արդեօք ամաչո՞ւմ էր նա, թէ ուզում էր ամբողջ ուշադրութիւնը մի տեղ հաւաքել, որպէսզի լաւ լսէ եւ ըմբռնէ իր սրտի բոլոր բաբախումները: Այդպիսի զարկեր, ջերմ ու անհանգիստ զարկեր, այսօր էին հաստատուել նրա կրծքի տակ... Առաջին անգամ :

Բայց ինչ որ անկարող եղան անել մի խումբ սուր ու փոքրիկ խայթերը, կատարեց մի հատ ձիաւոր, որ յանկարծ թռաւ ձորը, կարծես երկնքից ընկաւ: Լեզուները մի ակնթարթում մոռացան խայթելը, բոլոր հետեւողները ճչալով դէս ու դէն փախան:

Մէհրին մինչեւ անգամ չնայեց, որ տեսնէ թէ այդ ինչ դիւշատիչ էր, որ վրայ տուեց: Անպաշտպան ճտերին: Խելագարի պէս նա յարձակուեց իր Գայիանէի վրայ, ձգում էր նրան, քաշել, տանել էր ուզում: Միայն այդ ժամանակ աղջիկը բաց արաւ իր դէմքը եւ միկատաղի հայեացք գցեց ձիաւորի վրայ, որ մի գլուխ իրան էր նայում եւ լուռ ծիծաղում :

— Այսօր ամէնքը կուրացել են, սառն եւ դժգոհ ձայնով բացականչեց Գայիանէն: —՝Չէ՞ք տեսնում, մեր Մանասն է:

Ձիաւորը անշարժ էր, ծիծաղում էր: Բայց եւ այնպէս, ոչ ոք չվերադարձաւ: աԴտարկուել էր եւ Հարսնաղբիւրի գլուխը, ամէնքը թագնուել էին, միայն երեխան, որ իրեր էր հանում, մնացել էր իր տեղը նստած եւ ապշած այս ու այն կողմն էր նայում, չհասկանալով թէ ինչու այսպէս խաղն ընդհատուեց:

Սափորը դրած էր նրա կողքին, դարձեալ մի հասարակ, խեղճ անօթ, թէեւ դեռ շրջապատուած ծաղիկներով :

Նա մոռացուել էր. նրան աչք դրածները այժմ մի բան գիտէին, որ լսում էր խեղդուած, աղետալի շշուկների մէջ. «Մանասը... ծմակի մարդը» :

Նա, որին պատկանում էր այդ անունը, ձիուց ցած թռաւ:

Գետնի վրայ երեւան եկաւ մի փոքրիկ մարմին, որ զէնքերի մի մեծ ժողովածու էր կրում : Մեծ սուրը ծեծում էր նրա ձախ ազդրը, չուխայի վրայ կապած հաստ ու կապոյս գօտուց կախ ընկած էին խենջարը, վառօդամանը եւ մի զոյգ ատրճանակ :

Մորթէ ահագին մի փափախ ծածկում էր այդ ժիր ու դիւրաշարժ մարդու դէմքի վերին մասը, հաղորդելով այդ դէմքին մի ահարկու կերպարանք :

Կախ անելով հրացանը ձիու թամբից, փոքրիկ մարդը մի քանի անգամ էլ դէս ու դէն նայեց, կարծես չգիտէր թէ ինչից սկսի: Ապա գնաց աղբիւրի մօտ, չոքեց, ընկաւ նրա վրայ, ջուր խմեց եւ երբ նորից կանգնեց, սկսեց խօսել, դառնալով դէպի Գայիանէն :

— Վախում են, ասաց նա.— Վախում են Քրդից, որ Մէհմէդին է պաշտում, վախում են եւ Մանասից, որ կնքուած մարդ է, Աւետարանոցի հանգստարանում ունի հօր, մօր գերեզմանները :

ԼԷՕ

տատութիւններու մէջ.— 4) Տարուան ընթացքին Նալբանդեանի երկերուն լրիւ ժողովածուն հրատարակել ռուսերէն լեզուով :

★ Մ. Նալբանդեանի ծննդեան 120ամեակը տօնելու համար Փարիզի մէջ, «Արեւմուտք»ի լսարանը երեկոյ մը սարքած է Մարտ 18ի գիշերը, Սալ տը Ժէոկրաֆիի մէջ:

կիչները հարկադրուեցան ճամբայ ելլել ժամը 8էն առաջ :

Բանուորական Ուժի (ոչ – համայնավար) քարտուղարը կ'ըսէ թէ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը քաղաքական ցոյցեր սարքելով, կ'ուզէ փորձել թէ համայնավարները որ ատրիճան պատրաստ են ջլատելու երկրին կեանքը, ռուսական յարձակման մը պարագային :

«Դուռը միշտ բաց է» կ'ըսէ Թրումըն

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ՄԸ ՊԻՏԻ ՂՐԿԷ ՍԹԱԼԻՆԻ, ԲԱՅՑ ՈՉ ԱՅԺՄ

Նախագահ Թրումըն կարգ մը կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ Եչ. օր, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ: Ըսաւ թէ Մ. Նահանգներուն դուռները միշտ բաց են ոեւէ մէկուն առջեւ որ կ'ուզէ խօսիլ հիւլէական հարցերու մասին, ի խնդիր խաղաղութեան: Բոլոր մայրաքաղաքներուն մէջ ամերիկեան դեսպանները միշտ պատրաստ են ընդունելու ո՛վ որ կ'ուզէ խօսիլ խաղաղութեան համար: Մ. Նահանգները ոչ մէկ առեն առած քալած են Միացեալ Ազգերու ժողովներէն, ոչ ալ վեթօ դրած :

Թղթակից մը հարցուց թէ տրամադի՞ր է նորէն տեսակցելու Սթալինի հետ եւ օգտակար կը գտնէ՞ անձնական հանդիպում մը: Թրումըն պատասխանեց թէ միշտ պատրաստ է տեսակցելու ոեւէ պետութեան վարիչին հետ, որ կ'ուզէ հոս գալ իրեն հետ խօսելու :

Այս խօսքերէն կը հետեւցնեն թէ Թրումըն կ'ուզէ որ Սթալին ինք Ուաշինկթըն այցելէ: Միեւնոյն առեն, անհրաժեշտ չի գտներ Երեքներու նոր ժողով մը, հետեւեալ պատճառաբանութեամբ.—

1. Տակաւին կը խորհի լիազօր ներկայացուցիչ մը ղրկել Մոսկուա, զինարշաւի դադարման մասին խօսելու համար, բայց ոչ այժմ.— 2. Մ. Նահանգները պատրաստ են որեւէ խնդիր քննելու Խ. Միութեան հետ՝ Ազգաժողովին մէջ:

★ Թրումըն Սթալինի հետ տեսակցած է միայն մէկ անգամ.— Փոցտամի ժողովին մէջ, Գերմանիոյ անձնատուութենէն անմիջապէս վերջը: Այդ օրէն ի վեր երկու անգամ պաշտօնապէս Ուաշինկթըն հրաւիրեց Սթալինը, նոյնիսկ յանձն առնելով ղրկել «Միսուրի» զրահաւորը. բայց երկու անգամին ալ Սթալին մերժեց, շնորհակալութիւն յայտնելով :

★ Նոյն օրը, ռամկավար կուսակցութեան հացկերոյթին առթիւ (գինը՝ հարիւր տոլար), Թրումըն ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Մ. Նահանգներուն ուժը կը կայանայ քաղաքացիներու ազատութեան մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ վարչապետը, Թէվֆիք էլ Սուվէյտի, ճառ մը խօսելով խորհրդարանին մէջ, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պիտի ջանայ զօրացնել զինուորական կազմակերպութիւնը, աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատել արաբական պետութեանց, ամբողջ աշխարհի եւ մասնաւորապէս Մեծն Բրիտանիոյ հետ :

ՄԱՐԴԿՈՒԹԻՒՆԸ պիտի կործանի Ք. ռումբով, շատ աւելի զօրաւոր քան ջրածին ռումբը, համաձայն Մ. Նահանգներու ծերակոյտի զինեալ ուժերու յանձնախումբի նախագահին՝ Թայտինկսի, որ կը պահանջէ լեզու գտնել Խ. Միութեան հետ :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԶԻՆԱԿԻՑՆԵՐԸ զինուորական ժողով մը պիտի գումարեն այսօր, շաբաթ, Փարիզի մէջ :

ՎԱՆԱՅ ԼԻՃԸ ՍԱՌԱԾ Է, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը: Քաղաքին արեւելեան կողմը, Արճէշ լիճը որ հարիւր քառ. քիլոմեթր տարածութիւն ունի, ամբողջութեամբ սառած է սաստիկ ցուրտերուն հետեւանքով: Գիւղացիները տասը մեթր թանձրութեամբ սառին վրայէն քալելով շրջակայ գիւղերը կ'երթան: Վանայ լճին բազմաթիւ մասերը սառած են եւ Դատուանէն հասած նաւը չէ կրցած Արճէշ մտնել: Գայլերը Վան կը մտնեն գիշերանց: Ոստիկաններ եւ զինուորներ ամէն գիշեր կը պայքարին անոնց դէմ, ջերմաչափը զերոյէն վար 25 աստիճան կը ցուցնէր անցեալ շաբթու :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՊՈՄՈՆԻ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ԽՈՒՄԲԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

25 Փետրուար, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, դպրոցի սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի շաբաթ իրիկուն, 18 Փետրուար, ժամը 8.30ին, Salle de la Géogéaphie:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ :

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ, ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին.— Կը պարեն ԹՈՐՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ:

★

ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻւ

Կազմակերպուած Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբին կողմէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Օհանջանեան Ակումբին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին: Կը խօսի Հ. ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ :

Մուտքը ազատ է :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

Նախաձեռնութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ, Ն. Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ հովանաւորութեամբ Փարիզահայ կազմակերպութիւններու :

Salle Gaveau — 45, Rue la Boëtie

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Երգեցիկ եւ սէնֆօնիկ նուագահանդէս, նուիրուած ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ գործերուն

Մասնակցութեամբ, յայտագրի կարգով՝ Օր. Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑի, ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ եւ ԻՐԻՍ ՊԻԼՊԻԼԵԱՆԻ:

Pasdeloupի սէնֆօնիկ նուագախումբը մասնակցութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի,

Ղեկավարութեամբ՝ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Տոմսերը կանխաւ ապահովելու համար, դիմել.— Comité Festival Alemchah, 19a, rue Caumartin Tél. Ope. 54.48: Գրատուն Հ. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Dan. 88.65, գրատուն Մ. Պարսամեան, 46 rue Richer, Pro 64.90:

ԿԱՐՏԱՆԷՆ Այրի Տիկին Խանում Ազատեան եւ զաւակները Սարգիս, Մարի եւ Րօզ Ազատեանները, ,փեսաները Պ. Տիգրան Թումայեան եւ Թովմաս Կիրակոսեան, սրտի դառն կսկիծով իրենց բարեկամներուն կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ աներհօր՝

ՊԵՏՐՈՍ ԱԶԱՏԵԱՆի (Տիգրանակերտցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ յետ կարճատեւ հիւանդութեան, իր բնակարանին մէջ, Կարտան :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Լիոնէն Տիկին Գոհարիկ Յովհաննէսեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Լիոնի Հայոց եկեղեցին, իր ողբացեալ ամուսնին՝ ՎԱՐԴԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի համար, Վարդանանց Զօրավարի տօնին առթիւ: Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐՑԻԱԿԱՆ միութեան Լիոնի մասնաճիւղս կազմակերպած է թէյասեղան մը, այս կիրակի ժամը 3ին, Ֆրանքեւհայկական Միութեան սրահին մէջ, rue Royer, ի պատիւ հայրենակից Գարեգին Պուճիկանեանի : Կը հրաւիրուին բոլոր բարեկամները :

Պարահանդէս երեկոյթ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

18 Փետրուար շաբաթ գիշեր Alhambraի շքեղ սրահներուն մէջ, 340 Bld. Chave:

Կազմակերպուած Գաղատիոյ (Անգարա) բարեսիրաց միութեան կողմէ, մասնակցութեամբ յայտնի նուագախումբի մը:

Անակնկալներ, քօթիյոն եւ զանազան խաղեր:

Մուտքը 150 ֆրանք :

ԾԱԽՈՒ Է

Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, մեթրոյին մօտ, բանուկ պողոտայի վրայ, շահաբեր, ԿՕՇԿԱԿԱՐԻ ԽԱՆՈՒԹ մը, մեքենաներով (նորոգութիւն եւ նոր կօշիկ), 2 սենեակ եւ պզտիկ խոհանոց մը միասին: Մանրամասնութեան համար հեռաձայնել առաւօտները Պ. Գարաճեանի, Michelet 12 – 30:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները եւ Սանուհիները «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ, այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8ին:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» կոմիտէի բոլոր ընկերները Շրջ. կոմիտէի կողմէ ժողովի կը հրաւիրուին, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Լուի Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս շաբաթ օր, ժամը 8.30ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ: Մասնաճիւղը նոյն օրը պիտի նկարուի :

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի, Salle Jean Jaurès, ժամը 10ին: Կը դասախօսէ ընկեր ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆԻ Սէնթ Անթուանի (Մարսէյլ) մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Պար Վիատիւք, հայրենակից Մարտիկեանի սրահը :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը՝ այս երկուշաբթի, սովորական ժամուն, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը: Կը խօսի Պրօֆ. Ա. ՂԱԶԱՆԵԱՆ, նիւթը՝ «Տեսիլքներու բնախօսական հիմքերը»:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— 11 Մարտ շաբաթ երեկոյ Հ. Մ. Մ.ը կը ներկայացնէ «ԶԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱՆ», Kremlin Bicêtreի մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շատ կարեւոր խնդրոյ մը առթիւ ժողովի կը հրաւիրուին Ֆր. Կ. Խաչի հետեւեալ մասնաճիւղերը իրենց վարչութիւններով.— Պոմոն, Մարսէյլ, Սէն Լու, Պուլվար Օտտօ, Սէնթ Անթուան, Սէն Ժերոմ, Սէնթ Անն, Սէնթ Մարկրիտ, Կարտան, Լա Սիոթա, այս չորեքշաբթի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին քաղաքի «Ահարոնեան» ակումբը:

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան: Նիւթը կը ներկայացնէ՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

«Ի՞ՆՉ Է ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԷՆ» :

Մուտքը ազատ է: Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն: Կը խնդրուի այն անդամներէն որոնք կ'ուզեն մասնակցիլ վիճաբանութեանց, նախօրօք պատրաստուիլ :

La Ciotat, կիրակի 19 Փետրուար :
Ste. Anne, երկուշաբթի 20 Փետրուար:
Bld. Oddo, երեքշաբթի 21 Փետրուար :

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Dimanche 19 Février 1950 Կիրակի 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6082–Նոր շրջան թիւ 1493

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱՆՁԻՆՔ ՆՈՒԻՐԵԱԼՔ»

Կատարեալ ողբերգութիւն՝ երիտասարդի մը մահը: Ինչ ազգի կամ դաւանանքի ալ պատկանի:

Ամէնէն քարացած սիրտն ալ պաղ սարսուռ մը կը զգայ, ի տես կանանչ արեւի մը խաւարման: Եթէ նոյնիսկ անշնչացած մարմինը ներկայացնէ համեստ գիւղացի մը, բանուոր կամ զինուոր:

Իսկ երբ յանկարծ կը խաւարի երիտասարդ մը՝ օժտուած բնածին կամ ստացական կարողութիւններով: Երբ կ'իյնայ գլուխ մը որ կոչուած էր ստեղծագործութեան կայծեր ցանելու իր ճամբուն վրայ...

Այս եղաւ եղերական վախճանը անբախտ Գուրգէնին: Խաւարում՝ ճիշդ այն պահուն երբ ճամբուն կէսը հազիւ կտրած էր, իբրեւ կեանք եւ երկունք:

Իր մտերիմները կը պարզեն զանազան գիծեր՝ ողբացեալ երաժշտագէտին արժանիքներէն:

Այսօրուան յիշատակի տօնն ալ, որուն կը մասնակցին բազմաթիւ Միութիւններ, կը կազմէ կենդանի վկայութիւն մը ժողովրդական համակրանքի:

Գունագեղ ածականները չեն որ պիտի բացատրեն ոեւէ արուեստագէտի արժէքը:

Ողջ ըլլան թէ մեռած, մտքի եւ արուեստի մշակները բազմութեանց սրտին կը խօսին իրենց ստեղծագործութիւններով: Իրենց երկունքով ու վաստակով:

Կարճ տեւեց Գ. Ալէմշահի կեանքը: Բայց, ինչ որ կրցաւ արտադրել առաջին քանամեակի ընթացքին, արդէն ապահոված է իր տեղը՝ մեր երաժշտական պատմութեան մէջ:

Վաւերական տաղանդին եւ արժէքին հետ, հարկ է հանդիսաւորապէս արձանագրել նաեւ իր նուիրումը:

Ո՜րքան գրոց - բրոցներ եւ արուեստագէտներ ունինք, որոնց «աչքը դուրսն է», այս ակնախտիղ պողոտաներուն վրայ:

Քանիներ ու քանինե՜ր հետզհետէ կը քշուին օրուան հովերէն, աւելի փայլուն դիրքեր գրաւելու համար օտար անդաստաններու մէջ:

Միայն փորձութիւնը չէ որ կը շլացնէ աչքերը, այլեւ սնապարծութիւնը:

Եւ երբ ազգային գիտակցութիւնն ու հպարտութիւնն ալ կծկուին, քայլերը մեքենաբար կ'ուղղուին դէպի խորթ, բայց աւելի շահաբեր ասպարէզներ:

Երեւակայեցէք թէ ինչքան մթագնած պիտի ըլլար հայկական հորիզոնը՝ օտարութեան մէջ՝ եթէ չունենայինքափ մը երաժշտագէտներ ու խմբավարներ, վառ պահելու համար հայկ. երգը:

Վառ պահել՝ տարիներու տքնութեամբ: Կուրծք տալով յաճախ անյաղթելի դժուարութեանց առջեւ:

Վառ պահել՝ ոչ միայն երգիչներ պատրաստելով եւ երգչախումբեր կազմակերպելով, այլեւ նոր գործեր արտադրելով: Յօրինելով, դաշնաւորելով, մոռացութենէ փրկելով: Տարածելով երկրէ երկիր եւ գաղութէ գաղութ:

Անհրաժեշտ չէ անուններ յիշել, պարզելու համար «նուիրեալներու» այս շարքին յարատեւ եւ բազմարդիւն գործունէութեան բարիքները՝ օտար ափերու վրայ:

Անոնց մէջ կան տիպարներ որոնք Վարդապետին գործը կը շարունակեն ի գին իրենց առողջութեան եւ հանգիստին: Կը տքնին՝ պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու գիտակցութեամբ:

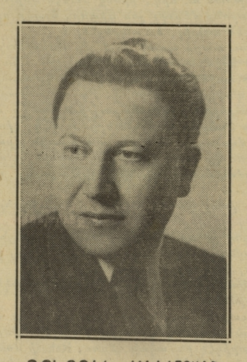
«Զայները» չստոնց մարած պիտի ըլլային, եթէ անոնք ալ վարակուէին օրուան հահաճարակէն:

Յարգանքի, յիշատակի տօները առիթներ են, ոչ միայն մեր երախտագիտութիւնը յայտնելու, այլեւ կարգ մը պարտականութիւններ կատարելու համար:

Ահա կը տեսնէք,— նօսրացած կամ յոգնած են ոչ միայն երգչախումբերը, այլեւ երգիչներն ու երգչուհիները:

Մասնաւոր գուրգուրանքի եւ աշխատանքի կը կարօտի նաեւ այս ճակատը: Մանաւանդ այս ճակատը, ուր այնքան քիչ են «անձինք նուիրեալք»:

Գուրգէններու յիշատակը անթառամ կը մնայ, երբ նոյն եռանդով շարունակուի աշխատանքը, հայկական Երգը թնդացնելու համար ի լուր աշխարհի: Շ.

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀ

Իր յիշատակի տօնը այսօր, կիրակի, Սալ Կաւօ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ, որ ունի 25 գիտահետազօտական կաճառներ (ինստիտուտ) իր գոյութեան կարճ ժամանակամիջոցին մեծ աշխատանքներ է կատարած: Բիւրականի աստղադիտարանը, զոր կը վարէ համբաւաւոր աստղագէտը, Վիկտոր Համբարձումեան, երեւան հանած է շարք մը աստեղային խումբեր: Ալիխանեան եղբայրները կատարած են շարք մը բնագիտական յայտնութիւններ: Ակադեմիայի կենսաբանական կաճառը կը շարունակէ իր գիտահետազօտական աշխատանքները: Մշակուած է ծրագիր մը՝ Սեւան - Զանգու - Արաքս ջրային ցանցը օգտագործելու համար: Ուսումնասիրութիւն կը կատարուի ցեմենտի (կրագիւս) նոր եւ ընտիր տեսակներու ստացման համար: Գիտական աշխատող Թումանեանի ղեկավարութեամբ, գզալի աշխատանք է կատարուած ցորենի, գարիի եւայլ բոյսերու ազնուացման եւ ցուրտին ու երաշտին դէմ դիմացկուն տեսակներ ստանալու համար: Խաղողի եւ գինիի արտադրութեան մէջ եւս գզալի նուաճումներ կան: «Ոսկեհատ» կոչուած խաղողէն կը ստացուի ընտիր գինի:

Ակադեմիայի ծրագրին համաձայն, ցամքեցուցած են Ղոեր կոչուած դաշտամասերու ճահիճները:

Գիտական ակադեմիան կարեւոր ծրագիրներ մշակած է 1950ի համար: Հրատարակուած են հետեւեալ գիտական աշխատութիւնները.— 1. «Երեւանի Ֆլորան», 2. «Հայաստանի Ֆլորան», (Ա. հատոր): Կը պատրաստուի «Կովկասի բուսականութիւնը» մեծածաւալ աշխատութիւնը:

Սղագրեց՝ Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ դատել սկսան երկու ամբաստանեալներ, մէկը՝ անգլիացի առեւտրական մը, Սէնտըրս, միւսը՝ Ամերիկացի մը, Վոկլհր: Երկուքն ալ ամբաստանուած են իբրեւ լրտեսներ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ առաջին դատավարութեան իսկ, Սէնտըրս խոստովանեցաւ թէ լրտեսութիւն կը կատարէր Աւստրիոյ, Իտալիոյ եւ Հունգարիոյ մէջ: Իբրեւ Ինթելիճընսի գործակալ՝ 1940էն ի վեր, գտնուած է Եգիպտոս, Պարսկաստան, Իրաք եւ Սուրիա: Իրեն հետ ամբաստանուած են հինգ Հունգարներ, որոնց մէկը կին: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը կ'ըսէ թէ ամերիկացի ամբաստանեալին վճիռն ալ նախապէս տրուած է: Սէնտըրսի քոյրը կ'ըսէ թէ եղբայրը թմրեցուցած են զանազան դեղերով եւ թէ վերջին լուսանկարը իրականին ստուերը կը ներկայացնէ ծ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ կողմէ պատրաստուած տեղեկագիր մը կ'ըսէ թէ աշխարհի ճարտարարուեստական արտադրութիւնը 1949ին հազիւ 49 առ հարիւր աւելի եղած է, բաղդատելով 1937ի հետ, թէ ձախողած են հաւասարակշռութիւնը վերահաստատելու բոլոր ջանքերը, հետզհետէ աւելի ծանրացնելով կացութիւնը:

Զօրավարներու խնդիրը կը ծանրանայ

ԹՈՒՆԱՒՈՐՄԱՆ ՓՈՐՁ ՄԸ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ Է

Խորհրդարանական քննիչ յանձնաժողովը կը շարունակէ հարցաքննել նախարարներ եւ ուրիշ բարձրաստիճան անձեր, լուսաբանելու համար երկու զօրավարներու շուրջ ծագած խնդիրները:

Ինչպէս կը յիշուի, այդ զօրավարներէն մէկը, սպարապետ Ռըվէռ, գաղտնի տեղեկագիր մը պատրաստած էր Հնդկաչինի մասին, որ Վիէթ-Նամի գործակալներուն ձեռքն անցաւ: (Թերթերը գրեցին թէ ծախուած է մօտ 3 միլիոն ֆր.ի):

Ուրբաթ օր երկրորդ անգամ հարցաքննուեցաւ զօր. Ռըվէռ որ առաջին քննութեան ատեն մերժած էր պատասխանել կարգ մը հարցումներու: Այն ատեն ըսած էր թէ մեքենայութիւն մը սարքուած է իրեն դէմ: Այս առթիւ կը գանգատէր թէ ազգ. պաշտպանութեան նախորդ նախարարը՝ Պ. Քոսթ - Ֆլորէ կ'ուզէ հօսանք մը ստեղծել իրեն դէմ եւն.:

Երկրորդ հարցաքննութեան ատեն, շատ աւելի ծանրակշիռ յայտարարութիւններ ըրաւ զօրավարը, մեղադրելով հինգ ընկերվարական նախարարներ: Ըսաւ թէ կարգ մը անձեր որոնք նոյնպէս մեղսակից են, «շատ աւելի բարձր դիրք ունին քան նախարարները»: Յետոյ բացատրեց թէ փախստական Ռոժէ Փէռէ (տեղեկագրի վաճառման միջնորդը), շատ աւելի զօրաւոր էր քան ինք: «Յաճախ կը տեսնէի Փէռէն: Ֆրանսական բանակին սպարապետը այնքան զօրաւոր չէր որքան Փէռէ»: Իր վկայութեան համաձայն, երբ Հնդկաչին այցելեց, ֆրանսական մարզպանը՝ Պ. Փինեօն ըսած էր թէ Փէռէ յարաբերութիւն հաստատած է իրեն (մարզպանին) եւ ապստամբներուն միջեւ:

Զանազան դէպքեր յիշելէ վերջ, զօրավարը պատմեց նաեւ թէ «ուզեցին զինքը հեռացնել բոլոր միջոցներով, նոյնիսկ թունաւորելով»:

— «Հոկտեմբեր 24ի առտուն տենդ մը ունեցայ, 39.9 աստիճան ջերմութեամբ: Ամէնքն ալ կարծեցին թէ կրիփ ունիմ: Բժիշկը աւելի կասկածոտ էր: Հոկտ. 25ին մէզս քննեցին, երկրորդ անգամ ալ՝ 27ին եւ արսէնիք գտան: Արդ, մեր տունին մէջ ոչ մէկը այս դեղը առած էր: Ուրեմն թունաւորում փորձուած էր դուրսէն: Ձեզի՝ կը թողում եզրակացութիւնը»:

Յանձնաժողովին անդամները շարունակ նեղացուցիչ հարցումներ կ'ուղղէին: Օրինակ,— Ո՞րոնք են այն ականաւոր անձերը որոնց վրայ ազդեցութիւն ունէր Փէռէ: Զօրավարը նախ ըսաւ.— «Չեմ գիտեր, դժուար է ճիշդ պատասխան տալ»: Յետոյ խոստացաւ գրաւորապէս յանձնաժողովին հաղորդել «ցուցմունքներ որոնց շնորհիւ պիտի կրնան գտնել անունները»:

Երբ զօրավարը կը դժկամակէր պատասխանել կարգ մը հարցումներու, յանձնաժողովին անդամներէն մէկը դիտել տուաւ թէ այս մերժումը «մեծապէս կը ծանրացնէ կացութիւնը»: Ուրիշ մը «ցաւալի» գտաւ մերժումը: Զօրավարը ի վերջոյ յանձն առնելով գրաւոր յայտարարութիւն մը տալ, խոստացաւ միայն իր ստորադասներուն հետ խօսիլ, պատասխանը պատրաստելու համար:

★ Պ. Ռամատիէ, ազգ. պաշտպանութեան նախորդ նախարարը, յայտարարեց թէ չի ճանչնար Փէռէն: «Երբեք չեմ տեսած զայն: Իմ շրջապատս ալ չէր ճանչնար զայն եւ երբեք չէ խօսած անոր մասին»:

Ուրիշ ականաւոր անձեր ալ շարունակ հերքումներ կամ լուսաբանութիւններ կը հաղորդեն մամուլին: Միեւնոյն ատեն գաղտնի նամակներ կը հրատարակուին, աւելի կնճռոտելով խնդիրը:

Բանուորական խլրտումներ

Տեղական մամուլը մեծ մասով ձախողած կը նկատէ ուրբաթ օրուան գործադուլը, որ սարքուած էր միայն Աշխատանքի Դաշնակցութեան կողմէ:

Փարիզի երկաթուղիներուն երթեւեկը մասամբ միայն խանգարուեցաւ, առտուան ժամը 8 — 10, իսկ հանքագործներուն 60 — 70 առ հարիւրը շարունակեցին աշխատիլ: Ներքին Նախարարութիւնը, որ բացառիկ միջոցներ ձեռք առած էր, կը յայտարարէ թէ «գործադուլը կատարեալ ձախողանք մը եղաւ»: Թէ կառավարական եւ թէ ոչ-համայնավար շրջանակներու մէջ գործադուլը կը համարուի համայնավարական փորձ մը՝ ջլատելու համար ազգայնացուած հաստատութիւնները: Իրենց գլխաւոր նպատակն է խափանել զինամթերքի առաքումը դէպի Հնդկաչին եւ ամերիկեան զէնքերու պարպումը:

Կառավարութիւնը որոշած է խիստ միջոցներ ձեռք առնել, ի նախատեսութիւն նոր գործադուլներու: Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, պիտի գործադրուի 1939ի բացառիկ օրէնքը, որ տասը տարի թիապարտութենէն մինչեւ մահապատիժ կը տրամադրէ սպառազինութեանց պայմանագիրներ -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՈՒՐԳԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Սիրուած ու գնահատուած դէմքի մը կանխահաս անհետացումը աւելի եղերական կերպով կը յիշեցնէ մեր ֆիզիքական գոյութեան խախուտ հանգամանքը :

Յարգել անհետացողին յիշատակը կը նշանակէ անոր վերապրումը սերունդէ սերունդ հոգիներու մէջ, որ մշտնջենական է :

Յիշատակի նուիրական զգացումը միակ շնորհն է զոր կը վայելեն մարդիկ, իրենց արժէքները ժամանակին ու մոռացութեան աւերէն փրկելու համար :

Պետրոս Դուրեանի մտահոգութիւնը այդ մասին՝ զոր բանաստեղծը այնքան հոգեյոյզ շեշտով մը ի յայտ կը բերէ իր քերթուածին, «Իմ Մահը»ի մէջ, հոգեբանական է եւ մարդկային :

Զմոռցուելու մտահոգութիւնը ինքնին կը խըռովէ, լռին, ամէն հոգի :

Ի յիշատակ Գ. Ալէմշահի այսօր կիրակի, սարքուած նուագահանդէսը կը խտացնէ այդպիսի պարտականութեան մը լրացման իմաստը, եւ կ'ըլլայ նաեւ առիթ մը, անգամ մըն ալ առանձնապէս ամփոփելու մեր մտածումները իր անձին եւ ստեղծագործութիւններուն վրայ :

Բայց ինչպէ՞ս կարելի է անջատել իրարմէ նաեւ զգայուն մարդը եւ ստեղծագործող արուեստագէտը Գուրգէնի անձին մէջ :

Անոնց համար որ մօտէն ճանչցան զինքը, կամ վայելեցին անոր բարեկամութիւնը, (եւ որքան բազմաթիւ են անոնք, բոլորն ալ շահուած իր անկեղծ ու հաղորդիչ բնաւորութեամբ) դժուար պիտի ըլլայ գտնել անհատին մէկ հարազատ պատկերը իր բոլոր ստեղծագործութիւններուն մէջ :

Թէ երգերը, թէ սէնֆօնիք գործերը, անկեղծ ու անսեթեւեթ՝ իր հոգիէն մեր հոգիներուն ուղղուած զգայուն բանբերներ են :

Գուրգէն եթէ երաժիշտ չըլլար ապահովաբար պիտի ըլլար բանաստեղծ մը :

Ան տեւականօրէն կը զգայ բանաստեղծութեան եւ երաժշտութեան հանդիպութիւնը, եւ իր զգայական ներաշխարհին մէջ այդ երկու արուեստները կը նոյնանան մէկ թրթռացումի մէջ :

Պէթինա Պրենթանոյի ուղղած իր նամակներէն մէկուն մէջ Պէթովըն կը գրէր.—

« Մեղեդին բանաստեղծութեան զգայուն կեանքն է : Անոր միջոցաւ չէ՞ որ նաեւ քերթուածի մը հոգեղէն պարունակութիւնը աւելի բնական ճամբով մը կը թափանցէ մեր զգայնութեանէն ներս » :

Այդպէս ալ Գուրգէն Ալէմշահ, հազիւ թէ իր զգայնութիւնը քերթուածի մը ընթերցումէն, կամ անոր իրեն պատճառած խոկումէն կայծը առած՝ ինքնամատոյց եւ անդարձ որոշումով մը իսկոյն կը վերածուի աւելի հաղորդիչ միջնորդի մը, այսինքն մեղեդիի :

Իր արուեստին ամէնէն ցայտուն գիծերէն մին է այդ :

Ըլլայ նաեւ պատմուածք մը կամ սրբազան նիւթ մը որ զինքը կը ներշնչէ՝ արուեստագէտը ներքին անդիմադրելի պէտքը կը զգայ նոյնպէս երգելու : Առնենք իր «Հէքեաթը» կամ «Աւարայրի պատերազմ»ը անուն փօէմ սէնֆօնիքները : Մէկ ծայրէն միւսը կը տիրապետէ իր ցայտուն այդ յատկանիշը :

Այդ պատճառաւ ալ ոեւէ երգիչ կամ երգչուհիի մօտ իր գործերը պիտի գտնեն նաեւ ամէնէն ջերմ ընդունելութիւնը : Այնքան հաղորդիչ են անոնք արուեստագէտի մը զգացումներուն, այնքան կը ներշնչեն անոնք մեներգողը :

Իսկ թէքնիք տեսակէտէն իր գործերը կը վայելեն դարձեալ նոյնքան առաւելութիւններ :

Հեղինակութիւն մը այնպէս ինչպէս յղացուած է արուեստագէտին կողմէ թուղթին վրայ, արտայայտութեան պահուն անպայման ակնկալուած արդիւնքը չի տար միշտ :

Ատոր յաջողութեան գաղտնիքը եթէ սերտօրէն կապուած է հեղինակին փորձառութեան կամ իր թէքնիք ծանօթութիւններուն որակին հետ, սակայն ստեղծագործութեան մէջ դժուար բացատրելի յատկութիւն մըն է դարձեալ որ առաւելապէս կը բնորոշէ անոր ճակատագիրը :

Մենք զայն պիտի կոչենք ճաշակ :

Ահա մոգական երկու բառերը, ճաշակ եւ հըմայք :

Նախախնամութիւնը շատեր անխնայ կը զրկէ այդ շնորհէն, իսկ ուրիշներու ալ կը բաշխէ առատօրէն :

Գուրգէն Ալէմշահ կը պատկանէր այդ բախտաւորներու կարգին : Մանաւանդ որ ունէր հայեցի ճաշակ մը :

Բայց ափսոս որ կարճատեւ եղաւ իր ստեղծագործ շրջանը եւ կիսաւարտ մնաց իր գործը :

Սակայն իր թողած երկը պիտի մնայ անշուշտ մէկ օղակը հայ արուեստի ոսկի շղթային :

Գ. ՔԵՐԷՍԹԷՃԵԱՆ

ԳՈՒՐԳԷՆԸ ԻԲՐԵՒ ԸՆԿԵՐ

Մեր մեծագոյն եւ վաղամեռ բանաստեղծներէն՝ Պետրոս Դուրեան, մահուան եւ յիշատակի մասին, իր ինքնուրոյն քնարով կ'երգէր «... Եւ յիշատակս ալ թառամի , ո՛հ, այն ատեն ես կը մեռնիմ » :

Բանաստեղծ եւ երգահան, որքան նմանութիւն հոգիներու, կեանքի եւ մահուան իրենց ինքնայատուկ ըմբռնումով : Երգ, իրենց կեանքի տեւողութեան եւ երգ, իրենց մահէն վերջն ալ : Մահեր որոնք մեռնիլ չեն գիտեր, երգեր որ միայն գիտեն ապրիլ, եւ ապրեցնել :

Երկու տարի առաջ գոյժ մը Ամերիկայէն.— Գուրգէն Ալէմշահ ոչ եւս է : Այդպիսի անակնկալ մահուան առջեւ, մարդ անմիջապէս կը մտածէ.— Ո՛չ, ան կ'ապրի իր գործով : Բայց միաժամանակ անբացատրելի քարէ տխրութիւն մը կը պատէ քեզ, երբ ծանօթն ես ու մտերիմը, մէկ խօսքով ընկերը մեռնողին : Մտքիդ պաստառին վրայ կը տեսնես ու կը զգաս զինքը, իր երգերն ու մտերմիկ շարժուձեւերը, գլանիկը շրթներուն, դաշնակն ու ...

Հոս կանգ կ'առնէ այլեւս յիշողութիւնը, աւելի ճիշդ կը վերածուի ապրումներու :

Գրելով չէ որ կարելի է զինքը ապրեցնել եւ ներկայացնել այնպէս ինչպէս որ էր : Չկայ ինքը, բայց կայ եւ կ'ապրի իր գործը :

Դաշնակ եւ Գուրգէն, անբաժանելի ընկերներ եւ մտերիմներ ...

Դժուար էր այդ տարին, պատերազմը հազիւ վերջացած՝ դաշնակ գտնելը : Գուրգէն իմացած էր որ Փարիզէն բաւական հեռու, Reimsի մօտերը, գիւղակի մը մէջ Pleyel դաշնակ մը կար : Երգ էր իր ամբողջ կեանքը եւ դաշնակն ալ կարծէք ինքնաբերաբար զինքը հոն կը մղէր :

Ա՞ն մեզ համոզեց թէ մենք զինքը.— չեմ գիտեր : Առտուն կանուխ, կառքով ճամբայ ելանք չորս ընկերներով : Վառելանիւթ չկար եւ բացառիկ արտօնութիւն պէտք էր ինքնաշարժով պտտելու համար :

Սիրելի խմբագիր, հոս փակագիծ մը, — Գիտե՞ս թէ ինչ կառքով գացինք.— «Յառաջ»ի բացառիկ արտօնագրով եւ «Յառաջ»ն ալ կառքին ճակտին փակցուած : Եթէ դուն մեզի հետ չէիր սակայն ներկայութիւնդ կը զգայինք :

Ճամբու ընթացքին յաճախ կանգ կ'առնէինք Auberge կոչուած տնակներու առջեւ, «օրհնուած ջուր»ով մեր չորցած կոկորդները քիչ մը աշխուժացնելու :

Աւելորդ է ըսել թէ երգով երգ էր ամբողջ ճամբու տեւողութիւնը եւ մեր կոկորդները այդքան ալ վարժ չէին, երկար դիմադրելու : Գուրգէնը թէեւ կրնար, բայց մենք ի վիճակի չէինք տոկալու եւ զինքն ալ մեզի՝ երգի սկսնակներուս հետ կ'առաջնորդէինք «օրհնուելու» : Այնպէս որ երբ հասանք մեր վերջնական հանգրուանը, գիւղակին հսկայ սրահին մէջ, եւ Գուրգէնը սկսաւ փորձել այդ պոչաւոր դաշնակը, ափ ի բերան մնացինք : Դաշնակը մեր մատներու հարուածին կարծես թիթեղէ ձայն մը դուրս կուտար, իսկ երբ ինքը կը փորձէր... ի՜նչ ըսեմ, կարծես մեղր կը հոսէր, թէեւ երկար ժամանակ անգործածելի մնացած էր դաշնակը գերմանական եւ ամերիկեան զինուորներու քմահաճոյքներուն ենթարկուելէն վերջ :

Թէ ի՞նչ եղաւ դաշնակի պատմութիւնը, չեմ գիտեր, բայց մութը կոխած էր արդէն եւ ճաշարան գացինք, ապահովելէ վերջ այդ քաղաքին պանդոկներէն մէկուն մէջ, քանի մը սենեակ, գիշերուան համար : Հոն պիտի մնայինք այդ գիշեր : Այդպէս որոշած էր մեր չորսերու ժողովը, միաձայնութեամբ :

Ճաշի ընթացքին, յանկարծ ճաշասրահին դուռը ուժգին բացուեցաւ եւ ամերիկացի զինուոր մը, յանկարծ ներս մտնելով, «եկուր հոս», հրամայեց ճաշող կնոջ մը եւ հրելով դուրս հանեց : Գուրգէնը, խորապէս ազդուած, ոտքի ելաւ եւ հրամայական— « տղաք, ելլենք երթանք : Կը նախ հիմա այդ զինուորը ետ կը դառնայ, եւ փորձանք մը կը պատահի» :

Ջուր անցան մեր ջանքերը, զինքը համոզելու համար : Վերջապէս դուրս ելանք ճաշարանէն : « Կառքը ո՞ւր է, ըսաւ, Փարիզ վերադառնանք » :

— Գուրգէն, սենեակները վարձուած են, գիշերը հոս պիտի մնանք :

Անօգուտ : Համակերպեցանք եւ կառքը հազիւ ճամբայ ելած, նկատեցինք թէ բան մը կար որ չէր քալեր : Կառքը կը հազար : Քանի մը հարիւր մեթր քշելէ վերջ, երբ կ'անցնէինք կառատան առջեւէն, Գուրգէնը սրամտօրէն, — « Տղաք, շատ չհեռանանք այս տեղերէն, ի՞նչ կ'ըլլայ, ի՞նչ չըլլար» :

Մէկ քարով երկու թռչուն, թերեւս կը զղջար որ մեզի պարտադրած էր Փարիզ մեկնիլ գիշերանց, երբ մանաւանդ կառքը քշող ընկերն ալ յոգնութեան նշաններ արդէն ցոյց կուտար :

Այդ վիճակով, ամբողջ գիշերը ճամբորդեցինք : Յոգնած ու դադրած : Երգելու կարողութիւն այլեւս չէր մնացած մեր վրայ :

Փարիզի հեռաւոր արուարձաններուն հազիւ մօտեցած, կառքը քանի մը անգամ ճռնչեց, եւ ալ տեղէն չշարժեցաւ : Վառելանիւթ չկար այլեւս, ոչ իսկ մէկ կաթիլ : Թէեւ վառելանիւթի կտրօնները մեր գրպանն էին, սակայն այդ ժամուն — առտուան ժամը 3ին — ի՞նչ կարելի էր ընել, այն ալ ամայի տեղ մը :

Մեր ուղեկիցներէն մէկուն, բնակած տեղէն աւելի քան երկու քիլոմեթր հեռու ինկած էինք : Մեր չար բախտէն, կառքը հրելով պէտք էր բարձունքն ի վեր ելլել եւ ընկերոջ տանը հաւնոցին մէջ պահուած վառելանիւթէն, պաշար բերել, մինչեւ Փարիզ հասնելու համար : Բայց ի՞նչպէս բերել այդ քանի մը լիտրը : Թիթեղ չկար : Առտուան այդ ժամուն, պաղ հով մըն ալ կը փչէր : Գուրգէնը տկար ըլլալով, ուզեցինք որ կառքին մէջ մնայ եւ վարէ զայն : Անկարելի եղաւ : Մեզի հետ ան ալ սկսաւ կառքին ետեւէն հրել, դէպի բարձունքը :

Պատմութեան մնացեալ մասը՝ ուրիշ առթիւ : Մէկ խօսքով ըսեմ որ ընկերականութեան իր ըմբռնումը խիկապէս հիացում կը պատճառէր բոլորիս՝ զինքը ճանչցողներուս : Բառին բուն իմաստով ընկեր մըն էր Գուրգէնը :

Կառքին ետեւէն հրելով, կրկին իր գուրգուրանքը ցոյց տուաւ մեզի հանդէպ.— « Տղաք ցուրտ է ուշադրութիւն ըրէք, լաւ մը փաթթուեցէք, պաղ չառնէք» : Ինքը երկու ամիս առաջ անկողնէն ելած էր եւ մեր մասին կը մտածէր այդ վայրկեանին, մեր բոլորպաղատանքներն ու սպառնալիքները ոչ մէկ օգուտ ունեցան, զինքը կառքին մէջ նստեցնելու համար :

Ընկերասէր էր եւ այդպէս մնաց մինչեւ վերջին վայրկեանը : Իր կորուստը երբեմն մտածել կուտայ ինծի թէ արդեօք այդ ընկերականութեան զոհ չգնա՞ց Գուրգէնը :

Երկու տարի առաջ, իր մասին խօսելով, կը գրէի թէ երգ կը հոսէր իր մատներէն եւ շրթներէն : Այո երգ մըն էր իր կեանքն ու ամբողջ էութիւնը : Բայց ափսոս, կէս մնաց այդ երգը, իր ծրագիրներուն միայն մէկ մասը իրագործուեցաւ :

Հակառակ այդ բոլորին, ինչ որ ձգած է իր ետին, կը բաւէ յաւերժացնելու իր յիշատակը :

ՆԵՐՍԷՍ

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
ՀԱՅԿ. ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Հետեւեալը ամփոփումն է դասախօսութեան մը զոր կատարած էր Գ. Ալէմշահ Գահիրէի «Նաւասարդ» Ակումբին մէջ, 1938 Նոյեմբերի վերջերը.—

Նախ՝ պէտք է զանազանել իրարմէ հայկ. երաժշտութիւնը եւ հայ երաժիշտներու գործերը, որոնք տարբեր յատկանիշեր ունին :

Սովորաբար հայկ. երաժշտութիւն կոչուածը երեք մասի կը բաժնուի. ազգային երգեր, եկեղեցական երգեր եւ ժողովրդական կամ գեղջուկ երգեր :

Մեր ազգային երգերը, շատ յաճախ, իբրեւ երգ ու երաժշտութիւն ազգային չեն. կամ շատ քիչ բան ունին, անոնց խօսքերն իսկ երբեմն, օտար են, ինչպէս եղանակները, այսպէս Փամ Փորոտանի եղանակը, Մեր Հայրենիքը եւ ուրիշներ՝ օտար եղանակներ են :

Եկեղեցական երաժշտութիւնը որ դարերու կնիքն ունի իր վրայ եւ ներկայիս ազգային դարձած է, կրած է բազմազան ազդեցութիւններ, հետեւանք՝ մեր քաղաքական կացութեան եւ մշակութային շփումներուն : Կրած է հրէական, հռովմէական, պարսկական, ռուսական եւ առհասարակ արեւելեան ազդեցութիւններ :

Այս ազդեցութիւնը ուժեղ եղած է մասնաւորաբար մեր պատարագի եւ շարականներէն դուրս եղած արարողութեանց ու երգերուն վրայ, ինչպէս Սուրբ Սուրբը, Հայր Մերը : Հրէական ազդեցութիւնը եկած է քրիստոնէութեան հետ : Յաճախ Սինակոկ մը կը շփոթուի իր երաժշտութեամբ Հայ եկեղեցիին հետ, եթէ մոռնանք Սինակոկի մը այլ տպաւորութիւնները :

Ուրիշ ազգերու կարգին ռուսական երաժշտութիւնը մեծապէս ազդած է : Եկմալեանի պատարագը՝ կազմուած է ռուսական ազդեցութեան տակ : Եւ եթէ Եկմալեան այնքան համբաւ ունի, անոր համար է որ կատարեալ եւ ամբողջական գործ մը ձգած է :

Եկեղեցական երաժշտութեան մէջ հայկական են մասնաւորաբար շարականները եւ քանի մը այլ օրհներգութիւններ :

Կոմիտաս Վարդապետի պատարագը, աւելի զտուած, աւելի հայեցի հատուածներ ունի : Դժբախտաբար, մեծ երաժիշտը ժամանակ չէ ունեցած մշակելու եւ ամբողջացնելու իր այս գործը : Կը կարծեմ թէ առժամեայ, հանդիսութեան մը առիթով գրուած է ան, հետագային աւելի մշակուելու եւ ամբողջացնելու համար : Բայց տեղ տեղ իր հանճարին եւ աննման արուեստին ցոլքերուն կը հանդիպինք :

Հայկ. երաժշտութիւնը, իր ոգիով, դեղեց –

կութեամբ, գոյնով եւ պարզ արուեստովը կը գտնենք առաւելապէս գեղջուկ երաժշտութեան մէջ:

Այս տեսակէտէն, Կոմիտաս Վարդապետի գործը անհուն է, անփոխարինելի, աննախընթաց եւ դուցէ անյաջորդ:

Ան պտտած, հաւաքած է բազմաթիւ ժողովր - դական երգեր, զանազան վառիանտներով, զանազան ազդեցութիւններու ենթակայ, արեւելեան, պարսկական, թրքական, քրտական եւայլն, եւ այս բոլորին մէջէն զտած, բիւրեղացուցած է հայկականը:

Կոմիտասի մեծագոյն արժէքը իր դաշնաւոր - ման մէջ է: Ան զտած է հայ երաժշտութեան եղանակը եւ հարազատ գեղեկութեամբ տուած է զայն գեղջուկ երգերուն մէջ: Եւ տուած է հայ երգը իր պարզ գեղեցկութեամբ: Հակառակ երաժշտական իր մեծ զարգացումին ու պատրաստութեան, անիկա չխճողեց եւ ինչպէս ուրիշներ ըրած են եւ կ'ընեն, եւրոպական խոշոր զգեստներ չհագցուց հայ երգին: Ոմանք, չարամիտներ կամ տգէտներ, փորձեցին նուազեցնել Կոմիտասի արժէքը, յայտնելով թէ այդքան պարզութեամբ տըւած է ան հայ երգը, որովհետեւ աւելին չէր կրնար հասնիլ: Իրականութիւնը ճիշդ հակառակն է. մեծ արուեստագէտները, միայն կրնան հասնիլ այդքան պարզ գեղեցկութեան, եւ Կոմիտաս հասած է:

Այս առթիւ, դասախօսը յիշեց օտար մեծ երաժշտագէտներու եւ դասախօսներու գնահատական կարծիքն ու հիացումը Կոմիտասի գործին արժէքին ու մեծ արուեստի մասին: Անդրադարձաւ կարծիքին իր իսկ ուսուցիչներուն, որոնք թելադրած են մշակել հայկական երաժշտութիւնը: Աւելցուց թէ հայ երաժիշտները, ինչպէս այլ արուեստագէտներ ու գրողներ, ազգային արժէքներու մշակումով միայն կրնան դեր մը կատարել եւ բան մը ըլլալ: Օտարները մեծ երաժիշտներ ունին եւ մենք բան մը չենք աւելցներ եւ բան մը չենք կրնար ըլլալ, բայց մեր ցեղին երգը եւ ինքնատպութիւնը արտայայտելով, կրնանք չահեկան դառնալ, ինչպէս դարձած է Կոմիտաս:

Իր դաշնաւորած պարերգները արցունք խլած են իմ փրոֆէսէօրներուս աչքերէն: Ինք ալ իր երաժշտութեան հայեցի մասը Կոմիտասի կը պարտի, անոր գործերուն ուսումնասիրութեամբը ինչպէս իր դասախօսներու թելադրութեամբը նախընտրած է հայկ. երաժշտութեան մշակումը: Մէկ երկու օրինակներ տալով, յայտնեց թէ հայկական չէին, օրինակ, Կոմիտասի մշակած Հայաստանի եղանակր եւ դեռ ուրիշներ, բայց հայկական են Հով Արէքր, Տըլէ Եամաճ եւ այլ երգերու եղանակները: Ի պատասխան զանազան հարցումներու, Սպենդիարեանի գործերու մասին ալ, գովեստով խօսելէ վերջ, յայտնեց թէ ռուսական դրոշմ ունին անոնք:

ՈՎ ՈՐ ՀԻՆԳ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՏՆԷ, «ՀԱՅ - ԲՈՅԺ»Ի, ՁՐԻ «ՑԱՌԱՋ» ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՅ ՎԵՑ ԱՄԻՍ:

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ՆԱԵՒ ՀԻՆԸ ...

Մարսիլիայէն հասայ Փարիզ: Ձեռքս տուին դասախօսութեան կոչնագիր մը՝ ուրբաթի համար:

Վա՜յ, երկուշաբթի մը ունէինք: Ուրբա՞թ մըն ալ ծնաւ: Կ'երեւայ, Պոլսոյ նախկին Ազգ. ժողովին սովորութիւնը յարգելու համար:

Ուրեմն, կազմուած է, ուրբաթականներու դասարան մըն ալ:

Բայց շատ բնական: Այնքա՜ն լեցուած ենք: Այնքա՜ն ըսելիքներ ունինք իրարու: Հազիւ կը բաւեն շաբթուան եօթն օրերը...

Մարսիլիոյ մէջ անցուցած, մշակութային քանի մը ամուլ օրերէս ետքը, հաճելի եկաւ ինծի, Փարիզի այս ուրբաթականքը:

Նոյն ունկնդիրներն էին, նոյն սրահին մէջ սեղմուած: Երկշաբաթականներու դասարանէն՝ ինծի ծանօթ դէմքեր բոլորն ալ:

Ձեռքի առ եւ տուր մը ամէնուն հետ:

Մտածելու տարուեցայ այս օրափոխութեան մասին: Ըսի.— Քանի որ դասարան մըն ալ աւելցած է, ուրեմն բան մը փոխուած, նորութիւն մը ներմուծուած է:

Հազիւ քսանեակ մը վայրկեան տեւեց բուն դասախօսութիւնը: Կարգը եկաւ դասախօսին դաս տալու ...

Խօսք, ուզողները, ատտուածարան քարոզիչի մը պէս, մատերը ցցել սկսան: Աչքբացները, իրենց մատերը նախապէս պատրաստած էին՝ սրահ գալէ առաջ:

Վա՜յ վերջը մնացողին: Առանց քանի մը բառ նետելու դասախօսին պնակին մէջ, սոխպուած են մեկնիլ սրահէն:

Վարպետորդիներ կան սակայն, որ «ի կարգին խօսք կ'ուզեմ»ով մը, առաջ անցնելու մէջ ճարպիկ են այն յղի կիներուն կամ պատերազմի հաշման - դամներուն պէս, որ հանրային սպասարկութիւններու յատուկ priorité-ի տոմս ունին: Առանց կարգի սպասելու առաջ կ'անցնին ...

Նորութիւն չգտայ ընդհանուր երեւոյթներու մէջ: Կրկին, սրահին աթոռներուն կէսը վերապահուած էր դուրսի օտար յաճախորդներուն: Սրճարանին սպասաւորը, իր սովորութեան համաձայն, խօսողն ու լսողները առանց նկատի առնելու, ըմպելիքի առեւտուրով կը զբաղէր:

Յաճախ, իրարու հետ, համանուագ կը կազմէին դասախօսին «մեր ազգային դժբախտութեան պատճառները»ի պէս պարբերութիւն մը՝ ուշ եկող ունկնդիրի մը «կարսոն, սուրճ մը, գարեջուր մը կամ թէյ մը բեր»ին հետ:

Հոն էր, Մարքսի աւետարանին համաձայն փնտռտացող, ոչ - հառաջդիմական Ուլնեցին, որ նոյնիսկ, սանդուղէն վար գլտորուող մը տեսած ատեն, «մարքսիստական» տարազով մը կը մեկնաբանէ այդ երեւոյթը:

Աւելի լուսաբանուելու համար ձայնեցի քովինիս — ինչո՞ւ երկուշաբթիի դասախօսութիւններուն վրայ ուրբաթ մըն ալ աւելցաւ, երբնոյն դասախօսները եւ նոյն ունկնդիրներն են բոլորն ալ:

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՓԵՐԻ ՄՈՏ ՍԵՒ ՋՐԻ

Այստեղ ճահիճ է եղել, բազմացել են ու աճել,
Ձկռուճները թունաւոր, մլակ ու մոծակ,
Միայն շամբուտն է այստեղ փարթամօրէն կանաչել,
Ուր շրջել են վայրենի վարազները համարձակ:

Դեղնականաչ ջրի մէջ կրիաներն են լողացել
Ու գորտերն են համերգել ամէն երեկոյ
Մամուռներին չորացած թունոտ օձն է սողացել
Օղակ - օղակ՝ յուլիսեան արեւի ներքոյ:

Այստեղ առու փորեցինք ու ճահճի ջուրը հոսեց,
Գնաց հեռու միացաւ մեր ջրանցքի հետ խորունկ.
Տրակտորի գութանը շամբուտները ակօսեց,
Ծաղկեց կանաչ, գեղեցիկ այգեստանը նորատունկ:

Խնձորենին, թթենին արդէն առնում են հասակ,
Եւ տունկերը խաղողի բերք պիտի տան այս տարի,
Բարձրացել է հոլիկը, որի կանաչ շուքի տակ
Թիկն է տուել իմաստուն ծեր այգեպանը բարի:

Նորից ջահել կը դառնայ այգեպանի ծեր հոգին,
Կեռասները սիրուհու շուրթերի պէս կը վառուեն
Երբ գայ ամառ ու շոգը շնչի կանաչ մեր այգին,
Ոսկոյզները ծանրութեամբ խչմարները կը ծռեն:

Այստեղ շամբուտ է եղել, վայրի վարազն է շրջել
Բազմացել են թունաւոր օձեր, մոծակ ու գեռուն,
Հիմա այստեղ կոլխոզի այգեստանն է կանաչել,
Որ փռւում է դաշտի մէջ, ձգւում հեռուն ու հեռուն:

ԱՐԱՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

— Նախ՝ բարձրագոյն դասարան մըն ալ կազմելու համար: Երկրորդ, ունկնդիրները բոլորն ալ դասախօսի աստիճանին բարձրացնելու նպատակով: Երրորդ, երկուշաբթիի դասերու միջոցին, մնացորդ խօսք ուզողները՝ ուրբաթ օր գոհացնելու եւ..

— Կեցիր հոն: Երկուշաբթիի նիւթերը կը յարմարի՞ն ուրբաթի նիւթերուն:

— Ցարմարիլը պայման չէ: Բծախնդիր չըլլանք: Կարեւորը՝ ամէն ունկնդիր ըսելիք մը ունի, ու պէտք է ըսէ, նիւթին հետ կապ ունենայ կամ ոչ: Նիւթին հետ կապ պահելու սկզբունքը նորոյթէ ինկած է հիմա:

— Ես, նոր սերունդէն մարդ չեմ տեսներ այս դասախօսութիւններու միջոցին:

— Նոր սերունդի փրկութիւնը, մասնագէտներու յանձնուած է: Մեր մտահոգութիւնը հին սերունդն է, որ սկսած է մրցիլ նորերուն հետ: Հիներն ալ սկսած են աչքընքուի խաղցնել: Գիծէն դուրս գալ:

Մեր նպատակն է, առայժմ, հիներուն ոտքը ամրացնել ազգային փարախին մէջ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Բ.

Հիմա միայն տէրտէրներն ու սեւ հագած կոյսերն են որ վախ չեն պատճառում: Բայց Մանասը շատ էլ դժգոհ չէ. բաւական է որ Գայիանէն գիտէ թէ նա աւազակ է. բայց մի աւազակ, որից Վարանդայի աղջիկները չպիտի վախեն:

Եւ նա դանդաղ քայլերով մօտեցաւ Մելիքի աղջկան, գլուխ տուեց նրան: Մէհրին պատմեց թէ ինչքան նա վախ ցրել էր իրան եւ Գայիանէին, երբ ցած էր գալիս Ծմակից: Բայց Գայիանէն չտապեց հերքել իր դայեակի խօսքերը, նա բոլորովին չէր վախեցել:

— Ես գիտեմ, ես ճանաչում եմ Մելիք - Հիւսէյնի աղջկան, պատասխանեց Մանասը: — Այսօր ուրախութեան օր է, եւ միթէ՞ Վարանդայում նոյն իսկ Վարդավառի օրն էլ պէտք է վախել: Ջէ, ուրախ լինենք: Այնտեղ մի երեխայ նստած է մի ամանի կողքին, որի մէջ ամէն մէկը մի նշան ունի: Բայց յիշե՞լ ես, Գայիանէ, որ Վարանդայի Ծմակներում մի Մանաս կայ: Ի՞նչ է նրա բախտը ...

— Դու նշան չունես այնտեղ, պատասխանեց Գայիանէն:

— Եւ ինչի՞դ է Վիճակը: Ծմակների մէջ դու չես գտնի այն, ինչ որ գիտէ մեր սափորը:

Մանասը ծիծաղեց եւ ասաց.

— Այո, Մանասը հին է: Բայց միթէ՞ այս ամանը միայն աղջիկներին է լսում: Միթէ՞ չէ կարող մեր տղաների բախտն էլ գուշակել: Դուք պաշտում էք նրան, ծաղիկներով զարդարում էք, մոմեր էք վառում նրա առաջ: Ծմակում մի սիրուն տեղ կայ, մի կատարեալ հրաշք: Մենք աւելի մեծ պատիւներ կուտանք: Ծառերը հասնում են երկինքին, իսկ նրանց արմատների մէջ խեղդուել ու քայքայուել է մի եկեղեցի, երեւի, մի հին ճգնաւորի հանգստարան:

Այնտեղ կը դնեմ ձեր սափորը: Եկեղեցին կըտուր չունի, սեղանի վրայ, այնտեղ, ուր մի ժամանակ ճգնաւորները չոքած էին, այժմ մարդահասակ խոտեր եւ ծաղիկներ են բուսել: Այդտեղ թող լինի սափորի տեղը: Աղբիւրը դուրս է գալիս աջ կողքից ...

Ոչ Գայիանէն, որ հաճութեամբ լսում էր Մանասի չատախօսութիւնը, ոչ Մէհրին, որ այժմ հանդարտ էր եւ ապահով եւ ոչ էլ այն աղջիկները, որոնք հետզհետէ սիրտ էին առնում եւ մօտենում, չհասկացան թէ ինչ օգուտ կայ այս խօսակցութիւնից:

Մելիքի աղջիկը պատահաբար նայեց ջուխտ ծառերին, եւ տեսաւ նրանց ետեւում կանգնած երիտասարդին: Նա նայում էր, հիացած դիտում էր աղջկայ բաց դէմքը: Մի ակնթարթում Գայիանէն երկու մատով ձգեց կարմիր թաշկինակի ծայրը, ծածկեց իր դէմքը: Շրջապատողները ծիծաղեցին եւ այդ ծիծաղը աւելի եւս շփոթութիւն պատճառեց նրան: Իսկ դարանամուտ երիտասարդը այլեւս աւելորդ համարեց ծածկուել, դուրս եկաւ եւ մի քանի քայլ առաջ եկաւ:

Դա Խաչէնի Մելիքի որդին էր, Ջալալը:

— Հիմա հերթը քոնն է, բէկ, ես շատ խօսեցի, ասաց Մանասը յետ ու յետ գնալով:

Բայց երիտասարդը չկարողացաւ խօսիլ, նա ինքն էլ քաշւում էր այդ աղջիկներից:

— Մի վախիր, բէկ, շարունակեց Մանասը, ամէն մէկը արդէն գիտէ թէ ինչ բախտ է տուել երկինքը եւ երջանիկ է, իսկ երջանիկ մարդը չէ կարող անհոգի ու խիստ լինել ...

— Եթէ այդպէս է, ասաց Ջալալը հանդարտ ու հեզ ձայնով;

— Թող ինձ ասեն թէ այս հողէ ամանը քանիսի՞ն է այսօր լացացրել:

— Ես միայն մէկին տեսայ, որ լաց էր լինում, եւ դա Մելիքի աղջիկն է, Գայիանէն:

— Սուտ է, չչնչաց Գայիանէն եւ բարկացած հեռացաւ:

— Կարող ես, բէկ, բոլորովին հաւատալ ծմակի մարդու աչքերին ...

Մէհրին, տեսնելով թէ ինչպէս է Գայիանէն վրդովւում, կռացաւ եւ չչնչաց նրա ականջին.

— Նրանք քեզ խօսեցնել են ուզում... դա նըշանած տղաների համար կարգ է...

Բայց Գայիանէն պատուիրեց նրան, որ Մանասին իր մօտ կանչէ: Երբ ծմակի մարդը մօտեցաւ, նա խիստ դժգոհութիւն յայտնեց եւ ասաց.

— Ի՞նչ գործ ունես աղջիկների մէջ. ի՞նչ տղամարդի տեղ է այսօր այս ձորը:

Մանասը կարծես սպասում էր այս հարցին. ուստի իսկոյն պատասխան տուեց.

ԼԷՕ

րու գործադրութեան կամ զինամթերքի արտադրութեան եւ յանձնումի դէմ կատարուած վնասարարութեանց համար: Թերթերը կը գրեն թէ համայնավարները այժմ կը փորձեն ընդհանուր գործադուլ սարքել զինագործարաններու եւ նաւարաններու մէջ: Ամէն տեղ ալ, բանուորական պահանջներուն հետ կը խառնուին քաղաքական խնդիրներ:

Քրիստոնեայ աշխատաւորներու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը հաստատելով ուրբաթ օրուան գործադուլին ձախողումը, յայտարարեց. — «Այս ձախողանքը անգամ մը եւս կը հաստատէ թէ երբ ազատ կազմակերպութիւնները կ'ընդդիմանան այսպիսի ցոյցերու, չարժումը չի յաջողիր ...

★ Մետաղագործական հաստատութեանց վարիչները ժողով գումարելով արհեստակցական Միութեանց ներկայացուցիչներուն հետ, յայտարարեցին թէ անկարելի է 5 առ հարիւրէն աւելի յաւելում կատարել ներկայ աշխատավարձքին վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ նոր ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ «կը հաւատայ որ պիտի շահին: Կ'ընդունինք ամերիկեան օգնութիւնը, բայց չենք ուզեր անոնց գրպանը մտնել»:

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը հնգամեայ ծրագիր մը պատրաստած է, բանակին վերազինման համար: Այս առթիւ յայտարարեց թէ երկիրը ամէն բանէ առաջ պէտք է ունենայ խիստ շարժուն, սպառազէն բանակ մը, զօրացած՝ արդիական զէնքերով: Հիւլէական պատերազմի մասին ալ խօսելով, Նախարարը յայտարարեց թէ Զուիցերիա չուզեր այդ կարգի զէնքեր պատրաստել, եւ մասնաւոր յանձնախումբը պարզապէս պաշտպանողական միջոցներ պիտի փնտռէ, հիւլէական ռումբին դէմ: Զուիցերիա պիտի կռուի ոեւէ բանակի դէմ որ կը փորձէ արշաւել կամ երկիրը իբրեւ խարիսխ գործածել, ուրիշի մը վրայ յարձակելու համար:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ զինարշաւը դադրեցնելու համար,— Չըրչիլ իր վերջին ընտրական ճառը խօսելով, պնդեց թէ անհրաժեշտ է նոր խորհրդակցութեան մը հրաւիրել Երեք Մեծերը: Յետոյ ըսաւ թէ «այս ընտրութիւնը վերջին պատեհութիւնն է Անգլիոյ համար եւ եթէ աշխատաւորականները յաղթեն, երկիրը մինակ պիտի մնայ ազատ աշխարհի մը մէջ: Քսանըհինգ միլիոն ունկնդիրներ կը լսէին իր ճառը, անթելի միջոցաւ: — Աշխատաւորականները դիտել կուտան թէ Չըրչիլ չիյնար խօսիլ Սթալինի հետ, եթէ առիթ ներկայանայ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Գերագոյն Խորհուրդի ընտրութեանց առթիւ, կուսակցութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որ կը բռնէ թերթերուն մէկուկէս էջը: Յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ կուսակցութեան անմիջական նպատակն է անկարելի դարձնել պատերազմը: «Կուսակցութիւնը պիտի շարունակէ անխոնջ պայքարը միջազգային գործակցութեան համար, ի խնդիր խաղաղութեան: Պիտի շարունակէ պայքարիլ, ամրապնդելու համար եղբայրական կապերը ժողովրդավար երկիրներուն հետ» եւն.:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը նոր օրէնք մը կը մշակէ, պատժելու համար հակահրէական ձեռնարկները, ինչպէս եւ դաւաճանութիւնը:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

Նախաձեռնութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ, Ն. Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ հովանաւորութեամբ Փարիզահայ կազմակերպութիւններու:

Salle Gaveau — 45, Rue la Boëtie

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Երգեցիկ եւ սէնֆօնիկ նուագահանդէս, նուիրուած ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ գործերուն

Մասնակցութեամբ, յայտագրի կարգով՝ Օր. Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ, ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ եւ ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ:

Pasdeloupի սէնֆօնիկ նուագախումբը մասնակցութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի,

Ղեկավարութեամբ՝ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ, բժշկական ամսաթերթ, խմբ. Տ. Նարդունի, թիւ 110 (Փետրուար), հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Ամանորեայ սովորութիւններ (Տ. Նարդունի): Գլխու ցաւերը (Տոքթ. Գալուստեան): Սրտի հիւանդութիւն ունէր (Տոքթ. Քօլօլեան): Բորաթթու (Տոքթ. Տ. Այվազեան): Լեմոնի ջուրով լոգանք (Տոքթ. Լոքման): Վահանադեղձի գերաշխուժութիւն (Տոքթ. Սերոբեան): Պատմութիւն բժշկութեան (Բասմաջեան): «Վարի տունը հիւանդ է» (Տոքթ. Աւքանազ): Մայրական սխալներ (Քաղհան): Պատասխան հիւանդներու հարցումներուն:

Տարեկան բաժնեգինը 600 ֆրանք: Դիմել 17 Rue Damesme, Paris (13):

ԿԱՐՏԱՆԷՆ Այրի Տիկին Խանում Ազատեան եւ զաւակները Սարգիս, Մարի եւ Րոզ Ազատեանները, փեսաները Պ. Տիգրան Թումայեան եւ Թովմաս Կիրակոսեան, սրտի ղառն կսկիծով իրենց բարեկամներուն կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ աներհօր՝

ՊԵՏՐՈՍ ԱԶԱՏԵԱՆԻ (Տիգրանակերտցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ յետ կարճատեւ հիւանդութեան, իր բնակարանին մէջ, Կարտան:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՊՈՄՈՆԻ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ԽՈՒՄԲԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

25 Փետրուար, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, դպրոցի սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐՑԻԱԿԱՆ միութեան Լիոնի մասնաճիւղս կազմակերպած է թէյասեղան մը, այս կիրակի ժամը 3ին, Ֆրանքեւհայկական Միութեան սրահին մէջ, rue Koyer, ի պատիւ հայրենակից Գարեգին Պուճիգանեանի: Կը հրաւիրուին բոլոր բարեկամները:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՇԱՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, փետրուար 26 կիրակի ժամը 4էն կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը, կը ներկայացուի Սիպիլ - Ալփասլանի ՄԱԳՆԻՍԸ, Բիւթանիոյ ժողովրդական երգերով: Երգեցիկ խումբ, ղեկավարութեամբ Պ. ՄԵՍՐՈՒՄԵՆՑԻ:

Մուտքը 75 ֆրանք: Աճուրդ չկայ: Պիւֆէն ճոխ ու մատչելի, պատրաստուած Խաչուհիներէ:

ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՖՕՆՏԸ շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Գաբրիէլ Գարակէօզեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները.— Այրի Տիկին Գարակէօզեան, Տէր եւ Տիկին Երանոսեան 1500ական ֆրանք: Տէր եւ Տիկին Նշան Համբարձումեան, Տէր եւ Տիկին Պ. Պետիկեան, Պ. Նշան Պոլսեցեան, Տէր եւ Տիկ. Բ. Տամլամեան, Տէր եւ Տիկին Զօրայեան հազարական ֆրանք: Լ. Խաչիկեան, Տէր եւ Տիկին Թադիկեան, Պ. Կ. Ծօշխունեան 500արական: Պ. Վ. Երանոսեան, Պ. Վ. Յակոբեան 250ական ֆր.:

★ Այրի Տիկին Հայկանուշ Տէր Յարութիւնեան Մուրատ Ուս. ֆօնտին կը նուիրէ 500 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Արուսեակ Գարակէօզեան եւ ազգականները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին Պ. ԳԱԲՐԻԷԼ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ (Սեբաստացի) մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ - ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի, Salle Jean Jaurès, ժամը 10ին: Կը դասախօսէ ընկեր ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆԻ Սէնթ Անթուանի (Մարսէյլ) մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Պար Վիատիւք, հայրենակից Մարտիկեանի սրահը:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը՝ այս երկուշաբթի, սովորական ժամուն, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը: Կը խօսի Պրոֆ. Ա. ՂԱԶԱՆԵԱՆ, նիւթը՝ «Տեսիլքներու բնախօսական հիմքերը»:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— 11 Մարտ շաբաթ երեկոյ Հ. Մ. Մ.ը կը ներկայացնէ «ՋԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱՆ», Kremlin Bicêtreի մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շատ կարեւոր խնդրոյ մը առթիւ ժողովի կը հրաւիրուին Ֆր. Կ. Խաչի հետեւեալ մասնաճիւղերը իրենց վարչութիւններով.— Պոմոն, Մարսէյլ, Սէն Լու, Պուլվար Օտտօ, Սէնթ Անթուան, Սէն Ժերոմ, ՍէնթԱնն, ՍէնթՄարկրիտ, Կարտան, Լա Սիոթա, այս չորեքշաբթի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին քաղաքի «Ահարոնեան» ակումբը:

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան: Նիւթը կը ներկայացնէ՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

«Ի՞ՆՉ Է ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԷՆ»:

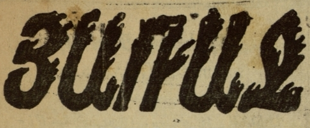
Մուտքը ազատ է: Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն: Կը խնդրուի այն անդամներէն որոնք կ'ուզեն մասնակցիլ վիճաբանութեանց, նախօրօք պատրաստուիլ:

Ste. Anne, երկուշաբթի 20 Փետրուար:
Bld. Oddo, երեքշաբթի 21 Փետրուար:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարսէյլի մէջ, Սալօն Լոնշան (33 Bld. Longchamps)

25 Փետրուար շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Երգ, արտասանութիւն, պար: Ճոխ պիւֆէ եւ հաճելի անակնկալներ: Նուագախումբ Lyne Barel:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Mardi 21 Février 1950 Երեքշաբթի 21 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6083–Նոր շրջան թիւ 1494
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Միջնակային մղձաւանջը

ՍԹԱԼԻՆ ՏՐԱՄԱԴԻ՞Ր Է ՎԵՐՍԿՍԵԼՈՒ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— ՉԸՐՉԻԼ Կ'ԸՍԷ ԹԷ ՌՈՒՍՆԵՐԸ ՄԱՆՇԻ ԱՓԸ ՊԻՏԻ ՀԱՍՆԻՆ, ԵԹԷ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲ ՉՈՒՆԵՆԱՆ:

Ուաշինկթընէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, հաւանական է որ Սթալին նոր ձեռնարկ մը կատարէ ի խնդիր խաղաղութեան, օգտագործելով արեւմտեան երկիրներու միջեւ տիրող տարակարծութիւնները՝ զինարշաւի մասին:

Այս հաւանականութեան առջեւ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն կը պատրաստուի կարեւոր ճառ մը խօսելու, անգամ մը եւս եւ աւելի ուժգնօրէն յայտարարելու համար թէ ներկայիս անօգուտ է մերձեցման ուղղակի փորձ մը կատարել Մոսկուայի հետ:

Ամէն պարագայի մէջ, խաղաղութեան խնդիրը լրջօրէն կը զբաղեցնէ անգլեւսաքսոն շրջանակները: Հետզհետէ կը զօրանայ այն հոսանքը որ համամիտ չէ Թրումըն – Էչիսըն տեսակէտին: Ծերակուտական Քոնըլի, արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին նախագահը կը թելադրէ ժողովի հրաւիրել Մ. Նահանգներուն, Անգլիոյ եւ Խ. Միութեան վարիչները, խորհրդակցութիւն մը կատարելու համար հիւլէական սպառազինութեանց մասին: Եթէ խորհրդակցութիւնը ձախողի, Մ. Նահանգները պէտք է յայտարարեն թէ վճռած են ետ չմնալ զինարշաւին մէջ եւ «երբ աւելի ազդու եւ խոշոր ռումբեր շինուին, իրենք ալ պիտի շինեն»:

Ուրիշ ամերիկացի երեւելի մը, Սթէսըն, որ նախագահական թեկնածու կը համարուի, խնդրած է նախագահ Թրումընի միջոցներ փնտռել, խորհրդակցութիւն մը սարքելու համար Խ. Միութեան վարիչներուն հետ, ասիական եւ հիւլէական խնդիրներու մասին:

★ Պ. Չըրչիլ իր ընտրական վերջին ճառը խօսեցաւ շաբաթ օր, նորէն արծարծելով հիւլէական հարցը: Այս առթիւ նկարագրեց Խ. Միութեան հսկայական ուժը: Ահա իր խօսքերը:

— «Որ եւ է գաղափար ունի՞ք ռուսական բանակին եւ Մոսկուայի արբանեակներուն զինեալ ուժերու մասին: Հսկայական է, եւ շատ աւելի մեծ քան ինչ որ կրնան երեւան բերել միւս բոլոր պետութիւնները, իրենք զիրենք պաշտպանելու համար: Որ եւ է գաղափար ունի՞ք Ռուսիոյ օդանաւային ուժերու մասին: Վերջնական թիւերը չեմ գիտեր, բայց ապահովաբար պատրաստ ունին աւելի քան 25.000 սաւառնակներ: Պիտի չըսեմ մեր թիւերը: Վտանգաւոր պիտի ըլլար ըսել: Եթէ Մ. Նահանգները մեծաքանակ հիւլէական ռումբ չունենային եւ պատրաստ չըլլային աշխարհի խաղաղութիւնը պաշտպանելու, չկայ բան մը որ կարենայ կեցնել ռուսական ուժերուն յառաջխաղացութիւնը դէպի Մանշի Փրանսական ափը, ուրկէ կրնան ռմբակոծել այս կղզին, չկայ բան մը, բացի անշուշտ Ռուսերու բարեացակամութենէն, ուղղամտութենէն եւ մարդասիրութենէն (ծիծաղներ): Ես անձնապէս ամուր կառչած եմ այն տեսակէտին թէ պարտաւոր ենք դուռը չփակել որեւէ փորձի առջեւ, հասկացողութիւն մը վերահաստատելու համար երկու ընդդիմադիր աշխարհներուն միջեւ:

Նախորդ վարչապետը ճարտասանական փորձ մըն ալ կատարելով, ըսաւ.— «Գաղտնիք մը պիտի յայտնեմ ձեզի: Մենք պիտի յաղթենք»: (Կ'ակնարկէ պահպանողականներու ընտրական յաղթանակին):

★ Պ. Պիտօ, կիրակի օր ճառ մը խօսելով Սէնթ Էթիէնի մէջ, փափկութեամբ հասկցուց թէ Չըրչիլ սխալ կ'ընէ, Ֆրանսան դուրս ձգելով Խ. Միութեան հետ խօսակցելու փորձերէն: «Թերեւս պատճառը այն է որ նախարարական փոփոխութիւնները յաճախադէպ են Ֆրանսայի մէջ: Ուրիշ ատեն Չըրչիլ պայքարած է, որպէսզի Ֆրանսան ալ մասնակցի Մեծերու Խորհրդակցութեանց: Մեր ներքին պայքարները կը տկարացնեն մեր դիրքը: Ահա թէ ինչու դահլիճը կը ջանայ սահմանադրական, կանոնաւոր կառավարութիւն մը պահել, հակառակ բոլոր դժուարութեանց»:

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇՈՒՔԸ ՉԷ ՈՐ ՊԻՏԻ ՓՐԿԷ

Լրացնենք, ինչ որ «կղերապատում» կոչեր էինք ուրբաթ օր, Մ. Նահանգներու առաջնորդին նոր գիւտին առթիւ:

Ինչպէս իմացաք, Տիրան եպիսկ. անհրաժեշտ կը գտնէ հոգեւոր ճեմարան մը բանալ ամերիկահայ գաղութին մէջ, գոհացում տալու համար հոգեւոր պահանջներուն:

Տարօրինակ տեսակէտներ ունի այս երիտասարդ եպիսկոպոսը, ազգապահպանման մասին:

Երկու տարի առաջ, 1948 Յունիսին, խմբագրական մը հրատարակելով իր պաշտօնաթերթին՝ «Հայաստանեայց Եկեղեցի»ի մէջ, անհրաժեշտ չէր գտներ մայրենի լեզուն, անոր տեղ դնելով... ծխակատարութիւնը:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն անգամ ըմբոստանալով այս ելոյթին դէմ, սաստ մը հրատարակեց «Էջմիածին» հանդէսին մէջ (1949 Մարտ–Ապրիլ):

Անգամ մը եւս արտատպենք Տիրան եպիսկոպոսի գրած կամ թելադրած տեսութիւնը.

— «Հայ. Եկեղեցւոյ ծիրէն դուրս հայերէնի ուսուցումը անիմաստ է այս երկրին մէջ. առ առաւելն ակադեմական իմաստ մը կրնայ ունենալ, այն ալ համալսարաններու մէջ, մասնագէտներու համար»:

Դեռ շատ աւելի վճռական յայտարարութիւն մը, որ ափ ի բերան պիտի ձգէր Սիւնեաց կամ Կոստւ անապատի յետին միաբանը.

— «Ի վերջոյ լեզու ըսուածը, որ կերպընկալ իրականութիւն մըն է, ունի իր կեանքը, յեղափոխութիւնը եւ մահը: Լեզուն յաւիտենական ճշմարտութիւն մը չէ, թէեւ ի կենդանութեան կրնայ ծառայել իբր անդրուվար յաւիտենական ճշմարտութեանց: Այս ճշմարտութեանց բուն եւ միակ աղբիւրը կրօնքն է, ու մեր պարագային, եթէ հետամուտ ենք գտնելու այդ աղբիւրը, միայն Հայ եկեղեցիէն է որ կրնանք զայն ստանալ»:

Այս հոգեբանութեամբ տոգորուած կղերական մը անշուշտ ուրիշ հորիզոն կամ հեռանկար պիտի չունենար, եթէ ոչ վեղարը եւ տաճարի մը գմբէթը:

Նորէն հարցուցէք թէ ի՛նչ կը բանին այն վեցեօթը եպիսկոպոսները, կրկնապատիկ՝ վարդապետներն ու եռապատիկ տէրտէրները, որ տեղաւորուած են Մ. Նահանգներուն մէջ, եւ որոնց եւտեւէն ուրիշներ ալ հասնին պարբերաբար: Ներսէն թէ դուրսէն:

Տարիներ եւ տարիներ առաջ, երբ Թուրքիա կը գտնուէինք, հայ կղերականները, մանաւանդ «գեղջուկ տէրտէրները» նոյնքան կը գուրգուրային դպրոցին, ինչպէս ժամուն վրայ:

Անոնց մէջ կային սատրճանաւորներ որոնք աչքի լոյս կը թափէին դաստիարակութեան համար, հոգ չէ թէ համալսարան տեսած չըլլային:

Այսօր ինչո՞ւ այնքան ետ են մնացեր, փրկութեան բանալին ամփոփելով փիլոնին ու վեղարին տակ:

Ինչո՞ւ հոգեւոր ճեմարանի մասին կը մտածեն հեռաւոր Ամերիկայի մէջ, երբ խեղճուկրակ դպրոցներն անգամ չեն կրնար պահել:

Ինչո՞ւ հոգեւոր, եւ ոչ թէ աշխարհական ճեմարան: Երկրորդական վարժարան մը՝ այդ հոծ եւ առատաձեռն գաղութին մէջ, ուր որդիներն ու թոռները դժուար կը հասկնան հայրիկին եւ մայրիկին լեզուն:

Մենք պատրանքներ չունինք Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի պայմաններու մասին: Գիտենք թէ գլուխները քարին կը զարնուին, քիչ – շատ գոհացուցիչ արդիւնք մը ձեռք բերելու համար:

Եւ սակայն, պիտի շարունակենք տքնիլ նոյն վճռականութեամբ: Կանգ պիտի չառնենք որեւէ փորձութեան կամ դժուարութեան առջեւ, ի խնդիր սերունդի փրկութեան:

Մեր փիլոնաւորներն ու վեղարաւորները ի՞նչ դեր կը կատարեն, այս ճակատին վրայ: Ո՞ր ստիճան կը հետաքրքրուին, իրենց պաշտօնական, կրօնական պարտականութիւններէն դուրս:

Տխուր է իրականութիւնը, մեր գաղութին մէջ, Փարիզէն Մարսէյլ: Մատի վրայ կը համբուին բացառութիւնները:

Շատ աւելի սեւ է պատկերը Ամերիկայի մէջ, ուր փոխանակ եղածները օգտագործելու, կղերական դերարտադրութեան ծրագիրներ կ'որոճան:

Շ.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆԻ «Մոլոթով» համալսարանին բանասիրական բաժնին գրական – գիտական ամպիոնը կազմակերպած է համանուն խմբակ մը, որուն կը մասնակցին ուսանողներ եւ երիտասարդ գրողներ: Խմբակը յաճախ կը սարքէ գրական նիստեր, ուր կը քննուին երիտասարդ գրողներու ստեղծագործութիւնները եւ հայ գրականութեան դասական գործերը: Այս տարի քննուած են Ն. Զարեանի «Հացաւան» վէպը, «Յովհ. Թումանեանի» Արձակը», Խ. Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի»ն, եւ եօթը երիտասարդ բանաստեղծներու եւ արձակագիրներու ստեղծագործութիւնները: Խմբակի նիստերուն կը մասնակցին նաեւ՝ ամպիոնի վարիչ՝ պրոֆ. Արսէն Տէրտէրեանը, պրոֆ. Մկրտիչ Մկրեանը, Ս. Բաղեանը եւ ուրիշներ:

ՌՈՒՍ ՄԵԾԱՆՈՒՆ ԳՐԱԳԷՏ ԿՈՐՔԻԻ գործերուն հայերէն թարգմանութեամբ հրատարակուած են «Մայրը», «Կլիմ Սամգինի կեանքը», «Իմ համալսարանները», «Հէքեաթներ և պատմուածքները» եւայլն: Վերջերս Պետհրատը ձեռնարկած է անոր ընտիր «Երկերու» հրատարակութեան, տասը հատորով: Արդէն լոյս է տեսած Ա. հատորը, որ կը պարունակէ «Պատմուածքներ», «Բալլադներ», «Մակար Չուդրա», «Ֆոմա Գորդէեւ» եւ ուրիշներ: «Ընտիր երկեր»ու խմբագրութեան անդամ են արձակագիր Արազի, քննադատ Յովհաննիսեան եւ ուրիշներ: Գրքերու գեղարուեստական ձեւաւորումը եւ նկարները կը պատրաստէ նկարիչ Կարօ Տիրատուրեան:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ «Ստալինը հայ ժողովրդական բանահիւսութեան մէջ» ժողովածուն: Գիրքը «որ ցոյց է տալիս հայ ժողովրդի սէրը դէպի իր հանճարեղ առաջնորդը», խմբագրած են՝ Հ. Մելիքեան եւ Եղ. Թոփչեան:

ՀԱՅ ՖԻԼՀԱՐՄՈՆԻԱՆ 1949ին կազմակերպած է աւելի քան 200 համերգներ, որոնց մասնակցած են՝ երգի եւ պարի խումբերը (անսամբլ) երգիչներ, արուեստագէտներ եւ ուսմունքի վարպետներ: Վերջին ամիսներուն, Հայֆիլարմոնիան յատուկ ծրագրով համերգներ է տուած ընտրական շրջաններու մէջ, ի պատիւ Ս. Ս. Ռ. Մ. Գերագոյն Սովետի ընտրութեանց: Յայտագիրները կը պարունակէին սովետահայ երգահաններու ստեղծագործութիւնները, ժողովրդական երգեր, ինչպէս եւ ադրբէջանեան, վրացական եւ ռուս ժողովրդական եղանակներ:

ԵՐԵՒԱՆԻ բժշկական համալսարանի ամպիոնները, այս տարի շարք մը գիտական աշխատանքներ են կատարած: Լենինականի գործարաններու համար, համալսարանին օժանդակութեամբ, պատրաստուած են փոշի հաւաքող մեքենաներ: Ալլահվերդիի պղնձահանքերն օժտուած են օդափոխութեան նոր մեթոտներով: Համալսարանին դասախօսական կազմը, շրջաններուն մէջ կազմակերպած է շարք մը դասախօսութիւններ: Առողջապահական (հիգիենա!) բաժինը պրոֆ. Հայկ Միրզաբէկեանի գլխաւորութեամբ, այցելած է Ալլահվերդի, Լենինական եւ ուրիշ վայրեր:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՎԱՅԵԼՔ ՄԸ

Գեղարուեստական բացառիկ վայելք մը եղաւ կիրակի օրուան երգահանդէս – նուագահանդէսը, կազմակերպուած ի յիշատակ ողբացեալ Գուրգէն Ալէմշահի: Կավոյի մեծ սրահը, ամբողջութեամբ լեցուած էր, կեդրոնէն մինչեւ վերնատունը: Մեծ յաջողութեամբ գործադրուեցաւ յայտագիրը, որ կազմուած էր երիտասարդ արուեստագէտին հատընտիր գործերէն: Քանիցս բեմ հրաւիրուեցան թէ երգչուհիները եւ թէ նուագախումբը (Pasdeloup, ղեկավարութեամբ Օհան Դուրեանի): Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԾԱՆՐ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ մը երեւան հանուած է Լենինկրատի մէջ եւ իբր 200 խորհրդային պաշտօնատարներ ձերբակալուած են, մէջն ըլլալով մարեչալ մը, կավարով, համաձայն Պերլինի «Տէր Ապէնտ» լրագրին քաղած տեղեկութեանց (ամերիկեան շրջան): Նոյն աղբիւրին համաձայն, դաւադիրները կուսակիցներն են Կիրովի (սպանուած՝ 1934ին) եւ կ'ուզէին «Մեծն Ռուսիոյ հանրապետութիւն մը ստեղծել:

Երկու զօրավարներուն խնդիրը

ԶԱՐՄԱՆԱԶԱՆ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Խորհրդարանական քննիչ յանձնաժողովը կը շարունակէ իր աշխատանքները, լուսաբանելու համար երկու զօրավարներու շուրջ ծագած խնդիրները:

Առջի օր թերթերը շնդալից տեղեկութիւն մը եւս կը հաղորդէին,— Փախստական Փէռէ անցեալ տարի Սեպտեմբերին Փարիզի մէջ հարցաքննուած ատեն, ըսեր է թէ 1949 յունիսին 500.000 ֆրանք տուած է զօր. Մասթի, նոյնքան ալ զօր. Ռըվէռի՝ «ձեռքէ ձեռք»: Յետոյ, յուլիսին ալ 500.000 ֆրանք յանձնած է ուղղակի նախկին նախարար Լը Թրոքէրի, 500.000 ֆրանք զօր. Ռըվէռի, նոյնքան

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18ԷՆ ԱՌԱՋ

2.

Հակառակ Դեկտ. 2ի համաձայնութեամբ եղած հանդիսաւոր յայտարարութեան՝ որով ոեւէ մէկը հալածանքի պիտի չենթարկուէր, Հայաստանի Հանրապետութեան շրջանին կատարուած հակաբոլշեւիկեան արարքներու համար, անհրաժեշտ էր խուսափիլ բոլոր պատասխանատուութիւններէն:

Դաշնակցութեան Գերագոյն մարմնին՝ Բիւրոյի կարգադրութեամբ, կը լուծուէին կուսակցական բոլոր մարմինները :

Դեռ այսօր իսկ, երեսուն տարի վերջ, սրտի ճմլումով կը յիշեմ Երեւանի Կեդր. Կոմիտէի վերջին նիստը, գումարուած Դեկտեմբեր 2ի առտուն, Դաշնակցութեան Տան մէջ:

Ոչ ոք կը փորձէր դատապարտել խորհրդայնացման մասին տրուած որոշումը: Բայց, լուրջ առարկութիւններ ձեւակերպուեցան կուսակցական մարմիններու լուծման հրահանգին դէմ :

Վստահիլ բոլշեւիկեան խոստումներուն եւ լուծել մեր կազմակերպութիւնը, կը համարուէր ծանր սխալ մը: Մինչդեռ — պահելով գոնէ մեր գլխաւոր մարմինները — հնարաւոր պիտի ըլլար աւելի գործնապէս նպաստել նոր կացութեան ամրապնդման :

Կային տարբեր հիմնաւորումներ ալ, ի նըպաստ այս տեսակէտին: Բայց ի վերջոյ, անկարելի էր ընդդիմանալ մեր կուսակցական կարգապահութեան:

Այս ձեւով, ոչ միայն վերջ կը տրուէր մեր մարմիններու գործունէութեան եւ գոյութեան , այլեւ կը հրահանգուէր . «Բոլոր այն ընկերները որոնք այս կամ այն պատճառով վտանգուած կը նկատեն զիրենք, կատարուած փոփոխութիւնով , պէտք է հեռանան հրապարակէն եւ խուսափին շփում ունենալ իշխանութեան հետ»:

Միւս կողմէ, «վտանգէ զերծ ընկերները կը պարտաւորուէին, շարունակել իրենց առօրեայ աշխատանքները (անձնական եւ հանրային) եւ նպաստել նոր կացութեան ամրապնդման ծանր աշխատանքին »:

Նոյնիմաստ կարգախօս կը տրուէր ոչ-Դաշնակցական տարրերուն եւ առհասարակ ակամայ չուարումի մատնուած ժողովրդական զանգուածներուն:

1920 Դեկտեմբեր 2ի իրիկունը, փաստօրէն Հայաստան կը մտնէր խորհրդային վարչաձեւին տակ:

Հ. Հ. կառավարութիւնը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը անաղմուկ կը քաշուէին հրապարակէն:

Դէպի ներքին գաւառներ եւ արտասահման ուղղուեցան բազմաթիւ պետական, հանրային եւ կուսակցական գործիչները, խուսափելու համար հաւանական բոլոր բարդութիւններէն:

Հ. Հանրապետական կառավարութեան վարչապետը, ընկեր Ս. Վրացեան կը մնար Երեւան, որպէս միակ պատասխանատու ներկայացուցիչը Դաշնակցութեան :

Վերջալոյսի թանձր ստուերները տակաւին Երեւանի վրայ չնստած, մեր նուիրական եռագոյնը կը լքէր պաշտօնական հաստատութիւններու վրայ ամրացուած իր կայմերը: Առանց ցոյցի եւ աղմուկի, կը փոխադրուէր հայ մարդու սրտին խորը ...

Երեւանի աժգոյն փողոցներէն երթեւեկող վարանոտ բազմութիւններու դէմքին վրայ, թախծոտ ժպիտ մը կը գծուէր պահ մը: Գնդապետ Կուռոյի ձիաւոր խումբն է, որ կը հսկէ մայրաքաղաքի անդորրութեան :

Հանրապետական բանակի զարդն ու պարծանքը կազմող եւ երբեք պարտութիւն չկրած այս զօրամասի ներկայութիւնը այդ պահուն՝ դեռ նոր սկսուած վարչակարգի մռայլ ժամերուն, չափով մը կը սփոփէր տագնապի մատնուած հոգիները :

Դրօն իր գործակից Սիլինի (Լըգրանի պատուիրակութեան զինուորական կցորդ) հետ, ձեռնարկեր էին առժամապէս երկրի գերագոյն իշխանութեան իրենց ծանր պաշտօնին :

Կարմիր բանակն ու Խ. Հայաստանի Յեղափոխական Կոմիտէի (Յեղկոմ, կառավարութիւն) կազմը Երեւան պիտի հասնէին Դեկտեմբեր 5էն վերջ միայն :

Տարիներէ ի վեր հայութիւնը կտրուած ըլլալով Ռուսաստանէն, տակաւին ի վիճակի չէր յըստակօրէն պատկերացնելու բոլշեւիկեան Ռուսաստանի նոր դիմագիծը :

Այսու հանդերձ, ռուսական նախկին մեծութեան, ուժի եւ հարստութեան մասին եղած տրամադրութիւնները կը վերահաստատուէին:

Մեր ծանր պայմաններուն մէջ, այս վերադարթնող տրամադրութիւնը, գլխաւոր ազդակներէն մէկը պէտք է նկատել հաւանաբար, առանց արիւնի կատարուած վարչաձեւի փոփոխութեան:

Վերջապէս, դէպքերու ամբողջ ընթացքը կը ստեղծէր հոգեբանական այն վիճակը, որ կրնար դըրական նախապայման մը համարուիլ խորհրդային կարգերու համեմատաբար բնականոն զարգացման համար :

Եթէ այս բոլորը կարեւոր ազդակներ էին, չափով մը գոնէ մեղմելու մեր երկրին եւ ժողովրդին ապրած տագնապները, բուն խնդիրը այն էր սակայն, թէ ի՞նչ կը մտածէր հայ բոլշեւիկ ղեկավարութիւնը :

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Հայկազուն Հապէշեանի յիշատակին

Այսօր՝ իմ տարիքս ունեցող, յիսունը անցած, որքան Ամասիացիներ կամ Մարզուանցիներ կան Ֆրանսայի մէջ, վստահ եմ որ սրտաճմլիկ վիշտ մը զգացին իմանալով Հայկազուն Հապէշեանի մահը:

Բազմազան յիշատակներ կ'արթննան մէջս եւ շարժանկարի ժապաւէնի մը նման աչքիս առջեւէն կը սահին պատկերներ Հապէշեանի կեանքէն, որ եղաւ միշտ յարափոփոխ , Մարտ ամսուան երկնքին պէս, մերթ պայծառ արեւով կայծկլտուն , մերթ կապարագոյն վարագոյրով մոխրացած :

Ամասիոյ Իբրանոսեան վարժարանէն կը ճանչնամ զինքը, 1905էն սկսեալ: Իր աշակերտներէն էի: Ուսուցիչ եղած էր մեզի, երիտասարդ, Արմաշէն նոր եկած, հայերէն լեզուի, Հայոց եւ ընդհանուր պատմութեանց ճոխ պաշարով մը բեռնաւորուած: Բոլոր աշակերտներս անմիջապէս սիրած էինք զինքը մանաւանդ իր մեղմութեան , պարզութեան եւ ընկերական անուշ վերաբերման շնորհիւ: Համիտեան մութ եւ խիստ օրերուն կը պատմէր մեզի Հայոց պատմութիւնը բերանացի եւ գգուշ իր բացատրութիւններուն աւելցնելով հայրենասիրական եւ յեղափոխական յուզիչ շունչ մը որ կը թափանցէր մինչեւ մեր մատաղ հոգիներուն խորը :

Իր ողբացեալ քոյրը, Բրաբիոն, ուսուցչուհի էր միեւնոյն շրջանին նոյն վարժարանի Աղջկանց բաժնին եւ քոյր – եղբայր բացարձակապէս գրաւած էին Ամասիոյ մատղաշ սերունդին միտքն ու հոգին եւ անխառն համակրանք ստեղծած :

Հապէշեան ամուսնացաւ 1909ին: Օսմ. Սահմանադրութեան բերած ազատութիւնը եւ մանաւանդ երթեւեկի դիւրութիւնը ոգեւորեցին զինքը: Չէր կրնար տեղը հանդարտ մնալ, Եւրոպա – Փարիզ կ'երազէր, մարմաջն ունէր աւելի սորվելու կատարելագործելու իր պատմութեանց ուսումն ու հմտութիւնը: Զգեց կինը եւ զաւակները, փոքրիկը Վարուժան, ապահով վիճակի մէջ եւ մեկնեցաւ քիչ առնելէն վերադառնալու յոյսով : Կեանքի պայմանները տարբեր դուրս եկան, հակառակ իր փափաքին չվերադարձաւ Ամասիա : Քանի մը տարի վերջ, պատերազմ, ջարդ, տեղահանութիւն ոչնչացուցին կին ու զաւակ եւ Հապէշեան մնաց Փարիզ: Երբեմն կուշտ, մերթ անօթի ապրեցաւ նախորդ Մեծ Պատերազմի առաջին մէկ – երկու տարիները :

Այն ժամանակ Գահիրէ կը գտնուէի եւ կը ստանայի երբեմն իր յուսահատ լուրերը եւ կը մտածէի թէ՝ ինչ կերպով կրնայի իրեն օգտակար ըլլալ : 1916ին, շնորհիւ ողբացեալ հօրս, Տոքթ. Շամլեանի, որ Գահիրէի Ազգ. վարժարանի հոգաբարձութեան նախագահն էր, յաջողեցայ զինքը հրաւիրել տալ իբրեւ ուսուցիչ Գահիրէի Գալուստեան վարժարանին: Գահիրէի երիտասարդ աշակերտութիւնն ալ Ամասիացիներուս նման սիրեց զինքը :

1918ի զինադադարէն վերջ, Հապէշեան դարձեալ փոթորկեցաւ: Կը տանջուէր իր տեղը «տիտիկ» ընելէ: Փարիզի մէջ լրջօրէն հետեւած էր հնութեանց գիտութեան, մասնաւորաբար հին դրամներու եւ հին գիրքերու եւ ձեռագիրներու ; Կ'ուզէր օգտագործել իր պաշարն ու հմտութիւնը: Նետուեցաւ այդ ասպարէզին մէջ եւ ի հաշիւ հարուստ հայ ծխախոտի գործարանատիրոջ մը, ճամբորդեց Մոտաւոր Արեւելքի զանազան երկիրները, նպաստաւոր արդիւնք ձեռք ձգելով :Փայլուն էր Հապէշեանի կեանքի այդ շրջանը եւ ինք բարի եւ առատաձեռն էր իր լաւ օրերուն: Վստահաբար գիտեմ թէ՝ 1920 – 22ին, Պաղեստին, Սուրիա, Կիլիկիա, Պոլիս, իր ճամբորդութեանց ընթացքին, ան շատ անգամներ հանդիպած էր ցիրուցան եղած Մարզուանցի եւ Ամասիացի հայրենակիցներու եւ լայնօրէն օգնած էր անոնց :

1923ին, վերջացուց իր ճամբորդութիւնները , քաղաքական եւ այլ փոփոխութիւններու հետեւանքով եւ Հապէշեան ինկաւ դարձեալ Փարիզ , այս անգամ իր հաշւոյն գործելու հին գիրքերու եւ ձեռագիրներու առուծախով: Դժուարութիւնները շուտ հասան, , ապրուստի հարցը ծանրացաւ, Ֆիզիքապէս տկարացաւ ողբացեալ ուսուցիչս, հիւանդութիւնները իրարու յաջորդեցին , իրենց հետ բերելով հետզհետէ աւելի ճնշիչ թըշուառութիւն մը :

Հապէշեան՝ իր հայերէն սահուն գրիչովը եւ պատմագէտի հմտութեամբ կրնար կարեւոր գործեր արտադրել եւ այդ էր արդէն իր յաւիտենական երազը, բայց ի՞նչպէս կրնար իրագործել այդպիսի ձեռնարկ մը, երբ ստամոքսը իր հրամայական պահանջներն ունէր եւ օրական ապրուստը յաճախ ցամաք հաց էր: Շուրջ երկու տարի առաջ ինծի կ'ըսէր թէ Ամասիոյ մասին ուսումնասիրական գործ մը պատրաստելու ձեռնարկած էր: Չեմ գիտեր թէ ձեռագիրներ ձգած է այդ մասին :

Այսպէս կ'անցնին կ'երթան անհատներ որոնք օժտուած բնածին արժանիքներով, դժբախտաբար կը տապալին կեանքի անողոք հարուածներուն տակ: Դառն եղաւ Հապէշեանի ճակատագիրը, բայց հարուստ են իր յիշատակներն եւ վստահ եմ որ բազմաթիւ են զանոնք պահողները :

Հանգիստ իր յոգնած ոսկորներուն :

ԱՐՄԷՆ ՇԱՄԼԵԱՆ

Միխիթար Աբբայի

200ԱՄԵԱԿԸ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆՆԱ, 12 Փետր. (Յառաջ) — Մեր փոքրաթիւ գաղութը քիչ անգամ առիթ ունեցած է իր անդամներու մեծագոյն մասը ողջունելու ազգային ջերմ մթնոլորտի մէջ: Այդ բացառիկ օրերէն մէկն եղաւ Մխիթարեան Միաբանութեան Յոբելենական հանդէսը իր հիմնադիրին՝ Մխիթար Աբբայի մահուան 200ամեակին առթիւ, Փետրուար 11ին:

Նախապէս եղած հրաւէրի մը վրայ, քաղքիս եւ շրջակայ արուարձաններու հայութիւնը կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին հաւաքուած էր Մխիթարեանց վանքը, ուր նախ առիթ ունեցաւ Մատենադարան – Թանգարանը տեսնելու, շօշափելու եւ գնահատելու այն հսկայ աշխատանքը, զոր տարած էր Մխիթարայ այս Տունը, մօտ 150 տարուան շրջանի մէջ, հաւաքելով, դասաւորելով ու մշակելով հայկ. հնութեանց վերաբերեալ անգին գանձեր .— ձեռագիրներ, դրամներ, գրքեր, թերթեր, տարազի եւ եկեղեցական անօթներու վերաբերեալ մանրիկներ եւն. եւն. :

Մխիթարեան Մատենադարանի վարչութիւնը այս առիթով բացումը կը կատարէր նաեւ քանի մը նոր սրահներու, որոնք չքեղ պահարաններու եւ դարաններու մէջ կ'ամփոփէին վերջին 50 տարուան ընթացքին լոյս տեսած հայերէն գրքերու եւ թերթերու մեծ հաւաքածոյ մը:

Ժամը 4ը անցած էր, երբ վանքին մեծագոյն սրահին մէջ կը հնչէր Մխիթարի քառաձայն քայլերգը՝ բացումը կատարելով բուն իսկ յոբելենական հանդէսին: Կը նախագահէր Մխիթարեան Միաբանութեան ընդհ. Աբբայ Մեսրոպ արք. Հապոզեան, որ խօսեցաւ հայրենաշունչ, կրակոտ ճառ մը: Փոքրիկն Անահիտ Արսլանեան արտասանեց «Ձօն Մխիթարայ», հրճուեցնելով հանդիսականները իր համարձակ ու սիրուն ձեւերովը: Բանախօսեց Հ .Վահան Ինգլիզեան, նիւթ ունենալով Մխիթար Սեբաստացիի կեանքն ու իր գործին նշանակութիւնը: «Մխիթարի տեսիլք»ի մասին ինքնագիր բանաստեղծութեամբ գեղեցիկ ուղերձ մը ըրաւ Հ. Աւետիս Խըլադեան: Զուտ Աւստրիացիներէ կազմուած երկսեռ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Հ. Մովսէս Սրապեանի , երգեց «Տէր կեցո դու զՀայս» : «Հանդէս Ամսօրեայ»ի խմբագրապետ Հ. Ներսէս Ակինեան ներկայացուց Մխիթարը եւ Մխիթարեանդրականութիւնը, որուն յաջորդեց «Ով մեծասքանչ դու լեզու» խմբերգը: Վերջին բանախօսը՝ Հ. Եփրեմ Պօղոսեան՝ համառօտ ակնարկով մը գծեց պատկերը Մխիթարեանց 250 տարուան կրթական գործունէութեան :

Երգչախումբի «Բամ Փորոտան»ով յայտագիրը վերջացած էր, երբ գաղութիս առաջնորդ Եղիշէ վարդապետ Իւթիւճեան խօսք առնելով՝ գըրուատեց Մխիթարեանց ազգային գործունէութիւնը: «Այդ գործունէութիւնը, ըսաւ, կը գնահատենք ոչ միայն մենք, Վիէննայի Հայերս, այլեւ ամբողջ տիեզերքի հայութիւնը» ու շնորհակալութիւն յայտնեց որ Մխիթարեան վանքը այսպիսի հաճելի հանդէսով մը առիթ տուած էր Վիէննայի հայութեան քանի մը ժամ վայելելու հայաշունչ մթնոլորտ մը :

★ Կ'իմանամ թէ մօտ առենէն լոյս կը տեսնեն «Հանդէս Ամսօրեայ»ի յոբելենական թիւը՝ « Մխիթար Տօնագիրք» անունով եւ Հ. Արսէն Այտընեանէ խառն խումբի, երգի եւ նուագախումբի համար ձայնագրուած Ս. Պատարագի երգեցողութիւնները, նուիրուած Մխիթարայ անմահ յիշատակին :

Մխիթարի մահուան 200ամեայ տարեդարձի փակումը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 30ին հանդիսական պատարագով :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅ ԲԺԻՇԿ ՄԸ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ (Յառաջ) — Անցեալ չաբթու, Հարաւային Վիւրթէմպէրկի (Գերմանիա) Ռոթվայլ քաղաքին մէջ անձնասպան եղաւ՝ բոլորէն սիրուած ու յարգուած բժիշկ Սիմոն Սպենտիարեանը։ (Ռոթվայլ այն փոքր քաղաքն է, ուր հազարի մօտ հայ տարագիրներ համախմբուած էին պատերազմը վերջանալու օրերուն)։

Կը պաշտօնավարէր «Իրօյ»ի մօտ, իբրեւ բժիշկ (նախապէս ալ «Ունրայի մօտ) եւ միակ Հայն էր, որ իր տիկնոջ եւ նոյնպէս բժիշկ՝ իր զաւկին հետ մնացած էր յիշեալ քաղաքը, հայ տարագիրներու ցրումէն վերջ։ Ծնած էր Խրիմի Եւպատորիա քաղաքը 1895ին եւ կը սերէր Սպենտիարեան հանրածանօթ գերդաստանէն։ Հին տարագիրներէն էր։ Կը պատկանէր Փրակայի հայ ուսանողներու խումբին եւ այդ հանգամանքով է որ աւարտած է բժշկական համալսարանը։ Զինադադարի նախօրեակին փախած եւ ապաստանած էր Ռոթվայլ։ Ունէր բարեհամբոյր բնաւորութիւն, ջերմ հայրենասէր էր եւ սրտցաւ վերաբերում ցոյց տուած է միշտ եւ յատկապէս իր ազգակիցներուն հանդէպ։

Վերջերս անդիմադրելի ջղայնութիւն մը եկած էր վրան։ Նախ չափազանց շատ կ՚աշխատէր եւ ապա ձանձրացած էր տարագրի վիճակէն։ Կը խորշէր այն անհամար յանձնախումբերէն, որոնց առջեւ, իբրեւ տարագիր, ստիպուած էր պարբերաբար հաշիւ տալ։ Վերջերս ձեռնարկած էր գաղթելու Ամերիկա եւ սկսած անհրաժեշտ գործողութեանց, — հարցարաններ լեցնել, հարցաքննուիլ, եւն., ինչ որ սաստկացուցած էր իր ջղայնութիւնը։ Եւ առաւելապէս իր ճամբորդութեան հետ կապուած այս ձեւակերպութիւններն են որ լեցուցած են իր համբերութեան բաժակը եւ մղած են զինքը առնելու այս յուսահատական քայլը։

Գիշեր մը, գործը ձգելով, գացած է պանդոկ մը եւ սենեակ մը վարձած է այնտեղ։ Ապա փակուած է սենեակին մէջ եւ ինքն իրեն բրած է թոյնի ուժեղ ներարկում մը, որու հետեւանքով ալ քանի մը ժամէն մեռած է։

Յաջորդ օրը, մինչեւ կէսօրէ վերջ, սենեակին դուռը չբացուելով, պանդոկապետը դիմած է ոստիկանութեան։ Եւ ոստիկաններ գալով, դուռը կոտրած եւ տեսած են բժիշկը, անշունչ փռուած մահճակալին վրայ։ Սենեակի սեղանին վրայ ձգած է ռուսերէն երկտող մը, տիկնոջը ուղղուած (կինը Ռուս է)։ Այդ գրութեան մէջ կ՚ըսէ, թէ կեանքէն ձանձրացած ըլլալով անձնասպան կ՚ըլլայ։

Դիակը, դիազննութեան ենթարկուելէ վերջ, իր պարագաներու ցանկութեամբ կը տարուի դիակիզարան եւ հոն կ՚այրուի։ Աճիւնը կ՚ամփոփուի փոքր արկղի մը մէջ եւ կը դրուի ընտանիքի տրամադրութեան տակ։ Ամերիկա երթալու ատեն, կինն ու զաւակը որոշած են աճիւնը միասին տանիլ եւ այնտեղ ալ թաղել։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՈՎ ՈՐ ՀԻՆԳ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՏՆԷ, «ՀԱՅ-ԲՈՑԺ»ի, ՁՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՅ ՎԵՑ ԱՄԻՍ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18»Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ, 13 Փետրուար. — Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին նախաձեռնութեամբ, բացառիկ շուքով տօնեցինք մեր երկրորդ «Վարդանանց»ը՝ «Փետրուար 18»ի ժողովրդական ըմբոստութեան տարեդարձը։

Որոշուած ժամուն Յոյներու ծանօթ սրահը ամբողջութեամբ լեցուած էր ընկերներու, համակիրներու եւ բարեկամներու կողմէ։ Սեղաններու վրայ կարմիր եւ ճերմակ գինիի շիշեր, բազմապիսի աղանդերներ, եւ մեր ժրաջան Խաչուհիներու ձեռքով պատրաստուած ուտելիքներ։

Ընկեր Գ. Աճէմեանի բացման խօսքէն վերջ, միաձայնութեամբ սեղանապետ ընտրուեցաւ Կ. Խրիմեան, զոր իր պաշտօնը վարեց մեծ ձեռնհասութեամբ։ Ցերեկոյթը բացուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով։ Յետոյ մէկ վայրկեան լռութիւն յոտնկայս, յարգելու համար յիշատակը անոնց որ ինկան Փետրուարէն առաջ ու վերջը, ազատութեան եւ անկախութեան համար։ Ապա, սկսաւ խրախճանքը։ Բազմաթիւ էին երգողները, արտասանողները եւ խօսողները։ Կ՚արժէ յիշել Պէյրութէն վերջերս հասած հայր եւ որդի Վարժապետեանները որոնք իրենց, հայերէն եւ արաբերէն երգերով մասնաւոր փայլ մը տուին ցերեկոյթին։ Իրենց չնորհալի երգերովը եւ արտասանութիւններով նոր ոգեւորութիւն ստեղծեցին Ծ. Փափազեան, Բ. Խրիմեան, օրիորդներ Հարէլեան, Շ. Առաքելեան, Տէրմանեան եւ ուրիշներ։ Մեր դըպրոցին ուսուցիչը՝ Պ. Կարապետ Յովակիմեան հայրենաշունչ խօսքերով փառաբանեց փետրուարեան ըմբոստութիւնը։ Խօսեցան նաեւ ընկեր Թ. Այվազեան որ նոյնպէս փառաբանեց մեր քաջերն ու նահատակները։ Ընկեր Մ. Միրզէն բաղդատելով Փետրուար 18ը եւ Վարդանանցը, ըսաւ թէ զոյգ տօները թէեւ իրարմէ դարերով հեռու, բայց խորքով եւ բովանդակութեամբ նոյնն էին։

Կ՚ուզէի առանձնապէս յիշել մեր ուսանող երկու ընկերներուն՝ Հ. Տասնապետեանի եւ Կ. Թաշճեանի (երկուքն ալ Հալէպէն) այնքան հաւատաւոր եւ խանդավառ խօսքերը, համեմուած՝ մանրադէպերով. — Թէ ինչպէս Սուրիոյ հայ գիւղերէն մէկուն՝ գեղջուկ տէրտէրը կը բացատրէր թէ «Վարդան Մամիկոնեանը Դաշնակցական էր։ Յիշենք նաեւ ընկեր Ա. Թաթուլեանի «Հող կը փորեմ»ը։

Ժամը 7էն վերջ, մնացող ընկերներն ու համակիրները ինչպէս նաեւ Խաչուհիները մինչեւ ուշ ատեն ազգային եւ յեղափոխական երգերով կը թնդացնէին սրահը։ Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ երաժշտական բաժնի անպաշտօն վարիչներն էին ընկեր Գառնիկ Առաքելեան եւ Կիրակոս Փափազեան։ «Հուսք Բանք»ը արտասանեց սեղանապետը եւ կրկին «Մշակ բանուոր»ը թնդացնելով, փակեցինք այս օրինակելի ցերեկոյթը։

Փառք «Փետրուար 18»ին եւ պատիւ անոնց որ մինչեւ այսօր կը տառապին Սիպերիոյ սառնամանիքներուն մէջ, յանուն ազատութեան։ Անկցին բոլոր բռնատիրութիւնները եւ կեցցէ բոլոր ժողովուրդներու ամբողջական եւ բացարձակ ազատութիւնը։ — Պապլէ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի 12 Փետրուար առտուան ժամը տասին Հ. Մ. Մ.ի կրտսերները մրցեցան Croissyի դէմ, Olierի մեր դաշտին վրայ։ Մեր խումբը միշտ յանդուգն եւ վճռական, գովելի է իր նուրբ եւ ճարպիկ խաղարկութեամբ։ Խաղը առաջին վայրկեանէն հետաքրքրական դարձաւ։ Երկուստեք իրար գերազանցելու ճիգ մը կար։ Մեր տղաքը իրենց վարպետ ու ներդաշնակ փասերով տիրացան դաշտին։ Հակառակորդին յարձակողական եւ պաշտպանողական գծերը կազմալուծելէ վերջ, յաջորդաբար հինգ նշանակէտներով ապահովեցին յաղթանակը։ Խաղը վերջացաւ 5—0, ի նպաստ Հ. Մ. Մ.ի։

Կէսօրէն վերջ Հ. Մ. Մ.ի Ա.ը եւ պահեստին եւ բարեկամներ ուղղուեցան դէպի Ably, օթոքարին մէջ տեղաւորուած, խանդավառ երգ ու ծիծաղով։ Ժամը 13.30ին մեր պահեստին դաշտ եկաւ։ Հակառակորդ խումբը առաջին վայրկեանէն յուսահատ ու թոյլ խաղարկութիւն մը ցոյց տուաւ։ Այս խումբը երթի մրցումներուն ջախջախիչ պարտութիւն մը կրած էր։ Նոյնը եղաւ դարձի մրցման արդիւնքը։ Մեր պահեստիի խումբը առանց մեծ ճիգի յաղթանակը տարաւ 7–1։

Բոլոր մարզիկները գովելի էին մանաւանդ Գ. Միքայէլեան, Յարութ, եւ Պօնպօն եղբայրները։

Ժամը 15ին առաջինը պէտք էր չափուէր։ Մեր Ա.ը ինքզինքը գտած կազմաւորուած է։ Առաջին յարձակողական գիծը անթերի է, եթէ կեդրոնի Յակոբը իր երբեմն տկարութեամբ եւ անհաւասարակշռութեամբ չտկարացնէ խաղին ներդաշնակութիւնը, իսկ կեդրոնի եւ վերջապահներու պողպատուած պատնէշը անխորտակելի է։ Մեր մարզիկները վերջնապէս չափած եւ հասկցած են իրենց խաղընկերներուն ուժն ու կարողութիւնը։ Ամենափոքր սխալն անգամ աննկատ չանցնիր։ Իրարու վրայ կատարեալ վստահութիւն ունին։ Գնդակախաղը իր բոլոր նրբութեամբ հասկցած են, ու կը խաղան ճաշակով ու եռանդով։ Նոյնքան ալ բծախնդիր են իրենց ազգային արժանապատուութեամբ, բարձր պահելու մարզական ոգին եւ ազգային դրօշը՝ որուն խորհուրդին համար ամէն ճիգ կը թափեն։ Ablyի Ա.ը պահեստին պէս յաղթանակի յոյս չունէր։ Ամէն ճիգ կը թափէր պատուով դուրս գալու։ Մեր մարզիկները եթէ քիչ մը ինքնավստահ չխաղային, անպայման 8–10 նշանակէտ կը շահէին։ Ասոր հետ մէկտեղ հաճելի եւ գոհացուցիչ մրցելինք մը [illegible]ան։ Հ. Մ. Մ. յաղթեց 4–1 Ապլիի։

Վերդարձին յաղթական ու ոգեւորուած ազգային ու յեղափոխական երգերը կը թռչէին մթնոլորտին մէջ։ Մեր մարզիկներուն տրամադրութիւնը բարձր է, սակայն պէտք է իրենց ամէն ջիղերը պրկեն եւ ամէն ճիգ թափեն յառաջիկայ մրցումներէն յաղթական դուրս գալու համար։ Եղանակին ամբողջ տեւողութեան՝ որեւէ խումբէ չեն պարտուած, եւ այսօր մեր խումբերը տեսականօրէն եւ գործնականօրէն աւելի զօրաւոր են քան եղանակին սկզբնաւորութեան։ Ուրեմն մեր լաւագոյն մաղթանքները յառաջիկայ մրցումներուն համար, իրականացնելու համար իրենց վարիչներուն յոյսը։

Յ. ԴԻՏՈՂ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Բ.

— Ամբողջ օրը ես անտառից նայում էի ձեզ, այժմ էլ այնտեղ են իմ ընկերները։ Մենք ձեզ պահպանում էինք։ Տեսայ ձեր խաղերը եւ յիշեցի այն ժամանակները, երբ ես էլ ջահել էի։ Ցիշում եմ մեր ժամանակը, այսպիսի վախեր չկային մեր երկրում, եւ երիտասարդները այժմեաններին նըման չէին, իւրաքանչիւրը մի – մի կաղնեծառ։ Ամէն անգամ, երբ հարսն ու աղջիկ հաւաքւում էին մի տեղ, երիտասարդի պարտքն էր յանկարծ երեւալ նրանց մէջ, խառնակութիւն, իրարանցում գցել եւ հեռանալ խսկոյն։ Տեսայ որ այսօր չկայ մի այդպիսի մարդ, մոռացայ ինձ եւ եկայ.

— Այն էլ ոչ մենակ ...

— Այո, գալիս էի եւ պատահեցի մի ուրիշին, որ խօսելով այս ձորի, այս աղբիւրի մասին, երեւում էր որ նա էլ ձեզ մօտ գալ է ուզում. բայց ամաչկոտ էր ինչպէս նորահարս։ Առաջնորդեցի նրան ...

— Բաւական է, ընդհատեց Գայիանէն նրա խօսքը։

— Հեռացէք այստեղից. ի՞նչ էք այս աղջիկներին դէս ու դէն ցրուել։ Դա ամօթ է...

— Դու երբեք մի խօսք չես ասել, որ Մանասը չկատարէ։ Բոլորովին հեռանա՞լ, կորչե՞լ։

Եւ տեսնելով, որ աղջիկը չէ պատասխանում, նա շարունակեց.

— Հասկանում եմ։ Մութը գալիս է, իսկ ուր մութ կայ, այնտեղ պատրաստ են գայլն ու աւազակը։ Թոյլ տուր նստիլ այն բլրի վրայ, ընկուզենու տակ։ Դեռ չէ՞ք վերջացրել։

— Ոչ, քիչ է մնում։

— Շարունակեցէք. մի թողէք որ սափորը իր փորում մի հատ գաղտնիք էլ պահէ։

Նա կանչեց Ջալալին եւ երկուսը գնացին դէպ ի ընկուզենին։

Բայց տօնը իսկապէս փճացել էր եւ զուր էին Գայիանէի յանդիմանութիւնները։ Ճիշդ է, երեխան նորից ծածկուեց կարմիր շորի տակ եւ շարունակեց իր պաշտօնը, ճիշդ է, մի քանի աղջիկներ դեռ սրտատրոփ սպասում էին թէ ինչ կ՚ասեն իրանց նշանները, բայց խաղը այլեւս կենդանութիւն չունէր։ Շատերը կամաց կամաց հեռացան, տուն գնացին, որովհետեւ Մանասը, ինչ էլ ասէր ինքը, ծմակի մարդ էր, լաւ զինուած, ահռելի տարածող։ Ծիծաղ չկար. վազվզոցը, ոստիւնները դադարեցին։ Երգողները շտապում էին, երգը սառն էր։ Հոգին մեռել էր, շարունակւում էր ձեւականութիւնը։

Եւ դրա գլխաւոր պատճառը դարձեալ Գայիանէն էր։

Ահա նա առանձնացել է, նստել աղբիւրի դիմաց, մի փոքրիկ լանջի վրայ։ Ինչո՞ւ նա այլեւս չէ կարողանում բռնել իր տեղը աղբիւրի գլխին, ինչո՞ւ նրա ձայնը այլեւս չէ հնչում ջուխտակ ծառերի տակ։ Այդ լաւ գիտէ Մէհրին, որ տեղաւորուել է նրա կողքին եւ գործի է դրել իր դիւթող շշուկները։ Մի աղջիկ վազեց, բերեց Գայիանէի մատանին, շտապով կրկնեց այն երգը, որից յետոյ նա դուրս էր եկել սափորից։

Դա էլ մի զարմանալի երգ էր, ճիշդ, դրական պատասխան էր տալիս այն երգին, որ Խաչենցու կարմիր կնիքն էր դուրս հանել։ Բայց այս նոր վկայութիւնը այլեւս ազդել չէ կարողանում. դիւաէ Մելիքի աղջիկը, որ ուրիշ կերպ գուշակել չէր կարող սափորը։

Եւ Մէհրին է, որ ճանաչում է իր սանիկի սիրտը. նա չէ սխալւում եւ աւելի ուժ է տալիս իր օրօրող շշուկներին։ Ահա նա դիւթեց. Գայիանէն իր գլուխը թեքեց նրա ուսի վրայ, անշարժացաւ, լսել ու երազել է ուզում։ Պառաւը աշխարհային ճշմարտութիւններ է ներշնչում անփորձ ջահելին։ Բաւական է, օրեր կան դեռ, բախտի քաղցրութիւնը միանգամից ճանաչել չէ կարող մարդ. դա վերն է նրա սրտի ուժերից... Եւ հարկաւոր են օրեր, երկար տարիներ... այսքանն էլ բաւական է։ Թող սիրտը կանգ առնէ եւ սպասէ մնացածին։ Սպասողը երջանիկ է...

Լսում է Գայիանէն այդ մեղմ ու անուշ խօսքերը, դա նոյն ձայնն է, որ մանկութեան օրերում հրաշալի քուն էր բերում՝ ոսկի երազներով լի քուն։ Դիմադրել նրա հմայքին չէ կարելի. օ՜ անցած օրերը, կարծես, վերադառնում են, կարծես նոյն սիրուն քունը իջնում է այժմ էլ, որ քաղցրացրնէ այսօրուան օրն էլ, ոսկեզօծէ այնքան յուզմունքներն էլ...

ԼԷՕ

ալ զօր. Մաւթի։ Երբ հարցուցեր են թէ ինչու տուած է այս գումարները, Փէոէ պատասխաներ է թէ Լը Թրոքէրի վճարած է իբրեւ փաստաբանի վարձք, որպէսզի միջնորդէ զօր. Մաւթը Հնդկաչինի մարզպան նշանակելու համար. զօր. Ռըվէռ մէկ միլիոնը ստացած է նոյն նպատակով, եւ իբրեւ ընդունելութեան ծախք, իսկ զօր. Մաւթի մէկ միլիոնը վճարուած է որպէսզի պատրաստէ իր թեկնածութիւնը ։

Պ. Թրոքէր՝ (ընկերվարական), որ ազգ. պաշտպանութեան նախարար էր այնատեն, անմիջապէս հերքեց իրեն վերաբերեալ մասը, բուռն զայրոյթ յայտնելով։ Այս առթիւ կ'ըսէ թէ 1949 Սեպտեմբեր 23էն իսկ նամակ մը գրելով Ապահովութեան Տեսչութեան, իբրեւ խաբեբայ ներկայացուած է Փէոէն ։

★ Զօր. Ռըվէռ նոր նամակ մը ուղղած է քննիչ յանձնաժողովին, առանց անուններ յայտնելու, ինչպէս կը պահանջէին։ Այս առթիւ կ'ըսէ թէ «կ'ուզեն ստիպել զիս որ անուններ տամ եւ կը չահագործեն իմ լռութիւնս»։

★ Յանձնաժողովին նախագահը, Պ. Էտմոն Միշլէ, շրջաբերական մը ուղղելով անդամներուն, կը գանգատի թէ գաղտնի եւ կնքուած փաստաթուղթ մը բացած եւ բովանդակութիւնը մամուլին հաղորդած են, երբ ինք բացակայ էր Փարիզէն։ «Մեր պաշտօնակիցներէն մէկը բացած է զօր. Ռըվէռի տեղեկագիրը՝ իր յարաբերութեանց մասին»։ Այս առթիւ կը յիշէր համայնավար մամուլին մէջ եղած հրատարակութիւնները, մինչդեռ յանձնաժողովը գործի ձեռնարկած ատեն որոշած էր չհրատարակել քննուած փաստաթուղթերը։ Յանձնաժողովին համայնավար անդամն է Քրիկէլ – Վալմիրոն ։

Անկարգութիւններ եւ ձերբակալութիւններ

Կիրակի օր բուռն ընդհարումներ տեղի ունեցան Փարիզի կարգ մը թաղերուն մէջ, համայնավարներու եւ իրենց հակառակորդներուն մէջ ։ Թերթերը կը գրեն թէ վաթսուն հոգի ձերբակալուեցան այս առթիւ ։

Առաջին ընդհարումը տեղի ունեցաւ Փլաս տէ Ֆէթի մէջ, «Իւմանիթէ»ի համայնավարական թռուցիկներու ցրուիչներուն, եւ ոչ–համայնավար թերթերու վաճառորդներուն միջեւ։ Ձերբակալուեցան քսան հոգի։ Միեւնոյն պատճառներով 30 հոգի ալ ձեր[...]ակալուեցան Մենիլմոնթանի մէջ ։ Երկու պահակներ վիրաւորուեցան ։

Ժամը 11ին, Մոնթրէօյլի մէջ 200 ցուցարարներ հաւաքուեցան համայնավար քաղաքապետին՝ Դանիէլ Ռընուի առաջնորդութեամբ, եւ ոստիկանութիւնը նորէն միջամտեց։ Վեց հոգի ձերբակալուեցան, երբ թռուցիկներ կը ցրուէին ։

Այս անկարգութեանց հետեւանքով, ըմբոստութեան, ոստիկաններու վրայ յարձակած ըլլալու մեղադրանքով ձերբակալուած ամբաստանեալներուն մէջ թերթերը կը յիշեն նաեւ Հայ մը, Հանրի Էլէկեան, տպագրիչ ։

Նոյն օրը Վերսայլի մէջ ալ ցոյց մը սարքուեցաւ Հնդկաչինի պատերազմին դէմ եւ հինգ հոգի ձերբակալուեցան։

Թերթերը կը գրեն թէ ձախողած է հանքագործներու գործադուլը՝ կեդր. Ֆրանսայի մէջ ։

★ Կառավարութիւնը շրջաբերականներ ուղղեց բոլոր նահանգապետներուն, բարեկարգութիւնը ապահովելու համար։ Քաղաքային եւ զինուորական ուժեր պիտի դրուին նահանգապետներուն տրամադրութեան տակ։ Միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, աշխատանքի ազատութիւնը ապահովելու համար։ Նահանգապետները իրաւունք ունին ձերբակալելու անոնք որ խռովութիւններ կը սարքեն, սուտ լուրեր կը տարածեն թերթերով կամ թռուցիկներով եւն.։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԷՇԹԱՅԻ մէջ դատուած ամերիկացին ալ, Վոկըլը, «խոստովանած է» թէ լրտեսութիւն կը կատարէր երեք տարիէ ի վեր եւ կը ցաւի որ մնացած է Հունգարիոյ ։

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ ճառ մը խօսելով կիրակի օր, գանգատեցաւ թէ արեւմտեան պետութիւնները մեծ դժուարութիւններ կը յարուցանեն, իր խնդրած վարկերը տալու համար ։

ՀԻՒԼԷՍԱԿԱՆ առաջին դեղարանը բացուեցաւ Օքսֆորտի մէջ (Մ. Նահանգներ), բոլոր անհրաժեշտ պիտոյքներով ։

ԵԳԻՊՏԱՑԻ ՄԸ, Էտուար Ծօնաւեռեան ?, որ արտաքսման հրաման ստացած էր, սպաննուեցաւ կիրակի օր, Ժան Կուժոն փողոցին մէջ, ոստիկանի մը արձակած գնդակէն։ Իտալացի մը վիրաւորած էր բախտախաղի մը առթիւ, եւ փախած ատեն կրակ բացած՝ ոստիկաններուն վրայ ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ձերբակալուեցաւ Crédit Généralի տնօրէնը, Միլէյի, որ ամբաստանուած է թէ դրամ կը շորթէր յաճախորդներէն ։

Ներկայացում պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Անթուանի «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Գիւլխանդանեան» խումբին, եւ Կապոյտ Խաչի հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի ։

Մեծ պատրաստութեամբ եւ կարող ուժերով կը ներկայացուի Ա. Երէցեանի ՍԱՍՆՈՅ ԴԻԻ – ՑԱՍՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին, Պար Վիտըլիւք, Մարտիկեանի սրահին մէջ, Սէնթ Անթուան ։

Երգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ։ Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս հայկական եւ եւրոպական պարեր, ղեկավարութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պոլվար Օտտօ նուագախումբի։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՊՈՄՈՆԻ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ԽՈՒՄԲԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

25 Փետրուար, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, դպրոցի սրահին մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՇԱՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, փետրուար 26 կիրակի ժամը 4էն կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ ։

Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը, կը ներկայացուի Սիպիլ – Ալփասլանի ՄԱԳՆԻՍԸ, Բիւթանիոյ ժողովրդական երգերով ։ Երգեցիկ խումբ, ղեկավարութեամբ Պ. ՄԵՍՐՈՒՄԵՆՑի ։

Մուտքը 75 ֆրանք։ Աճուրդ չկայ։ Պիւֆէն ճոխ ու մատչելի, պատրաստուած Խաչուհիներէ ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ (վարչական).— Ամսթեր-տամ, Գ. Ի..— Ձեր յանձնարարութիւնը չէ կատարուած ։

Թուլուզ, Տիկ. Այվ.— Ձեր ղրկած հազար ֆրանքը փոխանցեցինք Մարսէյլի մասնաճիւղին ։

Շթութկարտ, Պ. Ղազարեան.— Ստացա՞ծ էք պակաս թիւերը։

Լիոն, Պ. Աղա.— 948 հոկտ. 8էն ։

Լա Սիոթա, ընկեր Աճէմ.— Ձեր ուզած ցանկը կը ղրկենք Մարտի վերջերը, այսինքն 6րդ տարեշրջանի մուտքին ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Գրիգոր Յակոբեան, զաւակներն ու թոռները, ինչպէս նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներու եւ մարզիկներու մեծ ընտանիքը, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն՝ կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք.ի, Փարիզի հայ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, Ֆրանսայի եւայլ երկիրներու հայ մամուլին, Միութիւններու, բարեկամներու կամ ազգայիններու, որոնք ազգային յուղարկաւորութեամբ, անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ նուիրատուութեամբ, յօդուածներով, անցեալ հոկտեմբերէն մինչեւ այսօր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր և մեծ հօր, Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադրին եւ սկաուտներու ազգ. պետին՝ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆի մահուան առթիւ։

Դիմակաւոր եւ անդիմակ պարահանդէս

ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի, Մարսէյլ, Շաբաթ 25 Փետրուար, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։

Clubի մէջ, 51 rue Grignan։

Առաջնակարգ orchestre եւ ընտիր պիւֆէ։ Attractions, եւն., խումբը կ'երգէ իր ճոխ երգացանկի զուարթ կտորներէն։ Մուտք 200 ֆրանք։ Փութացէք ապահովել ձեր սեղանները, դիմելով երգչախումբի անդամներուն ։

THEATRE IENA

21 h. Mercredi 1 Mars 950

ALAIN NOY, MALKA RIBOWSKA

dans JUNGLES

Essai dramatique en 3 tableaux de J.J.Varoujean et R. Durran avec Pierre Lucas Varoujean։

Եկէք տեսէք բեմադիր Վարուժան Ուզունեան իր Ֆրանսական խմբով, Չորեքշաբթի երեկոյ, Մարտ 1ին ։ Տոմսերը կը վաճառուին Պ. Պ. Պարսամեանի եւ Բալուեանի մօտ։ Այժմէն ապահովեցէք ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շատ կարեւոր խնդրոյ մը առթիւ ժողովի կը հրաւիրուին Ֆր. Կ. Խաչի հետեւեալ մասնաճիւղերը իրենց վարչութիւններով.— Պոմոն, Մարսէյլ, Սէն Լու, Պուլվար Օտտօ, Սէնթ Անթուան, Սէն Ժերոմ, ՍէնթԱնն, ՍէնթՄարկրիտ, Կարտան, Լա Սիոթա, այս չորեքշաբթի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին քաղաքի «Ահարոնեան» ակումբը։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին դասախօսութիւնը, այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais։ Նիւթ՝ «Արշակունեանց հարստութիւն»։ Կը դասախօսէ Պ. Կ. ԽՐԱՅԵԱՆ։ Կը հրաւիրուին երէց ընկերները, համակիրները ու սանուհիները ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8ին, դպրոցին սրահը, 78 րիւ Րապըլէ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը դասախօսէ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ ։ Նիւթ՝ «Կոմիտաս վարդապետ» ։

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան։ Նիւթը կը ներկայացնէ՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

«Ի՞ՆՉ Է ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԷՆ» ։

Մուտքը ազատ է։ Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն։ Կը խնդրուի այն անդամներէն որոնք կ'ուզեն մասնակցիլ վիճաբանութեանց, նախօրօք պատրաստուիլ ։

Bld. Oddo, երեքշաբթի 21 Փետրուար ։
Լէ Օ'Լիվ, հինգշաբթի 23 Փետրուար։
ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻՏ, Ուրբաթ 24 Փետրուար։
ԿԱՐՏԱՆ կիրակի 26 Փետրուար ։
ՄԱՐՍԷՅԼ քաղաք երկուշաբթի 27 Փետրուար։

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՄՈՒՐԱՏԻ ՅԻՇԱՏԱԿԸ

Կը տօնուի Տէսինի մէջ, Փետրուար 25ին, նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Հայր. Միութեան, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Կը խօսին ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ Պ. ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ ։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Mercredi 22 Février 1950 Չորեքշաբթի 22 ՓԵՏՐ.

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6084–Նոր շրջան թիւ 1495
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈԿԻՑ ՓԱԽԱԾ ՓԱԽՈՒԿՆԵՐ

Կարաւանին առջեւ անցած թզուկներ կան, որոնք զանազան խեղկատակութիւններ կը փորձեն, ուշադրութիւն գրաւելու, ամբոխին կեր ճարելու համար։

Կովկասի մէջ «Թոկից փախած» կամ «խելքից պատուհաս» կը կոչեն այս կարգի տիպարները։ Պոլսոյ մէջ պիտի ըսէին — «Փրկիչէն փախած»։

Երկու մակդիրներն ալ, թէեւ պատկերալից, կը մնան տժգոյն, եթէ բաղդատէք բուն իրականութեան հետ։

Այո, արգահատելի են այս փախուկները, ինչ տարազ ալ հագած ըլլան։ Բայց մանաւանդ զզուելի, բառին բովանդակ նշանակութեամբ։

Թերեւս նկատած էք,— Դաշնակցութեան ոխերիմ թշնամիները նոր ծուխ մը գտած են, վառ պահելու համար պառաւական չարախօսութեանց, քսութեանց, գրգռիչ յերիւրանքներու եւ քնաբեր առասպելներու թունաւոր գոլորշիները։

Այս անգամ ալ խաղաղութեան կոչերը կը շահագործեն, համաձայն վերէն արձակուած հրամաններու։

Խաղաղութիւն,— ո՞վ չուզեր։ Որո՞ւ սրտին չի խօսիր։

Մեր ճղակոտոր ժողովուրդը, որ «Տո՛ւր աշխարհիս խաղաղութիւն» կ'աղերսէ դարերէ ի վեր, ամէնէն աւելի չի՞ կարօտիր այդ անփոխարինելի օրհնութեան, երկու աշխարհասասան սպանդներ տեսնելէ վերջ։

Մանաւանդ որ, ահա 25 — 30 տարիէ ի վեր կը չափէ աշխարհի բոլոր պողոտաները։ Այսինքն շատ աւելի բան գիտէ, կը տեսնէ ու կ'իմանայ ամէն օր, քան երբ սախական երկրի մը խորերը կը գտնուէր։

Իր դարաւոր պայքարն ալ խաղաղութեան համար չէ՞ր։ Խաղաղութիւն՝ ազատութեամբ։ Ինքնորոշման իրաւունքով։ Իր սեփական հողերուն վրայ։ Իր շինարար, ստեղծագործ բաժինը բերելու համար մարդկութեան։

Առաջին Աշխարհամարտին՝ կիսուեցաւ իր համրանքը, փոխան շռայլաբան հաւաստիքներու եւ ոսկետառ մագաղաթներու։

Երկրորդին՝ մեր արիւնը հոսեցաւ Եւրոպայի, Ասիոյ, Ափրիկէի բոլոր ճակատներուն վրայ, առանց որեւէ փոխարինութեան։

Ի՞նչ բարիք պիտի կրնար բերել Երրորդ մը։ Մանաւանդ սա հիւլէական զինարշաւի օրերուն, երբ ամէն օր դիւային գիւտ մը կը հնարուի, ամբողջ երկիրներ, աշխարհամասեր կործանելու, միլիոնաւոր մարդիկ փճացնելու համար։

Ուրեմն, մարդկութեան ճշմարիտ բարերարները պիտի ըլլան անոնք որ անկարելին կը փորձեն, խաղաղութիւնը պահպանելու համար։

Անշուշտ աւելի լայն շունչ մը քաշած պիտի ըլլար խուճապահար մարդկութիւնը, եթէ նոյն ատեն փարատէր հիւլէական մղձաւանջը։

Ինչպէս շատ մը գաղափարական - ժողովրդական շարժումներու, խաղաղութեան այս ճակատին գլուխն ալ թառած է Խ. Միութիւնը, իր արբանեակներով։ Իբրեւ պետութիւն եւ իբրեւ կուսակցութիւն, իր բազմազան ճիւղաւորումներով։

Ծանօթ է նշանախօսքը.— Իրենք են խաղաղութեան միակ անվեհեր ախոյեանը, առաջնորդութեամբ «ժողովուրդներու հայր» Ստալինի։ Միւսները պատերազմի հրձիգներ են եւ ուրիշ ոչինչ։

Վերջերս բոլշեւիկ Ռումանիան ալ կոչ մը հրատարակեց, հրաւիրելով ժողովուրդը «դէպի գործնական եւ կազմակերպուած պայքար խաղաղութեան պաշտպանութեան համար»։

Եւ ահաւասիկ մեր թզուկներն ու փախուկները նորէն գործի վրայ, Պուքրէշի «Հայաստանեան ճակատ»էն։

Միայն խմբագրականին խորագիրը ամէն բան կը խօսի.— «Խաղաղասէր Հայեր, պատերազմասէր Հայեր»։

Ե՛ւ բթամիտ ե՛ւ նենգամիտ, մարդիկը կ'ուզեն այս առիթով ալ պղտորել ջուրերը, որպէսզի ապացուցանեն իրենց ճղճիմ գոյութիւնը։

Վաղը կ'իմանաք թէ որքան դեհկացած են այս թշուառականները, իրենց կռնակը տուած օտարին, որուն կը պարտին իրենց այսօրուան դիրքը եւ իրենց երազին մէջ չտեսած վայելքները։

Շ.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Արուեստի աշխատողներու տան դահլիճին մէջ, վերջերս տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր նիստ, նուիրուած սովետական շարժանկարի 30ամեակին։ Հանդէսին կը մասնակցէին կուսակցական եւ քաղաք. գործիչներ, արուեստագէտներ, բանուորներ եւ ծառայողներ։

«Սովետական կինոմոտոգրաֆիայի 30 տարին» նիւթի մասին զեկուցում տուաւ «կինոռեժիսոր» Լեւոն Իսահակեանը (Աւետիս Իսահակեանի որդին), որ ըսաւ.— «Սովետական կինօն (շարժանկար) դարձել է ամբողջ աշխարհի յառաջադէմ մարդկութեան սիրելին»։ Իբրեւ օրինակ, դասախօսը յիշեց վերջին չորս տարիներու ընթացքին խորհրդային շարժանկարի շահած մրցանակները, «որ չի կարելի բաղդատել կապիտալիստական եւ ոչ մէկ երկրի հետ։ Սովետական կինօն որ պատկերում է աշխատանքն ու աշխատանքի հերոսների կեանքը, մեծ հեռանկարներ ունի»։

Զեկուցաբերը կանգ առաւ նաեւ Հայկինոյի (Հայկ. շարժանկար) աշխատանքներու վրայ եւ ըսաւ.— 1926ին Հայկինօն լոյս աշխարհ բերեց իր անդրանիկ նկարը՝ «Նամուս»ը, որ մինչեւ օրս էլ չի կորցրել իր թարմութիւնը։

«Հայկինօն, իր գոյութեան 25 տարիներում զգալի նուաճումներ է ունեցել, տալով մի շարք խոշոր եւ մանր ֆիլմեր։ Հայկինոյի նկարները եղել են բարձրորակ եւ մեծ հետաքրքրութեամբ դիտուել ոչ միայն Հայաստանի մէջ, այլեւ՝ ողջ Խ. Միութեան եւ արտասահմանի բազմաթիւ երկրներում»։

Հայկինօն, իր տաղանդաւոր դերասաններով եւ արուեստագէտներով արտադրած է՝ «Պեպօ», «Դաւիթ բէկ», «Զարէ», «Կարօ», «Գիքոր», «Զար ոգի», «Անուշ», «Քաջ Նազար», «Մեր կոլխոզի մարդիկ», «Լեռնային հեղեղ», «Անահիտ», «Արարատեան դաշտի աղջիկը», «Զանգեզուր» եւ ուրիշ նկարներ։ «Զանգեզուր»ը արժանացած է Ստալինեան մրցանակի։

1949ին Հայաստանում կային 250 կինօ-թատրոններ եւ կինօ վայրեր։ (Վերջինը՝ սրահներ, ուր շրջուն շարժանկարը ցուցադրութիւն կը կատարէ)։ 1950ին սոնց թիւը պիտի հասնի 300ի։

Ամէնէն վերջ կարդացուեցաւ հեռագիր մը, ուղղուած Մեծ Առաջնորդին։ Յետոյ հանդիսականները դիտեցին երկու շարժանկարներ, «Նոր Զեխոսլովաքիա» եւ «Պերլինի անկումը»։

Սղագրեց՝ Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ժընեւէն կը հեռագրեն Փետրուար 20 թուականով.— Յորդանանի եւ Իսրայէլի կառավարութիւնները այսօր պաշտօնապէս հաղորդեցին Ազգաժողովին թէ վճռապէս կը մերժեն Երուսաղէմը դնել միջազգային հակակշռի տակ։

Իսրայէլի ներկայացուցիչը յայտարարեց Ազգաժողովին խնամակալութեան խորհուրդին թէ Երուսաղէմը միջազգայնացնելու ծրագիրը վտանգ մըն է խաղաղութեան համար։ Էտմոն պէյ Ռոք, Յորդանանի ներկայացուցիչը ըսաւ թէ իր կառավարութիւնը «չի կրնար նկատի առնել որեւէ ծրագիր՝ Երուսաղէմի միջազգայնացման մասին»։

Խնամակալութեան խորհուրդը հրաւիրած էր Յորդանանը եւ Իսրայէլը որպէսզի յայտնեն իրենց տեսակէտները՝ Երուսաղէմի միջազգայնացման մասին։ Այժմ քաղաքը բաժնուած է Յորդանանի եւ Իսրայէլի միջեւ։ Երկուքն ալ հակառակ են միջազգայնացման ծրագրին, եւ սակայն ՄԱԿի ընդհ. ժողովը զայն քուէարկեց անցեալ տարի, 14ի դէմ 38 ձայնով։ Յետոյ յանձնարարուեցաւ խնամակալութեան խորհուրդին՝ պատրաստել միջազգայնացման կանոնագիրը եւ միջոցներ ձեռք առնել անոր գործադրութեան համար։

Իսրայէլի ներկայացուցիչը, Երան, աւելի քան մէկ ժամ խօսեցաւ, պարզելով Երուսաղէմի հարցին պատմութիւնը եւ իր կառավարութեան պատմական, կրօնական, իրաւական եւ քաղաքական առարկութիւնները Երուսաղէմի միջազգայնացման դէմ։ Իր յայտարարութեան առթիւ բուռն բողոքներ յայտնեցին Իրաքի եւ Սուրիոյ ներկայացուցիչները, եւ բանաձեւ մը առաջարկուեցաւ, տնտեսական պատիժներ տնօրինելու համար, եթէ Իսրայէլ մերժէ Երուսաղէմի միջազգայնացումը։ Իրաքի ներկայացուցիչը պահանջեց անտեսել Երանի յայտարարութիւնը եւ ձեւակերպել Երուսաղէմի նոր կարգուսարքը։

Իսրայէլի ներկայացուցիչը նոր ծրագիր մը ներկայացուց, առաջարկելով Ազգաժողովին իշխանութեան տակ դնել երկու քիլոմեթր տարածութեամբ գետին մը, ուր կը գտնուին սրբավայրերը։

★ Ժընեւի մեր թղթակիցը կը գրէ թէ երեք շաբաթէ ի վեր հոն կը գտնուին Տիրան եպիսկ. Ներսոյեան եւ Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց վարժարանին տնօրէնը՝ Սերովբէ վրդ. Մանուկեան։ Յոյն օրթոտոքսներն ալ ղրկած են Եւրոպայի առաջնորդը, Կերմանա արք.։ Երկու պատուիրակութիւնները նոյն տեսակէտն ունին, բայց ստիպուած են սպասողական դիրք բռնել, առայժմ։

Հիւլէական մղձաւանջը

ՅՈՅՍ ԿԱ՞Յ ՈՐ ԻՐԱՐ ՀԱՍԿՆԱՆ

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ ուշադրութիւն գրաւած է «Նիւ Եորք Թայմզ»ի Մոսկուայի թղթակցին մէկ հեռագիրը, որ հետեւեալ նախադասութիւնը կը պարունակէ.— «Խ. Միութիւնը սիրով պիտի ողջունէ պատեհութիւն մը՝ լրջօրէն քննելու համար Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու վերաբերեալ խնդիրներ»։

Ուոշինկթընի մէջ նշանակալից կը գտնեն այն պարագան որ խորհրդային գրաքննութիւնը արտօնած է այս հեռագիրը։ Թղթակիցը միեւնոյն ատեն կը բացատրէ թէ Խ. Միութիւնը ինչու ուղղակի ձեռնարկ մը չէ կատարած, նոր խորհրդակցութեան մը հրաւիրելու համար արեւմտեան պետութիւնները։ Եւ կը շարունակէ.— «Խորհրդային ամենաբարձր պաշտօնատարները անցեալ Դեկտեմբերի կէսէն ի վեր զբաղած էին Զինաստանի համայնավարներուն հետ կատարուած բանակցութիւններով։ Նոյնիսկ չինական պատուիրակութեան մեկնումէն վերջ, դեռ շատ մը կարեւոր խնդիրներ կան սեղանի վրայ։ Ուստի, միայն այժմ խորհրդային պաշտօնատարները ի վիճակի են դէպի Մ. Նահանգները դառնալու եւ այս խնդիրը քննելու այն ուշադրութեամբ որուն արժանի է»։

Բանգէտներ այս տեղեկութենէն կը հետեւցնեն թէ հաւանական է որ Մոսկուա մօտերս ձեռնարկ մը կատարէ ի խնդիր խաղաղութեան։

★ Չըրչիլ նոր ճառ մը խօսելով Մանչեսթըրի մէջ, նորէն շեշտեց թէ «պէտք չէ փակել որեւէ դուռ՝ անկեղծ փորձ մը կատարելու եւ տեւական կարգադրութեան մը յանգելու համար Խ. Միութեան հետ»։ Այս առթիւ յիշելով արտաքին նախարարին՝ Պեւինի հեգնական խօսքերը, յայտարարեց թէ իր առաջարկը «ամբողջ աշխարհի շըրջանն ըրաւ»։

★ Պ. Հէնրի Ուոլըս, նախկին դեր-նախագահը որ այժմ վարիչն է Մ. Նահանգներու յառաջդիմական կուսակցութեան, կոչ մը ուղղեց բոլոր Ամերիկացիներուն, որպէսզի պահանջեն նախագահ Թրումընէն եւ կառավարութենէն անմիջապէս դադրեցնել ջրածին ռումբի շինութիւնը։

«ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԸ ԿՐՆԱՅ ԿՈՐԾԱՆԵԼ ԱՆԳԼԻԱՆ, Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՄ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ»

Գիտնականներ եւ մասնագէտներ կը շարունակեն ահարկու տեղեկութիւններ հաղորդել նոր ռումբին հետեւանքներուն մասին։ Անգլիացի գիտնական մը, Հոկպըն, որ նոր վերադարձաւ Մ. Նահանգներէն, մամուլին հաղորդած է կարգ մը լուրեր՝ Այնշթայնի եւ ուրիշ ամերիկացի գիտնականներու տեսութեանց մասին։ Իր եզրակացութիւնն այն է թէ «վեց ջրածին ռումբեր հաւանաբար անբնակելի պիտի դարձնեն բրիտանական կղզիները։ Այնշթայն կատարելապէս համոզուած է թէ նոր գիւտերու քանդիչ ուժը այնքան մեծ է որ, ոչինչ կրնայ փրկել մարդկութիւնը, եթէ ոչ անմիջապէս գործի ձեռնարկելով եւ տիեզերական օրէնք մը հաստատելով»։ Ուրիշ խօսքով՝ համաշխարհային կառավարութիւն։

★ Շիքակոյի համալսարանին դասախօսներէն Հէրիսըն Պրաուն ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով յայտարարեց.

— «Ջրածին ռումբը կրնայ կեանքի ամէն նշան ոչնչացնել 2500—5000 քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ, շողարձակումի ազդեցութեամբ։ Քանի մը ռումբերու պայթումը իբր 2500 քիլոմեթր գծի մը վրայ՝ հիւսիսէն հարաւ եւ անցնելով Փրակայէն, կրնայ գրեթէ ոչնչացնել Խ. Միութեան ամբողջ բնակչութիւնը։ Արդարեւ, պայթումներէն յառաջ եկած շողարձակումը (radio-activité) կրնայ դէպի արեւելք քշուիլ հովերէն եւ այսպէս ոչնչացնել ամէն կեանք՝ 2500 քիլոմեթր հեռաւորութեան մը վրայ, Լենինկրատէն Օտեսա, եւ 5000 քիլոմեթր խորութեամբ, այսինքն մինչեւ Ուրալի լեռնաշղթան։ Նոյնպէս, շարք մը պայթումներ Մ. Նահանգներու արեւմտեան ափերուն վրայ, Խաղաղական Ովկիանոսին մէջ, կրնան բո-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՆՔ...

Վերջերս Մ. Նահանգներու մէջ լոյս տեսաւ շատ հետաքրքրական գիրք մը՝ The God that Failed (Վրիպած Աստուածը) խորագրով, որ իրականին մէջ, վեց աշխարհահռչակ մտաւորականներու խոստովանանքն է: Տեսակ մը մեղայականը՝ վեց նախկին – համայնավար կամ համակիր դէմքերու, որոնք կը բացատրեն թէ ինչո՞ւ հրաժարեցան եւ հեռացան համայնավարութենէն:

Որո՞նք են «խոստովանող»ները:

1.— Արթիւր Քէօսթլէր.— Ա. համաշխարհային պատերազմին սնանկացած հունգարացի ատեւտրականի մը զաւակը, որ 1931ին, երբ 26 տարեկան էր, մտաւ գերման համայնավարներու շարքերը. միայն եօթը տարի մնաց այդ կուսակցութեան մէջ եւ 1938ին վերջնապէս հեռացաւ: (De Zéro à l'Infini գրքին հեղինակը):

2. Իկնացիօ Սիլօնէ.— Իտալացի գիւղացիի մը զաւակը, որ 1921ին, (21 տարեկանին) մտաւ իտալացի համայնավարներուն շարքերուն մէջ, շուտով դարձաւ ղեկավար դէմք՝ կուսակցութենէն ներս. բայց հեռացաւ՝ 1937ին:

3. Րիչըրտ Րայթ.— Միսիսիփիի շրջանէն Ամերիկացի սեւամորթ մը: Րայթ ամենազօրաւոր պատճառներ ունէր Ամերիկայի համայնավար խմբաւորման մէջ մնալու: Հոն էր որ ան առաջին անգամ տեսաւ մարդիկ, որոնք չէին արհամարհեր ու երեսին զարներ իր սեւ գոյնը, բայց այս մէկն ալ չդիմացաւ, եւ հեռացաւ կուսակցութեան շարքերէն, 1937ին:

4. Անտրէ Ժիտ.— Հռչակաւոր Ֆրանսացի գրագէտը, որ 1933ին չնդալից կերպով յայտարարեց իր յարումը՝ համայնավար կուսակցութեան եւ որ 1936ին, Ռուսիա այցելութենէն վերադարձին, խիստ յարձակման ենթարկուեցաւ բոլշեւիկեան մամուլին կողմէ, որովհետեւ բարեմիտ քննադատութիւններ հրատարակած էր իր ճամբորդական տպաւորութիւններուն մէջ: Անկէ վերջ, Ժիտ այլեւս չփորձեց այդպիսի վտանգաւոր եւ անվստահելի բարեկամութիւններ հաստատել:

5. Լուիս Ֆիշըր, որ 1922ին գնաց Ռուսիա, մնաց մինչեւ 1936, բայց 1939ի ռուսեւգերման դաշնագրէն վերջ, զզուանքով հեռացաւ կուսակցութենէն:

6. Սթիվըն Սփէնտըր.— Անգլիացի բանաստեղծը, որ 1937ին, երբ 28 տարեկան էր, Անգլիոյ համայնավար բջիջին անդամակցեցաւ 15 օր միայն, կարճ մեղրալուսին: Պէտք եղած փորձառութիւնը ձեռք ձգած էր:

Վեց խելքը գլխին մարդիկ, որոնք «պուրժուական դեմոկրատիա»ի տկարութիւններէն զզուած, նետուեցան ռուսական համայնավարութեան գիրկը, բայց շուտով յուսախաբ՝ հեռացան այդ կուսակցութենէն: Գաղափարապաշտներ բոլորն ալ, որոնք իրենց կեանքի այդ շրջանին յանցանք մը, մեծ սխալ մը գործած ըլլալու գիտակցութեամբ, այսօր կը հրատարակեն ահա, իրենց խոստովանանք – մեղայագիրը:

Քէօսթլէր, հեղինակը De Zéro à l'Infini գրքին որ մեծ աղմուկ հանեց քանի մը տարի առաջ, եւ որ հայերէնի թարգմանուեցաւ «Խաւարը Ցերեկին» խորագրով, խստօրէն կը քննադատէ համայնավարութիւնը, իր ցասումին մէջ չմոռնալով համայնավարութեան հոգեբանութիւնը վերլուծել՝ մեծ յաջողութեամբ: Մինչ Սիլօնէ, սրտի կսկիծով («զգաւոր սրտով», կ'ըսէ ինք), ականատես կ'ըլլայ իր երազներուն խորտակման: Իսկ Անտրէ Ժիտ, որ համայնավարութեան մօտեցած էր ոչ թէ Քարլ Մարքսի, այլ՝ Աւետարանի խողովակով, նոյն ճամբով ալ ետ կը վերադառնայ:

Բոլորն ալ այն եզրակացութեան կը յանգին, թէ մինչ բոլշեւիկ ղեկավարները զիրենք առաջ կը մղէին իբրեւ թէ «մարդկութեան շահերը» պաշտպանելու համար, իրականին մէջ սակայն, ոտնակոխ կ'ընէին անհատ մարդկային էակը:

Ահա թէ ինչու, հակառակ իր վշտին, Իկնացիօ Սիլօնէ կը պոռթկար եւ կը յայտարարէր իտալացի բոլշեւիկներու պարագլուխ Թոլյիաթթիին.

— «Ամենավերջին եւ ամենավճռական պայքարը տեղի պիտի ունենայ բոլշեւիկներու եւ նախկին բոլշեւիկներու միջեւ»:

ՇԱՔԻ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏ. Դաշնակցութիւնը, որ աւելի քան 2200 անդամ, ձեռնարկած է Հայաստան Քէմփի իրեն յատկացուած բաժնին մէջ շինելու շէնքեր, որոնք ամառուան ամիսներուն պիտի ծառայեն իբրեւ դպրոցներ: Գործը կը կարօտի մօտ 50.000 տոլարի, որուն տասը հազարը արդէն հանգանակուած է: Մնացեալը պիտի հանգանակուի յառաջիկայ քանի մը ամիսներու ընթացքին: Արդէն շինուած են կարգ մը շէնքեր եւ կահաւորուած: Ամառուան ամիսներուն ապրելով բացօթեայ կեանք մը, պիտի ունենան նաեւ զանազան կրթիչ խաղեր:

Ինչո՞ւ կես ձգեցին

Անցեալ տարի Վարդանանց տօնին առթիւ փարիզահայ ուսանողներ, մեծ, պզտիկ եկեղեցի հաւաքուած էին, շատ գովելի նախաձեռնութեամբ: Գեղեցիկ սովորութիւն մը որ աւաղ, եղաւ նաեւ միակը, որովհետեւ այս տարի ոչ մէկ դպրոցի աշակերտութիւն հոն առաջնորդուած էր: Տօնը հինգշաբթի օրուանզուգադիպելուն համար, որ տղոց հայերէնի դասին օրն է, ոչ մէկ անպատեհութիւն կար:

Քահանան պատարագեց, չափահաս դպիրները երգեցին 1500 տարիներ վերջ, հին հերոսներու տաղերը եւ միայն չափահաս եւ տարէց կիներ ունկնդրեցին:

Փորձառութեամբ գիտեմ թէ որքան դժուար է հայերէնի յատկացուած շաբաթական կարճ ժամերու ընթացքին նորերուն սորվեցնել Վարդանանց պատմութիւնը, ի հարկին զօրավարին Ֆրանսերէն տիտղոսն ալ աւելցնելով, որպէսզի կարենան ըմբռնել:

Տասը դասէ աւելի տպաւորիչ չէ՞ր ըլլար, եթէ այդ օրը խմբուէին եկեղեցին եւ հոն, բեմէն լսէին այդ անզուգական հերոսներու ճակատամարտը եւ բարոյական մեծ յաղթանակը: Տղաքը գոց գիտեն Ժան տ'Արքի պատմութեան բոլոր դրուագները, որովհետեւ այնքան կրկնուած է: Իսկ թատերական ներկայացումներուն դերը այս մասին, յաջող կամ անյաջող, բոլորովին ուրիշ հարց է:

Կը ցաւինք որ տղաքը Հայոց պատմութեան եւ աւանդութիւններու անտեղեակ կը մեծնան: Ինչպէս որ անոնց Ֆրանսերէն արտայայտուելուն միակ պատասխանատուն իրենց հայրն ու մայրն են (ոչ թէ մեծ մայրերը որոնք բարերար դեր կը կատարեն), նոյնպէս ալ հայ պատմութեան, գոնէ գլխաւոր դէպքերուն իրենց անգէտ մնալու պատճառը պատահական ուսուցիչներն են եւ դասաւանդութեան ձեւը:

Որ եւ է տարեդարձ տօնելու շատ վարժութիւն ձեռք բերած ենք: Ամանորի այնքան գոյնզգոյն նուիրաբաշխութիւններ կ'ըլլան ամէն թաղերու մէջ եւ օրերով անոնց միօրինակ եւ միամիտ նկարագրութիւնը գոհունակութեամբ կարդացողներ կան: Ե՞րբ լսեցինք որ Վարդանանցի եւ միւս Մե՛ծ հինգշաբթին, Սահակ Մեսրոպին օրը ոեւէ դպրոցի մէջ արժանաւոր հանդիսութեամբ տօնուէր:

Հայերէնի ուսուցիչին էական պարտքերէն մէկն է տղոց միտքին մէջ դրոշմել Մեծն Տիգրանի, Արտաշէսի, Արտաւազդի եւ ուրիշներուն փառաւոր պատմութիւնը եւ սիրուն աւանդութիւնները: Սահակ – Մեսրոպները, Վարդանները մեր պատմութեան շատ խորերէն եկած լուսաճաճանչ դէմքեր են: Առանց այդ «նորահրաշ պսակաւորներուն» յայտնի չէ ինչ կ'ըլլար մեր գոյութիւնը: Օտար Աստուածներու երկրպագող մեր բազմաթիւ արդիական պսակաւորներէն սկսելով, առանց կրօնական կամ կուսակցական նեղմիտ հաշիւներու, պէտք է միասնաբար պանծացնել անոնց խնկելի յիշատակը:

ՍԻՐԱՆՈՅՇ ԶԱՔՐԵԱՆ

Ահմէտ Րիզայի յուշերը

Պոլսոյ «Մարմարա» թերթէն հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք Օսմ. խորհրդարանի նախագահ Ահմէտ Րիզա պէյի յիշատակներու մասին:

Հանգուցեալ իթթիհատականը կը պատմէ (Ճիւմհուրիյէթ, 10 Փետր.).

— «Երբ Փարիզ էի, չփման մէջ մտայ ժընեւի հայկական կոմիտէներուն հետ: Միշտ պաղ վերաբերում ցոյց տուին ինծի: Հայերը գոհ չէին Իթթիհատէն, որովհետեւ իրենց հաղորդած էր թէ երկրին մէջ իրենցմէ աւելի զուլումի ենթարկուած տարրեր կային եւ Հայերու ցոյց տուած միջոցներէն շատ աւելի ազդու դարմաններ:

Հայերը իբր մրցակից կը նայէին Իթթիհատի, եւ հակասութիւններ կային իրենց խորհած դեղերուն, դարմաններուն մէջ: Անոնք մեզմէ ընդհ. ինքնավարութիւն կը պահանջէին, իսկ մենք ընդհ. բարենորոգում: Սահմանադրութիւնը եւ Ազգ. ժողովը գոհունակութիւն պիտի պատճառէին ընդհանուրին:

Եւրոպայի մէջ հանրային կարծիքը Հայերուն նպաստաւոր էր, որովհետեւ նախ քրիստոնեայ էին անոնք երկրորդ դրամ ունէին, երրորդ անդադար քարոզութիւն կը կատարէին: Ամերիկացի, անգլիացի եւ հայ հարուստները ահագին դրամ կուտային:

Երբ տեսան թէ կարգ մը տկար ժէօն Թուրքեր կառավարութեան կողմը անցան, ելան ըսին թէ «կառավարութիւնը կաշառեց ժէօն Թուրքերը»: Հայերն ալ կարելի էր կաշառել, բայց կարեւորութիւն չտուինք իրենց: Հայերը այս դրամը աւելով կը հայթայթէին օտարներէն իբրեւ մարտիրոս ներկայանալով: Այսուհանդերձ Հայերէն անպակաս էին «խաֆիյէ»ները, այսինքն կաշառուած եւ ծախուած մարդիկը:

Մեր փոփականտն ալ հակասութիւններով լեցուն էր: Մենք կը ծանուցանէինք թէ բոլոր Օսմանցիները կը հարստահարուէին, Հայերն ալ մէջն ըլլալով:

Իսկ Հայերն ալ կը պնդէին թէ իրենք միայն զուլումի կ'ենթարկուէին, այն ալ Թուրքերուն կողմէ: Ամէն ինչ կը չափազանցէին. սուտեր կը յերիւրէին, որպէսզի իրենց քարոզութիւնը աւելի արժանահաւատ դառնար: Թուրքերէն ինքնավարութիւն կ'ուզէին, բայց հիւլէի չափ սէր չունէին Թուրքերուն հանդէպ: Եւ իրենց այս հակակրանքը երեւան հանեցին ընդհ. պատերազմին, բացէ ի բաց թշնամիին կողմը անցնելով կամ անոր օգնելով:

Ես պաշտպանեցի այն Հայերը, որոնք բնաւ յանցաւոր չէին, բայց ջարդուեցան անոր համար որ պարզապէս Հայ էին: Այդպէս պէտք է չարժէի, յանուն արդարութեան եւ պետական սկզբունքներու: Զպաշտպանեցի անոնք որ թշնամութիւն, մատնութիւն ըրած էին մեր բանակին դէմ: Սապահէտտին պէյ ապակեդրոնացման քաղաքականութիւնը որդեգրեց եւ ատով Հայերուն գործին եկաւ, դաշնակցեցաւ անոնց հետ»:

«Ճումհուրիյէթ» հետեւեալ ծանօթութիւնները կուտայ, Ահմէտ Րիզա պէյի այս յիշատակներուն առթիւ.— Ահմէտ Րիզա պէյի թուղթերուն մէջ, գտանք նաեւ Միզանճը Մուրատ պէյի նամակները, ուր կ'ըսուի թէ Եգիպտոս գտնուած միջոցին բանակցութիւններ վարած է Հնչակեան կոմիտէին հետ, եւ Իթթիհատն ալ ջանացած է գործակցիլ այդ կոմիտէին հետ:

Ահմէտ Րիզա պէյ 4 Յուլիս 331 Թուականին (1915) նամակ մը գրած էր Իթթիհատի ընդհ. քարտուղարութեան, եւ քննադատելով առհասարակ Իթթիհատի քաղաքականութիւնը, կ'անդրադառնայ նաեւ հայկական խնդրին: Նամակին մէջ կ'ըսէ թէ հայկական խնդիրը դժգոհ պիտի թողու եւրոպական պետութիւնները, եւ պատերազմի վերջաւորութեան, պատճառ պիտի ըլլայ որ Թուրքիոյ չափազանց աննպաստ որոշումներ տրուին»:

Գաղութէ գաղութ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԳԱՒԱՌ. ԺՈՂՈՎԸ գումարուած է Յունուար 27ին նախագահութեամբ Կաթ. փոխանորդ Խադ արք.ի: Ժողովը գնահատելի գտած է մարդահամարի մասին եղած աշխատանքները եւ թելադրած է վարչութեան շարունակել վիճակագրութեան գործը եւ տեւական ձեւ տալու համար չխնայել ոչ մէկ նիւթական եւ բարոյական զոհողութեան: Նոյնպէս բանաձեւ մը քուէարկած է Լիբանանի ազգապատկան կալուածներու դասաւորման, սեփականութեան թուղթերու կանոնաւորման համար:

ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ Խ. ԿՈՇՏՈՅԵՆՑ որ դասախօս է Մոսկուայի համալսարանին մէջ եւ մեծ գիտնական, խօսած է Փրակայի եւ Գարլսպատի մէջ միջազգային բնախօսական համագումարին, ուր տօնուած է նաեւ Փաւլովի ծննդեան հարիւրամեակը: Կոշտոենց նախագահ ընտրուած է այս համագումարին եւ ներկայացուցած է Փաւլովի գիտական վարդապետութիւնը, որուն նպատակն է երկարել մարդկային կեանքը: Թղթակցի մը այն հարցումին թէ իրմէ զատ կա՞ն ուրիշ հայ բնախօսներ, դասախօսը յայտնած է թէ «ամէնէն լաւ բնախօսները եւ բնագէտները Հայեր են, որոնցմէ Օրբէլին (Փաւլովի լաւագոյն աշակերտներէն) եւ Ալիխանեան եղբայրները որ համաշխարհային համբաւ կը վայելեն: Ինչպէս ծանօթ է տիեզերական ճառագայթներու գիւտը Ալիխանեան եղբայրներուն կը պարտինք:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՎԱՆՔԻՆ հին ձեռագիրները լուսանկարած է Տոքթ. Քէնէտի Քլարք՝ Տիւք համալսարանի Նոր Կտակարանի դասախօսը, հովանաւորութեամբ Մ. Նահանգներու խորհրդարանի մատենադարանին: Այսպէսով աշխարհի բոլոր ուսանողները պիտի կրնան ուսումնասիրել հայկական այդ «շատ կարեւոր» վաւերագրերը: Լուսանկարները առնուած են Երուսաղէմի Հայոց պատրիարքարանի եւ Յունաց օրթոտոքս պատրիարքարանի 3000 ձեռագիրներուն: Անոնց մէջ կան նաեւ Սուրբ Գրոց մեկնաբանութիւններ եւ ուրիշ կրօնական երկեր: Լուսանկարելու աշխատանքը տեւած է վեց շաբաթ: Լուսանկարուած են հարիւր հազար էջեր, ինչպէս եւ կրօնական նըկարներ ու պատկերներ: Լուսանկարներուն մէկ պատճէնը պիտի յանձնուի խորհրդարանի դրադարանին, իսկ ուրիշ պատճէն մըն ալ պիտի տրուի Ս. Յակոբայ վանքին: Պիտի հայթայթուին նաեւ պատճէններ ականաւոր հետազօտիչներու:

ԻՐԱՔԻ բոլոր շրջաններուն մէջ տեղի ունեցած են Ազգ. Գերագոյն Ժողովի եւ Թաղականու–

թեան ընտրութիւնները: Պաղտատի եւ իր շրջաններուն (Հապպանիէ եւ Խանաքին) մէջ ընտրու – թեանց մասնակցած են 250 հոգի:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Տիթրոյթի մէջ մեռած է հին ընկեր մը, Տիգրան Սահակեան, ծնած 1879ին, Վասպուրականի Վերի Հայկաձոր կոչի գիւղին մէջ: Շատ կանուխէն մտած է Դաշնակցութեան մէջ Տիգրան Տէրոյեանի օրերուն: Գործակցած է Պետոյի եւ ուրիշ յեղափոխականներու: Ամերիկա գացած է 1913ին եւ մինչեւ իր մահը մնացած է հաւատարիմ Դաշնակցական: — Յունուար 10ին մեռած է նախկին ընկեր մը, Հմայեակ Տէր Մա – նուէլեան, բնիկ Ձմշկածաքցի, որ եղած է Պոսթընի Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի հիմնադիրներէն:— Ուս – տըրի մէջ յանկարծամահ եղած է Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի անդամներէն Առաքել Պ. Հայոյեան, Խար – բերդ Դատեմ գիւղացի:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Հայր. Միութեան Նիւ Եորքի կեդրոնն ալ բաժնուած է երկու հատուածներու, տասնըհինգ տարիէ ի վեր: Ազգային հատուածին տեղեկագրէն կ'իմանանք թէ այս տարի Հալէպի ուսանողներուն եւ կարօտեալներուն ղրկած է 300 տոլար, Լիբանանին բուժարանին հարիւր տոլար: Պոլսոյ Կեդրոնականի ուսանողի մը 85 տոլար, Պէյրութի ուսանողներու եւ կարօտեալներու 250 տոլար, Աթէնքի ուսանողներու եւ կարօտեալնե – րու 300 տոլար, Վենետիկ բժշկ. ուսանողի մը250 տոլար, գումար 1185 տոլար: Սեբաստիոյ հայրենակցականը մասնաճիւղեր ունի Ամերիկայի գըլխաւոր քաղաքներուն մէջ, մասնաւորապէս Նիւ Եորք, Ֆիլատէլֆիա, Պոսթըն, Լոս Անճէլըս, Շիքակօ, Տիթրոյթ եւայլն: Վերջերս Նիւ Եորքի մէջ կազմուած է Նոր Սերունդի ճիւղիբը լիկ մը եւս (կրտսերներու միութիւն) որ ունի մօտ 50 ան – դամ: Հայր. Միութիւնը գլխաւորապէս կրթասիրական է: 1920էն մինչեւ 1935 կը հրատարակէր «Ալիս» պարբերաթերթը, իսկ 1935էն ի վեր ազգ. հատուածը կը հրատարակէ «Լուսաբեր» պարբե – րաթերթը:

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 16 Փետրուար.— Լէ ղ'Օլիվ իր փոքրաթիւ հայութեամբ կը ներկայացնէ մեկուսացած շրջան մը: Շնորհիւ Հ. Յ. Դ. «Իշխան» խումբին եւ համակիրներու աշխատանքին, ունին Նոր Սերունդի «Օհանջանեան» խումբը: Ջորս տարիէ ի վեր բացած են հայերէնի դասընթացք մը ուրկէ կ'օգտուին շատ մը Հայորդիներ: Մեր համեստ եւ զոհաբերուող ընկերները ունեցան իրենց դպրոց – սրահը, որ դարձած է Նոր Սերունդի ժամադրավայրը: Եւ այս պատուական հայու զաւակներն են որ իրենց առօրեայ աշխատանքէն վերջ կը հաւաքուին հայերէն սորվելու եւ հայերէն արտայայտուելու: Իրենց իսկ ձեռներէցութեամբ կը պատրաստեն տարեկան քանի մը հանդէսներ, ուրախացնելով իրենց ծնողքները եւ ապացուցանելով թերահաւատներուն որ եթէ աշխատին ամէն բան կարելի է փոխանակ վայրերան կանչերու:

Իրենց վերջին հանդէսը տեղի ունեցաւ 11 Փետրուար շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ: Իրապէս նեղ կուգար սրահը: Ուսուցչուհի տիկին Աղաւնի Տէօքմէճեանի բացման խօսքէն վերջ, Նոր Սե – րունդի երկսեռ խումբը երգեց «Յառաջ Հայեր» խմբերգը, «Մարսէյեէզ»ի եղանակով: Յետոյ արտասանեց Օր. Անահիտ Քոլոյեան, խլելով ջերմ ծափեր: Քանի մը խմբերգներէ վերջ, կարգով արտասանեցին փոքրիկներ Տիրատուրեան, Պէզպէտեան, Սիմոն եւ Գէորգ Շաքարեաններ:

Ուսուցչուհիին հեղինակած «Մայր Հայաստան» կենդանի պատկերը իր երգերով, արտասանութիւններով արժանացաւ բուռն ծափերու: Յետոյ ներկայացուեցաւ «Հայկական հարսանիքը» գեղջկական երգերով եւ պարերով, միշտ Նոր Սերնդականներէ: Քանի մը վայրկեան դադարէ վերջ ներկայացուեցաւ «Թիւ 5 խեւլագարը» զաւեշտը, ղեկավարութեամբ ընկեր Գ. Քէնտիրեանի եւ մասնակցութեամբ Լէ ղ'Օլիվի Նոր Սերնդական – ներու: Ընկեր Քէնտիրեան ջանք չէր խնայած ծպտումները եւ ներկայացումը կատարեալ դար – ձնելու համար: Հակառակ շատ մը դժուարու – թեանց: Իրենց դերերուն մէջ յաջող էին բոլոր դերակատարներն ալ, Սուրէն Կարագեան, Ալպէր Մինասեան, Լեւոն Լուսիկեան, Ռէյմոն Տիրա – տուրեան, Օրիորդներ Շաքարեան, Քոլոյեան եղբայր քոյրեր Մինասեան, Տիրատուրեան եւ Քաչառեաններէ, բոլորն ալ շատ յաջող: Առանձնա – պէս կ'արժէ շնորհաւորել Օր. Շաքարեանը որ հակառակ աղջիկ մը ըլլալուն յաջողութեամբ ներկայացուց գիւղացիի տիպար Բառնաբասը: Գեղարուեստական բաժինը լրացաւ ճիշդ կէս գիշերին, յետոյ սկսան խրախճանքը եւ եւրոպական պարերը տեւելով մինչեւ առաւօտ:

Լէ ղ'Օլիվի մեր ընկերները թող վստահ ըլլան թէ ժողովուրդը գիտէ միշտ վարձատրել նիւթապէս եւ բարոյապէս բոլոր աշխատողները: Մեր երէց ընկեր Հ. Պասմաճեան այդ օրը աւելի երիտասարդացած տեսայ, երբ իր հետ ունէր իրենց պարտականութեան գիտակից ընկերներ, Աբրահամը, Կիրակոսները եւ Շաքարեանն ու Տիրատուրեանը: Ապրիք, տղաք, Դաշնակցութեան ուժը ձեզի զօրավիգ:

Թղթակից

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կ'իմանանք թէ Ecole Normale de Musiqueի «Լիսանսիէ»ներու համար կազմակերպած Գ. Նուագահանդէսը յատկացուած է Թաւջութակահար Պ. Ն. Ալալէմճեանի, որ նոյն դպրոցէն 1948ին Licence de Concert ստացած էր մեծ յաջողութեամբ եւ Léopold Bellanի 1949ի մրցումներուն ալ Ա. մրցանակ՝ Ա. յիշատակութեամբ:

Նուագահանդէսը, գեղեցիկ յայտագրով մը, տեղի կ'ունենայ Մարտ 1ին չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին Ecole Normale de Musiqueի մէջ, (78 rue Cardinet, métro Malesherbes): Դաշնակով իրեն կ'ընկերանայ Տիկին Ա. Ալալէմճեան:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կիրակի, 5 Փետրուար, «Արծիւ»ը Electriques խումբին դէմ շահեցաւ «փորփէ»ով: Իսկ Փետրուար 12ին կէսօրէ վերջ Licorne դաշտին վրայ շահեցաւ S. O.. Chartreuxն (ոչ տկար խումբ մը) 6—0, մեծ ուրախութիւն պատճառե – լով ներկայ ժողովուրդին:

Յաղթանակէն քաջալերուած ընկեր Համբ. Քաջեան, Միութեանս պատուոյ անդամներէն, նուիրեց հազար ֆրանք: Նաեւ «Տարօն» տպարա – նը երեք հարիւր ֆրանք:

Կը խնդրենք մեր սիրելի Թաղեցի ժողովուր – դէն որ նկատի առնէ կիրակի 12 մարտ թուականը եւ խուռներամ գայ Treize – Coinsի դաշտ, քաջալերելու մեր մարզիկները:

Մրցումը Maccabi (Հրեայ)ներուն դէմ է եւ գլխաւոր եւ լաւագոյն խաղերէն մէկը պիտի ըլլայ այս եղանակին: — Ա. Արծիւ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԻՆ ՄԱՀԸ

Փարիզի Հայ Բժշկական Միութեան վարչութիւնը խորին ցաւով կը յայտնէ իր երիտասարդ եւ խոստմնալից անդամներէն, Պ. Արտաշէս Տէր Ստեփանեանի դառնաղէտ մահը, որ տեղի ունե – ցաւ Յունուար 20ին, Օթէլ Տիէօի մէջ, բժշկական գործողութենէ մը տասը օր վերջ: Հանգուցեալը ծնած էր 1920ին: Ուսումն առած էր Փարիզի ատամնաբուժական վարժարանին մէջ: Վերջին պատերազմին մեծ անձնուիրութեամբ օգտակար ե – ղաւ Մինիխի Սթալակ 7Aի մէջ Ֆրանսացի գե – րիներուն: Փարիզի ազատագրումէն ի վեր մեծ խանդավառութեամբ նուիրուեցաւ իր ասպարէ – զին, միեւնոյն ատեն Փարիզի ատամնաբուժական վիրաբուժական վարժարանին շէֆ տը քլինիքի պաշտօնը ստանձնած ըլլալով:

Հակառակ երիտասարդ տարիքին, Արտաշէս Տէր Ստեփանեան շուտով արժանացաւ ամէնուն համակրանքին, շնորհիւ իր ընդունակութիւննե – րուն: Իր մասնագիտութեան կը միացնէր նաեւ գըրական յատկութիւն եւ արձակ ու չափածոյ գրութիւններով կ'աշխատակցէր բժշկական թերթերու:

Ճշմարիտ եւ խանդավառ Հայ մըն էր եւ իր կորուստը կ'ողբան իր բոլոր պաշտօնակիցները:

Հայ Բժշկական Միութեան վարչութիւնը, այս տխուր առթիւ, իր խորին ցաւակցութիւն – ները կը փութայ յայտնել իր վշտահար մօրը եւ բազմաթիւ բարեկամներուն:

Փարիզի Հայ Բժշկական Միութեան
վարչութիւն

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ, ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ, հատոր 3. Բանաստեղծութիւններ:— Հատոր 4. Բանաստեղծութիւններ:— Հատոր 7. Եթէ Տէրը կամենայ (վէպ): Հրատ. Թէքէեան Ֆոնտի յանձնախումբի: Շքեղ տպագրութեամբ: Իւրաքանչիւր հատորի գինն է 30 ե. դ.: Ֆրանսայի համար՝ 400 ֆրանք: Յաջորդաբար պիտի հրատարակուին միւս հատորները, համագումար 15 գիրք: Տպ. Գահիրէ: Հասցէ.— M. Zourikian, B. P. 1060, Le Caire (Egypte):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Բ.

Քուն չէ դա, բայց արթնութիւն էլ չէ: Կիսախուփ աչքերը նկատում են, որ Վիճակը վերջացաւ: Ահա հեռանում են մնացած աղջիկներն էլ. կարծես դրանք մշուշից են շինուած եւ հալւում են այնպէս, ինչպէս սարերի գլխին չքանում են սպիտակ քուլաները, երբ արեգակը դուրս է գալիս մօր ծոցից:

Սափորը մնաց մենակ, նա էլ դանդաղ, շատ դանդաղ կերպով հալւում է: Անցնում են րոպէներ: Աչքերը նորից բացւում են, տեսնել են սկըսում, մէկը կամաց կամաց հեռացնում է թմրութիւնը: Ո՞վ է դա:

Ծառերի ետեւից դուրս եկաւ մի հերարձակ աղջիկ:

Սարսափելի է նա: Վարդավառ չկայ նրա համար, գզգզուած չորեր, չոր ու սեւացած դէմք, բաց ոտները:

Ապուշ է, նա ման չէ գալիս, այլ քարշ է ընկնում: Նրան զարմացնում է ամէն մի առարկայ, որ երեւում է նրա առաջ:

Մէհրին լռել է, Գայիանէն սթափւում է եւ իր աչքերը չէ հեռացնում այդ տարօրինակ արարածից: Ահա նա կանգ առաւ սափորի մօտ: Ջարբացած է: Ոսկորացած ձեռքերով շօշափում է, եւ յանկարծ լսւում է մի մռնչոց: Ծիծա՞ղ է դա: Այո, նրա նիհար շրթունքները յետ են գնացել, բացել են լայն բերանը եւ սպիտակ ատամները պսպղում են: Նա ետ է քաշւում, բայց նորից մօտենում է եւ նորից տնտղում է իրը: Հասկացաւ որ սափոր է …

Մի քանի աղջիկներ նոյնպէս տեսել են այդ խեղճին, նստել են մօտիկ տեղ եւ նայում են. զուարճութիւն է դա, որովհետեւ ամէնքը ժըպտում են: Իսկ աղջիկը չէ նկատում նրանց: Նա կաթ – կաթ թափեց սափորի ջուրը, մի կողմ գցեց ծաղիկները: Յանկարծ մի ճնշուած հեծեծանք որ աւելի ոռնոցի էր նման, դուրս թռաւ նրա կրծքից:

Երկու քայլ հեռացաւ ծնկերի վրայ, ինչ որ բան է որոնում, մատներով ճանկռտում է հողը եւ ածում է իր ծոցի մէջ:

Այժմ նա լուռ չէ, բայց արդեօք երգո՞մ է այդ նուաղած, խռպոտ ձայնը, թէ՞ ինչ որ տարօրինակ ծէս է կատարում:

Վերջացնելով այդ գործն էլ, նա նորից մօ – տենում է աղբիւրին, մի ձեռքով ջուր է վերցնում, մօտեցնում է բերանին, եւ դառն հեծեծանքները դուրս են թափւում այդ բերանից … Նա լաց էր լինում:

Գայիանէն վեր թռաւ տեղից: Չէր կարելի իմանալ թէ ի՞նչ էր նրան հարկադրողը — այդ լա՞ցը թէ այդ խեղճին նայող աղջիկների բարձրաձայն ծիծաղը, մի անողորմ ծիծաղ, որ սարսուռ տարածեց լռիթի մէջ եւ դողացրեց նրան, ապա քարացրեց: Գայիանէն վազեց, գնաց աղբիւրի մօտ: Թշուառութիւնը մօտիկից աւելի ցաւացրեց նրա սիրտը, խիկոյն հալածեց նրա դէմքից այս օրուան բոլոր ուրախութեան հետքերը:

— Ո՞վ ես դու, հարցրեց նա:

Աղջիկը նրան չարժանացրեց իր պատասխանին, անշարժ կանգնած էր, եւ նրա մարած աչքերը ինչ որ բան էին որոնում աղբիւրի ջրի վրայ:

— Քեզ եմ ասում, խեղճ աղջիկ, ո՞վ ես, ինչո՞ւ ես այդպէս, նորից հարցրեց Գայիանէն եւ մատով հրեց նրա ուսը:

Խօսքերը անպատասխան մնացին, իսկ մատը հարկադրեց ապուշին դուրս գալ այդ ընդարմացած դրութիւնից, նա նայեց Գայիանէին եւ նրա աչքերի մէջ վառեց կատաղութիւն: Բայց Գայիանէն չքաշուեց այդ հայեացքից:

— Չե՞ս լսում, նորից հարցրեց նա:

Ապուշը ցած նայեց:

— Ասա, ես կը լսեմ քեզ. ասա, գուցէ ցաւիդ ճար անենք …

Այս անգամ վտիտ ու սեւացած դէմքի վրայ երեւացին ծամածռութիւններ, որոնք արտայայտում էին կատարեալ արհամարհանք … Նա ուրեմն, լսում էր, խուլ չէր: Իսկ եթէ խելագար էր, այժմ գտնւում էր այն րոպէական դրութեան մէջ, երբ մթագնած խելքը ազատւում է կապանքներից եւ սկսում է հասկանալ:

— Դու ինձ ճանաչո՞ւմ ես:

Սա մի հարց էր, որ միւսների հետ առաջարկուեց պատահաբար:

ԼԷՕ

լուծելին ոչնչացնել մարդկային եւ կենդանական կեանքը ամբողջ Մ. Նահանգներուն մէջ» :

Մաղթենք որ այս բոլոր գուշակութիւնները դերազանցէ իրականութեան մը ցնորքներն ըլլան :

Խռովարարները պիտի պատժուին առանց բացառութեան

Ֆրանսայի 90 նահանգներուն գլխաւոր դատախազները հրահանգ ստացան դատական նախարարէն՝ առաւելագոյն պատիժը պահանջել բոլոր անոնց դէմ որ կը փորձեն կամ կը դրդեն խանգարել զինամթերքի բեռնաւորումը Հնդկաչինի համար, կամ արգիլել ամերիկեան զինամթերքի պարպումը: Տեղական ոստիկանութեանց հրահանգուած է.—

1.— Ցրուել գործադուլի այն խմբակները որ կ'արգիլեն նաւահանգիստներու եւ ազգ. պաշտպանութեան բանուորներուն աշխատանքը :

2.— Զօրացնել ոստիկանական պաշտպանութիւնը նաւարաններու եւ զինարաններու մէջ, որպէսզի խռովարարներ չկարենան ներս մտնել :

3.— Մերժել երաշխաւորութեամբ ազատ արձակումը անոնց որ ձերբակալուած են վնասարարութեան համար (սապոթաժ), ինչպէս եւ անոնց որ գործադուլ կ'ընեն քաղաք. նպատակներով :

4.— Անմիջապէս դատի քաշել անոնք որ վնասարարութեան եւ բռնութեան կոչեր կ'ուղղեն թերթերով, պատի յայտարարութիւններով կամ ճառերով :

★ Մարսէյլի գեր - նահանգապետը, որ պատասխանատու է հարաւային եւ հարաւային - արեւմտեան Ֆրանսայի բարեկարգութեան, հետեւեալ յայտարարութիւնն ուղղեց.

— « Կառավարութիւնը օրէնքը պիտի գործադրէ առանց գրգռութեան, բայց վճռապէս: Աշխատանքի ազատութիւնը պիտի յարգուի տրամադրելի բոլոր միջոցներով» :

★ Լա Ռօշէլի քարափի բանուորներուն տեղ, զինուորներ եւ նաւազներ բեռցուցին նաւ մը որ Հնդկաչին կ'երթար :

★ Նիսի մէջ 250 ոստիկաններու հսկողութեամբ կարելի եղաւ շոգենաւ բեռցնել երկու թոն ծանրութեամբ զինական կազմածներ, որոնք ծովը նետուած էին անցեալ շաբթու, զինուորներու կողմէ: Բեռնակառքերը մինոզաներով ծածկուած էին Լա Պօքայէն մինչեւ Նիս :

★ Ապահովութեան պաշտօնատունը 48 ժամ պայմանաժամ տուաւ, որպէսզի երկրէն հեռանայ Ռումկավար Երիտասարդական Դաշնակցութեան (ձախակողմեան) աւստրալիացի քարտուղարը. Ուիլերմս :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ խլրտումները կը ծաւալին հետզհետէ: Առջի օր գործադուլ յայտարարեցին Ռընոյի բանուորներէն 7 — 8000ը: — Շինութեանց գործատէրերը միայն 4 առ հարիւր յաւելում կ'ընդունին:— Միջին դասերը (8—10 միլիոն քաղաքացիներ) որոշեցին ամէն աշխատանք դադրեցնել այսօր, չորեքշաբթի, ժամը 13էն 17, բողոքելու համար տուրքերու ծանրութեան դէմ :— Կը վախցուի որ ընդհ. գործադուլ յայտարարեն 200.000 մետաղագործական բանուորներ: Ելեկտրականութեան եւ կազի բանուորներն ալ կը խլրտին :— Զգուշական միջոցներ ձեռք առնուեցան Մարսէյլի մէջ :

ԼԻՈՆԻ մէջ կը դատուին 30 Գերմաններ, 2000 ամբաստանութիւններով (գնդակահարում, աքսոր, եւն.) : Ներկայ են միայն 13 ամբաստանեալներ, բոլորն ալ անդամ Կեսթափոյի: Լսուած են 1200 վկաներ: Երդուեալները պիտի պատասխանեն 460 հարցումներու :

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ մեծ հրդեհ մը ծագած է Սուլթան Համամ, երբեմնի Թօփալեան խանին մէջ, որ այժմ կը կոչուի Համտի պէյ փասաժ: Վնասը երկու միլիոն ոսկի կը հաշուեն: Խանը կը պարունակէր 55 սենեակ եւ 40 վաճառատուն :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ հունգարական դեսպանատան քարտուղարը, որ փէշթա հրաւիրուած էր, մերժեց վերադառնալ եւ Թուրքիայէն ապաստան խնդրեց իր ընտանիքին հետ :

Ներկայացում պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Անթուանի «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Գիւլխանդանեան» խումբին, եւ Կապոյտ Խաչի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի :

Մեծ պատրաստութեամբ եւ կարող ուժերով կը ներկայացուի Ա. Երէցեանի ՍԱՍՆՈՅ ԴԻՒՑԱԶՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին, Պար Վիադիւք, Մարտիկեանի սրահին մէջ, Սէնթ Անթուան :

Երգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ: Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս հայկական եւ եւրոպական պարեր, ղեկավարութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պուլվար Օտտօ նուագախումբի:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՇԱՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, փետրուար 26 կիրակի ժամը 4էն կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը, կը ներկայացուի Սիպիլ - Ալփաւլանի ՄԱԳՆԻՍԸ, Բիւթանիոյ ժողովրդական երգերով : Երգեցիկ խումբ, ղեկավարութեամբ Պ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ :

Մուտքը 75 փրանք: Աճուրդ չկայ: Պիւֆէն ճոխ ու մատչելի, պատրաստուած Խաչուհիներէ :

ՏԻԿԻՆ ԵՒՓԻՄԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի՝ Տէր եւ Տիկին Ս. Տէր Թովմասեան հազար փրանք կը նուիրեն Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին :

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՀԱՆԸՄԵԱՆԻ մահուան հինգերորդ տարելիցին առթիւ՝ Տիկին Ռօզ եւ Օր. Մարօ Հանըմեան հազար փրանք կը նուիրեն Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին :

19րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանին

Կիրակի 5 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 14.30ին, Centre Marcelin Berthelot, 28bis rue St. Dominique, Paris (7), métro Invalides:

Մասնակցութեամբ Հայ Արենոյշներուն, Ֆրանսական սկաուտական միութեանց, եւ Փարիզի օտար սկաուտական խումբերուն:

Սկաուտական ներկայացումներ Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ: Հայկական երգեր եւ պարեր: Կը ներկայացուի նաեւ հայերէն՝ Մօլիէրի «ՆԱԽԱՆՁՈՏ ՊԱՐՊՈՒՑԷՆ», կատակերգութիւն 1 արար: Տոմսերու գինները՝ 300, 200, 150 փրանք:

Կդ ԽՆԴՐՈՒԻ ՃՇԴԱՊԱՀ ԸԼԼԱԼ:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ 80ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Կիրակի 26 Փետրուար, ժամը 14.30ին:

Կը նախագահէ FÉLIX ROGEL

Կը խօսին Օր. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱԵԱՆ եւ Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ:

Մուտքը 50, 100 եւ 200 փրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շատ կարեւոր խնդրոյ մը առթիւ ժողովի կը հրաւիրուին Ֆր. Կ. Խաչի հետեւեալ մասնաճիւղերը իրենց վարչութիւններով.— Պոմոն, Մարսէյլ, Սէն Լու, Պուլվար Օտտօ, Սէնթ Անթուան, Սէն Ժերոմ, ՍէնթԱնն, ՍէնթՄարկրիտ, Կարտան, Լա Սիոթա, այս չորեքշաբթի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին քաղաքի «Ահարոնեան» ակումբը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին դասախօսութիւնը, այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, ղպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais: Նիւթ՝ «Արշակունեանց հարստութիւն»: Կը դասախօսէ Պ. Կ. ԽՐԱԵԱՆ: Կը հրաւիրուին երէց ընկերները, համակիրները ու սանուհիները :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8ին, ղպրոցին սրահը, 78 րիւ Րապըլէ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9-ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը դասախօսէ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ : Նիւթ՝ « Կոմիտաս վարդապետ» :

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան: Նիւթը կը ներկայացնէ՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

«Ի՞ՆՉ Է ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԷՆ» :

Մուտքը ազատ է: Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն: Կը խնդրուի այն անդամներէն որոնք կ'ուզեն մասնակցիլ վիճաբանութեանց, նախօրօք պատրաստուիլ :

Լէ զ'Օլիվ, հինգշաբթի 23 Փետրուար:
Սէնթ ՄԱՐԿՐԻՏ, Ուրբաթ 24 Փետրուար:
ԿԱՐՏԱՆ կիրակի 26 Փետրուար :
ՄԱՐՍԷՅԼ քաղաք երկուշաբթի 27 Փետրուար:

ՍԵԲԱՍՏԱՅԻ ՄՈՒՐԱՏԻ ՅԻՇԱՏԱԿԸ

Կը տօնուի Տէսինի մէջ, Փետրուար 25ին, նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Հայր. Միութեան, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը խօսին ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ Պ. ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարսէյլի մէջ, Սալօն Լոնշան (33 Bld. Longchamps) 25 Փետրուար շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Գեղարուեստական ճոխ բաժին. — Երգ, արտասանութիւն, պար: Ճոխ պիւֆէ եւ հաճելի անակնկալներ: Նուագախումբ Lyne Barel:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Jeudi 23 Février 1950 Հինգշաբթի 23 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6085–Նոր շրջան թիւ 1496

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲՈՒՆ ՀՐՁԻԳՆԵՐԸ

Ի՞նչ կ'ըսեն Պուքրէշի փախուկները, ապահովելու համար խաղաղութիւնը, որուն կարօտովը կը տապկուին մասնաւորապէս փոքր ժողովուրդները :

Թարգմանելով ռումանական թերթի մը խմբագրականը եւ ձայնակցելով անոր կոչին, կը փորձեն հայ ժողովուրդն ալ բաժնել երկու դասերու,— «Խաղաղասէր Հայեր եւ պատերազմասէր Հայեր» :

— « Որքան ճիշդ է որ Սփիւռքի աշխատաւոր ժողովուրդը, իբրեւ հալածական, կոտորակուած, ջարդուած, բնաւեր ու թափառական դարձած ազգային միաւոր — զոհը ամէն կարգի ազգային ու միջազգային կեղեքիչներու եւ բռնակալներու — դէմ է մահաբեր պատերազմներուն. սակայն, նոյնքան ճիշդ է որ, արտասահմանեան հայութեան ծոցին մէջ կայ դասակարգ մը, շահագործողներու եւ «ունեւոր»ներու դասակարգ մը, որ կապիտալիստական ռեժիմի «բարեխնամ» հովանաւորութեան տակ եւ մանաւանդ պատերազմներու «օրհնեալ» օրերուն ոսկի դիզեց ու անհամբեր կը սպասէ նոր պատերազմի մը երանելի գալստեան, «ապահովելու» համար իր «աչքի լոյս» կալուածներն ու գանձերը եւ նոր արժէքներով բազմացնելու եւ նոխացնելու համար զանոնք» : (*Հայաստանեան Ճակատ*, 12 *Փետրուար, որ կը հրատարակուի նո՛ր ուղղագրութեամբ*) :

Խմբագրականին շարունակութենէն կ'իմանանք թէ «ատոնք օրն ի բուն մոմ կը վառեն վասն փառացն Թրումըններու եւ Հիթլերական նորաբոյս ժառանգորդներուն», մոռնալով «Եփրատի պղտոր ջուրերուն մէջ խեղդամահ կորած իրենց քոյրերն ու ծծկեր եղբայրները» եւն. :

Այս ոչինչ : Պարզ կարկտան մըն է այս, յանգելու համար բուն եզրակացութեան .

— « Բայց տոլարի խնկարկուներու այս զազրելի դասակարգի կողքին՝ հայ ժողովուրդի ծոցին մէջ բոյն դրած է նաեւ հայրենադաւ Դաշնակներու քլիքը, որ լրբօրէն կոկորդիլոսի արցունք թափելով մեր ժողովուրդի եւ իր իսկ կուսակցութեան նահատակներու անյայտ շիրիմներուն վրայ, այսօր, ու երեսուն տարիէ ի վեր, իր արիւնոտ թաթերը կ'երկարէ մեր ժողովուրդի եւ իր իսկ կուսակցութեան տղոց դահիճներուն, Իսմէթներուն եւ Չըրչիլներուն ու իր կոտրած շերեփով իւղ կը լեցնէ (յուղ կլեցնե!) նոր պատերազմի մը հրձիգներուն պատրոյգին վրայ» :

Ուրեմն, «շարունակել ու սաստկացնել պայքարը ընդդէմ այս կարգի հայրենադաւ «Հայերուն», եւ «լծուիլ խաղաղութեան պաշտպանութեան մեծ պայքարին, որուն գլուխը կանգնած է խաղաղութեան անվեհեր ախոյեան՝ Գեներալիսիմուս Ստալին » :

Խոստովանինք թէ մեծադոյն պատիւ ըրած եղանք, լայն քաղուածք մը կատարելով այս արինածարաւ ցնդաբանութենէն, որուն յաւելեալ եւ ճոխացեալ տպագրութիւնները կ'երեւան ամէն տեղ, միեւնոյն ճակատին վրայ :

Անհրաժեշտ էր այս չեղումը, ապացուցանելու համար թէ որքան յառաջդիմա՜ծ են երէկուան տիրացուները, սանձակոտոր խելագարութեան եւ անբարոյականութեան ճամբուն մէջ :

Ասոնք այն հրէշներն են որ, հազիւ կարմիր դրօշը տեսած, հայրենասիրութիւն սեպեցին կրակը նետել 20 — 25 անմեղ հայրենակիցներ, մեծ մասով գրոց – բրոցներ :

Հարցուցէք թէ ո՞ւր են այդ զոհերը, եւ միայն հայհոյանքներ պիտի լսէք, ինչպէս միշտ :

Եթէ իրենց մէջ տարրական պարկեշտութեան հետք մը մնացած ըլլար, այս հրձիգները պիտի ամչնային Դաշնակցութեան, ոեւէ Դաշնակցականի անունը կապել Իսմէթներու հետ :

Պիտի յիշէին թէ իրենց այսօրուան հովանաւորներն էին որ լման 25 տարի իրենց եղբայրական թաթերը երկարեցին Մ. Քէմալներու եւ Իսմէթներու, անխնայ տրորելու համար հայ ժողովուրդը եւ իր հայրենիքը, ամէնէն եղերական օրերուն :

Անոնք էին որ պարպել տուին Փոքր Ասիան ու Կիլիկիան, փառաբանելով քաջարի ասկեարները *:*

Եւ անոնք էին, դարձեալ, որ աշխարհը բոցավառեցին 1939ին, թեւ տալով Հիթլերի : Ինչպէս այսօր թեւ կուտան խաղաղութեան բոլոր թշնամիներուն :

Շ.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԻՆՕ ԹԱՏՐՈՆՆԵՐՈՒՆ մէջ (սինէմա), կը ցուցադրուի «Պերլինի անկումը» : Ահաւասիկ սիւժէն, զոր մշակած են Պաւլենկօն եւ Վրացի մը : Խաղաղ, նախապատերազմեան օրերուն, կանաչ պարտէզի մէջ, Մեծ Առաջնորդը իր մօտ կը հրաւիրէ բանուոր Իվանովը եւ ջերմ զրոյց մը կ'ունենան : Ստալին կը պատմէ իր անցած օրերու եւ սիրոյ մասին : Ուրիշ օր մը, երբ բանուոր Իվանովը, զբօսանքի էր ելած իր սիրած աղջկան Կատիւշայի հետ, յանկարծ գերմանական սաւառնակները կը ռմբակոծեն քաղաքը : Կը սկսի պատերազմը : Շարժանկարը կը ցուցնէ թէ ինչպէս Հիթլերը յաւակնոտ ծրագիրներ կը մշակէր իր կուսակիցներուն հետ, խորհրդային երկիրը նուաճելու համար :

Շարժանկարը կը վերջանայ Եալթայի խորհրդաժողովով, ուր Ստալին բացայայտօրէն կը մերկացնէ Չըրչիլի նենգամիտ ծրագիրները :

. ԴԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ընտրութեանց առթիւ, 1265 ընտրական տեղամասերէն (շրջան) 1106ը օժտուած են հեռախօսով, հարիւրը ռատիօ բարձրախօսներով : Մնացած տեղամասերն ալ պիտի օժտուին :

ՄԱՍՆԱԿՐԹԱՆՔԻ (ֆիզկուլտ) գերագոյն խորհուրդը շարք մը շրջանակներու մէջ կազմակերպած էր դահուկային արշաւներ : Մասնակցող մարզիկները իրենց իջեւանած գիւղերուն մէջ կազմակերպած են զրոյցներ եւ դասախօսութիւններ՝ Գերագոյն Խորհուրդի ընտրութեանց մասին :

ԵՐԵՒԱՆԻ ԾԽԱԽՈՏԻ գործարանը ստացած է նոր մեքենաներ եւ կազմածներ, որոնք մեծապէս կը նպաստեն արտադրութեան բարձրացման եւ ազնուացման (որակաւորում !) : Մխիկի (սիկառէթ) բաժինը որոշուած չափը գերազանցեց, արտադրելով 150.000 «ցիկարէտ»ներ : Յունուարի ծրագիրը գործադրուած է ժամկէտէն առաջ, իսկ առաջին եռամսեակի ծրագիրը կ'աշխատին լրացնել մինչեւ Մարտ 12, Գերագոյն Խորհուրդի ընտրութեանց օրը :

Գործարանին բանուորները, աշխատանքի ժամերէն դուրս կը մասնակցին խմբակներուն, ուր կ'ուսումնասիրուին Ս. Ս. Խ. Մ. սահմանադրութիւնը եւ Գեր. Խորհուրդի կանոնադրութիւնը : Խմբակներուն մեծ հետաքրքրութեամբ կը մասնակցին նաեւ հայրենադարձ բանուորներ :

ՄԱՐՇԸԼԻ ԾՐԱԳՐԻՆ Գ. տարեշրջանին համար 3100 միլիոն տոլար պահանջեց վերատեսուչը, Պ. Փոլ Հոֆմըն, Մ. Նահանգներու խորհրդարանէն : Այս առթիւ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, շեշտելով «Խ. Միութեան յարաճուն յանդգնութիւնը միջազգային քաղաքականութեան մէջ» : Եւ յանձնարարեց ամէն միջոց ձեռք առնել, ի դերեւ հանելու համար «Կրեմլինի համաշխարհային տիրապետութեան ծրագիրները » : Նախարարը անհրաժեշտ կը գտնէ նոր կացութեան յարմարցնել Մ. Նահանգներուն տնտեսական քաղաքականութիւնը, ապահովելու համար Եւրոպայի փրկութիւնը :

ՋՕՐ. ՖՐԱՆՔՈՑԻ Մեքսիկայի ներկայացուցիչը, Նոզէ Կալոսթրա, սպաննուեցաւ սպանիացի աքսորականի մը կողմէ որ անմիջապէս ձերբակալուեցաւ :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ խափանելու համար, 11 անգլիացի գիտուններ ալ կոչ մը ուղղեցին, որպէսզի ամէն միջոց փորձուի : «Բոլոր ազգերն ալ պէտք է մասնակցին այս ձեռնարկին, այլապէս կը կործանի մարդկութիւնը» :— Միւս կողմէ քաղաքական շրջանակներու մէջ միջոցներ կ'որոճան, շփում հաստատելու համար Ստալինի հետ : Կ'ըսուի թէ սպարապետը անձկութեամբ կը սպասէ Անգլիոյ երեսփ. ընտրութեանց արդիւնքին, որ պիտի յայտնուի վաղը, ուրբաթ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ արտաքին նախարարութեան մէջ երկու այրեր եւ կին մը լրտեսական ցանց մը կը վարեն, համաձայն Ծերակոյտին մէջ եղած յայտարարութեան մը :

ԳՐԱԳԷՏ ՍԵԼԻՆ, հեղինակը կարգ մը հակահրէական գիրքերու որ փախած է ազատագրութենէն ի վեր, ի բացակայութեան դատուելով դատապարտուեցաւ մէկ տարի բանտարկութեան, 50.000 ֆրանք տուգանքի, գոյքերու գրաւման եւ ցկեանս ազգային խրատազրկութեան :

Գործադուլները վերսկսան

ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ԴԱԴՐԱԾ՝ ՌԸՆՈՅԻ ՄԷՋ.— ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ.— ՄԵԹՐՈՅԻ, ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻ, ԿԱԶԻ ԵՒ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ :

Փարիզի մետաղագործական մեծ հաստատութեան՝ Ռընոյի 34 հազար բանուորները աշխատանքը դադրեցուցին առջի օր : Ուրիշ մետաղագործական բանուորներ ալ կը խորհրդակցին, ընդհանուր գործադուլ յայտարարելու համար :

Ռընոյի, Ռոզէնկառի եւ Ֆորտի գործարաններուն մէջ կատարուած քուէարկութիւններէն կը հետեւի թէ բանուորներուն 60 — 70 առ հարիւրը կը մերժէ ընդունիլ 5 առ հարիւր յաւելումը, զոր առաջարկած էին իրենց գործատէրերը, անցեալ ուրբաթ օր : Փարիզի փոխադրութեանց աշխատաւորները հրահանգ ստացան իրենց միութիւններէն՝ «պատրաստ ըլլալ որեւէ հրամանի», եթէ ձախողին կառավարութեան հետ կատարուած բանակցութիւնները : Ելեկտրականութեան եւ կազի աշխատաւորներն ալ կը սպառնան «անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել յառաջիկայ շաբթու», եթէ կառավարութիւնը գոհացում չտայ իրենց պահանջներուն :

Կարգ մը արհեստակցական Միութիւններ կը սպառնան ընդհ. գործադուլ յայտարարել անսահման ժամանակով, բայց իրազեկներ դիտել կուտան թէ բանուորները ի վիճակի չեն երկար դիմանալու :

Կառավարութիւնը մինչեւ հիմա կ'ուզէր հեռու մնալ աշխատավարձքի վէճերէն, թէեւ իրաւունք ունի հաշտարար միջոցներ փորձելու եւ ի հարկին իրաւարարութիւն առաջարկելու : Այժմ նկատելով որ գործադուլներու առթիւ յաճախ քաղաքական խնդիրներ ալ կը յուզուին, որոշած է վճռական դիրք բռնել :

Նախարարական Խորհուրդը նիստ գումարեց երէկ առտու, քննելու համար միջազգային կացութիւնը եւ ընկերային խլրտումները : Աշխատանքի Նախարարը պարզեց կացութիւնը : Սեղանի վրայ կան կարգ մը ծրագիրներ, ապահովութեան եւ պատժական տնօրինութեանց մասին : Ծրագիրներէն մին կը վերաբերի մամուլին : Շատ մը թերթերու տնօրէնը կամ պատասխանատուն միեւնոյն ատեն երեսփոխան է, ինչ որ կը դժուարացնէ հետապնդումը : Կը խորհուի ջնջել այս դրութիւնը, կամ երեսփոխան տնօրէնին հետ ուրիշ մըն ալ նշանակել հաւասար իրաւասութեամբ : Եթէ տուգանք որոշուի օրինազանցութեան մը առթիւ, երկուքը միասին պիտի վճարեն :

Գալով պատժական տնօրինութեանց, օրէնքին 76 եւ 77 յօդուածները տաժանակիր աշխատանքէն մինչեւ մահապատիժ կը տրամադրեն վնասարարութեան (սապոթաժ) եւ պետական ապահովութեան դէմ գործուած արարքներու համար : Կ'առաջարկուի փոփոխութիւն մը կատարել, պատիժները աստիճանաւորելով, համաձայն գործուած յանցանքին :

★ Ինչպէս գրած էինք, Նիսի մէջ ոստիկաններ եւ զինուորները յաջողեցան չոգենաւ բեռցնել այն զէնքը զոր բանուորները ծովը նետած էին անցեալ շաբթու : Շոգենաւը Մարսէյլի մէկ նաւահանգիստը հասած ատեն, բանուորները նոր ցոյց մը կազմակերպեցին, բայց ոստիկանութիւնը միջամտեց :

Ամերիկա խզեց կապերը Պուլկարոյ հետ

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐ

Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը Փետր. 21ին խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Պուլկարիոյ հետ, 900 բառերէ բաղկացեալ ծանուցագիր մը ուղղելով : Միեւնոյն օրը պուլկարական թերթերը կը ծանուցանէին թէ հինգ Պուլկարներ պիտի դատուին, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կը կատարէին ղեկավարութեամբ Սոֆիայի ամերիկեան դեսպանին՝ Պ. Տոնըլտ Հիթի :

Պուլկարական կառավարութիւնը անցեալ Յունուարին պահանջած էր ետ կանչել այս դեսպանը, այն ամբաստանութեամբ թէ կապեր ունէր նախորդ փոխ-վարչապետին՝ Թրայքօ Քոսթովի հետ, որ կախուեցաւ 1949 Դեկտեմբերին : Ամերիկեան կառավարութիւնը իր ծանուցագրով կը յայտարարէ թէ պուլկարական կառավարութիւնը «անթոյլատրելի սեղմումներու եւ անպատուութեանց ենթարկած էր» դեսպանը : Եւ կը շարունակէ .

— « Պուլկարական կառավարութիւնը ծրագրեալ հալածանք մը սարքած էր ամերիկեան դեսպանատան պուլկար պաշտօնեաներուն դէմ, նոյնիսկ թոյլ տալով չարչարել եւ սպաննել տեղացի պաշտօնեաներ (անունններն ալ կը յիշէ) : Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը պիտի շարունա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Տխուր իրականութիւններու եւ խառնիճաղանճ կացութեան մը առջեւ, ուրախալի է տեսնել կազդուրիչ շարժումներ, ի խնդիր հայ խլեակներու եւ մնացականներու պահպանման, զաղութէ գաղութ ։

« Հայրենիք » եւ «Յառաջ», զովելի մտածումը ունեցան հաւաքելու զանազան կարծիքներ, եւ իրենց սիւնակները լայնօրէն բացած են այս հարցին շուրջ եղած բոլոր առաջարկներուն ։

Մեծապէս ուրախալի երեւոյթ մըն է որ շատ շատեր, հրապարակաւ յայտնեցին իրենց մտածումը եւ ըրին բազմաթիւ շահեկան թելադրութիւններ։ Շատեր ուղղակի մատը վէրքին վրայ դրած են, ինչպէս Գիսակ Գաղանճեան, Եսթեր Աղամեան, մայր մը (Անժէլ), Ենովք Լաչինեան, Հայրենիքի, եւ Յակոբ Սէմէրճեան Ֆէպիւս, Սիսակ Սիսլեան եւն. Յառաջ:

Ասոնց հետ կան ինքնատիպ առաջարկներ ալ որոնք կ'ունենան իրենց օգտակար կողմը, եթէ առաջադրուած նրպատակը հետապնդուի եւ ձեռնարկը որոշ ուղիով գործէ, կ'ուզեմ ակնարկել Մարսիլլիաբնակ Հայուն «Պարասիրաց»ին՝ որ նըկատողութեան արժանի է, իբրեւ ժողովրդական միջոց ։

Կան նաեւ տարագիրներ, Շթութկարտէն նոր հասած Ամերիկա, որոնք կ'ուզեն իրենց բաժինը բերել այդ հարցերուն ։

Արձագանգը հասած է նաեւ Պոլսա, Վէնէցուէլլա եւ այդ վայրերէն ստացուած են պատասխաններ։ Խնդիրը այն չէ թէ ինչպէ՞ս կարելի է գործադրել այդ թելադրութիւններուն գոնէ մէկ մասը, այլ այն որ Հայեր աշխարհի զանազան կողմերէն կ'ուզեն դարման մը գտնել արտասահմանի հայութեան պահպանման համար։ Ուրեմն հետաքրքրութիւնը կայ իրենց մէջ, ենթակայ են այդ մղձաւանջին, ուրեմն հայրենիքի սէրը կը տիրապետէ եւ կրակը կը վառի սիրտերու մէջ ։

Պիտի ըսէք,— բնական է, վտանգը դեռ այսօր այնքան ակներեւ չէ, բայց խնդիրը վաղուան համար է ։

Նկատողութեան արժանի է սա կէտը թէ՝ պատասխանողներէն քանի՞ներ նոր սերունդին կը պատկանին, այն նոր սերունդին, որ արտասահմանի մէջ ծնաւ եւ հասաւ։ Երիտասարդ մը, կը գրէ «Հայրենիք»ի, որ շաբաթը մէկ անգամ միայն հայերէնի դաս կ'առնէ, նախապէս բնաւ հայերէն բառ մը չգիտնալով, անսխալ եւ պարզ ոճով մը կրցած է յայտնել իր կարծիքը ։

Եթէ այդ նոր սերունդն է որ կը հետաքրքրուի իր ապագայ գոյութեամբ, ուրեմն մենք դեռ քանի մը սերունդներ ունինք որոնք գիտակցութեան մէջ մտած են։ Այս է ամէնէն ուրախալի երեւոյթը։ Եւ եթէ հասած են խորհելու շրջանին, կը գտնեն նաեւ միջոցը ։

Կայ ուրիշ մեծապէս յուսադրիչ իրականութիւն մը եւս։ Անգամ մը մեր բազմաթիւ հանդէսներուն մէջ երեւցող, երգող կամ արտասանող, սա երկսեռ երիտասարդութեան նայեցէք։ Եթէ կան անոնց մէջ սակաւաթիւ տարեցներ Պոլսէն կամ գաւառներէն եկած, մեծագոյն մասը կը կազմէ նորանոր երիտասարդութիւնը, ծնած արտասահմանի հողին վրայ իսկ։ Ի՜նչ աղուոր արտասանութիւն ունին անոնք, ինչ գեղեցիկ գիտեն երգել։ Պոլսոյ կամ Թիֆլիսի մէջ անգամ շատ ուշ ունեցանք այսքան երգողներու եւ արտասանողներու հոյլ մը։

Ինչպէ՛ս հասան անոնք արտասահմանի հողին վրայ եւ ինչպէ՛ս կատարելագործուեցան ։ Ամէն հանդէսի մէջ նոր անուն մը կը լսուի, նոր դէմք մը կ'երեւայ եւ մէկը միւսին ազնիւ մրցակցութիւնը կ'ընէ աւելի լաւ արտայայտուելու ։ Եւ եթէ կը մտածենք որ անոնք վաղը մայրեր պիտի ըլլան, ի՞նչպէս կարելի է երկմտիլ թէ՝ վաղը պիտի չունենանք հայկ. ոգին կրող եւ անով խանդավառուած չափահաս սերունդ մը։ Չէ՞ որ անոնք պիտի ունենան իրենց զաւակները եւ պիտի ներարկեն անոնց այն ինչ որ իրենք ստացան եւ կատարելագործեցին նոյնիսկ արտասահմանի հողին վրայ ։

Համրեցէք անոնց թիւը։ Մեզի նման փոքր ժողովուրդի մը համար հպարտութիւն չէ՞ այդքան քաջ արուեստագէտներ եւ արուեստագիտուհիներ ունենալ այս փոքրիկ հօգիներուն մէջ։ Ո՞ր ազգը տուած է այս համեմատութիւնը, առանց յիշելու դեռ մեր պայմանները։ Մեզմէ շատ աւելի մեծ թիւով ուրիշ ազգերու վտարանդիները կան, ռուս եւ լեհ աղջիկներ։ Յիշենք միայն այս երկուքը որոնք առաւելապէս արուեստին սէրը ունին, քանի՞ հոգի կը տեսնուի անոնցմէ փարիզեան բեմերու վրայ, նոյնիսկ իրենց շրջանակներու մէջ։

Աւելի նուազ թիւով ժողովուրդներ ալ կան, բայց գոնէ համեմատաբար ունի՞ն տասը Հայու կամ Հայուհիի դէմ գոնէ մէկը։ Աւելին ըսենք ։ Հրեաներ նոյնիսկ չհրաւիրեցի՞ն Օր. Պիւլպիւլեան մը որ ռատիոյէն հրէական երգեր երգէ։ Չեմ ուզեր խօսիլ ուրիշ ազգերու մասին։

Եթէ հայ ժողովուրդը այս բարեմասնութիւնները ունի, վախ չկայ, չի կորսուիր, ուր որ ալ ըլլայ ։

Այս յուսատու կողմը պարզելով հանդերձ, չեմ ուզեր ըսել թէ եղածաշխատանքըբաւական է։ Ընդհակառակն, եթէ մէկ կողմէ ժողովուրդին ձիրքը մեծ դեր կը կատարէ, եղած արդիւնքին մեծ մասը պտուղն է ձեռք առնուած միջոցներուն եւ շատ աւելի պէտք է ընդարձակել եւ խորացնել, կանոնաւորել եւ կազմակերպել թափուած աշխատանքը մեր փոքրաթիւ ժողովուրդին մէջ, աւելի փայլուն արդիւնքներ ստանալու եւ մեծ ազգ մը դառնալու համար։

Թող թեթեւ լաւատեսութիւն մը չնկատուի, երբ ըսեմ թէ՝ պիտի ունենանք մենք այդ մեծութիւնը, այդ մեծ ազգը։ Ոչ միայն յուսալից եմ այդ մասին, այլ եւ համոզուած եմ տար, միայն թէ, աւելի եւ աւելի աշխատանքի պրկում ու բազմակողմանիօրէն կանոնաւորութիւն պէտք է։ Զտեսնենք, չլսենք փոքրութիւններ, ուրիշէն կամ մեզմէ, քալենք մենք մեր ճամբէն աւելի ամուր, աւելի խրոխտ, աւելի արդիւնաւէտ եւ ընդհանրական աշխատանքով, աւելի ուսումնասիրելով մեր պահանջները, միասնականօրէն ու միանձնականօրէն։

Մեր մտահոգութիւնը պէտք չէ ըլլայ այսինչ կամ այնինչ գաղութին համար, այլ, ինչպէս կ'ըսէ Պուլսայի հայրենակիցը, քանի որ ցաւը ամէնունն է, մեր մաքառումը պէտք է ըլլայ հաւաքական, որոշ, հիմնական ծրագիրով։

Երբեմն կ'իմանանք պատահական լուրեր նոր կամ հին, փոքրաթիւ կամ բազմաթիւ բախտին ձգուած, կորուստի դատապարտուած կամ լաւ կազմակերպուած զանազան գաղութներէ։ Օր մը Սպանիոյ քանի մը Հայերուն մասին, ուրիշ օր մը Ալժերիոյ, Մարոքի անկազմակերպ եւ քահանայէ մը իսկ զրկուած հայ խմբակներու մասին։

Անդին կ'առնենք Կիւբենայիքէն կամ Խարթումէն օրինակելի կազմակերպութեան տեղեկութիւններ, հազուադէպօրէն Հնդկահայը կը խօսի եւ ցաւով կ'իմանանք որ այդ մեծապէս հայրենասէր գաղութը բոլորովին աչքաթող եղած է, բայց հակառակ ատոր կը տառապի հայրենասիրութեան մորմոքով, կ'ուզէ լսել մայրենի լեզուն, պատրաստ է տալու իր սիրտն ալ, իր հարստութիւնն ալ, եւ... հիմնական հետաքրքրութիւն մը իսկ ցոյց չի տրուիր անոր հանդէպ։ Ամէն բան վերէն՝ էջմիածինէն կը սպասուի, եւ անկէ կը ղրկուի երկու տարին անգամ մը... նուիրակ մը իբրեւ շրջուն այցելու...։ Փոխանակ Եւրոպայի եւ զոյգ Ամերիկաներուն մնայուն եւ նստակեաց նուիրակներ ղրկելու, լաւ եւ ճիշդ չէ՞ր ըլլար որ այդ հեռաւոր վայրերը ղրկուէին նուիրակներ մնայուն, նոյնիսկ մինչեւ Չինաստան եւ Փիլիպպեան կղզիները։ Այս բոլոր հեռաւոր վայրերուն մէջ կան ցիրուցան մաքուր հայրենասէրներ, բոլորովին անառաջնորդ, եւ կարօտ հայերէնի, հայկ. ծէսի եւ մշակոյթի ։ Ինչո՞ւ այս խորթութիւնը անոնց հանդէպ, եւ պէտք կա՞յ անպատճառ վերէն սպասելու ամէն ինչ ։

(Մնացեալը յաջորդով) Թ. ԳԱՌՆԻԿ

Ցնցիչ փաստը

«Նիւ Եորք Թայմզ» իր Փետրուար 9 թիւով կը հրատարակէ Հիւլէական Ցանձնաժողովին Յունուարի զեկուցումը ի մասին ռուս գիտական պարբերաթերթի մը յայտարարութեան որ կը վերաբերի Ալիխանովի շունդալից (ultra - sensational) գիւտարարութեան ։

« Թայմզ » մէջբերում մը կ'ընէ նաեւ խորհրդային «Սմենա» թերթէն, որ կոմսոմոլի (երիտասարդական կազմակերպութեան) օրկանն է, եւ կը յիշէ անունները այն գիտուններուն որոնք կարեւոր գործեր կատարած են հիւլէական գիտութեանց մարզին մէջ։ Այդ առթիւ կ'արձանագրէ անունը Ապրամ Իսաքօվիչ Ալիխանովի եւ իր եղբօր՝ Արտեմի Ի. Ալիխանեանի որոնք գտած են « վարիթրօն»ները 1946ին եւ կ'աւելցնէ.—

« Այս եղբայրները Հայեր են։ Պ. Ալիխանեան պահած է իր անուան վերջի հայկական հնչումը»։

Ուօշինկթընէն Փետրուար 7 թուակիր հեռագիր մը, նոյնպէս «Թայմզ»ի մէջ, կը հաղորդէ հետեւեալ տեղեկութիւնը.—

« Տիեզերական ճառագայթներու մէջ ցարդ անծանօթ տասնըվեց նախնական նիւթի կազմութիւններ գտած ըլլալու ղղրդագին լուրը տրուած է ռուս գիտական թերթի մը մէջ։ Այս նոր մասնիկները կը հաշուուին հարիւրէն քսան հազար աւելի մեծութեամբ քան ելեկտրոնը ըստ ռուս գիտուն Ապրամ Իսաքովիչ Ալիխանովի։ Բան մը չենք գիտեր, այս երկրին մէջ, Ալիխանովի կարողութեանց եւ վստահելիութեան մասին, բացի սա պարագային թէ ան պաշտպանեալն է ռուս մեծ գիտնական եւ Քէմպրիճի նախկին պրոֆէսօր Փիթըր Քափիցայի որու տեսակէտները մեծ արժէք եւ յարգ ունին ամբողջ գիտական աշխարհի մէջ ։

Պ. Ալիխանովի վերագրուած գիւտը եղած է 1946ին։ Ան այժմ պետն է Հայաստանի 9000 ոտք բարձրութեամբ լերան՝ Արագածի գագաթը գտնուող աշխատանոցին, ոչ շատ հեռու ռուսական ծանօթ հիւլէական աշխատանոցէն ։

Մասնիկները զոր կրցած է անջատել այս բարձր լեռնագագաթը հասնող ճառագայթներուն չարունակական ռմբակոծումէն, ճառագայթներ՝ որոնք երկրի բարձր մթնոլորտը կը մտնեն քանի մը միլիառ ելեկտրոն վօլթի ուժով, գտնուած են դրական եւ ժխտական ելեկտրականութեամբ լեցուած միանգամայն։ Հաւանաբար ասոնք կը պարունակեն այժմ մեզ ծանօթ «մըսօն»ները, մասնիկներ՝ որոնք յառաջ կուգան երբ մեծ ուժով տիեզերական ճառագայթներ բարձր մթնոլորտին մէջ կը կոտրեն հիւլէ մը երկվայրկեանի տասը միլիոներորդ կամ մէկ միլիոներորդ ժամանակին մէջ։

1947ի սկիզբները Պ. Ալիխանովի գիւտը համարուած էր անհաւատալի»։

★

Ահա մէկը երեք միլիոնին մէջէն որ վեր կ'առնէ հայ տղուն ճակտին նետուած քարը եւ կ'ըսէ.— « Ես պիտի ըսեմ վերջին խօսքը»։ Յայտուն օրինակ մը մեր այն երիտասարդութեան որ կը հարցնէ դեռ թէ ի՞նչ կրնայ ընել, թէ ո՞վ է ինք ... ։

Երբ օր մը առիթը ներկայանայ, պիտի տեսնենք թէ ամերիկահայ երիտասարդութիւնն ալ ունի իր ներկայացուցիչները հիւլէական աշխատանոցներուն մէջ, գիտնականներ, որոնք եթէ Ալիխանովի աստիճանին չեն հասած, գէթ կատարած են գիտական յիշատակելի նուաճումներ ։

Պէտք է ըսել որ Ալիխանեան եղբայրներու գիւտը կը հետաքրքրէ աշխարհի բոլոր գիտուններըը եւ ուղղակի կապ չունի հիւլէական ռումբի պատրաստման կամ գործածութեան հետ։

Ժ. ԱԲԻԿԵԱՆ

Օրուան հոգերը

Վերջերս ընդհանուր հետաքրքրութիւն շարժեցին « Յառաջ»ի մէջ երեւցած քանի մը յօդուածներ որոնք կը շօշափէին մեր երիտասարդներու ամուսնութեան հարցը։

Տիկին Էլէն Բիւզանդի յօդուածին՝ ընդվզումով պատասխանեցին հայ օրիորդներ, ըսելով թէ արդար չէ երեւոյթ մը բուրբին վերագրել եւ բացառիկ դէպքերէն ընդհանուր եզրակացութիւն հանել ։

Վերջերս ալ Լիբանանի մէջ հայ կիներու դիմագիծը բնորոշելու փորձ մը կատարած էին, որուն պատասխանած էր Սօսին, հակիրճ եւ պատկերալից կերպով ։

Իսկ վերջերս Հերմինէ ստորագրութեամբ յօդուած մը երեւցաւ «Մինակուկ Մանուկ»ի պատասխան ։

Նոյն մտահոգութեամբ հայրենակից մը յօդուածով մը կ'առաջարկէր հայ պարասրահ մը ունենալ, որուն ի պատասխան «Յառաջ» խմբագրական մը նուիրեց։ Սօսին ալ ձայնակցեցաւ իրեն յատուկ սրամտութեամբ։ Նախ ըսենք որ մատնանշուած թերութիւնները, թէեւ բացառութիններ են բարեբախտաբար, պէտք չէ ջանանք ծածկել, որովհետեւ կրնան վարակիչ դառնալ ։

Բացարձակապէս համակարծիք եմ Հերմինէին, երբ կ'ըսէ թէ «մայրերն են այդ յաւակնոտութեան մեծամոլութեան եւ ծուլութեան սին մտայնութիւնները ներարկողը իրենց աղջիկներու հոգիներէն ներս»։ Ահա այստեղ է որ մեր մատը ճիշդ վէրքին վրայ դրած կ'ըլլանք ։

Այսօր աշխարհիս գրեթէ ամէն կողմ կինը տիրացած է որոշ իրաւունքներու եւ դիրքեր ստեղծած բազմաթիւ մարզերու մէջ ։

Հայ կինն ալ կը ջանայ ետ չմնալ իր Եւրոպացի սեռակիցներէն՝ ուսման գեղարուեստի, ճաշակի, կենցաղավարութեան եւայլնի մէջ ։

Հայ մայրը այդ ըմբռնումով իր աղջիկը կը պատրաստէ կեանքի պայքարին, տալով անոր որոշ կրթութիւն եւ արհեստ։ Եւ սակայն ամուսնական հարցին շուրջ իր աղջկան ներշնչած գաղափարները չեն համապատասխաներ գործնական նոր ըմբռնումներուն ։

Եթէ նոյնիսկ ընդունինք որ կնոջ կոչումը չէ աշխատիլ իր տունէն դուրս, ան ստիպուած է պատրաստուիլ ներկայ կեանքի պայմաններուն դժուարութեանց դէմ ։

Մեր մէջ շատերու համար կիներու աշխատանքը ամուսնանալէ վերջ՝ դժբախտութիւն կը համարուի։

Այսպէս օրինակ, երբ մէկու մը լաւ մարդ ըլլալու մասին կը խօսուի, յաճախ դիտել կուտան թէ « ի՞նչ ըսեմ, կինը մեքենային տակէ չի կրնար ելլել»։ Եւ կամ աշխատող կնոջ մը մասին արգահատանքով կ'ըսեն. «խեղճը կ'աշխատի»...

Ուրիշ աւելի ցաւոտ կէտ մըն ալ հետեւեալ

բացառութիւնը, որ կրնայ վարակիչ դառնալ :

Լուրջ եւ սրտցաւ հայրենակից մը կը պատմէր թէ իր մտերիմներէն մէկը, որ վերջերս ամուսնացած էր Հայուհիի մը հետ, կինը, որ հայերէն ալ կը խօսէր եւ հայկական հանդէսներու կը յաճախէր ամուսնանալէ առաջ, պայման դրած է իր ամուսնոյն հայկական որեւէ կազմակերպութեան չմասնակցիլ: Դժբախտաբար երիտասարդը ստիպուած էր տեղի տալ եւ հրաժարած այն կազմակերպութենէն որուն գործնապէս կը մասնակցէր տարիներէ ի վեր: Դժուար չէ երեւակայել թէ նման Հայուհի մը որքան Հայ պիտի պահէ իր երախան, երբ վաղը մայր դառնայ :

Ուրիշ դէպք մը, դարձեալ: Հայ երիտասարդն է որ կը խօսի: Ամուսնութեան մասին խօսակցութեան մը միջոցին, ան հեգնանքով մատնանշեց օրիորդի մը չտեսութեան աստիճանը :

Օրիորդը այնքան ճիգ կը թափէր որ, մօտերը եւ հարուստ երեւալու մարմաջով կը պտտէր, թեւին տակ առած ռատիոյի պզտիկ գործիքը նուագելով :

Ուրիշ պարագայ մը եւս: Երիտասարդներ ունինք զարգացած, բարեկիրթ, ներկայանալի, բայց դժբախտաբար չեն յաջողած լաւ գործ մը գտնել առ այժմ ու իր վիճակի չեն ընտանիք մը պահելու: Եւ որովհետեւ կ՚ուզեն Հայ աղջկան մը կապել իրենց ճակատագիրը, ստիպուած են երկար ատեն սպասել: Այս կարգի երիտասարդները բաւական մեծ թիւ մը կը կազմեն: Մէկ մասը ի վերջոյ իր դիմացը կը գտնէ օտար կինը, որ նիւթական զոհողութիւններով գործ մըն ալ կ՚ապահովէ, ունենալու համար լաւ ամուսին մը: Իսկ մեր մէջ բարեկեցիկ ընտանիքներէն շատ քիչերն են որ պիտի ուզէին այս կարգի փեսայ մը ունենալ:

Կասկած չկայ որ ծնողքը եւ մասնաւորապէս մայրն է իր զաւկին հոգին մշակողը, անոր ազգային նկարագիրը պատրաստողը: Մայրն է որ պէտք է գիտակցութիւնն ունենայ թէ ինչ վտանգ կրնայ սպառնալ զաւկին, երբ չի ներշնչեր անոր աշխատանքի ազնուութեան գաղափարը, չի գգուշացներ սնապարծութենէ եւ մանաւանդ չի տար անոր անհրաժեշտ ազգային դաստիարակութիւնը :

Երբ կը տեսնենք որ նոր սերունդը պէտք եղած թափով չի մօտենար ազգային գաղափարներուն, պատճառը պէտք չէ միայն վերագրել եւրոպական շրջապատի ազդեցութեան, այլ ամէնէն առաջ պէտք է փնտռել ընտանիքէն ներս :

Գիտակից ծնողներ պատրաստելու միակ միջոցն է ուժ տալ եղած դպրոցներուն եւ դասընթացքներուն: Մուրատեան վարժարանը եւ Դպրոցասէրը բարերարներու օժանդակութեանց կը կարօտին, մատչելի դառնալու համար աւելի լայն խաւերուն :

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

Ա.— Պարոն, կ՚ուզէի ձեր աղջկան հետ ամուսնանալ:

Բ.— Կինս տեսա՞ր :

Ա.— Այո, բայց ես կը նախընտրեմ ձեր աղջիկը :

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԱՅՑ ՄԸ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը այց մը կատարեց Փետրուար 14ին, Քաշանի գերեզմանատունը, ընկերուհի Ռամելա Ալթունեանի թարմ հողակոյտին: Կ՚ընկերանային ամուսինը՝ ընկեր Մինաս Ալթունեան, իր սիրելիներն ու յիշատակը յարգողները :

Ինչպէս կը յիշուի, ողբացեալ ընկերուհին, բաց ի, իր անցեալի յեղափոխական եւ կրթական գործունէութենէն, եղած է նաեւ մասնաճիւղի հիմնադիրներէն մէկը, եռանդուն եւ անխոնջ նուիրումով, գործակցած է մինչեւ իր կեանքին չիջումը :

Նոյն առիթով, յարգանքի այցեր կատարուեցան նաեւ ուրիշ ընկերուհիներու շիրիմներուն : Ընկերուհի Ն. Գալֆայեան զգացումով երգեց «Հայր մեր»ը, իսկ վարչութեան քարտուղարուհին՝ ընկերուհի Շ. Տէօլէնեան խօսեցաւ յուզիչ դամբանական մը, ընկերուհի Ալթունեանի գերեզմանին առջեւ, թուելով անոր յեղափոխական յանդուգն գործունէութիւնը իր ծննդավայրին մէջ, համիտեան բռնակալութեան օրերուն, ինչպէս եւ ուսուցչական աշխատանքը, ապա մարդասիրական եւ հայրենասիրական ճիգերը մեր գաղութին մէջ, իբրեւ հիմնադիր – անդամ Հայ Կապոյտ Խաչի:

Այցելուները գերեզմանատունէն բաժնուեցան խորապէս յուզուած : Կ. Խ.

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԻՈՆ, 15 Փետրուար.— Նորակազմ «Հայ Ուսանողական Միութիւնը» դասախօսութիւններու շարք մը սկսած է շահեկան նիւթերու շուրջ: Առաջին դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ 15 օր առաջ, «Հայոց ծագումը» նիւթին շուրջ : Դասախօսն էր՝ երիտասարդ ուսանող՝ Հ. Տասնապետեան որ բարեխղճօրէն պատրաստած էր իր նիւթը:

Մենք այնտեղ տեսանք թէ «Հայը» որտեղէն ծագում առած է: Ուրկի՞ց եկած է: Ի՞նչ եղած է իր ցեղային նկարագիրը: Ի՞նչ հոգեկան գանձեր ու հարստութիւններ ունեցած է, եւ որ կարեւորն է՝ ինչքան խոր եւ հաստատ հաւատամքով, ամբողջ դարեր կուրծք տալով այլազան բռնակալութիւններու՝ միշտ ձգտած է ապրիլ ազատ, անկախ եւ ինքնուրոյն մշակոյթով եւ բարքերով :

Դասախօսութիւնը գիտցողներուն համար, վերյիշում մը, քաղ մը եղաւ, իսկ չգիտցողներու լուսաւոր դասընթացք մը:

Ուսանողական Միութեան կողմէ կազմակերպուած Բ. դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ 14 Փետր., երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Բողոքականներու սրահը: Օրուան դասախօսն էր բժշկական ուսանող՝ Բ. Խրիմեանը, այս պողոտաներու վրայ մեծցած: Դասախօսութեան նիւթն էր՝ «Հայաստանը Հռոմի եւ Պարսկաստանի միջեւ»:

Հոս ալ երիտասարդ դասախօսը համառօտ, բայց խնամքով պատրաստուած, մեզի ներկայացուց Դարեհ թագաւորէն մինչեւ առաջին դարը : Հինգ դարերու Հայոց երբեմն ալեկոծ, երբեմն փառահեղ պատմութիւնը լսեցինք ուշադրութեամբ :

Ուրախալի է որ դասախօսութեանց ներկայ կ՚ըլլան թէ Նոր Սերունդի եւ թէ Ժաֆի անդամներ : Իրենց բացակայութիւնով կը փայլին մեր « շատ բան գիտցող»ները: Երբ դասախօսութիւն կամ նման ձեռնարկներ չկան, տրտունջներ կը լսենք.— «Ի՞նչ կ՚ընէք, կը քնանա՞ք», եւայլն : Իսկ երբ դասախօսութիւններ կը կատարուին՝ ի զուր կը փնտռես «գործ սիրող»ները: Կը նախընտրեն նստիլ «պլօթ» խաղալ կամ զրոյց ընել, փոխանակ խրախուսելու, օգտուելու :

Աւելցնեմ որ, այս տարեշրջանին «Նոր Սերունդ»ն ալ, ամէն շաբաթ գրեթէ առանց բացառութեան դասախօսութիւններ կը կազմակերպէ : Բայց, հոս ալ նոյն պատկերը: Ներկաները նորէն նոյն անձերն են, այսինքն անոնք որ շատ «գործ» չեն պահանջեր; Բայց ներկայ կ՚ըլլան: Շատ գործ ու աշխատանք պահանջողներուն երեսը չենք տեսներ :

Ամէն պարագայի մէջ, սրտանց կը շնորհաւորենք մեր ուսանող բարեկամները, որ իրենց կարելին կ՚ընեն, բան մը տալու համար, այս թմրած քաղաքին նոյնքան թմրած բազմութիւններուն : Կը շնորհաւորենք նոյնպէս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը որ շարք մը երիտասարդ դասախօսներով՝ ամէն շաբաթ հայ խօսքը եւ Հայոց պատմութեան զանազան դրուագները կը յիշեցնէ, սատարելու համար ազգապահպանումի գործին :

Սրտանց յաջողութիւն եւ մէկին եւ միւսին :

Պապլէ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Պոլսեցի երիտասարդ նկարիչը, ահա երրորդ անգամն է որ կը յայտնոի հանրութեան իր վերջինի արտադրութիւններով : Մանրամասնութիւն պէտք չէ փնտռել իր կտաւներուն վրայ, Կ. Մոմճեան տիրացած է աչքի լաւագոյն տպաւորութիւն մը ձգելու արուեստին, գիծերու պարզ եւ ժուժկալ գործածութեամբ: Ջուարթ են իր պատկերները, ընդհանրապէս թափանցիկ շղարշով մը պարուրուած: Կապոյտը իր նախասիրած գոյնն է ու կ՚իշխէ միւսներուն վրայ: Այս անգամ, Փարիզի «վաղեմի անկիւն»ներէն աւելի կանդ կ՚առնէ նաւակայքերուն, կամուրջներուն եւ գետափներուն վրայ: Ուշադրաւ հմայք մը ունին Լը Հավրի, Լուրտի, Փոն Նէօֆի եւ Փոն տէ Սիթէի տեսարանները: Երիտասարդ նկարիչը յաջողած է նմանապէս սիրելի ընծայել մեզի Փորթ տը Վիլէթի, Փրէ տը Ս. Ժերվէի, Թրեփորի, Ֆոնթընէպլոյի, Ս. Տընիի ջրանցքին պատկերները: Ձեւ ու մարմին կը ստանայ իր արուեստը: Տակաւ իր գործերուն կուտայ անձնադրոշմ նկարագիր մը, որ աստիճանաբար դէպի կատարելագործութիւն կը դիմէ: «Opéra» մանաւանդ Arts հանդէսը դրուատալից տողեր կը նուիրեն Հայ նկարիչին, ինչպէս նախորդ ցուցահանդէսին : Ա. Պ.

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (11)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Բ.

Վերջապէս... Աղջիկը ըմբռնեց այդ հարցը եւ գլուխը այնպէս շարժեց, որ կարելի էր հասկանալ թէ ճանաչում է:

— Բայց ինչո՞ւ չես խօսում ...

Նա խուլ կերպով մռնչաց .

— Կորիր ... = Աչքիդ փուշն եմ ... Բայց ինչո՞ւ:

— Դու ... բախտաւոր ես :

— Դրա համար էլ ատո՞ւմ ես :

— Երկնքի կրակը բոլոր բախտաւորների վրայ :

Նա չուտ յոգնեց եւ նոյն բութ, փայտացած դրութեան մէջ ինկաւ: Ինչպէս սարսափելի էին նրա հառաչանքները, որոնք անընդհատ դուրս էին գալիս այդ քայքայուած ու խեղճ կազմուածքից:

Նա մեքենաբար վեր կացաւ, գլուխը կախ հեռացաւ եւ ոչ ոքին էլ չնայեց: Աղջիկները, որոնք լուռ նայում էին այդ տեսարանին, ազատ շունչ քաշեցին: Սկսաւ մի խուլ քրթմնջոց, ամէն մէկը իր տպաւորութիւնն էր հաղորդում ընկերուհուն : Բայց Գայիանէն լուռ էր, մելամաղձոտ :

Անգութ հարուածը իջել էր այն ժամանակ, երբ ամէն ինչ սիրուն եւ գեղեցիկ էր երեւում այս աշխարհում :

Անէծքը չանթահար արաւ նրան: Բախտաւոր.. Եւ միթէ՞, ճշմարիտ բախտը միայն օրհնութեան, միայն ժպիտների է արժանի, միթէ՞ նրան չի կարելի ատել եւ անիծել... Գայիանէն այժմ ամաչում էր... ամաչում էր այդ աղջիկներից, այդ ողբալի ցնցոտիներից եւ այդ ցաւագար վտիտ մարմնից, որ կրում էր իր մէջ մի սարսափելի վիշտ:— Բայց ի՞նչ էր այդ վշտի անունը:

— Նա նստեց, քրթմնջաց աղջիկներից մէկը:

Դժբախտը նստեց ջուխտակ ծառերի տակ եւ նայում էր նրանց տերեւներին :

— Խօսում է... աւելացրեց մի ուրիշը :

Գայիանէն ձեռքով նշան արաւ որ լռեն, եւ ինք սկսեց լարուած ուշադրութեամբ լսել: Տարածուեցան կոպիտ ձայներ: Նա ասում էր .

— Ամօթ չմնաց... Երեսս սեւ է, պլոկեցին տարան... եւ մի հատ ժանիք չունէի... պատառպատառ կ՚անէի ...

Տիրեց մեռելային լռութիւն. միայն քամու խուլ ու թեթեւ սօսափիւնն էր, որ կարծես թէ պատասխանում էր անօգնական խեղճին: Կարծես տերեւներն էին նրա խօսակիցները, եւ երբ քամին անցաւ ու տերեւները անշարժացան, նա շարունակեց .

— Ի՞նչ ես ամէն երեկոյ կանչում տերեւների միջից՝ «սպանիր»...: Սեւ հողն էլ քեզ դադար չէ տալիս... տեսայ սպաննուած վարազը, լաւ էին նրա ժանիքները... ինձ տային, մի հատն էլ բաւական է... մէկը — մեծ, սուր ու պատռող...

Վայրկեան չանցած՝ խօսքերի տեղ նրա բերանից դուրս էր թռչում սարսափելի ճիչ :

Մի վայրկեան եւս,— եւ տերեւները իրենց սօսափիւնով խլացրին նրա ձայնը :

Մի աղջիկ էր մօտենում Գայիանէին: Նա քայլում էր մեծ զգուշութեամբ, ահով, աշխատում էր ձայն ու ծպտուն չհանել: Նա արտասանեց խոր – հրդաւոր, հազիւ լսելի ձայնով .

— Խեղճ... նա միշտ խօսում է վարազի մասին, կարծես վարազի վրայ էլ գժուած է:

Գայիանէն նորից նշան արաւ որ լռեն: Բայց այլեւս ոչինչ չլսուեց: Աղջիկը խայթուածի պէս յանկարծ վեր թռաւ եւ երեսը դարձրեց դէպի սարը: Քամին խաղում էր նրա ցնցոտիների, խճճուած ու անկարգ թափուած մազերի հետ, գգգուած թշուառութիւնը մի վայրկեան էլ անշարժացաւ երեկոյեան կիսամթութեան մէջ եւ ապա սկսեց արագ քայլերով հեռանալ ...

Նրան հետեւում էին աղջիկների պշլած հայեացքները: Եւ Գայիանէն դեռ չէր կորցրել հեռացողին, երբ նրա ականջում հնչեց Մէհրիի ձայնը, որ հարցնում էր թէ երկա՞ր պիտի մի խենթ գրաւէ նրա ուշադրութիւնը :

— Նա խե՞նթ է, հարցրեց Գայիանէն, նայելով իր դայեակին:

— Չե՞ս տեսնում:

— Դու ճանաչո՞ւմ ես:

Մէհրին մի քանի բառեր ծամծմեց իր բերանում, որպէս թէ պատասխանեց: Ուղիղ խօսիլ չէր ուզում: Եւ երբ Գայիանէն շատ բռնադատեց, նա փոխելով խօսքը, ասաց.

ԼԷՕ

կէ իր բարեկամութիւնը Պուլկարիոյ ժողովուրդին համար, բայց հարկադրուած է եզրակացնել թէ՝ այլեւս կարելի չէ պահել իր դեսպանը եւ պաշտօնէութիւնը։ Հրահանգուած է որ անոնք հեռանան որքան կարելի է շուտ։ Միեւնոյն ատեն կը խնդրէ որ պուլկարական դեսպանութիւնն ալ հեռանայ Մ. Նահանգներէն »։

Ամերիկեան շահերուն պաշտպանութիւնը յանձնուած է Սոֆիայի զուիցերիական դեսպանին։ Բոլոր Ամերիկացիները պիտի հեռանան Պուլկարիայէն։

Պուլկարական թերթերը չոնդալից լուրեր կը հրատարակեն այս անցուդարձին առթիւ։ Կ'ըսեն թէ Սոֆիայի ամերիկեան դեսպանատունը «կեդրոն մը դարձած է դաւադրութեանց եւ լրտեսութեան», թէ հինգ ամբաստանեալ Պուլկարները քաղաքական, տնտեսական եւ զինուորական տեղեկութիւններ կը հաղորդէին ամերիկեան գործակալներուն եւն.։ Ամբաստանեալներէն մէկը, Միխայիլ Շիքով, վարդի իւղի մեծահարուստ վաճառականի մը որդին, նախապէս թարգման եղած է դեսպանատան ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՀԵ՞Տ ԱԼ

Փէշթայի մասնաւոր ատեանը 15 տարի բանտարկութեան դատապարտեց ամերիկացի ամբաստանեալը՝ Վոկլըր, 13 տարուան՝ Անգլիացին՝ Սէնտըրս, իսկ մահուան՝ երկու Հունգարացիներ, բոլորն ալ իբրեւ լրտեսներ։ Անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները խստօրէն բողոքեցին տրուած վճիռներուն դէմ, յայտարարելով թէ «չարաշուք մեթոտներ» գործադրուած են, խոստովանութիւններ կորզելու համար։ Երկու կառավարութիւններն ալ ստայօդ կը նկատեն բոլոր վկայութիւնները, զանոնք բաղդատելով միջնադարեան դատավարութեանց հետ։ Հաւանական է որ Մ. Նահանգները իրենց դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզեն նաեւ Հունգարիոյ հետ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ.).— Սթերլին 980 (920), տոլար 349.20 (385), զուից. ֆրանք 81.25 (89), նափոլէոն 3950, զուից. ոսկի 3750, սթերլին 4540, տոլար (20) 18.640, ձոյլ ոսկի 536 հազար ֆր.։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը բողոքագիր մը ուղղեց Զուիցերիոյ կառավարութեան, գանգատելով 27 լրագրական յօդուածներու դէմ, որոնք անուանարկիչ կը համարուին։ Հաւանական է որ միջոցներ ձեռք առնուին։

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ կազմակերպութիւնը կը ծանուցանէ թէ անուանարկութեան դատ բացած է «Իւմանիթէ»ի եւ «Իւմանիթէ Տիմանշ»ի դէմ տասը միլիոն ֆրանք հատուցում պահանջելով։ Եթէ շահի, գումարը պիտի յատկացնէ Ֆրանսական Կարմիր Խաչին, Հնդկաչինի ռազմիկներուն համար։

ԵՐԿՈՒ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐՈՒ հարցին առթիւ առջի օր լսուեցաւ Հնդկաչինի մարզպանը, Փինեօն, որ թուեց զաղտնի տեղեկագրին ծանր հետեւանքները՝ Ֆրանսայի համար ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը դասախօսէ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ ։ Նիւթ՝ «Կոմիտաս վարդապետ» ։

Դիմակաւոր եւ անդիմակ պարահանդէս

ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի, Մարսէյլ, Շաբաթ 25 Փետրուար, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։

Clubի մէջ, 51 rue Grignan:

Առաջնակարգ orchestre եւ ընտիր պիւֆէ ։

Attractions, եւն., խումբը կ'երգէ իր ճոխ երգացանկի զուարթ կտորներէն։ Մուտք 200 ֆրանք։ Փութացէք ապահովել ձեր սեղանները, դիմելով երգչախումբի անդամներուն ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտասարդաց Միութիւնը իր տարեկան շքեղ պարահանդէսը կուտայ Splendid Hôtelի սրահներուն մէջ Մարտ չորսին։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՄՈՒՐԱՏԻ ՅԻՇԱՏԱԿԸ

Կը տօնուի Տէսինի մէջ, Փետրուար 25ին, նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Հայր. Միութեան, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Կը խօսին ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ Պ. ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ ։

Ներկայացում պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Անթուանի «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Գիւլխանդանեան» խումբին, եւ Կապոյտ Խաչի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի ։

Մեծ պատրաստութեամբ եւ կարող ուժերով կը ներկայացուի Ա. Երէցեանի ՍԱՍՆՈՅ ԴԻՒՑԱԶՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին, Պար Վիտդիւք, Մարտիկեանի սրահին մէջ, Սէնթ Անթուան ։

Երգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ։ Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս հայկական եւ եւրոպական պարեր, ղեկավարութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պուլվար Օտտօ նուագախումբի։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ 80ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Կիրակի 26 Փետրուար, ժամը 14.30ին։

Կը նախագահէ FÉLIX ROGEL

Կը խօսին Օր. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱԵԱՆ եւ Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ։

Երգ ՏԻԿԻՆ Ս. ԱԼՊԱՆ, ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ, ՏԻԿ. Մ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, ՕՐ. Ի. ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ, Պ. ՏԻՒՎԱԼԵԱՆ։ Նուագ՝ Օրիորդներ Տ. ՋԱՌԱՓԵԱՆ, Գ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ, Ն. ՓԻՇՄԻՇԵԱՆ։ Պար.— Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, ընկերակցութեամբ ԳԱՐԵԳԻՆԻ (թառ)։ Խմբերգ՝ Կոմիտաս երգչախումբի, ղեկավարութեամբ Պ. ՆՇԱՆ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆԻ ։

Մուտքը 50, 100 եւ 200 ֆրանք ։

Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ – Գ. ԱԼԷՄՇԱՀ ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ս. Մուրատեան վարժարանի աշակերտներէն, Կիրակի 12 Մարտ, ժամը ճիշդ 15.30ին։

1.— ԹԷՈԴՈՐ ՍԱԼՀՈՒՆԻ ողբերգութիւն 4 արար, ազգային պատմական դրուագ Ս. Գ. Լուսաւորչի դարուն ։

3.— LE COLIS DE M. DOMINIQUE comédie en un acte։

3.— ԵՐԳԻ ԴԱՍԸ, երգախառն զաւեշտ մէկ արար ։

4.— ԿԸԼԿԸԼ ՄԱՐԳԱՐ, զաւեշտ մէկ արար։

Տոմսերը կանխաւ ապահովել, Մուրատեան վարժարան, 26 rue Troyon, Sevres (S. et O.)։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 29 Ապրիլ Շաբաթ երեկոյ

ՍԱԼ ՄԱԶԸՆՕ

Նուագահանդէս ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆԻ ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Խանում Աղատեան եւ զաւակները, Սարգիս, Մարի եւ Ռոզ Աղատեաններ, Պ. Տիգրան Թոմայեան, Պ. Թ. Կիրակոսեան եւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝ Պ. ՊԵՏՐՈՍ ԱԶԱՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ ։

THEATRE IENA

21 h. Mercredi 1 Mars 950

ALAIN NOY, MALKA RIBOWSKA

dans **JUNGLES**

Essai dramatique en 3 tableaux de J.J.Varoujean et R. Durran avec Pierre Lucas Varoujean։

Եկէք տեսէք բեմադիր Վարուժան Ուզունեան իր Ֆրանսական խմբով, Չորեքշաբթի երեկոյ, Մարտ 1ին ։ Տոմսերը կը վաճառուին Պ. Պ. Պարսամեանի եւ Բալուեանի մօտ։ Այժմէն ապահովեցէք ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ պահեստի խումբերը կը մրցին Feucherolesի դէմ Stade St. Gemme Feucheroles, ժամը 13.45 պահեստի, ժամը 15.30 Ա. ժամադրութիւն Porte d'Italie 11.45ին, իսկ Mairie d'Issy (métro) 12.15։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին դասախօսութիւնը, այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais։ Նիւթ՝ «Արշակունեանց հարստութիւն»։ Կը դասախօսէ Պ.Կ.ԽՐԱՅԵԱՆ։ Կը հրաւիրուին երէց ընկերները, համակիրները ու սանուհիները ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8ին, դպրոցին սրահը, 78 րիւ Րապըլէ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապոյտ Խաչի անդամուհիներու ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ժողովէն առաջ, անդամուհիները պիտի լուսանկարուին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, «Օհանջանեան» ակումբին մէջ ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահին մէջ ։ Կը հրաւիրուին նաեւ Ռընաժի եւ Լանսէի բոլոր ընկերները ։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան » ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, Առնուվիլ, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն անպայման ներկայ ըլլալ։ Շատ կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի իրիկուն ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Ներկայանալ անդամատետրերով ։

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան։ Նիւթը կը ներկայացնէ՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

«Ի՞ՆՉ Է ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԷՆ» ։

Մուտքը ազատ է։ Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն։ Կը խնդրուի այն անդամներէն որոնք կ'ուզեն մասնակցիլ վիճաբանութեանց, նախօրօք պատրաստուիլ ։

ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻՏ, Ուրբաթ 24 Փետրուար։

ԿԱՐՏԱՆ կիրակի 26 Փետրուար ։

ՄԱՐՍԷՅԼ քաղաք երկուշաբթի 27 Փետրուար։

ՀԱՅ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հրատարակութեան համար պատրաստ է

Երկար ատենէ ի վեր սպասուած

«ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԵԹՈՏ»Ը

Անհրաժեշտ հրատարակութիւնը որ գնահատուած է Արհեստակցական շատ մը մարմիններէ եւ պատրաստուած տարիներու փորձառութեամբ եւ պրպտումներով։

Իւրաքանչիւր հայ դերձակ որ կը փափաքի ունենալ հայերէն լեզուով, արդիական եւ դիւրըմբռնելի ձեւագիտութեան մեթոտ մը, այժմէն պէտք է արձանագրուի ։ Առանց կանխիկ վճարման փութացնելու համար անոր հրատարակութիւնը ։

Գինը 1500 ֆրանք։

Դիմել հեղինակին.— **P. TOURIKIAN**

133 Bld. de la Liberaton, Marseille C.C.P. 74134

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Vendredi 24 Février 1950 Ուրբաթ 24 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6086–Նոր շրջան թիւ 1497

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԼԵԿՈԾ ԵՒՐՈՊԱՆ

Ո՛րքան վրդովիչ լուրեր՝ ամենօրեայ մամուլին մէջ: Եւ աշխարհի բոլոր մասերէն, քաղքենի-դրամատիրական կոչուին թէ բանուորա – գիւղացիական :

Անշուշտ աւելի մանրամասն եւ վաւերական տեղեկութիւններ կ՚իմանանք ազատ երկիրներու մասին, ուր պատասխանատու դէմքեր կը լռա – ցնեն մամուլին եւ անթելին հաղորդած լուրերը: Յաճախ ալ իրենք են աղբիւրը ամէնէն ծանրակշիռ յայտնութեանց :

Ինչ կը վերաբերի համատիրական, բոլշեւիկեան երկիրներուն, մարդիկ հարկադրուած են հանելուկներ լուծել, աւելի կամ նուազ չոնդալից լուրերու ժխորին մէջ :

Սակաւաթիւ թղթակիցներ միայն կը գտ – նուին Մոսկուայի եւ ուրիշ «դեմոկրատ» մայրաքաղաքներու մէջ, ենթակայ՝ խիստ գրաքննու – թեան մը :

Միւս կողմէ, հետզհետէ աւելի կը սեղմուին օղակները՝ օտար դեսպանութեանց եւ հիւպատո – սարաններու շուրջ:

Արդարեւ, շատ քիչ բան մնացած է երբեմնի դիւանագիտական առանձնաշնորհներէն: Բոլշե – ւիկեան պետութեանց ամէնէն կրտսերը կամ չափաւորն անգամ օտար հպատակներ կը ձերբակալէ ու կը դատէ իբրեւ լրտես: Նոյնիսկ դեսպան – ներ եւ հիւպատոսներ կը ճամբէ առանց աջ – ձախ նայելու :

Ապացոյց՝ Չեխոսլովաքիոյ, Լեհաստանի, Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ մէջ սար – քուած դատավարութիւնները, որոնք պատերազմ կրնային պայթեցնել, տարիներ առաջ :

Դեռ երէկ էր որ Մ. Նահանգները խզեցին իրենց դիւանագիտական յարաբերութիւնները՝ Սոֆիայի հետ, բազմաթիւ ազդարարութիւններէ վերջ:

Նոյն խզումը կը նախատեսուի Հունգարիոյ հետ, ուր Ամերիկացի մը դատապարտուեցաւ 15, Անգլիացի մը՝ 13 տարի բանտարկութեան :

Կարգ մը շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Մեծն Բրիտանիա յարմար չի դատեր խզումը, որպէսզի ամէն յարաբերութիւն չկտրուի կարմիր գծէն անդին :

Մոսկուան եւ իր արբանեակները տկարու – թեան կը վերագրեն այս խոհեմութիւնը :

Թերեւս այդ է պատճառը որ Մ. Նահանգնե – րու նախագահը եւ արտաքին նախարարը վճռա – կան խօսքեր կ՚արտասանեն շաբթէ շաբաթ :

Երկուքն ալ այն տեսակէտն ունին թէ որքան զօրաւոր ըլլան, այնքան կը նպաստեն խաղաղու – թեան դատին:

Մինչ այս մինչ այն, խլրտումները կը ծաւալին արեւմտեան Եւրոպայի բոլոր երկիրներուն մէջ, ներքին կարգուսարքը խախտելու, ազգային պաշտպանութիւնը խափանելու, տնտեսական վերականգնումը կասեցնելու համար :

Միշտ նոյն հրամանքն է որ կը վարէ այս շարժումները, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը :

Ահա թէ ինչո՛ւ քաղաքական խնդիրներ ալ կը պղտորեն արհեստակցական պահանջները, ընդ – հանուր գործադուլներու առեն:

Այս գործունէութիւնը մասնաւորապէս աչքի կը զարնէ Իտալիոյ, Ֆրանսայի եւ հարեւան եր – կիրներու մէջ, որոնք արեւմտեան Եւրոպայի ող – նայարը կը կազմեն :

Որքան ալեկոծ վիճակ մը ներկայացնէ այս երկրամասը, այնքան նպաստաւոր կը համարուի համայնավարութեան համար :

Որքան ծաւալի եւ երկարաձգուի ջլամարտը, կը տկարանայ Եւրոպան, քաղաքական, տնտեսական թէ զինուորական տեսակէտով :

Այս առաջադրութեամբ է որ իւրաքանչիւր երկրի բոլշեւիկ հայրենասիրութիւն կը նկատէ կազմալուծել իր իսկ հայրենիքին պաշտպանութիւնը, որպէսզի չկարենան դիմադրել հրամանքին կամ ճակատիլ Խ. Միութեան դէմ ...

Իրենց բանաձեւին համաձայն, այս գործու – նէութիւնը նշանակէ պայքար խաղաղութեան համար :

Ի՞նչպէս կ՚ըլլար, եթէ նոյն «խաղաղասիրական» եղանակը փորձէին կարմիր գիծէն անդին, ուր անհամար միլիոններ ազատութիւն կ՚աղա – ղակեն ...

Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԱՆԱՄՆԱԿԱՆ

Դիմացի չոչորթները նորէն արիւն – քրտինք մտեր են, իրենց ուզած իմաստը տալու համար 1921 Փետրուար 18ի համաժողովրդական ըմբոստութեան :

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ գլխիվայր կը հրջեն պատմութիւնը:

Երեւի լուր չունին ոչ բոլշեւիկ Բորեաններու ռուսերէն, Քաջազնունիներու հայերէն վկայու – թիւններէն, ոչ ալ Անդրկովկասի Երկրային Կոմիտէի եւ ուրիշ բազմաթիւ ականատեսներու պատ – մութիւններէն:

Լուր չունին նոյնիսկ 1920 — 21ի դէպքերէն:

Այն ատեւճան որ, կը կարծեն թէ Կարսը եւ Արտահանը կորսնցուցած պիտի չըլլայինք, եթէ Հայաստանը խորհրդային դարձած ըլլար 1920 ապրիլին, Ատրբէջանէն անմիջապէս վերջը ...

Ուրեմն չեն գիտեր թէ Կարս – Արտահանը « ընկեր » Մ. Քէմալի ծախուած էին 1918 Մարտ 4/17ին, Լենին – Սթալինի ձեռքով:

Յետոյ, 1920ի այդ ճակատագրական օրերուն չէ՞ր որ կը խմբագրուէր Սեվրի դաշնագիրը, ստորագրուելու համար Օգոստոս 10ին: Եւ իրենք ալ նոյն դաշնագրին կառչած չե՞ն այսօր:

Ուրիշ գիւտ մը.— Ցարդանոցը կ՚ուզէ համոզել թէ Փետրուար 18ը յառկացուած էր «դաշնակ մարդասպանները բանտէն ազատելու»:

Ընթերցող, կը ճանչնա՞ս այդ «մարդասպան – ները»: Մէկը՝ ողբացեալ Յովհ. Քաջազնունին է, որուն «անելիք չունի»ն անսպառ դրամագլուխ մը դարձած է իրենց համար ,աւելի քան 25 տարիէ ի վեր:

Միւսները կը կոչուին — Լեւոն Շանթ, Նիկոլ Աղբալեան, Բ. Իշխանեան, Աւետիք Սահակեան (Հայր Աբրահամ, նախագահ Հ. Հ. Խորհրդարանի), Բժ. Յ. Տէր Դաւթեան, Ռ. Դարբինեան, Բժ. Ա. Ղազարեան (որ յետոյ իրենց փարախը մտաւ), Վ. Բաբայեան եւն.:

Ձեզի կը թողում եզրակացութիւնը :

ՎԱՀԷ

ԵՐԵՒԱՆԸ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏԸ լոյս ընծայեց՝ «Հայ ժողո – վրդի հէքեաթներ» ժողովածուն : Գիրքը խմբա – գրած է Փիլոլոգիական (բանասիրական) գիտու – թեանց թեկնածու Արամ Ղանալանեանը: Կը բաղկանայ երեք բաժիններէ .— 1. Հրաշապատում, որ կը ներկայացնէ ժողովուրդի կենցաղը, ազգային դասակարգային պայքարի ձեւերն ու մեթոտները: Դրական կերպարները աշխատաւորներ են.— 2. Իրապատում, որու նիւթը (սիւժէտ!) կը կազմեն անցեալի դասակարգային յարաբերութիւնները, հարստահարումները եւ շահագործման միջոցները: 3. Ժամանակակից հէքեաթներ.— Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը որփոխեցերկրի կարգուսարքը եւ մարդոց հոգեբանութիւնը: Այս բաժինը չէ կազմուած հայ ժողովուրդի աւանդութիւննե – րով, այլ կապուած է ժամանակակից երեւոյթներու հետ : Իբրեւ լաւագոյն նմոյշներ կարելի է յիշել՝ «Լենին» եւ «Օխտնախպեր» ժամանակակից հէքեաթները :

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ «Միկրոբիոլոգիական սեկտորը» (մանրէաբանական բաժին) հրատարակեց «Միկրոբիոլոգիական ժողովածու » հատորը, որ կը պարունակէ 18 գիտահետազօտական աշխատանքներ, կատարուած՝ 1949ին: Աշ – խատութիւններու մեծ մասը նուիրուած է Հայաստանի հողերուն ուսումնասիրութեան, իսկ մնա – ցածը՝ գիւղատնտեսութեան այս կամ այն ճիւղին: Նշանաւոր է աղուտ հողերու ուսումնասիրական մասը, ուր գիտական միջոցներ կը պարզուին, այդ հողերէն աղը վերցնելու եւ մշակութեան համար պիտանի տարածութիւններ ստանալու հա – մար :

ԵԿԱՄՈՒՏԻ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ յայտարարութեան համար պայմանաժամ նշանակուած էր մինչեւ Մարտ 1: Ելմտական յանձնաժողովը միաձայնու – թեամբ որոշեց պահանջել կառավարութենէն որ պայմանաժամը երկարաձգուի մինչեւ Մարտ 31 : Մամուլն ալ կը ձայնակցի այս առաջարկին :

Բանուորական խլրտումներ եւ ուրիշ հոգեր

ԾԱՆՐ ՊԱՏԻԺՆԵՐ ՎՆԱՍԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Նախարարական խորհուրդը Դշ. օր վաւերա – ցուց դատական նախարարին մէկ օրինագիծը, որ կը ծանրացնէ պատժական տնօրինութիւնները՝ երկրին ապահովութեան դէմ կատարուած ա – րարքներու առթիւ:

Օրինագծին տրամադրութեամբ, խցարգելութեան պիտի դատապարտուին այն Ֆրանսացիները կամ օտարականները որոնք «բանի եւ հաւաքական գործողութիւն» կը դրդեն պետութեան դէմ, կամ կը վնասեն ազգային պաշտպանութեան: Միեւնոյն ատեն իրենց ուժը կը պահեն պատժական օրէնքին 59, 60 եւ 77 յօդուածները որոնք մահապատիժ կը տրամադրեն որոշ պարագաներու մէջ: Խցար – գելութեան պիտի դատապարտուին նաեւ անոնք որ գիտակցօրէն կը խախտեն բանակին կամ ազգին կորովը, վնասելու համար ազգ. պաշտպանու – թեան :

Ժողովէն վերջ, տեղեկատու նախարարը՝ բացատրեց թէ ներկայ օրէնքները խստօրէն կը պատժեն, նոյնիսկ մահապատիժ կը նախատեսեն զինուորական պիտոյքներու ոչնչացման համար: Նոր օրինագիծը չի փոխեր այս տրամադրութիւնները, այլ կը ձգտի պատժել ոչ միայն անոնք որ վնասներ կը պատճառեն կամ կ՚ոչնչացնեն, այլ եւ «անոնք որ ինքնակամ կը մասնակցին հաւաքական արարքներու, դիւրացնելու համար վնասարա – րութեան եւ քանդումի գործողութիւնները »:

Նախարարը յայտնեց նաեւ թէ 77րդ յօդուածին պիտի կցուի նոր տրամադրութիւն մը, պատժելու համար «այն ոճրապարտ արարքները որոնք կը ձգտին խափանել ազգ. պաշտպանութեան սպասարկութեանց գործունէութիւնը »:

Կառավարութիւնը ուրիշ օրինագիծ մըն ալ պատրաստած է, որ կը փոխէ մամուլի օրէնքին (1881 Յուլիս 23) կարգ մը տրամադրութիւնները, որպէսզի թերթերու մէջ երկրորդ տնօրէն մըն ալ պատասխանատու համարուի, եթէ բուն տնօրէ – նը անդամ է խորհրդարանին:

★ Երէկ արտակարգ ժողով գումարեցին փարիզեան շրջանին մետաղագործական բանուորները, քննելու համար ընդհ. գործադուլի ծրագիրը: Առ այժմ աշխատանքը դադրեցուցած են 58.000 բանուորներ, մէջն ըլլալով Ռընոյի (34.000 հոգի) եւ ուրիշ 21 հաստատութեանց բանուորները: Ընդհ. գործադուլի պարագային, շարժումին միացած պիտի ըլլան 400.000 բանուորներ: Գոր – ծատէրերը միշտ կը մերժեն երեք հազար ֆրանքի յաւելում, առաջարկելով միայն հինգ առ հարիւր յաւելում :

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը շարունակէ նոր խլրտումներ սարքել, Փարիզի թէ գաւառա – կան կեդրոններու մէջ: Պրէսթի պետական պաշտօնէութեան 80 առ հարիւրը որոշեց դադրեցնել աշխատանքը, իրենց յատուկ բացառիկ նպաստը ջնջուած ըլլալով :

Չորեքշաբթի օր ժամը 1էն 5 աշխատանքը դադրեցուցին Փարիզի խանութպանները, առաջնորդութեամբ Տնտեսական Ճակատի, բողոքելու համար տուրքերու ծանրութեան դէմ: Դուռնե – րուն վրայ փակցուած էր յայտարարութիւն մը, որ կը բացատրէր ցոյցին նպատակը: Միաձայնութեամբ քուէարկուած բանաձեւ մը կը բողոքէ 98 միլիառ ֆրանքի նոր տուրքերուն եւ վարչական – տնտեսական կամայականութեանց դէմ, կը պա – հանջէ կրճատել պետական ծախքերը եւն.:

Թրումընի նոր ճառը համայնավարութեան դէմ

Նախագահ Թրումըն քաղաքական ճառ մը խօսեցաւ Դշ. օր , Ճորճ Ուաշինկթընի ծննդեան տարեդարձին առթիւ, պարզելով Մ. Նահանգներուն քաղաքականութիւնը՝ բոլշեւիկեան վտանգին դէմ: Ահաւասիկ հիմնական կէտերը .—

1. «Համայնավարութիւնը գործիքմըն է զինեալ աշխարհակալութեան որ կը ջանայ բռնի տարածել իր ազդեցութիւնը».— 2. Եթէ իրական համաձայնութիւն չգոյանայ հիւլէական զէնքերու հսկողութեան մասին, հետեւանքը պիտի ըլլայ կեղծ համաձայնութիւն մը որ պիտի աւելցնէ ,ոչթէ պակսեցնէ հիւլէական ուժին գործածութեան վտանգները՝ քանդիչ նպատակներու համար.— 3. Աշխարհի ապահովութեան եւ խաղաղութեան յոյսերը կը կայանան ազատութեան եւ ինքնավարութեան աճման, տարածման մէջ.— 4. Ազատ կառավարութեանց պահպանումը եւ զօրացումը կախում ունի տնտեսական հաստատուն պայման – ներէ, ի սփիւռս աշխարհի: Այս երկիրը պէտք է լրացնէ իր օգնութիւնը Եւրոպայի վերականգնումին եւ յետամնաց երկիրներու զարգացման հա – մար :

Նախագահը միեւնոյն ատեն հաւկցուց թէ ի հարկին «բռնի ուժով պիտի ճակատին Համայնավարութեան դէմ»: Բացատրելով Ատլանտեանի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՐՄԻՐ ԴՐՕՇԻՆ ՏԱԿ

Խ. Իշխանութեան իրական դէմքը մօտէն տեսնելու համար, պէտք չեղաւ երկար սպասել:

Դեկտեմբեր 2ի երեկոյեան, երբ դեռ շատերու համար անորոշ գաղափար մըն էր վարչաձեւի փոփոխութիւնը, Լեգրանի պատուիրակութեան կարգադրութեամբ կը ձերբակալուի Բ. Իշխանեանը՝ իր պաշտօնատունէն դուրս ելած միջոցին:

Դեկտեմբեր 3ին, կը ձերբակալուի Խնամատարական նախարարի օգնական Բժ. Յովհաննէս Տէր Միքայէլեան, մէկը Երեւանի Դաշնակցական լաւագոյն գործիչներէն, ամբասիր նկարագրի տէր, որ կարեւոր դեր կատարած էր 1918ի ճակատագրական օրերուն՝ Արամի կողքին:

Հ. Հ. վարչապետներէն Հ. Օհանջանեանը, նախարարներէն եւ երեսփոխաններէն Բժ. Տէր Դաւթեան, Ռ. Դարբինեան, Վ. Նաւասարդեան, Վ. Բաբաեան եւ ուրիշներ, կը ձերբակալուէին գրեթէ միաժամանակ, Ղարաքիլիսայի շրջանին մէջ:

Որքան ալ ծանր ու ճնշիչ էին այս դէպքերու անդրադարձը, վաղաժամ էր սակայն, ճշգրտօրոշել կացութիւնը: Մանաւանդ, որ Ցեղկոմը դեռ Երեւան չէր հասած, ոչ իսկ Կարմիր Բանակը, որ պիտի ներկայացնէր Խ. Ռուսաստանի ուժն ու հեղինակութիւնը:

Փոխանցումի այս մէկ քանի օրերուն, գործի վրայ էին Հայաստանի մէջ եղած համայնավարները: Ասոնց մեծ մասը Վրաստանէն եւ Ատրպէջանէն քշուած 1920ին մասնաւորաբար եւ Հայաստան ապաստանած, խոստացեր էին յարգել հանրապետութեան օրէնքները եւ ստորագրած՝ յատուկ յայտարարութիւններ:

Գործի վրայ էին նոյնպէս, Մայիսեան շարժումներու հետեւանքով դատապարտուած բանտարկեալները:

Կեդրոնական իշխանութեան բացակայութեան եւ այս տարրերու կամայականութիւններուն վերագրելով, կատարուած ձերբակալութիւնները, չափով մը կը մեղմանային ջղային տրամադրութիւնները:

Ցեղկոմի եւ կարմիր բանակի մուտքը, ալ աւելի կարեւորութիւն կը ստանար ստեղծուած այս վիճակին մէջ:

Դեկտեմբեր 6ին, Ցեղկոմի հանդիսաւոր մուտքը, հակառակ ձեռք առնուած նախապատրաստական բոլոր միջոցներուն, չստեղծեց «ժողովրդական խանդավառութիւն»:

Արովեան փողոցի սովորական կենդանութեան պատկերը «հանդիսաւոր» կը դառնար ոստիկանութեան եւ համայնավար հսկիչներու շարժումներով եւ այս կամ այն կէտին վրայ երթեւեկը ուղղելու հրամաններով:

Զուսպ եւ արհեստական ժպիտը, դժուարութեամբ կը ծածկէր փողոցի երկու կողմերուն վրայ տիրող անշարժութիւնը, դէմքերու ծանր հարցականը:

Ցեղկոմի անդամներու կարմիր զինուորի համազգեստին նմանող անձոռնի եւ ոչ մէկ ազգային նշանակ ներկայացնող արտաքի՞նն էր պատճառը՝ ոգեւորութեան պակասին: Թէ՞, Հայաստանի նոր վարիչներու կողմէ Հայկ. զօրքին եւ ժողովուրդին ուղղուած ողջոյնի եւ կարգախօսերու օտարոտի ու անհարազատ բովանդակութիւնը:

Ամէն պարագայի մէջ, յստակ էր բան մը — Ցեղկոմի մուտքով, աւելի դառնութեամբ լեցուեցաւ հայ մարդը իր շուրջ ստեղծուած նոր իրականութեամբ:

Այս տրամադրութիւնները աւելի եւս կը ձեւաւորուէին ռուսական կարմիր բանակի փոքրաթիւ զօրամասերու յաջորդական ժամանումներով:

Ռուս խազախի եւ առհասարակ զօրքի արտաքին տեսքը, թիկնեղ, առոյգ եւ ուժեղ հասակն ու դէմքը, նոյնիսկ անոր քալուածքն ու երգերը, տակաւին ուրիշ բազմաթիւ արտայայտութիւններու հետ ստեղծեր են խոր հմայք՝ մեր եւ ուրիշ ժողովուրդներու մէջ:

Ի՛նչ կախարդիչ եւ առասպելական բարեմասնութիւններ տրուած է ռուս զօրքին եւ որպիսի միամտութեամբ, անկէ ակնկալուած եւ մեր շահերու պաշտպանութեան համար պահանջուած ուժն ու զօրութիւնը:

Եւ ահաւասիկ հիասթափութիւնը:

1920 – 21ի ծանր օրերուն, անցեալի դասերը չէին, որ դեր պիտի կատարէին: Ոչ իսկ սառն եւ առարկայական տարողութիւնը: Միջավայրն ու պայմանները ծնունդ տուեր էին նոր տրամադրութեան մը, գերազանցապէս զգայական:

Աղօտ եւ թոյլ հաւատքը՝ ներշնչուած զգացումներէն, ակամայ կը ստեղծէր հիասթափութիւն մը, ծանր եւ վտանգաւոր հետեւանքներով:

Կարմիր բանակի արտաքին տեսքը, իր զինուորական աղքատիկ հանդերձանքը, թողեր էին ճնշիչ տպաւորութիւն: Ոչ մէկ բացատրութիւն կրնար փոխել այս առաջին ազդեցութիւնը:

Ցեղկոմի համար, ըստ երեւոյթին կարեւորութիւն չունէր ժողովրդական լայն խաւերու մէջ ստեղծուած հոգեբանութիւնը:

Ընդհակառակն, կարծես թէ ան (Ցեղկոմը) մասնաւոր ճիգ մը գործ կը դնէր խորացնելու դժգոհութիւնը եւ բացասական տրամադրութիւնները: Առանց արիւնի եւ կռուի իշխանութեան տիրանալը, ըստ երեւոյթին կը նսեմացնէր խորհրդայնացման բուն արժէքը:

Պէտք էր ստեղծել «կարմիր յեղափոխութեան» արժանավայել մթնոլորտ մը, իր վէրքերէն ուժասպառ մեր ժողովուրդին ու երկրին մէջ:

Այս նպատակին ծառայեց անպայման, ռուս կարմիր զօրքերու բաժանումը հայ ընտանիքներու մէջ:

Երեւանի հայ ազգաբնակչութիւնը օրերով հարկադրուեցաւ հիւր ընդունիլ ռուս զօրքը փոքրիկ խումբերով:

Ինչ այլանդակութիւններ եւ անհամութիւններ՝ այս տմարդի եւ թրքաբարոյ բռնի հիւրընկալութեան առթիւ: Աւելցնեմ նաեւ, որ շնորհիւ բնակարանային տագնապի եւ ուրիշ անյարմարութիւններու, հիւրընկալ ընտանիքն ու հիւրերը մէկ սենեակի մէջ էին ցերեկ ու գիշեր:

Դեկտեմբեր 2էն հազիւ տասը օր անցած, Ցեղկոմի եւ կարմիր բանակի մուտքով, աստիճանաբար ձեւ ու մարմին ստացաւ հիասթափութեան հոգեբանութիւնը:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ինչո՞ւ կապ մը չստեղծուի արտասահմանեան կեդրոններու եւ հեռաւոր շրջաններու հետ, բոլոր մշակութային մարմիններու նախաձեռնութեամբ: Եւ եթէ այսօր Շանհայ երկաթէ վարագոյրին ետեւ անցած է, չինական համայնավարութեամբ, Հնդկաստա՞նն ալ մեր հասողութենէն հեռու է: Արդեօք լուր մը ունի՞նք Հարաւ. Ափրիկէի կամ Աւստրալիոյ հայութեան մասին:

Բայց շատ հեռացանք մեր սահմաններէն: Հոս, Ֆրանսայի մէջ, դեռ շատ մը գաւառներ ուր կան Հայեր,, մանաւանդ հիւսիսային Ֆրանսա, ի՞նչ վիճակի մէջ են: Ո՞վ կը հետաքրքրուի անոնցմով, եւ արդեօք Փարիզի կամ Մարսիլիոյ, Վալանսի կամ Սէնթ Էթիէնի մէջ եղածը բաւակա՞ն է: Ի՞նչ է վիճակը սա մեր դրացի Իտալիոյ Զուիցերիոյ, Պելժիոյ Հայերուն, կամ Մանչէնտըրին, Անգլիոյ մէջ:

Կարելի՞ է ըսել.— Թող ամէն գաղութ ինք իր մէջ պէտք եղած աշխատանքը կատարէ: Կրնա՞յ կատարել կամ եթէ կրնայ եւ չի կատարեր, պէ՞տք է որ այդ վայրերու Հայերը բախտին ձգուին եւ իրենց կորուստէն վերջ ըսուի թէ՝ հոս, ժամանակին, այսքան Հայեր ապրած են, ու այդ վկայութիւնը կը տեսնենք... գերեզմաններու մէջ, եթէ գտնենք քանի մը բարեկեցիկներու դամբաններ...

Ոչ, մեզի համար ուխտ մը պէտք է ըլլայ ամբողջ հայութեան պահպանման խնդիրը եւ պէտք է աշխատանքը կատարուի ամէն մէկ մարզի մէջ միասնաբար, միաձնաբար:

Այսօր կը խօսինք Մշակոյթի մասին: Ազգի մը պահպանման համար կարեւորագոյն ազդակներէն մին: Բայց ի՞նչպէս կարելի է առանց տնտեսական ամուր հիմերու դրական լուծում տալ մշակոյթի եւ անոր հետ կապուած դպրոցական բարդ հարցին: Ի՞նչպէս ներկայացուած առաջարկները կրնան իրականանալ: Որո՞ւ միջոցով, ի՞նչ հեղինակութեամբ, ի՞նչ դրամով: Ահա հարցին էականը:

Առաջա՞րկ: Ահաւասիկ հատ մըն ալ ինձմէ, միայն մշակութային հողին վրայ: Սերունդը հայ պահելու, անոր հայերէն լեզուն խօսիլ տալու համար առնուազն տասը երկրորդական վարժարաններ պէտք են: Հատ մը Փարիզի կեդրոնը: Մուրատեան վարժարանը, դիշերօթիկ եւ հարիւր աշակերտի համար, երբեք բաւական չէ աւելի քան երեսուն հազար հայութիւն ունեցող քաղաքին եւ շրջակայքին: Անհրաժեշտ է հատ մը ցերեկօթիկ Փարիզի կեդրոնը, յետոյ Վալանս կամ Սէնթ Էթիէն, եւ հատ մը Մարսէյլ, Հիւս Ամերիկայի մէջ՝ Պոսթըն, Ուսթըր կամ Տիթրոյթ, Ֆրէզնօ, Ֆիլատելֆիա եւ Լօս Անճէլըս, հատ մը գոնէ Արժանթինի կամ Պրազիլիոյ համար եւն.: Դեռ շատ տեղեր զրկուած են հայկ. դպրոցէ:

Շատ բան կարելի է առաջարկել, բայց, ի՞նչ դրամով, ի՞նչ միջոցով, եւ արդեօք միայն մշակոյթի հարցը առանձին կրնա՞յ լուծուիլ, կամ բաւակա՞ն է ազգապահպանման: Չկա՞ն ուրիշ մարզեր ուր գործը անհրաժեշտ է, կազմակերպութիւնը անհրաժեշտ է պահպանելու համար այն ինչ որ պահպանելի է: Մենք, մեր սերունդը, մեր տարեց եւ կրտսեր եղբայրները ու քոյրերը, շատ մեծ աշխատանքի ունինք, ապագային չմեղադրուելու համար յետագայ սերունդներէն:

Մենք միայն երեսուն տարիէ ի վեր մտանք այն մարզին մէջ ուր Հրեաները մտած են երկու հազար տարիէ ի վեր: Հիմա պէտք է օգտուինք անոնց փորձառութենէն: Ժամանակի մեքենայացումը, արագացումը շատ նպաստաւոր են մեզի համար:

Հրեաները ունին երկու բառ — Կալուտ եւ Տիասփորա: Կալուտը մեր գաղութն է. Տիասփորան՝ մեր Սփիւռքը, կամ «տիա» նախդիրով, անդրասփիւռ, համասփիւռ: Ոչ միայն թարգմանական այլեւ ձայնաշրջական դրութեամբ երկու վտարանդի ժողովուրդներու բառերը նոյնն են: Ի՞նչ է կալուտը (գաղութ).— Մայր երկրէն հեռու մէկ կէտի մը մէջ հաւաքուած տարրը, փարիզահայ, ամերիկահայ գաղութ: Ի՞նչ է տիասփորան, սփորան, (մեր սփիւռքը),— այն որ սփռուած, տարածուած է: (Սփորա՝ բացուիլ կը նշանակէ): Եթէ հրէական ազատագրումէն առաջ, իրենց շարժումին եւ գործունէութեան ուշադրութիւն դարձնենք, կը տեսնենք որ տիասփորան կալուտին կապուած է: Այսպէս գաղութները իրենց մէջ կ'որոշեն գործունէութեան ուղղութիւն մը եւ տուն կուտան այդ մասին ընդհանրական Սփորային, Սփիւռքին, բայց որոշ կազմակերպուած ուղեգիծով, մշակուած Սիոնական կազմակերպութեան եւ անոր յարակից ու գործակից՝ Alliance Israéliteով՝ մշակոյթի համար, Action Juiveով՝ ընդհանուր հանրային եւ յարաբերական գործերու համար, Jewish Temporary Shelterներով՝ ամէն մէկ երկրի մէջ անհատներու կամ համայնքներու տեղափոխութեան, տեղաւորման հոգածութեան նպատակներու համար:

Այս բոլորը իրենց մէջ այնպիսի կապ մը, ներդաշնակութիւն մը ստեղծած են որ, կարելի չէ որ բաժնուին, ինչ քաղաքական կամ ուրիշ արգելք որ գայ: Իւրաքանչիւրին դերը այնպէս սահմանուած է որ մէկը չի կրնար միւսին գործը կատարել:

Ուրիշ նկատելի կէտ մը, անոնց միակ նպատակն է ոչ միայն օգնել, այլեւ գուրգուրալ անհատ Հրեային վրայ, եւ զայն այնպիսի պայմաններու մէջ դնել որ ան, անհատ Հրեան ստիպուած կապուի իր ազգին եւ չկարենայ անկէ հեռանալ:

Ահա աշխատանքը եւ ազգ մը պահպանելու միջոցը: Ինչո՞ւ չօգտուինք եղածէն, ի՞նչ փոյթ գաղափարական տարբերութիւնը:

Բայց ո՞վ պիտի ընէ: Ահա կարեւորագոյն հարցը: Ով, ինչպէս կ'ուզէ թող մեկնէ, մեր մէջ կայ ու չկայ, իբրեւ հիմնականօրէն կազմակերպուած մարմին, Դաշնակցութիւնը:

Եթէ ունի սխալներ, բայց ոչ ոք կրնայ ժխտել անոր բացարձակ հայրենասիրութիւնը եւ կենսունակութիւնը: Չեմ ըսեր թէ ամէն ոք պէտք է հաւաքուի իր դրօշին տակ: Այդ կարելի չէ եւ չէ պատահած որեւէ ազգի մը մէջ, բացի համատիրական կարգուսարքի (totalitarisme) մէջ ուր կուսակցութիւն մը կը պարտադրէ ամբողջ ժողովուրդը իրեն կապել: Կուսակցութիւն մը իր ներքին կանոնագիրը, ուղեգիծը ունի եւ պէտք չէ շեղի անկէ, պէտք է պահէ անոր տառացի խստապահանջութիւնը: Ատկէ կը ծնի իր կազմակերպական ուժը: Բայց մենք միշտ կը տեսնենք որ կուսակցութիւն մը առժամապէս, որոշ քաղաքականութեան մը, դէպքերու կամ դէպքի մասին կը կապուի այլինչ կուսակցութեան, խմբակցութեան, կամ անկախ անհատներու հետ:

Ի՞նչու այդ միտքը չմտնէ մեր յեղաշրջական գործունէութեան մէջ, ինչո՞ւ չօգտուինք մենք ալ այդ աջակցութենէն եւ գործակցութենէն: Ինչո՞ւ չկազմուի Հ. Յ. Դաշնակցութեան հետ իրեն համակիրներու եւ որոշ շրջանի համար որոշ մարզի մէջ իրեն հետ գործակցողներու ընդհանուր ժողով մը, ուր ծեծուին բոլոր ազգային խնդիրները, մշակոյթ, տնտեսական միջոցներ եւ վերելք, քաղաքական մօտաւոր կամ հեռաւոր շարժում, յարաբերական աշխատանք, իրերօգնութեան գործունէութիւն, գուրգուրանք Հայէն դէպի Հայ անհատը: «Եւ դեռ շատ ու շատ այսպիսի բաներ, որոնց ամէնը չեմ կարող ասել», ինչպէս պիտի ըսէր Շահազիզ: Թող այսպէս կազմուի ընդհանուր ճակատ մը իսկական հայրենասէրներու եւ գործողներու, ճակատ մը որ ոչ թէ ըլլայ պատեհապաշտ, կեղծ ու պատիր, այլ ուր ազատօրէն ծեծուին ամէն հարցեր: Ճակատ մը որ ներկայացնէ իսկական բարոյական միութիւն մը որուն առջեւ հակառակորդներն իսկ ստիպուին խոնարհիլ: Անշուշտ ամէն խմբակցութիւն պահելով իր գաղափարական համոզումը:

Թ. ԳԱՌՆԻԿ

Ա.— Կեանքիս մէջ միայն մէկ խելացի կնոջ հանդիպած եմ:

Բ.— Ուրեմն ինչո՞ւ հետը չամուսնացար:

Ա.— Ուզեցի, բայց մերժեց:

★

Ա.— Մէկ ամիսէն պիտի ամուսնանամ, ինծի վկայ կ'ըլլա՞ս:

Բ.— Անհոգ եղիր, անխղճութիւն է դժբախտութեան պահուն լքել իր բարեկամը:

Պոլշեւիկները ի՞նչպէս կ'ըմբռնեն

ԳԻՏԱԿԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Գերմանածին համայնավար Քլաուզ Ֆուքսի ձերբակալութեան առթիւ, «Լը Մոնտ»ի մասնագէտ աշխատակիցը կը բացատրէ թէ բոլշեւիկները ի՛նչպէս կ'ըմբռնեն գիտական գաղտնիքը :

Ռուս համայնավարները կը յայտարարեն թէ «միջազգային գիտութիւն» չկայ եւ թէ հերետիկոսութիւն է համերաշխութիւնը աշխարհի գիտուններուն միջեւ : Պրոֆ. Բորիս Կեդրով, որ հակառակ կարծիքը կը յայտնէր երբ խմբագրապետն էր «Փիլիսոփայութեան հարցեր» պարբերաթերթին, ստիպուեցաւ հանդիսաւորապէս ուրանալ զանոնք, իսկ ակադեմական Միտին յայտարարեց թէ «հրէշային» են այդ գաղափարները: Չկայ վերացական գիտութիւն, անկախ քաղաքական եւ ընկերային վարչաձեւերէ, որու մէջ կ'ապրին գիտունները: Այս ամէնը «աշխարհաքաղաքացիական չատախօսութիւն» են: Իրականին մէջ երկու գիտութիւն կայ, քաղքենի յետադիմական գիտութիւնը, եւ յառաջդիմական աշխատաւորական գիտութիւնը, Խ. Միութեան գիտութեան եւ գիտուններուն եւ դրամատիրական երկիրներու գիտութեան եւ գիտուններու միջեւ ոչինչ կայ հասարակաց :

Ահա թէ ինչ կը գրէր «Փրաւտա»ն 25 Յունուար 1949ին,— «Ընկերվարական պետութեան մէջ գիտութեան նուաճումները կ'օգտագործուին ի նպաստ ժողովուրդին, անոնք կը ծառայեն զարգացնելու երկրին արտադրական ուժերը, բարելաւելու աշխատաւորներու նիւթական եւ մշակութային պայմանները: Աշխարհականները, ընդհակառակն, կը շահագործեն գիտութեան նուաճումները ընկերութեան ժողովրդավար ուժերուն դէմ, ժողովուրդին, բուն իսկ գիտութեան դէմ պայքարելու: Դրամատիրական երկիրներու մէջ գիտունները մեծ մասով ստիպուած են ամենազօր մենաշնորհներու պաշտօնեաները դառնալ: Անոնք իրենց գիւտերով կը նպաստեն ջախջախելու աշխատաւորները, ի նպաստ դրամատէրերու անլուր շահերուն :

Միեւնոյն Փրաւտան կ'աւելցնէր.— «Յետադիմական գիտութիւնը թրծուած է ատելութեան գաղափարով դէպի մարդը», «դրամատիրական երկիրներու մէջ գիտութիւնը աշխարհակալական նախայարձակման գործիքն է դարձած»: Մարքսեան այս տրամաբանութեան շնորհիւ է որ Մոսկուայի մէջ անդադար կը յայտարարեն թէ հիւլէական ուժը «քանդումի գարշելի զէնք մըն է Ամերիկացիներու ձեռքին մէջ, իսկ Ռուսերու ձեռքին մէջ՝ օգտակար եւ խաղաղասիրական զէնք մը» :

Որո՞նք են ուրեմն գիտնականին պարտականութիւնները: Այն որ Խ. Միութեան մէջ կ'ապրի, պէտք է «սովետական հայրենասէր» մը ըլլայ: Պէտք է խստօրէն պահէ բոլոր գիտցած գաղտնիքները: Եթէ հաղորդէ օտարին, մեծ դաւաճանութիւն մը գործած պիտի ըլլայ Խ. Միութեան դէմ: Այս զուտ հայրենասէր գիտունին տիպարը որ պէտք է զգուշանայ «ամերիկացի լրտեսներէ» իբրեւ պատուհաս, ընդհանրացած է շարժանկարի եւ թատրոնի մէջ: Ինչպէս Կոստանդին Սիմոնովի թատերախաղին մէջ, Օտարին ստուերը եւ Բորիս Ռոմաշովի՝ «Մեծ Ուժ»ը որ շարժանկարի մէջ կը կոչուի «Պատուոյ Ատեան»ը:

Սիմոնովի թատերախաղին մէջ ի պատասխան Տրուբնիկովի,— դժբախտ դասախօսը որուն չինուկին գաղտնիքը թռցուած է ամերիկացի լրտես մը — բոլշեւիկ Մաքչյեւ, աղդ. գիտութեան ասպետը կը յայտարարէ.— «Կը կարծես թէ ամբողջ աշխարհի մէջ միայն մարդկութիւնը հիւանդութիւններէ ազատելու մասի՞ն կը մտածեն: Այնտեղ, իրենց աշխարհին մէջ, մա[illegible]դոց փրկութիւնը ըրսոց սուսպաղոյս մտահոգութիւնն է, անոնք ամէնէն առաջ կործանելու մասին կը մտածեն, մեզ կործանելու մասին»:

Այսպէս, խորհրդային գիտնականը բացարձակապէս գաղտնապահ պէտք է ըլլայ: Պէտք է միշտ զգոյշ ըլլայ: Մնաց որ, կուսակցութիւնը կը հսկէ իր վրայ, որպէսզի որեւէ շփում չունենայ իր օտար պաշտօնակցին հետ, աւելի ճիշդ՝ իր հակառակորդներուն հետ որոնք կ'աշխատին դրամատիրական երկիրներու մէջ:

Արդ, ի՞նչ պիտի ըլլայ պարտականութիւնը այն համայնավար գիտունին որ պարագաներու բերումով իր աշխատանքը կը կատարէ Խ. Միութենէն դուրս: Վերի ըսուածներէն կը հետեւի որ կամ պէտք է մերժէ աշխատակցիլ քանդումի գործի մը մէջ այն գիտուններուն զորս «Փրաւտա» 23 Հոկտեմբեր 1949ի թիւին մէջ կը կոչէր «յետադիմական աշխարհակալներու վարձկան ծառաները» եւ «Նիւ Եորքի սակարանին թօշակաւոր գործակալներ»ը եւ կամ «պէտք է կարելի եղածին չափ շատ տեղեկութիւն քաղէ այս «լաքէ»ներու գործունէութեան մասին եւ իր ստացած բոլոր գաղտնիքները հաղորդէ Խ.Միութեան, «ընկերվարութեան երկիրը, ուր գիտութիւնը կը ծառայէ մարդկութեան: Այս գաղտնիքները, հիւլէական ըլլան թէ ուրիշ, միայն Խ. Միութիւնը կրնայ օգտագործել :

Այս սկզբունքներուն հետեւած է տոքթ. Ֆուքս: Ցորչափ համոզուած համայնավար մըն էր, իր երկրորդ հայրենիքին՝ Անգլիոյ տուած հաւատարմութեան երդումը որեւէ արժէք չունէր իր աչքին: Արժէք ունէր միայն իր ներքին երդումը՝ Խ. Միութեան եւ Սթալինի :

Չէր «դաւաճաներ», այլ կը գործէր իբրեւ «հայրենասէր սովետ գիտուն, ի կողմանս անհաւատից»: Իր խղճահարութիւնը պիտի ծագէր միայն այն ատեն երբ կը սկսէր կասկածիլ համայնավար դատին վսեմութեան եւ Խ. Միութեան միջազգային քաղաքականութեան մասին:

Համայնավար թերթերը ուղեցին հաւատացնել թէ Տոքթ. Ֆուքս Ինթելլիճընսի գործակալ մըն է: Զայն կը ներկայացնեն իբրեւ ուրիշ Քրաւչէնքօ մը... Ցառաջիկայ դատավարութիւնը ցոյց պիտի տայ Տոքթ. Ֆուքսը իր իսկական դէմքով,— իբրեւ մարքսեան գիտուն մը որ իր համայնավարական մոլեռանդութեան ամբողջ հրջանին, բնական կը գտնէր դաւաճանել իր «դրամատիրական» պետերուն, յօգուտ իր նախընտրած հայրենիքին՝ Խ. Միութեան :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի, 19 Փետրուար, կէսօրէն վերջ զոյգ օթօքարները կը սուրային դէպի Marly le Roiի պատմական զղեակի անտառները՝ դիմաւորելու Louveciennesի մարզիկները: Արեւը գեղեցիկ ծիծաղով մը նստած անտառազարդ բարձունքներուն վրայ, գարնան մօտալուտ գալուստը կ'աւետէր : Հայ մարզիկները ոգեւորուած բնութեան ոսկի ժպիտէն, լիաթոք կ'երգէին հայրենակարօտ երգեր: Գարնան օրերէն փոխ առնուած այս գեղեցիկ օրը, մարզիկը երջանիկ էր բնութեան հարազատ ծոցին մէջ :

Ահա մարզադաշտն ենք: Մեր տղաքը կ'աճապարեն հանուիլ, յուլերու պէս նետուիլ հակառակորդին դէմ: Պահեստին ժամը 14ին դաշտ ելաւ ինքնավստահ : Առաջին յարձակողականը կատարեցին մեր տղաքը: Հակառակորդին եօթը խաղացողները ընկրկեցան: Մերոնք յաջորդաբար նշանակեցին հինգ կէտեր: Խաղը իր ոգեւորութիւնը կորսնցուց: Հայ մարզիկը վեհանձնութեան համապատասխան չգտաւ անհաւասար հակառակորդի մը դէմ աւելի անողորմ ըլլալ :

Երկրորդ կիսախաղին մեր տղաքներէն երեքը կամաւորաբար դաշտը ձգեցին: Երկրորդ կիսախաղին Հ. Մ. Մ. երկու կէտ եւս աւելցուց: Հակառակորդը «փէնալթի»է մը միայն օգտուեցաւ : Խաղը վերջացաւ Louveciennesի պարտութեամբ 7 — 1 :

Վերադարձի վեցերորդ յաղթանակն է որ իրարու ետեւ կը շահի մեր պահեստին: Յառաջիկայ տարուան մեր լաւագոյն երիտասարդ ուժերն են, բոլորն ալ կայտառ, թէ ֆիզիքապէս եւ թէ բարոյապէս :

Կարգը Հ. Մ. Մ.ի առաջին խումբին է, դատաւորին սուլիչին հետ կը նետուին կրկէս, միահամուռ, ներդաշնակ ու աներեւակայելի արագութեամբ: Ոտնադնդակը աջ ձախ, ետ, յառաջ ցատկոտելով ձախ ծայր կը հասնի: Յակոբ հիանալի հարուածով մը առաջին կէտը կը նշանակէ: Քիչ վերջ Վարուժան քան մեթր հեռաւորութենէ զօրաւոր հարուածով երկրորդը կը տեղաւորէ, երրորդ մը՝ կեդրոնի Յակոբը: Հակառակորդին թափը կոտրած էր եւ մեր տղաքը կը տիրապետէին խաղին: Ա. կիսախաղը վերջացաւ Հ. Մ. Մ.ի յաղթանակով, 5—0:

Երկրորդ կիսախաղը սկսաւ մեր մարզիկներու բուռն յարձակողականով: Վեցերորդ նշանակէտն ալ շահեցան: Հակառակորդը յուսահատած ամէն ճիգ կը թափէր գոնէ մէկ երկու նշանակէտով պատիւը փրկել: Հ. Մ. Մ.ի մարզիկները անցան պաշտպանողականի: Հակառակորդը դատաւորին կողմնակցութեամբ երեք «փէնալթի»ներէն միայն մէկէն օգտուեցաւ : Մեր բերդապահը՝ Յակոբ վարդի մը արագաշարժութեամբ ու ճկունութեամբ երկուքը կեցուց հանդիսականներու բուռն ծափերուն մէջ: Հ. Մ. Մ. յաղթական 6—1:

Մեր բարեկամները — ի պատիւ իրենց — երթալով կը ստուարանան, հետաքրքրութիւնը հետզհետէ կ'աւելնայ մեր շուրջ :

Վերադարձը դէպի Փարիզ աւելի խանդավառ էր: Երկու օթօքարները լեցուած մեր բարեկամ –

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Բ.

— Բոլորովին մթնեց : Այժմ խօսք չպիտի լինի. տուն ենք գնում :

Նա ճանապարհուեց, եւ Գայիանէն ու միւս աղջիկները հետեւեցին նրան :

Ընկուզենու տակ աւելացել էին չորս մարդիկ: Նրանց ուղարկել էր Մելիքի կինը, որ սաստիկ անհանգիստ էր իր աղջկայ վերաբերմամբ: Մանասը դեռ չէր վերջացրել մի ինչ որ պատմութիւն, որի մէջ յաճախ յիշւում էր մի Սուլէյման Բէկի անունը :

— Եւ այսպէս, Բէկ, Վարանդան չոքած է մի դահիճի առաջ, ասաց նա:— Աստուծու առաջ ուխտ ենք արել, որ գերեզման չմտնենք, մինչեւ որ չխմենք այդ չարագործի արիւնը:

Եւ մեր երկինքը խուլ չէ, այնտեղ նստած Աստուածը լսում է, տեսնում է: Վայ նրան, ով մեր լացով կ'ուրախանայ — Երբ մտնում ես գիւղը, մի կարծեր, Ջալալ - Բէգ, թէ նա միշտ այդպէս տխուր ու տրտում նստած էր իր տեղը: Ոչ, նա այժմ է միայն գլուխը դրել մի դագաղի ոտքի տակ... Եթէ Սուլէյման բէկը գայլ է, մենք շներ ենք: Շատ եմ տեսել, ինչպէս են շները պատառոտում գայլին: Ով կարող է, թող իմ խօսքը հասցնէ այդ գազանին: Զուր է նա կատաղում, զուր է չարչարում մարդկանց, որպէսզի, մենք ձեռ[illegible]եց թողնենք մեր գործը: Ասացէք նրան որ Մանասն ու իր գծերը չեն ընկճուի, եթէ նոյնիսկ մենակ իրանք մնան երկնքի տակ :

Նա վերջացրեց, հեծաւ իր ձին եւ ասաց.

— Այժմ գնանք. ես ձեզ կը տանեմ մինչեւ գիւղը :

— Ուրեմն ե՞ս աւելորդ եմ, հարցրեցՋալալը:

— Շատ լաւ ասացիր, Բէկ: Ես հաստատ գիտեմ, որ Գայիանէն քեզ հետ կրակի մէջն էլ կը գնայ: Բարի ճանապարհ, իմ բարեւները տարէք Մելիքի կնոջը ...

Մարդը չառաչեց, ձին թռաւ: Մի ակնթարթում փոքրիկ ձիաւորը անյայտացաւ մթութեան մէջ :

— Նա էլ գնաց դէպի այն կողմը, ուր խենթ աղջիկն էր գնում, ասաց Գայիանէն իր դայեակին:

Բայց Մէհրին չպատասխանեց: Ամէնքը ճանապարհ ընկան:

Եւ Գայիանէն մօտեցաւ իր մի ընկերուհուն :

— Միթէ՞ խենթը չէ վախենում, հարցրեց նա:

— Խենթը չէ վախենում, ուրիշներն են խենթից վախենում :

— Բայց ես վախեցայ, Սառա, այնպէս խեղճ աղջիկ էր, ես ամաչում էի նրանից :

= Ամաչո՞ւմ էիր...

— Այն խօսքերը... Նա դժբախտ է, մենք բախտաւոր :

— Դա ամօթ չէ :

— Բայց ես ամաչում էի... Հիմա էլ ամաչում եմ, որովհետեւ նա հիմա էլ աչքիս առաջն է :

Մէհրի մօտեցաւ եւ կծու կերպով ասաց .

— Դու երեխայ ես... ահա ինչու ես ամաչում :

Ինչ որ լինի, ես ուզում եմ մի անգամ էլ տեսնել նրան:

— Եւ չես տեսնի... Նա կորած է ծմակներում:

Այլեւս խօսք չեղաւ: Ճանապարհը կարճ էր, մութը գնալով թանձրանում էր: Հեռուից փայլփլեցին գիւղի ճրագները: Ի՞նչ էր տանում Մելիքի աղջիկը: Այլեւս ժպիտ չկար նրա շրթունքների վրայ :

Թշուառ աղջիկը այդ երեկոյ բաց չէր թողնում նրան, տանջւում էր անդադար ...

Գ.

Մեր նկարագրածը 1732 թուականի Վարդավառն էր, մի թուական, որ շատ նշանաւոր էր մանաւանդ Վարանդայի Աւետարանոց գիւղի համար :

Այդ ժամանակ Ղարաբաղը, ինչպէս եւ համարեա ամբողջ Անդրկովկասը, գտնւում էր Օսմանեան տիրապետութեան տակ :

Թուրքերը բոլորովին նոր նուաճողներ էին Ղարաբաղի կողմերում: Մի քանի տարի էր, որ Պարսկաստանը դարձել էր ներքին խռովութիւնների բոյն. եւ, օգտուելով այդ հանգամանքից, Թուրքերը գրաւել էին ամբողջ Ատրպատականը, Երեւանը, Վրաստանը, մինչեւ Շամախի: Պարսիկները դիմադրելու ուժ եւ ժամանակ չունէին. բայց նրանց փոխարէն նուաճողների դէմ զէնք բարձրացրին լեռնցի Հայերը: Սիւնիքում Դաւիթ Բէկը եւ Ղարաբաղում հինգ հայ մելիքները արիւնահեղ պատերազմներ մղեցին, երկար ժամանակ յաղթող հանդիսացան, բայց չկարողացան պահպանել իրերի նախկին դրութիւնը, այսինքն Պարսից տիրապետութիւնը :

Լէօ

ներով ու մարզիկներով յաղթական կ'երգէին ու կ'ուրախանային: Գեղեցիկ օր մըն ալ վայելեցին ազատ բնութեան մէջ, բարձրացնելով կարգապահութեան եւ միութեան ոգին:

Ապրի՛ք, տղաք: Կը մաղթենք որ նոր յաջողութիւններով օրինակ դառնաք այլասերածներու:

Յ. ԴԻՏՈՂ

դաշինքին եւ փոխադարձ օգնութեան ծրագրին արժէքը, չեշտեց թէ «նոր պատերազմ մը կրնայ կործանել ե՛ւ յաղթականը ե՛ւ պարտեալը: Հետեւաբար Մ. Նահանգները ամէն միջոց կը փորձեն, այդ արհաւիրքէն խուսափելու համար»: Ապա նորէն պարզելով համայնավարութեան վտանգները, եզրակացուց թէ «ազատ ազգերը պարտաւոր են զինուորական ուժ մը պահել իբրեւ պաշտպանողական միջոց: Համայնավարները կ'ըսեն թէ ուտեստ, հագուստ, առողջապահութիւն եւ աւելի ապահով կեանք մը պիտի բերեն չքաւոր ժողովուրդներուն: Բոլորս ալ գիտենք որ ճիշդ չէ: Բայց չի բաւեր ըսել թէ համայնավարութիւնը բռնակալութեան արդիական ձեւ մըն է, աւելի վատթար քան ուեւէ հին կայսրութիւն: Պէտք է օգնել անճար ժողովուրդներուն, բարձրացնել անոնց կեանքի մակարդակը»:

Միեւնոյն օրը ճառ մը խօսեցաւ Մարշըլի ծրագրին շրջան դեսպանը, եւ ազդարարեց թէ «համայնավարական հոսանքը դէպի արեւմուտք պիտի զօրանայ, եթէ կրճատեն Եւրոպայի տրամադրուած վարկերը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐՈՒ հարցին առթիւ երէկ լուսեցաւ զօր. Մասթ, բացատրելով որ ինչպէս երեւան հանուած եւ ծախուած է սպարապետ Բրվէրի գաղտնի տեղեկագիրը: — Հանրապետութեան նախագահին հաղորդուեցան քննիչ յանձնաժողովին սղագրեալ ատենագրութիւնները, քանի որ ակնարկներ կան Էլիզէի պալատի մասին:

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ընտրութեանց արդիւնքը պիտի յայտնուի այսօր, ուրբաթ: Քուէարկութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ: 1864 թեկնածուներ ներկայացած էին 625 աթոռներու համար, 126ը կին, 617ը աշխատաւորական, 616ը պահպանողական, 472ը ազատական, հարիւրը համայնավար:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ հարցին քննութեան առթիւ, որ կը շարունակուի Ժընեւի մէջ, Եգիպտոսի եւ Իրաքի ներկայացուցիչները պահանջեցին արգիլել ներգաղթը դէպի այդ քաղաքը: Իրաքի ներկայացուցիչը դիտել տուաւ թէ «ներգաղթը միջոց մըն է քաղաքական տիրապետութիւն հաստատելու: Անցեալ շաբթու կարդացինք թէ Հրեաները ծրագրած են 250.000 հոգի տեղաւորել Երուսաղէմի մէջ, ծրագիր մը որ չի կրնար ծառայել խաղաղութեան»:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը խիստ ազդարարութիւն մը ուղղեց համայնավարութեան դէմ: Կրթական նախարարին մէկ զեկոյցը կ'ըսէ թէ Թուդեհ կուսակցութիւնը, որ այժմ ստորերկրեայ գործունէութեան նուիրուած է, վերջերս կրակի տուեր է կարգ մը շէնքեր՝ զանազան քաղաքներու մէջ:

30 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՆ, 130 հոգի վիրաւորուեցան Սումատրայի մէջ (Էրիթրէա), իսլամներու եւ Ղպտիներու միջեւ ծագած կռիւներու հետեւանքով:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ... դիկտատորը, Թիթօ, ճանչցաւ Հնդկաչինի ապստամբապետը, Հօ Շի Մին, զարմանք պատճառելով Ֆրանսայի:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Ամերիկացի մը, Ջորջ Բաճըրս, որ շրջիկներու ինքնաշարժները կը ծախէր Շան զ'Էլիզէի վրայ: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ 200 միլիոն ֆրանք շորթած է, թէ մինչեւ 300 հազար ֆրանք կը ծախսէր մէկ գիշերուան մէջ, թէ հազարնոցներ կը բռնկցնէր ծխիկը վառելու համար եւն.: Ինը հարիւր կառքեր անցած են իր ձեռքէն, 1947էն ի վեր:

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութիւնը բացառիկ ժողով մը գումարելով, որոշեց շարունակել իր մասնակցութիւնը ներկայ կառավարութեան: Կուսակցութիւնը կը պահանջէ բարեփոխել ընտրական օրէնքը, վերահաստատելով մեծամասնութեան դրութիւնը:

1949ի ԶՕՐԱԴԱՍԻ Ա. շարքին զինուորները, որոնք դրօշի տակ առնուած էին 1949 ապրիլ 26էն սկսեալ, պիտի արձակուին ապրիլ երկրորդ կիսամսեային:

ՄԷՅԻ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ատեանը երէկ դատել սկսաւ Ֆրիտրիխ Տիթրիխը, որ ամբաստանուած է թէ 500 հոգի մեռցուցած է ճամբան, 1944 Յուլիս 2ին, երբ դէպի Տախաու կը փոխադրէր 2520 ֆրանսացի աքսորականներ:

Ներկայացում պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Անթուանի «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Գիւլխանդանեան» խումբին, եւ Կապոյտ Խաչի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի:

Մեծ պատրաստութեամբ եւ կարող ուժերով կը ներկայացուի Ա. Երէցեանի ՍԱՍՆՈՅ ԴԻՒՑԱԶՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին, Պար Վիադիւք, Մարտիկեանի սրահին մէջ, Սէնթ Անթուան:

Երգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ: Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս հայկական եւ եւրոպական պարեր, ղեկավարութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պուլվար Օտտօ նուագախումբի:

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՄՈՒՐԱՏԻ ՅԻՇԱՏԱԿԸ

կը տօնուի Տէսինի մէջ, Փետրուար 25ին, նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Հայր. Միութեան, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը խօսին ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ Պ. ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ պահեստի խումբերը կը մրցին Feucherolesի դէմ Stade St. Gemme Feucheroles, ժամը 13.45 պահեստի, ժամը 15.30 Ա. Ժամադրութիւն Porte d'Italie 11.45ին, իսկ Mairie d'Issy (métro) 12.15:

Cadetները ժամը 10ին Stade Olierի մեր դաշտին վրայ U. S. Prefecture de Policeի դէմ, ինչպէս նաեւ մինիմները նոյն դաշտին վրայ, Montrougeի դէմ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ իր շրջանի բոլոր Թաղեցիներուն, որոնք լիաբուռն մասնակցած են «Գթութեան շաբաթ»ի հանգանակութեան: Ընդհ. գումարը եղած է 22.500 ֆրանք: Մասնաճիւղը փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. նուիրած է «Գըթութեան շաբաթ»ին, ընկերուհի Համալեանի մահուան առթիւ: Փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ա. Տէր Աւետիսեանէ 500 ֆրանք, ընկերուհի Համալեանի մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ընկերական ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապոյտ Խաչի անդամուհիներու ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին: Կարեւոր օրակարգ: Ժողովէն առաջ, անդամուհիները պիտի լուսանկարուին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, «Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին նաեւ Ռընաժի եւ Լանսէի բոլոր ընկերները:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, Առնուվիլ, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն անպայման ներկայ ըլլալ: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի իրիկուն ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հայոց մատուռին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՓՕՆԹԻ.— Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին բոլոր ընկերները ստիպողաբար կը հրաւիրուին ընկ. Թադւոր Մատոյեանի բնակարանը, այս կիրակի: Պիտի դասախօսէ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի պարահանդէսը Ապրիլ 2ին:

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ յառաջիկայ դասախօսութիւնը՝ Փետրուար 25 Շաբաթ օրը ժամը 5ին, Սիթէ Իւնիվէրսիթէռի Հայ Ուս. Տան մէջ, 57Պուլվառ Ժուռտան: Նիւթ՝ Առաքել Սիւնեցիի Ադամգիրքը: (Շար. եւ վերջ): Մուտքը ազատ է:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը այս իրիկուն, (ուրբաթ), Քաֆէ Ռէժան, (Շար. Նախորդ նիւթին):

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան: Նիւթը կը ներկայացնէ՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

«Ի՞ՆՉ Է ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԷՆ»:

Մուտքը ազատ է: Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն: Կը խնդրուի այն անդամներէն որոնք կ'ուզեն մասնակցիլ վիճաբանութեանց, նախօրօք պատրաստուիլ:

ԿԱՐՏԱՆ կիրակի 26 Փետրուար:
ՄԱՐՍԷՅԼ քաղաք երկուշաբթի 27 Փետրուար:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Samedi 25 Février 1950 Շաբաթ 25 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6087–Նոր շրջան թիւ 1498

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՆՈՅՆ ՀՈԳԸ

Երբեք այսքան մտահոգութեան մատնուած չէր Հայկական Արտասահմանը, իր ազգային գոյութեան, ինքնապաշտպանութեան մասին:

Բացէք որեւէ գաղութի թերթ, եւ պիտի տեսնէք բազմազան ծրագիրներ, թելադրութիւններ, բաղձանքներ: Տեղական թէ ընդհանուր:

Միայն նոր սերունդին փրկութեան խնդիրը չէ որ կը զբաղեցնէ միտքերը, այլեւ բուն մշակոյթի հարցը:

Ամէն տեղ ալ, հետզհետէ կը սպառին տրամադրելի ուժերը, բոլոր ճակատներուն վրայ:

Մասնաւորապէս կը պարպուի ուսուցչական ասպարէզը: Նոյնիսկ այն գաղութներուն մէջ ուր կանոնաւոր դպրոցներ ունինք եւ թանկագին առաւելութիւններ կը վայելենք, ազգային մշակոյթի զարգացման համար:

Կը տրտնջան Եգիպտոսի մէջ, ուր ոչ նիւթականը կը պակսի, ոչ ալ միջավայրը: Ամփոփ հայութիւն եւ նպաստաւոր պայմաններ:

Կը գանգատին Սուրիա – Լիբանանի մէջ, ուր ամէնէն աւելի նիւթական անձկութիւնն է որ կը կոտրէ թեւերը: Բայց եւ այնպէս, երկու ճեմարաններ,— մէկը նոր բացուած՝ Հալէպի մէջ — կը ջանան պիտանի ուժեր հասցնել, անմիջական պէտքերու համար:

Կը տրտնջան Իրանի մէջ, որ մինչեւ այսօր ալ չունի բարձրագոյն կրթարան մը:

Ու վերջապէս ահա ձայն մըն ալ Իրաքէն: Տասնըհինգ հազարնոց գաղութ մը, որ անհրաժեշտ կը գտնէ ճեմարան մը՝ Պաղտատի մէջ: (Հայաշատ գիւղեր եւ քաղաքներ կան որ ուսուցիչ կը փնտռեն տարիներէ ի վեր):

Այս անգամ անորոշ բաղձանք մը չէ որ կը լսենք, այլ գործնական առաջարկ մը, թուաբանական հաշիւներով:

«Գոյամարտ»ի տրարագէտ աշխատակիցը, բժ. Գ. Աստարճեան, ծանօթ՝ իր թարգմանութիւններով եւ ուսումնասիրութիւններով, խօսքէն գործի անցնելով, կ՚առաջարկէ.

— «Նախահաշիւ մը պատրաստենք եւ տեսնենք թէ որքան գումարի պէտք կայ ճեմարանի մը հինգ տարուան ծախքերուն համար:

Ուսուցիչ մը ամսական եթէ ստանայ 25 տինար, որ է պետական բարձրագոյն ուսուցչի մը ամսականը, տարեկան 300 տինարի պահանջ կայ. ճեմարանի մը հինգ ուսուցիչներուն համար տարեկան 1500 տինարի պէտք պիտի ունենանք եւ հինգ տարուան համար 7500:

Մենք Իրաքի մէջ 250ական տինար վճարելու պատրաստակամ եւ զոհաբերող եւ ազգային մշակոյթի պահպանման նախանձախնդիր 30 ազգայիններ ունինք: Ունինք նաեւ 100ական տինար վճարող 30 կրթասէրներ, 40 հատ ալ 50ական տալէ չխուսափողներու փաղանգ մը, հետեւաբար այս գումարի հաւաքումով մենք կ՚ունենանք 12.000 տինարնոց ճեմարանական ֆոնտ մը:

Այս գումար տասը առ հարիւր տոկոսով 1200 տինար կ՚ապահովէ: Կրթաթոշակներէ եւ պետական կրթական նպաստէն ալ 200 տինար մը ձեռք բերելով, թէ հաստատուն ֆոնտ մը ունեցած կ՚ըլլանք եւ թէ տեւականապէս ապահոված կ՚ըլլանք ճեմարանի տարեկան ծախքերը»: (*Գոյամարտ*, 2 *Փետրուար*):

Այստեղ, Փարիզի մէջ ալ, միջնակարգ վարժարանի մը ծրագիրը կ՚արծարծեն: Իսկ աշխատակից մը երկու օր առաջ անհրաժեշտ կը գտնէր առնուազն տասը ճեմարաններու բացումը՝ զանազան գաղութներու մէջ:

Առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, ըսենք թէ ջերմապէս գնահատելի է այս նախաձեռնութիւնը: Տեսակ մը ազդանշան՝ գործի ձեռնարկելու եւ կարելին փորձելու համար:

Յաջողութեան գլխաւոր պայմանը այն է որ նախ հաւաքաբար ըմբռնենք պահանջին կարեւորութիւնը:

Յետոյ՝ անհրաժեշտ է զանազանել ցանկալին ու կարելին: Անմիջականն ու երկրորդականը:

Եթէ իւրաքանչիւր հոծ գաղութ իր ուժերը չափէ այնպէս ինչպէս ըրած են Պաղտատի մէջ, ճամբուն կէսը կտրուած կ՚ըլլայ:

Այս ճակատին վրայ եւս, տեղական փառասիրութիւնները չեն որ պիտի դիւրացնեն գործը, այլ յարմարութիւնները:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՄԱՐԴԱՍՊԱՆՆԵՐ»

Այսպէ՛ս կը կոչուին անոնք որ ազատեցան կացինէն — Երեւանի հայկական կացինէն — 1921 Փետրուար 18ի ապստամբութեան շնորհիւ:

«Մարդասպաննե՛ր»,... որոնց մտաւորական եւ հանրային արժէքը անջնջելի տառերով արձանագրած է մեր մշակոյթի եւ ազատագրութեան պատմութիւնը, անկախ իրենց բանտարկութեան մարտիրոսութենէն, եւ իրենց պետական մարդու հանգամանքէն:

«Մարդասպաններ» են, ծանօթ որջին համար, Լեւոն Շանթը որ իր անվիճելի գրագէտի ստեղծագործութեան հետ, իր տարագրի կեանքը արդիւնաւորեց կրթական գործունէութեամբ, իբրեւ հիմնադիրներէն մէկը Պէյրութի Համազգային ճեմարանին:

«Մարդասպան» է դարձեալ Ն. Աղբալեանը, Ճեմարանին միւս հիմնադիրը, այդ աննման գեղագէտ փիլիսոփան որուն սրտի եւ մտքի մեծութեան կը պարտին այսօրուան ամբոխավարներէն շատեր իրենց գոյութեան իմաստը:

Նոյնպէս «մարդասպան» էր Համօ Օհանջանեանը (Վահէն ի՞նչպէս մոռցած էր երէկ), խաղաղութեան եւ ներողամտութեան այդ մեծ առաքեալը որուն լայնամտութիւնը եւ զգայուն սիրտը սահման չէին ճանչցած:

Անշուշտ «մարդասպան» էր նաեւ բժիշկ Յ. Տէր Դաւիթեանը որ ոչ իսկ թուրք մըջիւնի մը վրայ կրնար կոխել եւ որուն արդարադատ եւ անշեղ նկարագիրը ողբացեալ Զաւարեանը կը յիշեցնէր:

Եւ վերջապէս մարդասպաննե՛ր են Բախշի Իշխանեանը, Հայր Աբրահամը, Դարբինեանը եւ բոլոր անոնք որ պիտի յօշոտուէին Համազասպի եւ միւս դժբախտներուն պէս, եթէ բանտին դուռները չխորտակուէին:

Երբ դատողութիւնը եւ բարոյականը տեղի տան մարդ արարածին մէջ, ամօթի զգացումն ալ վաճառքի կ՚ելլէ, նաեւ «հայրենասիրութեան» մը անունով:

ՓԵՏՐՈՒԱՐԵԱՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ ՍՏԱՑԱՒ Պ. Ռոժէ Կառօ, Ազգաժողովին խնամակալութեան խորհուրդին ֆրանսացի նախագահը, արաբական ահաբեկիչ կազմակերպութեան մը կողմէ: Սպառնագիրը կ՚ըսէ.— «Յիշեցէք Պերնատոթը», Ազգաժողովին միջնորդը որ սպաննուեցաւ Երուսաղէմի մէջ, 1948 Սեպտեմբերին: Յետոյ կ՚ամբաստանէ Կառօն թէ «առատ կաշառք ստացած է Հրեաներէն, ի դերեւ հանելու համար Ազգաժողովին որոշումը Երուսաղէմի մասին»: Եւ կ՚աւելցնէ.— «Կ՚ազդարարենք ձեզի թէ շանսատակ պիտի ընենք ձեզ, եթէ չփոխէք ձեր ճամբան»: Եգիպտոսի ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ քննութիւն կատարել պիտի տայ իր երկրին մէջ: Սպառնագիրը կ՚ազդարարէ.— «Հարիւր հազար արաբ տարագիրներ կը սպասեն որ գործադրուի Ազգաժողովին բանաձեւը, իրենց տուները վերադառնալու համար: Վերջնական ազդարարութիւն մըն է այս»:

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ընտրութեանց վերջնական արդիւնքը յայտնի պիտի ըլլայ այսօր, շաբաթ: Առաջին քուէհամարին համաձայն, աշխատաւորականները մեծ յաղթանակներ շահած են: Պատկառելի թիւ մը կը կազմեն քուէարկուները: Ձախջախիչ կը համարուի ազատականներուն եւ համայնավարներուն պարտութիւնը:

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱՑԻ զինուոր մը, Վիլի Կերբեր, 47 տարեկան, խոստովանեցաւ թէ 1937էն ի վեր լրտեսութիւն կը կատարէր ի հաշիւ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն, զինուորական գաղտնիքներ հաղորդելով: Ամբաստանագիրը կ՚ըսէ թէ պատահաբար գաղտնիքներ կը հաղորդէր նաեւ Թուրքիոյ, Շուէտի եւ Եուկոսլաւիոյ դեսպաններուն:

ԵԿԱՄՈՒՏԻ տուրքին յայտարարութեան առթիւ, ելմտական նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ թուականը անփոփոխ կը մնայ, բայց հարկատուները կրնան իրենց տեղեկութիւնները եւ բացատրութիւնները լրացնել մինչեւ ապրիլ 1:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ նորէն յայտարարեց թէ «պատճառ մը չի տեսներ նոր ձեռնարկներ կատարելու Խ. Միութեան հետ, ի խնդիր հիւլէական զէնքերու միջազգային հսկողութեան»:

Գործադուլները կը ծաւալին

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԳՐԱՒԵՑ ՔԱՆԻ ՄԸ ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐ

Քանի մը հազար ոստիկաններ եւ քանի մը հարիւր ապահովութեան պահակներ առջի օր գրաւեցին Ռընոյի մեծ գործարանը, ուր «նստուկ» գործադուլ յայտարարուած էր: Թերթերը կը գրեն թէ երեք հարիւր բանուորական խմբակներ դիրք բռնած էին հաստատութեան մէջ, երբ ոստիկանական ուժերը ներս մտան: Ոչ դէպք պատահեցաւ, ոչ ալ ձերբակալութիւն կատարուեցաւ: Գրաւումը, որ սկսած էր ժամը 1.30ին, վերջացաւ ժամը 3.30ին:

Այս հաստատութեան բանուորները գործադուլ յայտարարած էին երեքշաբթի օրէն ի վեր: Բանթողներուն թիւը 7 — 8000 էր առաջին օրը, յետոյ բարձրացաւ 34.000ի: Կը պահանջեն ամսական երեք հազար ֆրանքի բացառիկ պարգեւ, մինչեւ որ վերջնական պայմանագիր կնքուի: Հիմնական աշխատավարձքի մասին բանակցութիւններ կը կատարուին: Հաստատութեան վարիչները կ՚առաջարկեն հինգ առ հարիւր յաւելում, կամ ժամը 85 ֆրանք ամէնէն քիչ վճարուած բանուորին: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը պահանջէ ժամը 115 կամ ամիսը 20.000 ֆրանք:

Ուրիշ մետաղագործական հաստատութեանց բանուորներն ալ միացան շարժումին եւ երէկ 100 հազար – 120.000 կը հաշուէին բանթողներուն թիւը: Եթէ շարժումը ծաւալի, 300—400.000 բանուորներ աշխատանքը պիտի դադրեցնեն միայն մետաղագործական հաստատութեանց մէջ:

Հինգշաբթի օր գործադուլը տարածուեցաւ Սիթրօէնի, Ճէնըրըլ Մոթըրսի, Հոչքիսի եւ ուրիշ մեծ գործարաններու մէջ որոնք առաւելապէս ինքնաշարժներ կ՚արտադրեն: Ոստիկանութիւնը գրաւեց նաեւ Ֆորտի գործարանը (Փուասի), ուր գործադուլ յայտարարուած է մէկ շաբաթէ ի վեր: Ոստիկանական տեղեկագիրը կ՚ըսէ թէ ամէնէն ստուարաթիւ ուժը գործածուեցաւ, Ռընոյի գործարանները պարպելու համար: «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ «6000 ապահովութեան պահակներ կը մասնակցէին գործողութեան, հրասայլերով եւ թընդանօթներով»: Պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, միայն մէկ բաժնի մէջ դիրք բռնած էին աւելի քան հազար զինուորներ եւ ոստիկաններ, յիսունէ աւելի կառքերով: Ներսը կը գտնուէին հազարաւոր ոստիկաններ, իսկ մինչեւ մէկ մղոն հեռաւորութեան վրայ՝ պահեստի ուժեր:

ՈՒՐԻՇ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐ

Խլրտումները կը շարունակուին ուրիշ ասպարէզներու մէջ: Մեթրոյի աշխատաւորներու հինգ սենտիքաները որոշեցին հանրաքուէ կատարել, ի հարկին ընդհ. գործադուլ յայտարարելու համար անսահման ժամանակով: Հանրակառքի եւ ելեկտրականութեան աշխատաւորներն ալ մտահոգութիւն կը պատճառեն:

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որ կը գտնուի համայնավարներու տիրապետութեան տակ, կը ծանուցանէ թէ Մարսէյլի նաւահանգստի բանուորները (տօքըր) գործադուլ պիտի յայտարարեն երկուշաբթի օր, 24 ժամուան համար: Լա Փալիսի (Լա Ռոշէլի մօտ) քարափի բանուորները աշխատանքը դադրեցուցին Եշ. օր եւ մերժեցին բեռցնել «Լեթա» շոգենաւը, որ զէնք եւ ռազմանիւթ կը փոխադրէ:

Թուրի մօտ, Սէն Փիէռ տը Քոռ կայարանին մէջ, կառախումբ մը հրասայլեր կը փոխադրէր Անկուլէմի Բ. գունդին համար, երբ խումբ մը բանթողներ շրջապատեցին եւ անզօրութեան մատնեցին զինուորները: Ցուցարարները յետոյ անջատեցին վակոնները, քակեցին հրասայլերուն զանազան մասերը, խումբ մը կ՚ինէր նստան կառախումբի գիծերուն վրայ, որպէսզի շոգեկառքը չկարենայ բանիլ: Երբ ոստիկանութիւնը հասաւ, ցուցարարները անհետացած էին: Ձերբակալուեցան եօթը հոգի, որոնց մէկը, Տիկին Տիէն, քարտուղարն է շրջանին համայնավարական կազմակերպութեան: Կառախումբը ճամբայ ելաւ ժամը 18ին:

Կրընոպլի մէջ ալ աւելի քան 40 ցուցարարներ տապալեցին չորս թնդանօթներ, որոնք բաց կառքի մը վրայ դրուած էին, կայարանին մէջ: Ոչ ոք ձերբակալուեցաւ: Այս թնդանօթները Լիոն կը փոխադրուէին, նորոգուելու համար:

ԵՐԲ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԶԷՆՔԵՐԸ ՀԱՍՆԻՆ...

Ներքին նախարարութեան պաշտօնատարներէն մէկը այս ցոյցերը կը նկատէ նախափորձեր՝ աւելի ծանր դէպքերու համար, երբ հասնին ամերիկեան զէնքերը, յառաջիկայ մարտին:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, «տօքըր»ներու արհեստակցական Միութիւնը, որ 30.000 անդամներ ունի, պիտի մերժէ պարպել նաւերը եւ «պիտի պայքարի բոլոր միջոցներով», ինչպէս կը յայտարարեն Աշխատանքի Դաշնակցութեան շրջանակներէն: Այս բանուորները աջակցութիւն կը սպասեն ուրիշ ճարտարագործու–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Գրի առնուած իր մահուան օրերուն)

Մեծ եղեռնի վերջին վարագոյրը իջաւ։ Հայ երգի վարպետը, որ «Ոսկի Հէքեաթ»ի մը հերոսին նման օրօրած էր մեր երեւակայութիւնը, երէկուընէ ի վեր կը պատկանի յաւիտենականութեան։ Աւելի խոր պիտի ըլլար մեր վիշտը իր ստեղծագործ օրերուն, բայց վարդապետը արդէն կրցածին չափ տուած էր իր հանճարին տուրքը, դժբախտաբար կեանքը իրեն դաժան ճակատագիր մը վերապահեց...։ Դարձնենք տխուր էջերը այդ շրջանին, մեծ երաժշտագէտին անցեալն է որ մեզ կը հմայէ առաւելապէս, մեր մտքին առջեւ կը բանայ շատրուանը իր լուսապայծառ յիշատակին։

Ծնած Փոքր-Ասիոյ պատմական մէկ շրջանին մէջ,— ուր առենօք ծաղկած էր Թէոտոր Լասքարիսներու յոնիական քաղաքակրթութիւնը, ան ստեղծուած էր սակայն մայր հողին *համար։ Էջմիածնի ճեմարանին մէջ ստացած իր երաժշտական նախատարերքը, ապա կատարելագործուած գերման հռչակաւոր վարպետ Ռիխարտ Շմիտ մօտ, նորընծայ Կոմիտաս վրդ. Սողոմոնեան ինչպիսի խանդավառութեամբ կը դիմէր Նաթալի երկրին զուլալ ակունքին։*

Հո՛ն էր իր տեղը, հայրենի աշխա՛րհը, հայ շինականին, ամօթխած հարսին եւ, ինչո՞ւ չէ, անվեհեր հայդուկին առընթեր։

Որովհետեւ, ինչպէս պիտի ըսէր ամերիկա-հայ երաժշտագէտ Ալան Յովհաննէս, «Հարազատ ժողովրդական երաժշտութիւնը պաշտամունք մըն է։ Ան հայրենի հողին ուժն է, անոր գաղտնիքն ու մեծութիւնը, զոր ժողովուրդը պահած է դարերով իր սրտին մէջ։ Մեծ եղերերգութեան մէջէն կրցած է կառչիլ միշտ հողին, կրցած է մնալ մօտը մայր բնութեան, հետեւաբար, հաւատարիմ նաեւ ստեղծագործութեան եւ ներշնչումներու այդ հարազատ ոգիին»։

Ինչքան խօսուն Կոմիտասի տօհմիկ երգերուն մէջ։ Մենք կը լսենք Նաթալի երկրին սիւքը, հայ մշակին սրտին հեւքը, «Մաճկալ»ներու, «Հօռովել»ներու եւ «Զիգ տուր քաշի»ներու սրտաբուխ կանչերէն։ Հայ շինականին օրհնաբեր քրտինքը կը միախառնուի հողին, միս ու շաղախ կը դառնայ հայրենի ստացուածքին հետ, հլու եղան մը ինքնամատոյց ծառայութեամբ։

«Իմ չինարի եարը», նուիրուած հայ պարմանուհիին, կարծես թերթ թերթ ոսկեղէն վարդեր կը թափէ Անահիտի վրայ ու մեր հոգին կը լիացնէ զարմանազան յոյզերով։

Երբ կ'ունկնդրենք «Անտունի»ն, եղերերգական շունչ մը կ'անցնի մեր մարմինէն, կը ներխուժէ երակներէն ներս, ուժգին կը զարնուի մեր թմրած խղճի դուռներուն եւ կը ցնցէ, կը ցնցէ մոլեգնօրէն մեր հոգին, ցեղին անանուն Տառապանքին սարսուռներով։

Խիզախ է, զօրեղ եւ հոգեցունց, Կոմիտասի ռազմերգը, Հայաստանի երկնամերձ լեռներէն իջնող մրրկաշունչ քամիին պէս։ Փոթորիկ մը կը պայթի կուրծքերուն տակ, կը բարձրանայ մինչեւ վեր, արիւնը բոցեղէն յորձանապտոյտի մը կը բռնուի մեր զանկին մէջ, ու մեր ձեռքը տենդագին կը սեղմէ սուրին երախակալը սրբազան խենդութեամբ.

Լօ՛, լօ՛, լօ՛
Արիւնի միջից,
Սէգ Սիփան թնդում,
Չէ՛, չէ՛, էլ չեն գար թշնամիք
Սուրը տեսան մեր պողպատիկ···

Տարօրինակ հմայք մը ունի իր «Վանայ Հարսներգ»ը, որ կուգայ մեզ աւանդաբար, հին դարերու խորէն, յոյսի եւ երջանկութեան դուռները բանալով մեր առջեւ։ Մտիկ կ'ընենք հոգեզմայլ ներբողները, փոխն ի փոխն առանձին կամ համախումբ երգուած, ու, յանկարծ, կարծես կ'անհետի դեղջուկ «Թագւոր»ը ու մեր ենթագիտակցութեան մէջ կը բռնկի պատկերը Հայոց ճշմարիտ *արքային···։*

Կոմիտաս վրդ.ի շունչը առաւելապէս զգալի է հայ եկեղեցական երգերուն մէջ։ Խունկի կապտաւուն ծուէնները մեզ կը տանին վեր, երկինքը կարծես կը ճեղքուի եւ յանկարծ երեւան կուգայ Հայուն հեթանոս Աստուածը, վիշապաքաղ Վահագնը, որ մերթ հեզ ու խոնարհ, մեզ կը կարթէ իր մելանոյշ եղերերգներով, ու մերթ իր բողոքը կը ժայթքէ բարբարոս կշռոյթով մը։ Հոդ է ճշմարիտ Կոմիտասը, հզօր, խռովիչ ու մեհենական, որ կը բախէ մեր մայր երակին։ Ձայն մը մեր սրտի խորէն կ'աղաղակէ լալու չափ յուզիչ անկեղծութեամբ մը.— Չես կրնար ուրանալ ինքզինքդ, դուն ցեղէն ես Սօսիաց անտառի դիւցազնին, որ իր արեւ-աչքերով լուսաւորած է ամբողջ Հայաշխարհը»։

★

Կեանքի տագնապներուն դէմ յանդիման, բախտաւոր տաղանդներ իրենք իրենց յաճախ անզօր եւ յուսահատ զգացած են։ Ճակատագիրը աւելի քան երբեք անողոք եղաւ Կոմիտասի հանդէպ։ Վճարեց ան տուրքը իր հայկական ծագումին, ինքն ալ բարձրացաւ ցեղին գողգոթան, այդպէս տնօրինած էր արիւնռուշտ Իթթիհատը։ Ան որ լացուցած էր մշտածպիտ հոգիները, չանթահարած էր Խալիտէ Էտիպները իր մոգական արուեստին հուրով, անողոքաբար կրեց իր մարտիրոս հանճարին հետեւանքները։

Երջանիկ դէմքը առեղծուածային քող մը պատեց, լռեց իր քնարը, ոչ մէկ ժպիտ ծաղկեցաւ այլեւս իր շրթներուն վրայ։ Լուռ, ինքն իր մէջ բանտուած, ան կարծես Գեթսեմանիի վշտակոծ Քրիստոսն էր։ Հրաշալի մեքենան, որ այնքան հոգեզմայլ գործերու ծնունդ տուած էր, զսպանակաթափ եղաւ։ Քաօս։ Այն օրէն ասդին, ան մոլորեցաւ այդ տարտարոսին մէջ, ենթակայ անկարեկիր տեմոնի մը քմայքներուն։ Ստեղծագործ մտքի մը համար աւելի եղերական ճակատագիր մը կարելի չէ երեւակայել։ Կենդանի մարտիրոս մը եղաւ, աւելի քան 18 տարի, սակայն տառել ծանր էր քան մեծ վարդապետին խաչելութիւնը։ Դառնութեան բաժակը քամեց ցմրուր, մինչեւ որ մահը եկաւ Նիրվանայի գիրկը տանիլ փշրուած հանճարը։

Հայ երգի ու տառապանքի խորհրդանիշը ոչ եւս է։

Այսօր, խունկի եւ կնդրուկի բոյրերու մէջէն, երբ քաղցրահնչուն երգեհոնին մրմունջները միանան դպիրներու «Տէր ողորմեա»ին, այն առեն ալիք առ ալիք եօթներորդ աստուածութեան պիտի բարձրանայ իր վշտաչարչար սրտին հեծքը, որպէս ահագնագլորդ մէկ բողոքը հինաւուրց ազգի մը մարտիրոսութեան։

Ցեղին ոգին պիտի ծաւալի սահմաններէն անդին, ամէն ուր որ հայ համրանք մը կը շնչէ, պիտի բաբխուի իբր մասունք արմենական հոգիներուն։ Անոնք պիտի փառաբանեն իր օրհնեալ յիշատակը, յաւերժօրէն, երկրի մէկ ծագէն միւսը, ու այդ պիտի ըլլայ լուսապսակն իր անմահութեան։

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Փոթորիկ Թուրքիոյ Ազգ. ժողովին մէջ

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐԸ ԻՐԱՐ «ԿԸ ՊԱՏՌԵՆ»

ԽՄԲ.— Թուրքիոյ ազգ. ժողովին Փետրուար 15ի նիստին մէջ փոթորիկ մը պայթեցաւ, զինուորական ելմտացոյցին քննութեան առթիւ։ Ստորեւ՝ մանրամասնութիւնները.—

Նախ խօսք առին զօրավարներ Իզզէտին Չալըշլար եւ Ասըմ Կիւնտիւզ եւ իրենց մեծարանքը յայտնեցին Թուրք բանակին, որ հերոսաբար կանգնած է պատնէշին վրայ եւ միշտ վեր կը մնայ քաղաքականութենէ։ Յետոյ զօրավար Սատըգ Ալտօղան քննադատեց Ազգ. Պաշտպանութեան կազմակերպութիւնը եւ ըսաւ.— Երբ Ազգ. Պաշտպանութեան գործավարութիւնը կազմակերպչական ընդհ. օրէնք մը չունի, սխալ է ըսել թէ գերիշխանութիւնը ազգինն է։ Մինչեւ հիմա ոչ մէկ կառավարութիւն ստանձնեց այսպիսի պատասխանատուութիւն մը։

Սրահին մէջ ձայներ.— *Ալլահ, Ալլահ։*

Ալտօղան (*շարունակելով*).— *Կը նշանակէ որ ոչ ոք պատասխանատու է հանրապետական բանակի կազմակերպութեան։ Ցոյցի համար վարչապետ մը եւ ազգ. պաշտպանութեան գործավար մը ունինք, բայց անոնք ալ մեզի չափ անտեղեակ են բանակին կազմակերպութենէն։*

Երբ օրէնք չկայ, պարտականութիւն չկայ, հետեւաբար չկայ նաեւ պատասխանատուութիւն, իրաւունք ունիմ եզրակացնելու թէ ազգ. պաշտպանութեան ելմտացոյցը ապօրէն է, ինչպէս ապօրէն է հանրապետութեան նախագահութեան ելմտացոյցը։ Եթէ տարբեր երկրի մը մէջ այսպիսի բան մը պատահէր, կառավարութիւնը հաւաքաբար բարձրագոյն ատեանին կը յանձնէին։ Կառավարութիւն մը որ ամենադոյզն տեղեկութիւն մը չունի բանակին կացութենէն, արժանի է բարձրագոյն ատեանին յանձնուելու։ Ես շատ մը հարցումներ ուղղեցի կառավարութեան, բանակին վերաբերեալ խնդիրներու մասին։ Կը պահանջեմ որ կառավարութիւնը համոզիչ բացատրութիւններ տայ մեզի։ Ստեղծուած է այնպիսի կացութիւն մը որ ազգը վստահութիւն չունի վաղուան մասին, անստուգութեան մէջ է եւ չի կրնար հանդարտ քնանալ։ Ցաւով կը տեսնեմ թէ կառավարութիւնը մշիկ մշիկ կը քնանայ սակայն»։

Ալտօղանի այս խօսքերը ջղագրգռեցին Հալքեանները, որոնցմէ Ֆէրիտուն Ֆիքրի Տիւշիւնաէլ խստիւ պախարակեց զայն եւ յարգանքի հրաւիրեց Թուրք բանակին հանդէպ։

Սալիմ Ալի Տիլէմրէ.— Մեղք որ Սատըգ Ալտօղան իբր անկար զինուոր հանգստեան չէ կոչուած։

Ալի Րիզա Արթունգալ.— *Այս երկրին մէջ կարելի չէ զգացումներէ տարուելով խօսիլ Թուրք բանակի մասին։ Ոչ ոք իրաւունք ունի կասկածի տակ դնելու Թուրք հրամանատարներու ձեռնհասութիւնը։ Ալտօղանի խօսքերուն մէջ ոչ տրամաբանութիւն կայ, ոչ ալ ողջմտութիւն։ Աշխարհի ոչ մէկ անկիւնը ազգի մը բանակը կը քննադատուի այսպէս։*

Սատըգ Ալտօղան.— *Դուն աշխարհէն «խապար» անգամ չունիս։ Առանց քննութիւն կատարելու, ելեր ես խօսք կը խօսիս։ Գնա Ֆրանսա, Իտալիա եւ ուրիշ երկիրներ, եւ պիտի տեսնես թէ այդպիսի օրէնք մը գոյութիւն ունի։ Ինչո՞ւ գաղտնի կը պահէք բանակին կազմակերպութեան վերաբերեալ խնդիրները։ Թրումէն ամէն ինչ գիտէ, ես ինչո՞ւ չգիտնամ, հայրենակիցը ինչո՞ւ չգիտնայ։* (Աղմուկ եւ փոռում գոչում)։

Սատըգ Ալտօղան.— *Ես կատարեալ յարգանք ունիմ բանակին հանդէպ, անոր մէջ մեծցած, անոր բարիքը վայելած եմ։ Չեմ ուրանար։*

Ճէվտէթ Քէրիմ Ինճէտայը.— *Այսպէս խօսէ, հիմա սկսար դարձի գալ, քիչ մը առաջ տարբեր ձեւով կը խօսէիր։*

Ալտօղան.— *Իմ ճակատս բաց է, մարդէ չեմ վախնար, ամէն առեն այս ոճով խօսած եմ։*

Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան, յետմիջօրէի նիստին։ Ճէվտէթ Քէրիմ յուզումով խօսեցաւ, կծու բառերով մեղադրեց Ալտօղանը, եւ ըսաւ.— Որքան կշտամբեմ զինքը, դարձեալ քիչ է։ Մեր բանակը կը մրոտէ եւ կ'անուանարկէ, առանց խղճի խայթ զգալու։ Ասիկա թշնամիներու վայել է միայն։

Բողոքներ Միլլէթական երեսփոխաններու շարքերէն։

Ազիզ Ուրազ.— *Սատըգ Ալտօղանի խօսքը մի ընէք։ Ան անհաւասարակշիռին մէկն է։*

Սատըգ Ալտօղան.— *Մըւոր նայեցէք։ Ե՞ս եմ անհաւասարակշիռը թէ դուն։ Ազիզ Ուրազ ըսուած մարդը տեսէք ինչ խօսքեր կ'ըսէ ինծի դէմ։ Դո՞ւն ես հաւասարակշռութիւն ունեցողը, ա՛յ մարդ. ո՞ւր դուն, ո՞ւր խելք եւ ողջմտութիւն, իսկ Ճէվտէթ Քէրիմի խօսքերն ալ «փաչավրա»է տարբերութիւն չունին, ոչ իմաստ կայ, ոչ ալ տրամաբանութիւն։ Ճէվտէթ Քէրիմ քսան տարիէ ի վեր կը պոռչտայ այսպէս, քսան տարիէ ի վեր մասալ մտիկ կ'ընենք։ Թող գիտնայ թէ այսպիսի խնդիրները ոչ պոռչտալով կը կարգադրուին, ոչ ալ մասալ մտիկ ընելով, էյ Ճէվտէթ Քէրիմ, ինչպէս կը յանդգնիս սանկ վլվլուկներով քօղարկել իրականութիւնը, ինքզինքիդ եկուր, յարգելի աղա։*

Սատըգ Ալտօղանէ վերջ բեմ բարձրացաւ երբեմնի առեւտրական գործավար Աթըֆ Ինան։ Ալտօղան նստած տեղէն առարկեց նաեւ անոր խօսքերուն դէմ եւ ըսաւ.— Քու խելքդ չի հասնիր սանկ գործերու։

Ահմէտ Զընար.— *Ո՞վ իրաւունք տուաւ քեզի որ այսքան համարձակ խօսիս այս բեմէն։ Անհանդուրժելի է այս, մի մոռնար անցեալդ.*

— Դուն լռէ, վատ։

— Վատը դուն ես։

Ձայներ (*նախագահին*).— *Լռեցուցէք, խօսքը թող ետ առնէ։*

Նախագահ Րաֆի Գարատէնիզ.— Փոխադարձաբար իրար նախատեցին, կը ճշդեմ։

Նախագահին այս խօսքին վրայ, Հալքեան երեսփոխաններ, Աթըֆ Ինան, Մուհիտտին Պահա Փարս, Րասիհ Գափլան, Ալի Րիզա Էսէն, ոտքի ելան եւ սկսան պոռչտալ, մինչ նախագահը կ'ուզէր լռեցնել զիրենք։

Աթըֆ Ինան պատիւ կը պահանջէր նախագահէն եւ խօսք կ'ուզէր։ Նախագահը հարցուց.— Որո՞ւ դէմ պիտի խօսիս, ինծի՞ դէմ։ Դիտմամբ աղմուկ կը յարուցանէք ժողովին մէջ։ Խօսք չեմ տար ձեզի։

Աղմուկը սաստկացաւ եւ բողոքարկու երեսփոխաններ սպառնալից հաւաքուեցան նախագահին ամպիոնին առջեւ։ Րաֆի Քարատէնիզ քառորդ ժամու մը չափ դադրեցուց նիստը եւ իջաւ բեմէն, բայց դրան առջեւ դէմ առ դէմ եկաւ Աթըֆ Ինանի հետ, որ իրեն մօտենալով վիրաւորական խօսքեր ըսաւ։ Րաֆի Գարատէնիզ ի կարգ հրաւիրեց Աթըֆ Ինանը եւ պոռաց.— Բարեկիրթ մարդու պէս խօսէ։

Դէպքը ցաւալի բարդութիւններու պիտի յանգէր, երբ երեսփոխաններ իրենց միջեւ մտան եւ Րաֆի Գարատէնիզի թեւը մտնելով, գրեթէ բռնի դուրս հանեցին զինքը ժողովէն։ Եթէ ոչ, ծեծկուուքը անխուսափելի էր։

Քառորդ մը վերջ երբ նիստը վերաբացուեցաւ, Շիւքրի Սարաճօղլու կը նախագահէր ժողովին։ Ազգ. պաշտպանութեան գործավար Հիւսնիւ Չաքըր երկար բարակ բացատրութիւններ տուաւ բանակի կազմակերպութեան մասին եւ պատասխանեց Ալտօղանի առարկութիւններուն։ Ի վերջոյ ժողովը ընդունեց ազգ. պաշտպանութեան ելմտացոյցը։

Երգեմ իրեն համար

Ոչ մէկ երաժշտագէտ ու երգահան ու խմբավար այնքան հմայիչ եւ տիրական տպաւորութիւն ու սէր թողած է մեր ժողովուրդի սրտին մէջ որքան Կոմիտաս վարդապետ :

Մեծ վարպետը ու երաժշտութեան կախարդ մօգը եղաւ ան մեր երգերուն բնաշխարհի զորս պրպտելով ու գտնելով լոյս աշխարհ բերաւ ու թրթռացուց ամէն տեղ վերացնելով մեր հոգիները :

Կրօնականի իր կոչումին չափ ալ եղաւ ան գործքով անբիծ եւ անձնուէր, միայն իր առաքելութեան ու գաղափարին փարած, հակառակ իր երիտասարդ տարիքին , աշխարհիկ շրջապատին եւ երկսեռ խումբերուն: Մնաց նորէն միեւնոյն մենակեացը իր խուցին մէջ, իր դաշնակին , իր ձայնանիշերուն հետ, ինչպէս Նարեկացի մը իր Նարեկին ...

Ինչեր չըրին յետադէմ ու պահպանողական տարրերը՝ աշխարհիկ թէ կղերական, նախանձով ու ադիտութեամբ... Ինք քմծիծաղ մը միայն ունէր անոնց հանդէպ, քանի որ գիտէր թէ ինչ կ՚ընէր, ուշադիր՝ խղճի ձայնին եւ ազգի օգտին ու վերելքին ...

Սեւ բախտը զինքն ալ յանձնեց դաղան Թուրքի ճիրաններուն, զգետնելով իր մէջ եւ եռանդ եւ ոգի, մարելով կրակը գիտակցութեան ու խեղդելով ձայնը սոխականման իր այնքան սիրած ու փայփայած երգերուն ...

Ու ան սկսաւ երգել այլեւս իրեն համար միայն, անձայն, անշշուկ, մռայլ եւ երազուն, փակուած իր ճգնարանին՝ Վիլժուիֆի անկիւնը, քէն ըրած աշխարհին եւ համակերպած իր դժխեմ ճակատագրին ...

Ինչ հակապատկեր իր երէկուան կեանքին , այնքան խանդալից ,ուրախ–զուարթ ու խանդավառ իր գործերովը, յետոյ յանկարծ կասած, վերիվայր շրջած ու տապալած, գործը կէս ձգած, աչքը բաց ...

Հակառակ այդ դառն հարուածին, անոր գործը միշտ պիտի մնայ կանգուն: Ան հիմը դրած եղաւ արդէն մեր ժողովրդական երգերուն, գիւղին, դաշտին, մշակին, ջուրին ու սարերուն ու սէրերուն, մօտիկ եւ խօսուն այնքան հայ սրտերուն...

Հոգ չէ թէ չկրցաւ ի կատար հանել ու կատարելագործել, ինչպէս որ կ՚ուզէր ու կը ձգտէր ու ինկաւ կէս ճամբան, ինչպէս քաջն Անդրանիկը, երազը սրտին մէջ...

Ինք հանդչեցաւ գոնէ Հայրենի երկրին մէջ , իր սիրած ու ապրած հայութեան ծոցը, մինչ Արծիւը դեռ կը մնայ օտար հողի վրայ... Ինչպէս Ահարոնեան, որ իր դժբախտ մահէն վերջն ալ մնաց «ղարիպ» օտար հողը դրկած լռին...

Մեծ վարդապետը ու վարպետը երգի, աղօթքի: Ո՛վ Հայր Կոմիտաս, կ՚ուզենք որ Անդենէն ալ մեզի դասեր տաս, որպէսզի երգենք ի փառս քեզի եւ հոգիդ հրճուի ...

ՄԷՆ–ՍԻ

ՏՈՒՆԻՆ ԲԺԻՇԿԸ (Հայ – Բոյժ) յաճախ ձեզ կ՚ազատէ բժշկական ծանր ծախքերէն :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՏԷՍԻՆ .— Փետրուար 12ին տեղի ունեցաւ Լիոն – Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի 10րդ ախոյենական մրցումը A. S. U. L.ի դէմ, հակառակորդին դաշտին վրայ: Մեր մարզասէր հասարակութիւնը այս անգամ ալ խուռներամ փութացած էր ծափահարելու մարզիկները:

Խաղը ճիշդ ժամանակին սկսաւ, ու մերոնք 15 վայրկեանի մէջ նշանակեցին երեք կէտ: Առաջին կիսախաղը վերջացաւ 6—0ով: Տասը վայրկեան դադարէ վերջ, խաղը սկսաւ հակառակորդի յարձակողականով: Մեր ճարպիկ խաղացողները թուլութեան մատնուելով՝ հակառակորդը առիթէն օգտուեցաւ ու նշանակեց առաջին կէտը: Մեր յառաջապահները հազիւ թէ սթափած էին եւ խաղը վերջանալու երկու վայրկեան մնացած էր, երբ Պէրպէրեան նշանակեց 7րդ եւ վերջին կէտը :

★ Փետրուար 19ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի ըստ խաղացուցակին պայծառ օդով կը մեկնինք մասնաւոր օթօքարով դէպի Բօչքօնտրիէօ: Շատեր նախապէս տոմսակ առած չըլլալով ետ վերադարձան: Երբ Լիոն քաղաքէն դուրս ելանք, հայկական երգերը թնդացին եւ ուրախ զուարթ հասանք Վիէն: Օթօքարի պաշտօնեան մեզ հաղորդեց թէ մեքենական խանգարման մը պատճառաւ ստիպուած է հեռախօսել, ուրիշ մը պահանջելով Լիոնէն :

Վայրկեանները կը սահին: Տակաւին ունինք 12 քիլոմեթր ճամբայ: Ժամը 2.30ն է, խաղը կը սկսի 3ին: Եղբ. Սարեան անմիջապէս թաքսի վարձելով միայն խաղացողները 3ին տասը մնացած հասցուց դաշտ, ուր հակառակորդ եւ դատաւոր անհամբեր կը սպասէին որ դիւրաւ խաղը շահին (forfait) :

— Մեր տղաքը անմիջապէս փոխուելով իջան դաշտ: Մերոնք տիրապետող էին: Տասը վայրկեան վերջ մեր կեդրոնի յառաջապահ Սիմոնեան Ժ. շահեցաւ առաջին նշանակէտը: Երկրորդ մը՝ Մինասեան, ու երրորդը՝ կրկին Սիմոնեան: Հակառակորդն ալ «քու ֆաուն»ով մը շահեցաւ մէկ նշանակէտ եւ կիսախաղը վերջացաւ :

Տասը վայրկեան դադարի պահուն մեր եռանդուն ու կորովի խմբապետը, Սիմոնեան Կարապետ, քանի մը խրախուսական խօսքեր ուղղեց: Խաղը սկսաւ երկուստեք արագ վայրէջքներով, բայց ապարդիւն: Հակառակորդի բերդապահին ապիկարութենէն օգտուելով Պէրպէրեան նշանակեց 4րդ կէտը: Հակառակորդին ճիգերը ապարդիւն կ՚անցնէին: Դատաւորը 18 մեթրի վրայ «քու ֆաուն» մը կը սուլէ մեր բերդապահի անտարբեր կեցուածքէն գնդակը չիտակ ներս կը մտնէ : Այս անգամ մեր անմնման Հապէշեանը առիւծ կտրած՝ գնդակի հետ սուրալով նշանակեց 5րդ կէտը: Մեր դատաւորը անտեղի կերպով «փենալթի» մը սուլեց որ հակառակորդին շահեցուց 3րդ կէտը :

Խաղը վերջացաւ մեր 11րդ ախոյենական մրցման յաղթանակով, 5—3:

★ Նոյն օրը առաւօտուն ժամը 10ին տեղի ունեցաւ F. C. Vaulxի դաշտին վրայ մեր կրտսերներու 11րդ ախոյենական մրցումը, հազիւ քանի մը Հայեր ներկայ էին դաշտին վրայ: Կրտսերներու ծնողները ի՞նչ կը բանին, սրճարաններու պլօքներէն, ճատրակներէն չե՞ն կրնար բաժնուիլ: Այստեղ ալ խումբին կեդրոնի յառաջապահ պատանի Գարակէօզեան Վարդգէս իր հուժկու, եւ առողջ կազմով նշանակեց 4 կէտ : Եղբ. Գարակէօզեան Ռօնի կրտսերներու կողմէ «սէլէքսիօնէ» ընտրուած է խաղալու համար Լուառի «սէլէքսիօնէ» խումբին դէմ, ու խաղը վերջացաւ մեր կրտսերներուն յաղթութեամբ 8 —1: Լաւ խաղարկութիւն ունեցան Լիւլէճեան, Գասպարեան, Ամուճաեան:

ԼԻՏԵՍ

«ՊԷՀԱԷՏՏԻՆ ՇԱՔԻՐ ԹՇՆԱՄԻ ԷՐ ՀԱՅԵՐՈՒՆ»

Օսմ. Ծերակոյտի հանգուցեալ նախագահը , Ահմէտ Րիզա պէյ հետեւեալ տողերը կը գրէ իր յուշերուն մէջ, շանսատակ Պէհաէտտին Շաքիրի մասին (Ճիւմհուրիյէթ, 14 Փետր.) .

— « Սահմանադրութեան հռչակումէն մէկուկէս տարի առաջ, Փարիզ եկաւ: Նախ բնաւ չտեսակցեցաւ ինծի հետ: Այնպէս կը կարծէի թէ առանձին պիտի աշխատէր: Տիրան Քէլէկեան էֆէնտին զայն մեզ ներկայացուց :Եուսուֆ Իզէտին էֆէնտիին կապուած էր: Միջոց մը վերջ մեզի միացաւ: Իթթիհատի թղթակցութիւններուն գործը ստանձնած էր, միւս կողմէ ալ դիազննարանին մէջ կը հետեւէր դատական բժշկութեան դասերու :

Ուշիմ, եւ քիչ մըն ալ մոլեռանդ հայրենասէր մըն էր: Ոչ – իսլամ ցեղերու հանդէպ թշնամութիւն ունէր: Պզտիկ խնդիրները կը մեծցնէր, մեծամոլիկ էր: Ցանդուղն էր, յաջողած էր Փարիզէն Իսթանպուլ անցնիլ եւ վերադառնալ :

Այդ շրջանին կը խորհէր կարգ մը անձնաւորութիւններու հետ տեսակցիլ եւ բազմաթիւ գործեր ի գլուխ հանել : Ձախողեցաւ, այդ գործին մէջ Տիրան Քէլէկեանի աջակցութիւնը վայելեց :

Կը կենակցէր իրմէ աւելի մեծ կնոջ մը հետ : Կ՚ըսուէր թէ Իսթանպուլէն մասնաւոր գումար մը կը ստանար: Մաքուր կը հագուէր :

Սահմանադրութեան հռչակումէն վերջ աշխատեցաւ, Իթթիհատի Իսթանպուլի կեդրոնին մէջ: Միջոց մը պատերազմի ընթացքին, Իթթիհատի կողմէ Տրապզոնի կողմերը գնաց: Թշնամի էր Հայերուն :

Երբ ես Ծերակոյտի անդամ ընտրուեցայ եւ ըսկսայ առարկութիւններ ընել, Իթթիհատի միւս անդամներուն նման ան ալ ինծի երես դարձուց : Ինծի հետ յարաբերութիւնները խզեց : Օր մը Նշանթաշի մէջ, իրարու հանդիպեցանք: Ըսի իրեն թէ սխալ ճամբու կը հետեւէին: «Մօտերս պիտի տեսնէք թէ որքան շիտակ է մեր բռնած ճամբան», ըսաւ:

Զինադադարէն վերջ Թալէաթ փաշայի եւ ուրիշներու հետ Եւրոպա փախաւ: Ամէնէն վերջ Պերլինի մէջ սպաննուեցաւ Հայու մը գնդակով : Շատ համակրելի, խօսակցութեամբ հաճելի եւ հայրենասէր ընկեր մըն էր :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովի: Ա. տարի Թիւ 1. (1950 Յունուար): Հայերէն եւ Ֆրանսերէն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Գ.

Սակայն ի՞նչպէս էր ,որ Հայերը գերադասում էին Պարսից տիրապետութիւնը Օսմանեան տիրապետութիւնից :

Այդտեղ կար մի մեծ խորհուրդ :

1699 թուականի գարնանը Սիւնիքի եւ Ղարաբաղի լեռներում յայտնուեց մի զարմանալի, խորհրդաւոր մարդ: Նա ճանապարհորդում էր ծածուկ: Հաւաքեց երկրի կիսանկախ տէրերին :

Հայ Մելիքներին եւ Իւզբաշիներին ու նրանց յայտնեց իր ով լինելը:

Ճանաչեցին նրան: Օտարականը, անծանօթ մէկը չէր, այլ նոյն այս երկրից, ամէնքին յայտնի իշխանական մի տոհմից: Եւ նա իր անուան հետ բաց արաւ ժողովի առաջ մի վսեմ, մի սուրբ ծրագիր — հայրենիքի ազատութիւնը: Ինքը ոգեւորուած էր այդ մեծ գաղափարով եւ նրա համար կատարել էր մի երկար, դժուար ճանապարհորդութիւն: Եւ այսպիսի պարզ, գեղեցիկ կերպով բացատրեց նա իր ծրագիրը, որ լեռներցի հայ իշխողները վարակուեցին նրա ոգեւորութեամբ, միացան, սկսան գործել :

Խորհրդաւոր ճանապարհորդը Իսրայէլ Օրին էր:

Ուղիղ քսան տարի առաջ նա հեռացել էր այս երկրից, հեռացել էր ու անյայտացել: Մօտիկ հարազատներն անգամ արդէն ընդմիշտ կորած էին համարում իրենց Իսրայէլին, երբ նա յանկարծ Երեւան եկաւ Հայրենի լեռներում իբրեւ մի սաստիկ չտապող, կարճ ժամանակ ունեցող հիւր :

Բարեկամների եւ ազգականների կարօտը չէր բերել նրան այստեղ, այլ այն վիթխարի գործը, որ ամբողջովին նրա ստեղծածն էր:

Քսան տարի նա ապրել էր Եւրոպայում: Ու պատմեց հայ մելիքներին եւ Իւզբաշիներին, որ այդտեղ կայ քրիստոնէութեան գաղափար, որ յանուն այդ գաղափարին ինքը դիմել է քրիստոնեայ իշխողներին ու սրանք խոստացել են իրենց զօրքով ազատել Հայաստանը պարսկական լուծից:

Նա ցոյց տուեց եւ այդ հեռաւոր, անծանօթ բարերարների պատկերները: Ազատութիւնը, որ այդպէս անակնկալ կերպով բախում էր Հայի դուռը, ոգեւորեց ամէնքին: Եւ մի ամիս հազիւ անցած՝ Իսրայէլ Օրին գնում էր նորից Եւրոպա, տանելով իր հետ մելիքների լիազօրութիւնը, տանելով եւ նրանց պատգամաւոր Մինաս վարդապետը :

Նա գնում էր նորից բանակցութիւններ սկսելու, գործը կազմակերպելու : Դժուարութիւնների հանդիպեց :

Անցան տարիներ, Ղարաբաղը եւ Սիւնիքը սպասում էին :

Իսկ Օրին հեռաստանից յոյսեր էր ուղարկում: Նա բանակցութիւններ սկսեց եւ Պետրոս Մեծի հետ: Ռուսաստանի այդ հռչակաւոր բարենորոգիչը առանձին հաճութեամբ վերաբերուեց հայ պատգամաւորներին եւ խոստացաւ նրանց իր աջակցութիւնը :

Անցել էին տարիներ, քաղաքական հանգամանքները արգելքներ էին դնում գործի առաջ եւ Պետրոս Մեծի խոստացած արշաւանքը ուշանում էր: Օրին մեծ փառքով դեսպան ուղարկուեց Պարսկաստան: Նա անցաւ Շամախու վրայով , նորից տեսնուեց հայ մելիքների հետ, նորից վառեց յոյսը նրանց մէջ: Պարսկաստանից վերադառնալիս էլ նա դարձեալ ոգեւորեց ազատութեան սպասող Հայերին: Բայց այդ անխոնջ , եռանդուն գործիչը չհասաւ իր նպատակին: Ճանապարհի կէսին, Աստրախանում, նա մեռաւ 1717 թուականին :

Մեռաւ Օրին, բայց չմեռաւ նրա գործը: Ղարաբաղի Մելիքները շարունակեցին յարաբերութիւնները Պետրոսի հետ: Կայսրի խոստումները, խրախուսանքները միշտ վառ էին պահում ազատութեան կրակը լեռներում :

Ղարաբաղը դարձաւ ապստամբութեան բոյն , Հայերը պատրաստւում էին, անհամբեր սպասում էին թէ երբ Հիւսիսի թագաւորը իր զօրքով կուգայ իրենց օգնելու :

Հասաւ, վերջապէս, եւ այդ ցանկալի ժամը :

1722 թիւին, ճիշդ այն ժամանակ, երբ Պարսկաստանը ներքին երկպառակութիւններից կատարեալ քայքայման էր հասել, Կասպից ծովի վրայ երեւացին Ռուսաց նաւերը, որոնք գրաւեցին Դէրբենդը :

ԼԷՕ

թեանց աշխատաւորներէն եւ ժողովուրդէն: Միեւնոյն ատեն կապեր հաստատած են Իտալիոյ, Պելժիոյ, Գերմանիոյ, Հոլանտայի եւ ուրիշ երկիրներու աշխատաւորներուն հետ, որպէսզի ամերիկեան զինամթերքի պարպումը եւ փոխադրութիւնը խափանեն միասնաբար:

Կառավարութիւնը շրջաբերականներ ղրկած է ամէն կողմ, որպէսզի խստօրէն գործադրեն օրէնքը:

Հունգարիա կը պահանջէ

ԿՐՃԱՏԵԼ ԴԵՍՊԱՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ

Հունգարական կառավարութիւնը ծանուցագիրներ ուղղելով բրիտանական եւ ամերիկեան կառավարութեանց, խնդրեց կրճատել իրենց դեսպանատուններուն պաշտօնեաները:

Պատճառաբանելով իր պահանջը, Հունգարիա կ'ըսէ թէ այդ պաշտօնեաները «մեծապէս կ'անցնին նախապատերազմեան թիւը» եւ աւելի են Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի հունգարական դեսպանատուններու պաշտօնեաներէն: Յետոյ դիտել կու տայ թէ ամերիկացի առեւտրական Վոկըլըրի դատավարութիւնը հաստատեց թէ «ինչ նպատակներ կը հետապնդուին, այսքան ստուարաթիւ պաշտօնեաներ պահելով դեսպանատուններու մէջ: Հունգարիա պատճառ մը չի տեսներ պահպանելու այս կացութիւնը»:

Ինչպէս կը յիշուի, Վոկըլըր դատապարտուեցաւ 15 տարի բանտարկութեան, իբրեւ լրտես, անգլիացի Սէնտըրսի հետ, որ նոյնպէս դատապարտուեցաւ նոյն ամբաստանութեամբ (13 տարուան):

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները փոխադարձաբար միջոցներ ձեռք պիտի առնեն, առնուազն արտաքսելով նոյնքան պաշտօնեաներ՝ հունգարական դեսպանատուններէն: Հաւանական է նաեւ որ բոլորովին խզեն դիւանագիտական յարաբերութիւնները:

Այս առթիւ իրազեկներ դիտել կու տան թէ՝ անցեալին մէջ դիւանագիտական ավորութիւն էր որ դեսպանները տեղեկագիրներ ղրկեն իրենց պաշտօնավարած երկիրներու մասին: Եթէ արեւելեան Եւրոպայի մէջ վերջերս կատարուած դատավարութեանց եւ արտաքսումներուն նպատակն է անկարելի դարձնել այս կարգի տեղեկութեանց հաղորդումը, արեւմտեան պետութիւնները պիտի հարկադրուին ամբողջովին վերաքննել իրենց դիւանագիտական յարաբերութեանց խնդիրը:

★ Մոսկուայէն Պերլին հասած արեւմտեան դիւանագէտ մը կը պատմէ թէ Ռուսերը փորձեր կը կատարեն, ծուղակը ձգելու համար ամերիկեան դեսպանատան պաշտօնեաները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ մէջ քննութիւններ կը կատարուին, երեւան հանելու համար գերման ստորերկրեայ կազմակերպութիւն մը որ կը կոչուի «Տի Պրուտըրշաֆտ» (եղբայրութիւն): Ամերիկեան մարզպանին կարծիքով, այս կազմակերպութիւնը կը բաղկանայ նախկին սպաներու խմբակներէ:

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ կառավարութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակելով, կ'ըսէ թէ ամերիկեան կառավարութիւնը ինքն է պատասխանատու դիւանագիտական յարաբերութեանց խզման, թէ իր բռնած դիրքը «կամայական է եւ ոչ-բարեկամական» էր.:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ, Մէցի զինուորական ատեանին կողմէ, հրէշ մը, գերմանացի Ֆրիտրիխ Տիթրիխ, այն ամբաստանութեամբ թէ 500 հոգի մեռցուցած է, Քոմփիէնյըէն Տախաու դժոխքը փոխադրած ատեն (1944Յուլիս2):«Մահուան կառախումբը» կը պարունակէր 2521 աքսորականներ, բայց ողջ մնացած են միայն 350 հոգի, Տախաուի մէջ արգելափակուելէ վերջ: Վկաները պատմեցին թէ կառախումբը Տախաու հասած ատեն պարպեցին 984 դիակներ եւ 1550 մահամերձ դժբախտներ: Շատեր խենդեցած էին ահուսարսափէն: Նանսիի բժշկական համալսարանին բժշկապետներէն Ռոմէր պատմեց թէ բոլորն ալ մեռած էին շնչահեղձութենէ, թէ կ'ոռնային, աջ ու ձախ կը զարնուէին, կը խածնէին: Ուրիշ մը պատմեց թէ 121 դիակներ տեսաւ մէկ վակոնի մէջ, իրարու վրայ դիզուած: Ամբաստանեալը պնդեց թէ ինք միայն մէկ հոգիի մահուան պատճառ եղած է...

Ի ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹԵԱՆ մահուան դատապարտուեցաւ ընդհ. դատախազ մը, Տէլիէօ, որ մահապատիժ պահանջած եւ գնդակահարել տուած էր հայրենասէր ճարտարապետ մը, Վոկ եւ համայնավար մը, Կիւյիօ: Մահապատիժ պահանջած էր նաեւ Քոլէթի համար, որ վիրաւորած էր Լավալը եւ յետոյ ներում ստացաւ:

Ներկայացում պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Անթուանի «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Գիւլխանդանեան» խումբին, եւ Կապոյտ Խաչի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի:

Մեծ պատրաստութեամբ եւ կարող ուժերով կը ներկայացուի Ա. Երէցեանի ՍԱՍՆՈՅ ԴԻՒՑԱԶՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին, Պար Վիադիւք, Մարտիկեանի սրահին մէջ, Սէնթ Անթուան:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ պահեստի խումբերը կը մրցին Feucherolesի դէմ Stade St. Gemme Feucheroles, ժամը 13.45 պահեստի, ժամը 15.30 Ա. ժամադրութիւն Porte d'Italie 11.45ին, իսկ Mairie d'Issy (métro) 12.15:

Cadetները ժամը 10ին Stade Olierի մեր դաշտին վրայ U. S. Prefecture de Policeի դէմ, ինչպէս նաեւ մինիմները նոյն դաշտին վրայ, Montrougeի դէմ:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ 80ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Կիրակի 26 Փետրուար, ժամը 14.30ին:

Կը նախագահէ FÉLIX ROGEL

Կը խօսին Օր. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱԵԱՆ եւ Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ:

Երգ ՏԻԿԻՆ Ա. ԱԼՊԱՆ, ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ, ՏԻԿ. Մ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, ՕՐ. Ի. ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ, Պ. ՏԻՒՎԱԼԵԱՆ: Նուագ՝ Օրիորդներ Տ. ՋԱՌԱՓԵԱՆ, Գ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ, Ն. ՓԻՇՄԻՇԵԱՆ: Պար.— Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, ընկերակցութեամբ ԳԱՐԵԳԻՆԻ (թառ): Խմբերգ՝ Կոմիտաս երգչախումբի, ղեկավարութեամբ Պ. ՆՇԱՆ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆԻ:

Մուտքը 50, 100 եւ 200 ֆրանք:

ԾԻԾԱՂԻ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԵՐԵԿՈՅ

Théâtre de la Potinière 7 rue Louis le Grand (Opéra)

Հինգշաբթի գիշեր, 9 Մարտ ժամը 9ին:

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Բախտին անիւը

Կատակերգութիւն 3 արար: Փարիզահայ դերասաններու ընտիր խումբով մը, Տէր եւ Տիկին Լաթիֆեան, Վ. Ալթունեան, Տիկին Ազնաւուրեան, Օր. Էլիզ, հեղինակը եւ Ս. Մաքսուտեան:

Մուտքը 500 եւ 250 ֆրանք:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարսէյլի մէջ, Սալոն Լոնշան (33 Bld. Longchamps) 25 Փետրուար շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Գեղարուեստական նոխ բաժին.— Երգ, արտասանութիւն, պար: Ծոխ պիւֆէ եւ հաճելի անակնկալներ: Նուագախումբ Lyne Barel:

THEATRE IENA

21 h. Mercredi 1 Mars 950

ALAIN NOY, MALKA RIBOWSKA

dans **JUNGLES**

Essai dramatique en 3 tableaux de J.J.Varoujean et R. Durran avec Pierre Lucas Varoujean:

Եկէք տեսէք բեմադիր Վարուժան Ուզունեան իր Ֆրանսական խմբով, Չորեքշաբթի երեկոյ, Մարտ 1ին: Տոմսերը կը վաճառուին Պ. Պ. Պարսամեանի եւ Բալուեանի մօտ: Այժմէն ապահովեցէք:

ԾԱԽՈՒԻ Է

Singer 31 — K — 15 մեքենայ մը իր մօթէօրով եւ դերձակի մեծ սեղան մը, բոլորովին նոր վիճակի մէջ: ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆ:

Դիմել Maison Chaussures **Karen,** 55 rue de la Mare, Paris (20): Métro Pyrenées:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապոյտ Խաչի անդամուհիներու ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին: Կարեւոր օրակարգ: Ժողովէն առաջ, անդամուհիները պիտի լուսանկարուին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, Առնուվիլ, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն անպայման ներկայ ըլլալ: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի իրիկուն ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ՓՕՆԹԷ.— Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին բոլոր ընկերները ստիպողաբար կը հրաւիրուին ընկ. Թադէոս Մատոյեանի բնակարանը, այս կիրակի: Պիտի դասախօսէ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի, Salle Jean Jaurès, ժամը 10ին: Կը խօսի ընկեր ՊԵՏՐՈՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ֆ. Հ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 3ին, Հայոց մատուռին սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ յառաջիկայ դասախօսութիւնը՝ Փետրուար 25 Շաբաթ օրը ժամը 5ին, Սիթէ Իւնիվէրսիթէռի Հայ Ուս.Տան մէջ, 57Պուլվառ Ժուրտան: Նիւթ՝ Առաքել Սիւնեցիի Ադամգիրքը: (Շար. եւ վերջ): Մուտքը ազատ է:

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան: Նիւթը կը ներկայացնէ՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

«Ի՞ՆՉ Է ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԷՆ»:

Մուտքը ազատ է: Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն: Կը խնդրուի այն անդամներէն որոնք կ'ուզեն մասնակցիլ վիճաբանութեանց, նախօրօք պատրաստուիլ:

ԿԱՐՏԱՆ կիրակի 26 Փետրուար:

ՄԱՐՍԷՅԼ քաղաք երկուշաբթի 27 Փետրուար:

Պ. ՊԵՐՆԱՐ ՎԱՀԷ

Իրաւագէտ խորհրդական

Փարիզի իրաւագիտական համալսարանէն եւ նախկին աշակերտ Institut de Criminologieի եւ ընկերային գիտութեանց բարձրագոյն վարժարանին, մասնագէտ եւ խորհրդատու տուրքերու եւ դատական ամէն կարգի, գործերու, կը խնդրէ իր յարգելի յաճախորդներէն որ նկատի ունենան իր հասցէի փոփոխութիւնը եւ խորհրդակցութեանց ժամերը.—

Գրասենեակ 12 rue Grange Batelière, Paris (9), բակին խորը աջ կողմը Ա. յարկ, հեռաձայն Pro. 33-97, ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ:

Բնակարանը, Villa l'Ermitage 14 Bld. Carnot, Bourg la Reine (S.), հեռաձայն Robinson 07-34:

Առտուները ժամը 9էն առաջ եւ ժամադրութեամբ:

Յ. Գ.— Գրաւոր տեղեկութիւններ խնդրած ատեն ղրկել 200 ֆրանքի mandat մը:

ԿԸ ԳՆՈՒԻՆ

Ամէն տեսակ ապրանքներ Soldés, նորաձեւութենէ ինկած, նոյնիսկ պակասութիւններով (défaut): Դիմել թերթիս վարչութեան ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՆԱՄԱԿՈՎ ՄԸ:

ՓԱՓԿԱԾԱՇԱԿՆԵ՛Ր...

ԲՈԼՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐԷՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ

BOSPHORE ՄԱՐՔԱՅՈՎ

ՀԷԼՎԱՆ (ՀՐՈՒՇԱԿ) — ԼՈԽՈՒՄԸ — ԵՒ ԱՆՆԱՐԱՏ ԹԱՀԻՆԸ

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Dimanche 26 Février 1950 Կիրակի 26 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6088–Նոր շրջան թիւ 1499

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ԵՐԳԵՐԸ ՎԱՐԴԱՎԱՌ...

Յաճախ կը հարցնենք մենք մեզի.

— Այնքան շատ պիտի հալէի՞ն, պիտի ձուլուէի՞ն Լեհաստանի, Թրանսիլվանիոյ, Հունգարիոյ կամ Ռումանիոյ երբեմնի գաղութները, եթէ Կոմիտասներ ունենային։

Կրնաք ընդլայնել հարցումը.

— Պիտի փոշիանայի՞ն այդքան շուտ, եթէ սորված ըլլային հալածական ժողովուրդին կենսուրախ, արեւահամ երգերը։ Եթէ լսէին այն եղանակները որոնց մենք ալ շատ ուշ վարժուեցանք Թուրքիոյ մէջ, շնորհիւ Կոմիտասներու, իր նախորդներուն եւ յաջորդներուն։

Ի՞նչ ունէին այդ արմատախիլ բազմութիւնները, իբրեւ աղբիւր ներշնչումի եւ խանդավառութեան։

Բաւակա՞ն էին դարաւոր աղօթքներն ու մաղթանքները, որոնք իրենց հարազատ շնորհէն ալ զրկուեցան, իբրեւ հետեւանք դաւադիր Նիկոլներու եւ ուրիշ վեղարաւոր, փոքրաւոր չարագործներու։

«Կռունկ»ն անգամ, որ մեր աչքերը կը լեցնէ մինչեւ այսօր, անկասկած հեռաւոր երազ մըն էր անոնց համար։ Ինչպէս «Տէր կեցո»ն, այնքան տժգոյն եւ ողորմուկ։ Իսկ «Մոկաց Միրզէ»ն ..

Հայրենաշունչ տաղերուն հետ, անոնց համար անմատչելի էին, մանաւանդ, այն երգերն ու եղանակները որ կը կոչուին ժողովրդական։

Այդ ցիրուցան բազմութիւնները ո՞ւր լսած պիտի ըլլային Կուժն առայ, Արեւը կայնէ կէսօր, Շողեր ջան, Էսօր ուրբաթ է, Քելէր, ցոլէր, Հով արէք, Քելէ, քելէ, Արեւ թրվռով ելաւ եւ ուրիշ այնքան հարազատ, հայաշունչ կանչեր։

Այդ ձայներուն բոյրն ու չեշտը չէ՞ն որ մթնոլորտ կը ստեղծեն այսօր ալ, արեւ ցանելով ամէնէն ցամքած սիրտերուն վրայ։

Յաճախ օտարներու դէմքերն ալ պայծառութիւն մը չէ՞ն արտայայտեր, ի լուր այդ եղանակներուն։ Հոգ չէ թէ ոչինչ հասկնան արտասանուած բառերէն։

Անշուշտ երգերը չեն կրնար խափանել անխուսափելի չարիքը։

Եւ սակայն, անփոխարինելի է անոնց ազդեցութիւնը։ Աւելի խոր եւ տեւական, քան տասնեակ մը ճառեր։

Ճիշդ այս պատճառով ալ, ոչ միայն գեղարուեստական, այլեւ հայրենասիրական աշխատանք մը կատարած կ'ըլլան անոնք որ կը ծառայեն հայկ. երգին։ Կը ծառայեն հաւատարմօրէն եւ յարատեւօրէն։

Անցեալ կիրակի՝ յարգանքի տօն մը սարքուած էր երիտասարդ երաժշտագէտի մը յիշատակին։ Այսօր՝ անզուգական վարպետին՝ Կոմիտասի ծննդեան 80ամեակն է որ կը տօնուի։

Երկու տօնակատարութեանց առթիւ ալ, ուրիշ հարց մը կը ծագի բնազդօրէն.

— Ուրա՞ն պիտի խորանար խանդավառութիւնը, եթէ հայրենիքը երգչախումբեր եւ պարախումբեր ղրկէր արտասահման, շրջան մը բոլորելու համար։

Արդարեւ, նորութիւններ, ժողովրդական երգեր եւ եղանակներ կան, որոնց մասին շատ աղօտ գաղափար ունին հայկական գաղութները։

Կարգ մը երգեր գոց եղած են գրաւման շրջանէն, երբ 22 գերիներէ կազմուած պարախումբ – երգչախումբ մը եկաւ Փարիզ, շարք մը ներկայացումներ սարքելով։

Հայրենի ձայներու կարօտն էր որ սրահը կը լեցնէր խուռն բազմութեամբ, իւրաքանչիւր ներկայացման ատեն։

Երբ այնքան ոգեւորութիւն կը պատճառէ պատահական խումբ մը, կրնաք երեւակայել թէ ինչ անսահման խանդավառութիւն պիտի յարուցանէ բուն իսկ ասպարէզին նուիրուած, յատկապէս մարզուած երգչախումբը։

Այն երգչախումբերը — իրենց բառով՝ անսամբլը — որ Թիֆլիս, Բագու, մինչեւ Մոսկուա կ'այցելեն պարբերաբար, շատ աւելի արդիւնաւոր դեր կատարած պիտի ըլլային տարագիր բազմութեանց մէջ։

Ամէն պարագայի մէջ, ոչինչ կրնայ փոխարինել ժողովրդական երգերուն երանութիւնը։ Մանաւանդ մեր երգերուն վարդավառ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԸ ՉԱՓԱԶԱՆՑԷԻՆ ...

Անշո՜ւշտ։ Ափով դրամ կուտային մեզի օտարները, որպէսզի Թուրքիոյ Հայերուն վիճակը «չափազանցենք»։

Ահա ինչ որ կարելի է հետեւցնել Օսմ. Նախկին երեսփ. Ժողովի հանգուցեալ նախագահին յուշերէն։ Եւ այս մարդուն մէկ հատիկ նպաստաւոր խօսքը, մեր մասին, ժողովի բեմէն, այնքան երախտագիտութեամբ ընդունած էինք, մոռնալով վայրկեան մը որ Թուրք է։ Այսինքն մէկը որ երբեք չի խոստովանիր «Հայկական ջարդերն ու տեղահանումները»։ Ոչ իսկ Համիտի սարսափները։

Ռեժէ իշխանութեան դէմ ամէն մէկ բողոք, յաճախ անիրաւ, ինչ ներողամտութեամբ կը դիտուի քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ, հինէն ի վեր։

Մինչդեռ այն օրերէն իսկ քանի մը միլիոն հայ ժողովուրդ կը տրորուէր Թուրքին կրունկներուն տակ, եւ ձայն ծպտուն չէր լսուեր յանուն մարդկային իրաւունքներու։

Երկրին մէջ ջարդերով կը դիմաւորուէին այդ բողոքները, արտասահմանի մէջ անտարբերութեամբ։ Եւ եթէ գտնուէին «մարդասէրներ», Ահմէտ Րիզաներ պակաս չէին — նոյնիսկ հայանուն տիպարներ — ըսելու համար թէ չափազանցուած են, թէ ժողովուրդը չէ որ դժգոհ է, այլ քանի մը յեղափոխականներու գործն է։

Երանի՜ թէ այդպէս ըլլար։ Երանի թէ առասպելներ ըլլային հայկական ջարդերը, չափազանցութիւններ՝ նկարագրուած խժդժութիւնները, զանգուածային աքսորները, 1915ի աննախընթաց սարսափները։

Հիմա բարդուած եւ հինին նման ծաղկած կ'ըլլար արեւմտեան Հայաստանը, ողջ կ'ըլլային աւելի քան մէկ միլիոն ժողովուրդը, եւ իր հողին վրայ նստած՝ նոյնքան գաղթականութիւնը։

Իսկ մեր քարողութիւնը... Պէ՛յ էֆէնտի, կարելի՞ է բաղդատել ձեր իղձը «փրոփական — տ»ին հետ, որուն շնորհիւ գլխու վրայ կը պահեն ձեր երկիրը։

Ամէնէն թթու քրիստոնեայ կամ կծու ռամկավար երկիրն անգամ ձեր կողմը չանցա՞ւ, ուրանալով իր ստորագրութիւնը ...

ՍՕՍԻ

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ԳՈՐԾԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (18 Փետրուար).—

Արժանահաւատ աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ հիմնովին հարթուած են այն թիւրիմացութիւնները, որոնց հետեւանքով մինչեւ այսօր կարելի չէր եղած նորընտիր Թաղ. Խորհուրդներուն փոխանցել հանրային հաստատութեանց մատակարարութիւնը։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, որոշուած է նորընտիր Թաղ. Խորհուրդները վաւերացնել Իսթանպուլի կուսակալութեան միջոցաւ։ Այս մասին անհրաժեշտ հրահանգներ հաղորդուած են կուսակալ պրոֆ. Ֆահրէտտին Քէրիմի որ անմիջապէս հրամայած է վաւերացնել նորընտիր Թաղ. Խորհուրդները։

Միւս կողմէ, Էվգաֆի ընդհ. Տեսչութիւնը եւս հրամայած է անմիջապէս վաւերացեալ Թաղ. Խորհուրդներուն փոխանցել Թաղերու մատակարարութիւնը։

Գալով պատրիարքական ընտրութեան խնդրին, կը տեղեկանանք թէ Անգարա այցելող պատուիրակութեան կողմէ տրուած լուսաբանութեանց հետեւանքով եւ առնուած է նախապէս մշակուած նոր օրինագիծը, որ յղուած էր Ազգ. Մեծ Ժողովի պատկան յանձնաժողովներուն։

Ջեռնհաս շրջանակները կը հաւաստեն թէ այս հարցն ալ օրակարգի վրայ կը գտնուի եւ մօտերս վերջնական լուծում պիտի գտնէ՝ գոհացում պատճառելով հանրութեան։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Եւրոպայի համայնավարները «կ'ուզեն անթափանցելի դարձնել երկաթեայ վարագոյրը», յայտարարեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն։ Այս առթիւ հաստատեց թէ հետզհետէ կը դժուարանան յարաբերութիւնները Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ հետ եւ թէ գրեթէ անկարելի է պաշտպանել ամերիկեան քաղաքացիները եւ շահերը։

Անգլիոյ երեսփ. ընտրութիւնները

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՇԱՀԵՑԱՆ ԾԱՅՐԸ ԾԱՅՐԻՆ.— ԱՆԿԱՅՈՒՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ.— ՈՉ ՄԷԿ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ

Քաղաքական շրջանակները եւ միջազգային մամուլը ափ ի բերան մնացին, իմանալով Անգլիոյ երեսփ. ընտրութեանց վերջնական արդիւնքը։ Փոխան ջախջախիչ յաղթանակի մը, աշխատաւորական կուսակցութիւնը շահած է ծայրը ծայրին,— 21 աթոռ աւելի՝ բաղդատելով պահպանողականներուն հետ։

Ահաւասիկ պաշտօնական թիւերը, հաշուելով 616 երեսփոխաններու վրայ (բուն թիւը 625 է).—

Աշխատաւորականները շահած են 314 աթոռ (13.178.787 քուէ)։ Նախապէս ունէին 390, ուրեմն կորսնցուցած են 76 աթոռ։

Պահպանողականներ.— Շահած են 294 աթոռ (12.208.340 քուէ)։ Նախապէս ունէին 211։ Ուրեմն շահած են 83 աթոռ։

Ազատականները շահած են միայն 8 աթոռ (2.596.058 քուէ)։ Նախապէս ունէին 23։ Կորուստ 15։

Համայնավարները, որոնք նախապէս երկու երեսփոխան ունէին, երկուքն ալ կորսնցուցած են այս անգամ, ստացած ըլլալով միայն 91.746 քուէ։

Զարաչար պարտուած են նաեւ աշխատաւորական կուսակցութեան «ըմբոստ» կամ վտարուած անդամները։ Ջանազան հոսանքներու 26 ներկայացուցիչներէն մնացած է միայն մէկ հոգի։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, աշխատաւորականները ամէնէն աւելի շահած են քաղաքներու, պահպանողականները՝ գիւղական շրջաններու մէջ։

Պաշտօնական տեղեկագրին հրատարակութենէն անմիջապէս վերջը, աշխատաւորական վարչապետը, Պ. Էթլի, բացառիկ նիստի հրաւիրեց նախարարները, ճշդելու համար դահլիճին անմիջական քաղաքականութիւնը։ Իր որոշումն է շարունակել իշխանութիւնը, գոնէ այնքան ժամանակաւ որ կարելի ըլլայ քուէարկել տարեկան ելմըտացոյցը, մանաւանդ զինուորական վարկերը։ Այս խնդիրները կարգադրուելէ վերջ, հաւանական է որ նոր ընտրութիւններ կատարուին։ Չըրչիլ «անկայուն» կը գտնէ կացութիւնը, իսկ իր կուսակցութեան նախագահը՝ «ծանրակշիռ»։

Ընտրութեանց արդիւնքը մեծ զարմանք պատճառեց անոր համար որ, մինչեւ ուրբաթ առտու աշխատաւորականները 60 աթոռ աւելի շահած էին եւ բացարձակապէս լաւատես՝ կ'երեւային։ Շատ չանցած պահպանողականները աւետաբեր լուրեր առին եւ գիները բարձրացան սակարանին մէջ։ Կէս օրէն վերջ հաստատուեցաւ թէ աշխատաւորականները նոր աթոռներ շահած են, եւ գիները նորէն ինկան։

Ամբողջ երկիրը յայտնապէս կը զգար թէ շատ կարեւոր ընտրութիւն մըն է որ կը կատարուի։ Քուէարկուները աւելի բազմաթիւ էին քան ուրիշ որեւէ ընտրութեան ատեն։ Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ 34.410.000 ընտրողներուն առ նուազն 84 առ հարիւրը մասնակցած է, այսինքն 9 առ հարիւր աւելի, բաղդատելով 1945 Յուլիսի ընտրութեանց հետ, երբ Չըրչիլի կուսակցութիւնը ջախջախուեցաւ։

Համայնավարներու խորտակումէն աւելի նշանակալից կը համարուի ազատական կուսակցութեան անկումը։ Այս այն հոսանքն է որ տարիներով կը կառավարէր բրիտանական կայսրութիւնը եւ Կլէտսթոններ, Լոյտ Ճորճեր են արտադրած է։ Այս անգամ 474 թեկնածուներ ունէր (1945ին՝ 305), բայց շահած է միայն 8 աթոռ։

Բրիտանական սահմանադրութեան համաձայն, իւրաքանչիւր թեկնածու պարտաւոր է 150 սթերլին ձգել իբրեւ աւանդ։ Այս գումարը կը կորսուի, եթէ թեկնածուն չահած չըլլայ իր շրջանին քուէներուն մէկ ութերորդը։ Ազատականներուն համար կատարեալ նուաստացում է այս օրէնքը, որովհետեւ իրազեկներու հաշուով՝ աւելի քան 300 հոգի չեն կրցած շահիլ մէկ ութերորդը։ Ուրեմն նիւթապէս ալ պիտի տուժեն։

★ Ուաշինկթընի մէջ այժմէն կը հարցնեն թէ աշխատաւորական կուսակցութիւնը ինչպէս պիտի կրնայ կառավարել, այդքան տկար մեծամասնութեամբ։ Փարիզի մէջ լաւատես են։ Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ՝ այս ընտրութեան հետեւանքով, աշխատաւորականները պիտի հարկադրուին չափաւորել իրենց ընկերային բարենորոգումները, եւ աւելի սուր պայքար մղել համայնավարութեան դէմ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՆԱՄՈՒՏԻ ՏՈՒՐՔԻՆ յայտարարութեան պայմանաժամը երկարաձգուեցաւ մինչեւ Մարտ 15։— Այս առթիւ կը յիշեցնենք թէ անոնք որ 10 հազար ֆրանքէն աւելի տուրք վճարած են 1949ին, պարտաւոր են առժամեայ վճարում մը կատարել փետրուար 28էն առաջ։ Թերացողները 10 առ հարիւր աւելի պիտի վճարեն, մարտ 1էն սկսեալ։

ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ՊԱՏԳԱՄԸ

Աշուն մը՝ կ'ապրէի կախարդուած մարդու պէս: Անբացատրելի դէպքեր կը յաջորդէին իրարու: Իրերն ու մարդերը կ'երեւային երազի մը մէջէն: Անտառը կապած էր գիս իրեն: Կը նմանէի անոր որ փնտռելու կ'երթայ հրաշալործ իշխանուհին եւ կը վախնայ, կը տառապի, բայց կը գինովնայ այդ իշխանուհիին արձակած զօրութեամբ, կը տարուի տեսած գեղեցկութիւններէն: Անհաւատալի հրաշքներ կը գործուէին:

Մեծ հրաշք մը գործուեցաւ օր մը հնավաճառի մը խանութին մէջ, ուր կ'երթայի յաճախ, կը գտնէի ուզած գիրքերս: Քարայր մըն էր այդ խանութը՝ լայն պողոտայի մը վրայ, շտեմարան մը աւարներու, լեցուն՝ մեռելներէն մնացած իրերով: Աշխարհի չորս կողմէն եկած, ինկած էին հոդ քով քովի՝ հինցած կարասիներ, պատռած հովանոցներ, ծռած ու չորցած կօշիկներ, ձեռնոցներ, քարիւղէ ճրագներ, հնաձեւ հագուստներ, թաւիշներ, ժանեակէ գունաթափ վարագոյրներ եւ փոշոտած, զանազան տարիներու զանազան վայրկեաններու վրայ կանգ առած ժամացոյցներ: Կը յիշեցնէին մահացու արկածներ, հիւանդութիւններ, անձնասպանութիւններ, թշուառութիւններ եւ գողութիւններ: Վհուկի մազեր կ'երեւային թիկնաթոռի մը ցիցերէն ծակծկուած, մաշած մետաքսին ետին:

Վաղուց հող դարձած էր գեղեցիկ մարքիզուհին որ կը նստէր անոր վրայ: Քովը՝ կաղնեփայտէ սեղանը, թանկագին՝ իր ժամանակին մարդոց համար, ծածկուած էր հերոսներուն կուրծքէն վար առնուած, սարդոստայններու մէջ ինկած շքադրամներով, փղոսկրէ պուտաներով եւ հովահարներով, բարեկենդաններէ մնացած դիմակներով, որ սատանայական, չնական՝ կը ծիծաղէին, կը նայէին փորուած աչքերով: Կար ոսկորի գոյն առած մարմարէ գլուխ մը աստղիկի: Շուրջը՝ կիսադարեան օսլայուած օձիքներ, չորցած գանկ մը, սատափակերտ հեռադիտակ մը՝ որ տեսած էր Մօնթէ Քրիստոն, արծաթափայլ եաթաղան *մը նաեւ:*

Այս բոլորը տեղ փոխած կ'ըլլային ամէն երթալուս: Երբեք պիտի չկրնայի գիշեր մը անցընել այդ խանութին մէջ: Փէրիներ պիտի տեսնէի: Բայց ցերեկը, անոնց նայելով է որ կը հասնէի իրական կեանքին: Կ'ըմբռնէի թէ մոռացութեան մէջ սուզուած, ունայնութեան վերածուած յիշատակներն են որ կը տանին մեզ դէպի մեզ: Գեղեցկութեան կը հասնինք շնորհիւ տգեղցած, տխրութիւն, դառնութիւն, յիմարութիւն, անամօթութիւն, չահամոլութիւն եւ խեղճութիւն պարզող երբեմնի գեղեցկութիւններուն:

Կային անհամար գիրքեր, հաւաքուած, կուտակուած մէկ պատի տակ եւ ցուցափեղկին մէջ՝ արծաթէ դգալներու, բիւրեղէ շիշերու եւ բաժակներու, մրուրով լեցուն աղամաններու եւ իւղաներկ խաւարած նկարի մը կողքին: Գիրքեր՝ որ չեն կարդացուիր այլեւս: Գիտական, բժշկական հաստափոր հատորներ՝ որոնց հեղինակները համբաւ կը վայելէին ժամանակին, վէպեր, բանաստեղծութիւններ, հին ամսագիրներ՝ նախնական նըկարներով, օրուան դէպքերով, մոռցուած թատերգութիւններ, նորաձեւութեան հանդէսներ՝ ծիծաղելի այլեւս: Ահա կեանքը, արցունքներ, ուրախութիւններ, սրտի բաբախումներ, խանդավառութիւններ, տռամներ, սէրեր, բոլորը, բոլորը սուզուած անխնայ մոռացութեան մէջ:

Կային նաեւ նոր, չբացուած գիրքեր, վիժած ծնունդներ, կամ նոր հեղինակներու գործեր, բացուած, բայց չսիրուած, չհասկցուած: Բայց հին, թանկարժէք գիրքերու առեւտուրով զբաղած մարդուն կը հանդիպէի երբեմն այդ հատորներուն առջեւ: Աւանդութիւն է, այդ անցեալը քաղաքակրթութիւն, տառապանք եւ զոհաբերութիւն, որքան ալ կասկածելի, անճիշդ ու հերքելի ըլլայ: Գթառատ սէրով մը կը բանամ միշտ մեր Խորենացին ու Փաւստոսը: Անցեալը ցոյց կուտայ կեանքին առասպելական խորքը, բանաստեղծութեան վերածուող գեղեցկութիւն մը:

Աշուն էր: Կը պեղէի այդ գիրքերը: Խոնաւ ու պաղ էր խանութը, դամբանային: Նաւ մըն էր ժամանակին անհունին վրայ: Դուրսը՝ ջուր կը կաթկթէր մշուշասոյզ ծառերէն: Սուրի փայլակներ կ'արձակէին իրարու դէմ եկող հանրակառքերուն երկաթէ ձողերը: (Քսանէն աւելի տարիներու պատմութիւն է): Կը լսուէին ծովային թռչուններու ճիչերը: Մարդեր կ'անցնէին ստուերներու պէս: Պատեր կը մխային: Կ'երեւային տատանող կայմերու ճրագներ:

Հնչեց դրան վրայ կախուած զանգակը: Տէրը, որ զբաղած էր խանութի ետեւի մասին մէջ, գլուխը երկարեց պատուհանէ մը դուրս, նայեցաւ եւ պատին ետեւ անցաւ դարձեալ: Ընդունեցի եկողը: Երիտասարդ կին մըն էր, ծանօթ: Կը հանդիպէի յաճախ անոր: Գեղեցիկ կին մըն էր՝ խոշոր ու վառ աչքերով, երկար մազերով որ սեւ ձիւթ ու մետաքս էին: Ան համադրութիւնն էր աշխարհի բոլոր գեղեցկութիւններուն: Ունէր վեհութիւն մը՝ կարապէն, զգայնութիւն մը՝ արեւին ու սերմին համար բացուող ծաղիկէն, խիզախութիւն մը՝ արծիւի նայուածքէն: Կ'իշխէր իր հասակով, մաքրութեամբ, վայելչութեամբ եւ տարածած բոյրով: Իր շրթները կ'ըսէին թէ տենդով, կրակով, ամբողջական նուիրումով կը յանձնուէր սիրածին: Քաղցր էին, ըլլալով հանդերձ կիզիչ: Կը խրէին սրտերէն ներս՝ սուրի նման, եւ արբեցում ու հեշտանք կուտային: Եղերական բայց վսեմ՝ գիսաւորի պէս:

Ապրելով, սիրելով, տառապելով է որ կը բարձրանանք, կը ծփանք օր մը՝ ճերմակ դրօշակի նման՝ յիմարական աշխարհին վրայ, սիրելու համար օր մը կիները՝ իրենց միսերէն անդին: Ամէն ինչ դէպի մաքրութիւն կը տանի: Կը նայէի:

Բայց անյայտ ուժը այդ մաքրութիւնը կը պահանջէր կեանքէն առաջ:

Յիմարական կը գտնէի այդ սէրը, երբ կը նայէի կնոջ: Մարդը ազատ է, կ'ըսէր, ըլլալու համար այն ինչ որ կ'ուզէ ըլլալ: Բայց ցե՞ղը, կը խորհէի, պատահարնե՞րը, բնազդական ժառանգութիւնները... Դժբախտ մըն էր որ կը կարծէր երջանիկ ըլլալ: Գերի մըն էր ազատութեան պատրանքին մէջ: Զուրկ էր ներքին գեղեցկութենէ, հոգիէ... Սէրը բացակայ էր իր սէրերուն մէջ: Անփութութիւնը կ'առնէր իմաստութեան տեղ: Զոհն էր նիւթապաշտ քաղաքակրթութեան, որդէտ՝ իր զարգացումին մէջ...

Ծառագայթներ կ'արձակէին իր խաղացող կոնքերը, ուսերուն վրայ թափած մազերը, աղեղուած մէջքը, կուրծքը, աչքերը: Ծովահէնի աչքեր կուտային նայողին: Բայց ինկած հրեշտակ մըն էր ան ամայի եւ լուռ այդ խանութին մէջ, մինչ ելեկտրական ձողերը լուսեղէն ծաղիկներ կը բանային դուրսը, մշուշին մէջ՝ առագաստի պէս ուռած:

Կինը, հանդարտ, ժպտալի՝ կը ծխէր ու կը պեղէր գիրքերը: Իր բերնէն յորդող ծուխը կը սահէր ձեռքին հատորին վրայէն, կախարդական խորհրդանիշերու կը վերածուէր ելեկտրական լոյսին տակ:

Սթափեցայ յանկարծ: Հայերէն տառեր կը տեսնէի բռնած գիրքիս մէջ: Տարօրինակ կը թըւէին ինծի Մեսրոպեան այդ տառերը: Կը կարդայի:— «Եղիշէ Չարենց»: Չէի հասկնար: Կը կրկնէի.— «Եղիշէ Չարենց»: Անծանօթ անձ մըն էր կարծէք որ կը նայէր իմ աչքերուս: Կը կարդար. «Էպիքական պոէմներ... կապուտաչեայ Հայրենիք... երկրորդ հրատարակութիւն»... Չէի հաւատար: Ուրկէ՞ ուր այդ գիրքը Ֆրանսերէն հարիւրաւոր հատորներուն մէջ: Կազմուած էր եւ նոր ու ոսկեգոյն՝ կը փայլէր ձեռքերուս մէջ: Թուղթը՝ դեղնորակ, հաստ կուտար մագաղաթին տպաւորութիւնը: Ունէր չարքաշ եւ ժուժկալ դառնութեան, սուգի ե աղքատութեան մէջ յոյսեր, գեղեցկութիւններ կոթողող ցեղի մը շունչը, նման այն ճակատագրին որ իմս է, ուրախութեամբ եւ ցաւով շաղախուած: Կը կարդայի.

« Եւ ո՞վ մեզ, էլ ո՞վ մեզ, էն ո՞վ պիտի տայ,
երկիր իմ, թռիչք ու թեւեր···»

Կը թղթատէի.— « Երկաթէ հսկայ մի դիսկի նման, բիւր եղբայրների կամքը մեր արի, տիեզերական, նետել ենք արդէն···»:

Մօտեցաւ ինծի խանութին տէրը: Խուզարկող աչքերուն տակ առաւ գիրքն ու գիս: Գիտէր, գըտած էի ուզածս: Պիտի տայի ինչ որ պահանջէր: Բայց որոշեց աննշան գին մը, անհաւատալի, մէկ ֆրանք... «Ոչ ոք կը հասկնայ այդ լեզուն» ըսաւ:

Խանութը պզտիկ եկաւ այն ատեն ինծի: Հեռացաւ կինը նայուածքէս: Դուրս եկայ: Քալեցի փողոցէն որ երկինք կը տանէր:

Ո՞ր ամբարիշտ հայրենակիցս էր որ ծախած էր զայն՝ իր քուրջերուն հետ: Մէ՞կը այն որբերէն որ օտարացան, անհետացան մեր հորիզոնէն, ընկղմեցան օտար կնոջ մը միսերուն մէջ: Բայց դժբախտութիւն մը չէ՞ր միթէ որ այդ գիրքը բերած էր հոս, հայութենէ զուրկ այդ արուարձանին հնավաճառին մեռելային իրերուն քով: Ո՞ր անբախտ Հայն էր չէր կրցած փրկել զայն հասարակաց աճուրդի հանուած իր կարասիներուն հետ: Կամ ո՞ր անտէր եղբայրն էր որ, մեռած՝ պանդոկի մը մէջ, ձգած էր զայն իր ետին, կարգ մը թշուառ յիշատակներու հետ եւ կարօտով կը նայէր անոր՝ մահուան աշխարհէն: Մեղքի մը չափ ծանր էր այդ գիրքը թեւիս տակ: Ցաւ էր:

Բայց կը փայլէին աչքերս: Կ'ապրէի բացառիկ, խանդավառ պահերէն մէկը: Կը զգայի զօրութիւնը մեծագոյն խորհուրդներէն մէկուն: Ժառանգ մըն էր այդ հատորը, ծովեր ու ճամբաներ կտրած խորհրդանշան մը՝ հայրենիքէն, ցեղէն, սփիւռքէն: Բանաստեղծութիւն:

Փրկած էի զայն:

Կը քալէի, վերացումի մէջ էի: Երախտագիտական յուզումի մէջ: Կամք մըն էր այդ հատորը: Նուիրում եւ գերութիւն կը պահանջէր: Բայց գերութիւններ կան որ ազատութիւն են:

Պատգամն էր անծանօթին:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Բարեգործութիւն

(ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐ)

Բարեգործական Ընկերութեան դրասենեակի նախասենեակում կեցած էին զանազան տեղերից եկած չորեր գաղթականների համար: Այդտեղ կային Մոսկուայից ուղարկուած նոր մագազինից գրկած տոնամանիվերեւից հագնելու բաներ, այնպիսի չորեր, որ բաժանողներին էլ էր անյայտ: Կային զանազան տեղերից եկած չորեր, վերմակներ, դոշակներ, գլխարկներ: Դուրսը խռնուած էր նոյնպիսի մի խառնուրդ մարդկանց — Մշեցի, Վանեցի, Սասունցի, Խիզանցի եւայլն, եւայլն:

Բաժանում են.

— Դու ի՞նչ ես ուզում:

— Մի վերմակ կ'ուզեմ, աղա,— կուչ եկած առաջ եկաւ մի ծերունի, տարիքի եւ թշուառութեան տակ կորացած:

— Դու չե՞ս ստացել,— Խիստ ոճով դիմեց նրան քաշալ աղէն, նայելով աչքերին, կարծես ուզում էր գողին բռնել:

— Աղա, ես նոր եկեր եմ, ես...

— Սուտ ես ասում:

— Ալեքսան,— ձայն տուեց աղէն: Ծառան եկաւ:

— Ալեքսան սա վերմակ չի՞ ստացել:

— Ոչ, սա չի եկել:

— Լաւ նայիր, ես յիշում եմ սրա դէմքը,— հրամայեց աղէն ու դարձաւ կողքի կանգնածին,— գիտես, այս անպիտանները, բոլորը խաբեբաներ են, տանում են, յետոյ գալիս էլի պահանջում:

— Ոչ, սա չի եկել,— վկայեց Ալեքսանը:

— Դէ լաւ, գնա, վաղը կը գաս, կը ստանաս,— հրամայեց աղէն:

— Էսօր չըլլա՞ր, մրսում եմ, տաք տեղ չունեմ,— ողորմուկ ձայնով դիմեց պանդուխտը:

— Ամիսներով մնացել ես ցրտումը, հիմի չես կարո՞ղ մի գիշեր էլ մնալ,— բարկացաւ աղէն:

— Էհ, ձեր կամքն է, ինչի կը բարկանաք,— կուչ գալով խօսեց պանդուխտը:

— Դէ շատ մի խօսալ, դո՛ւրս գնա,— հրամայեց աղէն: Պանդուխտը գնաց:

Նա միւս օրը կրկին երեւաց նախասենեակում, եւ վախվխելով առաջ եկաւ:

— Դու էլի եկա՞ր,— նրան տեսնելով ձայն տուեց աղէն:

— Դու հրամայեցիր:

— Քեզ երէկ չտուի՞ն:

— Չէ, ըսիք վաղն արի:

— Դու ուրիշ անգամ չե՞ս տարել:

— Չէ աղա, որ տարել եմ, էլ ո՞ւր կը գամ:

— Երեւի չի տարել,— նկատեց աղի կողքին կանգնած գրադարանի յաճախորդներից մէկը:

— Դուք չէք իմանում, թէ ինչ անբեաներն են սրանք, պատասխանեց աղէն,— մէկ տանում են, կրկին գալիս են խաբում, էլի տանում:

— Ալեքսան, սրան մի վերմակ տուր, թող գնա, լաւ նայիր, որ միւս անգամ էլ չգայ:

Ալեքսանը մի վերմակ տուեց նրան:

— Շնորհակալ եմ,— վերմակը ձեռքին գլուխ խոնարհեց պանդուխտը:

— Դէ՛ լաւ, գնա, միւս անգամ էլ քեզ թէ տեսել եմ, որ եկել ես վերմակ ուզել, այն ժամանակ վատ կը լինի:

— Ես էլ ինչու վերմակ կ'ուզեմ, աղա:

— Դէ լաւ, գնա,— ձեռքը թափ տալով հրամայեց աղէն, եւ դարձաւ կողքի յաճախորդին,—

— Պատիժներ են, անիծեալները:

Վերմակը տարաւ պանդուխտը: Երբ նա մտաւ սառն ու մութ ներքնայարկը, ընկերները ձայն տըւին.

— Բերի՛ր Խաչօ:

— Բերի,— տխուր ձայնով պատասխանեց Խաչօն:

— Քեզի ալ քֆրեցին:

— Իմալ ընենք,— հառաչեց Խեչօն, եւ սկըսեցին խօսել իրանց օգնութեան մասին:

Մթնեց: Պանդուխտները պառկոտեցին: Խաչօն էլ իր նոր ստացած վերմակը քաշեց վրան, եւ սկսեց նորից յիշել թէ ինչպէս ստացաւ: Մի քիչ ժամանակից նրա մարմինը տաքացաւ, բայց սիրտը... սիրտը...

Բարեգործական Ընկերութեան գրադարանի անկիւնում մի հասարակ սեղան կար: Նրա վրայ դրած էր ջրի շիշը, բաժակը եւ մի մատեան: Այդ բողոքների մատեանն էր, այնտեղ ամէն մարդ կարող էր իւր նկատողութիւնները գրել: Գրադարանի յաճախորդներից մէկը գրել էր.

— Պանդուխտների հետ լաւ չեն վարւում:

— Այդ ընթերցողներին չի վերաբերում — դիմացը պատասխանել էր վարչութիւնը:

ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

Գուրգէն Մ. Ալէմշահի

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԱԺՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզ Թէեւ գաղութներուն առաջինը չեղաւ Գուրգէն Մ. Ալէմշահի յիշատակին յարգանքի իր բաժինը բերելու, բայց անցեալ կիրակի, օրուան նուագահանդէսը եղաւ ամէնէն փայլուններէն մին: Միշտ գգուշացած ենք չափազանցուած որակումներէ, սակայն այս առթիւ չենք վարանիր փայլուն որակել «Յիշատակի օր»ը,՝ որ կը վայելէր միան – գամայն փարիզահայ մամուլին եւ թէ բազմաթիւ կազմակերպութիւններու հովանաւորութիւնը, անխտիր:

Գալով հասարակութեան, այդ օրուան լեցուն սրահը ինքնին արդէն պերճախօս ապացոյց մըն էր Գուրգէն Ալէմշահի մեր գաղութին մէջ վայելած համակրանքին:

Այդ օրը իրօք, սրահին մէջ պարզուած տեսարանը մեծ օրերու յատուկ տեսարանն էր:

Սէնֆօնիք նուագախումբին ետեւը շարուած երգչուհի եւ երգիչներէն շատերը գիրենք վերստին կը տեսնէին նոյն այդ բեմին վրայ ուրկէ Գուրգէն 1934ին վարած էր անձամբ առաջին անգամ իր «Աւարայրի պատերազմ»ը: Եւ իրենց շուրջը տիրող արուեստի ազնիւ մթնոլորտէն զատ, անոնք ապահովաբար այդ պահուն կը զգային նաեւ անհետացող եւ սիրուած արուեստագէտին հոգեկան ներկայութիւնը, կը պատկերանար նաեւ անոր համակրելի անձնաւորութիւնը իրենց երեւակայութեան առջեւ:

Այդ յիշատակը հոգեկան ամփոփումի մը մէջ ի յայտ կուգար արդէն իրենց դէմքերուն վրայ:

Ալէմշահի «Հէքեաթ»ին նուագածութիւնով կը սկսէր նուագահանդէսին առաջին մասը:

Երկու կամ երեք մօթիֆներու վրայ կեր – տուած այդ հէքեաթային ոմանկարը իր բուն բնոյթը կը գտնէր գլխաւորաբար սոմօնիք այլազանութիւններու միջոցաւ որոնք մարմին կ'առ – նեն նուագախումբին մէջ ու փոխանցուելով գործիքներու մէկ խումբէն միւսը՝ ամէն անգամ կը ստեղծեն հնչական տարբեր ֆօներ, հեքիաթային մթնոլորտը ներկայացնող «մօթիֆ»ներու ետեւը:

Գուրգէն Ալէմշահ ներշնչուած էր նաեւ Կո – միտաս վարդապետի կողմէ դաշնակի համար գր – ուած ժողովրդական պարերու մեղեդիական եւ կշռաւոր ճոխութիւններէն եւ զանոնք նուագախմբած էր ինքնատիպ երանգապնակով մը:

Բայց «Աւարայրի պատերազմ»ով է որ, աւելի քան իր մնացեալ համանուագային գործերը, հեղինակը կուտայ իր ամէնէն բովանդակալից ու մնայուն երկերէն մին:

« Աւարայրի պատերազմ »ին մանաւանդ սկիզբի եւ վերջաւորութեան ընդարձակ մասերուն մէջ իր պրպտողի միտքը եւ իր զգայուն հոգին կա – տարեալ եւ արդասաբեր համագործակցութեամբ կ'արտադրեն շատ սիրուն եւ խոր տպաւորութիւն ներգործող էջեր:

Մեր տոհմային պատմութեան ամէնէն հոգե – յոյզ դրուագներէն մէկուն պատկերացումն է այդ գործը: Միշտ կը յիշեմ այն օրը, երբ Սեւան Մուրատեան վարժարանին փոքր մատուռին մէջ «Վարդանանց պատերազմ»ը ներկայացնող նկար մը կը դիտէի, Գուրգէն ինծ մօտենալով ըսաւ.

—«Ահա այդ պատկերն է որ զիս ներշնչեց օր մը: Եւ այդ օրէն ի վեր ան կը չարչարէր միտքս, որ, իր հանդիսատը չգտաւ մինչեւ կրցայ անոր տարբեր մէկ պատկերացումը տալ ձայներու եւ ներդաշնակութիւններու միջոցաւ »:

Գուրգէն ամէն բանէ առաջ Հայ էր եւ իր կուրծքին տակ կը տրոփէր հայրենասէրի մը սիրտը, որուն պտուղն էր նաեւ իր «Աւարայրի պա – տերազմ»ը: Անոր ունկնդրութեան պահուն կարելի չէ մասնակից չըլլալ հեղինակին հոգեկան ապրումներուն:

Մանաւանդ նուագախումբին կողմէ Աւարայրի դաշտին վրայ ծագող առաւօտեան լոյսին պատկերացումին եւ արեւապաշտ քուրմերու սրինգներուն նուագէն վերջ, երբ յանկարծ կը լսուի Հայոց աղօթքը:«Հաւատարեսցէ մահս մեր ընդմահու արդարոց»: Երգչախումբին կողմէ միաձայն երգուած այդ պարզ բայց մեր տոհմային ոգին ար – տայայտող եղանակը ինքնատիպ գիւտ մըն է որ խորապէս կը յուզէ, հայրենաբաղձութեամբ կը լնու մեր սիրտերը: Ան կ'ամրապնդէ մեր մէջ յոյսը, այն անխախտ զգացումը որ դարերէ ի վեր հայ ժողովուրդին հոգեկան սնունդն է եղած:

Յայտագրին վրայ կարեւոր տեղ մը տրուած էր նաեւ Գուրգէնի տասներկու երգերուն, ո – րոնցմէ երեքը՝ անտիպ՝ կ'երգուէին առաջին ան – գամ ըլլալով:

Անոնց կատարումին համար իրենց թանկագին մասնակցութիւնը բերած էին, յայտագրի կար – գով, Օրիորդներ Մառի Կառվարենց, Աստղիկ Առաքելեան եւ Իրիս Պիլպիլեան, որոնք բուռն ծափեր խլեցին ունկնդիրներէն: Ինչպէս նաեւ երիտասարդ խմբավար Պ. Օհան Տուրեան որ այնքան ճարտարօրէն վարեց նուագախումբեւերգչախումբը:

Շնորհաւորելի էր նաեւ Սփիւռք Կոմիտաս երգչախումբը որուն, այս առթիւ իրենց անձնուէր մասնակցութիւնը բերած էին Գուրգէնի համակիր ուրիշ գնահատելի ուժեր ալ:

Փարիզի գաղութը այս հանդէսով հաստատեց թէ գիտէ արժանաւորապէս գնահատել իր արուեստագէտները, ու նաեւ յարգել անոր յիշատակը:

Գ. ՔԷՐԷՍԹԷՃԵԱՆ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ԵՐԵԿՈՆ

Մայրամուտ է: Արեւն ինչպէս մի ոսկէ փունջ՝
Վառուած գոյնով ադամանդի եւ ծիրանի,
Կարծես ուզում է շողերով իր լուսաշունչ
Անվերջ ժպտալ իմ նորաբաց Երեւանին:

Եռուզեռ է ծիրանավառ իմ քաղաքում.
Շուրջս աղմուկ, շուրջս ծիծաղ, երգեր ու սէր:
Հովերի հետ շրջում եմ ես ու չեմ յոգնում,
Ինձ դիւթում է երջանկութեան երգը վսեմ:

Շնկշնկում են զեփիւռի տակ ծառերը բիւր,
Կարծես սիրով խօսում են մեղմ նրանք ինձ հետ,
Եւ տուփաշէն կառոյցներին տալով համբոյր՝
Զարդարում են մեր քաղաքը հրաշակերտ:

Լոյսի ծով է Արարատեան այս երեկոն,
Ուր լողում է Երեւանը իմ անմահ.
Եւ ես նրա արեւագեղ լոյսի ներքոյ
Հպարտ սիրով կարդում եմ վառ էջը վաղուայ:

Եւ փարւում է քաղաքը ինձ, ես քաղաքին,
Շուրջս վարդեր, շուրջս երգեր եւ հիացում,
Իր սրտի մէջ նրա գունեղ պատկերն անգին՝
Ես շրջում եմ լոյսի, յոյզի այս փողոցում:

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՆՈՒՉԱՐԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ՑԱՐԳԱՆՔ

ԿՈՄԻՏԱՍԻՆ

Եւ հոս, Փարիզի մէջ, կը տօնուի այսօր, ութսունամեակը ծննդեան Հայու մը, որուն համար չենք կրնար ըսել — «մեռած է»:

Եթէ մահը այս է, Կոմիտաս չէ մեռած:

Ոչ ոք կրնայ փաստել որ ան մահացած է:

Եթէ մահացած է, ուրեմն լռած պէտք է ըլլայ հայկ. երգի քնարը:

Եւ այդ քնարը կը նուագէ: Կ'արձագանգեն հայ շինականի, հայ աշխատանքի երգերը ի ծագաց մինչեւ ի ծագս երկրի:

Կոմիտաս, իր մագնիսացնող ճպոտովը՝ զարկած է առաջին հարուածը՝ եւ խումբը ձայն տուած է անոր: Հսկայ համանուագ մը՝ մարդկային խռչակներէ կազմուած նուագախումբով մը:

Այսօր տակաւին, տարիներ ետքը, Հայոց բեմերէն, կարծես նոյն այդ խումբն է որ կը հնազանդի Կոմիտասի ճպոտին:

Անոր արձագանգն է որ բերնէ բերան, խումբէ խումբ, երկրէ երկիր ալետատան կը տարածուի ինչպէս Ովկեանի ալիքները:

Կ'երգէ Կոմիտաս, հարիւրաւոր եւ հազարաւոր բերաններով:

Սերունդներ իրարու կը յաջորդեն... Պիտի յաջորդեն: Օտարաբարբառ հայորդիներ պիտի երգեն սակայն Կոմիտասի երգերը՝ հայաբարբառ եւ հայաշեշտ:

Կոմիտաս, ոչ միայն հայկ. երգի, այլեւ մայրենի լեզուի փրկիչը պիտի հանդիսանայ մեր մէջ:

Եթէ մենք լռենք, օտարները պիտի երգեն մեր երգերը:

Անոնք անցած են մեր ազգային ծիրէն եւ թափանցած միջազգային սահմանները:

Անցած շաբաթ տօնեցինք, Կոմիտասեան տաճարի քուրմերէն՝ Գուրգէն Ալէմշահի յարգանքի երգահանդէսը:

Հոն, այդ վաղաշէջ տաղանդաւոր տղուն վե – րեւ՝ Կոմիտասի հոգին կը սաւառնէր: Կարծես հայր եւ որդի իրար էին գրկած բեմին վրայ:

Եւ մեր հոգիները կրկին մկրտուեցան այդ օրը: Թօթափեցին օտարութեան փոշին՝ գոնէ քանի մը ժամեր:

Անիմաստ պիտի ըլլար ըսել՝ — «լոյսերու մէջ հանգչիս, ո՛վ Կոմիտաս »:

Անոր հոգին միշտ վէտվէտուն, ձայնի ալիքներուն պէս կը սաւառնի մեր ազգային բեմերու [illegible], մթնոլորտելով մեզ ձուլման վտանգին դէմ:

Երգէ անսպառ, Հայր Կոմիտաս:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Գ.

Գալիս էին պատարարները. ինքը, Պետրոսն էլ, եկաւ Տէրբենդ: Հայերը եւ Վրացիները բա – նակ էին կազմել Գանձակի մօտ եւ սպասում էին Ռուսներին: Բայց Պետրոս Մեծը հարկադրուած եղաւ վերադառնալ Ռուսաստան եւ միայն մի փոքրաթիւ բանակ թողեց Անդրկովկասում, որ Հայերի ու Վրացիների օգնութեամբ կասպից Ծովի վրայ գրաւեց Բագուն, Գիլանը եւ Մազանդարանը: Ահա այդ արշաւանքին Օսմանցիները պատասխանեցին գրաւելով Երեւան, Գանձակ եւ Ղարաբաղ:

Հայերը տեսնում էին, որ իրանց փայփայած յոյսերին մեծ վտանգ էր սպառնում:

Հեշտ էր թօթափել քայքայուող Պարսկաստանի լուծը, բայց հեշտ չէր ազատուել Օսմանեան տիրապետութիւնից, որ աւելի զօրեղ էր, աւելի ծանր: Ուստի Ղարաբաղի եւ Սիւնիքի լեռներում բորբոքուեց պատերազմը Թուրքերի դէմ: Դաւիթ Բէկը մինչեւ վերջին շունչը փառաւոր յաղթու – թիւններ էր տանում: Իսկ երբ նա մեռաւ, Սիւ – նիքն անցաւ Օսմանցիների ձեռքը: Սարը – Մուսթաֆա փաշան քառասուն հազար զօրքով յարձակուեց Ղարաբաղի վրայ:

Ութ օր կատաղի կռիւ էր մղւում նրա եւ տեղացի Հայերի միջեւ, յաղթութիւնը Հայերի կողմն էր, բայց Օսմանցիներն էլ յամառ էին եւ աշխատում էին հասնել իրենց նպատակին:

Սկսաւ մի երկարատեւ մրցութիւն երկու կողմերի մէջ: Հայերը նորից պատգամաւորութիւն ուղարկեցին Ռուսաստան, այդ ժամանակ Պետրոս Մեծը մեռած էր, իսկ նրա քաղաքական ծրագիրը արդէն մոռացութեան էր տրւում: 1726 թուականին հայ պատգամաւորները վերադարձան Ղարաբաղ, բերելով Ռուսաց արքունիքի բարեհաճու – թիւնը եւ խրախուսանքը:

Սակայն օգնութիւնը ուշանում էր: Նա երբեք չեկաւ: Իսկ փոքրիկ Ղարաբաղը հետզհետէ ու – ժասպառ էր դառնում անհաւասար հերոսական կռուի մէջ: Թուրքաց ահագին բանակը, վերջա – պէս, կոտրեց մի բուռն քաջերի յամառութիւնը եւ Ղարաբաղը, դրսից ոչինչ օգնութիւն չստանալով, գլուխ խէջերեց Օսմանեան սրի առաջ: Սարը Մուստաֆա փաշան բնակութիւն հաստատեց Գանձակում, իսկ իր զօրքերի մեծ մասը ցրուեց նուաճած երկրի զանազան մասերում:

Այդ յամառ կռիւների մէջ անուն հանեց մանաւանդ Վարանդայի տիրող Մելիք Հիւսէյնը: Այս մարդը երբեք չհաշտուեց այն մտքի հետ, թէ իր գեղեցիկ երկիրը պիտի Օսմանեան Սուլթանի հարկատու լինի: Նոյնիսկ այն ժամանակ, երբ Ղարաբաղը ճարահատ հնազանդութիւն յայտնեց Մուստաֆա փաշային, Վարանդայի տէրը հա – մաձայնուեց ընդունել նոր կարգերը միայն այն պայմանով, որ Օսմանցիների իշխանութիւնը պայմանական լինի եւ ոչինչ հարկ չստացուի: Նրա յամառութիւնը միացած էր քաջութեան հետ: Սարը – Մուստաֆա փաշան մի կերպ վերջացրեց այդ վէճը, երբ կարողացաւ ստանալ Մելիք Հիւսէյնից մի այլ գիջում. վերջինս թոյլ էր տալիս, որ Օսմանեան մի փոքրիկ զօրաբաժին հաստատուի Վարանդայում: Թուրք հրամանատարը խոհեմութիւն համարեց չգրգռել անվեհեր իշխանը եւ սպասում էր դէպքերի ընթացքին:

Այդպէս մտածում էր Մելիք – Հիւսէյնը: Նրա յամառութիւնը խիստ դատապարտում էր նրա աներորդին, Դիզակի Մելիք – Աւանը: Սա սոսկ քաջութիւնը բաւական չէր համարում մի երկիր կառավարելու համար, պէտք էր եւ խելք, հեռատեսութիւն: Կռիւ մղել թշնամու դէմ — դա սրբազան պարտք է. բայց պատերազմել թէ թըշնամու եւ թէ հանգամանքների հետ՝ — դա շատ դժուար է, անհնարին բան է: Մելիք – Հիւսէյնը համաձայնուեց, եւ սպասում էր, ինչպէս եւ Թուրք փաշան, թէ ինչ կը բերեն հանգամանքները:

Վարանդայի դժբախտութիւնն էր որ կատարուեց փաշայի սպասածը: Մելիք – Հիւսէյնին չէր վիճակուած տեսնել թշնամու տիրապետութեան վերջը: Այն ժամանակ, երբ սկսւում է մեր պատմութիւնը, նա մեռած էր: Մօտ երկու տարի էր անցել այդ օրից, բայց Վարանդան դեռ լաւ չի – շում էր թէ ինչ սարսափելի հարուած էր այդ մեծ կորուստը:

Եւ իրաւ, երկրի բախտը, կարծես, գնաց Մելիքի հետ սեւ հողի տակ: Ամենամեծ աղէտն այն էր, որ Մելիք – Հիւսէյնը չունէր չափահաս ժառանգ:

Ֆրանսայի ներքին կեանքը

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻ՞Ն ԹԷ ԿԸ ԹՈՒԼՆԱՆ.— ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԳԱՂՏՆԻ ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐԸ. — ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՎԵՐԱԳՐԷ ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ ԵՒ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ։

Փարիզեան շրջանի մետաղագործական հաստատութեանց բանուորներուն թիւը 120.000ի հասած էր ուրբաթ օր, բայց ներքին նախարարը յայտարարեց թէ կացութիւնը կը մեղմանայ կարգ մը վայրերու մէջ եւ թէ շատ մը գործարաններու բանուորները մերժած են գործադուլը։

Վարչապետը ժողովի հրաւիրեց ազգայնացուած հաստատութեանց տնօրէնները, ճշդելու համար կառավարութեան քաղաքականութիւնը՝ աշխատավարձքի յաւելման մասին։ Այս հաստատութիւններն են.— Կազ եւ ելեկտրականութիւն, ածխահանքեր, օդագնացութիւն, չորս մեծ դրամատուններ, երկաթուղիները, օդանաւային շինութեանց գործարանները եւ երկու ապահովագրական ընկերութիւններ։ Վարչապետը պատուիրեց խոհեմութեամբ շարժիլ, որեւէ յաւելում ընդունած ատեն, որպէսզի ոչ գիները աւելնան, ոչ ալ ուրիշ գործարաններ դժուարութեան մատնուին։

★ Խլրտումները կը շարունակուին գաւառի մէջ։ Լը Մանի ինքնաշարժի գործարանին (Ռընօ) 4000 բանուորները մեծ մասով գործադուլ յայտարարեցին։ Մարսէյլի մետաղագործական բանուորները քուէարկութիւն պիտի կատարեն երկուշաբթի օր, գործադուլի մասին։

Բանուորական Ուժը (F. O.) անբաւական գտնելով հանդերձ գործարանատէրերու խոստացած յաւելումը (5 առ հարիւր), անգամ մը եւս կը յայտարարէ թէ «բանուորները պէտք չէ մասնակցին ոեւէ քաղաքական գործողութեան,— ինչ աղբիւրէ ալ ներշնչուած ըլլայ.— որ կը ձգտի խախտել վարչական կարգուսարքին հիմերը»։

Թերթերը կը գրեն թէ համայնավարները միջադէպեր կը յարուցանեն ամէն օր։ Ուրբաթ օր Թարպի մէջ (հարաւ-արեւմտեան Ֆրանսա) 800 ցուցարարներ փորձեցին կեցնել այն հանրակառքերը որոնք ունկնդիրներ կը փոխադրէին, լսելու համար զօր. տը Կոլի ճառը։ Երեք ոստիկաններ վիրաւորուեցան։

★ Մ. Նահանգներու ծերակոյտին արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին առջեւ զեկուցում տալով, Պէրրի Պինկմըն, Տնտեսական Գործակցութեան Ֆրանսայի վարիչը, յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը հրամայած է Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան՝ փութացնել իրենց ջանքերը՝ խորտակելու համար Եւրոպայի վերականգնումը։ Եւ աւելցուց.— «Համայնավարներուն ազդեցութիւնը կը տկարանայ Ֆրանսայի մէջ, քանի կը բարուոքին տնտեսական պայմանները, բայց Մոսկուայէն տրուած հրահանգները աւելի կեդրոնացեալ ջանք կը թելադրեն։ Ամէնէն դէշ բանն է լքել կիսովին կատարուած գործ մը։ Մենք աքանչելի պատեհութիւն ունինք յաջողելու, եթէ ամուր կենանք։ Խ. Միութիւնը ամէն միջոց կը փորձէ տապալելու համար Ֆրանսայի տնտեսութիւնը, աջակցութեամբ Ֆրանսացի համայնավարներու դիւրահաւան փոքրամասնութեան մը»։

★ Համայնավար կուսակցութեան Քաղաք. Բիւրօն ուրբաթ օրուան նիստին մէջ բանաձեւ մը քուէարկեց, որով «բանուոր դասակարգին եւ հանրապետական երկրին առջեւ կը ձաղկէ այն ֆաշական դաւադրութիւնը զոր կը պատրաստէ տը Կոլ՝ կառավարութեան մեղսակցութեամբ»։ Այս առթիւ զանազան դէպքեր յիշելով, կ՚ըսէ.— «Ահա թէ ինչու տը Կոլ կը կրկնէ ամէն վայրկեան «մեր ժամը կը մօտենայ»։ Յետոյ կը յայտարարէ թէ «ոչինչ կ՚ապացուցանեն խռովարար տը Կոլի եւ Պիտոյի հերքումները եւ պարզապէս կեղծիք են»։ Իբրեւ դաւադիր կ՚ամբաստանէ նաեւ զօր. Պիյեօթը, եւ կ՚ազդարարէ թէ «բանուոր դասակարգը եւ ամբողջ ժողովուրդը թոյլ պիտի չտան որ խեղդուի հանրապետութիւնը, պիտի չթողուն Ֆրանսայի մէջ հաստատել օտարէն ներշնչուած դիկտատուրա մը որ ամօթալի կրկնութիւնը պիտի ըլլար վիշիականութեան»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՕՐ. ՌԸՎԷՌ եւ ազգ. պաշտպանութեան նախկին նախարարը՝ Քոստ Ֆլոռէ դէմ դիմաց հանուեցան քննիչ յանձնաժողովին առջեւ։ Այս առթիւ ծանր խօսքեր փոխանակուեցան։ Զօրավար Ռըվէռ միշտ կը մերժէ անուններ յայտնել։

ՊՈՒՔՐԷՇԻ ամերիկեան դեսպանատան նաւային կցորդը, Քարփ, որ Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն կ՚երթար Հունգարիոյ ճամբով, մեռած եւ յօշոտուած գտնուեցաւ Սալցպուրկի մէջ (Աւստրիա)։ Կը կարծուի թէ սպաննուած է, եւ կամ կառախումբէն վար ինկած։ Մեռեալ բարեկամն էր ամերիկացի Վոկըլըրի, որ 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Փէշթայի մէջ։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ 80ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ
Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ
Կիրակի 26 Փետրուար, ժամը 14.30ին։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի, 11 Մարտ շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Patronageի սրահը, 32 rue Danton, Kremlin Bicètre։

Ղեկավարութեամբ Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ «ԱԴԱՄԵԱՆ» թատերախումբի քանի մը դերասաններուն։

Մուտքը 100 — 150 ֆրանք։
Իջնել Փորթ տ՚Իթալի։

19րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանին

Կիրակի 5 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 14.30ին, Centre Marcelin Berthelot, 28bis rue St. Dominique, Paris (7), métro Invalides։

Մասնակցութեամբ Հայ Արենոյշներուն, ֆրանսական սկաուտական միութեանց, եւ Փարիզի օտար սկաուտական խումբերուն։

Սկաուտական ներկայացումներ Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ։ Հայկական երգեր եւ պարեր։ Կը ներկայացուի նաեւ հայերէն՝ Մօլիէռի «ՆԱԽԱՆՁՈՏ ՊԱՐՊՈՒՅԷՆ», կատակերգութիւն 1 արար։ Տոմսերու գիները՝ 300, 200, 150 ֆրանք։
Կդ. ԽՆԴՐՈՒԻ ՃՇԴԱՊԱՀ ԸԼԼԱԼ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Սէնթ Էթիէնի Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց, որոնք օժանդակեցին «Գթութեան շաբաթ»ին հանգանակութեան։ Ընդհ. գումարը եղած է 11.360 ֆրանք։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Խանում Աղաթեան եւ զաւակները, Սարգիս, Մարի եւ Ռոզ Աղաթեաններ, Պ. Տիգրան Թումայեան, Պ. Թ. Կիրակոսեան եւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝ Պ. ՊԵՏՐՈՍ ԱՋԱՏԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Տէր եւ Տիկին Բ. Տամլամեան իրենց որդւոյն Վահէ Տամլամեանի Ժան Ալանեանի հետ ամուսնութեան առթիւ կը նուիրեն տասը հազար ֆրանք, հետեւեալ չորս բարենպատակ միութիւններու (իւրաքանչիւրին 2500 ֆրանք).— Եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմին, Աղքատախնամ ընկերութիւն, Հայ Կարմիր Խաչ, եւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչ։ Ստանալ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատունէն։

Եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմինը ստացած է նաեւ հետեւեալ նուէրները.— Ֆօթօ Սուրէն 1500 ֆր.։ Պ. Ե. Սարաֆեան հազար ֆրանք։ Իսկ Պ. Փաթթուկեան հազար ֆրանք, Պ. Լեւոն Տօնիկեանի աղջկան ամուսնութեան առթիւ։

ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ

Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ – Գ. ԱԼԷՄՇԱՀ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ս. Մուրատեան վարժարանի աշակերտներէն, Կիրակի 12 Մարտ, ժամը ճիշդ 15.30ին։

1.— ԹԷՈԴՈՐ ՍԱԼՀՈՒՆԻ ողբերգութիւն 4 արար, ազգային պատմական դրուագ Ս. Գ. Լուսաւորչի դարուն։

3.— LE COLIS DE M. DOMINIQUE comédie en un acte։

3.— ԵՐԳԻ ԴԱՍԸ, երգախառն զաւեշտ մէկ արար։

4.— ԿԸԼԿԸԼ ՄԱՐԳԱՐ, զաւեշտ մէկ արար։

Տոմսերը կանխաւ ապահովել, Մուրատեան վարժարան, 26 rue Troyon, Sevres (S. et O.)։

ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԳԻՐՔ ՄԸ
Վ. ՄԻՆԱԽՈՐԵԱՆԻ
1915Ի ԹՈՒԱԿԱՆԸ
(Արհաւիրքի օրեր)

ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ՍԱՄՍՈՆԻ ԵՒ ՍԵՒ ԾՈՎՈՒ ՀԱՅԱԶԻՆՋ ՍԱՐՍԱՓՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅԼԱԶԱՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒ։ 470 մեծադիր էջ, վենետիկեան շքեղ տպագրութեամբ։ Գին հազար ֆրանք, թղթատարով 1100 ֆրանք։
Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)

Օր. ՄԱՌԻ ՏԻԼԻՋԵԱՆ
Պ. ՌՈՒԲԷՆ ԴԱՒԻԹԵԱՆ
Նշանուած
Cannes 19 Փետրուար 1950 Meudon

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի, Salle Jean Jaurès; ժամը 10ին։ Կը խօսի ընկեր ՊԵՏՐՈՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ֆ. Հ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 3ին, Հայոց մատուռին սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Ց. Դ. «Նոր Սերունդի» Օրը կ՚ըտօնուի, Ալֆորվիլի մէջ, Մարտ 5ին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան։ Նիւթը կը ներկայացնէ՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ
«Ի՞ՆՉ Է ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԷՆ»։

Մուտքը ազատ է։ Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն։ Կը խնդրուի այն անդամներէն որոնք կ՚ուզեն մասնակցիլ վիճաբանութեանց, նախօրօք պատրաստուիլ։

ՄԱՐՍԷՅԼ քաղաք երկուշաբթի 27 Փետրուար։

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Պոմոնի (Մարսէյլ) Թաղ. խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ Գեր. Հայր ՅՈՎՍԷՓ ԴԱՒԻԹ, հայերէն պիտի բանախօսէ Պոմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ, յառաջիկայ 5 Մարտ, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, նիւթ ունենալով «Մեր նախնեաց կրօնական եւ ազգային պատմութիւնը»։ Շարժանկարով պիտի ցուցադրէ (լուսանկարչական գունաւոր հիանալի պատկերներով՝ Ֆապիոլայի ֆիլմը, projection fixeով)։ Մուտքը ազատ է։

THEATRE IENA

21 h. Mercredi 1 Mars 950

ALAIN NOY, MALKA RIBOWSKA
dans JUNGLES

Essai dramatique en 3 tableaux de J.J.Varoujean et R. Durran avec Pierre Lucas Varoujean։

Եկէք տեսէք բեմադիր Վարուժան Ուզունեան իր ֆրանսական խմբով, Չորեքշաբթի երեկոյ, Մարտ 1ին։ Տոմսերը կը վաճառուին Պ. Պ. Պարսամեանի եւ Բալուեանի մօտ։ Այժմէն ապահովեցէք։

Երաժշտագէտ Գ. Ն. Սերգոյեանի

կողմէ երգուած 8 եկեղեցական երգերու երգապնակները հրապարակ ելած են եւ կը ծախուին Պարսամեան գրատունը, 46 rue Richer, Paris (9)։

Կամ հեղինակին՝ Պ. ՍԵՐԳՈՅԵԱՆի մօտ, 27 rue Victor Hugo, Rosny s/Bois։

Մեր հոգեզմայլ շարականները պէտք է լսուին նաեւ հայ տունէն ներս եւ անոնցմով լեցուին մեր նոր սերունդի պատանիներուն հոգին։ Յարգելի երաժշտապետի ձեռնարկը լաւագոյն առիթն է այդ նպատակին հասնելու։

Ահա եւ երգերը.—
1.— ՈՒՐԱԽ ԼԵՐ (հարսանեկան եւ ԴԱՐՁ ԱՆՁՆ ԻՄ (յուղարկի)։ 2.— ՅԱՐԵՒԵԼԻՑ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻՔ, ԱՆԵՂԱՆԵԼԻ։ 3.— ՃԱՆԱՊԱՐՀ, ԴՈՒՌՆ ԿԵՆԱՑ։ 4.— ՃԱՆԱՊԱՐՀ (յորդորակ), ԴՈՒՌՆ ԿԵՆԱՑ (յորդորակ)։ Վերջին երեքը Արեւադալի մեղեդիներ են։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 փր. C.C.P.Paris 1678–63
Mardi 28 Février 1950 Երեքշաբթի 28 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6089–Նոր շրջան թիւ 1500

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱԶԳԱՅԻՆ ԲՈՒԺԱՐԱՆ»

Ցաճախ դիտել տուած ենք թէ իւրաքանչիւր գաղութ, ինքն իր մէջ ամփոփուած ըլլալով, ընդհանրապէս հարեւանցի կը նայի դուրսը, իր անմիջական սահմաններէն անդին:

Այս է պատճառը որ երբեմն աչքէ կը վրիպին շատ մը հանրօգուտ հաստատութիւններ եւ հիմնական ձեռնարկներ, զանազան գաղութներու մէջ:

Առ հասարակ, թերթերն ալ կը գոհանան կիսկատար տեղեկութիւններով: Նոյնիսկ այն միջավայրին մէջ ուր կը գտնուին այդ հաստատութիւնները:

Նկարագրութիւններ եւ կոչեր կը կարդաք հանդիսաւոր առիթներու մէջ, առանց մեծ տպաւորութիւն մը կրելու, երբ ծանօթ չէք բովանդակութեան: Երբ նիւթեր կը պակսին, չափելու համար կատարուած աշխատանքին մեծութիւնը:

Վերջերս պաշտօնական հրատարակութիւն մը ստացանք Պէյրութէն, «Հայ Ազգային Բուժարան», պատրաստուած՝ Ցորբելենական Կեդր. Ցանձնախումբին կողմէ: Լայնանիստ եւ պատկերազարդ հատոր մը: Աւելի քան 200 էջ նիւթ, պատմական, վիճակագրական, հաշուական: Պատմութիւնը բուժարանի 25ամեայ գործունէութեան (1923 — 1948):

Ի՞նչ է «Հայ Ազգային Բուժարանը»: Ե՞րբ հաստատուեցաւ: Ի՞նչ էր երէկ, եւ ի՞նչ կը ներկայացնէ այսօր:

1921 — 22ին, Հայաջինջ Սարսափներէն փրկուած բազմութիւններ կ'ապաստանին Լիբանան: Կը հաստատուին գաղթակայաններ — Հիւղաւան կամ Վրանաքաղաք — զարհուրելի պայմաններու մէջ:

— «... Բայց թշուառութիւնը կանգ չառաւ Պէյրութի դուռներուն առջեւ, այլ շարունակուեցաւ նոյնիսկ նորաշէն հիւղաւաններէն ներս, ուր բնակութեան պայմանները սկիզբէն իսկ խիստ աննպաստ էին: Տախտակներէ ու թիթեղի կտորներէ կերպով մը շտկուած խեղճուկ տնակներով ու խանութներով խճողուեցան՝ նեղլիկ ու աղտոտ փողոցները:

... Նման գէշ պայմաններու մէջ բնականաբար ազատօրէն պիտի տարածուէին այլեւայլ վարակիչ հիւանդութիւններ: Այդպէս ալ եղաւ: Եւ յատկապէս *Թոքախտը*, որ զարգանալ գիտէ առաւելաբար՝ թշուառութեան մատնուած, սնունդի պակասէն տառապող բազմութեանց մէջ, սկսաւ արագօրէն տարածուիլ Պէյրութի հայկ. հիւղաւաններէն ներս»:

Այս աճաւոր թշուառութեան առջեւ, երեք յարանուանութեանց պետերը խորհրդակցական ժողով մը կը հրաւիրեն 1923ի գարնան, եւ կ'որոշուի սեփական ապաքինարան մը հաստատել:

Քանի մը ամիս վերջը, 1923 Յուլիս 1ին կը բացուի ազգ. բուժարանը, Պէյրութէն 20 քիլ. հեռու, Մամըլթէյնի մէջ, Շէնք մը տրամադրուած էր Ամերիկացիներու կողմէ, ուր հազիւ 20 — 40 հիւանդներ կարելի էր տեղաւորել:

— «Դժբախտաբար այդ շէնքը թերութիւններ շատ ունէր: Բաւ է յիշել, որ շէնքին մէջ ջուրի խողովակներ չկային, ոչ ալ որեւէ աղբիւր կար մերձակայքը: Եւ ոչ միայն խմելու ջուրը, այլ նոյնիսկ լուացուելու համար անհրաժեշտ ջուրը պէտք էր բերել Բուժարանէն մէկ քիլմ. հեռուն գտնուող Մամըլթէյն գիւղէն, տակառաքարձ սայլերով կամ էշով»:

Զօրրորդ տարին կը յաջողին «Ջուրը խողովակներով հիւանդանոց բերել»: Ուրիշ բարեփոխումներ ալ կը կատարուին, բայց անօգուտ: Հիւանդներն անգամ լեզու ելած էին եւ կ'աղաղակէին — ազատեցէք մեզ այս տեղէն:

Պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն, 1923 — 1928 ընդունուած 261 հիւանդներէն 157ը մեռած էին:

Բազմաթիւ դիմումներէ վերջ, 1931ի աշնան կ'որոշուի գետին մը գնել եւ բուժարանը կառուցանել օդասուն վայրի մը մէջ:

Այս որոշումն ալ կը գործադրուի նոյն համբերատարութեամբ եւ յարատեւութեամբ, թէեւ կաթողիկները քաշուած էին 1931ին:

Կ'արժէ քիչ մը աւելի լայնօրէն խօսիլ այդ մասին, պարզելու համար ձեռնարկին մեծութիւնը եւ խարութիւնը: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԱՍ ՄԸ ՄԵԶԻՊԷՍՆԵՐՈՒՆ

Վերջին շաբթուան քաղաքական մեծ դէպքը Անգլիոյ երեսփ. ընտրութիւնն էր:

Եթէ հետեւեցաք մամուլին արտայայտութեանց, խոշոր խոշոր խորագիրներով, անշուշտ նկատեցիք որ դուրսը շատ աւելի իրարանցում կը տիրէր քան բուն իսկ Անգլիոյ մէջ:

Կարծեմ Ֆրանսայի չափ բնակչութիւն ունին բրիտանական կղզիները եւ չորս կուսակցութիւն: Այս չորսն ալ շատ գտնելով, ամենայն պարզութեամբ հրապարակէն քշած են երկուքը:

Ի՞նչ պէտք կայ գլուխ ճաթեցնելու երբ երկուքը բաւական են երկիր մը տիրաբար կառավարելու համար: Անհրաժե՞շտ է այրուբենին բոլոր տառերը օգնութեան կանչել, կառավարութիւն կազմելու կամ տապալելու համար:

Հազիւ քանի մը քիլոմեթր լայնքով ջուր մը կը բաժնէ անգլեւսաքսոն ցամաքամասը բուն Եւրոպայէն: Եւ սակայն ի՛նչ ահագին տարբերութիւն քաղաքական ըմբռնումներու, բարքերու, ջիղերու: Երկու աշխարհներ, այնքան աննման իրարու: Մենք մանաւանդ, չորս հովերու տարուբեր բազմութիւններ, ո՛րքան սորվելիք բաներ ունինք մէկէն եւ միւսէն:

Ո՞ւրկէ գտնել սակայն այնքան խոհեմութիւն, այնքան քաղաքական հասունութիւն ու հեռատեսութիւն որ կարենանք դատել մեր աչքին առջեւ կատարուած այս պատմական դէպքերը:

Երկու քաղաքական կուսակցութիւններ բաւական կը համարուին բրիտանական կայսրութեան — չորս հարիւր միլիոն — իսկ մեր տարագիր մէկ միլիոնին տասներկուքն ալ չի բաւեր...

Անշուշտ «յառաջդիմական»ը մենք ենք, եւ ոչ թէ անոնք: ՍՕՍԻ

ԱՅՍՕՐ, 28 ՓԵՏՐ. վերջին պայմանաժամն է, կատարելու համար տուրքի առաջին առժամեայ վճարումը (մէկ երրորդ): Անուհետեւ 10 առ հարիւր աւելի պիտի վճարէք:

ՁԻՒՆ ԵՒ ԿԱՐԿՈՒՏ եկաւ Փարիզի մէջ, կիրակի օր, բուռն փոթորիկ մը վերջ: Օդը նորէն պայծառացաւ, բայց կծու ցուրտ մը կը տիրէ ամէն կողմ:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան ազգ. խորհուրդը բացառիկ նիստ մը գումարելով, անհրաժեշտ չգտաւ անմիջապէս մասնակցիլ դահլիճին, բայց որոշեց ուժ տալ հաստատապէս: Յետոյ որոշեց ընտրական օրէնքի բարեփոխում պահանջել: Քննեց նաեւ միջազգային խնդիրներ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը ապահովութեան երաշխիք պահանջեց արեւմտեան պետութիւններէն, հետեւեալ յայտարարութեամբ,— «Ես վճռապէս հակառակ եմ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման, բայց արեւմտեան պետութեանց պարտականութիւնն է պաշտպանել գերման դաշնակցային հանրապետութեան հողը»: Այս առթիւ հերքեց այն լուրերը թէ ծանրացած են յարաբերութիւնները արեւմտեան պետութեանց հետ:

ԻՍՐԱՅԷԼ զէնք եւ ռազմանիւթ խնդրեց Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն, բանակը զօրացնելու համար: Երկու կառավարութիւնները պիտի պատասխանեն համախորհուրդ, նախապէս ապահովութիւն պահանջելով որ զէնքերը միայն պաշտպանողական նպատակներ ուպիտի գործածուին: Իսրայէլի զէնքերուն մեծ մասը գնուած է Չեխոսլովաքիայէն, արաբեւհրէական պատերազմի ընթացքին: Մ. Նահանգներու Արտածում – Ներածում դրամատունը անցեալ տարի հարիւր միլիոն տոլար փոխ տուաւ Իսրայէլի, երկրին վերակազմութեան համար:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ զինեալ ուժերէն անջատուեցաւ նաւատորմը, կազմելով առանձին նախարարութիւն մը, ինչպէս կը ծանուցանէ պաշտօնական զեկոյց մը: Նոր նախարարն է ծովակալ Իվան Եումանշեւ:— Մոսկուայի «Գրական Թերթ»ին խմբագրապետ նշանակուեցաւ թատերագիր Կոստանդին Սիմոնով, յաջորդելով Վ. Երմելովի: Այս փոփոխութիւնը հետեւանք է խիստ քննադատութեանց:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ վար դրին ռումանական, հունգարական եւ պուլկարական ստացուածքները, արգելքի տակ առնելով դրամատուններու հետ եղած գործառնութիւնները:

Բանուորական խլրտումներ կը ծանրանան

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ՎԱԽԵՐ

Տեղական թերթերը վրդովիչ տեղեկութիւններ կը հաղորդեն բանուորական խլրտումներու մասին, որոնք հետզհետէ կը ծանրանան:

Մետաղագործական բանուորներու գործադուլէն վերջ, միւս հաստատութեանց աշխատաւորներն ալ քուէարկութիւններ կը կատարեն: Մասնաւորապէս մտահոգութիւն կը պատճառեն Փարիզի մեթրոյի եւ հանրակառքերու աշխատաւորները, որոնց քուէարկութիւնը պիտի վերջանայ այսօր, երեքշաբթի: Կարգ մը շրջանակներ կը վախնան որ գործադուլ յայտարարուի նոյնիսկ այսօր: Ամէն պարագայի մէջ, անակնկալներ միշտ հաւանական են այս շաբթուան ընթացքին: Եթէ կազի, ելեկտրականութեան եւ փոխադրութեանց բանուորներն ալ աշխատանքը դադրեցնեն, 250.000 նոր բանթողներ աւելցած պիտի ըլլան այն 150.000ին վրայ որ գործադուլ յայտարարած են Փարիզի մէջ:

Ինչպէս կը յիշուի, մետաղագործական բանուորներու գործադուլը սկսաւ Ռընոյէն, անցեալ երեքշաբթի օր, երբ 30—35 հազար բանուորներ դադրեցուցին աշխատանքը: Թերթերը կը գրեն թէ 19.513 բանուորներ թեր քուէարկած էին, 7673 հողի դէմ: Այս գործադուլը ազդանշան մը եղաւ միւս մետաղագործական հաստատութեանց համար: Ոստիկանութիւնը հարկադրուեցաւ միջամտել, պարպելու համար գործարանները: Շարժումը կը ծաւալի նաեւ գաւառի մէջ:

★ Մեթրոյի եւ հանրակառքի սէնտիքաներուն ներկայացուցիչները կը հաւաստեն թէ աշխատաւորներուն 90 առ հարիւրը համաձայն են գործադուլի: Պետական պաշտօնեաններուն մէջ ալ խլրտումներ կը նշմարուին: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը ընդհ. քուէարկութեան պիտի ձեռնարկէ, եթէ միւս Միութիւնները համաձայն չըլլան:

★ Սէն – Ժէռմէն – Ան Լէյ քաղաքապետը (փարիզեան շրջան), որ տը Կոլի կուսակցութեան կը պատկանի, հրաժարեցաւ շաբաթ օր, երբ քաղաքապետական խորհուրդը երկու միլիոն ֆրանքի վարկ մը քուէարկեց, օգնելու համար Փուասիի բանթողներուն:

★ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը 24 ժամուան գործադուլի հրաւիրեց Մարսէյլի նաւահանգստի բանուորները, խափանելու համար զինամթերքի առաքումը դէպի Հնդկաչին:

Լա Ռոշէլի քարափի բանուորներէն չորսը վեց օրէն չորս ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցան, ամբաստանուած ըլլալով թէ անարգած են այն զինուորները որոնք կը պաշտպանէին շոգենաւ մը բեռցնող նաւաստիները:

Հիւսիսային Ֆրանսայի հիւսուածեղէնի գործարաններուն մէջ ալ խլրտումներ սկսած են:

★ Միեւնոյն ատեն բանակցութիւններ կը կատարուին կառավարութեան հետ, միջին ելք մը գտնելու համար: Առջի օր հրամանագիր մը հրատարակուեցաւ, իրաւարար մարմիններու կազմութեան մասին: Այս մարմիններուն մէջ երեքական ներկայացուցիչներ պիտի ունենան գործատէրերը եւ բանուորները, նախագահութեամբ աշխատանքի նախարարութեան ներկայացուցիչին:

★ Կիրակի օր միջադէպ մը պատահեցաւ Միլաթիէռի մէջ (Լիոն), զօր. տը Կոլի հետեւորդներուն կողմէ սարքուած ժողովի մը առթիւ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ 2—300 համայնավարներ փորձեցին խգել ոստիկանական շղթան ճաշարանի մը առջեւ ուր հաւաքուած էին զօրավարին կուսակիցները: Հարկ եղաւ ապահովութեան պահակներն ալ օգնութեան կանչել: Իրարանցումի պահուն վիրաւորուեցան չորս ոստիկաններ եւ վեց համայնավարներ: Նետուած քարերէն վիրաւորուեցաւ նաեւ համայնավար երեսփոխան մը, Ֆռոլոֆ: Երկու ցուցարարներ ձերբակալուեցան, բայց յետոյ արձակուեցան, երբ համայնավարները ազատ ձգեցին երեք պատանդներ:

★ Ապահովութեան տեսչութիւնը եօթը թոն զէնք եւ ռազմանիւթ երեւան հանեց Պարպաղանի մէջ (Հոթ Կառոն), սպանիացի համայնավարներու մօտ: Զէնքերուն մէջ կային գնդացիրներ եւ ամէն տեսակ հրացաններ առատ ռազմամթերքով: Թերթերը կը գրեն թէ կատարեալ զինարան մըն էր որ կը բաւէր վաշտ մը սպառազինելու: Նոյն աղբիւրին համաձայն չորս թոն զինամթերք ալ գտնուած է ուրիշ ագարակի մը մէջ, դարձեալ Սպանիացիներու քով:

★ Զօր. տը Կոլ կը շարունակէ քարոզչական պտոյտներ կատարել գաւառի մէջ, երկու ամիսէ ի վեր: Թերթերը կը գրեն թէ դեռ մէկ ամիս ալ պիտի շարունակէ եւ թէ շատ լաւատես կ'երեւայ: Հիմնուելով գաւառի մէջ կրած տպաւորութեանց վրայ, կը կարծէ թէ իր կազմակերպութիւնը կրնայ 300 աթոռ շահիլ 621ի վրայ, եթէ երեսփ. ընտրութիւններ կատարուին յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ո՞Վ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵՑ ՓԵՏՐ. 18Ը

Ցեղկոմի եւ Կարմիր Բանակի ժամանումով ստեղծուած աննպաստ տրամադրութիւնները՝ կը-նային սահմանափակուիլ անտարակոյս:

Դժբախտաբար, այդ մասին չէին մտածեր մեր երկրի նոր եւ եկւոր իշխանաւորները: Ընդհակառակն, անոնց միակ մտահոգութիւնն էր կարծես, փոթորկել ներքին անդորրութիւնը եւ անշրջելի բանալ ժողովրդի եւ իշխանութեան մէջ:

Ցեղկոմը իր անդրանիկ պարտականութիւնը նկատեց չեղեալ յայտարարել Դեկտեմբեր 2ին Լեգրանի եւ Հ. Հանրապետական կառավարութեան կողմէն ստորագրուած համաձայնութիւնը:

Դեկտեմբեր 6ին, նորակազմ Չեկան հրապարակ եկաւ, հայ ժողովուրդին մօտէն ծանօթացնելու իր դաժան դէմքը: Հայաստանի իւրաքանչիւր քաղաքացի, այլեւս թեկնածու էր Չեկայի մշտական հիւրընկալութեան:

Զինուորական հսկողութիւն հաստատուեցաւ պետական եւ հանրային հաստատութիւններու առջեւ, փողոցներու անկիւնները եւ կարեւոր հրապարակներու վրայ: Խնթեւ եւ ծանր գնդացիրներու ցուցադրութիւնը, այսպէս քիչ մը ամէն կէտին վրայ անհրաժեշտութիւն համարուեցաւ, պըկելու խաղաղութեան եւ հանգստի կարօտ ջիղերը:

Թող այս մասին խօսին ուրիշները, ամէնէն առաջ Ց. Քաջազնունին՝ հեղինակը «Դաշնակցութիւնը անելիք չունի այլեւս» գրքոյկին:

— «Երկուուկէս ամիս (առաջին շրջանում, մինչեւ Փետրուարեան ապստամբութիւնը) կառավարեցին երկիրը բոլշեւիկները:

Լաւատեսների յոյսերը չարդարացան: Այն օգնութիւնը — քաղաքական ու տնտեսական — որ սպասում էինք Ռուսաստանից, չստացուեց: Ապա՝ հաստատուեց մի ռեժիմ, որին չի կարելի տալ ուրիշ անուն, քան սանձարձակ եւ վայրագ բռնութիւն: (Յ. Քաջազնունի, «Դաշնակցութիւնը անելիք չունի այլեւս» էջ 46):

Ինչո՞վ արտայայտուեցան այս «սանձարձակ եւ վայրագ բռնութիւնները», լսենք այս անգամ, բոլշեւիկ պատմաբան Բորեանը.—

— «Ցեղկոմը, ձեռնարկեց անխնայ եւ վնռական բռնագրաւումների ու պետականացումների, առանց խտրութեան եւ առանց դասակարգային սկզբունքի, առանց հաշուի առնելու գիւղացիութեան ընդհանուր տնտեսական դրութիւնը եւ նրա հոգեբանական վիճակը:

«... Անկարգ կերպով գրաւում ու պետականացւում էր ամէն ինչ, զինուորական հագուստներ, արհեստաւորների գործիքներ, մանւոր եւ ամէն տեսակի բրնձի աղօրիներ, անխտիր բոլոր ջրաղացները, սափրիչի գործիքներ, մեղուի փեթակներ, սպիտակեղէն, հագուստ, քաղաքացիների տան կահ– կարասիներ, առանց նկատի ունենալու նրանց դասակարգային վիճակը, եւայլն...: (Բորեանի այս տողերը առնուած են Ս. Վրացեանի «Հայաստանը Բոլշեւիկեան Մուրճի եւ Թրքական սալի միջեւ» գրքէն):

Գործնական կեանքին մէջ կատարուած այս արարքներուն, բոլորովին ներդաշնակ եղանակով կը կատարուէր նաեւ գրաւոր եւ բանաւոր քարոզութիւնը:

— «Կոմունիստ» պաշտօնաթերթը՝ շարունակ գրում էր ջարդարար յօդուածներ: Ցեղափոխութեան յաղթանակը — ասում էր — ապահովուած չէ Հայաստանում, որովհետեւ այստեղ չէ եղել քաղաքացիական պատերազմ: Կռիւ է հարկաւոր, որպէսզի ինկապէս բնաջինջ լինին հակայեղափոխական տարրերը, կռիւ է հարկաւոր, որպէսզի խորանայ բանուորա – գիւղացիական դասակարգային գիտակցութիւնը: Ցեղափոխական պրոլետարիատը պիտի թափէ իր ձեռքով բուրժուազիի արիւնը, որպէսզի անանցանելի վիհ բաց անի իր եւ նրա միջեւ»:

Քաջազնունին, որ այնքան յստակ գծերով կը ներկայացնէ տիրող այս հոգեբանութիւնը, դարձեալ ինքն է որ կը դատապարտէ խստութեամբ:

Մանաւանդ՝ որ օրուան իշխանութեան դէմ «հակադիր ուժեր հակառակ հոսանքներ, դաւադրող տարրեր չկային ասպարիզում»:

Տարբեր բացատրութեամբ այս միեւնոյն հաստատումը չէ՞ որ կ'արտայայտուի Ս. Լուկաշինի հետեւեալ տողերուն մէջ.

— «Իշխող դասակարգերի բուրժուական – ազգայնական իդէոլոգիայի ազդեցութիւնն աշխատաւոր մասսաների մտքերի վրայ հազուադէպ է ընդհատուած եղել այլուր այնքան կտրուկ եւ վճռականօրէն, ինչպէս այն ժամանակ Հայաստանում»: («Խ. Հայաստան» հինգ տարի, 1920 — 1925):

«Հակադիր ուժեր» գոյութիւն չունէին եւ ոչ ալ «դաւադիրներ», կը հաստատէ գիտակցաբար եւ աղմուկով բոլշեւիկեան դիրքերը անցած Յ. Քաջազնունին: Հայաստանի մէջ, հայ աշխատաւոր զանգուածի մտքերու վրայէն «կտրուկ եւ վճռականօրէն» անհետացեր է հայ «բուրժուական – ազգայնական» գաղափարաբանական ամէն ազդեցութիւն, կը վկայէ խորհրդահայ ամենահեղինակաւոր դէմքերէն՝ Ս. Լուկաշին:

Զենք ծանրանար այլեւս արտաքին քաղաքական պատճառներու վրայ, որոնք ոչ նուազ վարկաբեկեցին օրուան Տօն – Քիշոտները:

Այս քանի մը թռուցիկ փաստերը արդէն, բաւական են հաստատելու օրուան վարիչներու ոճրային արարքները:

Եթէ ի վերջոյ բոլշեւիկեան իշխանութիւնը, երկուուկէս ամիս վերջ, օր մը, իր դէմ գտաւ Հայաստանի ամբողջ ժողովուրդը, առանց դաւանանքի, կրօնքի եւ սեռի խտրութեան, ինքն էր, միայն եւ բացառաբար ինք բուն հեղինակն ու պատասխանատուն:

«Փետրուարեան ապստամբութիւնը, բոլշեւիկների գործն էր ամբողջովին, բնական հետեւանք նրանց բռնութիւնների ...»:

«Դաշնակցութիւնը ոչ միայն չի կազմակերպել, ոչ միայն չի ցանկացել, այլեւ հակառակ է եղել ապստամբութեան»: (Ընդգծումները իմս են. — Ց. Քաջազնունի, «Դաշնակցութիւնը Անելիք չունի այլեւս»):

Այս իրողութիւններուն հակառակ, եթէ մեր անպարկեշտ եւ անուղղայ հակառակորդները կ'ուզեն Փետրուարեան ժողովրդական ապստամբութեան տալ տարբեր բովանդակութիւն, մանաւորաբար վարկաբեկելու համար Դաշնակցութիւնը, զուր են իրենց բոլոր ճիգերը:

Փետրուար 18ը մեր նորագոյն պատմութեան ամենամեծագոյն դիմադրութիւնն է, ուղղուած, ամենադաժան իրաւակարգի մը դէմ: Դաշնակցութիւնը հոն էր այո, պայքարի առաջաւոր դիրքերու մէջ, բռնութեան դէմ ոտքի ելլող ազատատենչ հայութեան կողքին:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Յ. Գ.— Ծանօթ թերթուկը, դեռ այս շարքը չաւարտած, նորէն հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով, Հիթլէրի հետ կը կապէ իմ անունս: Ինչպէս միշտ, երբեք պիտի չորակեմ զիրենք՝ իրենց իրական անուններով, արգահատելով իրենց ողբալի վիճակին: Երկու հարցում միայն.—

Ա.— Ո՞վ էր որ 1939ի Օգոստոս 23ին դաշնագիր կնքեց Հիթլէրի հետ, աջակցելով Ֆրանսայի պարտութեան:

Բ.— Ո՞ւր էի՞ն եւ ի՞նչ կ'ընէին 1939 Սեպտեմբերէն մինչեւ 1941 Յունիս 22, Ֆրանսայի ամէնէն տաղնապալի օրերուն, Փարիզ նստած «Սովետ. Հայաստանասէր» մեր օրուան «հերոս»ները:

Երբ այս հարցումներուն պատասխանեն, ուրիշներ ալ պիտի ուղղեմ, իրենց յիշողութիւնը թարմացնելու համար:

Ս. Տ. Թ.

Նոր սերունդին ձայնը

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սիրելի «Յառաջ»: Ատենէ մը ի վեր, սիւնակներուդ մէջ, զանազան առաջարկներ եւ խորհրդածութիւններ կ'ըլլան նոր սերունդի փրկութեան համար: Մասնաւորապէս Վահէի հըրաւէրը երիտասարդներուն, մղեց զիս գրի առնել մտածումներս՝ այս կենսական հարցի մասին:

Մեր նիւթն է «ինչպէ՞ս փրկել նոր սերունդ»ը: Բայց թոյլ տուէք յուզել ուրիշ հարց մը որ ոչ նուազ մտահոգութիւն կը պատճառէ,— Հին սերունդին ուծացման պատկերը:

Բաւական մեծ թիւ մը կը կազմեն, անոնք որ, ծնած ու հասակ նետած ըլլալով հանդերձ մայրենի հողին վրայ, հեռու կը մնան հայ շրջանակներէ կամ հաւաքոյթներէ: Ոչ հայկական մամուլով կը հետաքրքրուին, եւ ոչ ալ հայկական կեանքով: Դարձեր են կորսուած Հայեր, կեղծ Ֆրանսացիներ կամ Անգլիացիներ եւ տեսակ մը սնապարծութիւն կը զգան խօսակցութեան մէջ գործածելով ընթացիկ ասութիւններ.— «mais oui, mais non, si, si» եւայլն: Կ'ուզեն իրենքզիրենք ցուցնել «moderne» ու իրենց պզտիկները կը կնքեն Patrik, Tony, Alain եւայլն անուններով, եւ կը հպարտանան երբ Patrikը existentialiste է, Tonyն նեղ եւ կարճ տափատ ունի (à la mode), եւ Alainը Tangoի կամ sambaի բոլոր գաղտնիքներուն ծանօթ է, Ա.էն մինչեւ Ֆ.:

Դժուար է խօսիլ այսպիսիներու փրկութեան մասին, երբ իրենց ծնողները չեն կատարեր իրենց ազգային պարտականութիւնը, երբ նաեւ զիրենք փրկելու կարելիութիւնը չկայ, երբ դադրած են հայ ընտանիք ըլլալէ:

Ծնողներ կան որոնք իրենց զաւակներուն կ'արգիլեն իրենց ներկայութեան գործածել օտար լեզու: Եւ կան արգահատելի խիղճեր որոնք այսպիսիներ կ'անուանեն յետամնաց:

Գալով բուն հարցին, մատաղ սերունդը հայ պահելու շրջանն է մանկութիւնը: Անհրաժեշտ է օրինակելի ճիգով մը իւրաքանչիւր հայաշատ արուարձանի մէջ հիմնել մանկապարտէզ եւ նախակրթարաններ, ուր սերունդը ստանայ զուտ հայեցի դաստիարակութիւն մը, տեղական լեզուին հետ:

Եօթը տարեկանէն սկսեալ փոքրիկը կ'ապրի հարազատ եւ սկաուտական շրջանակի մը մէջ, կը սորվի իր մայրենի լեզուն, պատմութիւնը, կ'իւրացնէ ազգ. ոգին եւ կը դառնայ ընտիր նկարագրով օժտուած ազնիւ ու պատուաբեր քաղաքացի մը:

Այս առթիւ պատմեմ դէպք մը որ խոր տպաւորութիւն ձգած է մանկութեանս շրջանին: Դեռ «գայլուկ» էի: Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ողիմպիականին (եթէ չեմ սխալիր 1932ին), բարձրահասակ եւ չափահաս մարդ մը միացաւ մեզի, երբ «գայլուկ»ներ եւ սկաուտներ, կը պատրաստուէինք դրօշի արարողութեան, սիւնի մը շուրջ: Երբ մեր եռագոյնը յամրօրէն կը բարձրանար, այս ծերունին բարեւի կեցաւ այնպիսի պատկառանքով մը որ թրթռացուց ամէնուս սրտերը: Այդ մարդը մեր ընդհ. պետը՝ հանգուցեալ եղբայր Գրիգոր Ցակոբեանն էր:

Ամէնէն զօրեղ եւ տեւական զգացումները հանդէպ մեր սրբութիւններուն՝ կը ստացուին մանկութեան եւ պատանութեան շրջանին: Նոյնը ազգ. ոգիի մշակման համար: Ընկեր մը որ փոքր տարիքին դժբախտութիւնն ունեցած էր կորսնցնելու իր հայրն ու մայրը, մտնելով սկաուտական շարքերը — որուն մաս կը կազմէ մինչեւ այսօր ալ — եղած է պատուական Հայ մը: Եւ վստահ եմ որ ապագային պիտի կազմէ տիպար ընտանեկան բոյն մը, իր զաւակներուն տալով ազգային առողջ դաստիարակութիւն մը:

Երբ պատանին թեւակոխէ երիտասարդութեան շրջանը, երբ ունի ազգային ուժեղ գիտակցութիւն, կը կարդայ եւ կը գրէ իր մայրենի լեզուն, սորված է հայ երգն ու պարը, կը սիրէ իր հայրենիքը եւ իր ժողովուրդը, հերոսներն ու ազգ. բոլոր սրբութիւնները, այլեւս վախ չկայ որ կորսուի: Ան պիտի տէր կանգնի իր ազգ. իրաւունքներուն, դատին, եւ գուրգուրանքով պահպանել մայրենի լեզուն եւ մշակոյթը: Անշուշտ աւելի կը յառաջդիմէ, երբ ուժ կուտայ ինքնազարգացման, դասախօսութիւններ կ'ընէ, կը մասնակցի վիճաբանական հաւաքոյթներու եւ վառ կը պահէ հայկական բոյնը: Ի հարկին կրնայ շարունակել սկաուտական կեանքը ու դառնալ, իր կարգին, ղեկավար մը եւ կամ մասնակցիլ մարզական միութեան մը:

Այս հսկայ աշխատանքին հիմնական դերը վերապահուած է ծնողքին: Բայց հայկական կազմակերպութիւններն ալ ունին պարտականութիւններ,— հսկել կրթական գործին, կազմել ուսումնական խորհուրդներ եւ կրթական ծրագիր, ուժեղացնել սկաուտական շարժումը, ընդհանրացնել լսարանական դրութիւնը, եւ ինչո՞ւ չէ, մտածել երկրորդական վարժարանի մը հաստատման մասին:

Կ'ընդունիմ թէ այս հսկայական գործը հայկական դատի հետապնդման չափ դժուարին է, բայց կարելի է մասամբ իրականացնել՝ զոհողութեան ոգիով եւ կամքի ուժով:

Ահա այսպէսով է որ կրնանք ունենալ բանիմաց, առողջ, չարքաշ, կարգապահ, պատուաբեր, ու ազգասէր սերունդ մը որ գիտէ բարձր պահել հայեցի առաքինութիւններն ու հայկական դրօշը:

ԺԻՐԱՅՐ ՈՍԿԵԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԸ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐՈՒ տան մէջ, վերջերս տեղի ունեցաւ «Աւանգարդ»ի (Կոմիտիտական օրաթերթ) խմբագրութեան կողմէ կազմակերպուած՝ «երիտասարդական կիրակի» երեկոն: (Այսպիսի հանդէսներ կը սարքուին յաճախ, մայրաքաղաքի երիտասարդները տեղեակ պահելու համար արդիւնաբերութեան, գիւղատնտեսութեան եւ մշակոյթի վերաբերող խնդիրներուն): Կոլխոզնիկեանի, կոմերիտական եւ աշխատանքի հերոս՝ Մարիամ Մարտիրոսեանը, որ առաջարկուած է Գերագոյն Խորհրդի պատգամաւոր (դեպուտատ!), պատմեց իր անցած ուղին: Թէ ինչ միջոցներով կրցաւ բարձր բերքի հասնիլ: Ցետոյ երիտասարդ գրող՝ Անահիտ Շեկոյեան Սովետական հերոս Օլեգ Կաշեւիլու մօրընուիրուած իր նորավէպէն հատուածներ կարդաց: Երգահան Արմօ Բաբաջանեանը դաշնամուրի վրայ նուագեց՝ Զայկովսկիէ, Ալ. Ցարութիւնեանէ եւ իր ստեղծագործութիւններէն: Պետական համալսարանի գիտութեանց մասին խօսեցաւ Արշակ Դուրգարեան: Թատերական ուսումնարանի ուսանողուհի Դիտան արտասանեց՝ Մ. Կորքիի «Աղջիկն ու Մահը» բանաստեղծութիւնը: Ամէնէն վերջ տեղի ունեցան մարմնամարզական խաղեր:

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ հիւսուածեղէնի գործարանի բանուորներու ժողովին մէջ Ս. Ս. Ռ. Մ. Գերագոյն Խորհուրդի «դեպուտատ» առաջարկուած գործարանի ստախանովական բանուորուհիԼիխա–

Ինչո՞ւ չեն գործադրեր

(ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹ ՄԸ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԳԱՆԳԱՏԻ)

Պոլսոյ Սօն Սաաթ լրագիրը կը գրէ (15 Փետրուար). —

— Պաշտօնաթերթը 4 Ցունիս 1949ին հրատարակեց Համայնքներու վերաբերեալ վագըֆներու օրէնքը, որով հանրապետական կալուածները պիտի մատակարարուէին այդ համայնքներուն կողմէ ընտրուած անհատներու կամ մարմիններու կողմէ:

Այդ թուականէն ի վեր ութ ամիս անցաւ, բայց օրէնքը չի գործադրուիր ոեւէ կերպով: Իսկ Իսթանպուլի եւ Պէյօղլուի մէջ, Յոյներու, Հայերու եւ Հրեաներու պատկանող 114 վագըֆներ կան, որոնք պէտք է մատակարարուին այլեւս վերոյիշեալ օրէնքին համաձայն: Ասոնցմէ 86ը կը մատակարարուին թաղ. մարմիններուն, 21ը թէք միւթէվէլլիներուն կողմէ, հինգը աւանդաբար, իսկ երկուքը փոխանորդաբար: Դեռ չենք հաշուեր Գատըգիւղի եւ Կղզիներու վագըֆները, որոնցմով այդ կալուածներուն ընդհ. թիւը 150ի կը յանգի:

Ասոնց մէջ խառնիխուռն գործեր կան, թէք միւթէվէլլիներու անճարակութեան եւ անարժանութեան հետեւանքով մատակարարութիւնը շատ գէշ վիճակի մը հասած է, ոչ հաշիւ կայ, ոչ տոմար: Իբր օրինակ կրնանք յիշել Պէյօղլուի Սուրբ Յակոբի վագֆը, որ Հայ կաթոլիկ համայնքին կը պատկանի. եւ այս վիճակին մատնուած բազմաթիւ կալուածներ կան տակաւին: Այդ վագֆը տարիներէ ի վեր տեւող անվարչագիտութեան հետեւանքով, այնքան յոռի կացութեան մը մատնուած է որ Սուրբ Յակոբի հիւանդանոցն անգամ փակուելու վտանգին տակն է:

Այսպիսի վագըֆներ ունեցող համայնքները չափազանց ուրախացան, երբ նոր օրէնքը հրատարակուեցաւ: Անմիջապէս գործի լծուեցան եւ կառավարութեան դիմելով, ըստ օրինի ընտրեցին իրենց նոր մատակարար մարմինները եւ պատկան իշխանութեան դիմելով պահանջեցին որ կալուածներու մատակարարութիւնը իրենց յանձնուի եւ սակայն կուսակալութեան, ապահովութեան տեսչութեան եւէվգաֆի վարչութեան կողմէ հետեւեալ պատասխանը ստացան. — Չենք կրնար գործադրել այդ օրէնքը: Յորչափ մեզի հրահանգ եկած չէ:

Մինչդեռ օրէնքին երրորդ յօդուածը բացորոշապէս կ՚ըսէ. — Այս օրէնքը գործադրելի է իր հրատարակութեան թուականէն սկսեալ:

Երբ այսքան բացորոշ տրամադրութիւն մը կայ, չենք կրնար բացատրել թէ ութ ամիսէ ի վեր օրէնքը ինչո՞ւ չի գործադրուիր, եւ տեղի կուտայ այսքան բողոքներու եւ դիմումներու:

Եթէ օրէնքին գործադրութեան համար պէտք կար հրահանգ կանոնագրի մը, ինչո՞ւ մինչեւ հիմա չպատրաստուեցաւ այդ հրահանգը եւ չղրկուեցաւ: Ինչո՞ւ այս ուղղութեամբ չտրուեցան անհրաժեշտ հրամանները:

Այս ձգձգումին հետեւանքով, ամիսներէ ի վեր հանրապատկան կալուածները բարձի թողի կը մնան, եւ չեն յանձնուիր օրինապէս ընտրուած մատակարար մարմիններուն եւ ասոր անոր ձեռքը կը մնան, շատ մը վնասներու դուռ բանալով:

Օրէնքին ուրիշ մէկ յօդուածն ալ դժուար կացութեան կը մատնէ վագըֆներու տեսչութիւնը, որ ձրիաբար պէտք է հակակշռէ կալուածներու արժէքը: Այս կերպով շարժման մէջ պիտի դնէ բազմաթիւ քննիչներ, երկու հարիւրի չափ վագըֆներ քննելու եւ փոխարէն տասնոց չստանալու համար: Որքան լաւ պիտի ըլլար եթէ օրէնքը շինողները ջնջէին հարիւրին հինգի դրութիւնը, որ նոր բեռ մը կ՚աւելցնէ Էվգաֆի ծանրաբեռնուած պիւտճէին վրայ:

Բուն խնդիրը այս չէ սակայն: Օրէնքը ամիսներէ ի վեր չի գործադրուիր: Եւ գիտէ՞ք ինչու... Որովհետեւ հրահանգ եկած չէ տակաւին...:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ ՓԱՐԻԶ գալու արտօնութիւն ստացան հետեւեալ խորհրդային քաղաքացիները, — Նիկոլա Տիխոնով՝ գրագէտ, Սերգէյ Գերասիմով՝ շարժանկարի տնօրէն եւ Ալեքսանդր Նեսմեյանով՝ Մոսկուայի համալսարանին նախագահը: Պիտի մասնակցին խաղաղութեան կուսակիցներու համագումարին:

չեւա Եւղակեան (ռուս), որ քանի մը անգամ պարգեւատրուած է: Լիխաչեւա առաջինն է, որ կը վարէ հիւսուածեղէնի չորս մեքենաներ եւ ծրագիրը կը գործադրէ մօտ 150 առ հարիւր համեմատութեամբ:

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ 32րդ տարեդարձին առթիւ, Երեւանի Պիոներները (պատանի կոմունիստ) ու դպրոցականները հանդիպում ունեցան Խ. Միութեան Հերոս հազարապետ (մայոր) Յովհաննիսեանի հետ: Վերջերս դրուագներ պատմեց կարմիր բանակի կեանքէն, եւ երկրորդ համաշխարհային պատերազմի օրերէն: Ըստ թէ «պատերազմի ընթացքին ռազմաճակատ մօտ եղած դպրոցականներն ու պիոներները մեծ օգնութիւն ցոյց կուտային զօրամասերուն: Շատերը ինկան հայրենական մեծ պատերազմին մէջ, շատերն ալ արժանացան Հերոսի կոչումին: Պիոներները խօսք առնելով, շնորհակալութիւն յայտնեցին Մեծ Առաջնորդ Ստալինին եւ կարմիր բանակին, որ զիրենք փրկեցին ֆաշական բնաջնջումէն:

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՒԱՆ

Սեւանը ծիծղում, վեհ լեռների մէջ,
Իմ Հայաստանի աչքը կապուտակ,
Նրա ժպիտը լոյսերն են անշէջ
Մեր փողոցներում, տանիքների տակ:

Մանկան աչքերից լոյսերն այդ պայծառ
Զոյգ լարերով են առնում շող – ժպիտ,
Որոնց անում է բիլ Սեւանը մայր
Հայրենի զնգուն ջրերով վճիտ:

Իսկ ես, հայրենի՛ք, կապուած եմ քեզ հետ
Կեանքիս թելերով, շողերով հազար,
Ու պիտի վառուիմ այդ լոյսերի պէս
Քո նոր խնդութեան, գալիքի համար:

ԱՂՈՒԱՆ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ. — Կիրակի 19 Փետրուարին Հայ Մարզականին (U .S. A.) Ա. խումբին ախոյենական promotion Lyonnaise 14րդ match retoursը, տեղի ունեցաւ, Voironի բարձրագոյն խումբին դէմ, մեր դաշտին վրայ: Բացումը կատարեցին մեր աշխոյժ պատանիները Crestի դէմ, 8րդ ախոյենական, եւ շահեցան 7—2, ջախջախիչ պարտութեան մը մատնելով հակառակորդը:

Դաշտը եղերող հանդիսականները «կեցցէ»ներով եւ ծափերով ողջունեցին՝ մեր տղոց նշանակէտերը: Ժամը 3.15ին դաշտ մտան U. S. A.ի եւ Voironի բարձրագոյն խումբերը: Մեր հակառակորդը, division d'honneur, շատ մը խումբեր պարտութեան մատնած է, ինչպէս եւ մերինները, երբ Վուառոն այցելած էին: Ծանօթ բողոքներուն հետեւանքով մեր կորսնցուցած 12 կէտերը, խումբին կարեւոր ուժերուն — վիրաւորուած կամ առժամեայ բացակայ — պակասը տագնապալի կը դարձնէին մեր խումբին կացութիւնը: Եթէ մրցումը կորսնցնէինք հինգ տարուան թափուած ջանքերը եւ տղոց չարչարանքը պարապը պիտի երթային եւ պիտի իջնէինք բարձրագոյն դասարանէն Ա. serieի: Ուրեմն ճակատագրական մրցումն էր որ տեղի կ՚ունենար ու մեր քաջարի տղաքը իրաւամբ պայքարեցան, հիացում եւ յարգանք պարտադրելով բազմութեան, Հայ թէ տեղացի:

Այսպէս Ա. կիսախաղին մեր տղոցը աշխոյժը անդերազանցելի էր, եւ մօտաւորապէս 20 վայրկեան մերոնք տիրապետեցին խաղին: Ա. կիսախաղը վերջացաւ հաւասար: Շունչ առինք: — Բ. կիսախաղին հակառակորդը մեզ սեղմել սկսաւ, «honneure»ի յատուկ ռազմավարութեամբ: Պահ մը նորէն յուսահատեցանք: Պոռչտուքներն ու խժալուր աղմուկը կը ջղայնացնեն մարզիկները: Հակառակորդը, 39րդ վայրկեանին, յաջողեցաւ կէտ մը նշանակել, դաշտի հանդիսականներուն գոռում – գոչումին մէջ եւ պահ մը շշմեցան մեր տղաքը: Նոյնիսկ խումբին promotion ստիճանը վտանգի տակ էր: Օգնութեան հասաւ ազգային նախանձախնդրութիւնը եւ Ոսկին փրկեց կացութիւնը եւ մէկ կէտով մրցումը հաւասարեցուց: Խաղը վերջացաւ 1—1:

Այժմ ընդհ. դասաւորման մէջ Voiron մէկ դաս բարձր է մենէ, իսկ մենք կը պահենք փուլին 8րդ տեղը: Մեզմէ վար, առ այժմ կան երկու խումբեր: Նիքօնս եւ Լառայնը որոնք իյնալու դատապարտուած են, Դեռ 3 — 4 մրցումներ կան, երկուքը «երթ», երկուքը «դարձ»:

Այս կիրակի Փետրուար 26ին մեր դաշտին վրայ, տեղի կ՚ունենայ Կրընոպլի խումբին մրցումը Նիւպիս: Ուժ եւ կարողութիւն կը մաղթենք մեր մարզիկներուն: — Թղթակից

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԶԱՐՄԱՆԱՁԱՆՔ, օրագրութիւն դէպքերու եւ դէմքերու շուրջ: Զուարթամտօրէն գրի առաւ Մ. Գ. Ֆերահեան: Գին 1.50 տոլար: Տպ. «Հայրենիք», Պոսթըն, 1949:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Գ.

Նրա զաւակների մէջ անդրանիկը աղջիկ էր, — Գայիանէն, իսկ տղաներից մէկը, Յովսէփը, մի թոյլ եւ խեղճ երեխայ էր, մնում էր երրորդը, Շահնազարը, բայց նա դեռ շատ էր փոքր:

Ինքը, Մելիք – Հիւսէյինը, զգում էր մահուան անկողինի մէջ թէ որքան ծանր դրութեան մէջ է թողնում Վարանդան:

Այդ պատճառով նա յանձնեց իր կնոջը, Աննա խաթունին, վառ պահել մելիքական օճախը մինչեւ որ երեխաները կը հասնեն: Ամէնից շատ նա խօսում էր Գայիանէի մասին, որին շատ էր սիրում: Նա պատուիրեց որ լաւ պահեն իր Գայիանէին, թոյլ չտան որ նա մաշուի իր հօր մահուան պատճառով: Եւ իբր եւ լաւ միջոց, առաջարկեց անտես չանել Խաչէնի Մելիքի ցանկութիւնը: Վաղուց Վարանդայի եւ Խաչէնի մէջ տեղի ունէր խնամախօսութեան նման մի բան, բայց Մելիք Հիւսէյինը առանձին ուշադրութիւն չէր դարձնում այդ միջնորդութիւնների, թախանձանքների վրայ, նա դեռ ուզում էր սպասել, ուզում էր տեսնել թէ ինչպիսի տղամարդ կը դառնայ Ջալալը: Նա կամենում էր իր սիրելի աղջիկը տալ մի այնպիսի տղամարդի, որ ամէն կողմից արժանի լինէր այդ հրեշտակին եւ այն տանը, ուր նա էր մեծացել:

Այժմ մեռնողի առաջ կար մի այլ մեծ հարց:

Վարանդան առժամանակ որբ ու անտէր էր մնում, մինչդեռ կար ահագին գործ — Թուրքաց լուծը: Ընդհարումը սպասում էր ամէն տարի: Ի՞նչ վախճան կ՚ունենար նա — Աստուած միայն գիտէր: Բայց Վարանդան եթէ չկարողանար այդ գործի մէջ մեծ դեր կատարել, գոնէ չպիտի ետ մնար իր հարեւան երկիրներից. դա Մելիք – Հիւսէյինի հաստատ ցանկութիւնն էր:

Պէտք էր, ուրեմն, ուժ տալ նրան, եւ այդ պատճառով պէտք էր նրան կապել հարեւան մելիքութիւնների հետ: Հարաւի կողմից Վարանդան արդէն կապուած էր Դիզակի հետ, Դիզակի Մելիքի քոյրը Մելիք Հիւսէյինի կինն էր: Հիւսիսից Վարանդան Խաչէնի սահմանակիցն էր, պէտք էր կապ հաստատել Խաչէնի Մելիքի հետ: Եւ ահա այդ կապը պիտի լինէր Գայիանէն՝ դառնալով Խաչէնի հարս:

Երկար ժամանակ Մելիք – Հիւսէյինը քննել ու կշռել էր այդ հանգամանքը եւ հասաւ այն եզրակացութեան, որ իր հայրական սիրտը Գայիանէի ապագայ բախտի դէմ որեւէ յանցանք չէր գործում ընդունելով որ Խաչենցի երիտասարդը դառնայ իր տան փեսան: Գայիանէն անկասկած արժանի էր աւելի լաւ փեսայի, բայց շատ խըստապահանջ լինել այսպիսի հանգամանքներում՝ անկարելի էր, հարկաւոր էր եւ քիչ գոհողութիւն: Չէ՞ որ Վարանդան իրաւունք ունէր սպասելու, որ իր աղջիկը իր սեփական բախտից մի մասր զոհէ իր հայրենիքի օգտին:

Մելիքը այդ բոլոր մտքերը յայտնեց իր կնոջը, հասկացրեց, որ ինքը միայն այդքանն է կարողանում գտնել իր երկրի եւ իր տան երջանկութեան համար: Վերջը աւելցրեց.

— Բայց ինչ որ էլ լինի, սովորեցրու ամէնքին չմոռանալ մեր օճախը: Ամէն ինչ Աստուծոյ կամքովն է կատարւում, բայց Աստուծոյ կամքն է եւ այն, որ չպէտք է քնել, չպէտք է խեղճ մնալ: Լաւ մահը վատ կեանքից սիրուն է, արդար, բայց խիստ ու անողոք պէտք է լինել, ապրել ժողովուրդի հետ եւ ժողովուրդի համար:

Մի քանի օրից յետոյ այդ կրակոտ, յանդուգն իշխողը գնում էր գերեզման:

Դա առաջին հարուածն էր, որին իսկոյն հետեւեց երկրորդը, նոյնպէս սարսափելի: Սարը – Մուսթաֆա փաշան ազատ շունչ քաշեց:

Այլեւս հարկաւոր չէր Վարանդայի վերաբերմամբ հետեւել կեղծաւոր բարեհաճութեան քաղաքականութեանը, որի նպատակն էր չգրգռել անհնազանդ գազանին: Փաշան իր մատների վրայ համրում էր թէ որքան օգուտներ է տալիս այդ մահը: Ամէնից մեծը, ի հարկէ, այն էր որ Ղարաբաղի հինգ մելիքութիւնների սերտ պաշտպանողական շղթան պատռուեց: Վարանդան մի բաց դուռն էր, որով կարելի էր հեշտ ներս մտնել եւ պառակտել, բաժան – բաժան անել երկրի ուժերը, զրկել նրանց համախմբուելու կարողութիւնից: Դուռը բաց էր, եւ փաշան շտապեց ներս մտնել, քանի յարմար ժամանակն էր: Վարանդայում աւելացան Օսմանեան զօրաբաժինները, նրանք սկսեցին հարկ հաւաքել:

Անգլիոյ ընտրութիւններէն վերջ

Անգլիոյ աշխատաւորական վարչապետը, Պ. Էթլի, բացառիկ ժողովէն անմիջապէս վերջ յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պիտի շարունակէ իր պաշտօնը, հակառակ աննշան մեծամասնու – թեան : Այս առթիւ կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին, որպէսզի աջակցին, գլուխ հանելու համար ան – հրաժեշտ աշխատանքը :

Հակառակ այս որոշման, ընդհանուր կարծիքն այն է թէ նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին մինչեւ ամառ : Ամէնէն բարեացակամ թերթերն ալ անել կը գտնեն կացութիւնը, քանի որ կառավա – րութիւնը պիտի չկրնայ գործադրել իր ծրագիր – ները :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, աշխատա – ւորականները շահած են 315 աթոռ՝ 621ի վրայ (նախապէս 390), պահպանողականները՝ 294 (նախապէս 218) : Մնացեալ չորս երեսփոխաննե – րը հաւանաբար պահպանողականներ պիտի ըլլան : Երեւութապէս կառավարութիւնը 21 աթոռ աւելի շահած է, բայց եթէ միւս մանր – մունր խմբակ – ներն ալ միանան պահպանողականներուն, հազիւ 5 — 10 ձայնի մեծամասնութիւն մը պիտի ունե – նայ :

Դահլիճը որոշած է չհրաժարիլ, եթէ պար – տութիւններ կրէ անկարեւոր հարցերու առթիւ : Այսպէս վարուեցաւ Մըքտոնալտ ալ 1924ին, երբ աշխատաւորական կառավարութիւն մը կը կազ – մէր փոքրամասնութեան վրայ : Այս պայմաննե – րուն մէջ, յոյս չկայ որ կառավարութիւնը կարե – նայ շարունակել ազգայնացման քաղաքականու – թիւնը, ինչպէս խոստացած էր ընտրութիւններէն առաջ :

Կարգ մը շրջանակներ հաւանական կը գտնեն որ պառակտում ծագի աշխատաւորական կուսակ – ցութեան մէջ, որուն ձախ թեւը կը ներկայացնէ առողջապահական նախարարը, Պ. Պեւըն : Այս նախարարը կը պահանջէ նոյնութեամբ գործա – դրել կուսակցութեան ծրագիրը :

Փարիզի եւ Ուոշինկթընի մէջ որոշ մտահո – գութիւն կը պատճառէ անգլիական կառավարու – թեան տկարացումը, ճիշդ այն պահուն երբ ձեռ – նարկուած է արեւմտեան Եւրոպայի վերադինման եւ երբ Խ. Միութիւնը կը շարունակէ զօրացնել իր ուժը եւ ծաւալումը : Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, «Լը Մոնտ» վերջին խմբագրականով կը բացատրէ թէ Խ. Միութիւնը իրաւունք ունի գոհ մնալու Անգլիոյ երեսփ. ընտրութեանց արդիւն – քէն, քանի որ կը հաստատուի թէ երկիրը երկուքի բաժնուած է, ինչպէս Ֆրանսան եւ ուրիշ արեւ – մտեան ժողովրդապետութիւններ :

★ Նորընտիր երեսփ. ժողովին մէջ կան քսան կիներ (նախապէս 19) : Ասոնց 14ը ընկերվարական են, հինգը պահպանողական, մէկը՝ ազատական (այս վերջին կուսակցութիւնը 126 կին թեկնա – ծուներ ունէր) :

—

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՌԵՇԱԼ ԿՐԱՑԻԱՆԻԻ դատավարութիւնը վերսկսաւ Հռոմի մէջ : Ամբաստանեալը յայտա – րարեց թէ «կ'ատեմ Անգլիան» : Յետոյ ըսաւ թէ Հիթլեր մէկ միլիոն զինուոր ուզած էր Իտալիա – յէն, հազիւ 17.000 հոգի կրցան պատրաստել :

ՋՈՒԻՑԵՐԻԱՅԻ ԼՐՏԵՍԸ, Վիլի Կէրբեր, դա – տապարտուեցաւ քսան տարի բանտարկութեան, քաղաքացիական իրաւազրկութեան, դատական ծախքերու վճարման ,30500 զուից. Ֆրանքի գրաւ – ման : Ընդհ. դատախազը բացատրեց թէ այս 30.500 Ֆրանքը այն գումարն է զոր ամբաստան – եալը ստացած է Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներկա – յացուցիչներէն, բայց իր լրտեսական գործունէու – թեան վաստակը շատ աւելի մեծ է :

ՃԱՓՈՆ արտօնութիւն ստացաւ մասնակցելու միջազգային խորհրդաժողովներու : Մոսկուա կը բողոքէ Ամերիկացիներու այս կարգադրութեան դէմ, զայն հակառակ համարելով Եալթայի հա – մաձայնութեան :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ազգ. ժողովին ընտրութիւնները պիտի կատարուին յառաջիկայ Մայիսին : Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ հաւանական է որ Հայերն ալ երկու երեսփոխան ունենան : (Միայն Պոլսոյ մէջ 60 հազար Հայեր կը հաշուեն) :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր դիկտատորը, Մաօ Ցէ Թունկ, որ Մոսկուա կը գտնուէր անցեալ դեկ – տեմբերէն ի վեր, իր երկիրը վերադարձաւ :

ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԻ մասին առասպելական յայտնութիւններ կը հրատարակուին ամէն օր : Այնշթայնէն վերջ, ահաւասիկ չորս ամերիկացի գիտնականներ են որ կ'ազդարարեն .— Միայն մէկ ջրածին ռումբ, 500 թոն ծանրութեամբ, պիտի արձակէ 50 թոն «նէօթրոն» որոնք իրենց կարգին պիտի արտադրեն չողարձակ փոշի մը, ամբողջ երկրագունդին մէջ : Այս փոշին մահացու պիտի ըլլայ հինգ տարի, մարդկային սեռը ոչնչացնելով քանի մը օրէն, կամ քանի մը ամիսէն : Բարեբախ – տաբար, իրենք ալ չեն հաւատար թէ կարելի պի – տի ըլլայ չինել կամ փոխադրել այս ռումբը ...

19րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանին

Կիրակի 5 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 14.30ին, Centre Marcelin Berthelot, 28bis rue St. Dominique, Paris (7), métro Invalides :

Մասնակցութեամբ Հայ Արենոյշներուն, ֆը – րանսական սկաուտական միութեանց, եւ Փարիզի օտար սկաուտական խումբերուն :

Սկաուտական ներկայացումներ Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ : Հայկական երգեր եւ պա – րեր : Կը ներկայացուի նաեւ հայերէն՝ Մօլիէռի «ՆԱԽԱՆՁՈՏ ՊԱՐՊՈՒՑԷՆ», կատակերգութիւն 1 արար : Տոմսերու գիները՝ 300, 200, 150 ֆրանք :

Կը ԽՆԴՐՈՒԻ ՃՇԴԱՊԱՀ ԸԼԼԱԼ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Այրի Տիկին Խանում Ա – զատեան եւ զաւակները, Սարգիս, Մարի եւ Ռոզ Ազատեաններ, Պ. Տիգրան Թումայեան, Պ. Թ. Կիրակոսեան եւ բոլոր ազգականները իրենց խո – րին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտ – նեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ ազգա – կանին՝ Պ. ՊԵՏՐՈՍ ԱԶԱՏԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Վիէնէն Պ. Մարկոս Նաճարեան մէկ տարեկան Յառաջ կը նուիրէ Պ. Ե. Հաննեանի, Նիւ Եորք :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊՈՄՈՆԻ ՔՐԻՍ – ՏԱՓՈՐ ԽՈՒՄԲԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, Մարտ 11ին, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, դպրոցին սրահը :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Վաղը՝ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ ԺԱՄԸ 9ԻՆ

Թաւջութակահար

ՆԱՀԱՊԵՏ ԱԼԱԼԷՄՃԵԱՆԻ

Նուագահանդէսը

Ecole Normale de Musiqueի մէջ, 78 rue Cardinet

Կ'ընկերակցի ՏԻԿԻՆ Ա. ԱԼԱԼԷՄՃԵԱՆ :

Յայտագիր .— Bach, Haendel, Brahms, Saint – Saens, Jean Rivier, Ravel, Cassado :

ԾԻԾԱՂԻ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԵՐԵԿՈՅ

Théâtre de la Potinière 7 rue Louis le Grand (Opéra)

Հինգշաբթի գիշեր, 9 Մարտ ժամը 9ին :

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Բախտին անիւը

Կատակերգութիւն 3 արար : Փարիզահայ դե – րասաններու ընտիր խումբով մը, Տէր եւ Տիկին Լաթիֆեան, Վ. Ալթունեան, Տիկին Ազնաւուրեան, Օր. Էլիզ, հեղինակը եւ Ս. Մախուտեան :

Մուտքը 500 եւ 250 ֆրանք :

ՀԱՅ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հրատարակութեան համար պատրաստ է

Երկար ատենէ ի վեր սպասուած

«ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԵԹՈՏ»Ը

Անհրաժեշտ հրատարակութիւնը որ գնահատ – ուած է Արհեստակցական շատ մը մարմիններէ եւ պատրաստուած տարիներու փորձառութեամբ եւ պրպտումներով :

Իւրաքանչիւր հայ դերձակ որ կը փափաքի ունենալ հայերէն լեզուով, արդիական եւ դիւրըմ – բռնելի ձեւագիտութեան մեթոտ մը, այժմէն պէտք է արձանագրուի : Առանց կանխիկ վճարման փութացնելու համար անոր հրատարակութիւնը :

Գինը 1500 ֆրանք :

Դիմել հեղինակին .— P. TOURIKIAN

133 Bld. de la Liberaton, Marseille C.C.P. 74134

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Սխիպողաբար գործաւորուհիներ ձեռքով broderieի կամ boutonnieresի համար :

Դիմել ամէն օր .— Société Lyda, 21 rue des Petits Carreaux, métro Sentier :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Յառաջիկայ Ապրիլին, երբ կը լրանայ ՅԱ – ՌԱՋի վերհրատարակման 5րդ շրջանը, թերթ պի – տի չստանան այն բաժանորդները, որոնք չեն վճա – րած իրենց 5րդ տարուան բաժնեգինը :

Մեր Mandat - chèqueի քարդերով իւրաքան – չիւրին տեղեկացուցած ենք իրենց պարտքը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ .— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը : Պարտա – ւորիչ ներկայութիւն :

ՊԱՆԵԽՕ – ՔԱՇԱՆի Արծիւ ենթակոմիտէն իր բոլոր ընկերները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 69 rue d'Arcueil, Պանեխօ :

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահա – րոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերուն – դի» Օրը կը տօնուի, Ալֆորվիլի մէջ, Մարտ 5ին : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

THEATRE IENA

21 h. Mercredi 1 Mars 950

ALAIN NOY , MALKA RIBOWSKA

dans JUNGLES

Essai dramatique en 3 tableaux de J.J.Varoujean et R. Durran avec Pierre Lucas Varoujean :

Եկէք տեսէք բեմադիր Վարուժան Ուզունեան իր ֆրանսական խմբով, Չորեքշաբթի երեկոյ, Մարտ 1ին : Տոմսերը կը վաճառուին Պ. Պ. Պար – սամեանի եւ Բալուեանի մօտ : Այժմէն ապահովե – ցէք :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտասարդաց Միութիւնը իր տարեկան շքեղ պարահանդէսը կուտայ Splendid Hôtelի սրահներուն մէջ, այս շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս : Ծոխ յայտագիր, հաճելի անա – կնկալներ : Ընտիր պիւֆէ :

DISTRIBUTEUR OFFICIEL

PHILIPS RADIO PICK-UP

DISQUES ԱՐՇԱԼՈՅՍ

Ժ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

30, rue des Dominicaines, Marseille, Tél. Colbert76-33

Հայաստանէն եւ Արեւելքէն ռատիօ լաւ առ – նելու համար, կը յանձնարարենք PHILIPS վաճա – ռանիշով ռատիօները : Հայերը, իրենց իսկ շա – հուն համար պէտք է դիմեն մեզի, առանց վարա – նելու, եւ կատարելապէս գոհ պիտի մնան : Օրի – նական գիներ, առանց յաւելումի : Վստահելի հայ յաճախորդներուն վճարումի դիւրութիւններ կ'ընծայենք :

Ստացած ենք ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ եկած եւ Ֆրան – սայի մէջ պատրաստուած 12 նոր սկաւառակներ, ՔԱՅԼԵՐԳՆԵՐ, ԽՄԲԵՐԳՆԵՐ, ՄԵՆԵՐԳՆԵՐ, ՊԱՐԵՐ ,եւայլն :

Պատրաստած ենք նաեւ Ֆրանսայի մէջ եւ – գուած ՍՈՆԻԱ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆի հայերէն արեւել – եան զուարթ երգերը, ընկերակցութեամբ քանո – նի, ուտի, ջութակի եւայլն :

Այս սկաւառակներու վաճառումին համար կը փնտռենք որեւէ քաղաքի մէջ մեծաքանակ ապըս – պրող ներկայացուցիչներ :

Մասնաճիւղ՝ KAPA, 60 rue Lafayette, Paris (9) :

ՀԱՍՑԷ ՄԸ ՄԻԱՅՆ

24 rue St. LAZARE

Métro N. D. de Lorette կամ Trinité

Արդէն գիտէք որ ձեր ծանօթ

Լ Ի Լ Ա Ն Է

Ճաշարաններու ընտիրը եւ ամէնէն մատչելին

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳ Շբ. Կիր. եւ Երկուշաբթի

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)